Nardinus Mi-
hály
várépítő

l.

Taknajzok

II. 19. l.

Bérmentve

Számla

Készpénzelőleg ... ...

Beszedés után fizetendő utánvétel

Fuvardíj

Felkerekített súly kg-ban	Árúosztály	Díjtétel 100 kg-ér
80	[illegible]	1.2[illegible]

Feladási kövezetvám ... ...

Lerakás ... ...

Berakás ... ...

Átrakás ... ...

Utánvéti jutalék ... ...

K. P. K.

NARDINUS Mihály építőmester

Izgela várának építésvezetője

1563-1564.

Lásd: Magyarországi várépítészet

Bp. 1955. 382. l.

M.D.K.

Vardon Penicaud: Királyok imádása
csóktáblas, limoges, 1500 körül
repro.

Ars Decorativa: Az Iparmúvészeti Museum mestermívei 6 l

Nardo di Cione, festő

Forum, 1935. 29o.

Hajós: Ausgrabungen in Esztergom.

N

MDK

Baptista de Ñarnia
ágostonrendi remete
másoló

Egy Corvina kodex szignálása: Completus die 12a septembris in die sabbati hora 21a manu fratris Baptiste de civitate Narnie ordinis fratrum heremitarum Santi Augustini tunc temporis studentis Florentiæ. /Bécs Cod Lat 437/

61.o. 20. szám

Fraknói Vilmos - Fógel József - Gulyás Pál - Hoffmann Edith : Bibliotheca Corvina. Mátyás király budai könyvtára. Bp. 1927. 172.l. 30 k.

Nasch épitész. MDK

A trencsényi állami leányiskola és internátus pályatervei.

Müvészet, 19o5.142.1.

MDK

Nasch Géza,

a lakásberendezési szakosztály növendéke,
fejlesztésre méltó tehetséggel rendelkezik.

Harvay Ödön: Az iparművészeti iskola jubileuma.
Művész Ipar. 1906.nov. 15. I.évf. 3.sz. 36.l.

MDK

Nasch Géza

szalonasztalka terve

St: A kir. iparm. Isk. jub. kiáll. Magyar Iparművészet
1905. Képek.

MDK

Nasch Géza

üvegezett kapu, repr.

S: A kir. Iparm. Isk. kiáll. jub. kiáll. Magyar Iparművészet, 1905. képek. 328. l.



DÍSZFELIRAT CÍMLAPJA. TERVEZTE PAP HENRIK.

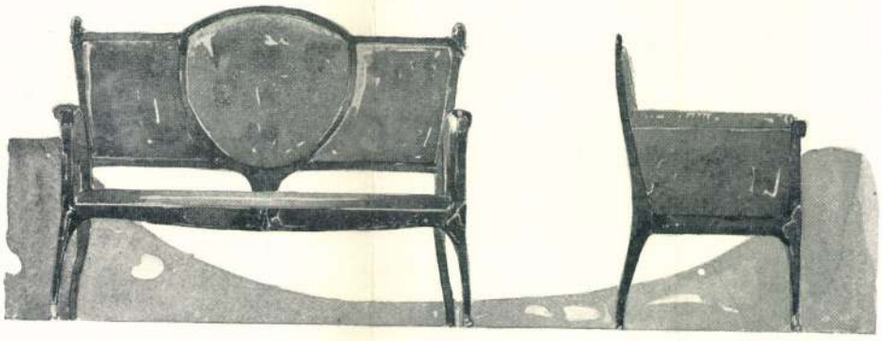

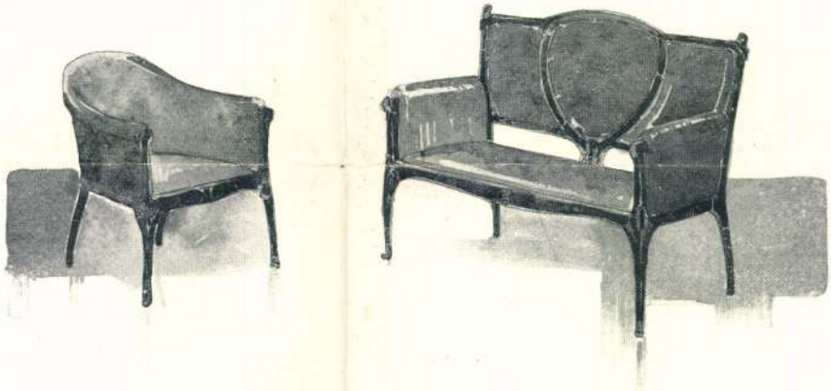

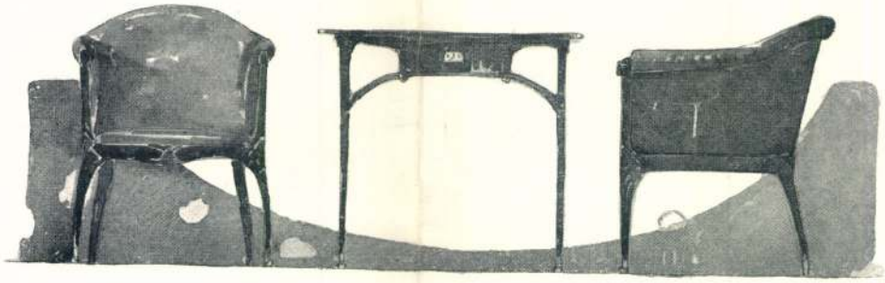

AZ IPARMŰVÉSZETI ISKOLA JUBILÁRIS KIÁLLÍTÁSA.

SALONBÚTOR.

TERVEZTE NASCH GÉZA. TANÁR GYALÚS LÁSZLÓ.

Magyar Iparművész 1905.

Nardo di Cione

festi

l.

Budinis 32-l.

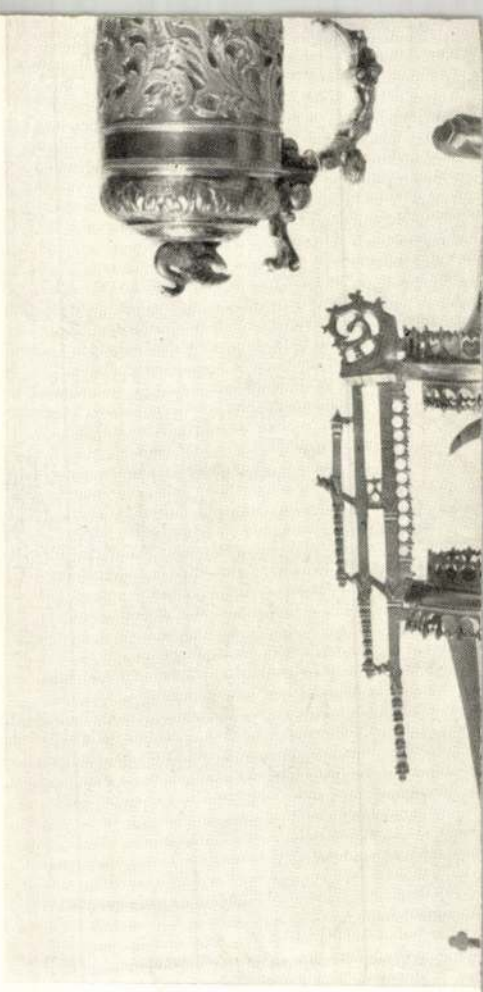

XIXXX

NÁSFAY BÉLA (1940)

(mérnök, búvár oktató (CMAS ***), -fotográfus és szakíró, a Korall Természetbarát Búvár Klub, a Magyar Búvár Szakszövetség technikai bizottsága, valamint a NaturArt tagja)

„1965-ben kezdtem fotózni a víz felszíne alatt Altix-n fényképezőgéppel, magam építette tokban, egyesvakuval. Érdeklődésem mindenek előtt az Adriai-tenger élővilága felé fordult, ahova azóta is minden évben visszajárok, de az évek során megfordultam a mediterrán tenger olasz, bolgár, görög és spanyol részén is. A kezdettől, 1972-től veszek részt az öt-hat évente megrendezésre kerülő országos búvárfotós pályázatokon, ahol a résztvevők közül a legtöbb díjat és különdíjat nyertem el. A 70-es és 80-as években víz alatti amatőr filmeket, majd diaporámákat készítettem és mutattam be, több száz előadás során. A 80-as években végre lehetőségem nyílt két nagyobb búvár-fotós túrára trópusi tengerek korallzátonyaihoz: az Indiai-óceánban fekvő Maldív-szigetekre és a Nagy Korallgáthoz Ausztráliába. Bár ez utóbbi expedíción exponált filmjeim kétharmada technikai hiba folytán használhatatlanná vált, mégis erről az útról született meg 1990-ben - Juhász József társszerzővel - a **Kalandok a Korall-tengeren c. gazdagon illusztrált könyvem**, amely 15 ezer példányban fogyott el."

NÁSFAYNÉ KŐHÁZI MÁRIA (1950)

(külkereskedelmi üzletkötő, búvár (CMAS ****), búvár fotográfus, a Korall Természetbarát Búvár Klub tagja)

Férjével együtt kezdett a víz alatt fényképezni a 60-as évek végén. Rendszeres Adriai- és Égei-tengeri merülések mellett, a 80-as években részt vett a Maldív-szigetekre és az ausztráliai Nagy Korallgáthoz vezetett búvár-fotós túrákon. Búvár- és segítőtársként, néha modellként, tevékenyen részt vett számos kép létrehozásában. Ilyen szerepkörben része volt az 1995-ös egyiptomi Világ Kupa helyezés megszerzésében is. A 90-es években egyre inkább önálló alkotóként szerepel, országos búvárfotós pályázatokon szerzett helyezései és az 1999-es búvárfotós világbajnokság országos válogató versenyén elért 3., valamint a hasonló célú 2002-es portfolió versenyen elért 4. helye is jelzi ezt. Képei több tucat ismeretterjesztő cikket és két búvárkönyvet illusztráltak. 2001-ben a NIKON-AQUA fotópályázaton kategória első díjat, „Az év természetfotósa 2001" pályázaton pedig az élet a vízfelszín alatt kategória 1. és 2. helyezését szerezte meg és elnyerte a KODAK Kft. különdíját is.

*

A képek döntő többsége Nikon F801S, vagy F80 géppel, AF Nikkor 105, 60, 80-35, 24, 20 és Sigma AF 14 mm-es objektívekkel, Subal tokban, Ikelite kétéltű vakuval készült, korábban többnyire Fujichrome Velvia vagy Sensia, újabban Kodak E100 VS diapozitív nyersanyagra.

A VAS MEGYEI MŰVELŐDÉSI KÖZPONT
ÉS A KERASUB BÚVÁRISKOLA

TISZTELETTEL MEGHÍVJA ÖNT

NÁSFAY BÉLA

ÉS

NÁSFAYNÉ KŐHÁZI MÁRIA

BÚVÁR FOTOGRÁFUSOK

„VÍZ ALATTI VILÁG"

CÍMŰ KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÓJÁRA

2003. ÁPRILIS 24-ÉN 17 ÓRÁRA,
AZ INTÉZMÉNY MÉDIUM GALÉRIÁJÁBA
- SZOMBATHELY, ADY TÉR 5. -

BEVEZETŐT MOND:

NÁSFAY BÉLA

*

A KIÁLLÍTÁS MEGTEKINTHETŐ:
MÁJUS 11-IG, 10 - 18 ÓRÁIG

*

VÁRJUK A TÉMA IRÁNT ÉRDEKLŐDŐKET
A MÁJUS 8-ÁN, 19 ÓRAKOR KEZDŐDŐ
„HAJÓSZAFARI"
CÍMŰ VIDEÓS ELŐADÁSRA.
HÁZIGAZDA A KERASUB BÚVÁRISKOLA

„....CSEKÉLY 15 ÉVE TARTÓ, BÚVÁRKODÁSSAL SZERZETT TAPASZTALATAINK ELTÖRPÜLNEK A NÁSFAY-ALKOTÓPÁROSÉ MELLETT, BÁR MÉG MI IS ÁTÉLHETTÜK A BÚVÁRSPORT ÚTTÖRŐKORÁNAK IZGALMAS PILLANATAIT...
MA MÁR BIZTONSÁGOS KÖRÜLMÉNYEK KÖZÖTT, ISMERETEKKEL FELVÉRTEZVE, KORSZERŰ FELSZERELÉSEK SEGÍTIK MINDENKI SZÁMÁRA MEGSZEREZNI A BÚVÁRKODÁS ÉLMÉNYÉT. ÖT ÉVE MŰKÖDŐ ISKOLÁNK IGYEKSZIK AZ ÉRDEKLŐDŐK SZÁMÁRA HOZZÁFÉRHETŐVÉ TENNI A VÍZ ALATTI VILÁGOT, MELYNEK VÉDELME, CSODÁINAK MEGISMERÉSE-MEGŐRZÉSE KÖZÖS ÉRDEKÜNK.

ÖRÜLÜNK, HOGY A MOSTANI KIÁLLÍTÁSON KERESZTÜL IS, SOKAN BEPILLANTHATNAK A VÍZIVILÁG BŰVÖLETES MÉLYSÉGEIBE..."

BÚVÁRBARLANG

SZOMBATHELY, PARAGVÁRI ÚT 34.
TEL.: 20 9660998
www.diveline.stefi.hu



NÁSFAY BÉLA

Leonhard Naries, asztaloslegény

A győri asztalos és puskaagykésztő céh legénykönyvéből, 1685-től: "Leonhard Naries Von Augspurg Dischler Kesel aus Schwaben". 105. old

Batári Ferenc: Asztaloslegények Győrött a XVII. században Adatok Győr város asztalosmívességének történetéhez 93. old

Arrabona, 9.- Antus János Múz. Győr, 1967.- A Győri Múz. Évkönyve

Naries L./Leonhard/,asztaloslegény

Győrben 1674-1699 között megfordúlt asztaloslegények jegyzéke származási hely szerint:"AUGSBURG: Naries L.". 121.old

Batári Ferenc9 Asztaloslegények Győrött a XVII.században - Adatok Györ város asztalosmüvességének történetéhez 93.old

Arrabona,9. - Xantus János Múz.Győr,1967.-A Győri Múz.Évkönyve

Naries, Leonhard, asztaloslegény

Győrben 1674-1699 között megfordúlt asztaloslegények jegyzéke: "Naries, Leonhard, Augsburg, 1687."
118.old. 13.jegyz

Batári Ferenc: Asztaloslegények Győrött a XVII.században - Adatok Győr város asztalosművességének történeréhez 93.old

Arrabona, 9. - Xantus János Múz. Győr, 1967.
A Győri Múz. Évkönyve

Narnia, Baptista de

Kodex másoló

lásd:

Bibliotheca Corvina

61. l.

Nasareno, Nordio 146 hőfarnagy
(in: Déry Attila; Budapest eklektikus épületszobrászata
/Művészettörténet-Műemlékvédelem I. /OMF kiad. Bp. 1991

Nasch Géza

lakásberendező

Vegbir, jó eredm.

Kitámisk 1905/6.

20. l.

Nasch Géza

butorterverő

1901–1905

Éimisk 1930. 86 l.

9430

n ülve és őfelségét körülvevő
Felirata

tät

-1
J.E.

papirosnak 20.6:34.5 cm.

15-912
12-41
t.7616.

0·62

Nasch Géza

Szalonbutor tervek

Repr.

Értimisk 1905/6.

Nasch Géza

lakásberendező alkalmazásban Gyömröi H. és fiai butorgyárában.

Horváth Henrik

Horváth Tibor

Höllrigl A. József

Hunyadi József

Huszár Lajos

Jajczay János

Jajczay Jánosné

Kalmár János

Kampis Antal

Kapossy János

Kelemenné Berkovits Ilona

Kopp Jenő

László Gyula

Mihalik Sándor

Nagy Zoltán

Nasch Géza

Üvegezett kapu tarve
repr.

Értimisk 1905/6.



SZALONASZTALKA.
KÉSZÜLT GELB M. ÉS FIA BUTORGYÁRÁBAN.

TERVEZTE NASCH GÉZA.
TANÁR GYALUS LÁSZLÓ.

két miniszterium fogadta gondjába az ipari oktatás ügyét, s nagyobb vidéki városainkban ipari szakiskolák képeznek a gyakorlat számára mesterembereket.

Messze vinne és tárgyunktól elterelne az iparra, az iparművészetre oly kedvező változások és mélyreható átalakulások részletes felsorolása, melyeknek köszöni az iparművészeti iskola is, hogy erőteljes egészszé fejlődhetett. Itt csak az a rövid megjegyzés leljen helyet, hogy iskolánk, ha érvényesülésének még sok gátló akadálya is van, ha még számos belső feladatot kell is megoldania, mégis eddigi működésével létjogát és korszerű voltát már beigazolta, de beigazolta egyszersmind nagynevű alapítójának biztos előrelátását, merész kezdeményezését, ki oly kedvezőtlen viszonyok között iskolánkat létesítette és fentartotta. Trefort ezen alkotásának fennmaradása és fejlődése cáfolat az akkori maradi pesszimizmusnak gúnyolódó mondására, mely a miniszternek ilyféle, közvetlen

Magyar Iparművészet
1905.

Ma, huszonöt év mulva, szintén Magyarország közoktatásügyi minisztere jelent meg, de már az iparművészeti palota fényes csarnokában, hogy az önálló királyi iparművészeti iskolának, az évforduló alkalmával rendezett gazdag kiállítását megnyissa. Mit az egykori nagynevű alapító csak remélhetett, az ma már ténynyé vált és a miniszter az iskola igazgatójának üdvözlő szavaira már nemcsak a buzdítás, de a kegyeletes megemlékezés, az elismerés meleg szavaival válaszolhatott. Az ünnepre most is számos előkelő közönség sereglett egybe, kétségtelenül sokkal többen voltak ma jelen, mint huszonöt év előtt; bár sajnos, sem akkor, sem most, a rang- és pénzarisztokrácia képviselőit, a lelkes maecenásokat nem fedezhettük fel a közönség soraiban.

Ezelőtt egy negyedszázaddal iskolánknak az a nehány tanítványa szinte eltünt a közönség tömegében, ma néhány száz főnyi volt az egykori és a mostani növendékek serege. Annak idején a tanítványok ingyen oktatásban részesültek és előképzettségük iránt igen csekély követelményeket támasztottak, ma csak több napra terjedő felvételi vizsgálat alapján vétetnek fel.

Az intézet megnyitása után Kelety Gusztáv igazgató mellett, aki az adminisztrációt intézte, ott látjuk Rauscher Lajos műépítész-tanárt, aki az 1885. évig az iskola szellemi ügyeit vezette. Az első öt év alatt szervezték a többi szakosztályokat, ezek száma jelenleg hétre emelkedett; kezdetben az egyetlen szakma mellett a különböző tantárgyakat a mintarajziskola tanárai tanították, ma az iskola tanító-testülete huszonkét tagból áll. Az 1896. évig az iskola több egymástól távol eső épületben volt kénytelen működni és ezen felül az önálló és közvetlen igazgatást is nélkülözvén, az egyes szakmák és tantárgyak tanításában a szerves egység hiányzott, mostan az intézet saját otthonában, önálló vezetés alatt áll, tanulmányi és fegyelmi szabályzatát egységes elvek szerint alkotta meg. Ugyanezen év őszén vette át iskolánk vezetését, Kelety G. lemondása után, jelenlegi igazgatója, Fittler Kamill műépítész, kinek kilenc éves szerencsés kezű adminisztrációját már is eredmények dicsérik.

Negyedszázaddal ezelőtt az iparművészeti tervezéssel hazánkban alig néhány építész foglalkozott (köztük iskolánk két volt tanára: Rauscher L. és Schikedanz A.), ma e téren már a különlegesen iparművészeti tervezők egész serege is dolgozik, kívülök számos dilettáns és végül a magas művészet mívelői is gyakran tesznek ez irányban kísérleteket.

Annak idején iparosaink és iparművészeink (?) alig vállalkozhattak nagyobb feladatokra, napjainkban már olyan monumentális építkezések, mit az országház, a királyi palota külső és belső dekorációja, berendezése az ő kezük munkája.

1880-ban még nem jutottak el hozzánk az iparművészetek alapvető nagy eszméi. Nálunk az iparművészetek lényegéről a közönségnek nem volt tiszta fogalma; a művészek többsége azt csak a nagy művészet egy mellékhajtásának tekintették és „kis“, „apró“ művészeteknek nevezte; ma már ez a „kis“ művészet befolyásolja, sőt háttérbe szorítja a magas művészeteket. Az iparművészet szapora termékeinek ismertetésével napnap után számos könyv, folyóirat foglalkozik; a napilapok állandóan írnak róluk.

Az iparművészet régi és új alkotásait oly hatalmas múzeumokban gyűjtik össze, melyek a tudományos és szépművészeti múzeumokat terjedelemben megközelítik, ugyancsak ezen intézetek, valamint a gazdag anyagi eszközökkel rendelkező társulatok a közönséget kiállítások, népszerű kiadványok és előadások útján iparkodnak céljaiknak megnyerni és tájékoztatni. Mindenütt maga az államkormányzat veszi kezébe az iparfejlesztés ügyét, s e végből iskolákat, tanfolyamokat, versenyeket létesít: országos érdekű ügynek tekinti azt. Hazánkban is ma már



DOHÁNYZÓASZTALKA.
KÉSZÜLT GELB M. ÉS FIA BUTORGYÁRÁBAN.

TERVEZTE NASCH GÉZA.
TANÁR GYALUS LÁSZLÓ.

hasznot nem igérő alkotásaira kész volt reá mondani: Íme, ismét előbb létesítik a feleslegest, nem pedig a szükségest.

Ha a mult idők és napjaink állapotai között vont párhuzam a jelenre kedvező, úgy méltán kérdezheti az ifjabb nemzedék tagja, aki azoknak a kedvezőtlen viszonyoknak tanuja nem volt, hogy mi a célja e fennebbiekben talán túlhosszasan közölt szemlélődéseknek? Igaz, napjainkban az iparművészet divatba jött a művészeknél, a dilettánsoknál, a nagy közönségnél, de azért közülük hányan ismerik részletesen, hányan kísérik állandó érdeklődéssel az iparművészet fejlesztésének tényezőit, közöttük az iparművészeti múzeumot, iskolát és a társulat törek-

Magyar Iparművészet
1905.

véseit? Iparművészeti múzeumunk tágas csarnokaiban ethnografiai múzeumoknak népünk művészetét oly szépen illusztráló gyűjteményében, sajnos, ritkán verődik össze számosabb látogató közönség.

Még napjainkban is a magasabb értelmiséghez tartozók hányszor tévesztik össze iskolánkat más ipari vagy művészi intézettel? Pedig már ezt is az érdeklődés bizonyos fokának kell vennünk. Iskolánk növendékeit a kormányon kívül egyes hatóságok, egyletek, sőt magánszemélyek is támogatják, de ez utóbbiak között sajnálattal nélkülözzük dúsgazdag főuraink és egyházi fejedelmeink neveit. Ha érdeklődésünk tüze néha nagy lángot vet, hamar lelohad és a hirtelen fellobbanást a hosszú feledés váltja fel, nemzeti művelődésünk nagy alakjaival, intézményeivel szemben egyaránt.

A jelen kiállítás alkalmával a királyi iparművészeti iskola iránt is élénkebben érdeklődött a közönség, talán kívánatos lett volna a látogatókat egy katalogus mellékletében röviden tájékoztatni intézetünk kulturális jelentősége, múltja, szervezete és működése felől.

Talán ennek híján nem válik feleslegessé a jelen rövid, némi visszatekintéssel és szemlélődésekkel átszőtt ismertetés.

Jubileumi kiállításunk bár az iparművészeti palota hatalmas udvarcsarnokát s a szomszédos folyosóterületek egy részét betölti, terjedelemben alig múlja felül az iskola régibb, kétévenként megtartott tárlatait. Bármily nagy itt a rendelkezésre álló helyiség, a két dekoratív osztály (szobrászat, festészet) jórészt nagy területet és distanciát igénylő munkálatai csak részlegesen és halmozatosan voltak elhelyezhetők, az általános tantárgyak közül több épen nem, vagy csekély falterületet nyert, így tehát szó sem lehetett arról, hogy egyes tanmenetek, vagy épen a 25 évi fejlődést feltüntető sorozatok állíttassanak össze. A volt növendékek munkái, művei számára is csak igen szerény terület jutott.

A kiállítás egészén végigtekintve, önkéntelenül felrajzanak előttünk a közönség köréből felhangzott kérdések. Míg a szakember előbb végignézi a tárlatot és azután formálja meg ítéletét, addig a közönség jó része már előre szeretné tudni a más ítéletét, hogy ezzel felfegyverezve lépjen a kiállított tárgyak elé.

Leggyakoribb kérdések az iskolában mívelt vagy favorizált stílre, stílekre vonatkoznak. Modern irányú-e, vagy magyaros, szecessziós-e a kiállítás? Aki meg paedagógiai tájékozottságát akarja csillogtatni: Úgy-e, csakis egyéni tanítás folyik ebben az iskolában?

Iskolánk eddig nem tudott egy külön, egységes irányra szert tenni, mely tanításán végigvonult volna. Kénytelen volt azt az utat követni, melyet a hasonló tanintézetek tűztek maguk elé: járt a történelmi stílek útján, majd a modern irányzatokkal szemben sem zárkózott el, mívelte részlegesen a magyar díszítő stílt. Nem akart elmaradni a kortól és növendékeinek boldogulását biztosítandó az eklekticizmusnak hódolt és kénytelen hódolni ma is.

Hatalmas művészi egyéniségek ereje, közönségünk kifejlettebb ízlése, erős nemzeti szellem tennék lehetővé az új irányok megteremtését, fennmaradását. Enélkül a külföld hatásának ellenállni nem tudunk.

A kiállítás színhelye az iparművészeti palota, mint magyar stílkísérlet rávisz bennünket a magyar stíl kérdésére. Iskolánk jelenlegi és volt tanárai közül többen már a 80-as évek közepén kísérletet tettek* a magyar népművészet formáinak ipari értékesítésére; e törekvésnek azonban nem volt tartós hatása. Jelenleg Gróh tanár dolgoztat ez irányban növendékeivel.

Tényleg a magyar díszítés formáinak összegyűjtésére nemcsak a magyar iparművészet, de kulturánk egyik *becsületbeli feladata*. Addig, míg a rendszeres

* Mátrai L., Morelli G., Hollós K., Várdai Sz.

népszerűbb, legnépesebb osztályai. Az első, mint említettük, a régi fafaragászati tanműhelyből fejlődött ki és tanárával együtt jubilál.

Ízlés, gyakorlati érzék, erély nyilatkozott meg mindig Mátrai tanár tanításában: erőteljes egyénisége, a saját munkakedvét át tudta plántálni tanítványaiba; gyakorlati érzéke nem nyugodott, míg az időszerű újításokat nemcsak saját osztályában, de iskolájában is meg nem valósította. A sokféle tárgyú és a különböző anyagokban és tehnikában kivitt feladatok a növendékeket az életre készítik elő. A különböző méretű fafaragások, fehér és színes márvány munkák, mintázatok, úgy a tervezetek, mint a másolatok minden szertelenség és e szakmánál nem ritka nyerseség mellőzésével készültek. Megemlíthetjük, hogy a szobrászati mesteriskola létesítése előtt hazánkban, csak iskolánk dekoratív szobrászati osztálya nyújtott alkalmat ifjainknak e szakmában való kiképzésére. Több kiváló ifjú szobrász-művészünk végezte iskolánkban első tanulmányait.

Népes és népszerű a *dekoratív festők* osztálya is. A festészet népszerűbb, mint a kevésbbé ismert és az anyaghoz inkább kötött szobrászművészet. Régebben a művészi ambiciótól sarkalt, de a mintarajziskolába be nem jutott fiatalság jórészt ide tódult, számos tehetséges növendék mellett, a gyakorlattól idegenkedő félreismert genie került ki innen és felcsapott művésznek, noha éppen ennek az igen kiterjedt és anyagilag is igen jövedelmezőnek mondható ipari foglalkozásnak megnemesítése és iparművészetté való emelése nagyon kívánatos volna. Ez az osztály nemcsak szorosan vett dekorativ dolgozatot állított ki, de fej-, akt- és tájképtanulmányokat is. E helyen még egy régi óhajtásnak akarunk kifejezést adni, hogy t. i. az osztályban készült egyszerű, a köznapi életben előforduló tervezetek minél nagyobb számban állíttassanak ki, hogy a nagyközönség lássa, miképen oldhatók meg ízlésesen az oly feladatok, minők például egy egyszerű polgári lakás, iskola épület stb. kifestése, fal díszítése. Hiszen a modern iparművészet kiváló ambicióját helyezi abban, hogy ne csak a gazdagok palotáinak fényét emelje, de a szerény munkás otthonát is kellemesebbé varázsolja és csekély költséggel, kevéssé nemes anyagból, egyszerű eszközökkel is tudjon izléses alkotásokat létesíteni. Az osztály élén már annak megújítása óta az érdemes Feichtinger Gy. tanár áll, aki úgy a gyakorlatban, mint kiváló freskó-festőink munkáinál a dekoratív és építészeti részek megfestésénél szerzett tapasztalatai révén szerzett hivatottságot épen ennek az állásnak betöltésére. Újabban a növendékek nagy létszámánál fogva szükségessé vált segédtanári állást Sándor B. festőművész, az iskola volt tanítványa tölti be sikerrel.

A második szobrászati osztály, az ú. n. *kisplasztikai*, számos munkával szerepel kiállításunkon, ezek az önálló szobrászati műveken kívül az ércművesség, ötvösség számára való tervezetek, tanulmányok. Valamennyit alapos tanulmány, műgond, finomság, néha szinte a túlságig jellemzi. A tanítás derék voltát talán jól megvilágítja az a körülmény is, hogy fiatalabb, hírnevesebb szobrászaink közül nem egy, épen Loránfi tanár vezetése mellett szerezte meg művészi kiképzésének szolíd alapját.

A külföldön ezzel az osztálylyal nemcsak munkálkodásánál fogva szoros kapcsolatban van, mint iskolánkban, de ebbe bele van olvasztva az *ötvösségi* osztály. Az ötvösség hazánkban nemcsak kiterjedt és jövedelmező keresetforrás, de ennek az iparművészeti ágnak fényes multjában különleges nemzeti vonásokat fedezhetünk fel. Ez osztálylyal kapcsolatos *zománcozási* tanműhely, e nálunk történelmi hagyományokra támaszkodó tehnikát van hivatva fentartani és a modern zománcozási módokat is gyakoroltatni. Nagyon kívánatos volna e téren a növendékeknek alkalmat adni tehnologiai is-

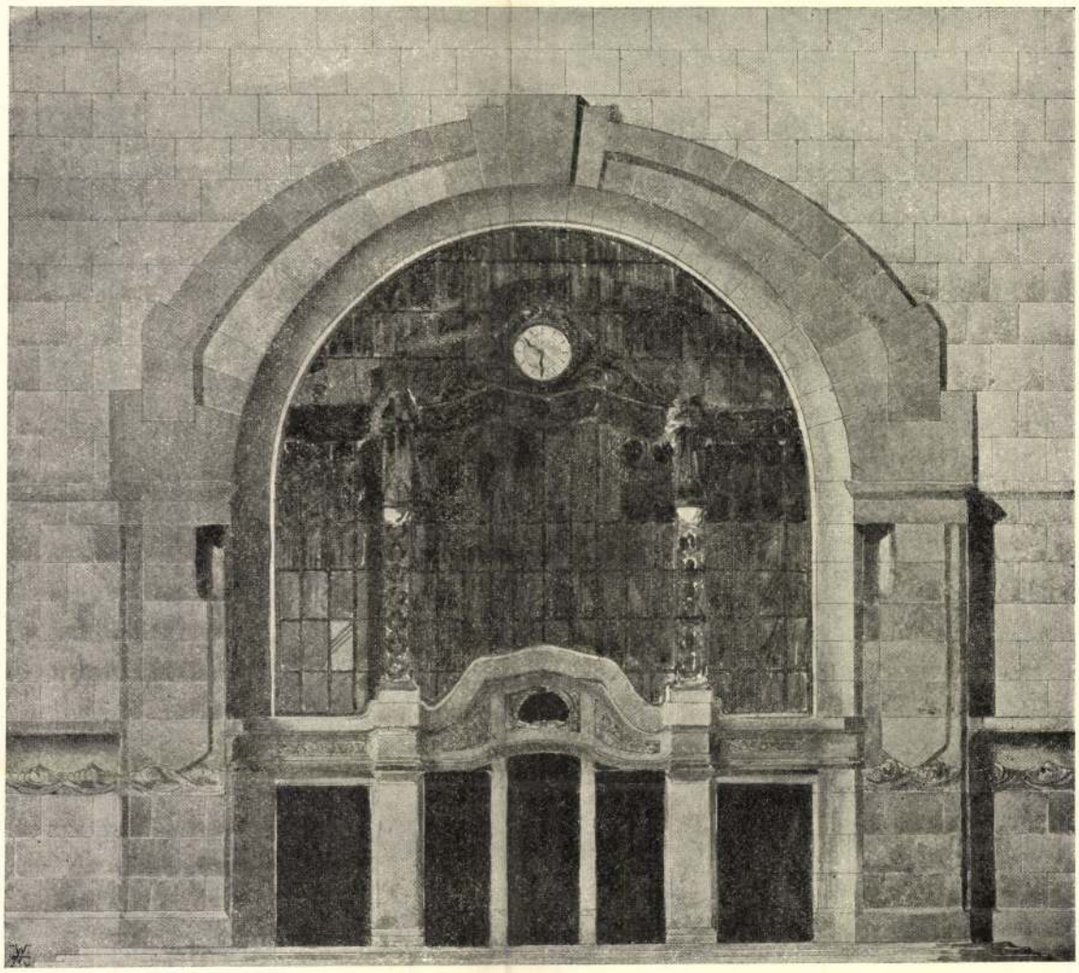

AZ IPARMŰVÉSZETI ISKOLA JUBILÁRIS KIÁLLÍTÁSA. ÜVEGEZETT KAPU, TERVEZTE NASCH GÉZA. TANÁR A. BALOGH LORÁND.

meretek megszerzésére, hogy az ékszerészeten és az ötvösségen túlmenő feladatokra is vállalkozhassanak.

Ezen osztály növendékeinek létszáma nincsen arányban az iparág kiterjedt voltával, ezenfelül a maecenások hiánya ritkán teszi lehetővé, hogy a tanítványok nagyobb feladatokon, eredeti anyagban dolgozzanak. Ez okból foglal el aránylag csekély helyet ennek az osztálynak tetszetős kiállítása. A zománcozási tanfolyam kiállítása csinos apróságokat tartalmaz, az ilyféle tárgyak népszerűsítésére való törekvés is nyilvánul több munkában, de azt hiszszük, hogy e törekvéseknek csak akkor van értékük, ha artisztikai tekintetben a tömeges termelés átlagát felülhaladják. Az ötvösségi szakmát Herpka K. tanítja, kinek nagyméretű galvanoplasztikai munkái a külföldi múzeumokban is láthatók. A zománcozást Hibján S. e szakmában ismert iparművész vezeti.

A *lakberendezők* osztálya az iskola szervezetének legújabb ágazata és tegyük hozzá még fejlődésben lévő ágazata.

Magyar Iparművészet
1905.

Nasch és Nemeth

ép. Bpest

ired

M. Pályázatok

1904/5. 10 sz. 19-20

..... nevü munkás igazolta

a művezető aláírása.

élyezem:

vagy helyettesének
írása.

— Endrényi Imre, Szeged.

MDK

Nasch Géza, ip.müv.

Salonbutort tervezett. Az Ip.müv.Isk. jub.kiállitására.

Tanára: Gyalus László.

Magyar Iparmüvészet. 1905. 333-334.l.

Nasch József, épitész

Művészet, II., 1903. 206.

Kitüntetések.

M.D.K.

Nasch József, Cpesti építén

Krausz Arminnal és Porgesz József hőrösen első díjat nyert a Nagy-Enyeden építendő elemi iskola pályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1903. XXIV. évf.

ápr. 22. sz. 9. old.

MDK

Nasch József

Porgesz József és Krausz Arminnal nyerték el az 500 koronás I.dijat a Nagyenyedi város által elemi iskola terveire kiirt pályázaton.

Művészet 1903. 206.l.

Nasch József

Művészet 1903. 206.

– 1904. 209

– 1905. 142

Ribera Jusepe modora: Sent
Eus 438 (647), 2167 (299).

Vaschitz Béla

zobrán

1888–1890

Éimisk. 1930. 86 l.

9429

ő állásban, alabárddal és
ben vannak ábrázolva. Öl-
os kabát sárga zsinórzással
és magas szárú csizma. Fel-

Leibgarde.

i a papirosnak 20.6:33 9.

114-912
2-40
t.7615.

0.62

NASINSZKY Dezső festő

Magyar Hirlap, 1992. márc. 24.

KRÓNIKA



1992. március 23-án 16 órakor volt a megnyitója a Havasok Művészeti Társaság által rendezett kiállításnak. Négy fiatal művész munkái tekinthetők meg az ELTE Tanárképző Főiskolán (Bp. VII., Kazinczy u. 23—27.). Balázs János Balázs, Klement Zoltán, Nasinszky Dezső festményeivel, Szalay Róbert különleges fotóoltáraival mutatkozik be. A négy alkotó egyéni világát formailag és jelképesen egy hatalmas sátor fogja össze, bensőséges hangulatot teremtve a tárlat látogatói számára. A kiállítás április 3-áig tekinthető meghétköznap 8—18 óra között. Képünkön Szalay Róbert műve

pályán

pat két versenyzője jól
ka Hakkinen hatodik
a, Herbert pedig hete-
is óriási teljesítmény,
tó kétéves, az új Lotus
lesz kész. J. J. Lehto
lye kínos a Ferrarinak,
allara Ferrari motorral
ly a futón van, a Ferrari
yanis megy. A Ferrari
zont annál kevésbé.
nnát csak a betyárbe-
l a rajtig. Minden elis-
övé. Teljesen érthető,
ábbal nem bírta a ver-
n a McLarenben még
és ezt a sérült bal lábá-
omnia. Egy ideig ment
kör után a fájdalom túl
onyult. Nyilván az is
t, hogy most majd a ha-
következik, és ha valahol
epelni, az természetesen
álya, százezer, őt imádó
tt.

• Frankl András

kőzése

ma 15 órakor kezdődő
.

Róbert már kijelölte a
negyet: Tóth — Juhár,
zekeres, Szilveszter, Hal-
, Dubecz, Korsós, Hor-
ori. Mindenképpen pá-
ség Szabados, Szabó, és
h.

tt válogatott volt megbí-
tségi kapitánya, a Rába
tőedzője új tisztében, az
szakvezetőjeként már
tta az őt segítő teamet is.
ályaedzőnek Muha Józse-
otta. Az orvosi teendőket
ics Jenő látja el. A gyúró
ábor, a kapusedző Szabó
hnikai vezető pedig Ma-
n. Ami a mai találkozó
ti, Glázer Róbert hang-

Az ifik kinőtték a C csoporto

Íme két eredménysor:

1. Magyarország—Koreai Köztársaság 10:6, —Belgium 3:1, —Koreai NDK 4:5, —Ausztrália 1:8.

2. Magyarország—Bulgária 13:0, —Hollandia 9:1, —Belgium 12:0.

Az első sor a felnőtt magyar jégkorong-válogatottnak az angliai Hullban folyó C-csoportos világbajnokságon elért eredményeit tartalmazza. A második: a magyar ifjúsági válogatott eredményei az eindhoveni C-csoportos Európa-bajnokságon.

Két véglet. A felnőttek mérkőzésről mérkőzésre estek vissza, zuhantak egyre mélyebbre, odáig, hogy már a csoport egyik leggyengébbnek tartott válogatottjától is nyolc gólt kaptak, és a mai, Anglia elleni mérkőzés eredményétől függetlenül biztos, hogy jövőre is a C csoportban szerepelnek.

Az ifik ezzel szemben végig egyenletes teljesítményt nyújtottak, a hírek szerint olyan produkciót mutattak be, amely már korántsem C-csoportos volt. Először tizenhárom gólt lőttek annak a bolgár válogatottnak, amellyel a rendező hollandok a torna döntőjét szerették volna játszani, a házigazdák bevallottan a bolgároktól tartottak leginkább. Erre tessék! Jön a Kercsó Árpád vezette magyar ifiválogatott, kikapnak tőle 9:1-re, s így nem jutnak fel a B csoportba. A hollandok helyett a magyar válogatott került eggyel feljebb.

Emlékszem Szeles Dezsőnek, a felnőtt válogatott szövetségi kapitányának szavaira, melyeket még a magyar bajnoki döntőt megelőző sajtótájékoztatón mondott. Arról beszélt, hogy ennek a mostani csapatának csak azt az időt kell kihúznia, ameddig Kercsó Árpád játékosai el nem érik a felnőtt kort, s be nem érnek annyira, hogy ők alkothassák a magyar válogatottat; hogy rájuk építve alakítsanak ki egy új csapatot, amely már eséllyel pályázhat a B csoportra a felnőttek között is.

Elnézve az eredményeket, ez az idő már nincs olyan nagyon messze

szonyokban keresendők. Most csak azért kell drukkolnunk, hogy alatt az egy-két év alatt, ameddig ifik beérnek, s velük kezdődik m a magyar válogatott összeállítá addig a magyar hoki felnőtt szin megőrizze C-csoportos — azon lül felsőházas — státusát.

Erről az ifiválogatottról, illetve tékosairól még nagyon sokat fogu hallani. Megkockáztatom: Euró ban is kevés az ilyen csapat. Ann idején Kercsó Árpád Erdélyből érk zett Magyarországra. Nem sokk később követte őt testvére, Csaba aki ma a korábbi bajnok, az idén h madik helyezett jászberényi csap nál, a Lehel HC-nél vezetőedz Kercsó Árpád Dunaújvárosban te pedett le, itt kapott lehetőséget ar hogy szeretett sportágával foglalko zon. Maga köré gyűjött harmin egynéhány gyereket, saját bevallá szerint olyat is, aki jószerével ko csolyázni sem tudott. Elkezdt szponzorok után szaladgálni, talált néhányat, aki fantáziát látott a dolo ban. Szisztematikus munkával, szi te napról napra fejlődött az együtte amelyből egyre több korosztály válogatott került ki az idők folyá mán. Ekkor az edzőt felkérték, gyen az ifi- és juniorválogatott sza vezetője. Azóta a csapat sikert sik re halmoz. Először a C-csoportos v logatottakat győzték le, majd jöttel B-csoportosok, s ma már ott tar nak, hogy ez az ifjúsági válogat több A-csoportos együttest, közt például a csehszlovákokat is kép legyőzni. Ma már szinte kizáról olyan tornákra hívják Kercsó Árp csapatát, ahol A-csoportos, vagyis világ elitjébe tartozó együttes vesznek részt. Sőt, az első sor m bemutatkozott a nagyválogatottb is a legutóbbi Magyar Nemzet K pán, s Palkovics, Ocskay és Zalav a tornán a magyar válogatott tal legjobb csapatrészét alkották.

Egyszóval ez az a magyar ifjúsá válogatott, amely most Hollandiáb 34:1-es gólkülönbséggel és kitű

Nase Henrik

könnüvesi pallér

1743 lett polgárra

Budán

Valószinileg Kreuzendorfból ~~nár~~ marott.

Az ő rokona volt. N. János György muzsikus és tanító, aki 1727-ben az első zeneiskolát nyitotta meg Budán.

Isoz Bp zene

24 - 26. l.

Regnicolyebb tiszteletes

Tóth Árpád

főgimnáziumi igazgató!

NYOMTATVÁNY.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

Vase Henrik
budai kőmives
[illegible]
Miller Epitome
178. l.

MEGHÍVÓ

A

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

19 ..... évi ..... hó ..... n ..... napján

.....

délelőtt / délután ..... órakor megtartandó végrehajtó-bizottsági / rendes / albizottsági ülésére.

Tárgy: .....

Elnök megbízásából:

.....

Hornyánszky V. R.-T. Budapest.

Nase Henrik

Kömüves

1751. Buda

Miller 178. l.

~~Hanapel Józef II. 45.~~

Érkezett 1905 nov. 20.

1020/1905 sz. (Bpest, 1905 nov. 19.)

Kirchy Dezső, m. n. mig ör jelentése az Orthoptera sovarsend meghatározásáról. (Tudomásul. XI. 24.)

Nash,épitész

Jelentékeny angol épitész.Handler Nándor soproni épi
tésznek Sopron,Széchenyi tér 19.sz.ház elősarnoká-
nak terve Nash rajzának adaptációja. 237.old
20.jegyz

Török László: A historizmusok korának épitészete
Sopronban 230.old

Soproni Szemle.Helytört.Folyóirat.XXII.évf.1968
Sopron

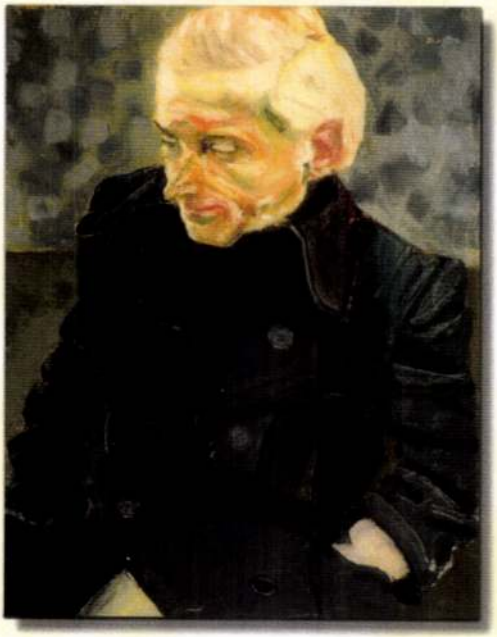



Akira Nasizava, japán szobrászművész

Szabadtéri kiállítást nyitottak max Szabadság-hegyi Rege-parkban. A nagyatádi szobrász alkotótelep művészeinek fából készült szobrait állították ki. Az alkotótelep 1975-ben alakult, a magyar művészek mellett külföldiek is részt vesznek a telep munkájában. – Akira Nasizava „Élet kettő" c. alkotása szerepel a kiállításon. /említve/.

TV-híradó 2.

1983. júl. 2. Televízió 2-műsor /S. Gy./.

Louis Nason, akvarismester MDK

1702 tavasza után Dumont-al egyült robbantja Eger, hékesfehérvár, Palota, Simontornya erőditményeit.

Schoen Arnold: Dumont nyomában

Műemlékvédelem, 1958. II évf. 2. s.

89 l.

Nassensohn József

győri szobrász

A győri székesegyháznak Hefele Menyhérttől tervezett átalakítása alkalmával fenti készítette részben a szobrászmunkákat az 1743-ban győri püspökké kinevezett gróf Zichy Ferenc megbízásából

Piszker 14. l

kozó megkerd
30 és dühöngött
rongálta külö
hogy a legtöbb
sebb esörésre fo
vállalkozó pedig
ni ezen ideigl
irásbeli intézke
Zolyom 14

Nasser Magda.

Jaschik Álmos tanítványa.

Az Orsz. Magyar Iparművészeti Társulat palotájában nyílik meg Jaschik Álmos tanár növendékeinek kiállítása, melyen ötvösmüvészeti objektum-tervei szerepelnek.

Magyarság, 1927. ápr. 24.

Nasser Magda

Jaschik Almos tanitványa,a mester által tanitványai munkáiból rendezett kiallitason szerepelt.

Képzőmüvészet

Ujság 1927 ápr.24. 17.1.

MDK

Nasser Magda

Jaschik Álmos növendéke, művével szerepelt az árumüvészeti kiállitáson, melyet Jaschik növendékeinek munkáiból rendezett.

(e.a.): Árumüvészeti kiállitás.

Ujság, 1927.ápr.24.

MDK

Nasser Magda

A kiállitáson résztvett.

Jaschik Álmos tanitványainak szünidei munkáiból rendezett kiáll.1925.dec.Bpest.

Nász Mihály, náv fafaragó

Az orosházi múzeumban jószerével először bemutatkozó alkotók – többségükben nem is egészen fiatal – nem hivatásosak, nem is akarnak azok lenni, arról legtöbbjük már időben lekéstek, ők „népi festők és fafaragók". – Nász Mihály náv karakterű csikósai, lovai között igencsak kedves-humoros figura a „Pincemunkás" c. [említve].

Sass Ervin: Orosházi népi festők és fafaragók kiállítása.
Békés Megyei Népújság, 1984. júl. 21. 8-old.

MDK.

Naszák János

Kiállitási kritika

Északmagyarország 1966 dec.9.lap 4.

Naszák János

Portrékkal szerepelt a diósgyőri vasas képző-
művészeti szakkörök tárlatán

Benedek Miklós: Diósgyőri vallomás
Északmagyarország 1966. dec. 9. 4.l.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

1977 JUN 1

DUNÁNTÚLI NAPLÓ

Nászay Csilla

/1021

Villanások Baranyából

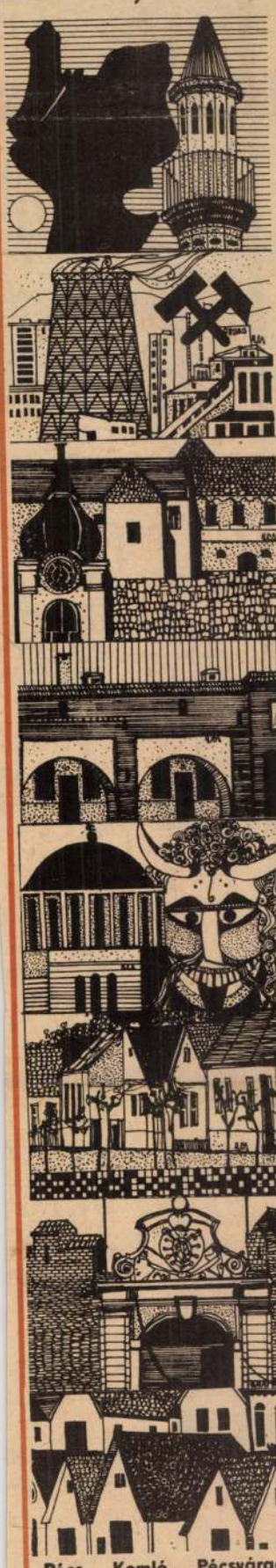

Pécs, Komló, Pécsvárad, Szigetvár, Mohács, Sellye, Siklós, Villánykövesd.

Nászay Csilla rajza



...allagtak a vegzős ipari tanulok.
...62 tanulója búcsúzott az iskolá...

...TÓ-
...oztató

...gadási és Lottó
... közlése szerint a
...héten öttalálatos
...m volt. Négy talá-
...gadó ért el, nyere-
...enként 79 365 forint.
...alálatosok száma
...ab, nyereményük
...150 forint. Kéttalá-
...ma 223 959 darab,
... egyenként 19 fo-
...ölt adatok tájékoz-
...ek, a nyeremények
...nyilleték levonása
...ök.

◆

...jezték az első
...szálást a Sziget-
...i Gazdaságban.
...szes szükséglet
...ázalékát betaka-
... kétszázhúsz va-
... Nemcsak nagy
...ben, de jó mi-
...cernát is termel-

...écsi 39-es, 40-es
...zet filmvetítéssel
...tt ismeretter-
...adást tart június
...tfőn délután fél
... az Alajos utcai
...n. A vöröske-
...gokat és az ér-
...t szeretettel vár-

...-05—07

... a Trabant.
...délelőtt a 6-os
...zentlőrinc előtt
...rdult egy sze-
...ocsi. A baleset
... szerencsés ki-
... volt, könnyebb
... keletkeztek. A
...ntősök Guzs Im-
... éves, királyegy-
...st az idegsebé-
...állították, Guzs
...éves és Guzs Im-
...

Világ proletárjai, egyesüljetek!

Dunán Napló

Az MSZMP Baranya Megyei Bizottsága

Baj van az
ritmusunkkal

REGGEL KÁ...
ESTE ALTAT...

Még Darmo...
szednek . . .

*

A GYÜMÖL...

„Hol vanna
ízre öregan
almájától?"

*

Százhuszonk...
személyt olt...
idén veszett...
Baranyában

PASTEUR Ó...
HALÁLOS

A tragikus
mény valósz...
egy a száze...

*

Harom liter ...
kezdődött

EGY TÉVES

Tizenhat éve...

*

800 000 FOR...
LAKBÉR, HO...

*

Nyugodt köz...
az iskolában

CSAK TANPA...
UTÁN JÖHET...
A FORGALO...

Visszakérhetik
„iskolapénzt"

*

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726

DUNÁNTÚLI NAPLÓ
1978 AUG 6

Nászay Csilla

1978. AUGUSZTUS 6.



Bánat

Nászay Csilla rajza

kezett

pló

molója



NASZÁLYI László építész

Építészet és tervezés Magyarországon 1945-1956.
Bp. OMHv. Ép.Múz.,1992

120.

Akár egyéni hajlam okozta, a
tebb gyüjtők könyvvás[illegible]ásaik
felfogást tanusitanak, mint a
épitészeti vagy szobrászati a
könyvtár 1774 óta, a marosvás
ványos, de könyvkedvelők cseré
amelyek szerepe az ismeretek g
vészeti szempontból fontos kö

Noha a köznemesség jó része
közt él, disztelen otthonokba
fokozódnak. A metszetsorozato
vek a müvészet fejlődésére is
hogy a teremkönyvtárak azaz a
- főleg 178o után - a kisebb,
gyüjtemények váltják fel, eze
ni el, mert használni kivánja
a matematika illetve a fllou
értelemben vett szakositás mé

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726

BÉKÉS MEGYEI NÉPÚJSÁG

Násztor Edit

1978 JUN 4

1021



Násztor Edit: Paraszttház

Képeinket

az orosházi múzeumban bemutatott pedagógus képzőművészeti tárlat anyagából válogattunk. A város és a járás pedagógus képzőművészeinek ez volt a IX. bemutatkozása.

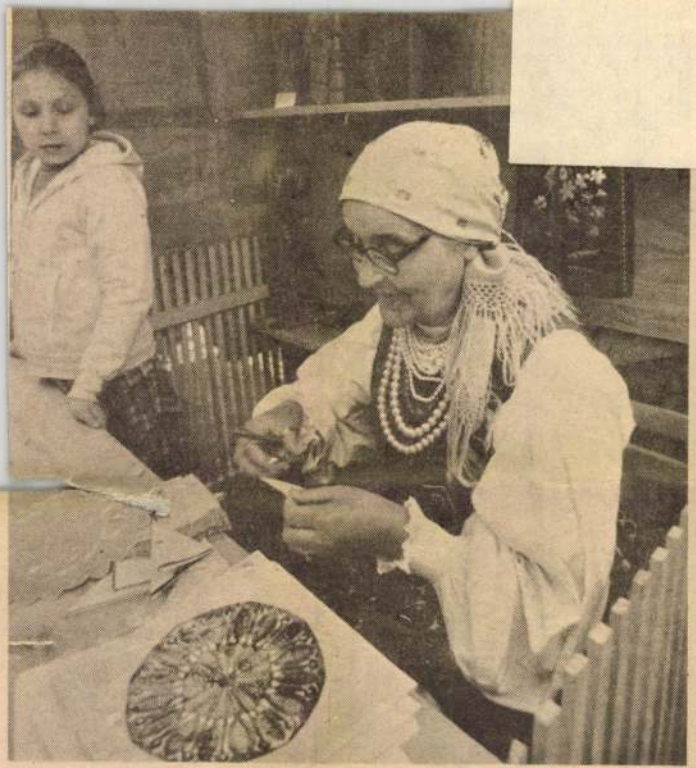

A wroclawi napok emlékezetes főszereplői, a népművészek
Fotó: Veress Erzsi

...ték a helybeli képző-
művészekkel.

Az úttörőzenekar útját mindenhol siker kísérte. A wroclawi nyitó hangverseny után körútra indult a Vajdaságban. Az aranydiplomás minősítésű zenekar Bánhidi Zoltán karnagy vezetésével mindenhol megnyerte a közönség tetszését. Vendégek voltak Walbrzychban (waub-

zonyos termékeket minél rövidebb idő alatt minél gazdaságosabban állítsanak elő. Az NDK-ban a párt és a kormány arra törekszik, hogy a népgazdaság minden ágazatában összehasonlítsa a termelés valamennyi fázisát és eredményét a tőkés országokéval. A múlthoz képest sokkal több új termékkel jelentkeztek a piacokon az NDK vállalatai, amelyek egyúttal új technológiákat is bevezettek. A gyártmányfejlesztés egyik kritériuma az, hogy nagyon világosan állapítsák meg a célokat.

A professzor ezután utalt Erich Honecker egyik referátumára, amely az NSZK gazdasági fejlődésére vonatkozik. Eszerint ott az ipari termelés 17 százalékkal, a munka termelékenysége pedig 40 százalékkal emelkedett 1970 és 1977 között. Ez a potencianövekedés a ki-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726
1978 JUN 25

DUNÁNTÚLI NAPLÓ

Nászay Csilla

1021

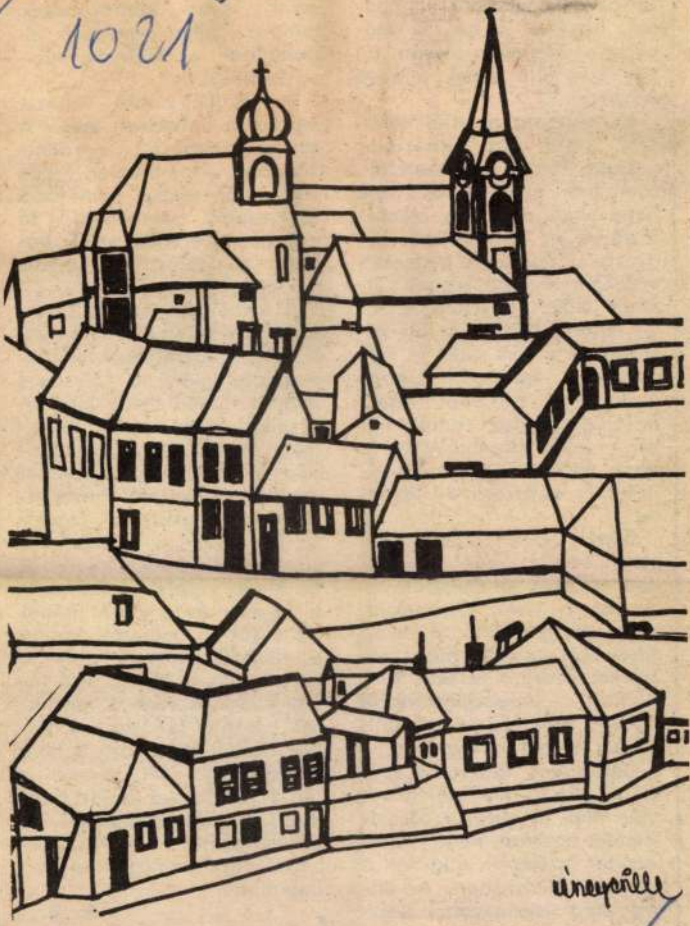

Nászay Csilla: Tettyei házak

leányt Ang
Egy alka
rályok érke
ták, hogy
gött, a vé
egy szép i
Jenyiszej.

Bár Ango
sem látta,
alapján rög
Szerelme
hogy azon
rozta: eljut
győzte a h
melyeket az öreg Bajkál gördített elébe. Egyetlen éjszaka eljutott hozzá: a találkozásból szerelem lett, a szerelemből házasság, nagy család. A családot egész Szibéria ismerte, tudták mikor, merre vándorolnak, és hogy vándorlásuk során eljutottak egészen a tengerig..."

Bajkál, a mesebéli öreg harmincmillió éve gyűjtögeti saját és az emberek vagyonát, a vizet. Olyannyira, hogy itt található a világ édesvízkészletének húsz százaléka. Pedig a tékozló lány, Angara másodpercenként kétezer köbméterrel pazarolja szét a nagy vagyont.

Csodálatos, titokzatos ez a táj. Már a tó méretei is mesébe illők. A víztükör 636 kilométer hosszan, néhol 70 kilométer szélesen ragyog a szibériai éjszakában. Az eddig mért legnagyobb mély-

[illegible] ről és az ezüstrókáról.

A kikötőben éppen leszállásra készen várnak a búvárharangok. Segítséget nyújtanak a tengernyi tó mélységes mélyén lapuló titkok kibogozásához. Csak télen térnek mély álomra, mert félesztendőn át jégpáncél parancsol megálljt a kutatói kíváncsiságnak, amikor a metsző szélben csak a bajkáli fókák kiabálása hallatszik. A hatalmas erejű szélviharok, a Szárma és a Gorni pedig elsimítják a méteres hóban a medvék, farkasok nyomát.

Azonban e hideg, vad világ elcsendesedik a vastagfalú, fekete faházak szobáiban, ahol teát kortyolgatva kellemes elnyúlni, élvezni a tea és az áfonya illatát, hallgatni a fák jajongását és gyönyörködni az ablak mögötti, jégpusztasággá változó Bajkálban.

B. B.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 337-748, 340-726

Nászay Csilla

DUNÁNTÚLI NAPLÓ

1978 OKT 29

a Hiábavalóság szakadékába a Föld.

1021

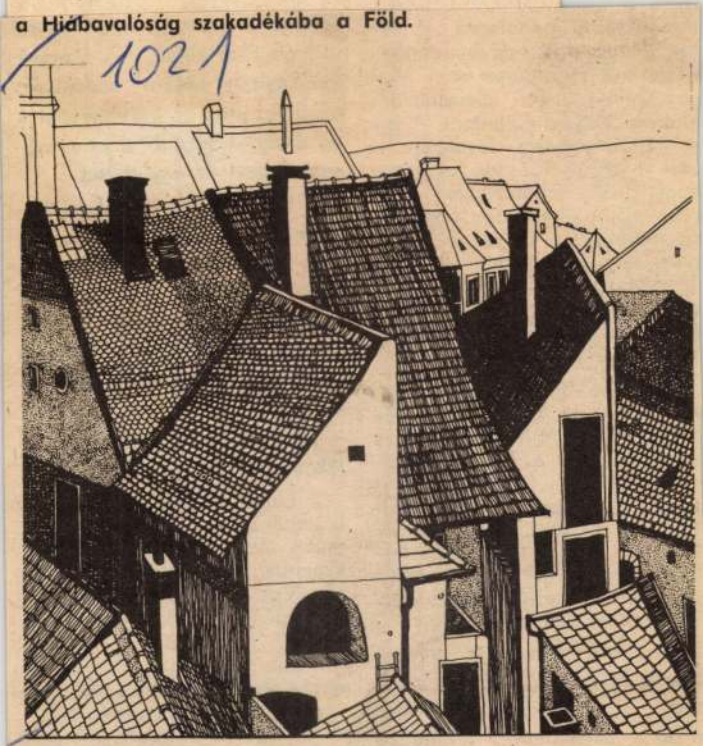

Nászay Csilla: Szentendrei háztetők

minősítéssel
karnak az el
össze két sze
gyarszéken
Utólag nehé
a próbafegy
„tét nélküli"
vagy pedig
nem tűzött a
feladatokat
nem látta bi
készülést. (A
zetközi kórus
hívást kapott, de nem utazott el az énekkar.)

Ha van hullámvölgy, hegynek is lennie kell. Volt is jónéhány a kórus huszonegy éves történetében. A kétszeres kiváló együttes, *Tillai Aurél* keze alatt hatszor szerepelt külföldön, az utóbbi tíz évben: az NDK-ban, Lengyelországban, Jugoszláviában és Finnországban. Tavaly például megnyerték a tamperei kórusfesztivált Finnországban, s ezért még annak az évnek az őszén meghívást kaptak a külföldön díjat nyert énekkarok budapesti hangversenyére. Énekeltek a

viszonylag hamar talpra állt, de – visszaesésből, akármilyen rövid volt, le kell vonni a tanulságokat.

Tillai Aurél karnagy így vélekedik:

– Lapozza csak végig valaki a tagok listáját, s nyomban szemébe ötlik, hogy utánpótlásunknak csupán töredéke érkezik Pécsről. A legtöbbször más városokból jött fiatalok jelentkeznek nálam azzal, hogy a Mecsek Kórusban szeretnének énekelni. Úgy érzem, hogy ebben a pécsi általános és középiskolák a ludasok, tisztelet a kivételnek. Nagy gond az is, hogy éppen azokat nem láto

Nászay Csilla
grafikusművész

MK SAJTÓFIGYELŐ

1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

DUNÁNTÚLI NAPLÓ

1983 MÁR 19

1021



Nászay Csilla rajza

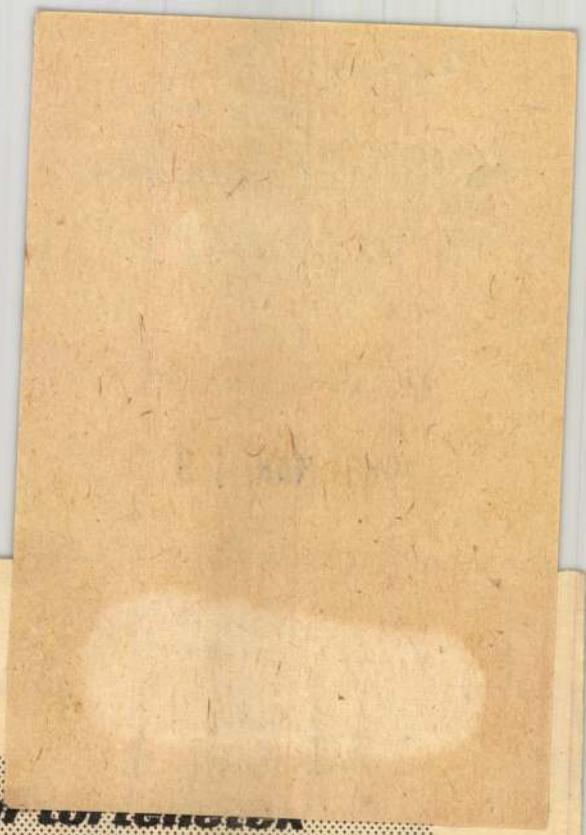

Vidám történet

Paraszolvencia

Megrögzött materialista létemre rettenetesen röstellem és pironkodva vallom be, hogy mintegy húsz, azaz húsz magyar forintot az egyházra pazaroltam. Szent Antal perselyébe vándorolt a kis bankó. Mentségemre tán csak az szolgál ateista körökben, hogy nem közvetlenül és saját kezemmel, s nem is egészen privát jószántamból történt ez az anyagi kalandom, hanem bizonyos lelki erőszak árán. Kis fínom erőszak árán, aminek bizonyára éppen kicsinysége miatt nem tudtam ellentállni.

Úgy esett a dolog — mert azért elég hosszú sora van ennek —, hogy rokoni látogatóban voltunk a Nagyanyónál, hadd lássa, mennyit nőtt ér-

mazni, hogy az égiek rosszallását se váltsuk ki... — próbálkoztam a gyöngéd agitációval.

A lényeg az, hogy egy-két napra rá helyrejöttek emésztőszerveim és odaülhettem a paprikáscsirke mellé. S mikor Nagyanyó ezt konstatálta, előjött most már ő is a témával.

— Lám, csak helyreimádkoztalak!

— Hát mégis? És hogyan, s kinek ajánlott a szeretetébe?

— Szent Antalnak...

— De hogyan mondta meg neki?

— Övele mindent jobban meg lehet beszélni. Úgy körülírtam... Olyanformán, hogy „beleinek gyöngeségét segítsd

Nászay Csilla
grafikusművész

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

DUNÁNTÚLI NAPLÓ
1983 JAN 15

1021



Bulgáriai emlék. Nászay Csilla rajza



Gondoljunk madarakra!

Vonuló madaraink csapatokba verődve Dél-Európába és Afrikába vándoroltak. Nagyon sok madárfaj azonban költőhelyén vészeli át a zord téli napokat. A lakott településekre, a kiskertekbe fokozatosan behúzódnak, összeszedegetik a kinnfelejtett magvakat és hulladékot. Mégis sokat kell szenvedniök a zord időjárás és a táplálékhiány miatt. Ilyenkor az emberek által felállított etetők életmentők számukra.

A kiskertekben felállított etetőnél fő szempont legyen, hogy ha már egyszer elhatároztuk a madarakról való gondoskodást, a tél végéig ne hagyjuk abba. A kis madárkák ugyanis könnyen odaszoktathatók egy-egy etetőhöz, de azután ha a megszokott élelmet nem találják ott, az végzetes lehet számukra.

Az etetők leggyakoribb látogatói a cinegék, pintyek, zöldikék, csuszkák, rigófélék (feketerigó, fenyőrigó, vörösbegy). Ritkábban előfordul a messze északról érkező csonttollú madár, meggyvágó, süvöltő, sőt néha még a karvaly is. És természetesen a verebek.

A madarak téli ellátására a

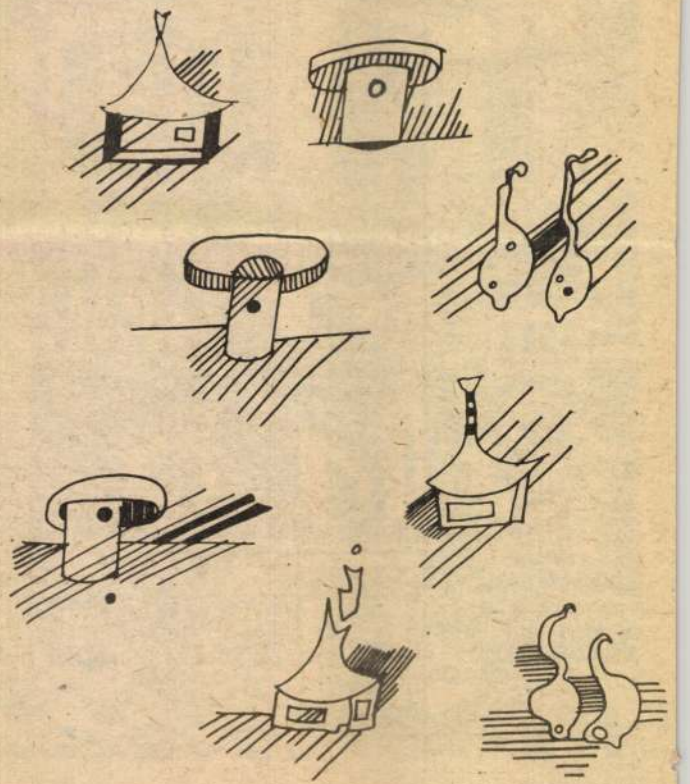

pa, a főttburgonya, a kukorica-

A tölcsér alá üres konzervesdo-

Bodnár István

Csalivers

Tükrös jegű folyó hátán
futottam, futottam;
kilenc farkas toporzékolt
nyomomban, nyomomban.

Hajnalfelé fogcsattogva
beértek, beértek...
édesanyám költögetett
ne féljek, ne féljek.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1972 JUL 16

DUNÁNTÚLI NAPLÓ

Nászai Csilla

1021



Nászai Csilla rajza

Akik sosem látják

kit kell megölniök...



Ez év márciusa előtt a VII. amerikai flottának csupán tizenkét nagyobb egysége tartózkodott a vietnami partok mentén. Két repülőgép-anyahajó és tíz torpedóromboló. Ma hatvanat is meghaladja számuk. Többségük Quang Tri és a 17. szélességi fok közötti partsávval szemben vonult fel, mintegy láncot alkotva Öt cirkáló és harminc torpedóromboló mintegy hét tengeri mérföldre manőverez a vietnami partoktól, és az amerikai „tanácsadók" tájékoztatása alapján részesítik állandó tűztámogatásban a dél-vietnami kormánycsapatokat. Ezeknek a hadihajóknak a feladatuk, hogy állandó bombázásokkal és ágyúzással fel-

akik ezeket a gépeket kiszolgálják, körülöttük foglalatoskodnak. Nemelyik közülük hatalmas szakállt visel, és mindnyájan élénkszínű ingben vannak, mindegyik a speciális cso-

A

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Nászay Csilla

1974 FEB – 3

Dunántúli Napló

1021



Nászay Csilla rajza

a mo

elyek alkalmasak a beszéd-
zség fejlesztésére. Ezeken ki-
ismereteket közlő filmeket
bemutatnak. Az eredmény:
gyerekek jobban felkészülnek
iskolára.

gényekben nincs is hiány.
anatnyilag kielégítésüknek
az akadálya, hogy a vállalat
n rendelkezik megfelelő szá-
filmmel és járművel.

kolamozi, úttörőmozi

ulajdonképpen az iskolák és
mozik közti kapcsolatnak
gyon a hagyománya. A cso-
tos mozilátogatások, iskolai
lepségek rendezése a film-
házakban, egyes tantárgyak
mléltetése filmekkel, nem új-
ság. Ezen a területen a
dszeresség és a jobb fel-
sználás a cél.

A Moziüzemi Vállalat a spon-
és csoportos mozilátogatást
síteni kívánja. A vállalat
omdájában a műsort előre ki-
omják, s az ideális állapot
lesz, amikor tanár és diák
ebében egyaránt ott lapul az

Film elelős tanárok

A kezdeményezéstől csodákat persze nem várhatunk. A kísérlet kétszeresen is az: nemcsak a „zárt" iskola „kinyitásához" kíván hozzájárulni, hanem egyben a bemutatott anyag és kialakított formák menet közbeni változtatására is képessé kell lennie.

De reméljük, ha azzal búcsúzik el a gyerek otthon, hogy „moziba megyek", akkor nem fogunk rögtön arra gondolni, hogy a tanulás elől, hanem a tanulás érdekében megy filmet nézni.

A jó együttműködéshez arra is szükség volna, hogy a számos iskolában működő *filmfelelős pedagógusi hálózat* általánossá váljék, minden iskolában legyen egy tanár, aki a műsor figyelésével, a Moziüzemi Vállalat anyagainak fogadásával és továbbításával foglalko-

Teremg

Pécs igen szűkö
helyiségekben. A
volt hivatali szob
Attila Művelődési
lönböző funkciót
mei, s a Pécsi Kis
paravánra szoritk
mint a JPM Rákó
csak más feladat
kisterme — nem
tató lehetőségek
Némi javulást jel
Művelődési Ház ú
ra alkalmas helyi
alakítása. (Egyel
csak a söntésen
bejutni a művésze
kápolnájába.)

A helyiségeket

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

1974 MÁR 31
Dunántúli Napló

Nászay Csilla
1021

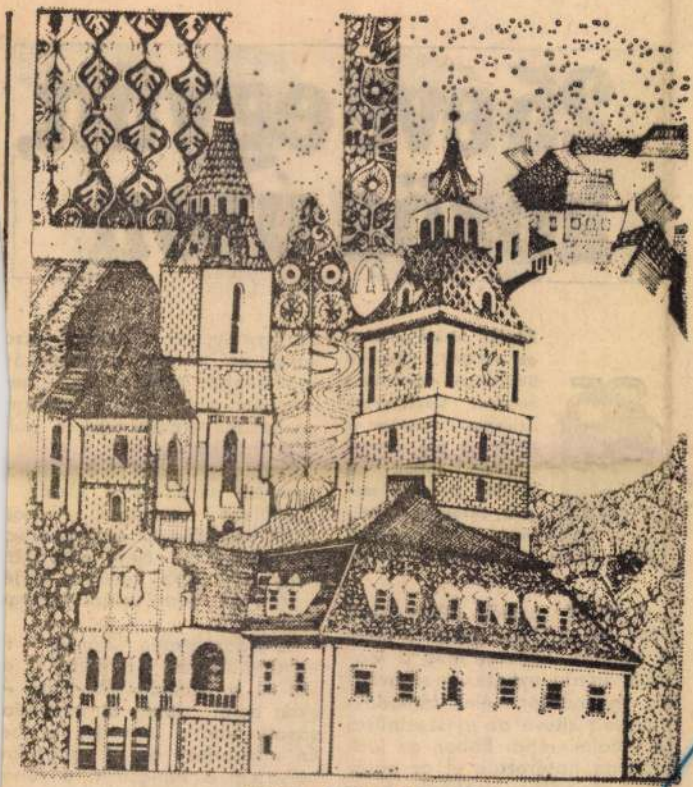

Nászay Csilla: Tornyok

25 éve együtt, közös úton



Káplár József elvtárs, az MSZMP Központi Bizottsága Gazdaságpolitikai Osztályának helyettes vezetője a KGST 25 éve címmel előadást tartott az MSZMP Baranya megyei Bizottsága Politikai Akadémiáján, 1974. március 26-án.

A KGST ezelőtt 25 évvel, 1949 januárjában alakult meg. A háború károkat még a legtöbb ország nyögte és szenvedte, ugyanakkor éles támadásnak volt kitéve az új szocialista társadalmi rend. Ebben az időszakban határozták el az európai szocialista országok, hogy összefognak, és egymást támogatva segítik a szocialista társadalmi rend megerősödését.

az úgynevezett olvadási szo kaszt. Ezt követte a gazdasá kapcsolatok növekedése, me megfelel a szocialista országo gazdasági érdekeinek és pol tikai érdekeinek is.

Ezek a tényezők voltak tehá amelyek napirendre tűzték szocialista országok közöt együttműködés új alapokra vo ló helyezését. Nem pedig a hogy a korábbi együttműködé si formák nem voltak kielégí tőek.

Tulajdonképpen három f együttműködési területet je lölt ki a Komplex Program é ezen belül számos új vonást ia vasolt, illetve léptetett életbe Én elsősorban az új vonásokr helyezem a hangsúlyt, e vonás sok ismertetésére. A három f együttműködési terület: a ter vezési, gazdaságpolitika együttműködés, a termelési é

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-743, 340-726
1976 SEP 19

DUNÁNTÚLI NAPLÓ

Nászay Csilla

1021



Szélmalmom.
Nászay Csilla rajza

**azzal kapcsolatban, hogy a munkásosz-
at a forradalmi harc jelenlegi szakaszá-
gyében tett látogatása során, eleget té-
úli Napló főszerkesztőjének, Mitzki Ervin**

az emberrablás, a kegyetlen kínzások, a demokraták üldözése ellen világszerte növekedett a szolidaritási hadjárat, mely arra kényszerítette a diktatúra urait, hogy a letartóztatottak közül néhányat szabadon bocsássanak, gaztetteiket igyekezzenek eltitkolni, a közvéleményt félrevezetni. A meg-

Magyar Hirdető
Sajtófigyelő

Dunántuli Napló

Nászai Csilla

1021



Nászai Csilla rajza

1976. június 20., vasárnap

Húszezer ember dolgozik Barar



Határ

a pors

A mecseki szén

Az egészségügy, kezdve az üzemorvosoktól a tüdőgyógyintézetig, a porártalmak vonalán

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1975 JAN 1 1

Dunántúli Napló

Nászay Csilla

1021



Nászay Csilla rajza

A Péc

Gondolatok néptánc-formában



SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726
1975 JUL 19
DUNÁNTÚLI NAPLÓ

Nasnay Csilla
1021

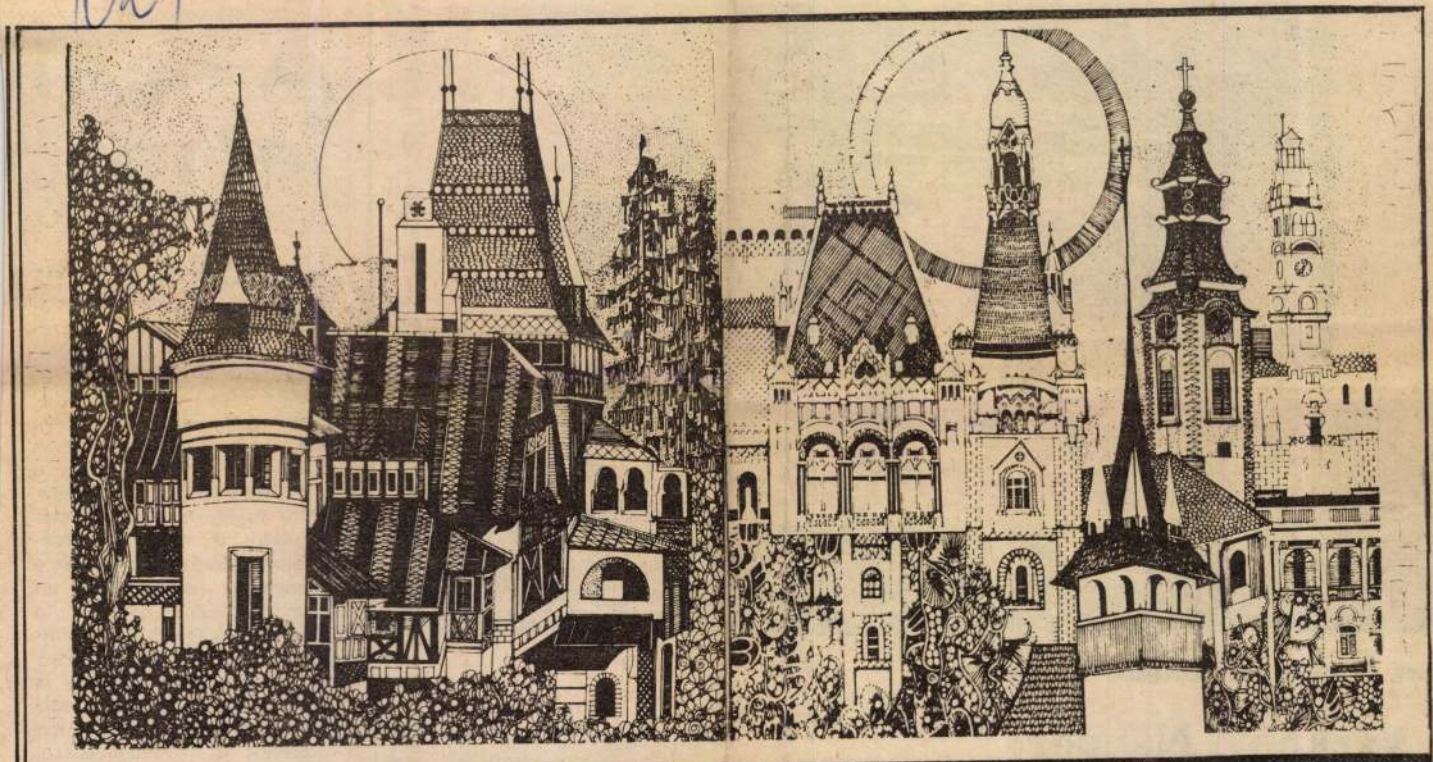

NASZAY CSILLA

TORNYOK

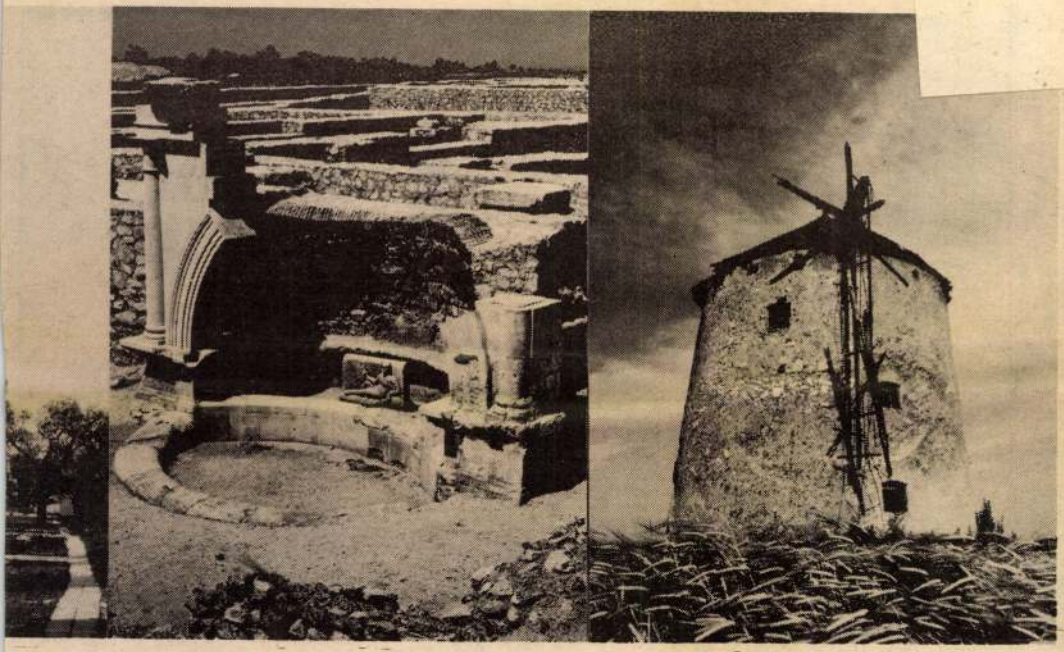

-kori templom; Tác; Gorsium; Tési szélmalom

Várkonyi Nándor:



A realizmus lehető

Világszínházi fesz

Az utóbbi években, évtizedekben szinte eltemettük már a realizmust a színpadon. Kicsit már olyan „nagyapa-dolognak" tartottuk ezt is, mint a XIX. század egyéb kedves furcsaságait. Szinte általános lett a vélemény színházi berkekben, hogy az új kezdeményezéseket, a világ új arcának feltérképezését a különféle új irányzatok fogják majd elvégezni: az „utcai színház", a „kegyetlen színház", az „antiszínház" ... Ez a vélemény kapott hangot kimondatlanul is az ún. realizmus-vitában, amely ki sem próbálta terjeszteni ezt a fogalmat a színházművészet területére.

Az élet azonban újra rácáfolt az elméletekre. Miközben

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1973 JUL 8 -

Dunántúli Napló

Nászay Csilla
1021



Nászay Csilla rajzai

Rendszeresebb körü

Nem volt hiánycikk a kiállítás

1972 szeptemberétől 1973 júniusáig bezárólag a kiállítások programja, időleges sorrendje, helyi megosztottsága módszeresebb és körültekintőbb volt az elmúlt év hasonló időszakánál. A sajtó is — talán a Kritikai állásfoglalás nyomán — többféle módját kereste és találta meg, hogy jóval több alkotásról kiállításról tájékoztatott. S ha nem tette meg az újság, akkor maga a művész vállalkozott arra, hogy tárlatvezetések, előadások, tanfolyam szervezésével hozza közelebb a látogatót.

TECHNIKA HÁZA

1972 őszén a III. *Kerámia Biennále* nyitotta meg a II. félév kiállításainak sorát. Országos jelentőségű vállalkozás, ahol

zönség elé. *Soltra Elemér* igen gondosan rendezett, pedagógiai igényű kiállítása, *Zs. Kovács Diana* faliszőnyegei méltán arattak sikert. A somogyi „szomszéd vár": *Kaposvár* bemutatkozása a dél-dunántúli szervezeti közösségen túl a szellemi rokonság közelségével hatott.

MÚZEUM, KISGALÉRIA

A Néprajzi Múzeum kiállító helyiségében helyet kapott *Keserű Ilona*, a *Régi pécsi portrék és városképek*, *Martyn Ferenc*, *Petőfi olvasása közben*, *Kampis Margit*, *Sós László* és *Kemény Éva* anyaga.

A Pécsi Kisgaléria a Hírlapolvasó termében pályakezdők bemutatására vállalkozott. *Deák Zsuzsa* és *Ferk Anna* munkái te-

...JTŐFIGYELŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

DUNÁNTÚLI NAPLÓ

Nászay Csilla

1021

1976. március 21., vasárnap

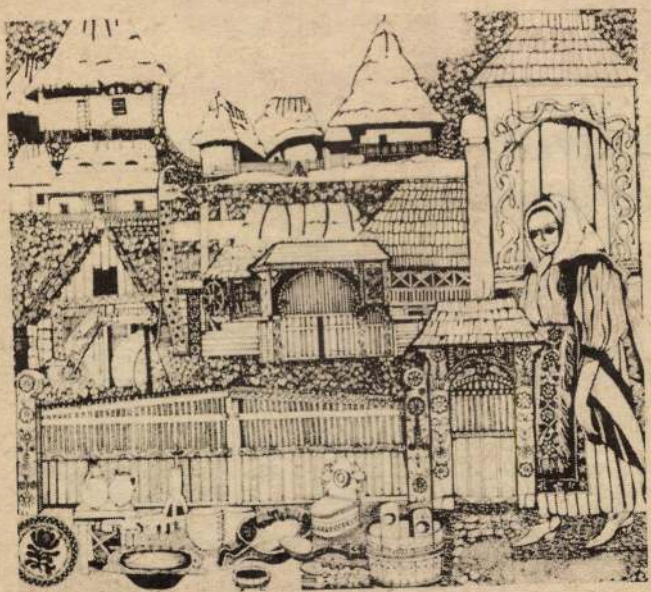

Kalotaszeg.

Nászay Csilla rajza.

24 ÓRA A NA

TESTVÉR-LAPJAINK ÍRJÁK

Львовская правда

Joggal nevezik Lvovot mú-eumvárosnak. A Szovjet Mű-emlékvédelmi Felügyelőség a vovi épületek közül 111-et vett édelme alá. Mindegyikről sok rdekességet lehet mesélni. gy például az onufrijevszki emplom és a szomszédos szer-etescellák voltak Iván Fedo-ovnak, az orosz könyvnyomta-ás előhírnökének menedékhe-yei. A Lenin utca 22. és a

✦ *LONDON: Munkanélkü-liek tüntettek pénteken Lon-donban. A demonstráció a fel-vonulók és a rendőrök közötti összecsapássá fajult. 33 tünte-tőt letartóztattak, több rendőr és öt felvonuló megsebesült.*

✦ NEW YORK: Az ENSZ anti-apartheid-bizottsága pén-teken New Yorkban rendkívüli ülést tartott. A 18 tagú bizott-ság találkozóját a faji megkü-lönböztetés napja alkalmából hívták össze. Az ülésen, ame-lyen részt vett Waldheim ENSZ-főtitkár is, megemlékeztek az 1960. március 21-én Sharpville-ben lezajlott véres események-ről, amelyek során a dél-afri-kai rendőrök a tüntetők közé lőttek, 69 embert megöltek és

SAJTOFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726

1976 NOV 14.
DUNÁNTÚLI NAPLÓ

Nászay Csilla

1021



VAJDAHUNYAD

Nászay Csilla
rajza

került a gazdaságoknak, több évi hiány után ez évben végre elegendő lucernamag termett (átlagosan 1,4 q/ha), ami alapja e fontos szálastakarmány telepítés-növelésének, s így a szarvasmarhatartásnak is.

Különböző okból mindkét szektor műtrágyafelhasználása csökkent. A nagyüzemekben már a rendelés is alacsonyabb volt 10 százalékkal a tavalyinál, de még ebből is lemondtak a III. negyedév folyamán mintegy 9 ezer tonna hatóanyag-mennyiséget, jóllehet, igen kedvező feltételű hitel állt rendelkezésükre e célra.

Fokozott figyelem irányul a szarvasmarha-állomány alakulására, miután a különböző dotációk, kedvezmények, egyéb intézkedések eredménye nem a várt mértékű. Az elmúlt egy év sem hozott változást, valamelyest ismét csökkent az állomány (2,8 százalékkal).

A szektorok között tendenciabeli különbség van: míg az

Mit is mond el két pécsi küldött a fogyasztási szövetkezetek hétfőn kezdődő 8. országos kongresszusán?

Dobor Nándor 44 éves, a Pécsi ÁFÉSZ igazgatósági elnöke, ezelőtt öt évvel volt küldött először. Most több mint négyezer szövetkezeti tagot képvisel Pécsről és a környékbeli 41 településből. A szövetkezeti mozgalomban 26 éve tevékenykedik. A mostani küldöttválasztáson egy ellenszavazatot sem kapott.

— Jelentősen javulhat Baranya zöldség- és gyümölcs-ellátottsága, ha 3—4 helyen központi felvásárló telepet és élelmiszerfeldolgozót hoznak létre, amihez a SZÖVOSZ-támogatás nélkülözhetetlen. Amennyiben a SZÖVOSZ kölcsönös támogatási alapjából több pénzhez jutunk, akkor a székhelyi szövetkezetek hálózatfejlesztésére is

Dobo

lános áruhá
mezőgazdas
hat. A mindinkább erősödő ki
kert-mozgalom igényli a jó minőségű magvat, növényvédőszert, kisgépet. A Pécsett levő három ilyen jellegű bolt nem győzi a forgalmat, de az igényeket sem. Néhány év múlva szanáljuk a Bajcsy-Zsilinszky utcai üzletünket és az újat a Szalai András utcában nyitjuk meg. De már most gond, hogy az ajánlott 200 négyzetméter terület kevés, még egyszer enynyi kellene. Ezzel a beruházással kapcsolatban ismét a SZÖVOSZ-segítséget említem. Az egészen kis lélekszámú falvak lakói ma is kilométereket gyalogolnak kenyérért és tejért,

segíthet.

Nagy Emil lakásszövetkezet
választmányi elnök, 42 éves,
Bányászati Aknamélyítő Válla
lat üzemegységvezetője: szinté
másodszor küldött. Ő negyve
baranyai lakás- és garázssz
vetkezet több mint húszez
tagjának a nevében szólal fe
Ellenszavazat nélkül jutott
küldöttségbe.

— A bizalom jele ez, nagyo
sok munkával jár. Úgy tapas
taltam, hogy a lakásszövetk
zeteknek nyújtott állami és t
nácsi támogatás még mind
elmarad attól, amit elvárun
Nem részesülünk a tanács
szolgáltatásfejlesztési alapjáb

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726
1976 NOV 30
DUNÁNTÚLI NAPLÓ

Nászay Csilla
grafikus

1021

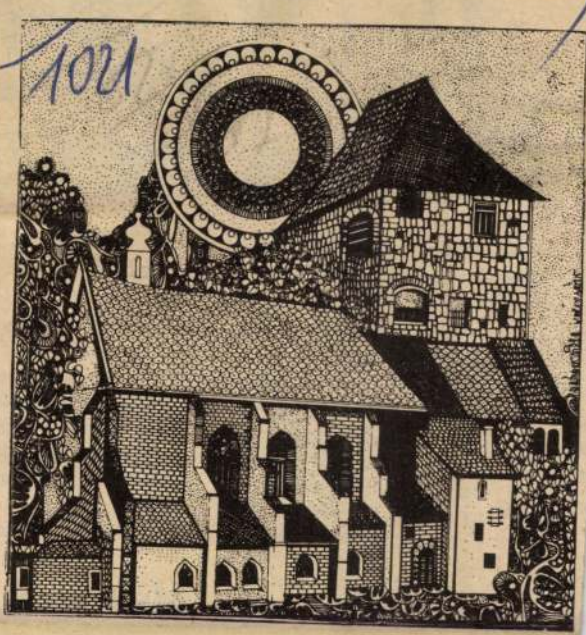

A POTE Jakab-hegyi úti kollégiumában tegnap délután nyitotta meg Nászay Csilla grafikai kiállítását Szabó Dezső egyetemi tanár. Megnyitóbeszédében értékelte a grafikusnő tudatos művészi szerkesztését, kitűnő kompozícióit. A művek egyik érdeme, hogy ötvözik a szigorú geometriai formákat a gyermekkor játékos motívumaival és a népművészet elemeivel. Képünkön az Erdély sorozatból: Kolozsvár.

elképzelések, 10–15 évig még szüntelenül épülni, bővülni fog a DKV.

Húszezer köbméteres tartályok között megyünk, a mozgó tetővel ellátott hengerekből 24 sorakozik egymás mellett. Amikor fogy a tartályban tárolt anyag, a tető lejjebb ereszkedik, lényegesen kevesebb érték párolog így el. Aztán Magyarország legnagyobb olajtárolóját látjuk: a 60 méter átmérőjű, 17 méter magas acélfazékban 40 ezer köbméter olajat tartanak.

Ezüstszínű csövekkel átszőtt, kék vázú üzem a „II-es Aromás" – 90 méter magas lepárlótorony áll mellette. Az évi egymillió tonna kapacitású desztillációs üzembe megyünk be – *Deák Árpád* mérnök üzemvezető az irányítóteremből kísérli meg bemutatni birodalmát. Ezernyi műszer jelzi a

villamos energia és
gőzenergia kell a f
hoz.

A DKV naponta
ezer tonna gőzt é
kWó villamos energ
néhány kilométerre
menti Hőerőműből,
ezer köbméter vize
ki a Dunából pótlá
is 300 ezer köbmét
kuláltatnak berend

Nemcsak a technika

A DKV méretei, c
a technika lenyűgö
ban nemcsak kizá
adják az olajfeldol
tőségét. Háromez
dolgozó irányítja a
tonna kőolaj feldolo

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

DUNÁNTÚLI NAPLÓ

Nászay Csilla

1979 NOV 18

grafikusművész

1021 1979. NOVEMBER 18.



Nászay Csilla rajza

1979.

Élelmiszertermelé

A Bell

Hat vertik
Dinamikus

Nyomát sem találtam semmiféle megtorpanásnak Bellyén. Sőt, a mezőgazdasági kombinát magabiztosságot, céltudatosságot és a gazdasági expanzió ritkán tapasztalható dinamizmusát tükrözi olyan árviszonyok között, amelyek bevezetése a következő hónapokban nálunk feladja a leckét a gazdasági vezetők többségének. De ha a gazdaság és a társadalom követelményeire az országhatár másik oldalán lényegében azonos feltételek mellett egyértelmű, sokirányú fejlesztés egy mezőgazdasági nagyüzem válasza, akkor ezek hasonló folyamatokat erősíthetnek meg nálunk is.



NASZÁLYI IMRE (építész)

Várady J * Dunántúl ref templ 1

Diósgyör, 2000

175.o.

vendékeként. Ezt követően művészetpedagógusként helyezkedett el, 1979-ig több iskolában tanított, majd a Postás Műv. Közp. munkatársa lett. 1996 óta a Csokonai Műv. H. kiállításszervezője. Pasztellképei, tusrajzai, linómetszetei szűkebb környezetének jelenségeit ábrázolják lírai, intim formanyelven.
Ek: 1974: Józsefvárosi G.; 1976: Tokaj; 1978: Lila Isk. Újpalota; 1984: Nagy Balogh T.; 1989: FMK. *(T. AN.)*

FERKAI András építészettörténész
(Bp., 1953. jún. 7.)
1972-77: BME Építészmérnöki kar; 1982-84: BME Mérnöktovábbképző Mesterisk. 1977-82 között a Középülettervező V., 1982-86 között az Általános Épülettervező V. építész-tervezője. 1986-88-ban a *Magyar Építészet* szerkesztője. 1988-89-ben a Soros Alapítvány ösztöndíjával kutató. 1990-93-ban az MIF Szakelméleti Kutatócsoportjának vezetője, a főiskola tanára. 1998-ban a Canadian Centre for Architecture vendégkutatója Montréalban. Tagja az Építész Kamarának, az MTA Építészettört.-i és Elméleti bizottságának és a DOCOMOMO International Register-szekciójának. Kutatási területe a XX. sz.-i és a kortárs magyar, ill. közép-kelet-európai építészet különösen a két világháború közötti időszakban és a 90-es években, továbbá a hazai környezetkultúra témája. Építészettört.-i előadásokat tartott számos hazai és külföldi egyet.-en és főisk.-án, nközi konferenciák rendszeres résztvevője. Mintegy hetven tanulmány, cikk, katalógusszöveg és interjú szerzője.
Fm: *Konsztantyin Melnyikov,* Bp., 1988; *After the Darkness. Architecture and politics in post-war Eastern Europe,* World Architecture, 1989/3.; *Buda épí-*

Rákosi Náskai Miklós

építész.

Szül. Budapest 1896.
Oklevelet nyert 1921.

Névjegy a műegyetem 14. l.

10271.

tekint, jobbkezével térdére tá-
nak allját fogja. Keresztjét nyak-
a a kép alatt:

IRON
olita.

ÉCS.

25.5 cm.

-98.

< Nászay Miklós >

könyve

< > Hasznos adatok az épületek tervezéséhez (1922)

Emlékre

Müllépirod

593. l.



I.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

MDK

R. Nászay Miklós, épitész titkár lett.

a Végrehajtó Bizottság tisztikarának kialakitása.
1929 ápr.22.

Nemzetközi épitész kongresszus Budapesten. MMÉE.
Közl.1929 máj.26.

135m 136.1.

M.D.K.

Nászay Miklós, épitész

a Kiállitási bizottság tagja

XII. Congrès International des Architectes Budapest 1930. Compte-rendu. Bp.1931. 20.old.

M.D.K.

Nászay Miklós, épitész

a Kongresszus Végrehajtó Bizottságának ügyvezető titkára

17

XII.Congrès International des Architectes Budapest 1930. Compte-rendu. Bp. 1931. 17.old.

MDK

Nászay és Lehotzky

Javaslatok a Vár egyes pontjainak átalakitására, repr.

Budapest városrendezési problémái. Tér és Forma 1933. VI. évf. 12. sz. 408.l.

MDK

Nászay és Lehotzky épitészek

Javaslatok a Vár egyes pontjainak átalakitására, repr.

Tér és Forma 1933. 4o8.l.

MDK

Nászay Miklós építész

Bp. városépitési problémái. Vállalkozók Lapja. 1953. nov. 16.

Nászay Miklós, épitész

Nemzeti Ujság, 1933. nov. 11. /Kiáll. Budapest városépitési problémáiról./ A Gellért-szálló pálmakertjében.

r. Nászay Miklós,ép.mérn.

Terve: egy emeletes családi lakóház.

A MMÉE-ben állandó intézménnyé alakult át ez a kiállitás. /Két illusztr. a III. és a VII.l./

Dr.Ny.L.: A "Hogyan épitsünk?" kiáll. a Nemzetközi Vásáron. MMÉE Közlönye 1933.máj.6. III.-VIII.l.

R. Mászay Miklós

aláírása is szerepel annak a fényképnek a hátlapján, mely Walter Gropius budapesti előadása alkalmából, 1934.febr.5-én készült.

Bodri Ferenc: Gropius pesti fénytópe. - Magyar Építőművészet, 1970.1.sz. 54. l.

R. NÁSZAY MIKLÓS

ÉPITÉSZ.

JELEN VOLT WALTER GROPIUS ELŐADÁSÁN A MAGYAR MÉRNÖK ÉS ÉPITÉSZ EGYLET BUDAPESTI SZÉKHÁZÁBAN, 1934 FEBR. 5-ÉN.

BODRI FERENC: GROPIUS PESTI FÉNYKÉPE.

MAGYAR ÉPITŐMŰVÉSZET, 1990/1. 54. LAP.

< Nászay Miklós, rákosi >

könyve

< > Az építőipari tervezés és vállalkozás foglalkozásszerű különválasztásának közgazdasági és jogi jelentősége.

Bp. 1934.

v. Nászay Miklós, építész M.D.K.

terve megvételben részesült a nagatádi új gyógyfürdő- és szálló terv-pályázatán

Vállalkozók Lapja. Bp. 1936. LVII. évf.

dec. sz. old.

MDK

Nászay Miklós és Tóth Kálmán
építészek.

tervezték a Balatonkörnyék művészetének házát
Tihanyban 1936-ban.

Dom Balaton 85.1. Képpel.

ülésén
Rovars
„Entw
Pass.
logie d
a nyár
tot fog
folyam
Akade
diapoz
ország
ben, T

Dr

tábla
félévb
mische
tés má
kapcso

Az A

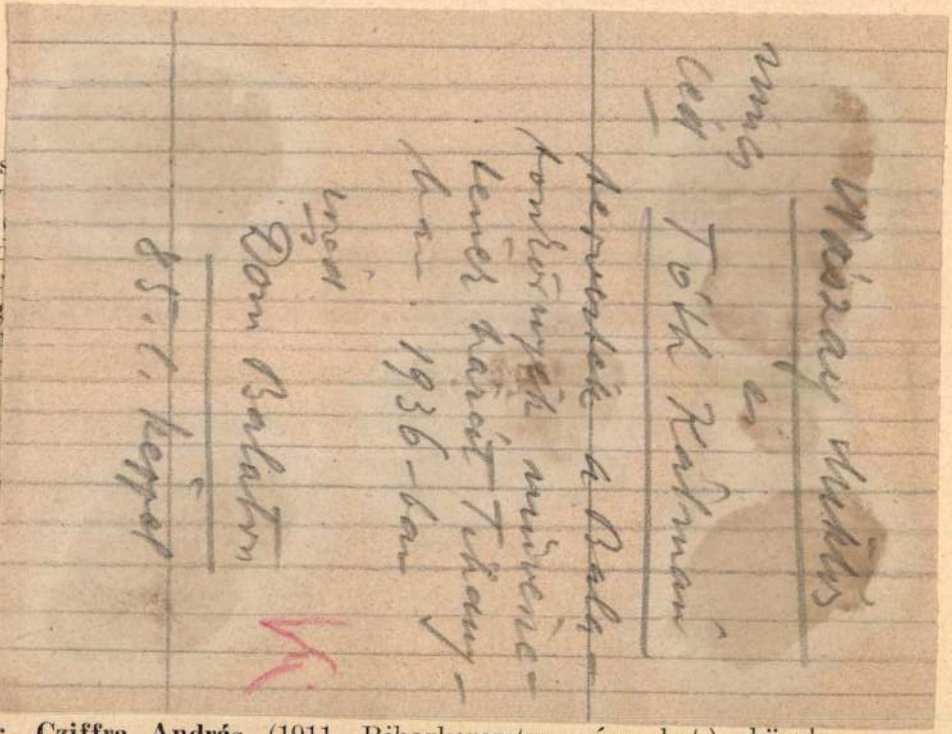

Dr. Cziffra András (1911, Biharkeresztes, róm. kat.), közala-

a faluról megjelenő monografikus munkájának egy részét képezik. Május végétől június közepéig a lipcsei egyetem vendéghallgatója volt, ahol Schier professzornál megismerkedett a tanszék különleges feladataival és módszereivel, utána pedig letette a kötelező kollokviumokat a berlini egyetemen. Egyetemi tanulmányai mellett a Museum für Volkskunde és a Zentralarchiv der Deutschen Volkserzählung intézményeinél végzett rendszeres kutatómunkát. Eredményeiről az Etnográfia—Népélet, a Szegedi Szemle és az Ungarische Jahrbücher lapjain számol be, s kisebb közleményeket írt a Pesti Hírlap számára. Résztvett a Humboldt-Club magyar estjének rendezésében, ahol a paraszti művészkedések kiállítását rendezte.

Dr. Rudolf Lóránt (1904, Esztergom, róm. kat.), kir. törvényszéki jegyző előző évi ösztöndíját a Humboldt-alapítvány az 1936/37. tanévre is meghosszabbította, de hivatali elfoglaltsága miatt csak a május, június és július hónapokat vehette igénybe. Befejezte „Forgatmány" című munkáját, amelyhez németnyelvű összefoglalást csatolt. Összegyüjtötte a legújabb német bírói gyakorlatot, amely egyrészt a genfi nemzetközi váltójogi egyezmények, másrészt a genfi csekkjogi egyezmény nyomán alakult ki. Közlésre előkészítette „A nemzetközi magánjog váltójoga" című munkáját és ezenkívül a kereskedelmi jog körébe vágó számos tanulmányhoz gyüjtött anyagot.

MDK

Nászay Miklós

A XIII.ker.elöljáróság tervp. 100 pengőért megvásárolták tervét.

(-ek.) : A XIII.ker.elöljáróság székháza.

A Pesti Városháza, 1936. 5.sz. 25.lap

Nászay Miklós

Tóth Kálmán és vitéz Nászay Miklós: *Balaton-vidék népének építészete.* (1936.)

Nászay Miklós t. MDK

épitész tervét megvették.

Posta gyermeküdülő pályázat.
Pesti Napló 1937. okt. 29.

M.D.K.

Nászay Miklós, építész

terve harmadik helyen való megvételben részesült a Magy. Pósta balatonboglári gyermeknyaraltatójára kiírt pályázaton.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1937. LVIII. évf.

nov. 18. sz. 4. old.

MDK

Nászay Miklós építész

Döntöttek a Pénzint. Közp. szabadságtéri székházának tervpályázatáról. Pesti Napló, ~~1926~~ 1937, jun. 26.

MDK

v. Nászay Miklós és Tóth Kálmán épitészmérnökök

Wigand: Architektura. Uj Magyarság 1937. jan. 3.

v.Nászay Miklós és Tóth Kálmán, ép.-k. MDK

Tihanyban, az apátság szomszédságában a balatoni épitkezések közül messze kimagasló gyönyürü házat épitették, parasztház stilusában.

A tihanyi népmüvészeti házzal megmutatják, hogyan lehet kevés pénzzel izléses, müvészi és magyar otthont vagy nyaralót épiteni.

Bajcsy-Zsilinszky Endre: Egy szép magyar házban gyönyörködtem. - Magyarország. 1937. aug. 26. 5.l.

Nádray Miklós

építész

l.

Magyar Iparművészet

1937. 24. l.



Nagy érdeklődés nyilvánult meg a mezőgazdasági kiállításon az országos hirü HOFHERR—SCHRANTZ—CLAYTON—SHUTTLEWORTH-gyár kiállitása iránt



A FUTURA magyar stilusu pavillonja a mezőgazdasági kiállitáson

Magyar kincsek



Hódmezővásárhelyi régi butorok



Egy század székei Wieneréknél



Zsindely Ferenc országy. képviselő magyar szobájának egyik karszéke

Bicskával faragott rámás, alföldi tükrök (Plohn felv.)

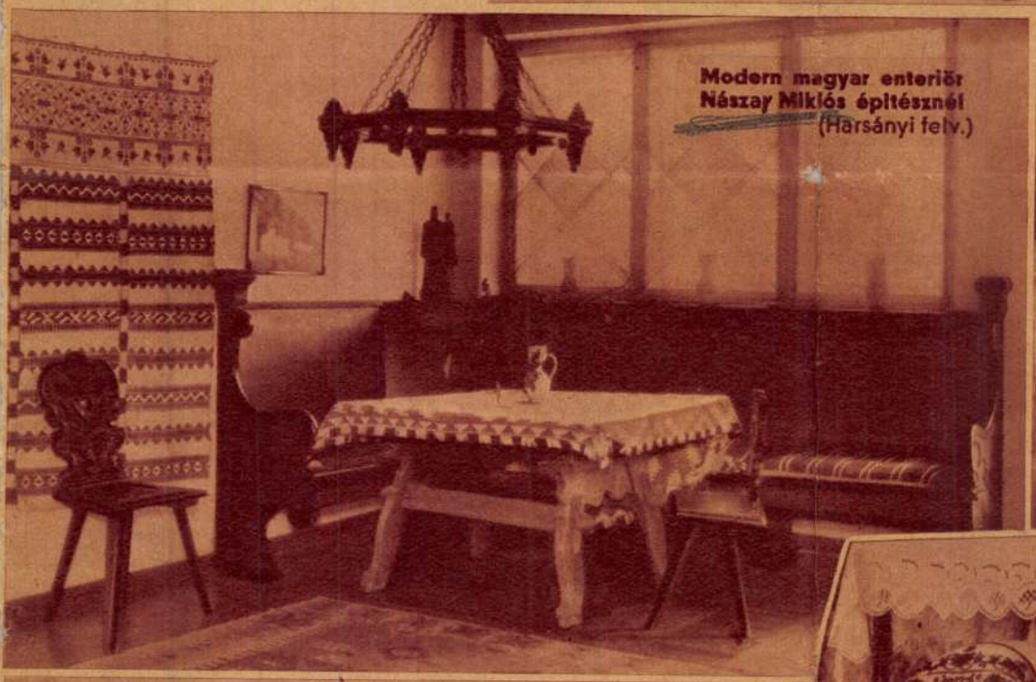

Modern magyar enteriőr Nászay Miklós építésznél (Harsányi felv.)



Modern magyar [illegible] Tóth Kálmán főmérnök házasságában



Hódmezővásárhelyi „szuperlátus" (menyezetes) ágy (Plohn felv.)



A Vár népművészeti műasztalosa

Ő. XX. századból!

Egy híres csekk

Alaska fővárosában, Juneauban lesz látható ezentúl az a csekk, amelyért Amerika 1867-ben Oroszországtól megvásárolta Alaska félszigetet. Washingtonban már elfogadták a törvényjavaslatot, amely szerint a csekket az alaskai múzeumban kell elhelyezni. A csekket 7,200.000 dollárra állították ki; a legnagyobb összeg, amelyre valaha egyetlen csekket kiállítottak. Annakidején szidták a kormányt a könnyelműségért. Azóta kiderült, hogy az üzlet kitünő volt.

A csikágói ferdetorony

Csikágóban felépítették a pisai ferdetorony mását. A 13. századból származó pisai ferdetorony mellett valamikor Galilei vizsgálgatta a szabadesés törvényét. A torony még ma is egyre ferdül, úgyhogy állandó mérnöki felügyelet alatt tartják. Ez nem történhetik meg a csikágói ferdetoronnyal, mert ezt ferde betonlapra építették és így fog állani időtlen időkig — ferdén.

Szorgalmas majmok

Eddig csak Afrikából érkeztek hihetetlen hírek, hogy majmokat tanitottak be kókuszdió és banán szedésére. Most Penangból jelenti a Daily Herald, hogy Kelantanban, a Sziammal szomszédos kis angol protektorátus alatt álló keletindiai országban az úgynevezett malacfarkú majmokat betanitották kókuszdió szedésére. A kókuszdiót azután a folyón szállitják, úsztatják a tengerig. A majmok pedig rendkivül olcsók. Egy tehetséges majom, amelyet betanitottak a munkára és a gazda szavára engedelmeskedik, 5 fontba kerül. Koszt ja nagyon olcsó, fizetést a majom maga nem kér.

Minden cinegefészek 200 pengőt ér

Német tudósok kiszámitották, hogy minden cinegefészek pontosan 200 pengőt ér. Minden cinegefészek »lakossága« ugyanis 4800 kukacot eszik meg, a kukacok viszont 4800 almát tennének tönkre. Az almák súlya négyszáz kiló lenne. Az alma kilója viszont ötven fillér, tehát minden cinegefészek 200 pengő ára almát ment meg a kukacosodástól.

A tehén szobra

A kanadai Woodstockban a városi tanács elhatározta, hogy szobrot emel Springbank Snow Countessnek, aki a minap halt meg. A »grófnő« — egy tehén volt, amely egész életében valóban a tehenek közismert hűségén túlmenően szolgálta az emberiséget. A tehén tejének zsirtartalma 4.33 százalék volt. Springbank Snow tizszer borjadzott és összesen 100.000 liter tejet adott, amelyből több mint négy tonna vajat köpültek.

Akik idült székrekedésben és aranyeres bántalmakban szenvednek, vegyék a természetes Ferenc József keserűvizet egy pohárnyi napi adagokban, kissé felmelegítve, mindig reggel éhgyomorra. Orvosok ajánlják.

Tegnap működött először a budaörsi repülőtér modern világítóberendezése

Vörösen izzó neoncsövek és négy két és félmillió gyertyafényű reflektor mellett szállnak le az este érkező gépek

Tegnap este helyezték először üzembe a budaörsi repülőtér új világítóberendezését. A budaörsi repülőtérre *este sötétedés után is érkeznek menetrend szerint gépek* és ezért volt szükség arra, hogy a repülőteret a legmodernebb világítóberendezéssel szereljék fel.

Tegnap este korán sötétedett és ezért a 7 óra körül érkező *magyar, angol és csehszlovák légiforgalmi gépeket már az új világítóberendezéssel fogadták.*

A repülőtér határát *vörösen izzó neoncsövek jelzik* és a repülőteret a négy sarokban felállított, *egyenként 2,600.000 gyertyafény erejű hatalmas fényszórók világítják meg,* úgyhogy a leszállásnál mindig az a fényszóró világít, *amely a gép mögött van.* Erre azért van szükség, hogy a szembejövő fény ne zavarja a pilótát. Ezzel a megoldással a leszálló gép pilótája *tökéletesen látja azt a helyet, ahol landolni fog.*

A világítást a repülőtér forgalmi épületének legfelsőbb részéből irányítják egy hatalmas kapcsolóberendezéssel. Az új kapcsolóberendezés felett üvegtáblán a repülőgép kicsinyített mása látszik. *Amikor valamelyik reflektor működni kezd, az üvegtáblán a megfelelő helyen is kigyulladt egy kis lámpa.*

Az új világítási berendezés tegnap esti bemutatója *Veress* László főmérnök vezetése mellett folyt le. A pilóták *a legnagyobb elismeréssel nyilatkoztak a berendezésről és annak működéséről, véleményük szerint a budaörsi repülőtér leszállásra éjjel ezentúl épolyan alkalmas lesz, mint nappal.* Ezzel a repülőtér vezetősége elérte azt, hogy a jövőben télen is a legnagyobb biztonság mellett bonyolíthatja le a forgalmat, éppen úgy, mint a nyári időszakban.

KÖLTÖZNEK A GÓLYÁK

Kiskőrös, augusztus 25.

Kedden reggel napfelkelte után, ködös, hűvös, borús időben *eltávoztak a gólyák Kiskőrösről és környékéről.* Gyülekezésük már hétfőn megkezdődött. A határbeli mocsarak körül kisebb-nagyobb gólyarajok verődtek össze és gondos előrelátással kapkodták magukba az útravaló élelmikészletet. *A gólyák búcsúzóul néhány kört írtak le a város felett,* azután hangos kelepelés közepette déli irányba fordultak és *eltűntek a látóhatárról.*

ISMÉT MELEG LESZ

A Meteorológiai Intézet jelentése augusztus 25-én délben 12 órakor:

Az óceáni levegő csak a Brit-szigeteket érinti. Ugyszólván az egész szárazföldet még mindig az Európa északi részei felől leáramló levegő uralja. Az időjárás csak Irországban, az Alpok keleti felén, valamint Romániában esős. Hazánkban ma reggelre már csak a nyugati határszélen és Mátészalka vidékén volt még eső. Az időjárás, főként az ország középső részein, derültebbre fordult. A ma reggel hét óráig terjedő 24 óra alatt az erősebb esőzés a Dunántúl nyugati felére és az ország északi széleire szorítkozott. A Szolnok—Kecskemét—Izsák—Halas közötti és a Körösszakáll körüli vidék nem kapott már esőt. Legtöbbet jelentett: Zalatárnok 125, Zalaegerszeg 110, Lenti 74, Pápa és Putnok 42, Bodvaszilas 36, Balassagyarmat 35, Salgótarján, Szécsény 32, Kapuvár és Győr 30 millimétert. A hőmérséklet ma éjjel a talaj mentén csak Pécs, Mezőtur és Turkeve vidékén szállott le 8—9 fokra. Európában ma reggel a légnyomás legmagasabb értéke 771 milliméter a Jeges-tengeren, legalacsonyabb értéke 756 milliméter a Fekete-tenger partján.

A Balaton vizének hőfoka ma reggel Keszthelyen, Füreden, Bogláron, Siófokon és Kenesén 19 fok.

A Duna vízhőmérséklete Budapesten 17 fok volt.

Budapesten augusztus 25-én

délben a hőmérséklet 23 C. fok,

a tengerszintre átszámított légnyomás 759 milliméter; alig változik.

Várható időjárás a következő huszonnégy órára:

Gyenge északi szél. Változó felhőzet. Helyenként, főként nyugaton, még eső vagy zivatar. A hőmérséklet tovább emelkedik.

Gyászrovat. *Gürtler* István volt hirlapíró, majd a Belvárosi Színház és Magyar Színház titkára, 52 éves korában Debrecenben elhúnyt.

ERRŐL HÍRES

Eheti 6 rejtvényünk mindegyikéből kikeresendő egy-egy magyar város s annak egy-egy nevezetessége (Például: Orosháza — kenyér). Ez a 12 szó küldendő be szerdáig (szeptember 1.) s melléklendő 6 »Erről híres« cim. Jut.: 4 darab 10 pengős.

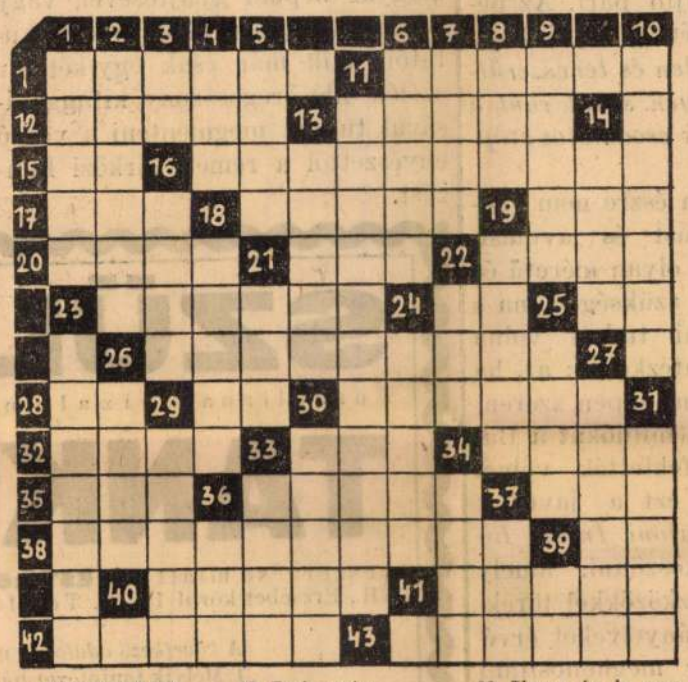

VÍZSZINTES:

1. Fertőtlenítőszer
11. Otthoni ruhadarab
12. Van jobb és bal
13. Van ilyen vágány is
15. Falusi megszólítás
16. Kötekedő
17. Kolbász része
18. Ilyen gyógyvíz is van
19. Leánynév
20. Körút — angolul
21. Ameddig
22. Zeneszerző (†)
23. Vissza: kifelé — németül
24. Kicsinyít
25. Azonos magánhangzók
26. Segédeszköz rajztanításnál
28. Nemzet
29. Francia névelő
30. Járatlanért el ne hagyd!
32. Ilyen úr is van
33. Segélykérés
34. Város
35. Rajta — latinul
36. Testrész
37. Arany — spanyolul
38. Féja Géza müve
39. 1005 — római számmal
40. Az ég része
41. Az Aranyember nőalakja
42. Szivarfajta
43. Nyugszik a csöndes temetőben

FÜGGŐLEGES:

1. Nomád
2. Csaknem halálos
3. R. D.
4. Hüvelyes
5. Rendkívül fontos anyag
6. A motor
7. Elemi iskolai tantárgy
8. J. O. N.
9. Részvény (c = k)
10. Dávid király lázadó fia
11. Néha a partokat bombázza
13. Üstökös — németül
14. Szabószerszám
16. Fa — németül
18. ..... Mail
19. Tejet a tehéntől elvette
21. R. N. A.
22. Testrész
23. Híres borfajta
24. Rárárárárárá
25. Hegyipatak jelzője
26. Nem mai
27. Alak
29. Súlyos
30. Vissza: kártyajáték
31. Rubrika
33. Vissza: fog
34. Hangjegy
36. Reményt nyujtás
37. Vissza: lyuk — népiesen
39. Mozi fele

Kereskedelem-Könyvitel újabb könyvei

Bányász: Hogyan hirdessünk? Hasznos tanácsok hirdetők számára	3.—
Edinger B.: Iparvállalatok szervezése és ellenőrzése	3.—
Erdély: Mérleganalizis-mérlegrevizió, a helyes mérlegkészités	6.—
Erdély: Az adóköteles nyereség megállapitása és bevallásának gyakorlati módja	4.—
Erdély: Revizorok kézikönyve	8.—
Erdély: Kereskedelmi könyvvitel és mérleg	6.—
E. Freihof: Miként vezessem üzletem? 1933	4.—
Geilert A.: A körlevélreklám, 1936.	2.90
ifj. dr. Gergely Ernő: Magán és büntető devizajog, törvények és rendeletek teljes szövegben és külön áttekintést feltüntető magyarázatokkal, 1937.	9.—
Stiassny I.: Jogi és gazdasági kézikönyv. Ipar es kereskedelem számára	12.—
Horn: A közgazdasági ismeretek könyve, 1936.	3.—
Heller Farkas: Közgazdasági Lexikon, 500 oldal vászonkötésben, 1937	8.40
Kuntner: Bevezetés a könyvviteli ismeretekbe, 1936.	8.—
Lánkai: A kereskedelem üzemgazdaságtana, 1936.	6.—
Lautenburg: Kettős könyvvitel és mérlegkészités	2.50
Mészöly-dr. Schönfeld: Munkaadó és alkalmazott jogviszonyai	2.80
Szepessy M.: Mindenki jogi tanácsadója	3.50
Nyárády: Bevezetés a kettős könyvvitelbe. I. Elméleti alapvetés	1.50
Nyárády: Bevezetés a kettős könyvvitelbe. II. Gyakorlati alapvetés	12.50
Nyárády: Példatár a zárókimutatás szerkesztéséhez	1.—
Nyárády: Gyári könyvvitel, 1936.	4.—
Orel: Ertekezések az árusitás technikájáról és a pályaválasztásról	3.—
Orel: Jó füszeres leszek (Hasznos tanácsok szakmabeliek részére)	1.60
Orel: Az ügyes eladó kézikönyve, kötve, 1931	5.50
Raith: Az irodaüzem racionalizálása, 2 kötet, 1934.	11.50
Raith: A szervezés vezérfonala, 1936	8.—
dr. Szabó L.: A hirdetés tudománya	2.—
Szegő I.: A tisztességtelen verseny, 1936	7.50
Sztodolnik L.: A korlátolt felelősségü társaságok céljogi teendői	4.—
Urbányi I.: A reklám kézikönyve, 100 ábrával	3.60
Strompf F.: Mit kell tudnia az exportőrnek. — Mit kell tudnia az importőrnek, 1936.	10.—
Valkányi K.—Raith T.: A számolás mechanizálása, 1936.	10.—
Volenszky B.: Társasvállalkozások, finanszirozások veszedelmei	7.20
Nagy: Vezérfonal a hites könyvvizsgálói vizsga üzemtan anyagáról	2.40
Ötvös J.: A könyv- és mérlegvizsgálat kézikönyve	3.20
Antos I.: Vezérfonal a hites könyvvizsgálói vizsga mérlegtan anyagához	2.40

Kaphatók AZ EST könyvkereskedésében, Budapest, VII., Erzsébet körút 18—20.

Egy szép magyar házban gyönyörködtem...

Irta: Bajcsy-Zsilinszky Endre

LEHET, hogy a magyarság alapvető lelkiségén nem nagyon sokat változtatott már mai európai hazájának természeti környezete, talán azért is, mert a gróf *Kuun* Géza őshaza-kutatásai s a mai történeti tudomány elfogadott álláspontja szerint a magyarság vándorlásának főállomásai az Altáji hegység vidékétől egészen a Dunavölgyéig mindig azonos szélességi fokok közé estek. S így a Kárpátok medencéjében a magyarság lényegében legalább is *hasonló természeti miliőbe jutott, mint amelyben nevelkedett évezredek során.* De ha nehéz is volna kimutatni, mit jelent a magyar lelkiség kialakulásában az árpádi »új haza«, mint környezet, az mégis érdekes dolog, hogy az ország három nagy vize: *a Duna, a Tisza és a Balaton,* együtt szinte kifejezik ennek a magyar lelkiségnek alapvető vonásait. A *Duna* nem magyar folyó, de annál inkább *kifejezi a magyarság beleágyazottságát a keleti és nyugati Európa határterületeibe,* s egyben a magyarság európai hivatását is, amely nem lehet hűtlen sem Nyugathoz, sem Kelethez. A *Tisza* valahogy a *magyar pusztai lelkiséget,* az ázsiai ösztönöket és készségeket, a legszentebb ősi örökséget jelképezi, a magyar lelkiség keleties báját, nyugalmas derüjét, szenvedelmeit, csapongását, lendületét, nagy keleti álmok sejtelmes szépségeit és hirtelen, szeszélyes kanyargását, nagy, világraszóló föllobuzdulásokat és elernyedéseket, konok ragaszkodást népünk ősi erényéhez, amelyet olyan gyönyörűen fejez ki a tiszai Kölcsey verssora: Büszke magyar vagyok én, Keleten nőtt törzsöke fámnak.

A Dunának nincsen külön magyar bája, de van a Tiszának és van a Balatonnak. Van bizonyos *belső, titokzatos és kifürkészhetetlen rokonság a Balaton és a dunántúli legjobbfajta magyarság között.* A *Balaton* nagy és monumentális víz, méltán állítható a Duna és a Tisza mellé. Nem »magyar tenger« ugyan, ez a szóhasználat nem is nagyon elmés és nem is nagyon találó, sőt elmossa a Balatonnak egyedülvalóságát Európában. A Balaton egyike a természet legnagyszerűbb európai csodáinak s egyben kifejezője, legalább a mi beidegződött elképzelésünkben, a nyugatibb ihletésű magyar lelkiségnek. *Szelid, szépséges, nőies tünemény a Balaton* s ha a magyar nyelv főnevei az árja népekéhez hasonlóan nemek szerint oszolnának meg, a magyar észszerűség bizonnyal női nemet adna a Balatonnak, aminthogy hímnemet a Tiszának. A Dunának talán semleges nemet...

Lehet, sőt valószínű, hogy mindez csak képzelgés, de az azután kétségbevonhatatlan valóság, hogy ez a *Balaton* épúgy, mint a Duna és a Tisza, *óriási érték* s hogy ezt a vizet és a benne jelentkező csodát meg kell becsülni, épúgy, mint a másik kettőt s mindegyiket a maga egyénisége és jelentősége szerint kell szeretnünk, szépítenünk, fölhasználnunk.

MAGAM személy szerint sokat köszönhetek a Balatonnak, többek között a Balaton jelenti számomra a hidat az én tiszaiságom, talán tiszai elfogultságaim partja és a Dunántúl között. És talán a legmaradandóbb természeti élményeket köszönhetem ennek a csodálatos víznek, mint annyian mások, akik nem erről a vidékről valók. Sokszor fáj nekem, hogy a Balatont még mindig nem értékelik és becsülik meg úgy, ahogy kellene. A zalai parton még mindig csak egyes sínpár bonyolítja le a forgalmat, holott ez a vizisportoknak és a turisztikának is gazdagabb lehetőségeket nyujtó part. Az pedig egyenesen kétségbeejtő, hogy *a rengeteg ízléstelen és tervszerűtlen építkezés milyen sokat ront a Balaton vidékének csodálatos szépségein.*

Mégis lehetetlen észre nem venni bizonyos haladást és javulást, még ha ez nem is olyan méretű és ütemű, aminőre szükség volna s aminőt biztosítani tudott volna egyetlen állami intézkedés: az, ha a Lillafüredre nem éppen szerencsés kézzel költött milliókat a Balaton partjaiba fektették volna. Ezt a haladást és ezt a javulást elsősorban a *Balatoni Intéző Bizottságnak* lehet köszönni, amely nagyon komoly eszközökkel törekszik bizonyos irányelveket érvényesíteni, illetőleg meghonosítani a Balaton kultuszában és különösen a balatoni építkezések körül.

EZ a Balatoni Intéző Bizottság (BIB) nemrégiben *egy csodálatosan szép népművészeti házat állított Tihanyban,* közvetlenül a tihanyi apátság közelében, tiszta, nemes, egyszerű balatoni paraszthéz stílusában, amely valósággal messzire kimagaslik a balatoni építkezések közül és messzire irányt mutat. Két fiatal építészmérnök készítette e gyönyörű ház tervét: vitéz *Nászay* Miklós és *Tóth* Kálmán. Ugyancsak Tóth Kálmán munkája az az értékes könyv, amely nem régen jelent meg »*A Balatonvidék népének építészete*« cím alatt s rendkívül finom művészi érzékkel és magas művelődéspolitikai szemléletben ismerteti a magyar nép balatoni építkezésének vonásait, jellegzetességeit és szépségeit. Ennek a könyvnek áttanulmányozása épolyan gyönyörűség minden egészséges magyar lélek számára, mint amilyen üdülés látni a tihanyi népművészeti házat, annak minden népművészeti porcikáját, egészen az ajtók és ablakok kovácsolt vasalásáig. *Tóth* Kálmán e könyve és a tihanyi népművészeti ház a legkitünőbb és a leghatásosabb propaganda *egy magyarabb és művészibb balatoni építkezés irányában.* Egyenesen elképed az ember, ha látja, mit tudott a mi népünk önmagából kitermelni tiszta és igazi művészetet, anélkül, hogy építkezéseiben a célszerűség szempontjait figyelmen kívül hagyta volna. De azok a népművészeti kutatók, akik a Tóth Kálmán könyvének anyagát nagy fáradsággal a szerzővel együtt összegyüjtötték, szinte épannyira az utolsó pillanatban érkeztek, mint *Bartók* és *Kodály* a pusztuló magyar népdal gyüjtésével, vagy például a sárközi népművészet kutatói, akik már csak egy-két sír szélén álló öregasszony kifaggatásával tudták megmenteni a végső enyészettől a remek sárközi hímzést.

MINDAZOKNAK, akik a Balatont szeretik és a Balaton továbbfejlesztésével is törődnek, szeretném figyelmükbe ajánlani az említett fiatal építészek értékes és nagyszerű kezdeményezését, valamint a BIB szép tihanyi házát. Gyönyörködtem benne, hogy francia meg német szót hallottam a tihanyi népművészeti ház udvarán és szobáiban s az idegen szóhoz csillogó, bámuló szemeket. Gyönyörű még el is gondolni, hogy *lassan a magyar építészetben is el lehetne indítani olyan mozgalmat, amely épúgy tisztítaná meg a magyar építkezést sok idegen szeméttől, otromba és barbár idegen sugallatoktól, mint ahogy Bartók és Kodály kimentették a magyar népzenét a nemzetközi rontásokkal megfertőzött álmagyar salakzenétől.* Óriási probléma a magyar építészet kérdése, alapvető része a magyar művelődéspolitikának, s talán a legelhanyagoltabb a magyar művészet ágai között.

TÓTH Kálmán könyvének és a tihanyi népművészeti háznak azonban egészen kézzelfogható és gyakorlati nagy jelentősége és nagy kezdeményező jelentősége is van: megmutatják az útját, *hogyan lehet kevés pénzzel, szegény vagy kisvagyonú embernek is szép, ízléses, művészi otthont vagy nyaralót építenie, művészit és magyart,* az eddig szokásos izetlen és színtelen, külvárosi ízlésű, villáknak csúfolt proletár házkorcsok helyett. Az emberek talán rájönnek arra, hogy egy egyszerű és olcsó, de művészi ízléssel megépített magyar paraszthéz, talán nádtetővel, hiszen a nádat ma már tűzmentessé lehet impregnálni, nemcsak szebb, de kellemesebb és használhatóbb is a szokásossá vált *építészeti idétlenségeknél, melyek barbár és kificamodott beosztásukkal, tornyaikkal és értelmetlen díszeikkel megcsúfolják a nagy természetet, a Balatont és a magyar jóízlést egyaránt.*

Cattolica – Pension Mirabella
Családi ház. — Minden modern komfort. — A tengerparton. Kiváló kiszolgálás. — Nyugalmas fekvés. Tul.: Binda fivérek

SZÜLŐK!
Forduljanak bizalommal gyermekeik
TANKÖNYV
beszerzése miatt **AZ EST könyvkereskedéséhez,**
VII., Erzsébet körút 18—20. Telefon: 145-559, könyvosztály.

A következő adatokra van szükségünk:
1. Melyik tanintézet hányadik osztályába jár a tanuló?
2. Hazaküldjük-e lakására és mikor a rendelt tankönyveket?
3. Milyen vallástan szükséges?
4. Beköttessük-e tartós, egészvászonkötésbe a tankönyveket? (Bekötés ára P 1.– kötetenkint, atlasz kötés ára P 1.50)
5. Vidéki iskolákban előírt tankönyveket is szállítjuk, rendelésnél kérjük a könyvek pontos címét közölni.

A megrendelt tankönyveket a közoktatási miniszter által meghatározott árakon még a rendelés napján hazaküldjük és minden tekintetben a legelőzékenyebb kiszolgálást nyujtjuk. — Tankönyvek megrendelhetők a kihordók útján is. AZ EST **könyvkereskedése**

Hódmezővásárhelyen művészt bucsuztatnak...

Hódmezővásárhely, február hó.

(Az Új Magyarság kiküldött munkatársától.) Hódmezővásárhelyről általában így hall az ember: A föld városa. A tanyák városa. A multat őrző város. A megmozdithatatlan város. Az alvó város. A jelzőknek ebben a lelki azonosságában aztán valami olyan szimbolikus kép alakul ki az ember előtt, hogy: egy végtelen tágasságú puszta szélén, botjára támaszkodva, áll valami gubás, süveges, paraszti alak, mint valami őr, valami vén, ázsiai csősz, vigyáz a csöndre, hogy semmi ne változhassék, de míg vigyáz is, félig aluszik. S ez az alak Hódmezővásárhely. Ilyesmit lát a közkeletű jelzők alapján maga előtt az ember erről a városról, *ez az elképzelés azonban hibás.* Távolról való általánosítás vagy multbeli képlet, amelyben az tartja a lelket, hogy akik mondják s vallják ezeket, az új Hódmezővásárhelyt nem ismerik. *A magam részéről az a meggyőződésem, hogy ez a város ébredésének, új világba igazodó lendületének romantikus első korszakát éli jelenleg,* rengeteg tartalékereje most csírázik éppen s e pillanatban nincs ennek az országnak különösebb, lélekben forrongóbb s kettősebb arcú és lelkületű városa, mint éppen Hódmezővásárhely. Mert a multat őrző, ázsiai nyugalomról és mozdulatlanságról szóló legenda, ha a város egyik arcát nézzük, igaz ugyan, ez azonban csak az egyik rész, a mult. Lehet, hogy számszerűleg ez a nagyobbik terület, de efelett lázong, dolgozik, lelkesül, mélyre nyúl s fordítja az idők kerekét és hovatovább megváltoztatja a város egész arculatát a másik rész, az új kisebbség — a fiatalság?

Egész pontosan nem lehet így mondani, a preciz meghatározás ez: a fiatalság és néhány negyven, sőt ötvenen túl lévő, fiatalnak, lelkesnek és harcosnak maradt ember. Mekkora ez a csoport? Kétszáz ember? Ötszáz? Számszerűleg kicsi, de lelkes, élénk és legyőzhetetlen. Itt él például *Péczely* Attila dr., aki összegyűjtötte a környék minden föllelhető ősi népdalát — ez, a változatokkal együtt, valami négyszáz kotta — s valami, az ősi lélek egész mélyéig nyúló, igazi népdalkultusznak vetette meg az alapját. Itt van aztán a *Tornyay-társaság,* amely az irodalmi és általában a művészeti élet szívverését gyorsította fel, aztán itt él *Wiener* Tibor, aki az ötven felé ballag már, de a környék régi fazekas és művészi agyagiparának a remekeit gyüjtötte össze és mentette meg, teljesen önerejéből és szinte fanatikus erőfeszítések közepette s ami Hódmezővásárhely népi kerámiai művészetére csak jellemző, mind megtalálható nála és lélekkel tovább fejleszthető. Itt van aztán *Nagy* Gábor tanácsnok, *Simon* József tanácsnok, akik ugyan szintén nem tartoznak a szorosan vett fiatalsághoz, de érzői, értői és támogatói minden megmozdulásnak. Itt van *Kenéz* László, a paraszti életből felszármazó fiatal okleveles gazda, aki azonfelül, hogy gazdaságát modernizálja, egy zenekart teremtett a semmiből, csupa fiatalokból álló zenekart, itt van *Tóth* József főkántor, akinek remek énekkara van, aztán *Benyhe* Sándor városi tisztviselő, akinek gyönyörű tenorján szólalnak meg a nép ősi énekei, *Orbán* Sándor, a másik énekes, akit Budapest is ismer; csupa lendület, zengés, csupa nagyszerű erőfeszítés Hódmezővásárhelynek ez az arca. Nem homogén még ez az arc, nem egységes, az egyes erők nincsenek még egészen egy nevezőn, annyi azonban bizonyos, hogy mindannyian a sokáig alvó hódmezővásárhelyi erők megszólaltatói a különböző utakon talán, de mindannyian egyfelé törekszenek: a speciális hódmezővásárhelyi lélek feltámasztása felé. Közel van Szeged is, ahonnét *Antosék, Budayék, Bercelliék* mind nagyobb és erősebb evezőcsapásai hallatszanak át. Hódmezővásárhely hát ébredezik s a hosszú álom után a régi közöny felett kezd fordulni a termés felé.

A zene az uj hőskor középpontjában

Érdekes: különösen a zenére figyel. Ez a gyökér. Ez a szellemi élet legmélyebb pontja. Ez a legnagyobb láz. Énekkar, zenekar, népdalgyűjtés, énekesek... A zenei álmok feltörésének romantikus hőskorát éli Hódmezővásárhely, a zenei pubertás lázait, érzi magában a forró gyökeret, amely kihajtásra tör, az amorf termékenységet, amelynek csak kinja és szörnyű feszítése van, de biztos szava még nincs s kutató türelmetlenséggel, lázas szeretettel nyúl afelé, akiről hiszi, hogy zenei javat tud adni mindannak, ami őbenne kifejezhetetlenül, de roppant bőségben él.

Ime: ez Hódmezővásárhely két arca s ezért mondom, hogy a régi jelzők nem illenek már rája.

Most egy fiatal, hitük szerint való zenésznek, *Lehota* Lászlónak a búcsúestjét tartották például, aki Miskolcra költözik s én meghatóbb estet nem láttam még ennél. Meghatóbbat, őszintébbet és lázasabbat. Aki az új Hódmezővásárhelyt jelenti, körülbelül mind összejött ide az Iparegyletbe, Lehota László búcsúztatására. Mindenki úgy jött s úgy volt itt, mintha a saját gyermekét, testvérét, kereső önmagát eresztené szárnyra, mintha *Lehota* Lászlóval az egész társaság útra kerekednék, hogy kifejezze magát és valahol az idegenben megszólaljon. Olyan volt ez az este kicsiben, mint egy népvándorlás elindulásának előestje, ahol mindenki készülődik, ahol mindenki idegeiben ott már a menés, a vándorlás ingere s ahonnét mindenki azért indul, hogy valahol az ismeretlenben végre felfedezze és kikiáltsa önmagát. Voltak ott vezető városi emberek, iparosok, birtokosok, tisztviselők, egyetemi hallgatók, diákok, diáklányok, nem volt osztály- és korkülönbség, ott voltak maguk a zenei röneszánsz elindítói is *Lehota* László búcsúztatásán, kijött Szegedről *Antos* Kálmán, a híres orgonaművész, hogy eljátssza Lehotának egy balladáját, épp olyan meghatottan, épp olyan hívőn, épp olyan türelmetlen és űző szeretettel ült ott, mint a többiek, mint a hódmezővásárhelyiek, akik önmaguk helyett bocsájtották útnak Lehota Lászlót.

És ki ez a *Lehota* László?

A nevét egészen bizonyos, nem hallotta senkise. Talán másutt se. *Ő a hódmezővásárhelyi lélek zenei reménysége, ő tőle várják, hogy elmondja majd mindazt, amire ők képtelenek.* Őtőle várják a kapunyitást, a lelkük, a tájuk, a világuk, az érzéseik zenei alapszavait; azt várják tőle, hogy elmesélje a várost zenében.

Lehota László furcsa élete

Lehota László?

Harmincnyolc éves és — cigány. Cigánycsaládból származik, de különös cigány. Nem olyan bandában játszó. Nem olyan kis magyar nótákat cifrázó. Nem úri mulatságkellék cigány, aki húzza a keservest vagy a talp alá valót. Bizonyos, hogy művészlélek él benn. Kinzott ember, nyugtalan, csupa ideg és csupa testen és reálitásokon túltengő lélek. Egyetlen izzás; minden porcikája zenével van tele. Magas, beesett mellű, beesett arcu, sápadt. Képtelenül sovány arca szinte lárva beszélgetés közben, csak az izzó, fekete szeme élteti. Meg a zene, maga ez a szó is, amelyre megmozdul az arcában minden ideg, élni kezd, kifeszül és lobog. Fanatikus. A zene egyetlen érintésére szinte parazizmusba esik, valami izzó vonal fölé kerül, azon alul nem lát semmit, nem érdekli semmi más. Úgy ejti ki a zenei műszavakat, mint mikor valaki szentségről beszél. Szinte légiesen, ötéves gyermekien deálista. Szegény? Koldús. Anyja és nővérei most költöztek Szentesről Hódmezővásárhelyre s egy szobában laknak. Lehota László? Harmadmagával ágyra jár egy szabó földkoldus özvegyéhez. A szoba apró és földes.

— A Lehota úr? — mondja az asszony.

— Csak zenét ír. Ő csak zenét.

És Lehota?

— Ó — mondja és az arca szinte süt — klasszikus zenébe törni ennek a tájnak a lelkét, ezt akarom! Klasszikus melódiákba!

Pillanat alatt rajong. Fantasztikusan sovány teste belereszket az elképzelésbe.

Emellé az ember mellé állt az egész lendülő Hódmezővásárhely. Benne hisz. Tőle várja a zenei csodát, Hódmezővásárhely zenei csodáját.

Kemény élete volt *Lehota* Lászlónak; egész életében csak a zenének élt. Öt és féléves korában egy templomban Bach-fugát hallott s onnét kezdődik az állandó elragadtatása. Akkor komponált egy templomi éneket, amelyet apja — zenetanító — átjavított s a temesvári zenekar előadott. Ennek több mint harmincöt esztendeje. Az apja taníttatni akarta zenetanároknál, de oly gyenge szervezet volt és olyan izgatott kedély, hogy az orvosok nem engedték. Hát csak az apja tanítgatta s tizenhét éves korára egyformán remekül játszott hegedűn, brácsán, csellón és nagybőgőn, de különösen a nagybőgőhöz vonzódott. 1917-ben a Király-színházhoz került első bőgősnek. 1919-ben már Norvégiában van, Krisztiániában, egy művészzenekarral. Innét Newyorkba hívták, mert feltűnt gyönyörű nagybőgő-szólóival, de nem ment.

— Nem akartam interpretátor lenni — mondja. — Alkotóművésznek születtem.

Vitte a rajongása. Németországba ment, ahol *Nikisch,* a híres mester, meghallgatta és nyomban a tanítványai közé fogadta — *ingyen.* Egy évig tanította zeneszerzésre, akkor spanyolnáthában meghalt a mester s a fiatalembert szinte búskomorságba döntötte a csapás. Két évig egyáltalában nem tudott dolgozni s gyenge szervezetével megjárta a nyomorúság minden iskoláját s Németországnak csaknem minden városát bebarangolta. Aztán egyszer feléledt, felkereste Franz Wilhelm Franket, a 72 éves híres karmestert s másfél évig ő tanította összhangzattanra. 1928-ban végre Kölnbe került, ahol az ottani rádió lehetővé tette neki, hogy bemutathassa...

— ...a Lehota-féle polifonikus szólamszerkesztést a német zenei életnek.

Igy mondja és egyetlen lelki izzás az egész ember. Mert ez művészi álmának gerince, ez a polifonikus szólamszerkesztés. Ez a szentek szentje.

Kölnben felfigyeltek rá, ajánlották, hogy szülessen rajta, de hazajött Hódmezővásárhelyre, mert itt gyökeredzik a családja, itt volt gyermek 7 évtől 15 éves koráig és:

— Az élt bennem, hogy tartozom tehetségemet áhítatosan magyar földbe ültetni és abból táplálni.

Itthon — *képtelen nyomorba jutott.* Egy-két ember segítette Hódmezővásárhelyen a lelkesek és álmodozók közül, az izzó léleknek meg *Antos* Kálmán adott Szegeden táplálékot, tanítgatta, emelte, és — szerzett Miskolcon valami megélhetést neki. Majd játszani fog a miskolci filharmónikus zenekarban, bejár a zeneiskolába befejezni a tanulmányait és talán — sikerülnek a tervei. Roppant tervek — naivak kicsit, két élet is kevés lenne hozzájuk — egy *Rex Regum* című roppant zeneművet tervez két hatalmas és összefüggő szimfóniában, amelyben zenében mutatná be Jézus életét.

— ...de a mezővásárhelyi lélek formanyelvén!... — mondja... Megteremtendő, klasszikus formanyelvén...

S *Antos* Kálmán kijött erre a szinte diákosan meghitt, diákosan romantikus búcsúestre, hogy eljátsza Lehota *Des-dur balladáját.* Azt mondja:

— *Föltétlenül igen nagy tehetség Lehota László.* Egyelőre helyben topog még, nincs meg a kellő tehnikai tudása, sok a művészi gyávaság benne, a meddő önkínzás, maga a zene imádata szinte legáz benne minden kifejező lehetőséget. Rettenetesen küzd magával. Szegény. Én nagyon szeretem. Ennek az estnek a jövedelméből egy önmaga által megméretezett középbőgőt akar csináltatni... Csupa lélek és idealizmus... Lehet talán ezt az én ittlétemet és szereplésemet naivságnak mondani, de aki követ vet rám ezért, nem engem dob meg vele, hanem önmagát...

A Des-dur ballada

És *Antos* Kálmán leült, mint egy nagy hangversenyen s ugyanolyan átérzéssel és művészi becsülettel játszotta el a Lehota Des-dur balladát, mintha a klasszikus zene valamelyik nagyságát szólaltatta volna meg. Persze, hogy nem tökéletes az alkotás, hatások érződnek rajta, bátortalanság, az imádat gyávasága, bizonytalanság, de néha feneket ér benne a lélek, önmagára talál és akkor valami különös, megkapó és fájdalmasan, csodálatosan őszinte izekben tör föl. Egy-egy frázisban megtalálja a maga formanyelvét és akkor lenyűgöző és magával ragadó. Akkor megmutatja ma-

Fenyves fehérben



Fehérnemű, asztal- és ágynemük, törülközők pazar választékát nyujtjuk a takarékos hölgyközönségnek. Öröm látni a szebbnél-szebb darabokat, pedig az árak nagyon alacsonyak!!

Minden darab beszegve és saját monogramjával behimezve!

Kálvin-tér 7.

Postán utánvéttel szállitunk.

Kérje képes árjegyzékünket.

Kiszakasz

E roval dijszabása milliméterseronként 30 fillér. A legkisebb hirdetés ára 3 P

1 kg RIZS 64 fill. egész szemű
SCHÖNFELD KÁROLY
IX., Pipa-utca 4.
VIII., Rákóczi-út 47.
V., Csanády-utca 1.

FÜRDŐSZOBÁBA:
üvegpolc, pipereszekrény, bidet, tükör, gumiszőnyeg, legjutányosabban BALINT, Károly-körút 16

ÉKSZERBEVÁLTÓ
Fazont füzet Varias Károly-körút 22, udvar Tel.: 19-99-36

140 széles Gitterlüll m. P 1.68
80/120 kézzel festett szőnyeglap 8.40
80 deka anyaggal . P
Weisz Mariska
Lipót-körút 22.

Aki takarékos - az nálunk vásárol!
Minden ami harisnya, kesztyű, finom kötöttáru
HEILIG HARISNYAHÁZ
szaküzletben vásároljon
Rákóczi-út 26

ÁGYNEMŰRE FEHÉRNEMŰRE ARANY EGYPT

gát. Aztán maga Lehota játszotta el az unokaöccsével *Álmodás* című hekedűduóját; ugyanaz a kereső, lázban fogant, birkózó és kínlódó lélek. Ugyanaz a tiszta, ugyanaz az ideális lélek. Megrekedt lélek, amely egyelőre nem bír önmaga erőivel és az égre szomjazik.

Aztán beszédek hangzottak el, mind Lehotáról, hogy mit várnak tőle, mit fog ő majd csinálni s Lehota ott mellettem az asztalra borulva zokogott:

— Add, Uramisten, hogy legyen erőm... Hogy el ne vesszem... Hogy beválthassam...

És senki nem mosolygott Lehotán, hogy sírt. Természetesnek vette, hogy sír. Természetesnek vette, hogy imádkozik. Természetes és nem szégyenlendőnek és nem takargatni valónak ez az új Hódmezővásárhely. Ez a lázas Hódmezővásárhely. Ez az önmagát kereső Hódmezővásárhely. Talán tudta, hogy mindannyiukért, mindannyiuk belső, kísértetfényű, ismeretlen szubstanciájáért remeg, sír, imádkozik, szenved itt ez az ember, ez a cigányember, ez a művészember, aki mindannyiukért indul el ismét megint. Talán tudta, talán csak sejtette, hogy egy közönség benső erőfeszítése készül most k mondani magát, vagy meddőn összezúzódni. De mindenesetre ott álltak mellette, szerették, adták neki magukat, körülvették, elfogadták, önmagukat látták benne, azonosságot vállaltak vele, megvallották s mint egy család, úgy engedik ki maguk közül. És ezért nem láttam én még ilyen bankettet, ilyen búcsúztatást. Mert hisz „beérkezett" embert elfogadnak mindenhol és szívesen vallják magukénak. De induló művészt, így, ilyen hittel, ilyen magukénak tudóan, ilyen vállalóan és megvallóan sehol, soha még útra nem bocsátottak. Hát nem különös, nem szép, nem igaz város, nem nagyszerű és hites város legalább az egyik arcával Hódmezővásárhely, ha ezt megcsinálta és ilyen őszintén tudta csinálni?

A közönség, az újuló város csak éjfél után oszlott szét. *Kenéz* László és zenekarának tagjai maradtak csak, *Benyhe* Sándor, a tenorénekes, a cigányok, néhány vendég, meg én. Meg Lehota László, de ő külön ült, elgondolkodva. Kicsit poharaztunk és beszélgettünk erről a mai napról. Úgy félkettő felé történt, hogy felállt Lehota, az arca szürke volt, mint a hamu, csak a szeme égett, az is lehet, talán nem látott bennünket, egy mélyhegedűt vett a kezébe s azt mondta, nem is tudom, nekünk-e:

— Egy korál... Most jöttem.

Álla alá vette a mélyhegedűt, húzott pár búgó akkordot s csöndes, mellből jövő, lehelő hangon énekelni kezdett. Ez volt a korál szólama, kezében a mélyhegedű a zenekar, amely kísérte. Nem volt szövege az éneknek, csak hang volt. Közepes kis hang, de lélekben csodálatos hang, amely mögött ölelve és röpítve és áhitatosan, mint surrogó és hömpölygő barna madarak özöne, tódult és kísért a hangszer hangja, az emberi hang zokogott, imádkozott és dicsért, könyörgött és leborult s a hangszer hangja az örök ámen volt, a „Könyörögj érettünk", a „Kérünk Téged, hallgass meg minket." A roppant litánia. Imádság volt ez, spontán, vergődő és parttalan, megható imádság, mély, csodálatos; lehet, a Miatyánk volt talán, amelyet egy megszállott ember énekelt s egy lelkek kórusává vált mélyhegedű zsongatott el égperemtől égperemig. Talán tíz percig tartott s valami húsz síró ember tekintett föl az asztalról utána.

Lehota László még akkor is mozdulatlanul állt, úgy lehet, még tovább mondta magában a dallamot.

Én jól tudom, hogy mindez nem riporttéma, vagy ha az, hát nem így, de így kellett elmondanom, mert így történt, mert ilyesmik történnek ebben az eltemetett alföldi városban, mert így búcsúztattak egy induló, egy újból elinduló művészt Hódmezővásárhelyen.

Dallos Sándor

Áldás az emberiségre

A dohány

és a

dohányzás

című mű megjelent!

Irta dr. HOHENBERG JÓZSEF főorvos.

A tartalomjegyzékből: A dohányzás hatása az emberi szervezetre — A dohány kémiai összetétele — A nikotin — A nikotin megszokása — A dohányzás hatása a légzőszervekre, a tüdőre, a szívre és véredényekre — A nikotin hatása az emésztő rendszerre — A dohányos vakság Az idegrendszer — Heveny nikotinmérgezés — A dohányzás és az ifjúság — A dohányosok osztályozása — A nikotinról való leszokás módjai — A tuberkulózis pusztításai a dohányosok soraiban — A nikotin okozta feledékenység — stb., stb. stb. Igen szép kiállításban ára csak P 3.—

Megrendelhető az összeg egyidejű beküldése mellett az Uj Magyarság könyvosztályában, Budapest, VIII., József-körút 5. Utánvéttel 75 f-rel több. Telefon: 1-464-20.

KRITIKUS SZEMMEL

írja: DÓCZY JENŐ

LIRAI PANGAS. Verseskönyvek feküsznek asztalomon, várják az ismertetést, vagy a bírálatot, lapozgatok bennük, forgatom őket, már veszem is a tollat, hogy írjak is róluk, de észreveszem, hogy elmém általánosságokban kalandozik, az egyes verseskönyvek helyett jobban érdekli a vers maga, a vers, a líra sorsa, multja, jelene. Hát jó, hagyom. Nincs sietős utam. Odavetem a kötőféket. Tünődgessünk, beszélgessünk el egy kicsit a líráról. Talán ezen a kerülő úton közelebb jutunk a bírálatra váró verseskönyvekhez is.

Mindjárt egy ténymegállapitással kezdhetjük, amihez aligha fér szó. Kétségtelen, hogy a líra pangásnak, hanyatlásnak indult. Nem ennek, vagy annak a költőnek a lírája, hanem az egész modern líra, maga a poézis.

Összehasonlításul, szemléltetésül s nem utolsó sorban élvezetül ide irok néhány versszakot régebbi magyar költőkből. Csokonai például igy dalolt a rózsabimbóhoz:

„Nyilj ki, nyájasan mosolygó
Rózsabimbó nyilj ki már,
Nyilj ki: a bokorban bolygó
Gyenge szellő csókja vár..."

Aztán itt van Petőfitől négy sor:

„Reszket a bokor, mert
Madárka szállott rá;
Reszket a lelkem, mert
Eszembe jutottál..."

Arany Jánostól, a Toldi Szerelméből kikapott ugyancsak négy lirai sor:

„Óh szív édes álma, ha nem álom volnál!
Perc, rövid múló perc, soha el nem múlnál!
Rózsa mindig nyílnál, el sem is virulnál!
Szerelem, szerelem, jaj, be áldott volnál!"

És, hogy egy újabbkori költőnk is szerepeljen, Ady Endrétől is ideiktatok egy rövid kis verset:

„Sósabbak itt a könnyek
S a fájdalmak is mások.
Ezerszer Messiások
A magyar Messiások.

Ezerszer is meghalnak
S üdve nincs a keresztnek,
Mert semmit se tehettek,
Óh semmit se tehettek.

Csak rövid sorokat, egy-két versszakot idéztem — óh korántsem a legszebbeket! — de ezek a sorok, ez a pár versszak cseppentett líra. A fülén keresztül a szivébe hat az embernek s ott cseng-bong továbbra is, hogy soha többet el ne felejtse... Mutassanak nekem az egész mai magyar lirában egyetlen egy verset, csak még egy sort, ami ezekhez volna hasonlítható. Ami ennyire megfogja, rabul ejti, foglyává teszi az embert. És ne tessék erre azzal válaszolni, hogy igazságtalanság, méltánytalanság tőlem, amiért mai lirikusainkat éppen a magyar költészet legnyobbjaival, klasszikusaival hasonlitom össze. Tudnék a magyar költészet régi égboltjának másod-, sőt harmadrangú csillagaiból is ilyen ma is ragyogó fénysugarakat összeválogatni. Úgy Petőfi-, de még inkább az Ady-korszaknak az volt egyik legfőbb jellemzője, hogy a költészet harmatos éjszakái teli voltak fénylő szentjános bogarakkal. Itt is, ott is, amott is megütötte az ember szemét egy-egy szép, sőt gyönyörű vers. A lirai termés bő szüretű korszaka volt ez: csupa virág, csupa mosolygó gerezd. Még a novellisták, regényirók is verseket irtak. Milyen kár, hogy ennek a szép, lirai korszaknak vége. Mert vége.

A költő vagy befelé fordul, saját lelkébe, vagy kinéz szelleme ablakán, a külső világba. Az előbbi a lirikus, az utóbbi az epikus. A lirikus a lélek belső mozgalmairól ad hirt, az epikus a maga temperamentumán átszűrve s hozzáadva képzeletét elbeszéli: mit látott, hallott odakint a világban. Most ilyen epikus korszakban vagyunk. Ezért pang a líra, ezért a sok regény s ezért olyan kevés a jó dráma. Lírikus tehetségekben nincs hiány ma sem, csak valahogy nem találják meg hozzánk a hangjukat, nem tudnak közelünkbe férkőzni, nem nagyon érdeklődnek belső mondanivalóikkal.

Új verseskönyvek feküsznek előttem. Lapozgatom, olvasgatom őket. Költőik közt vannak régebbi, jólcsengő, ismerős nevek: Debreczeny Lili (Akkordok); Nagy Emma (Az árva nő balladája), József Attila (Nagyon fáj) és fiatal emberek, kiknek nevét költeménykötetek címlapján most olvastuk először, mint Ternyey Árpád (Halálos szélben) és Tisztaváry Ervin (Költő, mért vagy idegen?).

Nem mondom, hogy mindnyájan egyformán tehetségesek, de nincs közöttük egy se, aki tehetségtelen volna. Verstechnikája mindegyiknek jó, kifejezőképességük fejlett, csak abban van köztük legtöbb különbség, hogy többé, vagy kevésbé szokványos témát választanak s egyéniségük színei dúsabbak, vagy szegényebbek. De hogy a föntebb mondottakat alkalmazzuk rájuk: ahol egészen egyéni lírát adnak, tekintet nélkül a külső világra, a közvetlen benyomásokra, nem tudnak saját lelkükben olyan kutat ásni, melynek mélysége akár szédítsen, akár meglepjen bennünket. Olvassuk, olvassuk a betűket, szavakat, de azok nem igen hatnak ránk. És ez áll mindegyikőjükre, mindegyik költőre, verskötetre.

És itt jön az érdekese. Ezt mintha tudnák, éreznék ők maguk is. Keresik a kapcsolatokat a külső világgal, epikát vegyítenek a lirába. Vagy éppen külső történéseket mondanak el, vagy magukba szíván a benyomásokat, elbeszélik, hogyan reagálnak rájuk: lelki leirásokat adnak, esetleg szimbólumokat.

Debreczeny Lili versei közt azok a legszebbek, leghatásosabbak, melyekben nagyapjának, anyjának, nagynénjének, Ráskay Leának, vagy egy régi költőnőnek: Ujfalvy Krisztinának szellemeit idézi, önmagával beszélget az élet problémáiról, finom lencséjű fényképezőgéppel kezében felvételeket csinál a Quarneróról, a Belváros csillogó forgatagáról, a tavaszi pompájú Margitszigetről, vagy beül az illatpárás pálmaházba s magába szívja a fülledt, növénylehellte édes lázat. — Magy Emma is vegyíti, keveri a lirát az epikával. Mostani verseskönyvében vannak tisztára epikusok is. Leirja például a falusi nyarat, mikor jön a cséplőgép, hordják a padlásra a búzát, jön hazafelé a csorda, vagy ömaga a falusi akácos erdő egy kicsike tisztásán, aranyszőnyegen heverész a fényben és sorsán tünődik. De benne már jóval több a líra, éppúgy, mint József Attilában is, aki régi, gyermekkori benyomásokat őriz, érlelget magában és az emlékek fátyolán keresztül nézi, érzi a világot. Fantáziája fáklyáját is föl-föl lobbantja, hogy jobban lásson a növekedő homályban. S a föllobbanó lángoknál érzései is fölgyúlnak. Innen van verseinek misztikus szenvedélyessége. — Az a két fiatal költő, kiknek nevét és köteteit föntebb említettem: Ternyey és Tisztaváry, a legtisztábban mutatja mindazt, amit cikkem bevezetéséül irtam. Minél több epikai elemet vegyítenek verseikbe, azok annál megkapóbbak. Ez egyrészt az epika diadalát jelenti korunkban a tiszta líra felett, másrészt meg azt is elárulja, hogy a két költő még fiatalember, akiknek egyénisége még nem elég színes és gazdag ahhoz, hogy a világtól elvonatkozva csak önmagukról, érzéseikről daloljanak. De hogy mind a kettő határozott költői tehetség, ezt azzal is bizonyítjuk, hogy ime, foglalkozunk velük.

Nyilt levelezőlap

UJ MAGYARSÁG

BUDAPEST.

József körut 5.

A BALATONVIDÉK ÉPITÉSZETE CIMU KÖNYV KÜLFÖLDI SIKERE

Annakidején részletesen beszámolt az Uj Magyarság Tóth Kálmán és vitéz Nászay Miklós épitészmérnökök nagysikerű könyvéről, amely a Balatonvidék népies épitészetének dokumentumait gyüjtötte össze. Az úttörő könyvnek nemcsak Magyarországon, de külföldön is átütő sikere volt, s ezt bizonyítja az a levél is, melyet nemrégiben Angliából kaptak a könyv szerzői. A levelet egyik legnagyobb angol fényképezőgyár igazgatója küldte és közölte a szerzőkkel, hogy utasította a cég magyarországi képviseletét: bocsásson rendelkezésükre ezer tekercs filmet, ha az érdekes fényképfelvételeket tovább is folytatnák. Itt említjük meg, hogy a könyvet megszerezte a berlini Ufa kulturosztálya is és a Budapesten tartózkodó Opitz Károly sajtófőnök révén érintkezésbe lépett a fiatal épitészmérnökökkel, megígérve, hogy a nyáron útmutatásuk szerint külön kulturfilmet készittet a népi magyar épitészet legszebb emlékeiről. A két hir természetesen nagy örömet keltett az igaz magyar épitészet harcosai között, mert bebizonyosodott, hogy nemcsak hazánkban, de külföldön is a legnagyobb elismerés fogadta e népi épitészet harcosainak önzetlen munkásságát.

NEM SIKOS MÁR A KIRÁLY-LÉPCSŐ

Kedves Uj Magyarság! A „nyilt levelezőlap" sikerét bizonyitja, hogy közvetlenül a Várba vezető Király-lépcső síkos állapotát kifogásoló levelem közlése után szorgalmas köztisztasági alkalmazottak jelentek meg a lépcsőnél és rövid pár óra alatt salakkal hintették be az addig járhatatlan utat. A várbeli közönség nagy örömmel tapasztalta ezt a tényt, annál is inkább, mert mindannyian tudjuk, hogy a köztisztasági hivatal az Uj Magyarságban megjelent sorok hatása alatt rendelte el a Király-lépcső síkos járdájának a felhintését. Beküldött nyilt levelezőlapom közléséért ezuttal mondok köszönetet az Uj Magyarságnak, úgy magam, mint több várbeli lakos nevében: *Aláirás.*

A POSTAIGAZGATÓSÁG FIGYELMÉBE

Kedves Uj Magyarság! Elfoglalt ember vagyok és ezért táviratainat mindig telefonon szoktam feladni. A napokban véletlenül német és olasz nyelvü szöveget kellett volna feladnom, de erről a szándékomról rövidesen le kellett mondanom. A jelentkező kisasszonyok ugyanis nemcsak az olasz, de a német nyelvvel sem boldogultak. Húszperces próbálkozás után kénytelen voltam a telefonbeszélgetést abbahagyni és személyesen mentem el a postára. Ajánlatos volna, ha a központi postahivatalban többen lennének olyan alkalmazottak akik minden nehézség nélkül vennék fel a francia, angol vagy német szövegü táviratokat. Tisztelettel: Egy előfizető.

JAZZ-ZENÉT CSINALTAK A KOSSUTH-NÓTÁBÓL...

Mélyen tisztelt Szerkesztő Ur! Nagybecsü lapjuk február 2-iki számában a tulajdonomat képező Nádor Kálmán-cég és ezzel kapcsolatban személyem is sajnálatos félreértés miatt hamis megvilágitásba került. A kérdéses cikk cime: „Jazz-zenét csináltak a Kossuth-nótából" volt. Ez téves megállapitás. Elfogulatlan szakértői vélemény szerint Pazeller feldolgozta ugyan Kossuth-induló című művének triójában a Kossuth-nótát, de az átdolgozás nem profanizálja a magyar szíveknek szent dalát. Az induló 1931-ben jelent meg katona- és szalónzenekarra átirva és ma is szerepel a katona- és a levente-zenekarok műsorán. Tévedésen alapul az az állitás, hogy az induló dzsesszre hangszerelve jelent meg a Nádor Kálmán-cég kiadásában. Ami a magyar nóta megbecsülését illeti, én, mint körülbelül ötszáz nóta szerzője, felmentve érzem magamat, hogy bármelyik magyar nóta profanizálásának vádja ellen védekeznem kelljen és ez áll a tulajdonomat képező Nádor Kálmán-cégre is. A tisztelt Szerkesztőség jóindulatába ajánlom magamat és vagyok tisztelő hiviik: Nádor József iró és zeneszerző, a Nádor Kálmán-cég tulajdonosa.

MDK

Nászay Miklós

Közreműködésért diplome d'honneur-t kapott az 1937-évi parisi nemzetközi vilagkiallitason.

Cikk: A párisi világkiállitás magy.pavillonja kiváló nagy sikerének mérlege.

Magyar Iparművészet 1938. 178.l.

R. Nászay Miklós

Seenger Pál

mint cód

debreceni nagyerdei gyógynálló és gyógyfürdő terap. megvétel

MMÉEKözl 1938. 12. l.

K.



5.

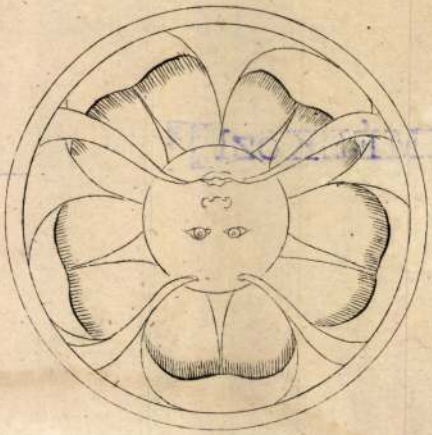

9.



pag. 493.

MDK

R.Nászay Miklós és Seenger Pál, ép.-k.

debreceni nagyerdei gyógyszálló és gyógytürdö tervpályázata. Megvették.

MMÉEKözl. 1938. 121.1.

< Nászay Miklós >

vitéz

cikke

< > Magasépítő

politikánk jövője.

MMÉE Kötl

1938. 49-50-12.

fenti nemzeti szoci-

alista tervezete

a fenti kérdés-

röl

VASARNAP **9** Kat. Husvét v. Prot. Husvét v.	A hold kelte 19.26, nyugta 6.07 óra.	Ó görög 27. Virágvas
HÉTFÖ **10** Kat. Husvét h, Prot. Husvét h.	A hold kelte 20 31 nyugta, 6.32 óra.	28. István
KEDD **11** Kat.I. Leó p. Prot. Leo	A hold kelte 21.38 nyugta, 6.59 óra.	29 Márk pk,
SZERDA **12**		

(Nászay Miklós vitéz)
könyve

( ) Magasépítő politikánk jövője -
Pp. 1938. 22 l.

MMÉEKözl 1941. 142. l.

MMEKÖSI

Nászay Miklós, vitéz

cród

Tér és Forma.

1938. 175. l. (Előszóval – Irásban. N. M. előadása.)

1785. SELYEMKENDŐ ROJTOKKAL. (Foltos.) . . 35.—
1786. CSIPKEGALLÉR . . . . . 12.—
1787. BRÜSSZELI CSIPKESÁL . . . . . 20.—
1788. KENDŐ . . . . . 4.—
1789. ASZTALTERITŐ. Kézirece . . . . . 15.—
1790. ASZTALTERITŐ. Kézirece . . . . . 10.—
1791. KATRINCA. Gobelinhímzés . . . . . 25.—
1792. ASZTALTERITŐ. Kézirece . . . . . 8.—
1793. GOBELINHIMZÉS, karosszékre . . . . . 25.—
1794. BETÉT. Kézirece. 22 drb. . . . . 20.—
1795. GOBELINHIMZÉS, karosszékre . . . . . 25.—
1796. DOHÁNYZACSKÓ. Gyöngyhímzés. XIX. század közepe . . . . . 15.—
1797. GOBELINHIMZÉS, karosszékre . . . . . 25.—
1798. HORGOLT KENDŐ. Rojtokkal . . . . . 20.—
1799. GOBELINHIMZÉS, karosszékre . . . . . 25.—
1800. BUTORSZÖVET. 7 méter . . . . . 100.—
1801. MATYÓRUHA. (Szoknya, alsószoknya, litya és 1 bőkötő) . . . . . 150.—
1802. AJTÓFÜGGÖNY ÉS FALVÉDŐ. Vászon, rávarrott alakokkal. Egyiptom . . . . . 40.—
1803. KÁVÉSABROSZ ÉS 6 ASZTALKENDŐ. Lenvászon, szálhúzással és madeira hímzéssel . . 35.—

Nàszay Miklós épitész

Tér és Forma 1970. 79-85.

A Nemzetközi Vásár pavillonjai

M.D.K.

Nászay Miklós, építész

Tervei szerint készült a Drasche-gyár „a kerámiától a porcellánig" jelszavú bemutató pavillonja az 1940-évi Nemzetközi Vásáron.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1940. LXI. évf.
Máj. 1. sz. 4. old.

LXXVI. kötet. 3—4. szám. Budapest, 1942. január 25.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye

OFFIZIELLES ORGAN DES UNGARISCHEN INGENIEUR- UND ARCHITEKTEN-VEREINES

BUDAPEST, IV., REÁLTANODA-UTCA 13—15

ALAPÍTÁSI ÉV: 1866 TELEFON: 185-330 GRÜNDUNGSJAHR: 1866

TARTALOM: *Építészetünk az új Európában.* vitéz Nászay Miklós. 9. old. — *Az ikerházak alaprajzának meteorológiai kérdései.* Dr. Aujeszky László. 13. old.

SZEMLE. *Pótolhatja-e az aluminium az ónt? Orosz aluminium.* Czike Gábor. 14. old.

EGYLETI KÖZLEMÉNYEK. *Személyi hírek.* 14. old. — *Tudósítás a választmány 1942. évi január hó 15-én megtartott (782.) rendes üléséről.* 14. old. — *Tudósítás az Anyaegyletben megtartott szakosztályi ülésekről. A geodéziai szakosztály 1941. évi március hó 21-én tartott ülésének jegyzőkönyve.* 15. old. — *A geodéziai szakosztály 1941. évi március hó 28-án tartott ülésének jegyzőkönyve.* 15. old. — *A közgazdasági és szociálpolitikai szakosztálynak a Társadalmi Egyesületek Szövetsége Ipari Szakosztályával 1941 április hó 2-án tartott együttes ülésének jegyzőkönyve.* 16. old. — *A geodéziai szakosztály 1941. évi november 28-án tartott ülésének jegyzőkönyve.* 16. old.

Építészetünk az új Európában.

vitéz NÁSZAY MIKLÓS.

Az emberi kultúrák. Az emberi művelődés nagyjából a következő négy nagy kultúrkörben alakult ki:

közép- és délamerikai,
mezopotámiai-indiai,
kínai-japán és
klasszikus-keresztény kultúrkör.

A közép- és délamerikai aszték és inka kultúrák elenyésztek. Helyet adtak az Európából kisugárzott modern civilizációnak, az amerikanizmusnak.

A mezopotámiai-indiai kultúra fejlődésében megállott és megmerevedett a gyarmattá süllyedt Indiában.

A sárga művelődés a kínai szétesés után Japánban fejlődik tovább.

Az Egyiptomból és Kisázsiából fakadt *klasszikus-keresztény* kultúrát Európa népei viszik előbbre. A négy ősi kultúrkörből tehát csak kettő maradt aktív és fejlődésképes: a Japánban inkarnálódott sinto-buddhista és az Európában virágzó klasszikus-keresztény művelődés. Egyiptom, Kisázsia, Görögország, Itália és a keresztény Európa; ezek az állomásai kontinentális kultúránk kialakulásának. Keresztény művelődésünk a görög-római hagyományok közvetlen hatása alatt terebélyesedett azzá, amit ma európainak nevezünk.

Az európai kultúra alapjai. Európai kultúránk alapja az egységes világnézet: a pogány-klasszikus világszemlélet után Krisztus életmagyarázata. Egységes világnézet, melyet táji és faji adottságok tettek változatossá, végtelen gazdaggá. Ebből fakadt kultúránk minden megnyilatkozása, ebből fakadtak művészeteink is. Egymást követő nemes stilusokban virágzott az építészet, alakította a keresztény Európa hagyományos és népi szelleme, a céhek magas erkölcsű munkaszervezete, a közös hivatástudatból és hitből fakadó becsületes és fegyelmezett munka. Kontárok könyörtelen kizárása emelte a munka értékét. Nemzetközi kapcsolatok, vándorútak, mesterküldések biztosították az európai fejlődés egységét. A kor igényeinek megfelelő festői városok, szerény, de nemes arculatú falvak hirdették a munka eredményét. E fejlődés utolsó tiszta hajtása volt a *neoklassszicizmus.*

Az európai kultúrmunkában a magyar is megtette a kötelességét.

Lent a falvakban kialakult a táji változatokban oly gazdag népi építészetünk, mely nagy időbeli eltolódással, de sajátos áthasonítással vette át ősi kultúrája mellé az európai hagyományokat.

A középosztály udvarháza, a kúria, oly egyénien magyar és mégis hagyományosan európai. Kontinensünk kultúrájában kúria építésünk értéke még felismerésre és elismerésre vár.

Fent a városokban semmivel sem maradtunk az európai fejlődés mögött. A várbeli Sándor-palotával a stilustisztaság utolsó állomásán is méltók maradtunk az európai kultúrához.

A céhek munkaeredménye volt ez. Az ő kebelükből kirajzott vándormesterek építették a kúriákat, azok adtak jó példát a falvak építőinek, az ízig-vérig magyar munkaszervezeteknek: az erdélyi *kalakáknak* és az azoknak megfelelő *segítség*-eknek az Alföldön. Fokozataiban és stilusaiban változatos, népi és európai szellemében egységes volt az ország építészetének képe.

A hanyatlás kora. A 19. században következett be Európa nagy társadalmi átalakulása: találmányok, iparosodás, nagyipar: ipari forradalom. A technikai fejlődés szédületes irama szétfeszítette a régi kereteket, a technikai civilizáció elnyomta Európa kultúrhagyományait. Évszázados fejlődés eredménye, a céhrendszer, felbomlott. Helyébe lépett a szabadelvű gazdálkodás. Hivatásszervezetek helyett osztályszervezetek. Megkezdődött az osztályharc a testületekben agyonszervezett és mégis oly anarchisztikus társadalomban. A 19. század első harmadában megszűnt az európai stilushagyományok folytonossága. A neoklasszicizmus lezárásával megindult a hanyatlás. Eklekticizmus, szecesszió, újabb eklekticizmus, a világháború utáni inflációs stilus, majd a sivár funkcionalizmus. Mindez képe a kifáradt, önmagával meghasonlott, egységes világnézet nélküli széttagolt társadalomnak. *Hatalmasan fejlődött a technikai civilizáció a kultúra rovására.* Az egyensúlyát vesztett társadalom képtelen volt a technikai fejlődés eredményeit az emberi boldogulás szolgálatába állítani. Az ember a gép rabszolgája lett.

Figyeljük meg az úgynevezett *Bauhaus* stílust. Igazságtalanok lennénk, ha nem ösmernénk el, hogy technikai szempontból mily hatalmas eredményeket ért el ez az iskola. Új anyagbeli és szerkezeti lehetőségeket teremtett. Az alaprajzi technika végtelen kifinomulása, minden négyzetcentiméter racionális kihasználása a házat használó biológiai ember munkaerejének legmesszebbmenő kímélését szolgálja éppen úgy, mint a gazdaságos energiaellátás, a napfény és a friss levegő helyes adagolása. A statisztikán felépült analitikus városrendezés tudománya kifejlődött. A lakógép konstrukciójának fejlődése lépést tartott a repülőgép motorjának fejlődésével. A civilizált ember anyagias életét ez az iskola tökéletesen kiszolgálta.

Ez az irányzat megszűnt, mert megfeledkezett az emberi lélekről, annak lelki kultúrájáról, Isten felé való emelkedésének olthatatlan vágyáról. Idegen volt, táj- és fajidegen. Nem ösmert történelmi, népi és éghajlati adottságokat. Lelketlen materializmusával, léleknélküliségével idegen volt, mint valami bevándorlott, kinek nyelvét senki sem érti. Száműzte a társművészeteket, csak az intérieurban hagyott helyet némi torz és beteg képzőművészeti karikatúrának.

A 19. század hanyatlását ez a kor zárta le. Elrontott város- és faluképek maradtak nyomában. A hatal-

mas technikai fejlődéssel szemben mély kultúrális süllyedés jellemzi építészetét. Olyan kor volt ez, mely közel járt az európai klasszikus-keresztény kultúra teljes pusztulásához.

A hanyatlás e szomorú korában voltak olyanok, nálunk is, kik a *népi hagyományok útján* keresték a kivezető útat. Igyekeztek meríteni népünk művészetéből. Két irányt vettek. Az egyik oldalon a nagyvárosi építkezések átlagos európai vázát igyekeztek szőtteseinkről és suba díszítéseinkről vett elemekkel minél magyarosabbá tenni. A másik oldalon a székely táj fa és kő építészetéből indítottak népieskedő szabványos irányt. Az úttörők munkájának teljes megbecsülésével bár, de ma már világosan látjuk gyökértelenségük okát. A világvárosi utca hímes homlokzata üres ékítmény maradt; népművészetünkből vett életképtelen oltvány a nagyvárosi civilizáció nemzetközi törzsén. Az ideális kezdeményezésből divat lett, mely eltűnt, mint a Tut-ank-Amon divatminták a műselyem impriméről. A székelyeskedő törekvés országos használatra szánt átlagos magyaroskodó irányt termelt ki, melynek iskolatipusait tájra, környezetre, népre való tekintet nélkül építették Dunántúlon, Hortobágyon, Felvidéken egyaránt. Akácfát ültettek a Hargitára és jegenyefenyőt az Alföldre.

Az emelkedés útja A klasszikus-keresztény és népi Európa válságának e sötét korából már úgy látszott, hogy nincsen kivezető út. *Spengler* komoran jósolta a nagy halált. Így volt... és ma már mind többen hiszszük, hogy Európa ősi kultúrája újjá fog születni. Eljött a nagy önvizsgálat kora és az emelkedés útján újból hagyományos értékeink felé fordulunk: *a klasszikus-keresztény kultúra* és a *népi Európa felé.*

A klasszikus-keresztény kultúra kontinensünk 3000 éves fejlődésének eredménye. Az első világháborúban hősi halált halt *Ostendorf* hirdette, hogy 1830 körül az építészet kulturális fejlődése megszakadt és ami az után következett, az hanyatlás, stílusanarchia. A felemelkedés útján vissza kell mennünk a neoklasszicizmushoz, hogy onnét elindulva fejlesszük tovább az új életformának megfelelően építészetünket.

Az 1830 óta lényegesen átalakult életstílus problémáinak terhével bizony nehéz feladat ez a hagyományhoz való visszafordulás. Elkerülhetetlenek a kezdeti tökéletlenségek, a formalizmus hibái. De az elszakadt fonálhoz hozzá kell kötnünk az új fejlődést. A stílus hagyománynak ezt a zarándok útját végigjárta minden emelkedni vágyó nép. Ezt tette Olaszország a kiforrás nehéz időszakán át, ezt az útat követte Finnország az átértékelésnek arányitva rövid periódusában, ezen az úton indult el a Nagynémet Birodalom is monumentális építészetében. A *Sachlichkeit* csődje után még a Szovjet tehetségtelen építői is erre az útra *kényszerültek* éretlen giccseikkel.

A népi Európa kultúrája a népi tájak ezerszínű gazdagsága. 1922-ben adta ki Párisban *Le Trôsne* és *Vaillat* két kötetes munkáját *Toits et maisons dans nos pays* (Tetők és falak a mi vidékeinken) címen. Ekkor ösmerték fel Franciaországban, hogy van más érték is, mint a királystílusok: a Louis XIV., a Louis XV. Hogy kultúrkincsek fekszenek a francia falvakban: Normandia, Bretagne, Provence és a baszk vidék egy-egy önálló kincses-háza a népi építészet nagy gazdagságának. Hirdették, hogy az elpusztult falvak újjáépítésére van más út is, mint az az eklekticizmus, hogy minden vidéket a saját jellegében kell tovább építeni, fejleszteni, elesettségéből felemelni. Építészek szájából hangzott el 1922-ben a figyelmeztetés: *Franciák, ismerjétek fel, hogy van más is, mint Páris és Lyon, van istenáldotta francia vidék, romlatlan parasztsággal, ősi kultúrával. Azt kell felemelnünk, mert fajtánk fennmaradásának gyökerei.* De Le Trôsne-ék mozgalmát elnyomta a romboló internacionalizmus.

Pedig az újjászületés útján a népi Európa felé kell fordulnia a figyelmünknek. Minden tájnak más és más a lelkisége: a kelta Bretagneban a súlyos kő, Frizlandban a vikingek favázas hagyománya, a Pó-síkságon a kitörölhetetlen római szellemiség, Angliában a norman hagyaték. Európa népi kultúrájának ez a gazdag kultúrtalaja. Az európai érték és a népi érték e két forrását fogja körül az általános emberi technikai civilizáció, melynek nem elnyomnia, hanem fejlesztenie, hasznosságában emelnie kell értékeinket. *E három tényező, az európai, a népi és az általános emberi alakítja földrészünk építészetét.*

Figyeljük meg az utóbbi évek monumentális architektúrájának fejlődését. Világosan felismerhető két irány: *a klasszikus* és *a technikai irányzat.*

A klasszikus irányzat vállalta a megszakadt formahagyományok továbbvitelét az új életformák közé. Folytatja a nemes arányok, a tisztult monumentalizmus kultuszát. Szorosan együttműködik nemesebb, heroikus szellemmel telített szobrászattal és festészettel. Hordozója az új nagy közösségi gondolatnak, az átfogó világnézetnek, az új európai lelkiségnek, a szervezett társadalomban a munka és szellem nagyságának és szépségének, a magára talált nemzeti gondolat fenségének. Ez az irány a nagy közösségi feladatok művészete. *Kifejezője az új szellemi életformának.*

A technikai irányzat vállalta ama értékek továbbvitelét, melyek a zavaros és forrongó évtizedekből maradandóknak bizonyultak. Vállalta az általános emberi civilizáció eredményeit. Új anyag lehetőségeket, új szerkezeteket, az alaprajz korszerű magas technikáját. A technikai tudományok minden eredményét igyekezett

A jelenkori általános európai építészet törekvéseinek két iránya.



1. ábra. Klasszikus irányzat.
(A német művészet háza Münchenben. Tervezte: Troost P. L.)

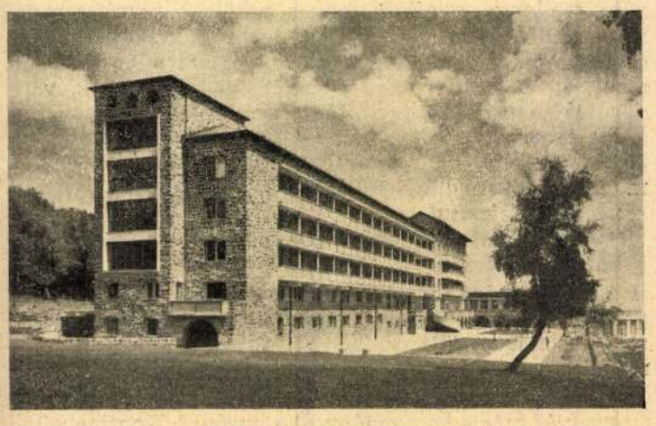

2. ábra. Technikai irányzat.
(Galya Nagyszálló. Tervezte: Puskás és Uray.)

az épület keretén belül az ember javára értékesíteni. Vállalta a kialakuló új életforma adta problémák anyagi keretének megoldását. Feleletet ad az új szükségletekre, a sport, az ipar, a közlekedés nagy térfeladataira. *Kifejezője az új anyagi életformának.*

*

A klasszikus és a technikai irányzat mind jobban közeledik egymáshoz. Az új gondolatban mindkettő enged merevségéből. A klasszikus irányzat leveti formalizmusát, a nem őszinte alakiságot, a technikai irányzat a rideg funkcionalizmust. A klasszikus átveszi a technika befejezett értékeit, a technikai a nemes arányokat, a klasszicizmus kifínomult tömegképzését. A közeledést elősegíti a hanyatlás korában száműzött szobrászat és festészet monumentális szerepe. A társművészetek fokozzák a kifejező erőt, az építmény lelkiségét. Az ünnep monumentális építészete mellett így fejlődik a napi élet architektúrája, melyben mind jobban érvényre jut Európa népi kultúrájának tájszerűsége.

Az európai, a népi és az általános emberi értékek kölcsönhatásából így fog kialakulni Európa új építészete, a monumentális alkotások közös stílusával és a népi építkezések nemzeti jellegével.

A magyar feladatok. A magyar lehetőségeket keresve, mérjük le népi építészetünk értékét. A magyaroskodó irányzat sikertelensége után újból elindulva ismertük meg azt, amit röviden így nevezhetünk: *magyar tájszerű építészet.* Megismertük, hogy ez a tájszerűség a fajtánk és földünk sok-sok adottságából fejlődött és ez adta nagy változatosságát. Ezek az adottságok:

1. A néprajzi táj: más a székely, a palóc, a kún, a balaton-vidéki magyar formaképzése.

2. A földrajzi táj: más a fában gazdag erdélyi kővidék, mint a fában szegény tihanyi félsziget építészete. Más a Hortobágy vályogja. Más a hegyes, a dombos és a sík vidék jellege.

3. A kulturális táj: a balaton-környéki épületekben érezhető a középkori emlékek hatása; Sopron és Eger vidékén a barokk-környezet.

4. A civilizációs táj: mások a külterjes állatgazdálkodáson felépült széles hajdufalvak, mint a tiszaparti kis halászközségek. Mások a Mátra szénégető falvai, mint Erdély bányásztelepülései.

A nép, a föld, a kultúra és a civilizáció változó hatásaiból fejlődött ki népi építészetünk gazdagsága. Ez adja meg helyi jellegét, tájszerűségét; amíg ezt fel nem ismertük, mennyit vétettünk ellene! Tájszerű építészetünk változatosságában is van közös jelleg: a tető és faltömegek kiegyensúlyozottsága, a nagy nyugodt falsikokba helyezett nyílások, a díszítő elemek józan és mérsékelt használata, az egy helyre összpontosított gazdagság, az anyagszerűség, a szellemes és őszinte szerkezetek, a takarékos és mindig észszerű építési mód, az egységes és nyugodt faluképre való törekvés, a berendezési tárgyak és a házi eszközök nemes kultusza. Ezek és csak ezek összessége adja azt, amit úgy hívunk, hogy *magyar népi építészet.*

Európai hivatásunkat tekintve, az építészetünket alakító tényezőket ábrázolhatjuk. *(l. 3. ábra).*

Első tényező: a technikai civilizáció, mely népi és kontinentális kultúrától független, általánosan emberi. Az anyag és szerkezet, a technikai tudományok.

Második tényező: az európai kultúra, mely a városi vezető rétegen át hat lefelé a vidékre. E két tényező több-kevesebb erővel, de állandó kölcsönhatásban áll egymással.

Harmadik tényező: a falvakon és tájainkban gyökerező népi kultúránk, népművészetünk, népi építészetünk. Ez a tényező a vidékről hat felfelé, az iparosodó rétegeken át a városba; alul még falukép, felül talán már csak egy sárközi szőttes ebédlőnk asztalán.

A nagy kontinentális közösségben *erős az a nép,* melynek európai és népi kultúrája egyaránt fejlett, mely a népi kultúrtalajból minél többet képes felvezetni a városok építészetébe és amely a korszerű fejlődés fokán álló városaiból viszont minél többet tud levezetni a falvak építészetébe. Nagy az a nép, mely e két kultúrhatás helyes arányát nemzetépítő munkájában biztosítani tudja

Gyenge az a nép, melynek népi kultúrája elsorvadt és felfelé hatni már nem képes. Az általános kultúra nemzetközivé tette és falvaiban a máról-holnapra települt petróleum-mezők barakk-stílusával a népit elnyomja. Gyenge az a nép, és pusztuló, mely nem bír annyi erővel, hogy nemzetépítő munkájában az általánosat és a sajátosat össze tudja hangolni.



3. ábra. Az európai és a népi kultura kölcsönhatását körülöleli az általános emberi technikai civilizáció.

Az építészetünket alakító három tényezőből vezethető le *jövő teendőink sora.*

Első küldetésünk általánosan emberi. Tanulni és meríteni a technikai tudományokból a világ minden sarkában kitermelt anyagok, szerkezetek, üzemszervezési

módszerek tanulságainak kiértékelésével, a tökéletesebb alkotások útján. Más kultúrák, más civilizáció: Japán, Amerika, mind adnak oly általános érvényű emberi értékeket, melyek saját kultúránk tisztaságának veszélyeztetése nélkül átvehetők és hasznosíthatók. *Az emberi társadalom boldogulását szolgáló általános technikai fejlődést előrevinni,* ez a mi első küldetésünk.

Második küldetésünk európai. A hanyatlásából újra felemelkedő kontinentális kultúra munkaközössége. Tisztultabb világnézeten alapuló új társadalmi és gazdasági rendből népünkre háruló feladatokat az új Európa építészeti stílusában kell megoldanunk. Új, becsületes építészetnek kell születnie a keresztény céhrendszer helyébe lépő új hivatásrendi szervezet *tisztes* munkájából. Az állam- és társadalomvezetés, a korszerű közigazgatás monumentális építkezései; a belterjesebb mezőgazdaságunk üzemi épületei; a vidék iparfejlesztése, új energiatelepek; kelet és nyugat közti közvetítőszerepünkből folyó gazdasági forgalom építkezései, mind óriási feladatokat rónak majd reánk. A trianoni börtön után minden képességünkkel ki kell vennünk részünket az európai nagy közösség munkájából. Műveltséggel, nyelvtudással, gazdasági és építészeti szakismeretekkel fel kell készülnünk arra, hogy ez a feladat talán túlnő országunk keretein is. Nincs annyi építész, amennyi elegendő lenne az új kontinentális munkára; Keleteurópa, az orosz tér, a földrész extenzív tartalékterületeinek kiépítésére. Rövid időn belül magas életszintre kell emelni népünk minden rétegét. Ennek előfeltétele pedig minden eddiginél nagyobbméretű otthon-építési programm. *Európa nagy munkaközösségében minél értékesebb alkotásokkal kivenni részünket,* ez a mi európai küldetésünk.

Harmadik, de magyar mivoltunkban a legfontosabb, a népi küldetés. A népek nagy versenyében fajtánk felemelkedéséért és fennmaradásáért folyó harc megköveteli, hogy felkaroljuk mindazt, ami magyar kultúrértéket jelent. *Népünk építészete, építészetünk anyanyelve,* népdala, népi önállóságunk záloga: fajvédelem. Európa kultúrájának népi színéhez csak ezzel járulhatunk hozzá. Önállóságunk létjoga annál erősebb, minél ragyogóbb népi kultúránk Európa népi együttesében. Népi építészetünk oly mérhetetlenül gazdag, energiatartaléka oly nagy, hogy céltudatos munkával elérhető az, hogy falvaink arculata ismét magyar legyen, tájszerű építészete viruljon. Rendes és tiszta, korszerű és európaian magyar legyen. Középületei fejlettek, és mégis a hely talajából nőttek legyenek.

A magyar építész népi küldetésének teljessé tételére semmi áldozat sem elég. Tennünk kell sürgősen, mert az erős és nagy népek már előttünk haladnak, mi pedig még el sem indultunk. *Építsünk magyarosan,* tegyük kötelességgé, írjuk elő, kívánjuk meg, — mondják az illetékesek. — Erre rövid a válaszunk: szó és mondatkincs nélkül nem lehet magyarul beszélni. Ha köztudattá vált, hogy népi megújhodásunk a mi létkérdésünk, akkor ezért a gondolatért mi magyar építészek is áldozatot kérünk. Európa legkeményebb népe a finn, már 50 éve elvégezte a népi kutatás nagy *országjárását.* — *Magyar országjárás* anyagi lehetőségét kérjük. Hazánk minden falvát, minden táját végig kell járnunk. Gyüjtésünk anyaga: népünk építészetének alakja, szerkezete, anyagfelhasználása, bútortípusai, településformái, népipara, munkaszervezetei, tehetségei, problémái és fájdalmai. A munka eredményének az összegyüjtött anyagnak kell lennie. *A magyar népi építészet nagy szótárává kell válnia.* Olyan út ez, melynek orvosok, gazdák, szociológusok, közigazgatási szakértők útjának is kell lennie, mert csak így születhet meg a magyar országépítés problematikája és munkaterve. A magyar népi építészet nagy szótárával a kezünkben lesz mivel magyarul beszélni. De ehhez a munkához kell 30 építész, három hónap és néhány tízezer pengő. Ez az országban évente épülő házak költségének tört százaléka.

A dunántúli magyar népi építészet mintaszerű alkotásai.
(Padányi Gulyás Jenő felvételei.)



4. ábra. Udvarház.



5. ábra. Egységes utcasor.

Népünket felemelni csak nagyvonalú munkával lehet. Mi, magyar építészek felelősségünk teljes tudatában érezzük, hogy a kicsinyeskedésnek, a szétaprózódó kéréseknek már elmúlt az ideje. Népi építészetünk teljes megismerése nélkül minden próbálkozás csak magyaroskodás, minden alkotás csak kuplé, legjobb esetben műdal. Magyar dal, népdal, csak Kodály és Bartók gyüjtőútja nyomán fakadhat.

Népi építészetünk nagy szótárának birtokában, párosulva európai tudással, vállaljuk a magyar építészet műhelymunkájának megkezdését, mely nem lesz egyoldalú, nem lesz üres, nem lesz mulandó. Mely egyaránt lesz emberi, európai és mégis mindenekfelett — *magyar!*



6. ábra. Uj alkotas népi építészetünk jellegében.
(A tihanyi népművészeti ház. Tervezte: vitéz Nászay Miklós és Tóth Kálmán.)

Vászay Miklós, vitéz

Drasche téglagyár
pavillonja -
Repr.
Tér és Forma
1940. 82. l.
(Budapesti Nemzet-
közi Vásár 1940.)

< Wászay Miklós
viter Rákosi >
építész Cikke

< > Pestszentersébeti
házhelyfelosztás.
MÉ. 1941. 14, 15. l.
(helyszínrajzzal)

észeti R. T. mély tisztelettel mutatja be a

TŐMŰVÉSZET

azt a számát, amely kiadásában első-

művészet ezzel a számmal lépett negyve-
ba és úgy a szerkesztő: vitéz Irsy László,
zvénytársaság, mindent el fognak követni,
egjobb kiállítással és lényegesen nagyobb
anem a Magyar Építőművészet tartalmának
magyar építőművészet céljait és érdekeit szol-

MAGYAR MÉRNÖK- ÉS ÉPITÉSZ-EGYLET

Budapest, IV., Reáltanoda-u. 13-15. Telefon: 185-330.

MEGHÍVÓ.

A MAGYAR MÉRNÖK- ÉS ÉPÍTÉSZ-EGYLET

MŰ- ÉS KÖZÉPITÉSI SZAKOSZTÁLYAI

1941. évi szeptember hó 22-én, hétfőn d. u. ½ 7 órakor ülést tartanak, melynek tárgya:

vitéz RÁKOSI NÁSZAY MIKLÓS előadása

ÉPITÉSZETÜNK AZ ÚJ EURÓPÁBAN.

(Vetített képekkel.)

Ülés előtt 6 órakor a működő bizottság ülést tart.

Ülés után szakosztályi vacsora.

Vendégeket szívesen látunk.

A szakosztályok elnöksége.

NYOMTATVÁNY.



Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos
Nemzetes

Műemlékek Országos Bizottsága *úrnak*

BUDAPEST

IX. Rákos u. 11.

Mérnökök Nyomdája, Budapest. 7122.

Mészáros Miklós vitéz

a Drasche Téglagyár

rk. ü. v. igazgatója

Emlékre

Technika

1940. 82. l.

Budapest
M. Természettud. Társulat
1897

Nászai Miklós vitéz

építészeti szakértő

Bptavb. 1940. szept.

Fraknó.

A meredek hegyen lévő v
melyet egy fölfelé haladó l
Felirata a lebegő mondatsza
van:

FRAKNO.

fölül jobbra: 76.
alól középütt: oo.
a lap hátán pedig az Ein und

Rm., mér. a vk. 16.3:

131-91-

Nászay Miklós
épitész

cvód

Csaba Rezső!
Épitészet és iparmüvé-
szet. Bpest 1940.
13. l.

A fenti napra összehívott közgyűlést határozatlanképtelenség esetén

június hó 26-án, délután 6 órakor

a camponai ásatások bemutatásával *Nagytétényben tartjuk meg. Erre külön meghívót nem küldünk.*

Találkozás a Szent Gellért-téri HÉV. állomáson. Indulás pont 5 órakor. A közgyűlés színhelye a nagytétényi állami iskola. Az ásatásokat, részben helyszíni bemutatással ***Paulovics István*** tagtársunk ismerteti.

Az ásatások megtekintése után a nagytétényi halászcsárdában társasvacsora.

Az Elnök

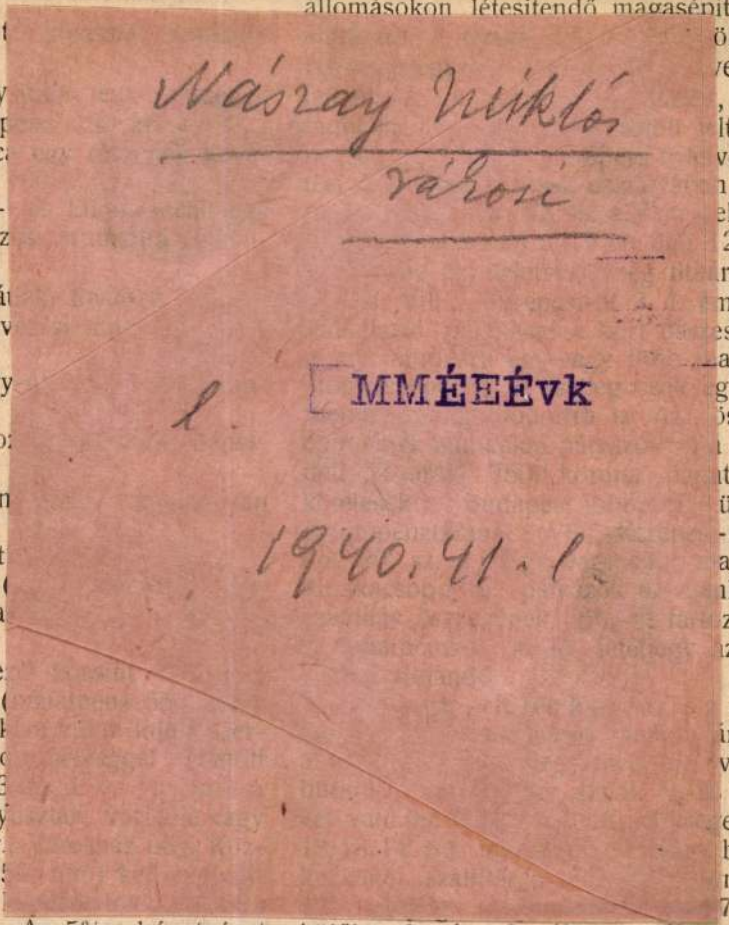

állomásokon létesitendő magasépitmén

kötőkövek és 3—4% erejéig megr
püspöksüveg alaku kövek is benfog
Ajánlatot 30000 db-ra is lehet teni
pénzképen a megajánlott ár 5%-a
központi pénztárába, vagy bármely
járóság pénztárába leteendő és a
ajánlathoz csatolandó. Az ajánlatokat
Károly tanácsnok, vagy helyettese kez
Központi városház II. em. 255.) f

tni. Az 5% bánatpénzt
fogadott értékpapirokban
pénztárba vagy bármelyik
árába és a nyugtát az aján-
Az ajánlati és szerződési
a tan. II. ügyosztályban
II. em 256. ajtó) megte-
egyéb felvilágositások is

PÉSZMÉRNÖK Központi

negye th. közutainak fentartásához az
15. években szükséges kavics szálli-
biztositására az alispáni hivatalban
ben f e b r u á r 20-án d. e. 10
artandó versenytárgyalás hirdettetik.
az összes utvonalakra, vagy egyes
tehető. A 3500 kor. bánatpénznek az
tárba, vagy egyik kir. adóhivatalba
t igazoló nyugta az ajánlathoz csato-
szerződés tervezete, általános és
határozatok, kavics felosztási ki-
s ajánlati minta a debreceni m. kir.
észeti hivatalban betekinthető, illetve
zhető. (L. a h i r d e t é s e k
t.)

M a g a s é p i t k e z é s e k Gyömrő
s o n.) A máv. aradi üzletvezetősége
gyalást hirdet Gyömrő rakodó állo-
esitendő földszintes felvételi épület,
n és váltóállitó őrbódé és mellék-
előállitási munkálataira, megjegyezvén,
épitéshez szükséges anyagok közül a
ot az aradi üzletvezetőség adja, a többi
itési anyagot elsőrendü minőségben a
köteles adni. A pályázati feltételek,
éstervezet, az ajánlati minta és költ-
ások a máv. aradi üzletvezetősége
irtási osztályában (II. oszt.) 3 kor.
mellett beszerezhetők. Az épitmények
pályafentartási osztálynál megtekint-
yancsak az emlitett hivatalnál megte-
a munkák és szállitások kiadására vo-
eltétfüzet általános határozatai, az
tak vonalain előállitandó épületek
feltétfüzetek részletes határozatai is,
senytárgyalási hirdetés ala
állomásán létesitendő
munkálataira" kell benyu
déli 12 óráig az aradi ü
osztályának (I. oszt.) fo
22-én déli 12 óráig 200
üzletvezetőség gyüjtőpénz

Kolozsvár. (V i z v e z e
m á s i b e r e n d e z é s e
l o m á s o n.) A máv. kol
versenytárgyalást hirdet a
létesitendő fütőházi vizv
„Intze" rendszerü vizta
szállitására és felszerelés
ségvetés, az ajánlati min
vezete, valamint a mu
kötött feltételek a kolozsv
tatási osztályánál (Bocska
ajtó sz.) megtekinthetők
tételhez szükséges nyo
megszerezhetők. Az ajánl
déli 12 óráig a kolozsvár
ságánál kell beadni. Ajá
pénz gyanánt az általa ajá
f e b r u á r i 15-én d. u.
üzletvezetőség gyüjtőpénzt
sz földszint) letenni. A
letétjegy az ajánlathoz ne
latok felett március 16-ig

Nyiregyháza. (P a r k
tokaj—rakamazi áll. közu
levő „Erzsébet" emlékmű
elkészitése 3370 kor. 37
lyeztetvén, e munkának
f e b r u á r 26-án d. e.

ASBEST·PADLÓ
Védjegy
lz-féle Asbestpadlókészitő vállalat

A jele
legmodernel
legjol
Elegáns, teljesen hézagmente

Nászay Miklós
vákosi
építész

MMÉEÉvk
1934.232.l.

Par n

Sz p

Telefon ,

ester ter
talmazta.
A makói
ács legut
sház é
y emel
zgyülés
rvek bes
ák ki. A
kező t
ronával
bbat 10

Le

c. 20.

28.

31.

lása mellett 140.000 kor. Dijak: I. 800 kor. II. 600 kor., III. 400 kor. Megvételi dij 300 kor (40.)

„ Debreceni izr. hitközség: iskola tervezés. Dij 200 kor. (50.)

„ Szombathely város tanácsa: vágóhid tervezés. Dijak: I. 1000 kor., II. 600 kor., III. 400 kor. (46.)

„ Debreceni izr. hitközség: iskola tervezés. Dij: 200 kor. (50.)

09. Jan 4. Iparművészeti társulat: tagsági oklevél tervezése. Dijak: I. 600 k. II. 200 k. (49)

„ 6. Magyar Mérnök- és Épitész Egylet az egyesület 1908/9-ik évi épitészeti nagypályázata: Dijak: egyesületi aranyérem és a vallás és közokt minist. 1200 k-ás utazási ösz-

öss
etik.
zetés
ése
ályáz
kép
0-ig
ndól
öki á
utóbb
án n
á r k
otta
szi
inté
0 pa
ázi
nest
tölt
jár
Kívüle pályáztak: L
Sándor (Egercsehi),
nánás), F a l t i n Ja

Mérnöki

Kitüzési munka. T
mihály község elől
községi közutak,
magánbirtokok határ
mérnöki munkálato
mérnöki munkálato
ajánlataikat f. évi d

Bohn Mihály téglagyáros
gazással ellátott hornyolt
Janssen.)

—

Schneider Róbert épitő-
s jogutódja Berényi Ignác
n. — Téglából és vas-

—

ydman Franciskus Hend-
ben. — Gőzölő beépitett
ov. : Janssen.)

—

eutsche Beck-Bogenlam-
Majna-Frankfurtban. —
vetett világításhoz (Képv.

—

Székely Oszkár Gedeon
— Ujitás vasuti kocsik
r. Hebelt.)

—

j. Ujváry Ferenc gép-
varbiztositás. (Képv : dr.

—

Langguth Paul gyáros
Mezőkre fölosztott fakő-
éteggel tartókon nyugvó
ira. (Képv. : dr. Wirk-

—

ódri Zsigmond lakatos-
Ujitások biztonsági zá-

Lecoche Jules mérnök
tromágneses kikapcsoló.
ssinger.)

ner Lipót gyáros Buda-
kövek, téglák, cement-

Rabel János szerelő Pinkersdorfban

**„Készülék tengelyeknek kézzel és lá
való hajtására"**

című, 32297. számu 1904. junius 8 diki k
magyar szabadalmának belföldi gyakorla
vétele tárgyában hazai gyárosokkal összek
tést keres.

Bővebb felvilágositást nyujt **edvi Illé
Janssen** szabadalmi ügyvivői iroda Buda
VI., Eötvös-utca 9. sz.

Actiengesellschaft Stahlwerke Weisser
vorm. Göppinger & Co. cég Weissenfel

„Elektromos lánchegesztőgép"

című, 33076. számu 1903. december 2
keletü magyar szabadalmának belföldi gya
latbavétele tárgyában hazai gyárosokkal ö
köttetést keres.

Bővebb felvilágositást nyujt **edvi Illé
Janssen** szabadalmi ügyvivői iroda Buda
VI., Eötvös-utca 9. szám.

Horton James Alexander magánzó P
denceben

„Gép dróthuzó-pofák előállitására

című, 33712. számu 1904. december 22
keletü magyar szabadalmának belföldi gya
latbavétele tárgyában hazai gyárosokkal ö
köttetést keres.

Bővebb felvilágositást nyujt **edvi Illé
Janssen** szabadalmi ügyvivői iroda Buda
VI., Eötvös-utca 9. szám.

Horton James Alexander magánzó P
denceben

**„Gép dróthuzó-pofák előállitására s
gáló lyukasztó vasak, lyukdörzsölők
hasonlók csiszolására"**

Vászay Miklós
Rákosi

MMÉÉÉvk

1940.79.1.

Modern szerke
Komplet építészeti gé
Prima referenc
Általános
Budapest
Szondy-u. 98a

ló-iparvállalat
TÁRSA
a 14. szám.
ségvetéssel szi-
ó és falburkolat.

Maroment a jelenkor legszebb és egyuttal a legjobb hézagmentes o padlója; lábmeleg, o pormentes és tetszetős o minden szinben. o

ársa vasöntő és gépgyár r.-t.
BUDAPESTEN.

ı-, spiritusz-, gáz-, szivógáz- és kohógázüzemre minden ágban 3000 lóerőig. Üzemköltség 1½—2½ fillér lóerő udak kézi-, gőz-, petroleum- vagy elektromos hajtásra. . Gőzekék. Gőzmotoros személyszállító vasuti kocsik zámára. Mindenféle vasuti kocsik személy- és teher- szerelések. Kéregöntésü kerekek (Griffin rendszere).

ek malmok számára kéregöntésü hengerekkel. Min- denféle malomgépek. — Egész malmok beren- ése. — Brikettsajtók szén-, fürészpor- s effélék

len egyes esetben a helyi szükségletnek megfelelően kesztve, tehát az elérhető legnagyobb hatásfok biztо-

pek a papir- és celluloze-gyártáshoz. — Trans- missiók. — Füsteméstő készülékek. — Gyári

költségvetésekkel szivesen szolgálunk.

sági részv.-társ. Budapesten, II., Lövőház-utca

MDK

Nászay Miklós, Schall József és Weltzl János építészek.

Srasche kiállitási épülete az 1940-és Budap. Nemzet közi Vásárból. Közös tervükfentieknek.

Repr.

Magyar Épitömüvészet. 1942. 41.l.

Nászay Miklós

Schall József és

Weltzl János

nincs épitészek

cíd

Drasche kiállitási

épülete az 1940-es

Budapesti Nemzetközi

Vásárból.

Terverték fentiek

Repr.

Magyar Épitőművészet

1942. 41. l.

Nászay Miklós

Kismit

NU. 1942. IV. 26.

rgy út 41.), készpénzfizetés ellenében.
.650-51 Müvészettörténeti Dokumentá-
Ebben az esetben a kért könyvet pós-

cta Cassae Parochorum" egri anyaga,
ök utáni állapotát rögziti.

ivészettörténeti Dokumentációs
Központ

<Nászay Miklós, vitéz rákosi>
Cikke

< > Országépítésünk műszaki feladatainak központi vezérkari megszervezése.

MMÉEKözl

1942. 19-20. sz.

Szerzőnek a közgazdasági és szociálpolitikai szakosztály 1942. évi jan. 19-ki ülésén tartott előadása.

IFJ. BERECZ LAJOS

<Nászay Miklós>

Cikke

<> Építőpolitika-
nemzetvédelem.
A Müszaki Világ
1938. 34-37. 7

XXII. 1875. l. – 359 havab ——— u. o.

XXIII. 1876. l. – 388. kesáb ——— u. o.

XXIV. 1877. l. – 379. kesáb, 2 képes tábla ——— u. o.

XXV. 1878. l. – 408. " 7 " " ——— u. o.

XXVI. 1879. l. – 376. " 2 " " ——— u. o.

XXVII. 1880. l. – 396. " 5 " " ——— u. o.

XXVIII. 1881. l. – 367 " , 4 " " ——— u. o.

XXIX. 1882. l. – 360 " , 2 " " ——— u. o.

R. Vászay Miklós

okl. építészmérnök

az Ipari Anyaggazdálkodási Tanács

tagjává kinevezték

MMÉE Közl

1942. 128. l.

politikájának és kor
mindenkinek el kellet
deklődött. Igen hama
nem utolsó sorban a
De a lap gyors elte
volt az is, hogy igen
lára mindig kényes,
letesen közlő ujság v
aminek benne kelle
A 8 Órainak ezek a
vel létrehozott jelent
publicisztikában egy
kormánylapnak nagy
nemcsak megadott ci
szolgálatban elődei,
szélesebb rétegei. Mil
lát láthatta ennek a
don beférkőzhetett a
nagypublicitásu ujsá

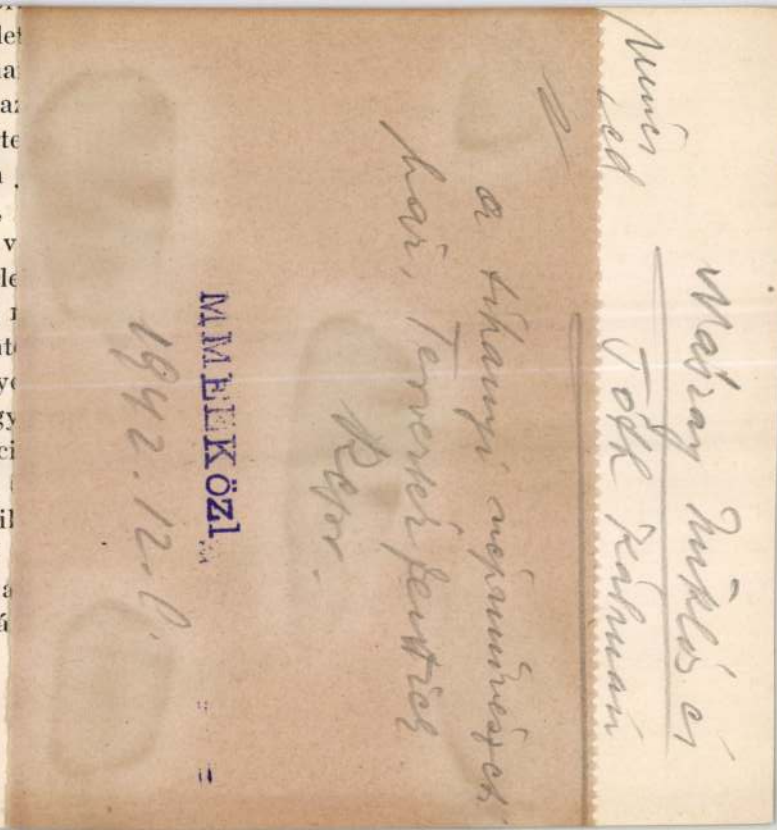

Magyar Miklós és
Tóth Kálmán
Mint
ed

a tihanyi nejaminészek
hár, Terveszfeszt
Rejv.

MMEKözl
1942.12.6.

hőséhez méltó módon akarta elparentálni gróf Tisza Istvánt. Természetesen vezércikket iratott a szörnyüséges eseményről, Gergely Pistára bizta ennek a történelmi értékü vezércikknek a megirását és elmondta neki, hogyan szeretné, mi legyen a vezércikk gondolatmenete és tartalma. A szerkesztőségi szobákból valahogyan hire ment, hogy a 8 Órai Ujság el fogja parentálni gróf Tiszát. Az Otthon-Körben volt akkor egyik főhadiszállása a forradalmi kirobbanásban vétkes elemeknek, ide hozták a hirt, mi készül Nadányi redakciójában és többen, izgágák és elvakultak, azt követelték, hogy azonnal be kell tiltani a lapot, meg kell akadályozni a Tiszát elparentáló cikk megjelenését. Ekkor előbujt egy sarokból a fiatal Magyar Lajos, aki éppen előadást tartott hiveinek az eseményekről és aki egyik vezére volt akkor a forradalmi vizekre evezett zsurnalisztikának, s mikor hallotta, miről van szó, dühösen közbevágott:

— Nem szabad betiltani a 8 Órait! Nem lehet beszennyezni a forradalom, a sajtó fölszabadulásának első napját azzal, hogy lapot tiltunk be. Még csak ez kellene!

— csupa „nagy em
mellé pontos és tal
latos detail-memori
sokszor valóságos a
évben mindenkit is
beszélgetés közben
ember, politikus, n
mint a fotografus f
István puritán nag
előttünk, mint Kun
épp olyan hüvös ol
ról. Bármennyire al
rövidebb időn belül
látja nemcsak társa

Pedig nagyon
bármikor is keresté
nagy bankvezérek

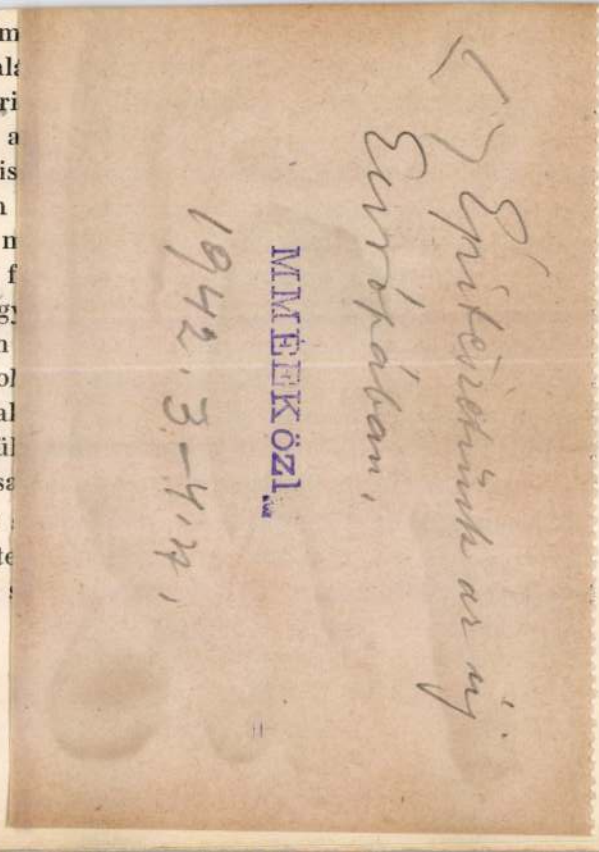

lan vezéralakja Kolozsvár akkor annyira pezsgő politikai és szellemi életének. (A harcos szót szószerint is lehet venni, mert a párbajai szinte egymást érték abban az időben.)

Irt vezércikket, politikát, krokit és kritikát egyformán, álneve ,a Cimby, egy-kettőre népszerü lett s az olvasók falták a cikkeit, melyekben mindenről találó, egyéni véleményt tudott mondani.

Sokszor hivták Pestre, de csak a háboru alatt, 1915 végén szánta rá magát, hogy feljöjjön. Megalapitotta a 8 Órai Ujságot és bár az alapitás a lehető legkedvezőtlenebb időben és viszonyok között történt, ezzel is megmutatta, hogy akaraterővel, rátermettséggel, diplomáciával és sok-sok munkával minden nehézséget le lehet győzni. Nem nyujtózott tovább, mint ameddig a takarója ért, de a munkatársait ugy meg tudta válogatni, hogy a kis szerkesztőségi büdzsével is eleven, jó lapot tudott csinálni. A papirhiány idején csak négy oldalon jelenhetett meg a 8 Órai Ujság, de ebben a négy oldalban — ez az ujságirás teteje! —

MDK

Nászay Miklós, Schall József és Weltzl János építészek.

tervezték az alábbi ? épületeket.

Tér és Forma. 1944.10.sz. 150,151.l.
Képekkel és alaprajzzal.

Nászay Miklós vitéz

Schall József

Weltzl János

mincs céd

építészek

tervezték az alábbi épületeket

Tér és Forma 1944.

10 sz. 150, 151. l

képekkel és alap-rajzzal

K.



T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Nászay Miklós
épitesz

lásd
z
Hajlék 1944.
1. sz. 98-l.

grációk nélkül vihető keresztül (
kájában „Über die metallische Bindung“ címen egy statisztikai fém-modellt adott meg, amellyel a fémek kohéziáját meg lehet magyarázni és ezzel a módszerrel meghatározta a kálium fontosabb állandóit (Bd. 94, S. 473, 1935). Végül ötödik dolgozata, amelyben a káliumra vonatkozó számításait fejleszti tovább, „Zur Theorie der Alkalimetalle“ címen áll megjelenés alatt szintén a Zeitschrift für Physikben.

Dr. Hegedűs Lajos (1908, Újpest, róm. kat.), pécsi reáliskolai óraadó helyettes tanár a néhai dr. Gombocz Zoltán professzortól nyert irányítás szerint folytatta kísérleti hangtani vizsgálatait. Kiszélesítette a hangképzés fiziológiája egyes részletkérdéseinek tanulmányozását, nevezetesen gyorsított eljárással mozgófényképeket készített az ajkak artikulációjáról, miután e tárgykörből korábban végzett kísérletei alapján már az előző évben is közölt tanulmányt a Nyelvtudományi Közleményekben és az Archives Néerlandaises de Phonétique Expérimentaleban. Utóbbiban újabb kutatásai alapján jelent meg „Der modifizierende Einfluss der sensitiven Faktoren auf die Sprachmelodie im Ungarischen“ (X. k., 1934) és „Rhytmus der ungebundenen Sprache“ címen. „A magyar nemzeti versritmus kérdése“ címen önálló munkát adott ki (35 l., Pécs, 1934). „A hang tanítása

Nászay,
épitész
terverte a Narvasi
gazdasági iskolat

Berzédes László festő
mozlese
1947

Nászay Miklós

Tóth Kálmán

épitész

l.

A festői Balaton

111. l.

saga epitésze.-

A hivatalos máso

HIVATAL



NÁSZAY Miklós ej.

KÖRMÖCZY Katalin: Lakáspolitikai törekvédek a fővá
rosban a két világháboru között. = Folia Historica
, 14.1989 87.

NASZÓDI ZSUZSA

Kettős tárlat

Naszódi Zsuzsa és Josef Ralt közös kiállítása nyílik ma 18 órakor a Café Vianban (Bp. VI., Liszt Ferenc tér).

NÉPSZAVA 2000 márc 1.

Natalis Angelini

bányavárosi építőmester 1572-ből.

H. Takács Marianna: Magyarországi udvarházak és kastélyok, Budapest, 1970.

112 l

M.D.K.

Nattán Ica

Divat-rajzát bemutatja a lap.

"Divatüzenetek" c. közl.
Szinházi Magazin, Bp. 1939. febr. 19. II. évf.
8. sz. 61. lap.

MDK

Natsa József és Frecska János építészek

Csanád vm székházának szárnyépületére hird. tervp. megvétel.

Magyar Épitőművészet 1928. 5-6.sz. 27.l.

MDK

Natsa József és Frecska János

Pályázatukat megvásárolták

Tervpályázati eredmény."Makó vármegyei székház szárnyépületének tervei". Épitő Ipar - Épitő Művészet 1928.jun.15. 94.l.

NATHEM, Göttlieb, pozsonyi pallér

G.N. Maurerpallier, 14 hetes leánya meghalt.
(1766, 37. vrám, 8 l)

Preßburger Zeitung
(Genthon)

Natalis Angelinus milanoi festőművész
1456-ban Szatmár és Tokaj rajzát
elkészítette.

Archaeologiai Értesítő
XLIII., 1929., 279.

Balogh Jolán: Firenze és Magyarország
kulturális kapcsolatai.

Natalis Angelini

rajzolta Ottavio Galoligora 1572-i tervének
másolatát Eger várával kapcsolatban.

Voit Pál dr.: Heves megye műemlékei II.
Magyarország műemléki topográfiája VIII. köt.
Budapest, 1972

801

M.D.K.

Nasztl Ferdinánd, egri bádogos

1775-ben az egerbaktai r.h. templom tornyának bádogsisakját készíti.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII.köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 372. old.

NÁSZTL Ferdinánd egri bádogos. 1775-ben az Egerbaktai rk.templom ~~kormány~~ tornyának bádogsisakját készíti.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

NAszt

Násztl Alajos

l.

Gereczerajstár

217. l.


FÉNYVES

Nasztl Alajos

Szent Benedeki templom alap és térrajza Nasztl Alajostól.

Gedeck Ferenc A magyarországi műemlékek ideigl. bizottsága kiszletben levő rajzoknak és fényképeknek lajstroma. Arch. Ert. 1878 évfban.

NASZÓDI ZSUZSA
NÉPSZABADSÁG : 2000. III. 10.
ÁRCIUS 10., PÉNTEK

Képek egy csésze kávéhoz

Zajos, nagy hodály, némileg túlvilágítva – ilyen emlékeket őriztem a Liszt Ferenc téri Vian kávéházról. Most azonban, a péntek délutáni zsongásban, a tompa fényekkel foltozott félhomályban igazán intim helynek tűnik. Olyannak, ahol boldogan engedhetjük át magunkat a munkahét végi „letészem a lantot"-érzésnek.

Mi tesz egy kávéházat otthonossá? Körülbelül ugyanaz, ami egy magánlakást: a részletek. A négy fal között felhalmozott színek és fények, no meg a színek és a fények magukon a falakon. A képek. Festmények, rézkarcok, linómetszetek, családi fotográfiák, reprodukciók – kinek mire telik. És ki mivel tud együtt élni.

A Vian kávéház ezen a márciuson otthonos élettér. Nagy festmények teszik azzá; pöttömnyi rézkarcocskák nem is illenének ide. Felszívná őket a tágas helyiség. A *Naszódi Zsuzsa, Josef Ralt* festőművész házaspár képei viszont világítanak: derengő pirosakkal, meleg sárgákkal teszik bensőségesebbé a félhomályt. Emberiek – jegyzi meg egy szőke lány, aki a jó múltkorában kint függő munkákról sehogy sem tudta megállapítani, mit ábrázolnak. Az „emberihez" mostanság tehát hozzátartozik, hogy a mezei szemlélő élő alakokat lásson a vásznakon. Portrékat például: töprengő szemű gyermeket, mindentudó pillantású idős házaspárt, nyári kávéház asztalánál ücsörgő férfit, asszonyt. És hogy a vendég úgy érezze: a képek idevalók, amint az ajtó közelében beszélgető két lány ezt határozottan közli is. Kiábrándultunk az absztraktból – mondja *Kolosa András,* a kávéház vezetője, akinek, üzletember lévén, gondolnia kell a közízlésre.

Öt fiatalember társalog az egyik asztalnál, huszonöt-harminc év körüliek. A kérdésre úgy bámulnak rám, mintha a Marsról érkeztem volna, aztán kitudódik: valójában ők érkeztek Izraelből, és nem értik a magyar szót. A képek? Tetszenek, akárcsak Budapest, és hogy Ralt festőművész a honfitársuk, az tiszta haszon. Így még otthonosabb a környezet.

Az érdeklődésre csak egy harminc körüli ficsúr szellemeskedik: ő a társaság kedvéért jött, nem pedig hogy a falat bámulja. Amúgy mindenki észrevette a Vian új díszeit. A fiatal közönség kávézik, borozgat, szerelmesen sugdolózik: itt együtt van a mű és az ember. Legalább itt. Mert egyébként városszerte konganak a kiállítótermek.

Rados Virág



Kávéházi enteriőr

KOVÁTS ZSOLT FELVÉTELE

Felvételiző kisdiákok

A hivatal szerint elegendő középiskolai hely lesz

Idén körülbelül tizenöt és fél ezer nyolcadikos végez a budapesti általános iskolákban. A fővárosi középiskolákba mellettük még körülbelül ötezer diákot várnak az agglomerációból. Összességében elegendő a középiskolai hely – közölte a fővárosi önkormányzat oktatási ügyosztályának munkatársa.

Tavaly szeptemberben összesen 21 205, ezen belül 7106 gimnáziumi, 10 376 szakközépiskolai és 3723 szakiskolai hellyel várták a fiatalokat az intézmények. Idén a munkaerő-piaci igényekhez igazított átszervezések, csoportszámcsökkentések miatt valamivel kevesebb, 20 757 helyet terveznek. A beiratkozás adatai szerint évek óta emelkedik az érettségit adó gimnáziumok és szakközépiskolák iránti igény, és csökken a szakiskolák, szakmunkásképzők keresettsége. Annyi biztos, hogy minden igényt ki tudnak elégíteni – szögezte le *Pappné Molnár Anna,* a fővárosi önkormányzat oktatási ügyosztályának munkatársa.

Ezekben a hetekben zajlanak a középiskolai felvételik. Az előzetes felvételi eljárás a nemzeti, etnikai kisebbségi iskolákban, a két tanítási nyelvű intézményekben, illetve a művészeti szakmai vizsgára felkészítő iskolákban szervezhető, ezek februárban zajlottak le. A jelentkezők közös írásbeli vizsgát tettek, és a pontszámtól függ, kit vesznek fel. Fontos tudnivaló, hogy az előzetes felvételi nem akadálya az általános felvételi eljárás igénybevételének.

A középiskolába érkező jelentkezési lapokon csak az adott intézmény, illetve az azon belül választható tagozatok szerepelnek. A sorrendet feltüntető tanulói adatlapokat az Országos Közoktatási Intézet győri Információs és Informatikai Központjában létrejött felvételi iroda gyűjti, és összeveti, értékeli a beérkező tanulói adatlapokon a felvételi vizsgák eredményei alapján kialakult iskolai, tanulói rangsort. Segítségével minden felvételiző olyan középfokú iskola tagozatán folytathatja tanulmányait, melyet adatlapján a sorrendben előbbre helyezett, és az adott intézmény is jelezte, hogy hajlandó őt felvenni.

Különösen a nyolcadikos osztályfőnökökre hárult igen sok papírmunka a felvételiztetés kapcsán – összegezte tapasztalatait *Friss Péter,* a Kontyfa Utcai Általános Iskola és Gimnázium igazgatója. Nyolcvan végzősük összesen 72-féle intézménybe jelentkezett, ennyi középiskolának (és tagozatainak) számítógépes kódját és adatait kellett megkeresni interneten vagy telefonon. Ahány helyet megjelölt a diák, annyi jelentkezési lapot kellett kitölteni, és fejenként külön összesítőt állítottak ki a választott iskolák sorrendjéről. Nem használhattak pecsétet, mindent kézzel kellett kitölteni a számítógépes összesítés miatt. A szülők tájékoztatása sem volt könnyű feladat, hiszen a meglehetősen bonyolult felvételi rendszert tanult emberek is nehezen értették meg első hallásra.

A középiskolákat próbára teheti, hogy csak április vége felé fogják megtudni, hány tanulót vehetnek fel az általános eljárás eredményeképpen, lesz-e szükség rendkívüli, (pót-)felvételi szervezésére ahhoz, hogy feltölthessék indítandó osztályaikat. Tapasztalatuk természetesen nem lehet az idén induló felvételi informatikai rendszerről, de szakértők szerint elősegíti majd, hogy összehozza a tanulók elhatározását és a középfokú iskolák felvételi szándékát.

Cs. Kiss Éva

Az általános iskolákból március 1-jéig kellett eljuttatni a tanulók jelentkezési lapját a középiskolákba, a Felvételi Irodába pedig a tanulói adatlapokat. Idén alaposan megváltozott a felvételi eljárás. Két éve még ugyanaz a jelentkezési lap járt körbe a középiskolák között, a nyolcadikos által megjelölt hármas sorrend szerint. Tavaly iskolánként külön lapot kellett elküldeni, viszont tudható volt, melyik intézményt hányadik helyen jelölte meg a jelentkező. Idén viszont nem értesülnek arról a középfokú iskolák, hogy a náluk jelentkező tanuló hová adta még be a jelentkezési lapját. Ezzel elkerülhető, hogy esetleges presztízs- vagy egyéb szempontok befolyásolják az elbírálást.

Náthán László

6 elemi

mjlv. rajztanf.

10 honap, jeles.

tanár Bentheim Artur

Iparrajziskola 1911.

Térkép.

Megkeletelt lap farag
SCHAEFT SCHLESIEN Sampt den
Hozzá a Scala Miliarum 10-re

Rézmetszet, méretei a

Sz.n.50-
793-913-
Át.lelt.

MDK

Natsa József

Makói vármegyei székház szárnyépületének terve

Tervpályázati eredmény.
Építő Ipar-Építő Művészet. 1928 jun.15.

~~Freska János és~~

[illegible]

Natsa József

Csanád vármegye
székházának szárnyépületé-
re hirdetett terv.
megvétel

MAGYAR-EPITOMUVESZET

1928. 5-6 sz. 27 l.

K

P

Kat. Ede klr.
Prot. Kálmán

CSÜTÖRTÖK

14

Kat. Kalliszt p.
Prot. Helén

PÉNTEK

15

Kat. Teréz sz.
Prot. Teréz

SZOMBAT

16

Kat. Gál ap.
Prot. Gál

Izr.: S. Lek-L.

42. HÉT • 1937. OKTOBER HÓ • 31 NAP.

Naticska Jenő

Kaposvár városára hagyta Rippl Rónai Ödön muzeummá átalakotott házát és az abban kiállitott müveket.
Kun Imre: "Rónai gyüjtemény" cimmel felsorolja a kiállitáson szereplő müvészeket, illetve alkotásaikat.
Munkácsy Mihály, Mészöly Géza, Bihari Sándor, Liezenmayer Sándor, Barabás Miklós, Székely Bertalan, Zichy Mihály, Cauzik József és Naticska Jenő.
A kiállitás többi résztvevőjét l.:Rippl Rónai József és Zemplényi Tivadar nevénél.

A HÉT, Bp. 1921. febr. lo.
XXXII. évf. 5. sz. 77-78. lap.

MAGYAR HÍRDETŐ
SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

KÖZNEVELÉS
Budapest
1973. XII. 21.

Notár Ferenc

gyerekek itt mások: tisztelet-

1021



Notár Ferenc: Faintarzia

lemben vett társadalmi elkötelezettség így mindinkább terhessé váló munkaköri kötelessége szürkül, a közéleti szerepnek csak a nyomasztó súlya marad, s elvész minden öröme: az együttes erőfeszítések jó íze, a közös, nagy nekigyűrkőzések egybeforrasztó melege.

A kényszerű tennivalók zöme bizonnyal a helyben lakó pedagógusokra hárul, s a falusi közélet rájuk osztott

M. D. K

NATTER kőfaragó

1769 - 1770. Veszprém, püspöki palota, lépcsők faragása

Ugghásy: Barokk szobrászat... Bh. 1959.

I. 249. 1.

R. D. K.

NATTERER György kőfaragó
Szentmargitfányán

1663. Kismarton, Esterházy-kastély,
építkezéseknél 10,- forint
1664. Kismarton, Esterházy-kastély,
építkezéseknél, 1050,- forintot kap

Aggházy: Barokk szobrászat... Bp. 1959.
I. 249. l.

Natter

Mécsi nobrán

l.

Buday: Deák-nobor

24. l.

Bisticci avverte nelle sue Vite a proposito delle compere di libri fatte da Janus Pannonius: «Volendo fare una degna libraria, comprò a Roma tutti i libri che poteva avere così greci come latini d'ogni facultà. Venuto in Firenze, fece il simile, di comprare tutti i libri greci e latini che poteva avere non guardando né a prezzo né a nulla, ch'era liberalissimo. Nella partita lasciò parecchie centinaja di fiorini per fare libri latini e greci che gli mancavano . . . Ordinò a Firenze quello che voleva che si facesse, e partissi ed andò alla via di Ferrara e tutti i libri che trovò comperò . . .»[31] Comperò, dunque, tutti i libri che poteva avere, a Ferrara, a Firenze, a Venezia, non guardando al prezzo, non soltanto per sè ma anche per lo zio Giovanni Vitéz, per il re Mattia, per la Biblioteca di Buda e per la università che aveva in mente di fondare a Pozsony. Quali fossero i codici acquistati da Janus Pannonius durante la sua famosa ambasceria in Italia, è oggi impossibile stabilire. La sua celebre biblioteca andò completamente dispersa e distrutta. Una parte dei suoi codici passò alla Biblioteca

Nadler

Kőfaragómester

l.

Luveszprpüspvár

230. l.

Natter Henrik

MDK

Bachansnő, föszöntvény
Faun, föszöntvény

Mücsarnok 1878. nov. 3.

Natter Henrik MDK

Defregger mellszobra
Faun
Menter Zsófia mellszobra
Károly Ferenc mellszobra

Mücsarnok 1878. okt. 16.

Natter Henrik

MDK

Alvó faun, fószöntvény

Mücsarnok 1878. okt. 16.

Natter Henrik MDK

Menter Zsófia mellszobra
Károly Ferenc hr.mellszobra

Mücsarnok 1878. nov.3.

Natter Henrik MDK

Bachánsnő, Föszöntvény

Mücsarnok 1878. okt. 16.

Natterer, Georg

Kőfaragó

l.

Csat-Frey Öst Kunstt

XXIV. k

59, 60. l.

nytár

mű neme	A mappa jelzése	Megjegyzések
Fényképp		

Stephaneum nyomda r. t. Budapest.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Nauberger István,

DOLGOZÓK LAPJA
festőművész

1980 AUG 14

1021

Vásároltak egy tanyát

A Tanya 48 csoport kiállítása

A KISZ Csongrád megyei Bizottsága és a Tornyai János Múzeum rendezésében augusztus 15-én a Tanya 48 képzőművész alkotócsoport — Bódi Ágnes, Kollár György, Makó Judit, Nauberger István, Szabó Tamás, Torma Anna — munkáiból nyílik kiállítás Hódmezővásárhelyen, a Medgyessy Teremben. A tárlatot Borbély Gábor, a budapesti V. kerületi pártbizottság első titkára nyitja meg.

A Tanya 48 csoportnak két megyénkbeli tagja van: Kollár György és Nauberger István festőművészek. A csoport létrehozásánál még aktív szerepet játszott és az első kiállításon is szerepelt műveivel dr. Nauberger Róbert, aki múlt évben hunyt el (lapunknak is állandó tudósítója, külső munkatársa volt). A kiállításra ízléses katalógust jelentettek meg, melyben a kiállítás elé Pogány Gábor írt bevezető sorokat.

A csoport tagjai jó néhány évvel ezelőtt induló alkotóként a mártélyi képzőművésztáborban ismerkedtek meg, kötöttek azóta is tartó barátságot. A mártélyi táj szépsége, a vásárhelyi szellem annyira megragadta őket, hogy később közösen tanyát vásároltak Vásárhely környékén (a negyvennyolcas helyrajzi számút, innen az elnevezés), s azóta nyaranként itt dolgoznak, alkotnak. A katalógusban Szalay Ferenc, a kiváló grafikusművész (aki szintén a közelben alkot) köszönti a Tanya 48 csoport bemutatkozását: „Az első (mártélyi) honfoglalók alkotóvá értek. Itt vannak most műveikkel. Ez alkalomból köszöntöm most már sors- és harcostársaimat, úgy is mint mártélyi szomszédaimat. Kívánom, kísérje mindnyájukat a művészet nem mindig sima útján töretlen alkotókedv és megértő, befogadó közönség".

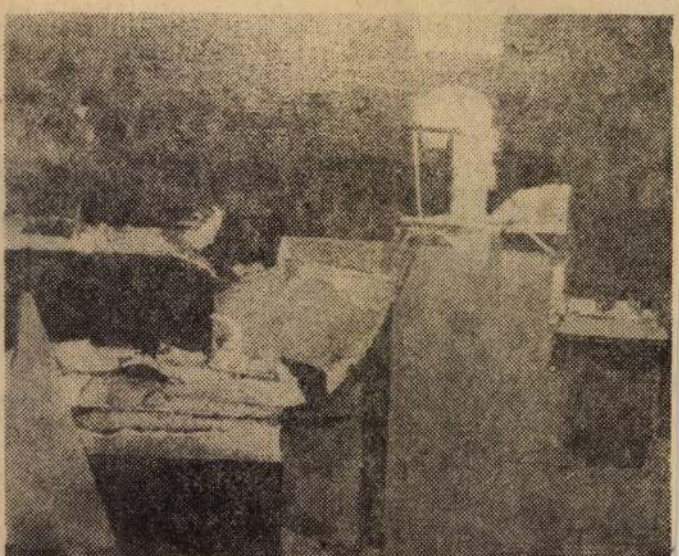

Nauberger István: Műterem

Miért iszunk kevés tejet?

Tejüzem — nyáron

Húsz deka gyulai = 10 dkg óvári

Kevesen tudják, hogy a tejfogyasztás mértéke függ az évszaktól. Tavasszal, amint megjelenik a piacon a zöldhagyma, a retek, a túró fogy legjobban az üzletekben. Nyáron már kevésbé kelendőek a tejtermékek. A sárgabarack, vagy a dinnye ellensége a túrónak, tejfölnek, tejnek. Pedig ebben az időszakban a legmagasabb a tejtermelés és a felvásárlás.

ból háromszáz, joghurtból ezer hektóval kevesebbet értékesítettünk.

— *Felvásárlásunk viszont 10,5 százalékkal emelkedett. A fővárosba szállítás mellett, hogyan próbálják ezt a mennyiséget földolgozni és eladni?*

— A fölvásárlás és a piac ellentmondását valamiképpen egyensúlyba kell hozni. A lakosság megkedvelte új termékünket, a gyümölcsös joghurtot tovább lépni. Elsősorban a kisdiákok érdekében „házalunk" az iskoláknál. Sok gyerek, akiknek szülei korán kezdik a munkát, már hat óra után elindulnak az iskolába, gyakran reggeli nélkül. Pár forint mindegyik diáknál van és nem tudok elképzelni táplálóbb reggelit, uzsonnát egy pohár tejnél, amit mondjuk egy kiflivel megennének a gyerekek. Augusztus elsejétől két deci helyett két és fél decire palackozzuk az iskolatejes poharakat.

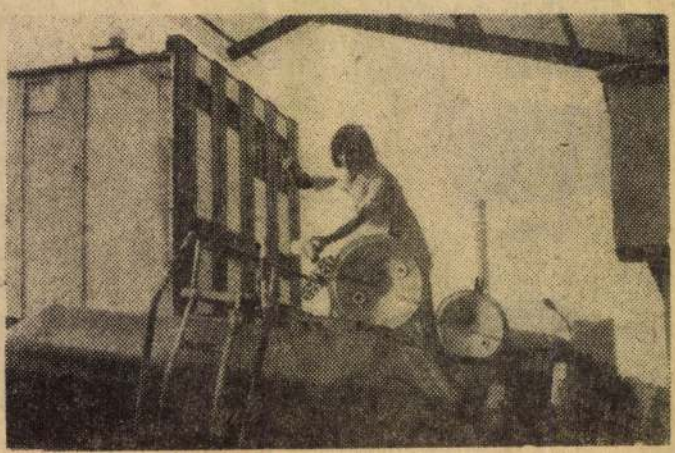

— *Köztudott, hogy a tejtermékek legnagyobb ellensége a meleg. A kereskedelem meg tudja-e oldani a hűtést és a tárolást?*

— Üzemünk 517 boltba és 480 közületnek szállít. Átlagosan ötven-hatvan féle termék közül rendelhetnek az üzletek. A közületeknek éjfélkor, a boltoknak hajnali négykor kezdjük a szállítást. Sajnos a boltok többségében csak az üzlet elé tudjuk portékánkat lerakni. Így aztán gyakran lába kél a zacskós tejnek, kakaónak. Kevés a megfelelő hűtőberendezés. A tejet sok

hol a német tudománynyal ismerkedett meg. Hazájába térve vissza, egy franczia tudományos expediczió tagjává neveztetett ki Moreában, hol adatokat gyüjtött Görögországról irt, 1830-ban megjelent munkájához. 1838-ban a lyoni egyetemhez a külföldi irodalom, később pedig Párisba, a „Collége de France“-hoz a déleurópai nyelvek és irodalmak tanárává neveztetett ki. — 1847-ben szülőhelyén megválasztatván képviselőnek, tevékeny részt vett a reformmozgalomban. 1848. februári napokban kardot kötött s a 11. párisi legió ezredese lőn; majd tagja az alkotmányozó, majd a törvényhozó nemzetgyülésnek, hol a szélső balon foglalt helyet. 1852-ben számüzetvén, Brüsselben telepedett le, s ott egy moldvai fiatal özvegyet vett nőül (Asaky költő leányát.) Volt aztán, kivel megosztani a számüzetés keserüségeit, illetőleg volt, ki azokat megédesitse. Neje is több müvet irt s Quinet a tollat mint iró utoljára akkor forgatá, midőn nejének a napokban megjelenő munkájához („Sentiers de France“) az előszót megirta (1875. febr. 15-ki kelettel.) — Valószinüleg neje befolyásának lehet tulajdonitani, hogy az oláhok viszonyairól is irt egy munkát.

Quinet egyik kiváló és jellemző tulajdonsága az, hogy gondolatát egészen leplezetlenül, egyenesen és férfiasan mondja ki. Ő igy okoskodik: az előitéleteket és elfogultakat ugy sem tudnám meggyőzni, jobb utra téritni, tehát legalább azon elégtételem legyen, hogy az igazat, vagy azt, mit igaznak tartok, tartózkodás nélkül kimondom. Legujabb müvében az „Uj szellem“-ben pl. a társadalmi viszonyokra a tulajdon eredetére nézve vannak tételek és gondolatok, melyek kifejezése a létező körülmények között nem kevés bátorságot tételez föl. Quinet munkáiban tulnyomó a bölcselmi elem, rendkivül finom érzékkel bir arra, hogy észre vegye a látszólag legcsekélyeb mozzanatokat, melyek más kevésbé éles szemnek a figyelmét egészen kikerülnék, következetesen és nyomról-nyomra mutatja ki azok befolyását az események alakulására, itél, kárhoztat, ha a történeti igazság ugy hozza magával, ott is, hol tán ezt tenni egyéni érzelmei tiltanák. Higgadt, mérsékelt s igy képes radikalis gondolkozása daczára is távol a csapongó szenvedélyektől a legnehezebb kérdéseket is komolyan és méltósággal tárgyalni, minélfogva ellenfeleinek is tiszteletet parancsol. Abban meg, hogy a legziláltabb, legbonyolultabb eseményekbe rendszert, törvényeket hozzon be, valódi mesternek lehet nevezni. — Minden müvén, minden során félreismerhetetlen a nemes, költői lélek szárnyalása.

Szathmáry György.



QUINET EDGÁR.

Attila halála.

A történelem tanusága szerint mind ama hóditók között, a kik valaha a világot megrengették, Attila, a hunnok vezére, az „Isten ostora“ volt a legfélelmetesebb, a leghatalma-

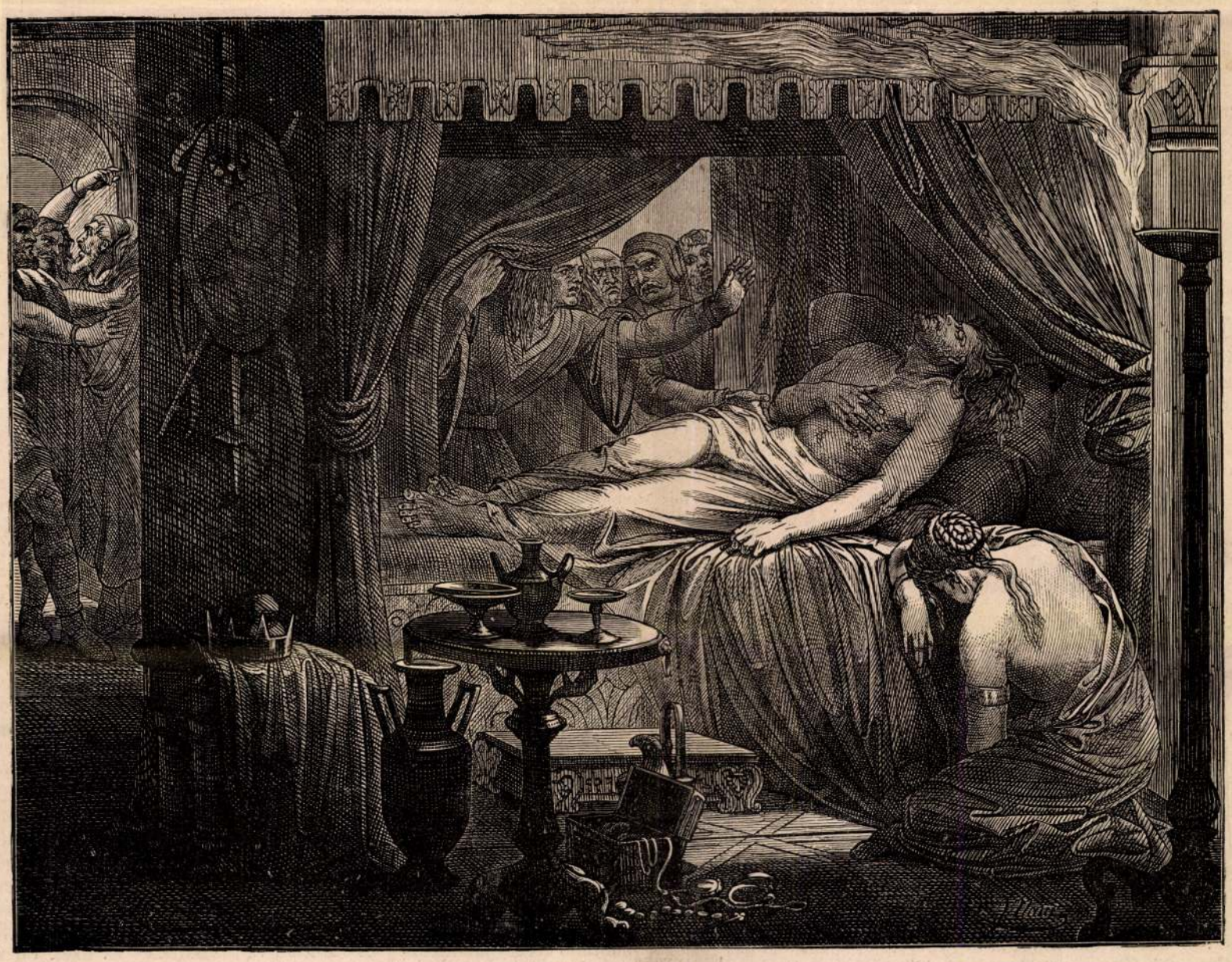

ATTILA HALÁLA. — (Nauc Gyula „A népvándorlás“ cz. képsorozatából.)

sabb. Az óvilág nagy hóditói, II. Ramzesz, a ki az Eufrat és Tigris határáig hordozta meg fegyvereit, Cyrus, a persák hatalmas királya, Nagy Sándor, a kis Macedonia ura, mind a magasabb czivilizácziò ellenállhatatlan hatalmát hozta a sikra a kevésbbé mivelt államok ellen, Róma világuralma apránként nőtt, sok századokon át, a középkorban Timur Lenk és Dzsingiszkhán a haderő roppantul tulnyomó áradatát zuditották ellenfeleikre; — de Attilától megtagadják a történetirók népének a meghóditottakénál magasabb fokát, sőt megtagadnak tőle csaknem minden miveltségi fokot, haderejének összes számát pedig a legtulzóbbak is csak 700,000 emberre becsülik, az az kevesebbre, nemcsak mint Xerxes, Nagy Sándor s az óvilági hóditók hadai voltak, hanem kevesebbre annál is, a mit egy byzanti birodalom, Róma, a gótok, a kelta és germán törzsek egyenként is ellene állithattak volna.

És ezek mégis meghódoltak előtte egyesült erővel is.

Mint vihar a tengert, ugy tolta maga előtt a nagy hun vezér a megfutamitott népeket keletről nyugat felé. Ha nem akartak leszorulni Európa kontinenséről, hogy a tengerbe fuladjanak, valahol mégis meg kelle torlódniok.

A mai Loire folyama volt ez a hely, a chalonsi mező Franczia országban. Bizony már nem igen messze a tengertől. Itt egyesült a rómaiak hatalmas hadereje, Aëtius vezérlete alatt, Theodorik nyugati gót fejedelem roppant seregével, továbbá az alánokkal, gallokkal, s számtalan germán törzsekkel, a bretonokkal, szászokkal, burgundokkal, ripuari és száli frankokkal, — hogy Attila előnyomulásának utját álljàk.

A nagy hóditó meghökkent, a haderő egész tengerét látva maga előtt. De csak egy pillanatra. Visszafordulnia annyit jelentett volna, mint megvertnek ismerni el magát. Elfogadta tehát a csatát, daczára a kétértelmü jóslatnak, melyet kapott. Reggeli kilencz órakor inditotta meg a támadást s tizenkét óra hosszáig folyvást tartott talán a legborzasztóbb vérontás, melyet a a történelem följegyezett. Attila az ő hunnjaival megtámadta a Sangipan vezérlete alatt álló alánok és germanok derékhadát, ketté törte azt, s rárohant a nyugati gótok hadseregére, megingatván azoknak sorait. Ebben az összeütközésben esett el királyuk, a hős Theodorik. Ekkor a nyugati gótok ama része, mely a magaslatokat tartá elfoglalva, a hunnokra rohant. Borzasztó mészárlás kezdődött. A csatamezőn keresztül folyó patak folyammá dagadt a kiomlott vértől.

Az ütközetnek csak a beállott éj vetett véget. A két ellenséges tábor kimerülten vonult állomásaira. Egyik se merte üldözni a másikat. Attila a szekerekkel körülsánczolt és megerősitett helyre telepité táborát, magas sánczokat rakatván a körül nyergekből, hogy az ellenség netán megujuló támadása ne érje fedezetlenül.

Dehogy jutott azoknak eszébe támadni! Rómaiak, góthok és a többiek nem találtak sietősebb dolgot, mint fölszedni a sátorfát s elvonulni Attila félelmes közeléből. Reggelre kelve a hun vezér hiába kereste az ellenséget.

A német történetirók nagyra vannak vele, hogy itt tört meg Attila hatalma. Azt nem gondolják meg, hogy nem annak a hatalma tartatik megtöröttnek, a ki megtartja a csatatért, hanem a ki elfut róla. S nem gondolják meg, hogy egy megtört hatalmu hadvezér hogyan indithatta meg diadalmas hadjáratát még ugyanabban az évben Olaszország felé, hogy csak Rómának alázatosan meghódoló pápája előtt ereszsze le győzedelmes kardját.

Visszatérve Pannoniába, a mostani Magyarországba, Attila Ildikót vette nőül, kit sokan a németek régi hős költeményében emlegetett Krimhildével azonosnak tartanak. A menyegzői lakoma után Attila sátorába vonult nejével, s reggelre halva találták ágyában. Azt mondják, egy ere megszakadt s a kiömlő vér megfojtotta. A német történetirók ezt is abban a gyülöletes szinben tüntetik elő, mintha Attila a nászlakomán átlépte volna a mértékletesség határát, holott a byzanczi történész, Priscus rhetor, ki mint szemtanu beszél, ugy jellemzi Attilát, mint a ki a legszilajabb tivornya közepett is szigoruan megtartotta a mérsékletet. — Mások azt állitják, hogy ellenséges indulatu neje ölte meg. Maga a haláleset oka a történetnek még mindig földeritetlen kérdése.

Jelen képünk azt a jelenetet ábrázolja, midőn Attilát halva találják meg hivei sátorában, végigterülve nyugágyán. Jobbkeze balmellén nyugszik s ujjai között egy sebhely szája látszik. Az ágy előtt fejét kezére hajtva, Ildikó, mig a sátor függönyeit félrehárító alakok arczán a legnagyobb megütközés és rémület tükröződik vissza. E kép Naue Gyula müncheni német festőnek a „népvándorlásról“ készitett képsorozatának egyik darabját képezi.

Naue Gyula

A hülésről.

A kikelet két első hónapja, mint nagyon egészségtelen idény, a mi égaljunk alatt mindig rosz hirben állt. A legtöbb, néha évekre kiható betegség e két szeszélyes hónap szüleménye. A hülések napi renden vannak ilyenkor és igy, bár a veszedelmesebbik hónapon, a márcziuson, már szerencsésen tul estünk, nem lesz talán felesleges a londoni „Spectator“ egyik legközelebbi számának érdekes czikkét a „meghülésről“, habár csak rövid kivonatban is, olvasóinkkal megismertetni.

Ha egy valóban tudományosan készült és tehetséges orvos a közönség előtt ismeretessé akarja tenni nevét, tegyen közzé valamelyik tekintélyesebb hirlapban egy czikksorozatot a hülésről, illetőleg azokról az óvintézkedésekről, a melyeknek pontos végrehajtása és szem előtt tartása által ezt a veszedelmes mindennapi bajt biztosan kikerülhetjük — és az orvos hirneve minden bizonynyal meg lesz alapitva. Mert ha figyelemmel kisérjük a halálozási kimutatásokat, ugy fogjuk találni, hogy mérsékelt égövünk alatt nincs veszedelmesebb baj a hülésnél s az általa előidézett különböző betegségeknél; s mégis — bátran elmondhatjuk — alig van komoly baj, melylyel ugy az orvosok, mint a betegek oly keveset törődnének, mint épen ezzel. Az orvosok legfeljebb szigoru életrendet, evésben ivásban mértékletességet ajánlanak ellene, a mit pedig a patiensek legkevésbbé hajlandók megtartani; az emberek legnagyobb része pedig számba sem veszi az egész dolgot. „Ők nem hülhetnek meg!“ — szokták mondani, s annál nyomottabb kedélyüek, kétségbeesettebbek és kiállhatatlanabbak, mikor mégis meghültek; vagy pedig olybá tekintik a meghülést, mint valami elkerülhetetlen csapást, szerencsétlenséget, a mely ellen hiába való minden védekezés, de meg fölösleges is, mert az egész komédia ugy sem valami nagy veszedelem és azokat, kik jónak látják óvni magukat ellene s másokat is ovakodásra intenek, még ha orvosok lennének is, rögtön elnevezik „anyámasszonynak“, gyávának, pipogyának stb. Vagy nem jut eszökbe, vagy nem tudják észszel fölérni, hogy egy hirtelen, váratlanul jött hideg légáramlat legalább is annyi embert pusztit el, mint bármelyik kholerajárás. Azért, hogy az erős gyermekek a naponkénti s már megszokott hideg fürdőt kiállják, tulélik, már mindjárt azt hiszik, hogy „a hideg keményiti, erősiti“ a gyermekeket télen-nyáron egyaránt, s azért, hogy a külső levegő és testgyakorlás kitünő dolgok, rögtön hajlandók azt képzelni, hogy a sürü, nyomasztó köd-levegő, s egy hosszu séta hüvös, esős időben valami nagyon egészséges kommóczió. Ha kissé öregszenek, őszintén bevallják, hogy biz ők szeretik a meleget és meleg szobát, de arról már fogalmuk sincs, hogy a jó meleg szobai levegő — tegyük fel 16 Reaumur-féle foknyi — még korántsem elég az üdvösségre, hanem szükséges, hogy a meleget mindig és folytonosan ugyanazon a fokon tartsuk, akár jó tüzek, akár öltönyök segélyével, az mindegy. Ilyesmire édeskevesen gondolnak, sőt a hőmérőnek még csak a használata is arra a czélra, hogy segélyével a lakhelyiségek hőmérsékét megmérjék, a legtöbb háznál ismeretlen, s láthatunk hosszas ülést igénylő foglalkozásu embereket órákig elülni olyan szobában, melynek levegőjét a lobogó tüz 20—22 R. foknyira hevitette és a melyben azután, mikor a tüz kialudott, a hőmérsék 10—12 R. fokra szállt le, sőt néha még alább is. Pedig annyit csak tudhatnának, hogy a légmérséknek 10 egész fokkal történő gyors aláesése a gyöngébb életerejü embereket százával pusztithatja el, az emberiség egyharmadának okozhat máj- és tüdőbajokat és majdnem az egész hátramaradó részt ajándékozhatja meg nemesi diplomával (a nép a náthát „nemesség“-nek nevezi), mely utóbbi, mint betegség, majdnem oly unalmas, kellemetlen s néha veszedelmes, mint bármely lázbaj.

Az öregekre és gyermekekre nézve a melegség az élet, s átalán véve bátran ki lehet mondani, hogy a hideg s főleg a meghülés egyaránt ártalmas mindenkire nézve, csak épen hogy nem ugyanazon mértékben. Ez az orozva ránk rohanó hideg, ez a mindig váratlanul s észrevétlenül jövő meghülés az, melyet annyi száz meg száz okos ember sem képes fölfogni, megérteni és megismerni. Hány ember ül el órákig, sőt tovább is — nem a szabad levegőn — hanem a leggonoszabb természetü légvonatnak teljesen kitéve, például rosz ajtaju és ablaku vasuti kocsikban, és ott ül a legnagyobb közönyösséggel, vagy pedig oda telepednek közvetlenül a kandallónak vigan lobogó tüze elé, nem is gyanitva, hogy az a tüz korántsem égne oly vidáman, ha egy hideg légáramlat szüntelenül nem élesztené, nem táplálná. A légmentesen elzárt lakszobák természetesen ártalmasak, de ebből korántsem az következik, hogy igy hát a meleg vagy nedves bőrre özönlő hideg légvonat ki tudja milyen jótékony hatásu lehet.

Ugyanez a feltünő tudatlanság vagy legalább is könnyelmü gondatlanság uralkodik nálunk a ruházkodás tekintetében is. Az aggódó anya gyermeke hasát és mellét akkora gonddal védelmezi és óvja, melynek — ha csak nem beteg a gyermek és jó meleg flanell ruhát hord — a fele is bátran elég volna, s mikor aztán a fiucska felnő, olyan czipőkben küldi az iskolába, melyek ha nem bocsátják is át a nedvességet, de az át meg átázott lábbelikből felszálló halálos hidegtől sem képesek őt megóvni. Sok gyermek, sőt még a legkényesebb nő is, bátrabban sétálhatna mezitláb a nedves füben, mint ugynevezett vizmentes vagy „vizhatlan“ czipőkben a főváros utczáin. Mert azok a czipők, ha valóban vizmentesek is, de korántsem hideg-mentesek és nem a földön, a lábunk alatt levő nedvesség szokott nekünk megártani, hanem az a hideg, az a hülés, melyet a nedvesség okoz s mely épen oly veszélyessé válhatik, ha lábainkon át jön is testünkbe, mintha mellünket vagy más nemesebb részünket érintené.

A levegő egyenletes hőmérséke épen oly szükséges és megbecsülhetetlen a szabadban is, mint a szobában, és ezt a szabad levegőn csakis meleg gyapot-öltönyök vagy oly felső ruhával födött vékonyabb kelmékből készült alsó ruhák által szerezhetjük meg, a melyek a hidegnek legbiztosabb és leghathatósabb ellenségei; például a mosható bőrmellényen a légvonat nem hatolhat keresztül. Már az kétségesebb, hogy vajjon a bunda igazán olyan biztos védelmet nyujt-e a hideg s főleg a meghülés ellen, mint átalánosan képzelni szokták. Igaz, hogy a légkeringést megakadályozza olyankor, mikor a hőmérő higanya 0 pont alatt áll; de Angolországban (s nálunk is) a bunda igen fölmelegiti az embert, ugy hogy vagy mindig hordani kellene, vagy pedig, ha szobánk nincs eléggé fütve, otthon a négy fal között fogjuk megkapni a hülést, melyet a szabadban szerencsésen kikerültünk. Ezzel nem sokat törődnek azok, kik bundát viselnek, épen ugy nem, mint a hogy végtagjaikkal nem törődnek azok a nők, kik testöket a legfinomabb prémes felöltőkkel óvják a hidegtől, mig lábaikra oly vékony flanellnadrágot, kötött harisnyát és czipőket huznak, melyek, főleg az utóbbiak, épenséggel nem alkalmasok arra, hogy a lábakat nyáron a nedvesség ellen s télen a hideg ellen kellően megóvják.

Eddig terjed a „Spectator“-nak általunk csak rövid kivonatban ismertetett közleménye. Ehhez aztán az uj-yorki „Appleton's Journal“ a következő reflexiókat füzi: De hát miért is hülnek meg oly gyakran és könnyen az emberek? Hiszen mindenki jól tudhatja, hogy mi módon keletkeznek a hülésből származó betegségek; az orvosok elég sokszor figyelmeztetnek minket ama körülményekre és okokra, melyek a hülést előidézik, meg aztán a nélkül is nagyon könnyü azokat fölismerni és kikerülni. Csak előrelátás és ovatosság kivántatik hozzá — oly előrelátás és ovatosság, melynek ki kellene terjednie a szobai levegő állapotára, a szobák fütésére rendszerint használni szokott meleg fokozatára, a légvonatok járására, a szabadban és otthon viselni szokott öltözetre, az időjárás gyors és váratlan változásaira és az ezek ellen alkalmas óvintézkedésekre s főleg a lábaknak melegen és szárazon tartására és a tüdőknek s a test többi kényesebb részeinek gondos megóvására. Mind olyan dolgok ezek, a melyekre nézve igen

dr. Nauberger Róbert, képzőművész

Hódmezővásárhelyen, a Medgyessy Teremben aug. 15-én a Tanya 48 képzőművész alkotócsoport munkáiból nyílik kiállítás. – a Tanya 48 csoportnak két megyénkbeli tagja van: Kollár György, és Nauberger István. a csoport létrehozásánál még aktív szerepet játszott és az első kiállításon szerepelt műveivel dr. Nauberger Róbert, aki a múlt évben hunyt el. – e lapnak is állandó tudósítója, külső munkatársa volt.

Dolgozók Lapja, 1980. aug. 14.

Nauerina Károly

1876/77

Ferképzőintézeti könyvtár

117. (

dést vesz és ekkor festi heroikus tájképeit. A görög mitológia és történet, az biblia, az újtestamentum képeinek

M.D.K.

Nauer János Görgy ötvösmester

1774-től kezdve működött
a késmárki ötvösök céhében

S. Mihalik: Versuch einer Zentralisierung des ungarischen Punzierungswesens im 18. Jahrhundert.
Acta Historiae Artium, 1961. Tom.VII. Fasc.3-4.
261. old.

Nauer János György

ötvös

1774 Késmárk

Kapmagyarországtvösök 25 l.

Russer.

zázad közepén.

dultan áll. Egymásra tett
nyugtatja. Jobbján jegy-
ike, bajusza és szakálla
k gallérja kissé látszik,
obbra: »*Th. Russer*«.

m. — Lelt. sz. 760. — Értéke
n-féle ereklyemúzeumból. —
okat l. a 62. lapon az 580
is 23-án (107–95). — Átvételi
másul vette az 1896 április

NAUHAUSER, Johann (1774-1815)

le.

TATARU, Marius: Art et histoire: étapes de développement dans la culture visuelle de la Transylvanie du XIXe siecl
Revue Roumaine d'Histoire de l'Art

1. XVII, 1980 61 p. ~~bb~~.
2. XVIII, 1981

M.D.K.

NAUM Sheorghe

1930-ban Nagybányán a Szépmüvészeti Iskola tagja

Réti: Nagybánya... Bp. 1954. 340.l.

NAUSCH Arlett (fotó)

Első dijat kapott a Bányászéletc. országos fotópályázaton,Dorogon. Tatai művész.

WEHNER Tibor: Művészeti krónika: Komárom megye. Uj Forrás, 1986. 1.sz. 62.p.

NAUSCH Géza (kovács)

Szerepelt műveivel a Kernstok Teremben a Komárom megyei iparművészek kiállitásán, ahol az 1983-1985 közötti művekkel szerepelt minden kiállitó.

Wehner Tibor: Művészeti krónika. = Uj Forrás, 1986. 1. 61.p.

NAUSCH Géza

Uj Forrás, 1987.4.

veszek részt mindenféle közhasznú munkában. Régóta tudom, hogy a valódi élet korántsem azonos a művészélettel, ezért is szeretek széles felületen érintkezni a világgal. Ezzel függ össze egyik legnagyobb szenvedélyem, az utazás is. Jóformán a világ valamennyi táján megfordultam már legalább egyszer. Fiatal koromban azért tanultam nyelveket, hogy ha egyszer utazhatom majd, képes legyek kapcsolatot teremteni az emberekkel. Mindig izgalmas kaland olyan helyre megérkezni, ahol a nevemről és a hazámról még csak nem is hallottak. Semmihez sem hasonlítható az a folyamat, amikor kezdjük megismerni egy nép kultúráját, szokásait, szellemi arculatát, s ezen keresztül felismerjük a bennünket övelük összekötő közös emberi principiumot. Erre egyébként éppen Japánban ébredtem rá, ahol pályám kezdetén több hónapot tölthettem ösztöndíjasként. Tulajdonképpen a mű csupa eszköz arra, hogy eljussunk a másik emberhez. Sok szovjet tudóst ismerek, akiről tudom, hogy minden filmem után szeretettel várnak, hogy végre egy jót beszélgethessünk. Vagy említhetném Olaszországot, ahol tucatnyi alkalommal megfordultam már — mellesleg távoli rokonaim élnek arrafelé —, s ezek a soha véget nem érő eszmecserék ritkán ragadnak le a filmnél. A film, ha úgy tetszik, a műalkotás csupán elindítja a beszélgetést, amely aztán magától értetődő módon érinti az etikát és a politikát éppúgy, mint a személyesebb jellegű kérdéseket. Kíváncsi vagyok. Érdekel mindaz, amit a világ különböző pontjain élő emberek éreznek és gondolnak. Valószínűleg azért szeretek kapcsolatot teremteni, beszélgetni, mert a közlés számomra sohasem könnyű.

Köszönöm a beszélgetést.

PÖRÖS GEZA

„Még van tíz évem ..."

Borongós impressziók Nausch Géza tatabányai műhelyében

Nausch Géza ötvös- és kovácsművész műhelyét keresem Tatabánya falusias jellegű, felsőgallai városrészében; azt a műhelyt, ahol érdekes, jelentős művek megszületésének intenzív periódusait hosszú csendek, szünetek követik, azt a műhelyt, ahonnan az elmúlt években mind gyakrabban reppentek fel aggasztó hírek az alkotómunkát fojtogató konfliktusokról, megoldhatatlannak tűnő problémákról. Látogatásom előtt természetesen tájékozódtam a szakirodalomban. Átolvastam az ötvösművészet, a vasművesség iparművészeti ágazatait elemző, Nausch Géza munkáit is bemutató könyveket, fellapoztam — a művész bemutatkozásai, szereplései után kutatva — számos kiállítási katalógust. és újra kezembe vettem az *Új Forrás* 1978-ban megjelent azon füzetét, amelyben Koczogh Ákos közölt hosszabb — elsősorban a mesterség, a kovácsművesség műhelytitkait elemző — beszélgetést az alkotóval. Emlékezetemben felidéztem néhány művét: a tatai múzeum gyűjteményében őrzött korai festmé-

nyeket és rézkarcokat, a közelmúltban rendezett iparművészeti kiállításokon megismert iparművészeti munkákat, valamint az állami megbízásra készített, az állandóság igényével elhelyezett alkotásokat.

Csengetésemre a templom melletti, emeletes épület földszinti traktusából lép ki a művész, kaput nyit, és az udvaron szanaszét heverő, fóliával burkolt hatalmas gépek, alkatrészek, szerkezetek között vezet be a műterembe. Körül se nézhetek, kávézni invitál: miközben lángszóróval felmelegíti a kávét a különálló épületben emelt, különálló, rozoga épületben berendezett — most oly csendes és hideg — műhelyben, máris ecseteli nehézségeit, sorolja problémáit; nem elég, hogy az alacsony famennyezet miatt csak nehezen tud dolgozni, a szomszédok az állítólagos magas zajszint, a zajártalom miatt pereskednek vele, és nincs állandó, megbízható segéde sem, hiszen alighogy betanít valakit, az tovább is áll frissen szerzett tudományával, no és a megbízások is ritkán, esetlegesen érkeznek csak, a megélhetés így rendkívül bizonytalan. Pedig Koczogh Ákos ama tíz évvel ezelőtti beszélgetését ezzel a reménykeltő gondolattal zárta: „Ha valamikor, hát most ismét hívják, igénylik épületeink, hogy vasmunkákkal oldjuk fel merev síkjaikat, törjük át az egyhangú, rideg felületeket, hogy a vas megszépítő hatalmát bevigyük a néma falak közé." Nos, ezek a remények csak részben váltak valóra: a részlegesség e művészeti ágazat történetének közelmúltjára, és így Nausch Géza munkásságára is érvényes. Ám ahhoz, hogy a tatabányai művész mai, meglehetősen ingatag, reménytelen helyzetének jellemzőit — s a perspektívákat — felvázolhassuk és felmérhessük, át kell tekintenünk az életművet, a csaknem három évtizedes pályaképet.

Mint a kezdeti lépéseket kutató beszélgetésünkből kirajzolódik, az 1941-ben Bánhidán született Nausch Géza érdeklődése már az általános iskolai tanulmányok időszaka alatt a képzőművészet felé fordult. Szerencsés volt, hiszen ekkortájt nyitotta meg kapuit a tatabányai Bányász Képzőművészeti Szabadiskola, ahol — oly sok tehetséges fiatal társaságában — Szlávik Lajos festőművész, majd később Krajcsirovits Henrik grafikusművész irányításával kezdhette meg művészeti tanulmányait. Útja a budapesti Képző- és Iparművészeti Gimnáziumba vezetett, és bár a gimnáziumi évek alatt már behatóbban foglalkozott a fémekkel, a fémmegmunkálással, mégis a Képzőművészeti Főiskolára jelentkezett, ahol 1960 és 1965 között több mester — Kmetty János, Pap Gyula, Sarkantyú Simon és Ék Sándor — vezetésével a festészeti, maj a grafikai szakon folytatta stúdiumait. Egykori évfolyamtársai ma a kortárs magyar művészet jeles alkotóivá értek, talán elég, ha csak a szobrász Kő Pál és Csíkszentmihályi Róbert, vagy a festő Bráda Tibor és Mizser Pál nevét említjük. (E megállapítással nem alkotónkat minősítjük, hiszen Nausch Géza is jelenkori művészetünk kiválóságai közé emelkedett, csak hát az alkalmazott ágazatok művelői ritkán kerülnek reflektorfénybe, kevesebb publicitást, elismerést kapnak.) A főiskolai esztendők alatt sem lanyhult vonzódása a fémekhez: Kállai István ezüstműves műhelyében elleste az ötvös- és a kovács szakma titkait, megtanulta az anyagalakítás alapfogásait, törvényeit. A főiskola befejezése után visszatért Tatabányára, és néhány évig rajzot tanított a Széchenyi Általános Iskolában. Művei fel-feltünedeztek a Komárom megyei kollektív képző-

művészeti kiállításokon — az 1966-ban és 1969-ben rendezett Őszi tárlaton és az 1970-es, a megyei művészet 25. évfordulóját ünneplő seregszemlén, s a budapesti Műszaki Egyetemen önálló kiállításon is bemutatta festményeit, egyedi és sokszorosított grafikáit; realista szemléletű, valósághű kompozíciókat. De miként a tanítás, a festés és a rajzolás is csak kiegészítő jellegű tevékenység volt. Műhelyében sorra készültek az ötvösmunkák — tálak, hamutartók, dobozok és vázák —, amelyek jóllehet esztétikusan, igényesen megformált, kész tárgyak voltak, mégis csupán a mesterség gyakorlásának tanúiként, a megmunkálás feladat- és műveletsorának végrehajtását bizonyító darabokként maradtak fenn a műhelysarokban. Egyre több szerszámot vásárolt, gépekkel rendezte be műhelyét, és alaposan megtanulta a vaskovácsolás mesterségét is. A hetvenes évek iparművészeti kereskedelmében, iparművészeti kiállításain egy, a szakemberek és a kortársak előtt teljesen ismeretlen, tökéletesen felkészült kovácsművész mutatkozott be: Nausch Géza. Műveivel pillanatok alatt csatát nyert: az anyag és a forma tökéletes összhangjának, a precíz, nemegyszer bravúros technikai megoldásoknak, a funkció és — a Nausch Gézánál szinte kizárólagosan a formaalakításból eredő — mértéktartó díszítés egységének köszönhette, hogy befogadta a szakma, hogy alkotásaival elismerő kritikai visszhangot aratott.

A művész vaskos dossziékat emel le a könyvespolcról, és mutatja a tervek, a vázlatok tucatjait. E tanulmányrajzok nem csak egy-egy tárgy — gyertyatartó, virágtartó, rács, korlát, kapu — megformálásának megannyi variációját tárják fel, hanem a munkafolyamatokat is rögzítik: milyen műveletekre van szükség ahhoz, hogy a tervezett mű elkészüljön. A bonyolult technológiai folyamatok nyomán a szilárd vastömbből olyan tárgyak alakultak Nausch Géza keze, szerszámai alatt, amelyek rejtetten bár, de őrzik a munka minden fázisát, amelyek a megmunkálás során sem veszítették el lényeges jellemvonásukat, legfőbb díszüket, az anyagszerűséget, s amelyeket lágy ívek, gyengéd hajlatok határolnak, néha finom csavarások hullámai hatják át.

Nausch Géza boldogulását ötvös- és kovácsművészi pályafutásának kezdeti szakaszában az Iparművészeti Vállalat megrendelésére készített munkák biztosították; tálak, vázák és gyertyatartók. A hetvenes évtized második felétől, a nyolcvanas években azonban már komolyabb, nagyobb feladatok megoldására is megbízást kapott. Egy kandalló vasmunkáit tervezte és valósította meg a budapesti Hilton szállóban, majd az ő tervei, az ő kivitelezésében készült el — ugyancsak a fővárosban — a Rákóczi téri vásárcsarnok hatalmas, több mint ötven négyzetméteres vaskapujának rekonstrukciója. Csongrád városában két utca világításának a település hangulatával rímelő kandeláberei, Bugacon a csárda kovácsoltvas lámpái, Kiskunfélegyházán a Dionysos borszaküzlet cégére őrzi a tatabányai művész keze nyomát. Az újjáépített budapesti Hotel Hungária borozójában is Nausch Géza-alkotta lámpákkal találkozhatunk: az idamotívumokkal keretelt, szőlőlevél formájú lámpatestek mögé rejtett fényforrások kellemes, hangulatos, szórt fényt árasztanak. És az utolsó nagy munka az az 1986-ban elhelyezett kovácsoltvas védő- és virágtartórács, amely a pesti Belváros Hotel Tavernájának belső udvarában Szervátiusz Tibor szobrát öleli körül; a mintegy három méteres, félkörívben meghajló rács

bonyolult, és ugyanakkor mégis áttekinthető szerkezet, egyszerre díszíti, kiemeli és védi e kis térség szobor-ékét.

Lapozgatjuk a terveket — „ezt még meg akarom csinálni", bök rá egyikre-másikra —, nézegetjük a fotókat, s hangosan meditálva próbálom keresgélni Nausch Géza pályájának csomópontjait, a művészetét jellemző erővonalakat. A két évtizedes munkásság sok-sok darabja apró tárgyként szóródott szét, s ezáltal hírt vitt egy ősi mesterség XX. századi művelőjéről, aki nagy szakmai alázattal, a vasművesség hagyományait őrizve, igényesen és felkészülten dolgozott. Kulcsfontosságúak az állami megbízásra készített, építészeti környezetbe illesztett munkák, amelyek fennmaradására — ha garancia nincs is — de van remény. (Érdekes — vagy inkább: feltűnő —, hogy tatabányai, Komárom megyei megbízást még nem kapott a művész, holott a közelmúltban felépült néhány kopár közösségi rendeltetésű épület e térségben.) A kisebbek az anyagszerű, funkciót tisztelő, de plasztikai formát teremtő munkák példái, míg a nagyobbak az adott környezethez, épülethez, belső térhez harmonikusan kapcsolt, biztosan komponált, puritán szemléletű, mívesen megmunkált, — nem paradoxon! — rusztikus alkotások.

A hevenyészett leltár végére sem érek, s a művész kifakad. Dolgoznom kéne, mondja, de a munkafeltételeket, a körülményeket képtelen vagyok megteremteni. Itt, ahol a műhelyt kemény munkával kiépítettem, nagy anyagi áldozatok árán felszereltem, itt nem dolgozhatok; állandóan zaklatnak, vizsgálatokkal, feljelentésekkel, jegyzőkönyvekkel. A műhely elköltöztetésére nincs pénzem, ehhez több mint százezer forintra lenne szükség. Még van tíz évem; maholnap ötven éves leszek, és a kalapácsot nem lehet hosszú ideig tartani. Rengeteg tervem van, illetve lenne ... Mennem kell búcsúzom. Egy pillantást vetek még a műhelyre. Elhatározom, hogy oknyomozásra nem vállalkozom, nem hallgatom meg a másik felet (feleket), nem érdeklődöm a Hivatalnál sem. Feladatom — megoldást sürgetve — csupán annyi, hogy regisztráljam: egy kimagasló jelentőségű, értékes produkcióval, kiváló művészeti teljesítménnyel már számtalanszor bizonyító alkotó pályafutását zsákutcába terelték a körülmények. Egy korszakunkban oly kevesek által művelt, nehéz mesterség, értékeket teremtő iparművészeti ágeazat tehetséges alkotóművészét tehetetlenségére kárhoztatják holmi műhelyproblémák.

Ki kéri majd számon — és kitől — a meg nem valósult alkotásokat?

WEHNER TIBOR

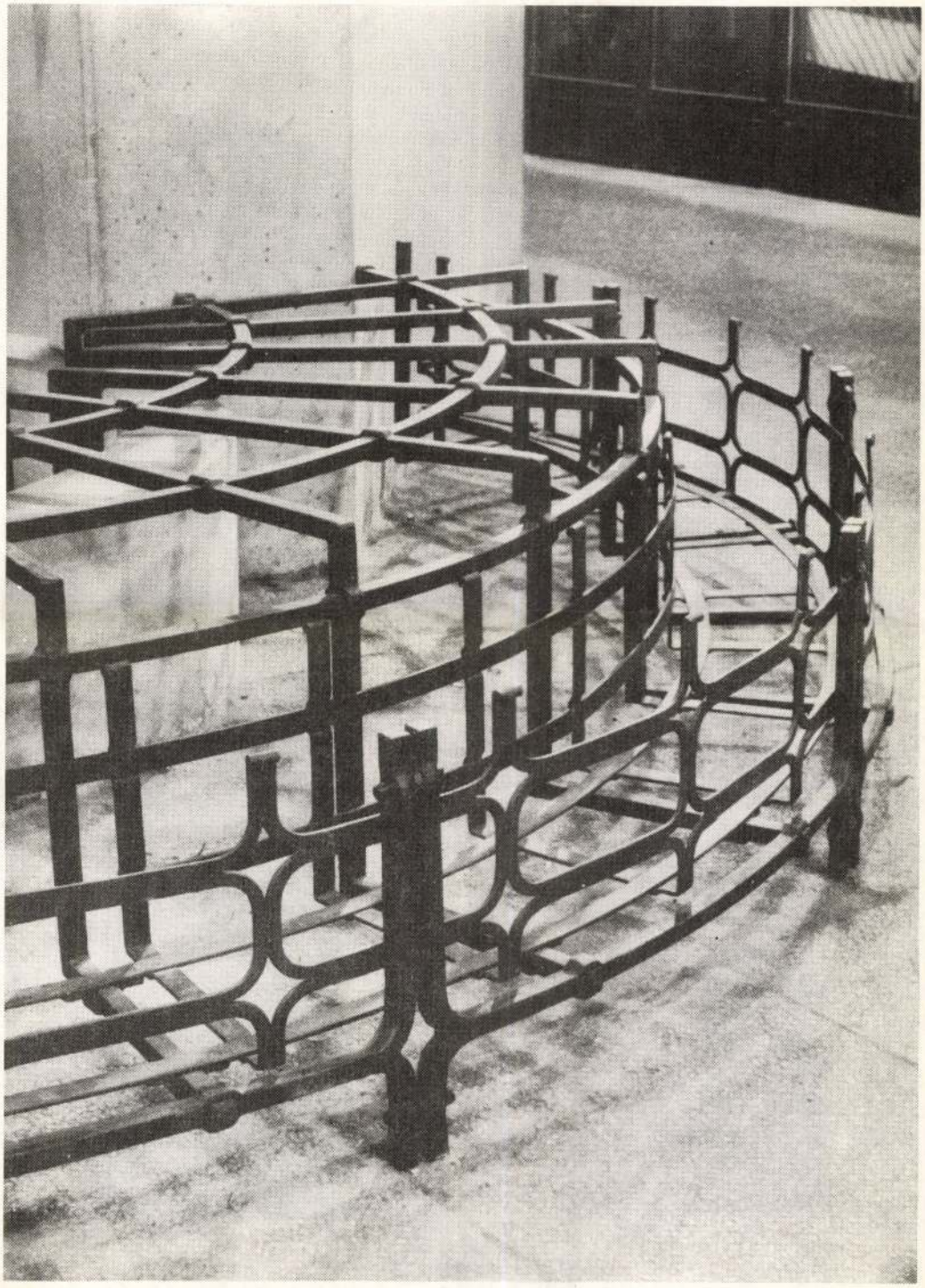

Nausch Géza munkái 1.

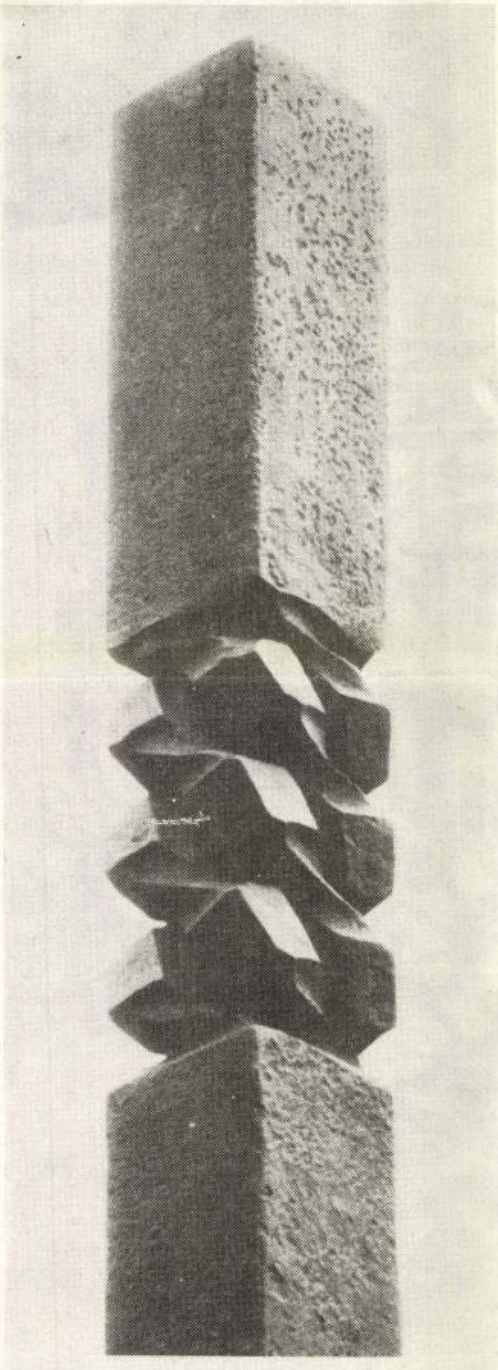



Nausch Géza munkái 2., 3.

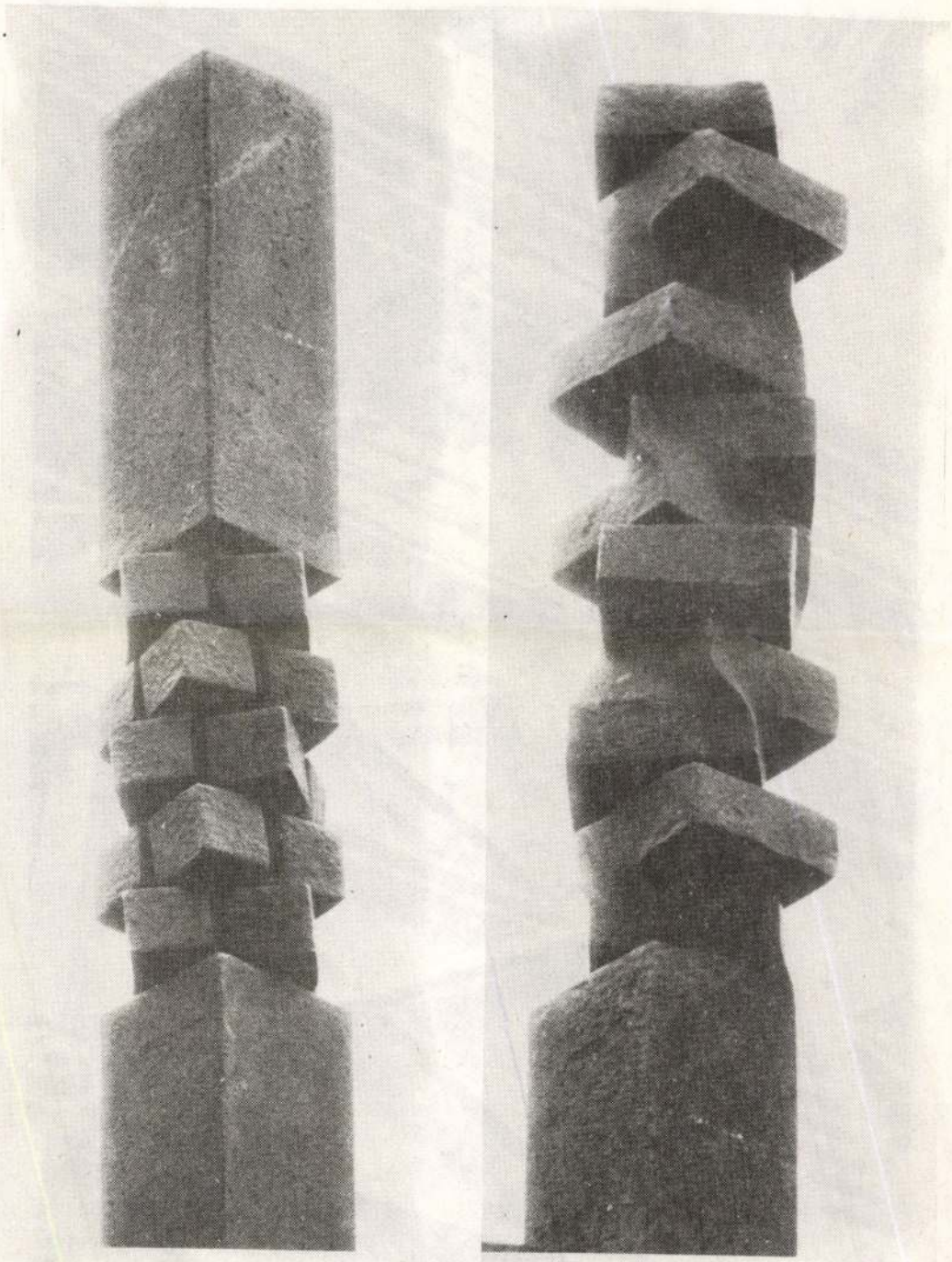

Nausch Géza munkái 4., 5.

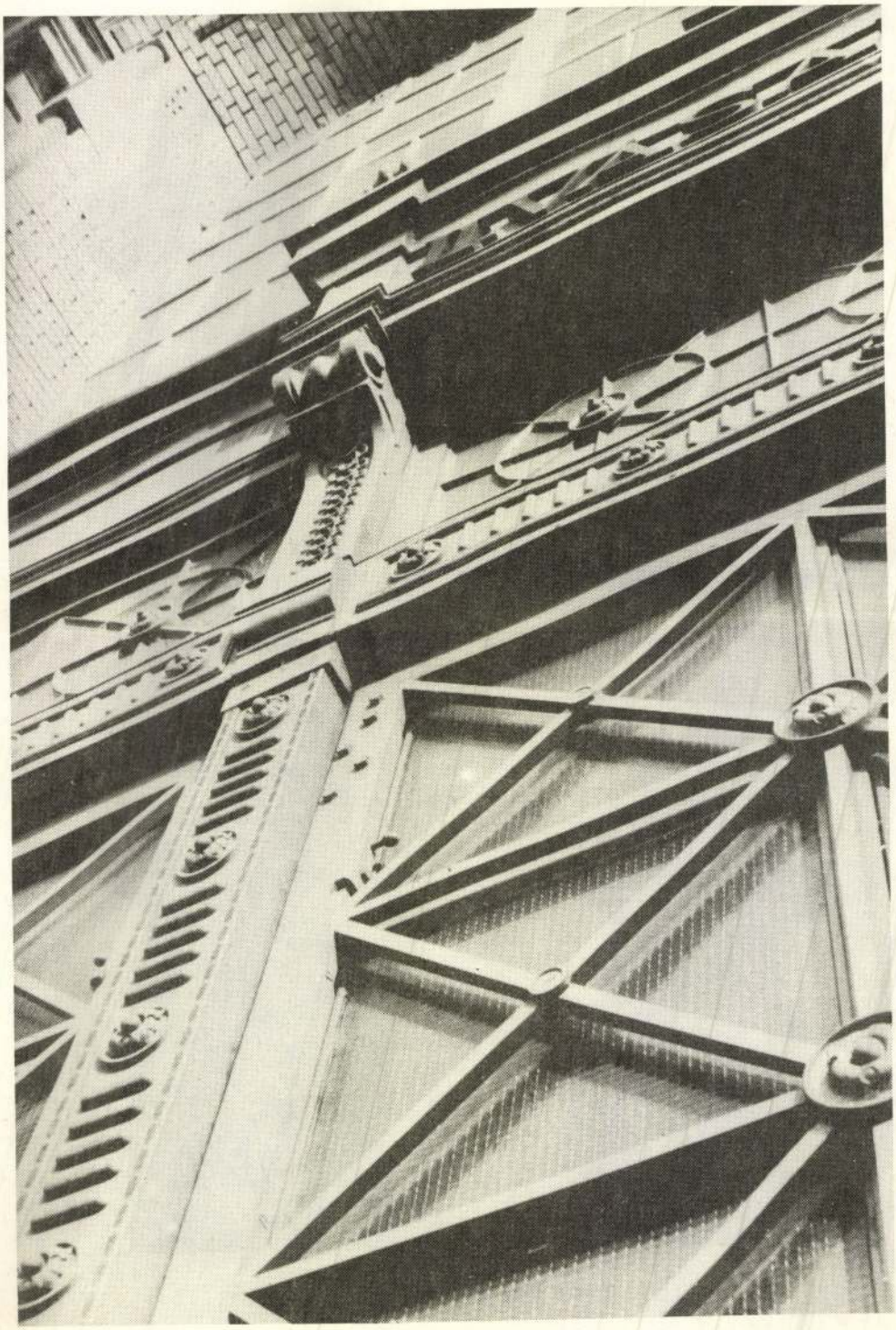

Nausch Géza munkái 6.

Wausch Géza

„Fogas"
„Gyulyadartó plasztelna"
„Szamutartó"

} repro

Kozogh Ákos: Mai kovácsművészek.
Művészet, 1977. július – 30. lap.

Nausch Géza, kommunista

l.: Kocsogh András

— : Hír

8.

Népszabadság, Bp. 1976. dec. 17.

Nausch Géra

A vashovács Nausch Géra
nem volt jelen a kiállítás-
ton.

Kocsogh Ákos. Ohrösök és fémmüvesek Miskolcon
Népszava, 1976. november 12-5. oldal.

Mausch Géza

Lapja szerepel a Szegedről került albumban.

Délmagyarország 1967. jul. 23.

MDK.

Nausch Géza

Kiállitási kritika

Dolgozók Lapja 1966 nov.9.

Nanoch géza ötvös

Szerepel a Kis bürottság kiállításán.
Tatabánya

N.N.: Éstő körhangulatot!

Dolgozók Lapja 1969 X. 10

NAUSCH Géza ötövös

a tatai Turul szobor restaurálási körülményi.

= 168 óra. 1991.julius 30. 25.p. ill.

ése megteremti azt a képző-
egyértelműsége alkalmas
lmányok a nagyközönség részé-
ők lesznek, mint az irodalmiak".
a képzőművészeti esszényelv
özönség megcélozása a soro-
tikusak persze, hiszen nem te-
ővészeti esszéstílus - ahogy
virágkorát élte Bálint György,
Szerb Antal és mások munkái-
ű Ars Hungarica kötetek ter-
, hanem a szűkebb szakközön-
lenére illetve mindezek mellett

Nausch Géza

Megbízták Nausch Gézát, hogy a budapesti Hilton Szálló Tower étterem részére hozácsoltvas kandallókürtöt készítsen.

-----:Köztéri munkák:

Művészet, 1977.május - 48.oldal.

Nausch Géza, kovácsművész

Fiatal kovácsművészeink fedezték fel újra a vas eredendő tulajdonságait, értékeit. A művész nevét kell ennek-tenünk, ha arra gondolunk, hogy a vas beköltözött lakásainkba, közteri alkotásainkba.

Kocsogh ákos: Felfedeztük ismét a vasat.
Dalgozók Lapja (Komárom), 1977. jan. 16.

Nausch Géza kovácsművész

Fiatal kovácsművészeink fedezték fel újra a vas eredendő tulajdonságait, értékeit: Pölöskei József, Nausch Géza és még mások nevét kell említenünk.

Kocsogh ákos: Felfedeztük ismét a vasat.
Fejér Megyei Hírlap, 1976. okt. 28.

Nausch Géza kovácsművész

Fiatal kovácsművészeink fedeztek fel újra a vas eredendő tulajdonságait, értékeit.

K.Á.: Ismét „felfedeztük" a vasat.

Vas Népe, 1946. okt. 28.

Nausch Géza ötvös

neve említve

Művészettörténeti Értesitő 1972

308. old.

Nausch Géza
ötvös

Változatos ötvös ékszereit
mutatta be.

Szelesi Zoltán: Ötvösművészeti bemutató.
MŰVÉSZET, 1972.szeptember - 44.oldal

Mausch Géza

Ötvös, részt vesz a kiállításon

Jubileumi iparművészeti kiállítás
Miskolc, 1975. jún-júl.

Nausch Béza, kovácsművész

Fiatal kovácsművészeink fedezték fel újra a vas eredendő tulajdonságait értékeit, – köztük fogyal helyet a művész is.

Kocsogh Ákos: Felfedezték ismét a vasat.
Keletmagyarország, Nyíregyháza, 1977.
ján. 7.

Nausch Géza

Nausch Géza és Lehoczky János egyedi munkái jó példái az újat teremtő kísérletezésnek.

Koczogh Ákos: Mai kovácsmüvészek.

Müvészet,1977. julius - 30.oldal.

Nausch Géza

Az Hilton szálló kandallókürtő-
jét Nausch Géza készítette. Itt a
művész olyan munkát végzett,
ami a régi vasművességre is
jellemző.

Kocsegh Ákos: Mai kovácsművészek.
Művészet, 1977. július - 30. oldal.

Nausch Géza

Fiatal kovácsunk küldetése hitével művelt szakmáját.

Koczogh Ákos: Mai kovácsmüvészek.
Müvészet, 1977. julius - 30. oldal.

Nausch Géza

KÉT FIATAL MŰVÉSZ alkotásainak — Nausch Géza kovácsoltvas tárgyainak és Szűcs József szőnyegeinek, faliképeinek — kiállítását nyitották meg hétfőn Dunaújvárosban, a Munkás Művelődési Központban.

Magyar Hirlap 1979/27o/9

dr. Nauschloss Knüsli Kornél és Gyenes Lajos

Budai villa terve

O.M.K.T. 1925. május. 14 l.

Nauser Johann Heinrich MDK

A rappi /Nógrád m./ templom épitéséről Conráth 1767 jan. 22. kelettel költségvetést dolgoz ki, melyen szerepelnek Nauser Johann Heinrich,köfaragó pallér. Pallier Lipot üveges , Keller Kristóf ácsm. és Nohl Fülöp lakatos.

Bónisné, Wallon Emma: Conrath János György
építőmester.
Művészettörténeti tanulmányok.Bp. 1961. 65-86. l.
78.l.

MTK

Nauser János Henrik

a gácsi Forgách grófok szolgálatában álló ~~kőfaragómester~~ kőfaragómester szignálta az osgyáni /Hont majd Gömör megye/ templom templom elvégzendő kőfaragómunkáinak költségjegyzékét.

Bónisné, Ballon Emma: Conrath János György építőmester.
MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TANULMÁNYOK. Bp. 1961. 69-85.l.
69.l.

Nauwendorff, Gabriel, asztaloslegény

Győrben 1674-1699 között megfordult asztalosle-gények jegyzéke: "Nauwendorff, Gabriel, Warta, Sachsen, 1676." 118.old. 13.jegyz

Batári Ferenc: Asztalosle-gények Győrött a XVII. szá-zadban - Adatok Győr város asztalosmüvességének történeréhez 93.old

Arrabona, 9. - Antus János Múz. Győr, 1967.
A Győri Múz. Évkönyve

Nauwendorff G./Gabriel/,asztaloslegény

Győrben 1674-1699 között megfordúlt asztaloslegé-
nyek jegyzéke származási hely szerint:"Warta,Sachsen:
Nauwendorff G." 123.old

Batári Ferenc: Asztaloslegények Győrött a XVII.
században - Adatok Győr város asztalosmüvességének
történetéhez 93.old

Arrabona,9-Xantus János Múz.Győr,1967. - A Győri
Múz.Évkönyve

Gabriel Nauwenderff,asztaloslegény

A győri asztalos és puskaagykészitő céh legénykönyvéből,1675-től:"Gabriel Nauwenderff von Wahrta aus Sacseen Tischler geseel". 102.old

Batári Ferenc: Asztaloslegények Győrött a XVII.században. Adatok Győr város asztalosmivességének történetéhez. 93.old

Arrabona,9.Kantus János.Múz.Győr.1967.A Győri Múz. Évkönyve

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS
KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

DANIEL NAUPAUER, választó, /Neubauer/

Ab Anno 1666 Die 18 Decembris usque ad Annum 1667 Die 10 Martv, Az Választoknak, Pénzverőknek és Egyéb fele Mivesseknek Első Angaria beli Fizetesek ugy mint intra Spacium 13 Septimanarum.

Választók.

DANIEL NAUPAUER, Választó	Hétre. Fl.1.40.-	Hét. 13.	Fizetés. Fl.18.den.20.

74.old.

ESZE TAMÁS: A nagybányai pénzverőház számadása / 1966-1967 / 73.old.

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY, LXVII-LXVIII.évf. 1967-1968 Akad.Kiadó, Bpest. 1968

DANIEL NAÜPAUER/Neubauer/, választó

Anno 1667 a Die 13 Marty usque ad Diem 18 Juny Ejusdem Anni.Az Választoknak,Pénzverőknek es Egyeb fele Müveseknek Második Angariabeli Fizetesek ugy mint Intra Spatium 13 Septimanarum.

Választok.

DANIEL NAÜPAUER, Választo

Hetre Fl.1.40.- Hétre. Fizetés. 13. Fl.18.den.20.

75.old.

ESZE TAMÁS: A nagybányai pénzverőház számadása / 1666-1667/ 73.old.

NUMIZMATIKAI ERTESITŐ,LXVII-LXVIII.évf. 1967-1968. Akad.Kiadó,Bpest. 1968.

DANIEL NAÜPAUER/Neubauer/, választó

---- ----

Anno 1667 a Die Septembris usque ad Diem 17 Decembris. Az Választóknak, Pénzverőknek és Egyébfele Müveseknek Negyedik Angariabeli Fizetések, ugy mint Intra Spatium 13 Septimanarum.

Választok.

DANIEL NAÜPAUER, Választó, 76.old.	Hetre.	Fl.1.40.	Hét. 13. Fizetés. Fl.18.den.20.

ESZE TAMÁS: A nagybányai pénzverőház számadása / 1666-1667/ 73.old.

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY, LXVII-LXVIII.évf. 1967-1968 Akad.Kiadó, Bpest. 1968

DANIEL NAÜPAUER/Neubauer/, választó

Anno 1667 a Die 12 Juny usque ad Diem 17 Septembris, Az Választóknak, pénzverőknek és Egyéb fele Művesek-nek Harmadik Angariabeli Fizetések Ugy mint Intra Spatium 13 Septimanarum.

Választók.

DANIEL NAUPAUER, választó, 76.old. Hétre.Fl.1.40.- Hét. 13.Fl.18.den.20.- Fizetés.

ESZE TAMÁS: A nagybányai pénzverőház számadása /1666-1667/ 73.old.

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY, LXVII-LXVIII.évf. 1967-1969 Akad.Kiadó, Bpest. 1968

Návay László

épitész?

tervezte az óföldeáki
vk. átalakítását
1923–24.

erőd
z
Biertempl

XI. 1–

HELYSÉG

MÁTYUS

VÁRMEGYE

Borsod m.

SZAKCSOPORT

Jl

KOR

ŐRZÉSI HELYISÉG

MÉRET

TULAJDONOS

Ref. egyh.

TÁRGY

Úrasztal terítő

LEIRÁS (ANYAG, MEGMUNKÁLÁS, DISZITÉS, FELIRAT, JELZÉS):

FÉNYKÉP, RAJZ

Ld:

Návay Sándor, szobrászművész

Nagy Imre: Lehet-e híd? A 34. Hódmezővásárhelyi Őszi Tárlatról.

Návay Sándor: Infernó, bronz, 30 × 48 × 35 cm, 1988

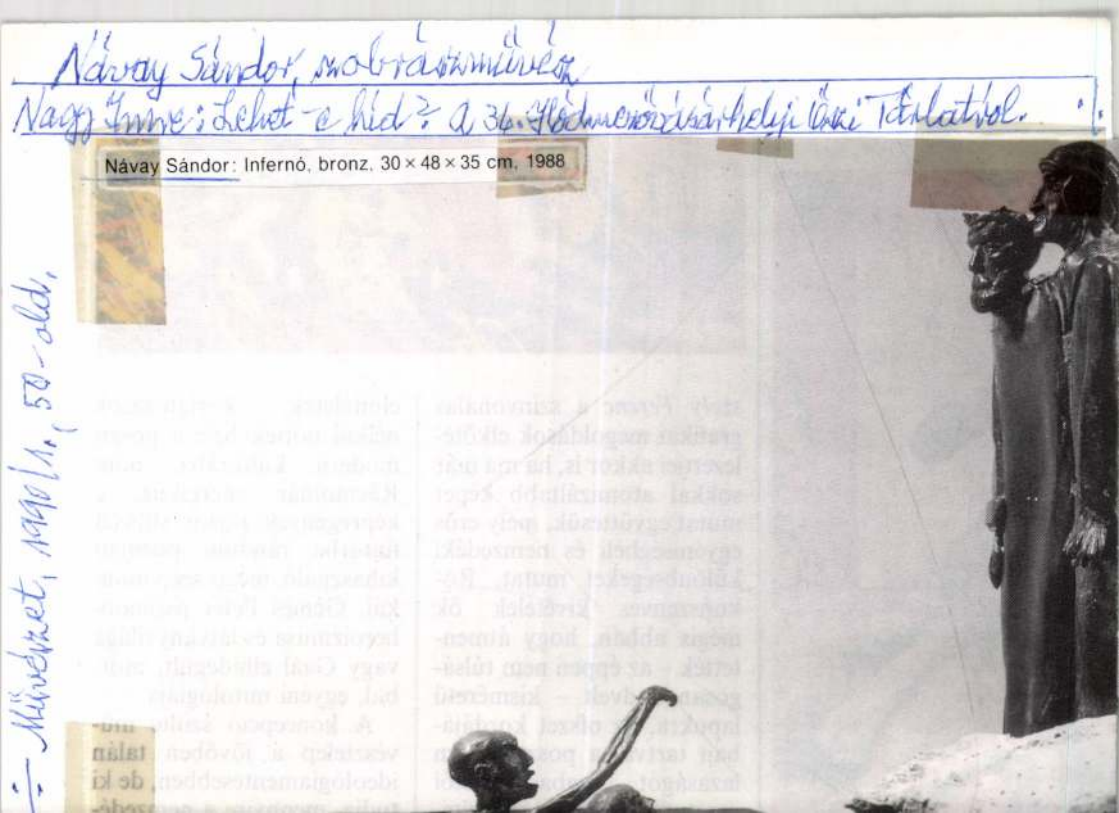

Művészet, 1990/1, 50-old.

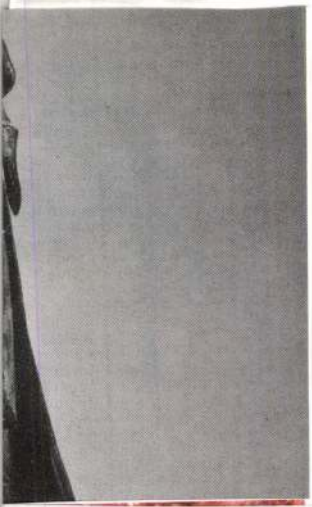



Návai Sándor ordvánmívén

– Sebestyén Sándorral közösen hímítelt funkcionális, dekoratív téplantikái a nagyerdei [Debrecen] termálfürdőben.

Lásd: Sebestyén Sándor ordvánmív.-nél

Kelet-Magyarország, 1983. dec. 3.

Návai Sándor, szobrászművész

a varosi tanács műv.-i osztálya és a Magyar Képző-Iparművészek Szövetsége a közelmúltban értékeltek a rostói nemzetközi éremművészeti alkotótelep ez évi munkáját és kijelölte a jövő útját. — 1982-ben az alkotótelep vezetője a résztvevők közül Szabó Iván volt. Az öntést Selesztyén Sándor végezte Návai Sándor és Lapis András segítségével. — Selesztyén Sándor, Balogh Géza, Návai Sándorral a szovjetunióban, Kárpátalján érmeket, kisplasztikákat öntöttek a hegyekben, 1983-ban.

Tóth Sándor: Érem, vagy plasztika.
Kelet-Magyarország, 1984. aug. 25.



SZOBROK JEGYZÉKE

Apám	40 cm (bronz)
Anya gyerekkel	53 cm (bronz)
Ágaskodó	40 cm (bronz)
Balerina	33 cm (bronz)
Bukás . . .	40 cm (bronz)
Dante elhagyja Firenzét	36 cm (bronz)
Dante plakett	16x20,5 cm (bronz)
Dante a napba száll	43 cm (bronz)
Ikaros	60 cm (bronz)
Kati	33 cm (bronz)
Korpus	120 cm (bronz)
Lovak	20x15 cm (bronz)
Leonárdó	25x40 cm (bronz)
Liszt Ferenc	42 cm (bronz)
Ló és lovasa	45 cm (bronz)
Műterem	30x42 cm (bronz)
Noé	37x36 cm (bronz)
Pihenő	24 cm (bronz)
Reggel	42 cm (bronz)
Szerelem	33 cm (bronz)
Tánc I.	25x38 cm (bronz)
Tánc II.	25x38 cm (bronz)
Tánc III.	25x38 cm (bronz)
Torzó	20 cm (bronz)
Tükörbe néző	18 cm (bronz)
Vágta	38 cm (bronz)
Vera	22 cm (bronz)
Vetkőző	18 cm (bronz)

Hatvani Galéria, 1987

NÁVAI SÁNDOR



MAGAMRÓL

1955-ben születtem Hódmezővásárhelyen. Általános iskola után a szegedi Tömörkény István művészeti szakközépiskolában tanultam tovább. Itt díszítőszobrász szakon végeztem.

Érettségi után három évig az Alföldi Porcelángyárban dolgoztam, mint modellkészítő, közben felvételiztem a Képzőművészeti Főiskolára. Negyedik alkalommal sikerült bejutnom szobrász szakra, ahol mestereim: Szabó Iván, Bráda Tibor és Kiss László voltak.

A főiskola elvégzése óta rendszeresen veszek részt hazai és külföldi kiállításokon.

Művésztelepeken: Nyíregyháza-Sóstón, A Szovjetunióban és az NSZK-ban voltam, valamint szerepeltem munkáimmal a Dante-biennálékon.

Köztéri munkáim: Debrecen, gyógyfürdő, funkcionális plasztika, Hódmezővásárhely, Németh László emléktábla.

Idén megnyertem a Képcsarnok Szőnyi ösztöndíját.

NÁVAI SÁNDOR

Reprodukciók:
Fodor József: FAVÁGÓ (1), ÁRADÁS (2), ÖNARCKÉP (3).
Návai Sándor: ÁGASKODÓ (4), APÁM (5), DANTE (6) oldal.

*

Katalógusterv: Takács Imréné
Felelős kiadó: Moldvay Győző galériavezető

Borsodi Nyomda

Pál

Halásztörténet



P. P. Leonov: Oroszok megmentik Afrika lakóit

amik nem ikat. nak net- em je- ak, g- l. ia m ő- l- ii i. y e a i- t, a- az g ly az e, és et t nál la-

nem lehet elolvasni. Akkor el kezd gondolkodni, a kommandósnak is van agya, halmazelméletet tanul, rájön, hogy olyan írót kell keresnie, aki Diósgyőr drukker. Egy két év alatt talán kideríthető, hogy én voltam az a gázos, de addigra már ott vannak a könyvespolcán Garaczi, Hazai, Térey, Peer, és a többiek könyvei is.

Ekkor jön az újabb probléma: a fiáról nem tettem említést. Csak az unokájáról.

Egy kommandós is lehet rákos vagy cukorbeteg. Sokat van szabadban, belecsaphat a villám. Fél a haláltól. Nem biztos, hogy megéri még unokája érettségijét. Így a fia is a kortárs magyar irodalom rabja lesz, kétezerhúszat írunk, akkorra már mi leszünk a középgeneráció.

A kommandós otthagyja a rendőrséget, biztonsági őri állást vállal a Magyar Irodalom Házában.

Így értünk el kétezernegyvenig, ahogy élek, akkorra már én nem leszek.

Az unoka kívülről tudja életrajzomat, meg az egész Ficsku-recepciót. Eljut a Halásztörténet című novelláig, kicsit büszke is rá, hogy az első felében benne van ő, az apja, meg a nagyapja is. Sejti, hogy van benne valami elméleti maszlag is. Csak azt nem tudja, hol játszódik az a történet, már régen nincs meg az a [illegible] Meghukik.

saját szaguk van, elég néhány percet eltölteni bent, és máris az ember ruhájába szívódik. Az igazsághoz tartozik, hogy a Halászba csak nappal jártunk, esténként a Fácánbank mulattunk. Csajaink mindig megállapították, honnan jövünk. Halász vagy fácánszagunk van-e. Mi meg arra hivatkoztunk, hogy halász-vadász népek voltak az őseink. Tudományos érvünk ellen nem volt apelláta.

A Halászban a kerthelyiség volt a lényeg. Homokos udvar, horpadt zöld bádogasztalokkal, rácsos székekkel, két nagy gesztenyefa vetett árnyékot. Sárga, vakolt kerítés vette körbe, zöld farácsos bokszokkal.

Szóval nappal ide jártunk iszogatni, kajálni, meg olvasni, néha úgy nézett ki a kert, mint egy olvasóterem. Bor és napszítta alakok ülnek könyvvel és fröccsel telipakolt asztaloknál. Kisfröccsöt ittunk, Durbints sógorból, négyhatvan volt egy, két forint a vécé. Tíz kisfröccs és két vizelés kijött egy ötvenesből. Ha sok pénzünk volt kajáltunk is, slambucot és túrós csuszát lehetett enni. De mindig csak az egyiket. Attól függően, milyen kedve volt Erzsi néninek, a szakácsnőnek. Vagy csuszás nap volt, vagy slambucos. Kértünk mondjuk három adag slambucot, de csuszás nap volt, és még volt két adag csusza, akkor addig nem lehetett

számolják a szakszervezeti könyvtárat, már megvan, hogy ki fogja megvenni ruhásboltnak az épületet. Ilyen esetben a könyvlopás viszont értékmentésnek minősül. A Halászba menet mindig beugrottunk egy-két könyvért.

Most is így tettünk, boldogan pakoltuk le a könyveket a bádogasztalra. Kvasz Lacinak sikerült a legtöbbet lopnia, így ő hozta a fröccsöket.

– Hozzál nekem egy slambucot is – mondta Atka, és a kezébe nyomott egy húszast.

– Csuszás nap van – mondta Kvasz Laci, amikor visszajött a kisfröccsökkel teli tálcával. – Még három adag van.

Nem tehettünk mást, vártunk, hogy elfogyjon a csusza. Ittunk és olvastunk.

Hoztam én is egy kört. Még mindig volt két adag csusza. Atkának halhatóan korgott a gyomra, de sehogy se bírtuk rávenni, hogy csuszát egyen.

Május volt, lassan kezdődött a vizsgaidőszak, de engem nem nagyon érintett. Akkor már régóta nem jártam órára, építkezéseken dolgoztam, így nekem volt a legtöbb pénzem. Pontosabban hazudok, hogy nem jártam órára, legalábbis megpróbáltam, volt egy benyitásom. Kisebb küldöttség kísért az egyetemig, aztán fel a harmadik emeletre. Nagy levegőt vettem és benyitottam. De mint kiderült, rossz helyre. Hát ezt már a sors is így akarja, gondoltam.

Tasi Béláné – most olyanom van. Olcsó vagyok.

Kvasz Laci zavarba jött, és önkéntelenül válaszolt.

– Nincs pénzem.

– Akkor miből akartál pislantani? – kontrázott özv. Tasi Béláné. Elmosolyodott, foghíjai között látszott nikotinos sárga nyelve.

Kvasz Laci benyúlt a zsebébe, mint aki igazát akarja bizonyítani. Aprópénzt vett elő, megszámolta, és megkönnyebbültem mondta:

– Öt húsz. Ebből még egy nagyfröccs se jön ki.

– Nekem ennyi is elég – mondta özv. Tasi Béláné, és megmarkolta Kvasz Lacit a lába között, miközben cserepes ajka Kvasz Laci borostás arcát nyaldosta.

– Mit finnyáskodsz, Közép-Európa legolcsóbb kurváját kaphattad volna meg – röhögött Grózner, amikor Kvasz Laci visszajött, kirakta a maradék három forint húsz fillért, és a hányásnyomokat törülgette magáról.

Nevettünk, a gesztenyefa lombján átszűrődő májusi naptól csillogó almabor még jobb kedvet csinált. Nemzeti hőssé avattuk özv. Tasi Bélánét.

Még évekig jártunk a Halászba, özv. Tasi Béláné többet nem próbálkozott.

Egy idő múlva új szakács jött, bármikor lehetett slambucot és csuszát kérni.

Nemrég újra abban a városban jártam, hivatalos ügyben. Persze, hogy felkeres-

Zeke Gyula

Scherzo

Volt fél órám. Bő fél. Annyira bő, harminchét perc, melyből ügyes talpvezetéssel, a piros lámpák gondos semmibevételével tényleg kijön, kijöhet a félóra tisztán. Nettó netten. Presszóba tértem eltölteni ezt a nettó félórámat, mely előtt mindennapi teendőket végeztem, s mely után hasonló mindennapi teendők vártak rám. Beültem tehát, elhessegettem gondolataim zavaros mezejéről a Miatyánkot, mindennap elhessegetem, és a Gonosz se rám se szarik. Régi presszó a Moszkva tér közelében, paraván, élőzene, sötét virágok. Tánctér, tévétér, fémvázas, barna pamlagok. Sötétség mindenütt, mint egy pokoli szepárében. Szóval múlt és jelen együtt, közeljövő. Múlt, melyet nem kívánok, jelen, melyet nem kívánok, közeljövő, mely mindenképpen eljön, ha lepergett ez a nettó félórám.

Rágyújtottam. Pincérhölgy érkezett, mintha sok gyaloglás után a Káma vidékéről, mosolygott, téboly, jövő, villant át az agyamon, s megkérdezte, mit parancsolok. Kávét, mondtam, és paradicsomlevet, jó a végbélrák ellen, tettem hozzá még hamiskásan, hiába, amint egy kicsit nem figyelek, mindjárt építem a jövőt. Elmosolyodott, becses vendég, ez volt a mosolyában, Igen?, nem is tudtam, mondta, s már indult vissza a nagy útjára. Rágyújtottam tehát. Egyedül voltam szinte, csak egy középkorú pár beszélgetett a sarokban, ha jól láttam, valami kísérlet folyt, túl már a szeretői viszonyon, vajon több, vagy ugyanolyan lesz-e az élet ebben az új formációban, kettesben.

Egy nő érkezett. Vékony volt és meglehetősen magas, mint a fenyő. Sietősen ült le, mint aki mihamarabb el akarja tüntetni a magasságát, behozni a testét a világba, hogy észrevegyék, illetve hogy ne vegyék észre, szóval egyszerre akarta mind a kettőt, s a tekintetén láttam, rendre egyik sem sikerül neki. Gyorsan levettem róla tiszta, de kissé kopott, igénytelen kabátját, le a szoknyáját, hosszú, matt alsóneműit, és felöltöztettem lenge, amszterdami ruhákba, a szél ellen párizsi leplet terítettem rá. Igen, ennek a lánynak Amszterdamban, vagy Párizsban vadul csillogna a szeme, és a hóna alatt sötétbőrű, szelídített hímek rohannának. Magam sem vagyok túl magas, elvagyok a magassággommal mindenesetre, magasabb vagyok, mint a díjbeszedők, és alacsonyabb, mint a miniszterek, persze láttam benga postást, és kelifelian-

Rágyújtott ő is, és nem nézett rám, láttam azonban, ez csak amolyan megelőzés, rutinszerű önvédelem, melyet megszokott a szeme, puha hárítás. A sötétben fényesen parázslottak a cigarettáink, szentjánosbogarakakertben, nyugtalan villanással hessegettem a Borzast tudatom hátsó udvarába, a Miatyánk mellé. A Káma felől megérkezett végre a kávém és a paradicsomlé. Óvatosan nézegettem a lányt, vékony, magas nő, s én hiába vagyok magasabb a díjbeszedőnél, nemsokára lejár a nettó félórám, és indulnom kell a közeljövőm felé. Gyorsan végeztem a gyenge, zaccízű kávéval, hörböltem a paradicsomlét, már megmegérintett a tekintete, kék, óvatos szemében egyszerre csillogott a remény, s valami sáncszerű szürkeség, védelmi fény, melyet láthatólag az untig ismert kudarc elviselésére gyűjtögetett.

Már a második cigarettánk égett, mezítelen Gauloise emitt, Sophianae az ő hosszú ujjai között. A nézése körülbástyázott, mint rokonok az udvarlót, s én egyre nagyobb erővel igyekeztem tekintetemben elkülöníteni a biztatást, a részvétet, s a személyességet, kivonni valahogy a testemet a tekintetem mögül, jelezni értésemet, hogy szurkolok érte, szaladgáljanak sötétbőrű, szelídített hímek a hóna alatt, egy legalábbis, ha úgy akarja, legyenek gyerekei, akik bukdácsolnak keresztbe vetett lábain, mint a csupasz, még tanulatlan állatok az altalaj elfeküdt, buja törzsein, töltse be zsivaj a szobáját, szeretőt tartson, ha kedve tartja igyon, egyen, legyen. Tudatni igyekeztem vele, ismerem régtől, nem része már a rajtam kívül élők mérhetetlen tömegének, hisz leült, beült ebbe a sötét presszóba, ahol én is töltöm a nettó félórámat, bizonyos okokból nem lesz a feleségem, a szeretőm, az ismerősöm se lesz, és szót sem váltunk soha, de a tekintetünk, a füstünk buján összekeveredett, a parazsaink egymás mellett égtek, és láttam egy osztrák ismeretterjesztő filmet, mely megmutatta, ha távolodunk a Földtől, hamarosan egy fényes pont látszik csak, és ha távolodunk tovább, a sok galaxisból sem marad egyéb e pontnál, és ha mai tudásunk helytálló, és az anyag véges, a „világ" meg végtelen, akkor egy idő után ez a pont sem látszik már.

A lány rágyújtott a harmadik cigarettára, csontjai közt szürkén gubbasztott az aszt[illegible]

NÁVAY SÁNDOR fodrász

 Délvilág

tőzsde

Csökkent az index

● **Budapest (MTI)**

A Budapesti Értéktőzsde részvényindexe 73 pontot veszített értékéből pénteken, 8759,54 ponton zárt.

Hasonló mértékben csökkentek a határidős indexárak is. A júniusi lejárat 9060 ponton, a decemberi 10 ezer 20 ponton zárta a napot. A jövő decemberi elszámolóár 12 ezer 120 pont lett.

A vezető részvények közül csak a TVK-nak és a Richternek emelkedett az ára, a többi papír a csütörtöki árfolyama alatt zárt. A TVK 100 forinttal drágult, 4960 forinton zárt. A Mol árfolyama 6570 forintra csökkent. A Borsod-Chem-részvények általában 7000 forinton forogtak, és záráskor is ennyit értek, az előző naphoz képest 150 forintot veszítettek értékükből.

A Matáv árfolyama 1330 forintról 1313 forintra csúszott vissza. A Démász-részvények ára 300 forinttal, 20 ezer 50 forintra csökkent.

Gyengültek a bankpapírok is: az OTP-részvények 10 ezer 260 forintot, az IEB-papírok 16 ezer 200 forintot értek záráskor.

A Richter 100 forinttal erősödött, 23 ezer 95 forintra nőtt az árfolyama. Az Egis a csütörtökinél 85 forinttal alacsonyabban, 11 ezer 605 forinton zárt. A Prímagáz árfolyama 5050 forintról 4700 forintra zuhant le. Figyelmet érdemelt a Cofinec 400 forintos árfolyamemelkedése, 3500 forinton kereskedtek a társaság részvényeivel. A kárpótlási jegy 20 forintos árfolyamcsökkenéssel 960 forinton zárt.

Jelöltek a ringben

● **Tudósítónktól**

A vásárhelyi választási bizottsághoz az országgyűlési jelöltállítás utolsó időpontjáig, azaz pénteken 16 óráig a következő jelöltek adták le legalább a minimális számú ajánlási szelvényt: Bacsa Pál (MSZP), Havránek Ferenc (Munkáspárt), dr. Kecskés Ákos (SZDSZ), dr. Kovács László (MIÉP), Pancza István (FKgP), dr. Rapcsák András (Fidesz-MPP) és Takaró András (KDNP).

Akik jelöltek akartak lenni, ám nem sikerült összegyűjteniük (vagy nem adták le) a legalább 750 kopogtató cédulát: dr. Endrey Antal (független), Gulyás József (SZDP), Huszár Károly (Vállalkozók Pártja), Kis Sándor (Új Szövetség Magyarországért) és Nagygyörgy János (MNP-NPP).

● *Miért ürült ki a magyar centrum?*

Debreczeni József helyzetelemzése

Németországban a weimari köztársaság idején az egyik oldalon a kommunisták, a másikon Hitlerék ígérgető politizálása miatt darabolódott fel a centrum, melynek képviselői, annak érdekében, hogy ne veszítsenek szavazókat, csatlakoztak a szélsőségekhez. A magyar közéletben hasonló folyamat kezdődött el, amikor Torgyán József lett az FKGP elnöke, és a párt kilépett az MDF-koalícióból – mondta az elmúlt néhány év politikai történéseinek okait elemezve Debreczeni József író, publicista csütörtök esti makói fórumán. Az MDF egykor meghatározó politikusa, akit dr. Mihály Zoltán, az MDNP országgyűlési képviselője hívott meg, azt mondta, hogy az FKGP lépése után az MDF egy része a kisgazdákhoz közeledett, más része kitartott a centrum mellett, így szükségszerű volt a szakadás; ugyanez a folyamat játszódott le a KDNP-ben is. Debreczeni elmondta: Szabó Iván köre a Fidesz biztatására lépett ki az MDF-ből, a Fidesz azonban később mégis magára hagyta Szabó Iván pártját. Debreczeni elmondta: véleménye szerint „nagy bukás lenne abból, ha a Fidesz a Független Kisgazdapárttal kötne koalíciót"; de a centrum legyöngülése miatt más Fidesz-koalíció sem szerezne akkora többséget, mint az MDF-kormány egykor.

A legrosszabb az lenne, ha a jelenlegi koalíció maradna – vélte Debreczeni József.

B. A.

● *Az esélyegyenlőség budapesti ünnepe*

● *Beruházással fejleszt(ene) a Hód-Mezőgazda Rt.*

Állati jó show lesz



Egyed Béla Návay Sándor szobrászművészt kérte fel a kiállítás szimbólumainak megalkotására. *(Fotó: Tésik Attila)*

Időben és teljes erőbedobással készül az áprilisi állattenyésztő seregszemlére a vásárhelyi Hód-Mezőgazda Rt. és a DATE főiskolai kar. A cél – mondja Egyed Béla, a gazdaság vezérigazgatója –: szebbre, jobbra törekedni a tapasztalatok és a lehetőségek alapján. Az utóbbiak azonban jobbak is lehetnének. A pénzszűke mégsem szegi kedvét a szervezőknek, gazdag programmal várják az érdeklődőket, akik minden eddiginél nagyobb számban jelezték részvételi szándékukat.

Az Alföldi Állattenyésztési Napok és a Szent Györgynapi Juhászverseny rendezvénysorozatára, annak rendje, módja szerint hetekkel, hónapokkal előtte, – de az is lehet, hogy mindjárt az előző befejezésétől kezdődően – készülnek a rendezők. A majdani kiállítás és vásár területén, a Hód-Mezőgazda Rt. kiállítási centrumában, illetve a DATE Mezőgazdasági Főiskolai Kar Tanüzemében (a 47–es út két oldalán, Vásárhely és Székkutas között) már most lázas munka folyik.

● *Az ötödik, jubileumi állattenyésztési seregszemle hoz-e változást a kiállítás és vásár arculatában, körülményeiben?*

– fordultam a kérdéssel *Egyed Bélához,* a Hód-Mezőgazda Rt. vezérigazgatójához.

– Évről-évre rájöttünk, hogy tökéletesíteni kell a rendezvényt, hiszen, aki ide eljön, az keres és vár valamit, de ugyanakkor hoz is ötleteket. Mindez, és a kiállítás jó híre azt eredményezte, hogy az idén bővíteni, komfortosítani kellene, csak kevés rá a pénz. Több mint háromszáz kiállító lesz jelen, köztük kiemelt helyet kapnak – ténylegesen a lóversenypályával szembeni területen – a húsmarha kiállítók, akik felvonultatják a Magyarországon tenyésztett szinte összes húshasznú szarvasmarha fajtát. A tenyésztőket eddig nemigen sikerült megmozgatni, mert az Alföldre nem igazán jellemző a húsmarha tartás, és a piaci ár sem hatott ösztönzőleg. A körülményeket illetően pedig a csarnokban mintegy nyolcszáz, a szabad téren hatszáz négyzetméteren mutatkozhatnak be az állattenyésztők. A húsmarhák körül, megközelítőleg hétszáz négyzetméteren technológiai berendezéseket, eszközöket tekinthetnek meg az érdeklődők. A népművészeti árusok hetven körüli standon kínálják majd portékáikat.

● *A legkiválóbb tenyészetek bemutatkozása mellett egyfajta tanító, tájékoztató jellege is volt az eddigi állattenyésztési napoknak. Módosul-e ez a szemlélet?*

– Nem szeretnénk változtatni alapvetően azon a látvánnyal, eljárással, ismeretanyaggal találkozhassanak, ami segíti munkájukat. Ennek megfelelően most is lesz nyilvános tenyészállat felvezetés és bírálat, szarvasmarha show-nyírás, patkolási, csülökápolási és fejési bemutató. A tenyésztő szövetségek részéről példás a hozzáállás az úgynevezett show-bírálatok lebonyolításában, ugyanis, míg a kifejezés idegen a gazdáktól, addig a gyakorlati része, a hangos bírálat rendkívül hasznos, ugyanis élesíti a gazdák szemét. Támpontot ad számukra az állatok magasabb színvonalú megjelenítéséhez. Meggyőződésem, hogy az állattenyésztés fejlesztéséhez – mely a szaktárca és az állam elsőrendű feladata kell legyen – szorosan hozzátartozik az állattenyésztési kultúra fejlesztése, amelyet ez a kiállítás is célul tűz ki. Miként azt is, hogy minél közelebb hozzuk az állattenyésztést a fiatalokhoz. Így kapcsolódik rendezvényünkhöz a főiskola is, amely szintén hagyományt teremtett a Szent György-napi Juhászversennyel, és a diákok bemutatkozására, vetélkedésére ad alkalmat. A vasárnapi matiné, benne az „Állati jó show gyerekeknek" című rendezvénysorozat pedig kifejezetten a kicsik kedvére kínál eseményeket.

● *A [illegible]*

– Ha a felhők alá húzódunk, azt mondom: egyre nehezebb a kiállítást megszervezni, hosszú távon nem tudja magát eltartani a rendezvény. A szükséges beruházás jellegű fejlesztések megközelítően nyolc-tíz millió forintjába kerülnek a gazdaságnak. Most például a nádtető egy részét kellett újracsináltatnunk, mert tönkrement. Természetesen a későbbiekben sem állunk le a fejlesztéssel, mert eltökélt szándékunk, hogy a tökéletességre törekedjünk, ámbár tudjuk, hogy azt sohasem érhetjük el, de szebb és jobb mindig lehet. Tervezzük például, hogy a vásárhelyi önkormányzattól cserébe kapott kilenc hektáros területen – ahol a lovaspálya is található –, parkolóhelyeket, közlekedő utakat alakítunk ki, vizet, villanyt viszünk a nagyobb komfortfokozat megteremtése érdekében. De ezek tízmilliókba kerülnek, és ennek támogatásával egyelőre nem bíztatnak bennünket.

A jubileumi kiállítás és vásár immár történelmi mérlegéről beszélgetve végül Egyed Béla mégiscsak optimizmusának adott hangot. Elmondta, bízik abban, hogy a Mikula András iparművész által megálmodott és elkészített, a jövőképe[illegible]

Halász, vagy tűz[illegible] ra, mit tehetne, a sok könyv- Nem vesszük fel magyar szak- [illegible] erős izomzatú, [illegible] ra- stambucot ennı, amıg ez nem fogyott a csusza. Stambucos napon még fordítva. Soha Többet nem próbálkozam. – Ezt már a sors így akarta

Navratil Albert

kertész (Lust und Blumen Gärtner)

irod 1751.

Iványi Béladr:

Címeres és egyéb pecsétek a keszthelyi hercegi levéltár tolnai részében. Veszprém, [1943] 16. l.



Óriásfreskó készült Szombathelyen A város elmúlt két évezredét mutatja be a szombathelyi Premontrei Gimnázium keleti tűzfalán elkészült 14x70 méteres freskó. A 980 négyzetméteres alkotást Navratil Ferenc grafikusművész tervezte, a festést pedig a Raszter Kft. végezte több művész bevonásával. (MTI)

Navratil Ferenc
Heute 2000. nov. 22.

DALON

ei
jan.-aug.)



si főösszeg



ll főösszeg



mti

dim Tudorral szemben csak nyolc százalék. A Nemzeti Liberális Párt pedig 7 százalékon áll.

A választásokon győztes Iliescu-féle párt kisebbségi kormány alakítását fontolgatja, kizárja a koalíciót a Nagy Romá-

azok a demokra
vinnék a kormá

Erdélyi mag
szabb forgatók
Iliescu–Tudor k
zárt, mert Ro

A busz utasai hamis okmányokkal utaztak

RÉDICS Hamis útlevelekkel akarta átlépni a magyar–szlovén határt vasárnap este egy cseh rendszámú autóbusz 29 utasa. A rédicsi határátkelőhelyen kilépésre jelentkező autóbuszban 34 felnőtt és egy gyerek utazott.

Kiderült, hogy 29 személynek hamis az útlevele: az okmányban ki van cserélve a fénykép. A hamis útlevéllel utazók egy kivétellel ukrán állampolgárok voltak. (MTI)

A védett
226 ezer

RÖSZKE Védett
kantak a vámos
kén egy olasz va

A férfi a ván
ként csak vadk
derült, hogy tiz
dozatul esett a v
olasz vadász le
kanalas récét, e
pólingot és hét

Állásles – állásajánla



NAVRATIL Ferenc

AS

Csornán született.	**1955**	Born in Csorna.
Diplomázott a szombathelyi Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola matemtika-rajz szakán.	**1978**	Degree in mathematics and graphic art at the Berzsenyi Dániel Teachers' Training College.
Diplomázott a Képzőművészeti Főiskola rendkívüli rajztanárképző karán.	**1984**	Degree in an extraordinary coursefor graphic arts teachers.
A szombathelyi Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola tanára.	**1985**	Teacher of the Berzsenyi Dániel Teachers' Training College.
Elkészíti Bolero című videofilmjét.	**1986**	A Navratil film: Bolero.
Elkészíti Sacre című videofilmjét, melyre Grazban az UNICA bronz díját, Budapesten az Országos videoszemlén az MTV fődíját nyeri el.	**1987**	A Navratil film: Sacre, awarded an Unica Prize in Graz, Hungarian Television's First Prize in the National Video Suspection.
Elkészíti az Allegro Barbaro című videofilmjét, melyre Duisburgban az IDAF bronzdíját, Zágrábban az UNICA arany díját nyeri el.	**1989**	A Navratil film: Allegro Barbaro, awarded an IDAF's prize in Duisburg, UNICA's Gold Prize in Zagrrab.
Elkészíti az AQUA című videofilmjét, melyre Budapesten a IV. Orzságos Videoszemlén a Kultúrális Kamara Fődíját nyeri el.	**1990**	A Navratil film: AQUA, awarded the Cultural Chamber's First Prize in the National Video Inspection in Budapest.
Filmjeit vetíi a budapesti Műcsarnokban az Art Kino és a Magyar Televízió.	**1991**	Navratil films are shown in the Art gallery an the Hungarian Television.

EGYÉNI KIÁLLÍTÁSOK

SOLO EXHIBITIONS

Szolnok, Videografikák és videoinstallációk	**1987**	Szolnok, Videographicsand Videoinstallations
Győr, Művelődési Központ - Videografikák és installációk	**1988**	Győr, Community Center - Videographicsand Videoinstallations
Szombathely, Utcagaléria - Videografikák	**1988**	Szombathely, Street Gallery - Videographics

CSOPORTOS KIÁLLÍTÁSOK

COLLECTIVE EXHIBITIONS

Budapest, BMK - Videografikák	**1988**	Budapest, BMK - Videographics
Szombathely, Képtár - "A Gondolat valósága"	**1992**	Szombathely, Picture Gallery - "Reality of Thoughts"

Geboren in Csorna	**1955**	Nato a Csorna.
Absolvierte er die Pädagogische Hochschule Berzsenyi Dániel in Szombathely als Mathematik- und Zeichenlehrer.	**1978**	Diplomato nell' Istituto di Pedagogia di Szombathely nella facoltà d' disegno e matematica.
Absilvierte er die P¨dagogische Sonderfakultät der Hochschule für Bildende Künste.	**1984**	Diplomato nell' Istituto delle belle arti nella facoltà straordinaria della formazione dei professori.
Er ist Lehrer der Pädagogischen Hochschule Berzsenyi Dániel inSzombathely.	**1985**	Professore dell' Istituto di Pedagogia di Szombathely.
Machte er seinen Videofilm "Bolero"	**1986**	Ha fatto il video-film "Bolero".
Machte er den Videofilm "Sacre" für den er in Graz den Bronzpreis von UNICA, und den Hauptprei von MTV in der Landesfilmschau in Budapest erhielt.	**1987**	Ha fatto il video-film "Sacre", il quale ha vinto il premio bronzo a Graz dell' UNICA ed a Budapest il premio principale della Radio-Televisione Ungherese.
Machte er seinen Videofilm "Allegro Barbaro". Dafür erhielt er in Duisburg den Bronzpreis von IDF und in Zagreb den Goldenpreis von UNICA.	**1989**	Ha fatto il video-film "Allegro Barbaro", che a Duisburg ha vinto il premio bronzo dell' IDAF ed a Zagrabia il premio d'oro.
Machte er seinen Videofilm "AQUA" Dafü erhielt er in der IV. Landesvideoschau in Budapest den Hauptpreis der Kulturkammer.	**1990**	Ha fatto il video-film AQUA, che ha vinto il premio principale a Budapest nol IV. Video-festival dell' Ungheria.
Wurden seine Filme in der Budapester Kunsthalle, im Art Kino und Ungarischen Fernsehen vorgefürt.	**1991**	Nella Galleria d'arte di Budapest Art Kino e Televisione ungherese hanno proiettato i suoi vido-film.

EINZELAUSSTELLUNGEN

ESPOSIZIONI PERSONALI

Szolnok, Videografiken und Videoinstallationen	**1987**	Szolnok, Video-grafiche ed installazioni
Győr, Kulturzentrum, Videografiken und Videoinstallationen	**1988**	Győr, Centro di cultura Videografiche ed installazioni
Szombathely, Strassengalerie - Videografiken	**1988**	Galleria della strada - Videografiche

GRUPPENAUSSTELLUNGEN

ESPOSIZIONI DI GRUPPO

Budapest, BMK - Videografiken	**1988**	Budapest, Videografiche
Szombathely, Galerie - "Die Realität des Gedankens"	**1992**	Szombathely, Gelleria "La realtà del pensiero".



VIDEOGRAFIKA I.
1988

VIDEOGRAPHIC I.
1988

VIDEOGRAFIK I.
1988

VIDEOGRAFICA I.
1988



VIDEOGRAFIKA II.
1989

VIDEOGRAPHIC II.
1989

VIDEOGRAFIK II.
1989

VIDEOGRAFICA II.
1989



VIDEOGRAFIKA III.
1989

VIDEOGRAPHIC III.
1989

VIDEOGRAFIK III.
1989

VIDEOGRAFICA III.
1989

NAYG István

BLOCK Csoport; Bangócs Gábor, Katona Zoltán, Nayg István, Palkó Tibor, Sebestyén Zoltán kiállitása : Gödöllői Galéria, 1992. május 29 - junius 21. megnyitja Sturcz János



FRANZ STEINER VERLAG STUTTGART

Képes Pesti Hirlap 1929 jun.27. 3 o.

Rozgonyi

Návay Lajos emlékmü Kiskunfélegyházán.

Naver, festő

Pásztortűz, 1927. 10 sz.
239. l.
Irodalmi és műzészeti lúrek

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

1976 MAR 2 8

HAJDU-BIHARI NAPLÓ

Navratil Zoltán

/ 1021

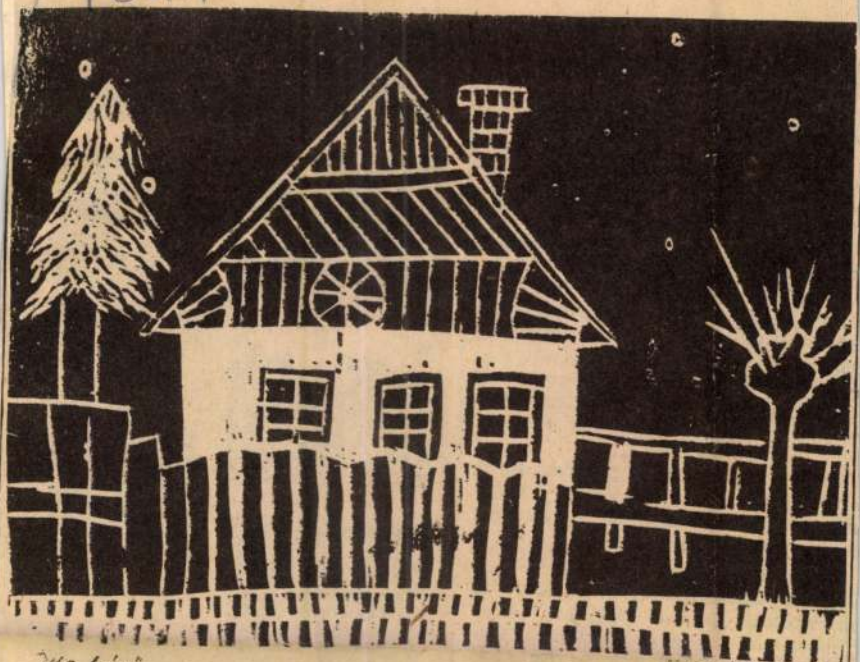

ÖREG HÁZ

(Beküldte: Navratil Zoltán Hajdúszoboszló)

Csipetnyi bo

Engelbert Humperdincket r
vanúsnak tartották a c
ámörök, még vitamintable
ábítószernek nézték. A vi
nekes négy órát a rendőrségi fog-
ában töltött. Képviselője később
képpen tiltakozott:

— Ilyen ostobaságot! Nem en-
edték meg neki még azt sem, hogy
apcsolatba lépjen a brit konzulá-
ussal! Pedig Engelbert Humper-
inck lenne az utolsó ember a vi-
ágon, aki kábítószert csempész-
ne!...

***

Oliver Reed angol színész arról
smeretes, hogy botrányos meg-
egyzéseket tesz kollégáira. Ezúttal
zonban mégiscsak túlzott.

Megtudta, hogy új filmjében
Glenda Jacksonnal, a nálunk is
emutatott Angliai Erzsébet tévé-
ilmsorozat címszereplőjével ját-
szik. Oliver Reed nem állta meg
szó nélkül:

— *Glenda? Szerintem kamionra*
asonlít. Majd visszaemlékeznek
néa, hogy mit mondtam. Mindany-



Navratil Géza

nobrán

M.D.K.

Komló egyik parkjában állít-
ják fel a munkásmozgalom
mártírjainak emlékművét.

Lehőcz Mária: Komló képzőművészetéről
Művészet, 1963. január — 31 lap

 M. D. K.

navrátil József, festő.

Ismert hépe „a drótostet körül", kisméretű, olaj.

Anna – Petrová – Pleshová: Slovenské výtvarné umenie obdobia narodného obrodenia.
Bratislava, 1966. 46. old

Parratil Vladimír szobrászművész

Magyar Bemzet 1950
május 6. 5. old.

A csehszlovák képzőművészet
50 éve. Végvári Lajos

M.D.K.

NAVRATYIL Philip

mutuariorum magister

Verbó (Nyitra m.)

6 sodol

1952)

Művért. Kapossy János: Építők, szobrászok, festők és grafikusok Magyarországon 1828-ban 136. l.

MIK.

Návrádi Káhmán

Kovácsoltvas gyertyatartó

Nők Lapja 1966 juli.2.

MTK.

Névrédi Kálmán

Kovácsoltvas évforduló

MTA Lap-ja 1956 jul.2.

Návrády Edit

Szerepelt az Iparművészeti Főiskola végzős esti növendékeinek a kiállításán.

Lásdi Erzsike: Művész az iparban; Ipari Művészet, 1970. 3. sz. 49. l.

MDK

Návrády Hugóné

V. Orsz. Ipari. Kiáll. Műsz. 1965.

Navratil Antal

Tiheni bányász

Népművelés 1970/2 41 old.

Navratil Antal

bányász faszobrai igen érdekesek.

Péter Imre: Ugkiváló egyéttes a vaipalotai képzőművészeti kör

Népművelés 1970/2 41. old.

Navratil Attila

Vájár. 10 faszobor-val szerepel a Kiszöv veszprémi székházában.

A várpalotai Művelődési Ház szak-köréneh tagja

N.N: Munkás művészek
Kiállítása

Napló 1969 XI. 21

Navratil Attila

A hanna(i) balatonfüreski tárlatok résztvesz

Belagh Elemér: Amünszt elöszabójában
Napló, Veszprém 1969. aug. 23.

Széttört darabok

NAYG ISTVÁN KIÁLLÍTÁSA

A *törés, hasadás, szakadás, szakítás, megszakítás, megszakadás* fogalmaira utaló cím *Nayg István* művészetében egy folyamatosan táguló *rés*, mind egyre növekvő *távolság* paramétere. A művésszel együtt mi, kívülről a résekbe részben behatoló/betekintő nézők is kivehetjük a *rés*ünket abból az egyetemes méretekké hasadó távolságból, ami Nayg István munkáit feszíti. Törésvonalak szelik ketté ezeket a fekete folytonosságú munkákat, ahogyan hasadások, rések, megtörettetések mentén szerveződnek mindennapjaink is. Hasadás tartja össze tudatunkat, identitásunkat, együtt élünk réseinkkel és töréseinkkel, folyton távolodva (távol tartva magunkat) magunktól. Ezeken a töréseken keresztül idegenedik el rész az egésztől; a mű alkotójától, az adó/alkotó és a vevő/befogadó fél egymástól, önmagától és másoktól. De ez a távolság, törés-vonal összeköt, létesít, alkot, létrehoz, vonz és taszít egyidejűleg; személyes és egyetemes is egyszerre.

E megsebzett művek nyílt sebein keresztül nem csak megsérülni, kettéhasadni, védtelenné válni vagy oda betekinteni lehet, hanem kitárulkozni, kinyílni, azaz kitekinteni, tehát remélni is egyben. Ezeken a réseken, hasadékokon keresztül szüremkedhet be valami külső, megváltást hozó fuvallat, szín- vagy fénynyaláb is.

Nayg István festőként végzett a főiskolán, tehát az anyag-, eszköz- és színhasználatában, valamint a formaalkotásában megnyilvánuló *redukció* egy igen erőteljes lemondási folyamat művészi megnyilvánulása: lemondani (a ,,táblakép halálá''-t követően) a festészetről, a színről, a művészetről: *befejezni – befejezett művet létrehozni.* Nayg István művészete végletes és végzetes kérdéseket vet fel tehát: mi a művészet útja/vége, folyamata – hogy ne mondjuk: célja?; folyamatos keresés – s állandóan óvakodni a végzetes *rátalálástól* – mint egy jólirányzott kegyelemdöféstől? Vagy éppen ellenkezőleg? Megtalálni Valamit, valami keresettet – netán keresetlent –, ami hiábavalóvá tesz minden további keresgélést, próbálkozást, és elhanyagolhatóvá minden hozzá (azaz: a megtaláláshoz) vezető utat?... Ezzel szemben minden mű-alkotás időbeni folyamat is, így folyamatos változás, ahogyan minden ember, minden művész is napról napra változik. Ennek megfelelően egy *kész* (azaz ideig-óráig befejezett) mű is csak egyetlen pillanatfelvétel; *töredéke, törött darabkája* valamiféle egyetemesebb érvényű EGÉSZ-nek. De mi az, hogy: egész? A teljes lemondás (a megvalósítás eszközéről), áldozat, ön-feláldozás? Vagy talán valami reményteli (példának okáért: rózsaszín) feloldást-megoldást találni, ami egyszerre nélkülözhetővé teszi a közvetítőt, a médiumot – a képet (mint tárgyat) – egyszóval: a művészetet (mint ,,művi valóságot'') vagy tükörképet – amely által (vagy amit) amúgy is csak homályosan látunk? De médium-e ebben az értelemben a művészet? Avagy: *cél, végpont, eredmény?* És ezáltal a tökéletesség leképezése, s ebből kifolyólag folytathatatlan, befejezett és lezárt?

E többnyire teljesen feketébe, gyászba burkolódzó alkotások ,,külső sötétsége'', feketesége egyrészt befelé fordulva a képet magát destruálja, elnyeli, bezárja, betemeti, betakarja; másrészt minden színt és fényt – kitárulkozó, tátongó mélységével, fényelnyelő képességével – tartalmaz és egyesít.

A gyász egyfajta folyamat megszakadása, stabilizálódása, teljes megnyugvás, megállapodás.

A gyász színén esett rések és felfakadó sebek viszont újra meg újra feszültséget, dinamizmust teremtenek. A művek dualizmusa, kettészakítottsága megtört szimmetriájukból, kétféleségükből, két részre törtségükből fakad.

Nayg István *minimalizálási* és *minimalizálódási* kísérlete egy bizonyos értelemben *abszolút képtelenség*. Nullára redukálódási szándéka által művészete éppen, hogy abszolút érvényűvé válik. Teljesen megsemmisülni egy létező számára azonban abszurdum. Nayg redukciós művészete egyszersmind fókuszálás, koncentráció. Eredménye pedig: eljutni újra meg újra a kezdetekhez, a zérushoz, az origóhoz. A képen túl a kerethez; a keret által bezáruló és megnyíló térhez, a gyászos és egyben emelkedett feketén keresztül pedig minden színhez, a gyász fehérségéhez. A koncepciótól, a képek indíttatásától (címétől) megszabadulva a hallgatásig – ami szintén minden szót magába gyűjt.

Az elidegenítő fekete szín, a hatalmas acélcsavarok, a fehér csempe, a tükör, a Ytong, a plexi személytelenségét természetességével, organikusságával kompenzálja a kékkel festett viasz, a rózsaszín selyem, a bársony, a posztó, valamint magának a festéknek emberközeli(sége), faktúrája. Mégis, leginkább *Marcel Duchamp*nak azon szándékával – vagy művészi gesztusával – tudnám összevetni Nayg István munkáit, ami éppen a festés, a ,,festékfelhordás'' egyéni aktusa, a táblaképek hagyományos illúziókeltése és esztétizáló funkciója, az ízlés relativizmusa ellen irányul. Míg

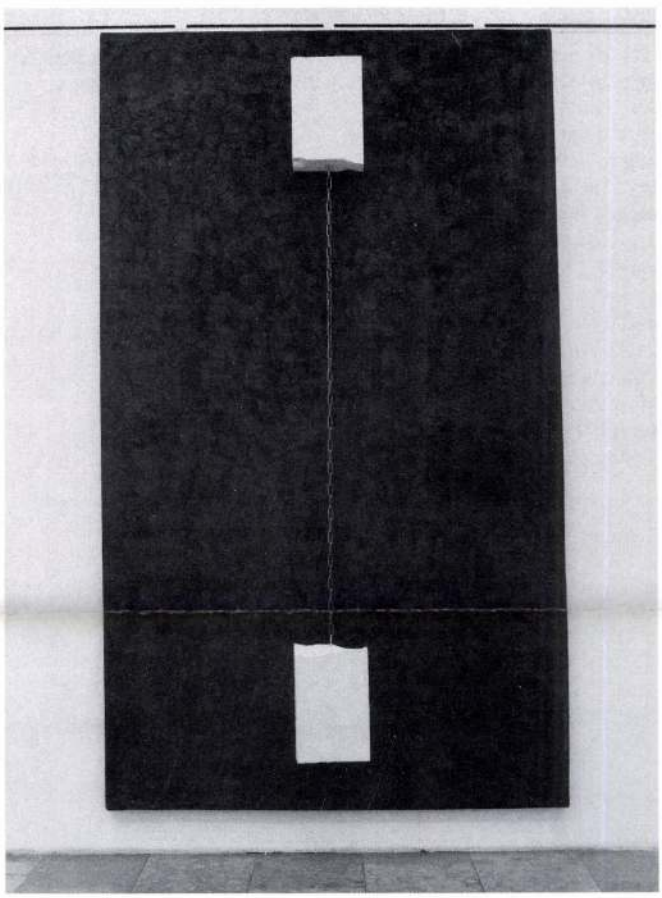

Nayg István: Széttört darabok,
vegyes technika, 220×130 cm
Fotó: Berényi

Duchamp a műalkotást az ízléstől való függésétől; ennek köszönhetően változékony, efemer, fogyasztói jellegétől, végső soron múlandóságától igyekezett megfosztani; addig Nayg művei saját lemondása, festői igényeinek feláldozása által lesznek halhatatlanok. Az ecsetvonások személyességétől – festményei esetében – úgy válik meg, hogy a grafittal vagy fekete festékkel kevert viaszt ecset helyett legtöbbször vasalóval viszi fel a vásznat helyettesítő velúr-, bársony- vagy posztófelületre. Duchamp a festőiséget úgy tagadta, hogy a festővásznat üveglappal helyettesítette, annak is hátoldalára festett, majd pl. a *french window* (francia ablak) szóképpel asszociáló *Fresh Widow* (víg özvegy) című ready-made-jében az üvegtáblát fekete bőrrel bevont ablakkeret – mint monokróm vakablak – váltotta fel. Amennyiben a hagyományos felfogás szerint a táblakép ,,ablak a valóságra'', úgy századunkban – és a jelen esetben is – a kép és ablak közti közös nevező egyre inkább tárgy- vagy objektum jellegében keresendő; azaz a *keret* által körvonalazható. Duchamp és Nayg képei esetében a keret már nem rendelkezik nyílászáró funkcióval, nem keretez és határol többé, hanem épp ellenkezőleg; eltűnik, megsemmisül; betakarózik a bőrbe, vagy a viaszosvászonba; az ablaküvegnek megfeleltethető kép vászon- vagy bőrfelülete pedig nem transzparensként közvetít, tükröz vagy kommunikál, hanem fekete szemfödélként beburkolja, betakarja, elfedi a keretbezárt nyílást. Az ablak, a kép így nem kerete által nyílik ki, hanem a vászon/bársony feszül hasadásig olyannyira, hogy kettérepedve fedje fel magát, védtelenségét a kívülálló, a néző előtt.

Így nyílnak ketté Nayg István művei; a vászon, a velúr, a posztó, a Ytong. Két-két darab van a művek két oldalán szereplő fotókból is: a művész arcképéből, a nyári pavilon klasszicizáló oszlopaiból s a játékbabák karjainak töredékéből. A kiállítás is így nyílik kétfelé, máma már nem hasad tovább, tekintsék meg darabjait.

(Duna Galéria, 1997. IV. 3–20.)

• *BEKE ZSÓFIA*

Diploma után

FIATAL SZOBRÁSZOK BEMUTATKOZÓ TÁRLATA

A *Dovin Galéria* nyári szünet előtti utolsó kiállításán a galéria történetében rendhagyó módon nem a megszokott művészei szerepeltek, hanem a Képzőművészeti Főiskola friss diplomás szobrászai. A tárlat mind a kiállítók, mind a galéria számára a kedvező lehetőséget jelentett: előbbieknek a széles körű bemutatkozásra, utóbbinak vérkeringése felfrissítésére.

A zömében bronz szobrok között az egyik kivételt *Baráz Tamás* két kő alkotása jelentette, *Tájban rejtőzködő I–II.* címmel. A szobrok kiindulópontja egy-egy fekvő, hasaló emberalak, melynek testrészei geometriai formákká egyszerűsödtek. A hasábok, kúpok, gömbszeletek egymást metsző struktúrája geográfia alakzattá, holdbéli tájjá rendeződik. Az emberalak – geometriai idom – geográfiai struktúra egymást átható, szimultán létező szintjei statikus formarendet alkotnak, a metamorfózis folyamata a szemlélőben tudatosul. A tájképek-tájszobrok monumentális hatását fokozza a felületkezelés. A rovátkolt, karistolt, vésőnyomok alkotta minta a művész két másik, bronzból készült munkáján a felület rusztikus, göcsörtös hatását megőrizve módosult.

A geometriai idomok struktúrája mögött itt már nem fedezhető fel az emberi alak, a formák öntörvényű rendszerré szerveződnek, hatásuk a metamorfózis végső stádiumában mégis mozgalmasabb, szervesebb.

Az átváltozás állapotainak szimultán rögzítése helyett *Zsemlye Ildikó* folyamatában igyekszik megragadni az átalakulást.

Az *Erdő* sorozat darabjai emlékeztetnek a cserépben nevelgetett, pálcikákkal védett növényekre. Az organikus struktúra és a szervetlen vázszerkezet egymásba játszó elemei egyrészt jelenvalóvá és megfoghatóvá teszik a metamorfózist, másrészt meghatározhatatlanná, átjárhatóvá a határokat. A lábakon álló (a sorozat korábbi darabjánál még földdel feltöltött), vályúszerű talapzatban állnak a faszerű elágazó formák, melyeket az aljzatból folytatólagosan induló konstrukció keretez. A váz érintkezve a fák ágaival maga is organikus elemmé válik. A keretező és keretezendő egymásba fonódása az átalakulás megfordíthatóságával az élő és élettelen, szerves és szervetlen különbségeinek megszűnését eredményezi. A sorozat időben későbbi darabjainál a vázszerkezet statikussága is megbomlik, az aljzat ferde síkká alakul, s a struktúra kiegészül egy ernyőszerű elemmel. A kezdetben kétpólusú rendszer itt már egynemű, hordozva mindkét karakter jegyeit. A felépítmény egy ferdén felfelé növő organikus, de határozott szerkezetű formakomplexummá válik.

Ugyanakkor ez a terjeszkedő, lehatárolatlan forma növekedést sejtető erőivel a kőtömb hajlásának, ,,kinyílásának'' okaként is felfogható. A harmadik szobornál a lapos, tányérszerű kőtömb és a hasonló formájú bronz alakzat közé került támasztó elem, mely a korábbi munkák szerves felépítésével szemben indokolatlan módon bontja meg ezt a lehetséges kapcsolatot.

***K**ovács Tibor* betűkből építkező szobrai egyszerű, konceptuális gondolatrendszert idéző megfeleltetésre épülnek. A betű mint a gondolat jele nem válik formaelemmé, a struktúra alapegysége marad annak ellenére, hogy a sorozat egyes darabjai különböző betűtípusokból épülnek fel.

A *Kommunikációim* sorozat első

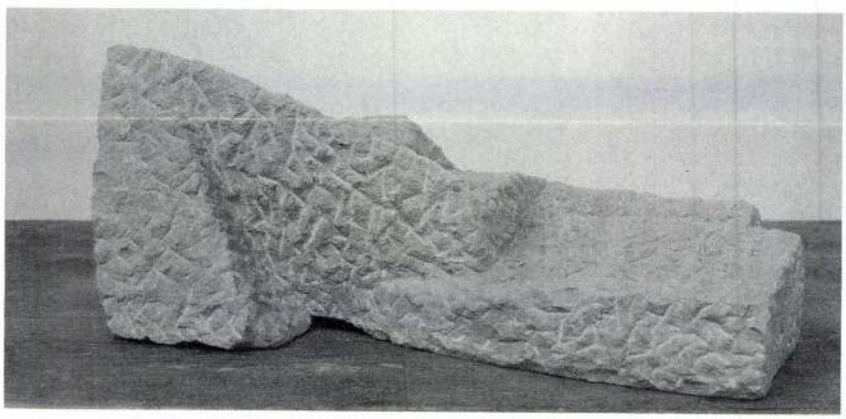

Baráz Tamás: Tájban rejtőző II., 1996, kő, 48×27×21

NAYG István

2. 21. p. salgatarján, Rajz Biennálé

Új Műv. 1993

nyomtatványok helyett vagy azokon kívül más nyomtatványra is szüksége van és ezért mégis fel kell keresnie az adóhatóságot. Köszönettel vesszük, ha a felesleges példányokat magával hozza, a hiányzókat természetesen díjmentesen pótoljuk.

1992. december hó

Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal

NAYG Ilvain

Bp. Fészek Galéria, 1998 Ziell.

ism. Sturcz János: Nem-Repék.
= Új Mův. 1998/6. 35. ill

Tóth János Cs. 1387:"}{tm "Varga Géza

scsabán. = Új Auróra, 1987, 2. 58-63.
Hajdu István 1388:"}

Varga Imre Kun Béla szobráról. =
1389:"}{tm "Kappanyos András 1389:"}

= Élet és Irodalom, 1987. szeptember 4.
vész Ágnes 1390:"}

ló festőművésszel beszélget Wehner
ill. {tm "Varkoly László 1391:"}{tm

, Péter u. 12. Tervező: Várnagy Péter
. = Magyar Építőművészet, 78, 1987, 1.

Citrom utca déli oldala. Építész:

Tisztelettel meghívjuk Önt és barátait

NAYG ISTVÁN és KATONA ZOLTÁN

kiállítására.

1995. március 9, csütörtökön este
6

Bercsényi 28-30 Galéria

1117 Bp. Bercsényi u. 28-30



Lóska Lajos

Bp.
Felsőzöldmáli út 61-65
A/fsz. 2.
1025

A FIATAL KÉPZŐMŰVÉSZEK STÚDIÓJA KIÁLLÍTÁSA A BUDAPEST GALÉRIA LAJOS UTCAI KIÁLLÍTÓTERMÉBEN
1991. XI. 28–1992. I. 15.

A KIÁLLÍTÁS RÉSZTVEVŐI:
Beöthy Balázs • Bukta Imre • Elekes Károly • Gaál József • Gábor Imre • Gerber Pál • Gerhes Gábor • Krizbai Sándor • Kentaur Erkel László • Kungl György • Nagy Árpád Pika • Pereszlényi Rolland • Rácmolnár Sándor • Roskó Gábor • Szurcsik József • Vámai Gyula
Blokk Csoport: Sebestyén Zoltán, Kopasz Tamás, Katona Zoltán, Nagy István, Palkó Tibor

KIÁLLÍTÁSKONCEPCIÓ:
L. MENYHÉRT LÁSZLÓ
(TÁMOGATTA A MAGYAR HITEL BANK „MŰVÉSZETI ALAPÍTVÁNYA")

MEGNYITÓ
ROSKÓ GÁBOR, L. MENYHÉRT LÁSZLÓ
(KÖZREMŰKÖDÖTT: VASVÁRI BÉLA)

TÁMOGATÓK:
MŰVÉSZETI ALAP,
MAGYAR KÜLKERESKEDELMI BANK

GRAFIKA:
ELEKES KÁROLY

NAYG Ltran

Fészek Galéria

NAYG ISTVÁN
kiállítása

1998. február 17. kedd délután 6 órakor

Megnyitja:
STURCZ JÁNOS

Megtekinthető : március 12-ig, naponta 2-7 óráig
szombat, vasárnap kivételével

A kiállítás támogatói:
Nemzeti Kulturális Alap
Fővárosi Közgyűlés Kulturális Bizottsága

http://www.datanet.hu/artnet



FÉSZEK MŰVÉSZKLUB
Budapest VII., Kertész utca 36.
Postacím: Budapest
Postafiók 8.
1400

88 II. 10
020
FORINT

Loska Lajos

Bp.
Felső Zöldmáli út 61-65

1025

F.k.: Galambos Tibor /2T Bt. - Nyomda T.: 342-51-26/

Galéria

NAYG ISTVÁN

kiállítása

Megtekinthető:
március 12-ig, naponta 14-19 óráig
(szombat, vasárnap kivételével)

MÁRCIUS

BLOCK
CSOPORT

GÖDÖLLŐI GALÉRIA
KIÁLLÍTÁS MEGNYITÓ
1992. május 29-én 18 óra

BANGÓCS GÁBOR
KATONA ZOLTÁN
NAYG ISTVÁN
PALKÓ TIBOR
SEBESTYÉN ZOLTÁN

Megnyitja:
STURCZ JÁNOS
művészettörténész

Nyitva: június 21-ig

NAYG ISTVÁN

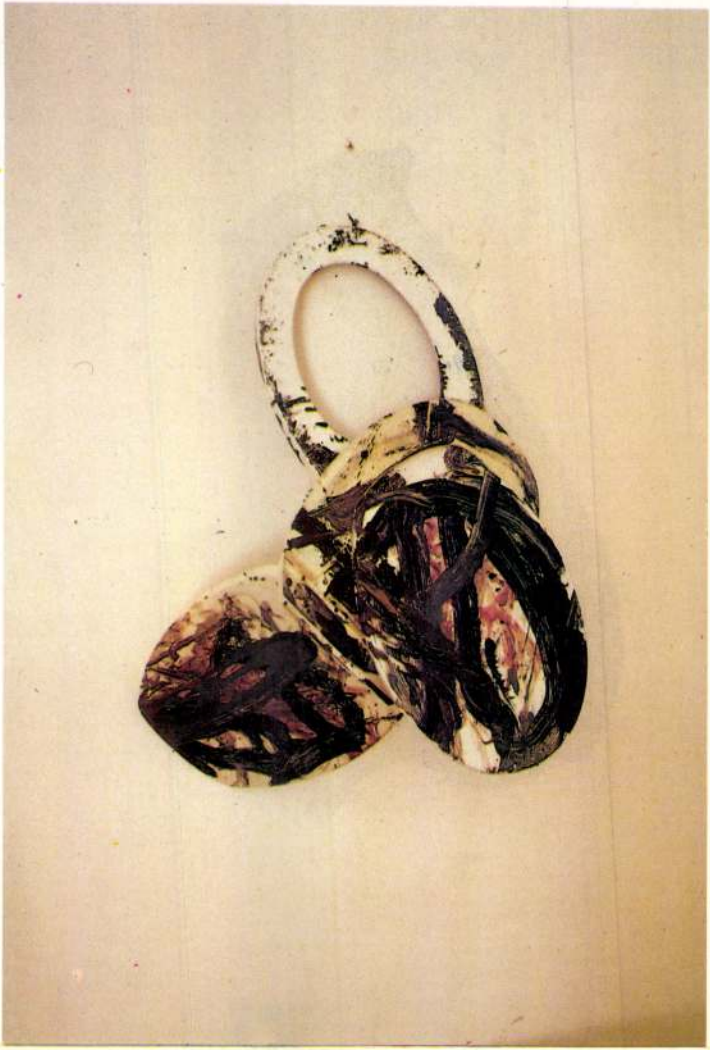

A VIGADÓ GALÉRIA TISZTELETTEL MEGHÍVJA ÖNT A

BLOCK CSOPORT

(KATONA ZOLTÁN, NAYG ISTVÁN,
PALKÓ TIBOR, SEBESTYÉN ZOLTÁN)

SZIMULÁCIÓ
C. KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÓJÁRA
1998. MÁRCIUS 26-ÁN (CSÜTÖRTÖK) 17 órára a
VIGADÓ GALÉRIÁBA.

A KIÁLLÍTÁST MEGNYITJA:
KESERŰ KATALIN művészettörténész

HANGINSTALLÁCIÓ: DÓRA ATTILA

A KIÁLLÍTÁS MEGTEKINTHETŐ:
1998. március 26- április 12-ig.

A kiállítás létrejöttét támogatták:

Nemzeti Kulturális Alap, Művészeti és Sabadművelódési Alapítvány
Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány, Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete
Budapesti Tavaszi Fesztivál, Fővárosi Önkormányzat
MAMŰ

VIGADÓ GALÉRIA



Tisztelettel meghívjuk Önt

NAYG ISTVÁN

képzőművész

kiállításának megnyitójára a

DUNA GALÉRIÁBA

(Budapest XIII., Pannónia u.95.)

1997. április 3-án 17 órára

Megnyitja:

BEKE ZSÓFIA

művészettörténész

DUNA GALÉRIA

Megtekinthető: 1997.április 3-tól április 20-ig, hétfő kivételével naponta 10-től 18 óráig.

SZÉTTÖRT DARABOK

elismeréséül számos nagyobb kitüntetés érte. L.: VII., Rottenbiller-utca 33.

Mayer Gyula, nős, orsz. levéltári igazgató, rendkivül agilis hivatalnok; az I. ker. választmánynak vezérembere, számos üdvös inditványt tett és hajtott végre. Az ő érdeme, hogy az I. ker. ált. jótékonys. egyesület megalakult és ennek ügyvivő elnöke.

Mérő János (rákosfalvi), kir. tanácsos; szül. 1837-ben Szekszárdon; nős; ügyvéd; 1872 óta bizottsági tag; az igazoló-választmány és a népszinházi nyugdijint. elnöke; a 45-ös bizottság alelnöke. A kültelki bizottság elnöke. Az Istenhegy és környékének fejlesztése körül 18 év alatt nagy érdemeket szerzett. A Budapest hegyvidéki turista-egylet, a Hazai fémipar r.-t. elnöke; a Danubius-Schönichen-Hartmann r.-t. felügy.-biz. tagja. L.: VI., Király-utca 25.

Mezei Mór, ügyvéd, publicista, szül. S.-A.-Ujhelyen 1836-ban; tanulmányait Budapesten végezte; 1861-ben az országos izr. magyar egyesület titkára, majd az Izraelita Közlöny szerkesztője lett. Hazafias és nemzeti működéseért a provizórium idejében katonai törvényszék elé állitották, de a súlyosabb büntetéstől megmenekült azzal, hogy eltiltották a szerkesztéstől; 1864-ben megkezdhette a zsidók elől akkor még elzárt ügyvédi gyakorlatot. Az alkotmány helyreállitása után élénk publicisztikai tevékenységet fejtett ki a zsidók emancipációjának érdekében; később az ú. n. neolog-párt elnöke lett. Wahrmann Mór elhalálozása után 1893-ban Lipótváros országgy. képviselőjévé választották és Sándor Pállal szemben kisebbségben maradt. Jelenleg az orsz. izr. iroda elnöke.

Mezey Péter, szül. Keczelen, 1835-ben. 18 év óta bizottsági tag, a fürdői albizottságban, árvaházaknál, Erzsébet szegényháznál működik; tagja az adókivető bizottságnak. A városi ügyek rendezésében tevékeny részt vesz. Az „Irányi asztaltársaság" elnöke. L.: IV., Magyar-utca 44. szám.

Mezei Sándor dr., ügyvéd, szül. Sátoralja-Ujhelyen 1849-ben. Tizennyolc év óta bizottsági tag, a jótékonysági és adóügyi bizottságokban működött. Az adókivető bizottságnak is tagja. L.: V., Nagykorona-utca 13.

Misura Mihály, a Józsefvárosi Kör egyik oszlopos tagja. Több éven át volt bizottsági póttag. A VIII. kerület társadalmi életében szép szerepe van. Több kulturális és jótékony egyesület tagja; a kerület érdekeinek buzgó képviselője. L.: VIII., Liszt Ferenc-utca 4. sz.

Mihalovics Antal, mérnök, min. tanácsos, szül. Budán, 1839-ben. Tanulmányait Budán, Bécsben, Prágában végezte. Tevékeny részt vett az uj országház épitésében, amennyiben annak felülvizsgálatával volt megbizva. A keresk. miniszteriumban a magas épitkezési osztályt vezeti.

Miklósi Henrik, váltó- és leszámitolóbank-tulajdonos, szül. Liptó-Szt.-Miklóson, 1857-ben. Tizenkét éve bizottsági tag, árvaszéki ülnök. L.: Nádor-u. 26.

Minke Béla fővárosi igazgató-tanitó, Kőbánya társadalmi életében előkelő szerepe van. Tagja az Erzsébetvárosi Körnek is. A tanügyi szakirodalom terén számottevő munkásságot fejt ki. L.: X., Kápolna-u. 3.

Moldoványi Sándor kötszergyáros, a főváros egyik legszolidabb cégének tulajdonosa. L.: II., Lánchid-u. 15.

Morzsányi Károly, született 1847-ben Budapesten; ügyvéd 1874-ben lett; 1892 óta rövid megszakitással az Erzsébetvárost képviselte az országgyűlésen. A fővárosi ügyekben nagy lelkiismeretességgel már 1874 óta vesz tevékeny részt. Állandóan tagja az 45-ös bizottságnak, a népszinházi, közigazgatási bizottságnak, a Szent-István-bazilika épitő-bizottságának; 1875

óta elnöke az Erzsébetvárosi Polgári Körnek és az Általános Közjótékonysági Egyesületnek. A kerület ügyei iránt mindenkor melegen érdeklődött és számos kerületi alkotásban vett tevékeny részt. L.: VIII., Kerepesi-út 28.

Müller Antal nagyvendéglős, szül. Budapesten 1860-ban, 1904 óta bizottsági tag. Több kitüntetése van, József Ágost főherceg és Auguszta főhercegnő udvari szállitója. L.: IV., Semmelweis-u. 3.

Müller József. Sz. 1850. Szepes-Olaszin, keresk. akadémiát végzett, 1872 óta az ujlaki téglagyár r. t. vezérigazgatója, az ó-buda-ujlaki takarékp. r. t. elnöke; számos vállalat, kulturális és jóték. intézet igazg. tagja. L.: V., Lipót-körut 17.

Mutschenbacher Béla dr., orvos, sebész, műtő, háztulajdonos, szül. 1848. szept. 10. 1888 óta bizottsági tag, közegészségügyi, kórházügyi, köztisztaságügyi, Rudas-fürdőre felügyelő bizottságnak tagja. A budapesti orvosi szövetségnek, a budapesti orvosi kör országos segélyegyletének, az országos közegészségügyi egyesületnek, a budapesti önkéntes mentő-egyesületnek, a budapesti nemzeti zenedének választmányi tagja, a budapest-belvárosi orvostársaság alelnöke. L.: IV., Irányi-utca 9.

*

Nagy Andor magánhivatalnok. Lakik: VIII., Luther-utca 4.

Nay Dezső, műépitész, szül. Veszprémben, 1853-ban. Műegyetemet Budapesten és Bécsben, műakadémiát Münchenben végezte; kilencz év óta bizottsági tag, állandóan a középitési bizottságban működik. Elnöke a Közgazdasági banknak. L.: V., Báthory-u. 24.

Némai Antal, kereskedő, szül. Győrött 1846-ban. 12 év óta bizottsági tag, közlekedési, ruházati és fürdő-bizottságokban működött. A kávés-ipartestület elnöke. L.: IV., Havas-utca 2.

Németh Titusz házt., a Magyar Biztositó Társ. felügyelő bizottsági tagja. L.: Király-utca 32. sz.

Némethy Károly dr., nős, miniszteri tanácsos, a belügyminiszteriumban a városi ügyek előadója és jelenleg a székesfővárosi ügyek előadója is és mint ilyen a belügyminiszter megbizásából előkésziti az uj fővárosi törvényt. Kiváló tisztviselő és rendkivül nagy munkaerő, aki a főváros iránt nagy jóindulattal van. Az I. ker. szabad polgári pártnak a tagja most, de politikával egyáltalán nem foglalkozik. A kerületben köztiszteletben és közszeretetben él. A fővárosi ügyek alapos, mélyreható ismerője.

Nessi Gyula, kéményseprő-vállalkozó, szül. Budapesten, 1864-ben. Budapesten kereskedelmi iskolát végzett, 1900 óta bizottsági tag, közlekedési, kórházi és temetőügyi bizottságban működik; iskolaszéki tag; számos jótékony intézet ügybuzgó tagja, nagy jótékonyságáról közismeretes; a szegény-ügy rendezése körül kiváló érdemei vannak. Az adókivető bizottság tagja, az Erzsébetvárosi bank és takarékpénztár választmányi tagja. L.: VII., Weselényi-utca 15.

Neszmélyi Lajos, nős, a Kanczer-féle ólomgyár ügyvezető igazgatója. A terézvárosi községi demokrata párt egyik kiváló tagja; főképen az óriási területen fekvő kültelki lakosság érdekében teljesitett üdvös munkássága, a kültelek fejlődése, szabályozása körül elért szép eredmények által szerzett nagy érdemeket. Számos kulturális, társadalmi és jótékony intézet tagja. L.: VI., Teve-utca 7. sz.

Neumann Ármin, jogtudós, szül. Nagyváradon, 1845-ben. Az egyetemet Boroszlóban és Bécsben végezte, itt tette le az államjogi és bírói államvizsgákat. Doktori és ügyvédi oklevelét Budapesten nyerte el. 1882-ben egyetemi magántanár lett, 1888-ban pedig rendkívüli tanárrá neveztetett ki. Több jogtudományi mun-

Gúthi J. Főv. Almanach 1907–19.

Nagy és Strausz
építészek

Kabdebó Bp.

4. l. 8. l. 11. l.

yzék

ényrép és rajztár gyűjteményéből, a királyi József Műegye-
önzött tárgyakról.

...om maradv. = 2 db.	Rajz, kemény kartonra huzva, tpl. alaprajza = 1 db.
" " = 1 "	" " " " " = 1 "
...és alaprajz = 1 "	— — — — — — —
...d, és fülke = 3 "	" " " tplom. alaprajz, hossz. és keresztmetszet = 3 "
...a = 1 "	— — — — — — — —
...éli ajtó = 2 "	— — — — — — — — —
= 1 "	" " " " hossmetszet, alaprajz = 4 "
...et és belseje = 5 "	" " " " alaprajz, hossz. és keresztmetszet = 3 "

Nagy és Strausz

épitészek

Modern bérház a
bpesti Benczúr utcá-
ban. Repr.

Révai XXI. 296. l.

Nay Rezső

építén. Róma József Savoyai
nobának talapzatát Rónával
együtt bérítettek

Czagány István: A budavári palotá és a Szent György
téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 214 kép.

65-1.

MDK

Nay és Strausz és Vida Arthur

Bérház a Pozsonyi uton, tervezték fentiek, repr.

Tér és Forma 1935. 2. sz. 37.l.

Ver el mundo de otra manera

MDK

Nay építész,

Nay és Strausz ,119641
62o6 hrzsz. 2 em. épület.

Magánépitési engedélyek.Budapesten.
Vállalkozók Közlonye. Bpest.19o7.máj.29. 5.1.

MDK

Nay és Strausz

Magánépítési eng.Sp. Vállalk. Kbal. 1905.szept. 20. 7.l.

M.D.K.

Nay Kerső (bpesti) épülete

tervei szerint felépült a veszprémmegyei takarék-pénztár új palotája.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1898. XIX. évf.
ork. 26. sz. 5. old.

M.D.K.

Nay Rezső (bpesti) építész

tervei nyomán a Veszprém megyei takarékpénztár új palotát építtet.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1898. XIX. évf.

máj. 25 sz. 4. old.

M.D.K.

Nay Rersö (bpesti) építész

mecbízás alapján elkészítette a veszprémi tokorék pénztár ni polstájának terocit.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1898. XIX. évf.

Jan. 12. sz. 5. old.

Nay Rezső és

Strausz Ödön

kiáll. eslen

Mús
Cód
2

Közlezrkiàll.

1267 l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Patria" r.-t. Budapest — 435418

Nay Rudolf

später

Jul. 1853-ban Veszprémben

l.

Fleischer Béés 71. l.

Nay Rezső
építész

Nay Rezső, műépítész, szül. Veszprémben, 1853-ban. Műegyetemet Budapesten és Bécsben, műakademiát Münchenben végezte; kilenc év óta bizottsági tag, állandóan a középítési bizottságban működik. Elnöke a Közgazdasági banknak. L.: V., Báthory-u. 24.

Gothai T. Fön. almanach
1904, 31. l.

Nay Rezső

épitész

Lechner Jenő önre
tereszteltte Nay
Rezsővel, s az
utóbbi minvei
köré be vett
nehany dolgot,
amit Nay ter-
vezett.

műb. Kroprében

N a y Rezső 1853-1907.

A Kunst Akadémie-t Münchenben végez
dolgozott.
Lukács fürdő,- számos budapesti bér
alatti üzletház, mely a milleniumi
volt modern kerete, gazdag kiképzés
ky-ut 62,- Báthory-u. 24,- Teréz kr
és a nagyon finom Nagymező-u. 20. s
müterem-épület nemes anyagu homlokz
Wahrmann Renée tóalmási és Bissinge
Jellegzetes alkotása a várkertben l
letes és a szoborral tökéletes harm

Nay Rezső Pest.

1885. orsz. ált. kiáll.: Az állandó országház tervezete távlati képben. — A veszprémi megyeház gyülésterme. — A veszprémi megyeház távlati képe.

Nay Rezső

épitész

Lechner Jenő önre
tereszteltte Nay
Rezsővel, s az
utobbi minvei
köré be vett
nehany dolgot,
amit Nay ter-
vezett.

kül. Kapremben

! Nem Ray !!!

N a y Rezső 1853-1907.

A Kunst Akadémie-t Münchenben végezte és Bécsben Theophil Hansen-nál dolgozott.
Lukács fürdő,- számos budapesti bérház,- többek között: Sas-u. 20-22 alatti üzletház, mely a milleniumi évek feltörő nagykereskedelmének volt modern kerete, gazdag kiképzésü fedett udvarral. Bajcsy Zsilinszky-ut 62,- Báthory-u. 24,- Teréz krt 46,- Kosmos Nyomda Arady-u. 8 és a nagyon finom Nagymező-u. 20. sz. alatti Mai féle fényképészeti müterem-épület nemes anyagu homlokzata, Róna József szobraival. Wahrmann Renée tóalmási és Bissingen grófok jami kastélya, stb. Jellegzetes alkotása a várkertben levő Szavoj-ai Jenő szobor lendületes és a szoborral tökéletes harmóniában álló talpazata.

Nay Rezső

építész.

1885. Budapest.

1. Az állandó országház tervezete távlati képben. Tálgasnü.
2. A veszprémi megyeház gyűlésterme.
3. A veszprémi megyeház távlati képe.

Budapesti orsz. ált. kiállítás
A képzőnüvészeti csoport képes
tár gyűjtőtője. Bpest. 1885.

M. k. adóhivatal Buziás
Érk. 905 MAJ 10

3104

905

Vissza

M.D.K.

Nayndorffer Georgius, ötvös

Szebeni ötvös 1600 körül. 191.o.

Huszár Lajos: Nyáry Pál emlékkérme. 183.o.

Folia Archaeologica. VII. 1955. Bp. "Művelt Nép" tudományos és ismeretterjesztő Váll. Bp. 1955

M.D.K'

Názán Félix építész /?/

A csiksomlyói templom főkapujának építője.

Boros Fortunát:A csiksomlyói kegyhely.Kolozsvár 1943 44.

Nazarov Miklós

A második salgótarjáni Tavaszi Tárlaton művei szerepelni fognak.

Múzeumi séta

1972. IV. 2. 10.30 D. /6/ Petőfi

MDK

Nazimeczky Kamillo

Részlet Szepesbéláról, vf.

Erdőrészéet, vf.

Erdei ut, vf.

Falu vége, vf.

MAFE 5.kiáll. M.Szal. 1916. nov. 2o. 1.

Nazimeczky Kamilló
Részlet Szapesbéláról, vizf.
Erdőrészlet, vizf.
Erdei ut, "
Falu vége, "

MAPE V. kiáll. N.Szal. 1916. nov. 2o 1.

MDK

Nay Pál

Vámos F.: Budapest városképének átalakulása József nádor korától napjainkig. MMÉKözl.Havi Füzetei 1926. III.évf. 9-12.sz. 127-150.l.

Nay

Nagy Pál építészmérnök M.D.K.

f. hó 6-án elhunyt

Halálozás

Magyar Nemzet 1965. junius 8. 6.l.

Nay Pál építészmérnök M.D.K.

aranydiplomás, 76 éves korában elhunyt

Halálozás

magyar Nemzet 1965. junius 27. 4.1.

Nay Pál, építész M.D.K.

épitette át az Andrássy-ut 86.sz eredetileg sivár neoreneszansz palotát, az attól egészen elütő negyedik emelet finoman franciás, szellemes megoldásával. (1924.)

Vámos F.: Budapest városképének átalakulása József nádor korától napjainkig.

A Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet Közlönye, 1926. 60. köt. Havi Füzetek, III. évf. 9-12. sz. 144. dal 19. á

Nay Pál

l.

Vámos 147. l.
148. l

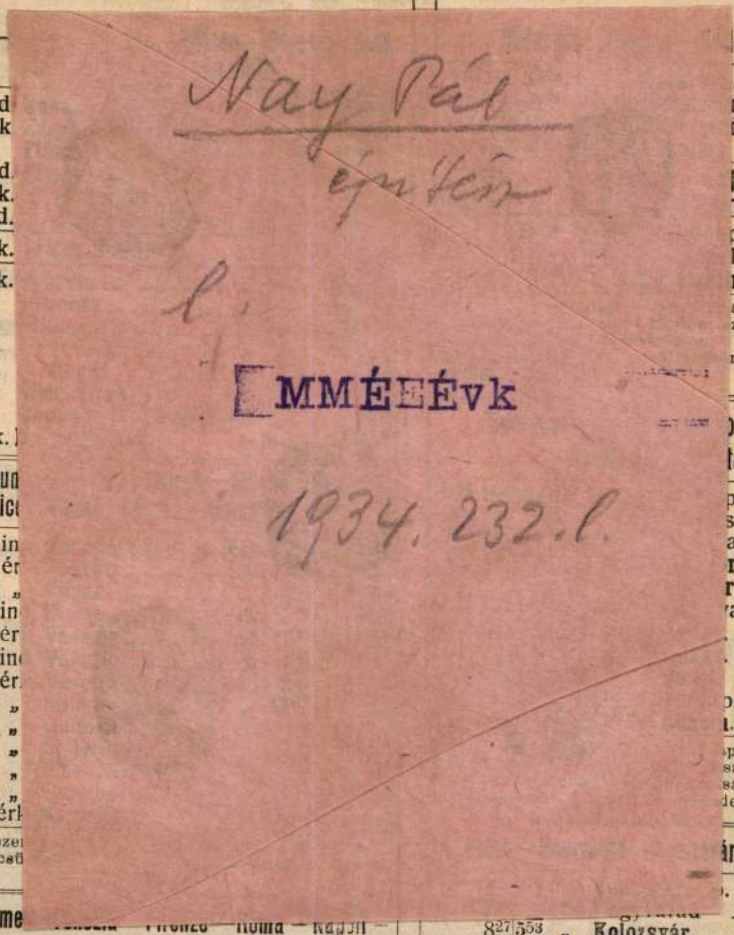

Nay Pál
építész
l.
MMÉEÉvk
1934. 232. l.

dapest—

4 10	ind
11 34	érk
5 05	„
5 21	ind.
7 20	érk.
8 00	ind.
9 25	érk.
2 15	érk.
4 16	„
7 20	„
2 05	„
5 18	„
5 50	„
7 48	„
1 29	érk.

pest—Fiun
Nic

4 10	in
11 34	ér
5 05	„
3 700	in
3 500	ér
11 05	in
1 43	ér
6 05	„
9 55	„
1 51	„
4 25	„
5 33	„
10 39	érk

hajóval

dden, szer
rdán, csü
tfőn.

t—Fiume

Palermo.

0 45	ind.	**Budapest** keleti p. u.	érk. 1 15
0 55	érk.	Zágráb	ind. 4 48
52	„	**Fiume**	ind. 1 40
01	ind.	**Fiume**	érk. 1 01
02	érk.	St. Peter in Krain	ind. 8 30
2	ind.	St. Peter in Krain	érk. 8 17
5	érk.	Triest Südb.	ind. 6 35
5	érk.	**Venezia**	ind. 2 25
3	„	Padova	ind. 1 07
2	„	Bologna	ind. 10 30
	„	Firenze	ind. 6 10
	„	**Roma**	ind. 10 50

8 27	5 53	„	**Kolozsvár**
7 12	2 09	„	**Brassó**
1 11	3 31	„	**Predeal**
3 19	5 31	ind.	**Predeal**
3 57	6 04	érk.	Sinaia
8 05	9 20	„	**Bukarest**

Budapest—Arad—Predeal—

8 00	12 20	2 00	ind.	**Budapest** k. p. u.
3 29	9 00	6 54	érk.	**Arad**
11 25	8 21	11 37	„	Tövis
7 12	2 09	4 52	„	**Brassó**
1 11	3 31	1 6 11	„	**Predeal**
3 19	5 31	1 7 51	ind.	**Predeal**
3 57	6 04	1 8 23	érk.	Sinaia

zeset és javítását.

A

...K KÖZLÖNYE

...mdája

...kmabeli cégek részéről

...yok, körlevelek, ár-

...lőállitására vonatkozó

...izásokat.

TELEFON: 15—84.

FODOR BÉL...

vasszerkezeti gyára

BUDAPEST,

V., Révész-utca 9. sz.

TELEFON 19—19. * TELEFON 19—19.

Gyárt:

durvacsavarokat, vashidakat, vastetőket, caissonokat, **szegecselt vasoszlopokat, szegecselt vasgerendákat** s mindennemü vasszerkezeti munkákat.

...epék! Legnagyobb munkáképesség! Legszorosabb keverés! Legcsekélyebb erőszükseglet!

...pitési felvonók

...oczikkek Társasága

...EN ...ergürtel 20. Prag Weinberge Žizkastr 8.

Elismert legujabb és legjobban bevált szerkezet

Tégla és agyag feldolgozó gé...

szerkezet, kivitel és feladott munka teljesitmény tekintet...

Nay Rezső 47
építész

Fia Nay Pál
építész Körösi
Lechner Jenő
útján

Feljegyzés

N A Y Rezső müépitész müködéséről

"Szentiványi Gyula Képzőművészeti Lexicon" számára

Nay Rezső Veszprém 1853. VIII. 24. Budapest 1907 XII/8

A Kunst Akademie-t Münchenben végezte és Bécsben Theophil Hansen-nál dolgozott.

Lukács fürdő-, számos budapesti bérház-, többek között: Sas-utca 20-22 alatti üzletház, mely a milleneumi évek feltörő nagykereskedelmének volt modern kerete, gazdag kiképzésü fedett udvarral.-
Bajcsy Zsilinszky-ut 62.- Báthory-utca 24. - Teréz-körut46 Kosmos Nyomda Arady-u. 8. és a nagyon finom Nagymező-utca 20.sz.alatti Mai-féle fényképészeti müterem-épület nemes anyagu homlokzata Róna József szobraival, Lukács fürdő 46.
Wahrmann Renée tóalmási és Bissingen grófok jámi kastélya,- stb.stb.
Jellegzetes alkotása a várkertben lévő Savoyai Jenő szobor lendületes és a szoborral tökéletes harmóniában álló talapzata.-

Müködéséről a Révai Nagy Lexicon hozott az egyik városi bérházról illustrációt.

Nay Rezső
építész

Lechner Jenő tól.

nál. Veszprémben

N a y Rezső 1853-1907.

A Kunst Akadémie-t Münchenben végezte és Bécsben Theophil Hansen-nál dolgozott.
Lukács fürdő,- számos budapesti bérház,- többek között: Sas-u. 20-22 alatti üzletház, mely a milleniumi évek feltörő nagykereskedelmének volt modern kerete, gazdag kiképzésü fedett udvarral. Bajcsy Zsilinszky-ut 62,- Báthory-u. 24,- Teréz krt 46,- Kosmos Nyomda Arady-u. 8 és a nagyon finom Nagymező-u. 20. sz. alatti Mai féle fényképészeti müterem-épület nemes anyagu homlokzata, Róna József szobraival. Wahrmann Renée tóalmási és Bissingen grófok jami kastélya, stb. Jellegzetes alkotása a várkertben levő Szavoyai Jenő szobor lendületes és a szoborral tökéletes harmóniában álló talpazata.

MDK

Nay műépítész

Ő és Strausz tervezték az V. ker. Berzenczei utca 46. sz. alatti (három emeletes) bérházat. Az épület 1910. augusztus 1-én készült el.

Dr. Sidó Zoltán: Budapest főváros lakásügyi intézményei.
Városi Szemle, Bp. 1912. V. évf. 720.l.

Nay

Nay és Strausz tervei szerint alakitották át és bővitették a Pamutnyomógyár /egykor Spitzer Gerzson kartonnyomó/ épületét a Bp. Nagyszombat u. és Lajos u. sarkán.

Császár László: Korai vasszerkezetü ipari épületek a magyar historizmus idején. - Építud. 1970. /XII/ 1-2. sz. 269-294.l.

287.1.

NAY és STRAUSZ tervezőiroda

1907. Spitzer-féle kartonnyomógyár

atalakatása

Mv. 1994/3. 183.

Nay Rezső

épitész

zvod

Kel 1885

IV. k. 4. f. 776. 1

Nay R.

MDK

Krausz René tó-almási kastélyának alaprajzai

Gr. Bissingen Ernő jámi kastélyának alaprajza

Műcsarnok 1896. ezredéves kiáll.

Nay R. MDK

Krausz-Wahrmann Renée tó-almási kastélyának távlati képe, vizf. I-II.

Gr. Bissingen Ernő jámi kastélya, toll I-II.

Országházi pályaterv, vizf.

Műcsarnok 1896. ezredéves kiáll.

NAY és STRAUSZ építészek, Bp.

KOPPÁNY-DERCSÉNYI-ÖRSI: Magyar kastélyok. Bp., 1991 34.p.

Tóalmás, Wahrmann kastély, 1890-es évek

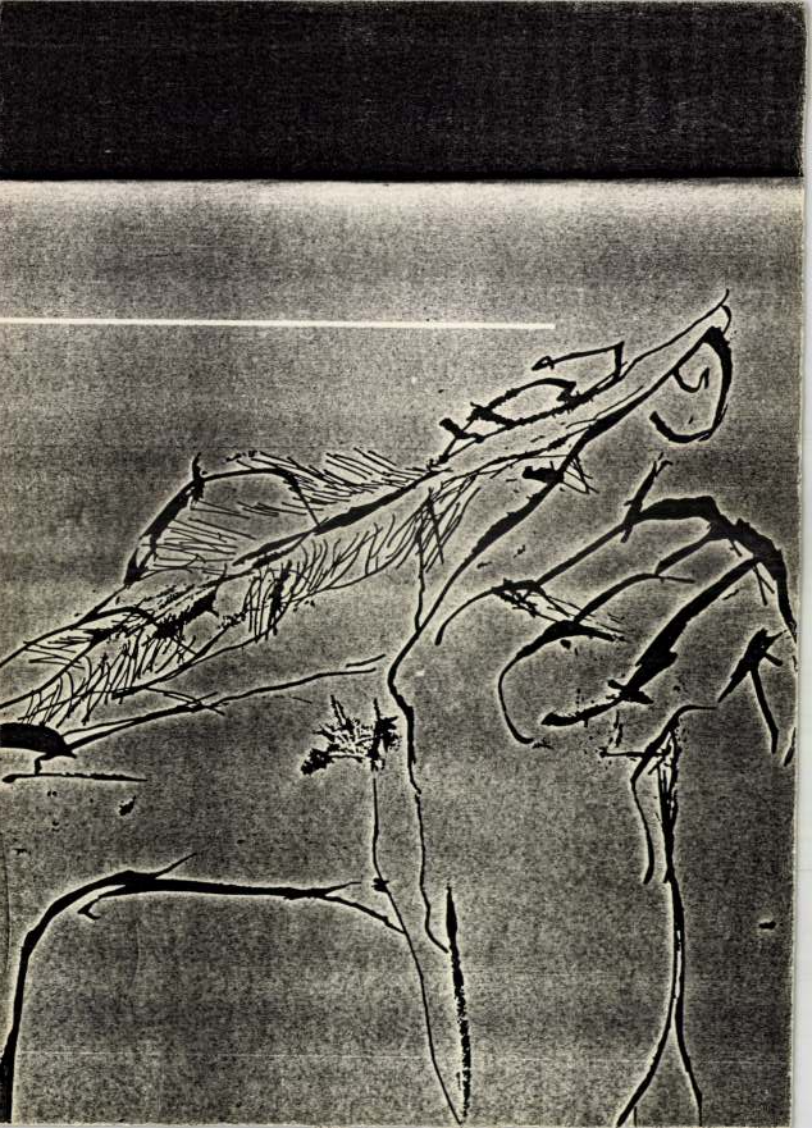

NAY REZSŐ

A veszprémi megyeház távlati képe. Pályam[ű].

1885. orsz. kiáll. kat. 55. oldal.

Nay Rezső MDK

Az állandó országház tervezete távlati képben, pályamü

A veszprémi megyeház gyülésterme

Mücsarnok 1885. Bpi. orsz. ált. kiáll.

K.D.K.

NAY Rezső építész,

A veszprémi megyeház távlati képe Pályamű.

Brák. Tárgymut. Bp. 1885. 55. l.

MDK

Nay Rezső

az állandó országház tervezete távlati képben
a veszprémi megyeház gyülésterme

Pesti orsz.kiáll. Képzőművészeti tárgymutató,
1885. 54 l.

H. D. K.

NAY Rezső épitész

Az állandó országház tervezete tav lati kérben. Pályamű.

A veszprémi megyeház gyűlés terme.

Bvák. Tárgymut. Bp. 1885. 54. l.

MDK

Nay és Strausz, ép.-k.

Globusz-nyomdai rt. VI. Aradi-u. 8 öt emeletes nyomda és irodaház.

Magánépitési engedélyek.
Épitö Ipar-Épitö Müvészet. 1929. 31.old.

Nay és Strauss

mint
ed. Globusnyomdai rt.
VI. Aradi u. 8. 5 emeletes
nyomda és irodaház

Építő Ipar – Építő Mü-
vészet. 1929. 31. l.
(Magánépítési enge-
dények.)

K.



redékek, XIV—XV. század
és 79. szám)

MDK

Nay és Strausz müépitészek

Guthi I.: Főv. almanach 1913-15.
148.1.

Nay és Strausz

tervezték a V. Berencei utca 46-sz. fővárosi kislakáros épületet. Építési költs. 500.000 k. 1910.

Guthi J. Főv. almanach 1913-15. 177 l.

MDK

Nay építész

Magánép. eng. Épitő Ipar, 1910. jul. 10. 287. l.

MDK

Nay és Strausz ,építészek.
Budapest.

?

Magyar Épitömüvészet.1909. 7.sz. 7.l.

Nagy és Strauss

épitenek Bpest

Lvod

K.

Magyar Épitőművészet

1909. 7 sz. 7. l.

..... *műhely.*

yfőnökség!

év ..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

tam.

évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

MDK

Nay és Strausz építészek.

a Berzencei- és Tisza-utcák sarkán emelendő bárház építésénél müvezetők.

Épitő munkálatok a fővárosban.
Vállalk.Közlönye. 19o9.okt.6. 7.1.

MDK

Nay és Strausz építész

3 emeletes ház

Magánépitési eng. Bp. Vállalk. Közl. 1909, aug. 25. 3 l.

Nay Rezső

MDK

1907. dec. meghalt

Magy. Épitőművészek Szöv. közgyülése.

Vállalkozók Közl. 1908. jun. 3. 4 l.

MDK

Kun István festő

B.A: XII. Tavaszi Szalon... Magyarság, 1937, máj. 16. 24 l.

11*

Nay Rezsö
építész
1907 V. Báthory u. 16.

Erzsi

erzsö

NAY Rezső ejtén

Bp. VI. Nagymező u. 20. 1894

Mv Szle 1995 60-88. ll

nagát a müncheni akadémiában
emhez 9 rajzot és "festést"
képességeit megítélhessék.[27]
s 14-én elutasította.[28]
lis munka áprilisban
ndíjpályázattal csaknem egy időben
amelyet a nála dolgozó Schickedanz
zonyítvánnyal pályázhatott

1874) Berlinben tanult, a hanseni
ozott bécsi építész volt, a
Hotel és a Technológiai Iparmúzeum
lakóépület is nevéhez köthető.
Schickedanz távozása után -
apott megbízást az új Börze
Thieme-F. Becker, Allgemeines
en Künstler, Bd. 33. p. 164.)
említett kérvény; Ybl Miklós 1869.
ított bizonyítványa; a 20. sz.
Szolgálati táblázat. Mindhárom a
jdonában.(A Pesti Hazai Első
tem utcai épületéről lehet szó.)

z. miniszteri leirat Pest sz. kir.
A Schickedanz Albertnek címzett
a leszármazottak tulajdonában.
27-én kiadott Zeugniss a
jdonában.

Nebel Károly iparművész

Népszava 1921. ápr. 8. 4. o.

Iparművészetünknek eseménye van

Nazimecky Camillo

Árverési Csarnok aukció kat

33. sz. 1926. jún.

bbra. Fején turbán van s bajuszt és szakált
lló galléru. Felirata a kép alatt:
r 12. Entro nel Regno l'anno 1520"

T. Imp. XII"
tatás van.
eretnek 18.3 : 14.4 s a réslapnak 18.5 : 14.6 Cm.
ratori di Turchi. In Vicenza 1599. pag. 43.

Nº 17.

Nazimeczky Kamillo Vilmos

Stil, Budapesten 1897
aug. 24.
3-adéves rajztanárjelölt
1919. nyári tanfr

Horváth Géza dr. VIII. 154.

Nazimeczky Kamil

1918/19 - 1919/20 I., 1920/21, 1922/23

Ferképzomfoiskèvk

117. l.

eddigi főtárgya, szolgáltatja a staffázs-alakokat eme klasszikus, nemes tájaihoz. Míg kora rajongott képeiért, klasszicizmusa idegen volt a rokokó festőinek, David és Ingres juttatták új becsüléshez, hogy azután újra elfeledjék, míg a Cézanne-nal megindult hasonló törekvések folytán századunkban a kép fölépítésének nagy mestere új értékelést nyert és ma a francia szellem egyik megtestesítőjét látják benne. Első római korszakának (1624—40) főmunkái: az egész reliefszerűen komponált korai Jeruzsálem pusztulása (második földolgozás, Bécs, Kunsthist. Mus.), ezzel rokonképei, az Azdodi pestis (1630) és a Szabinnők elrablása (mindkettő Louvre), világos, fény és árnyékkal modellált nagy kompozíciója a Szt. Erasmus mártír halála (1629, Vatikáni képt.), A királyok imádása (1633, Drezda), a kompozíciójában Raffaelre visszamenő János keresztel a Jordánnál (Louvre), Fekvő Venus (Drezda) és A költő ihlete (1635, Louvre). Raffaelre emlékeztetnek: a sok alakos Parnasszus (Prado) és a Mózes megtalálása, a Királyleány antik szoborra valló monumentális alakjával, a melancholikus hangulatot keltő Arkádiai pásztorok (mindkettő Louvre), akik egy régi sír Et in Arcadia ego föliratát betűzik, továbbá a 7 szentségsorozat első földolgozása (Belvoir Castle). 1640 végén hosszas tárgyalások után végre Párizsba megy, hol XIII. Lajos és Richelieu ünnepélyesen fogadják, évi tiszteletdíjjal a király első festőjének nevezi ki és a megrendelések egész tömegével látják el. 1642-ig maradt Párizsban, amikor is megunta a Vouet által vezetett művészintrikákat, visszatér Rómába, melyet többé sohasem hagyott el. Párizsi tartózkodásának

Tétel szám	Méretek és mennyiség	A munka

ieme	Egységár		Összesen	
	kor.	fill.	kor.	fill.

Nazimeczky Kamilló MDK

Részlet Szepesbéláról, vizf.
Erdőrészlet, vizf.
Erdei ut, vizf.
Falu vége, vizf.

Magyar Aquarellisták és Pasztellfestők
Egyesületének V. kiállitása
Nemzeti Szalon 1916. nov.

Náznánfalvi zsidó fatemplom

Épült 1785-ben
(a legrégibb zsidótemplom Erdélyben

Lásd
2

Patai József dr.

Magyar zsidó almanach. I. évf.
Bp. 1911. 144 és kv.
ll.
képekkel

Nazsarov Miklós
Gázgyári munkásfej, paszt.
" " "

Nyári Tárlat. Ernst Ház. 1954.jul. 4 l.

Neagoe Pitar Ratescu

Casa

Om VII. 90 l.

.....nevü munkás igazolta

.....

a müvezető aláírása.

ezem:

.....

helyettesének

.

ndrényi Imre, Szeged.

Neb András

1638-ban a déší fejedelmi palotában asztalosmunkálatokat végzett.

H. Takács Marianna: Magyarországi udvarházak és kastélyok, Budapest, 1970
1821

Nebauer Mathias

budai murarius

(Nepauer?)

l. XVIII. sz.

Miller J. F.

Epitome 166. l.

MOB kat.

2639.

NYOMTATVÁNY.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

MEGHÍVÓ

A

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

19 évi hó n napján

délelőtt / délután órakor megtartandó végrehajtó-bizottsági / rendes / albizottsági ülésére.

Tárgy: .....

Elnök megbízásából: .....

Hornyánszky V. R.-T. Budapest.

Illyefalvi: Pesti és budai polgárok 1686-1848 II. 197 L

Név: Nebauer Mathias

Foglalkozás: kőművesmester

Szárm. hely:

Hitfelekezet: Csal. állapot:

A polgárjog megszerzésének időpontja: 1749-VII.28

A polgárjogért fizetett összeg forintban:

A BRUNSZVIK CSALÁD MARTONVÁSÁRI ANGOLKERTJÉNEK TÖRTÉNETE A FORRÁSOK TÜKRÉBEN

1815 májusában az angol Richard Bright „két igen kedves napot" töltött Martonvásáron Brunszvik[1] Ferenc grófnál. E látogatásról útinaplójában egyebek mellett a következőket írta:

„Reggel sétát tettem a parkban, amelyet a gróf a kontinensen általában angolnak nevezett stílusban képeztetett ki; ebben a stílusban az a felfogás érvényesül, hogy a művészet nem szoríthatja ki a természetet. Gyönyörű tavaszi reggel volt. Körülöttem minden Angliára emlékeztetett olyannyira, hogy szinte hazámban képzeltem magamat."[2]

Az angol utazó sorai, amelyek nem kis büszkeséggel tölthették el vendéglátóit, szempontunkból igen értékesek: ezek jelentik az első rövid, s mégis sokatmondó tudósítást a martonvásári Brunszvikok angolkertjéről, amely ma egyike leglátogatottabb kastélyparkjainknak.

A martonvásári parkkal, amelynek leírását Rapaics Rajmund „Magyar kertek" című, 1940-ben megjelent nagy történeti összefoglalójában még hiába keressük, az elmúlt évtizedek során többen foglalkoztak,[3] egy, a tudományos igényesség és alaposság követelményeit kielégítő kerttörténeti szakmunkának azonban ma is híján vagyunk. Ez a hiány azért is szembeötlő, mivel nem akármilyen parkról van szó, hanem arról a helyről, amely egyebek mellett a nagy zeneköltő, Beethoven emlékét őrzi. E hiányosság felismerése adta az ötletet, hogy mint a Brunszvik családdal és Martonvásár 18—19. századi múltjával foglalkozó történész a kerttörténeti kutatás vérkeringésébe juttassam azokat a parkkal kapcsolatos forrásadatokat, amelyeket a Brunszvikok családi levéltárainak,[4] Brunszvik Teréz jórészt kiadatlan irathagyatékának,[5] valamint más egykorú dokumentumoknak a tanulmányozása során gyűjtöttem össze.

A Brunszvik család[6] német (braunschweigi) eredetű. Magyar nemeslevele 1598-ban kelt. Elejében Galgócon (ma: Hlohovec, Szlovákia) éltek, s birtokaik főként Nyitra és Pozsony megyében voltak. Legnagyobb birtokszerző akciójuk a Fejér megyei Martonvásárhoz fűződik, amellyel a család négy nemzedéken át, 1758-tól 1893-ig maradt kapcsolatban.[7] Az első nemzedék képviselője idősebb Brunszvik Antal (1709—1780), a család tekintélyének a megalapozója, akinek fényes közhivatalnoki pályája egészen a főispánságig ívelt. Hűséges szolgálatait Mária Terézia 1775-ben grófi ranggal jutalmazta. Tizenkét évi huzavona árán, felesége mosoni birtokát a kincstárnak átengedve sikerült megszereznie Martonvásárt, amelyet mint bérlő 1758 óta a kezén tartott.

Elhunyta után a birtok nagyobbik fiáé, Antalé lesz. Ifjabb Brunszvik Antal (1746—1793) szintén az államhivatalnoki pályát választja, amelyen az apjáéhoz hasonló sikereket ér el. Halálakor fia, Ferenc még csak 16 éves, így a gazdaságot és a parképítést is átmenetileg özvegye, báró Seeberg Anna (1752—1830) irányítja. Brunszvik Ferenc (1777—1849) nem követte elődeit az államhivatalnoki pályán, gazdálkodásával azonban nevet vívott ki magának, s Martonvásárt a reformkorban a legjelesebb mintauradalmak (Ercsi, Alcsút stb.) sorában emlegették. Emellett kiváló muzsikus volt, Beethoven barátja, aki a kamarazenei életben szaktekintélynek örvendett.[8] Az ő nővére volt Teréz (1775—1861), a kisdedóvás ügyének apostola, az első hazai óvodák megalapítója — naplói a park történetének értékes forrásai.[9] Szólnunk kell Brunszvik Ferenc feleségéről, a kiváló műkedvelő zongorista Justh Szidóniáról (1800—1865) is, aki férje halála után kiskorú fiuk helyett igazgatta az uradalmat, s így másfél évtizeden át hatással volt az angolkert sorsának alakulására.

Brunszvik Géza (1834—1899), a család Martonvásárt birtokló negyedik, s egyben utolsó tagja az 1860-as évek derekán veszi át az uradalmat, amely mintagazdaság-színvonalát mindvégig megtartja.[10] Mindettől függetlenül Géza gróf az elődök eredményeinek jobbára már csak haszonélvezője. Miután gyermekeit sorra eltemette, 1893-ban eladja martonvásári birtokát József főhercegnek.

1758-ban, amikor idősebb Brunszvik Antal Martonvásárt bérbe vette, már 13 éve Pesten dolgozott a kúriánál mint ítélőmester. Igen valószínű tehát, hogy amikor bejelentette igényét a Budától alig 30 kilométerre fekvő birtokra, akkor annak adottságait lakhelykialakítás szempontjából is mérlegre tette. Annál is inkább, mivel ehhez bizonyos feltételek itt már adottak voltak: a korábbi birtokos, Beniczky Sándor nemesi kúriája a majorság központjában, amelyhez a gazdasági építményeken kívül fatornyos kápolna, két kert és halastó is tartozott. Idősebb Brunszvik Antalt azonban szolgálata 1762-ben végleg messze sodorta Pesttől, így az ő életében a birtok nem lett a család rezidenciális helye. Mindettől függetlenül Martonvásár igen sokat köszönhetett neki: a török félhold uralma alatt elpusztult falu újratelepítését és annak a küzdelemnek a megindítását, amelynek eredményeként az elvadult, mocsaras határ képe ismét kultúrtáj-formát öltött. A török idők folyománya volt az is, hogy a 7500 holdas pusztán nemcsak hogy erdő nem volt, de még magányos fa is alig. Itt tehát ugyanúgy, mint az Alföld legnagyobb részén „nem erdőtlenségről", hanem „kimondottan fátlanságról" lehetett beszélni.[11] Brunszvik Teréz mindig büszkeséggel emlegette, hogy a mocsaras és kopár pusztát családja tette „paradicsommá". Kertjükről szólva pedig újból és újból hangsúlyozza, hogy az „három generáció alatt teremtve", azaz „három nemzedék fáradozásának eredményeképpen" alakult „remek" parkká.[12] A „kertépítők" közé számította tehát nagyapját is, aki a fatelepítés terén valóban úttörő munkát végzett. Martonvásári ténykedésének első évtizedéből nagyobb arányú gyümölcs-, fűz- és hársfatelepítésről tudunk.[13] 1777-ben készült kis térképvázlata (1. kép) a tó déli partján és a szigeten a fákat is feltünteti.[14] Ezek később minden bizonnyal részei lettek az épített kertnek. Brunszvik Teréz a

Művtört. Ért.
1992. 1-4

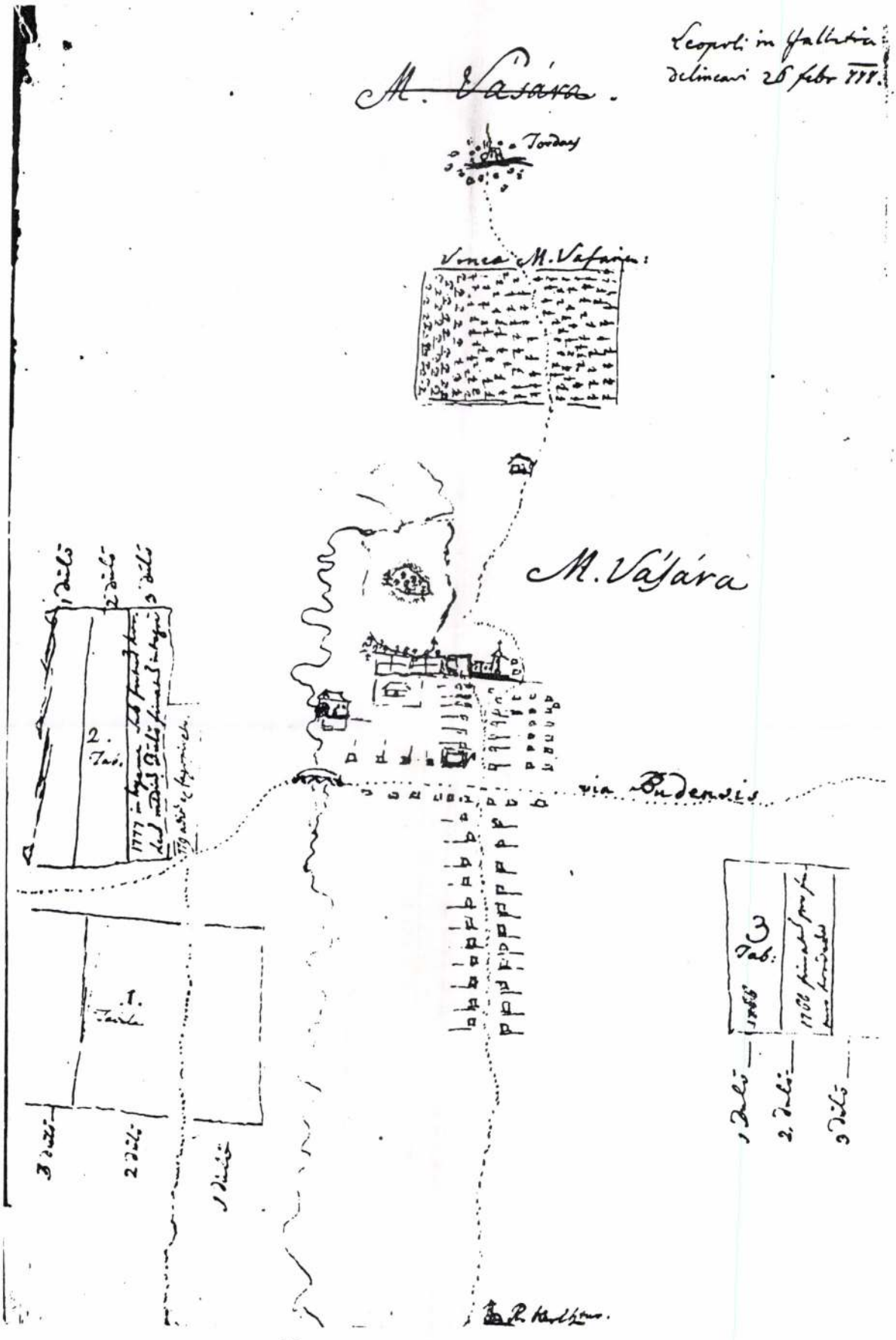

1. Martonvásár 1777-ben. Id. Brunszvik Antal rajza

park „öreg, magas" jegenyéiről jegyzi meg, hogy azokat még nagyapja ültette.[15] Idősebb Brunszvik Antal azonban mégsem itt, hanem régebbi birtokán, a Nagyszombat melletti Alsókorompán (ma: Dolná Krupa, Szlovákia) élte ki kertépítő ambícióit. Pálffy János gróf (álnevén: Rotenstein) ír a korompai „szép kastélyt" övező „kedves kertről", „ahol a narancsházban 30 kávéfa van, köztük nyolc fa négy sing magas és sok gyümölcsöt hord".[16]

Martonvásáron az erdőtelepítés a birtokszerző halála után új lendületet vett. E munka azonban kudarcoktól sem volt mentes. Ifjabb Brunszvik Antal 1783. április 29-én Pozsonyban kelt és Martonvásáron tartózkodó feleségéhez címzett levelében nehezen tud napirendre térni afelett, hogy hanyagság következtében „oly sok nagy és kicsi fa ... tönkrement". Említi, hogy az erdőtelepítésben is jártas máramarosi bányamester hazafelé menet útba ejti majd a birtokot, s az ottani állapotok ismeretében fog nekik tanácsokat adni.[17]

Ekkor Martonvásárt még Pozsonyból igazgatják. II. József azonban a következő évben Budára helyezi a kamarát és a helytartótanácsot, s ez az intézkedés a hivatalnokcsaládok, köztük Brunszvik kamarai tanácsos családjának a költözését is maga után vonja. 1784 őszén házat vesznek a várban, a közeli Martonvásárt pedig, amely közbenjárásukra elnyeri a mezővárosi rangot (1789), vidéki rezidenciájukká teszik. A Beniczky-féle kúria átépítésével és kibővítésével Tallherr József tervei szerint 1784—1785-ben megépül az egyelőre még földszintes kastély. Barokk stílusú ugyanúgy, mint a tíz évvel korábban emelt, Jung József-tervezte katolikus templom, amellyel egy épületegyüttest képez.[18]

A kastély elé deszkakerítés („cinctura ante castellum") készült, amelyet az asztalos még le is festett.[19] A kastélyépítés menetéről férjét tájékoztató grófné egyik levelében ír az épület „kert felőli" főfaláról („Haupt Mauer. . .auf der Seitten des Gartens"), az „udvari" szobákról („die Zimmer in den Hof"), s említ egy, az „udvarból az oratóriumba" (!) vezető ajtót („die Thür von Hof in das Oratorium") és egy „kertbe nyíló" bejáratot („einen Eingang in den Garten") is.[20] E levél alapján nehéz lenne eldönteni, hol volt a kert, hol az udvar, s hogy az említett, „kastély előtti" kerítés melyiket is vette körül. Egy azonban bizonyos: már ekkor volt valamilyen kert az épület mellett. Brunszvikné 1785. május 2-án meséli férjének, hogy a négy gesztenyefát a kertben („im Garten") elültette.[21] Más leveleiben pl. „a csatorna két partján" álló fákról ír és tölgyes telepítéséről, megint másutt selyemhernyók részére ültetett szederfákról,[22] itt azonban kifejezetten *kerti* fatelepítésről van szó. A fenti levél tehát immár a kertépítés egy kezdeti mozzanatát dokumentálja.

Felmerül a kérdés: milyen stílusú volt a kert ekkor? Francia barokk, avagy kialakításában kezdettől fogva az angolkert építésének szabályai érvényesültek? A családdal és a hellyel kapcsolatos ismereteink birtokában ez utóbbi feltevést tartjuk valószínűnek. Ifjabb Brunszvik Antal ugyanis már a felvilágosodás korának gyermeke volt. II. József odaadó híve, aki Benjamin Franklinért és a felvilágosodás szabadságeszményeiért rajongott. És amint azt ránk maradt könyvei is mutatják, a görög-római klasszikusok mellett szívesen olvasta pl. Rousseau műveit, amelyekből — mint köztudott — az egyszerű természeti állapot, a vadon kert szépségeinek dicsérete áradt.[23] Hozzá tehát inkább közel állt a természetesség elvét valló, merev szabályoktól mentes, az egyéni ízlésnek és fantáziának teret adó, új kertépítészeti stílus, mint a díszlet jellegű, merev építészeti szabályokhoz kötött franciakert. Az alsókorompai csa-

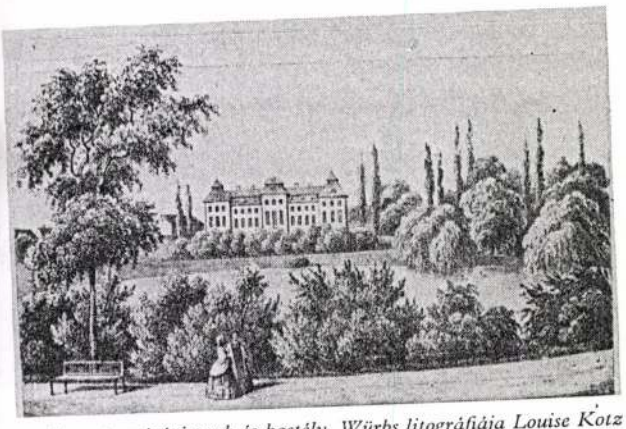

2. A martonvásári park és kastély. Würbs litográfiája Louise Kotz rajza után, 1850 körül

ládi könyvtárban megvolt Hirschfeld *Theorie der Gartenkunst* című, igen népszerű munkája,[24] s ha máshonnan nem, hát ebből ifjabb Brunszvik Antalnak ismernie kellett az angol kertművészeti stílust, amely ekkoriban már Magyarországon is követőkre talált. Brunszvik gróf — ez idő szerint: helytartósági tanácsos — ismeretségben állt a parképítés terén jeleskedő családok szinte mindegyikével: az Esterházyakkal, Csákyakkal, Prónayakkal stb. Martonvásári tiszttartójának, Simoncsics Józsefnek is számos uradalommal volt kapcsolata. Leveleiben Tordas, Vereb, Nagytétény, Lovasberény stb. mellett többször említi Csákvárt[25], ahol az ország egyik legelső angolkertje létesült az 1783-at követő évtizedben. Lehetetlennek tartjuk, hogy a csákvári példa Brunszvikékra ne hatott volna. És még egy dolog: ifjabb Brunszvik Antal kifejezetten híve volt az újításoknak. Egy II. Józsefhez írt kérvényében maga említi, hogy — „mint ismeretes" — sokat fáradozik Martonvásáron a szántóföld jobb megművelése, az ugarföldek hasznosítása, új gazdálkodási ágazatok (selyemhernyótenyésztés, a spanyol birkák tenyésztése) meghonosítása és a gabonanyomtatás csépléssel történő felváltása érdekében.[26] Nagyon valószínű tehát, hogy Brunszvik gróf, aki büszke volt haladó voltára, kertjének kialakításánál is az új mellett döntött.

Zádor Anna, az angolkert hazai történetének legkiválóbb ismerője szerint a 18. század utolsó 20—30 éve az átmenet időszaka a kertművészetben.[27] Ekkor a franciakertek legtöbbje „átformálódik ... angolkertté, vagy legalább egy ilyen stílusban tervezett résszel egészül ki",[28] az új parkok pedig bizonyos barokk elemekhez még kötődve ugyan, de már szinte kivétel nélkül az angol kertépítészeti stílus jegyében születnek. A kert fokozatosan „tájrészletté" alakul kanyargós ösvényekkel, tágas pázsitokkal, festőien elrendezett fa- és bokorcsoportokkal, hangulati hatásra törekvő különböző (idilli, melankolikus stb.) kertrészletekkel. Ez a szentimentalizmustól átitatott átmeneti stílus különösen ifjabb Brunszvik Antal leányaihoz állt közel, akik közül Teréz, mint majd látni fogjuk, nemcsak csodálója, hanem bizonyos részleteiben alakítója is volt a parknak.

A rendelkezésünkre álló források alapján úgy tűnik, a martonvásári angolkert lassan, Brunszvikék anyagi lehetőségeinek függvényében lépésről lépésre alakult ki: először a kastély melletti díszkert és a sziget, majd az épület és a tó közötti térség és így tovább. Erre a fokozatos kiépítésre az angolkert különösen alkalmas, hiszen egyik alapvonása, hogy „befejezés és kerítés nélkül" szinte észrevétlenül olvad bele az „épített kerten" túli szabad természetbe.[29]

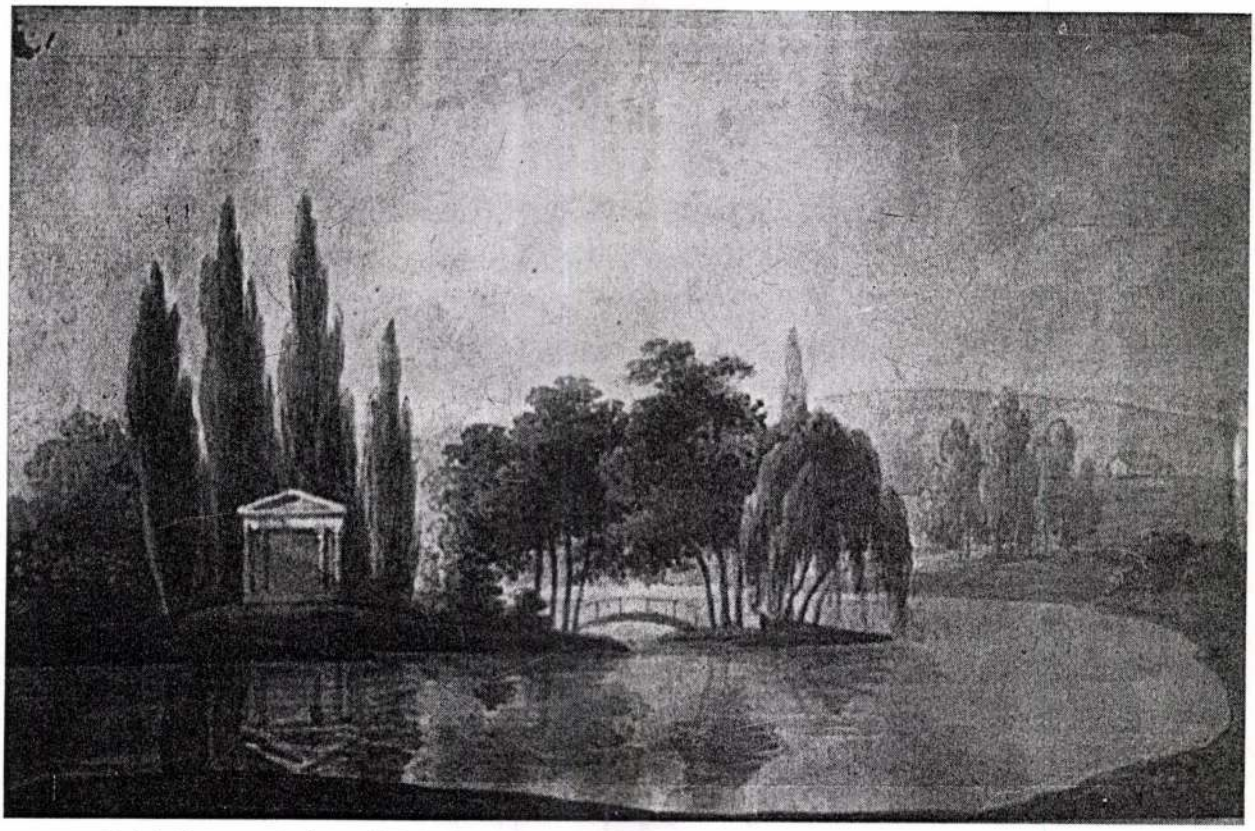

3. Parkrészlet, 19. század második fele. Ismeretlen műkedvelő festő akvarellje a martonvásári Horn család hagyatékában

Az 1780—1790-es években az uradalom egyetlen kertészt alkalmazott, aki a konyhakerti növények (zöldség, spárga, articsóka stb.) termesztése mellett a fák törzsét féregtelenítette, a szederfákat metszette, elültette a rábízott növényeket, ezen túlmenően azonban aligha volt hatással a parkra.[30] A nagyobb kertépítési munkálatokat férje hivatali elfoglaltságai, majd korai halála miatt Brunszvikné irányította, amin nem csodálkozhatunk, hiszen — mint Teréz meséli —, az 1790-es években még a birtok északi részén terjengő mocsár lecsapolását is ő hajtotta végre „mérnökök segítsége nélkül".[31] A martonvásári park első huszonöt évében tehát igazán nagyszabású kertépítésről nem beszélhetünk, s talán az akkori kert kevésbé látványos volta az oka, hogy Vályi András még 1799-ben sem tesz említést róla.[32]

Ebben az állapotában látta a parkot Ludwig van Beethoven, aki 1799-ben ismerkedett meg a Brunszvik családdal.[33] Ferenc grófot, akinek az op. 57. Appassionata-szonátát ajánlotta, leveleiben barátjának, sőt testvérének nevezte. S ha a „Halhatatlan Kedves" kilétét teljes bizonyossággal még ma sem tudjuk, 14 levél tanúsítja, hogy a zeneköltőt Ferenc és Teréz húgához, Jozefinhez milyen szoros szálak fűzték.[34] Brunszvikékat Beethoven Martonvásáron is felkereste. Látogatásai pontos időpontját nem ismerjük, az azonban tény, hogy a vonatkozó irodalomban felmerült, s leginkább valószínűsíthető dátumok legtöbbje (1800, 1803, 1806, 1809) a martonvásári angolkert történetének első időszakára esik.[35] S hogy a park már ekkor is „gyönyörű" volt, azt a csapataival Martonvásáron átvonuló orosz tiszt, Bronevszkij 1810-ben kelt feljegyzéséből tudjuk.[36]

*

Mint ismeretes, az angolkert legkedveltebb fái a tölgy, a vadgesztenye, a jegenye, a hárs, az akác és a szomorúfűz voltak. Ezek közül az első négyről Brunszvikék és a tiszttartó leveleiben és Teréz naplóiban történik említés.[37] Fűzfát időről időre szintén telepítenek, az azonban nem derül ki, hogy a szomorúfűz Martonvásáron mikor jelent meg. Az akác esetében hasonló a helyzet. A bokrok közül manduláról, mogyoróról és bodzáról tudunk.[38] A fatelepítés folyamatos voltára utal, hogy a tiszttartó újból és újból facsemetéket kér, illetve próbál beszerezni. 1791. januári leveleiben például biztatja urát, beszéljen Rudnyánszky báróval, hogy az ő „Tétény melletti szigetükön" megkaphassák a keresett fákat. „A mai napon küldtem el egy erdőőrt Csákvárra, nem tudom, milyen jelentenivalóval tér vissza" — írja szintén a csemetefákra vonatkozólag.[39] Brunszvik Antal, aki a helytartótanács tanulmányi bizottságában is tevékenykedett, hivatalból kapcsolatban állt a pesti egyetemi botanikus kerttel, így nem elképzelhetetlen, hogy Winterl Jakab jóvoltából növényritkaságokra is szert tett.[40]

Az angolkertben a víz igen fontos szerepet játszik. Az 1777-ben készült martonvásári térképvázlaton látható az ún. „öreg" tó. Két évtizeddel később a birtok északi részén a mocsárlecsapolás kapcsán egy második halastavat is kialakítottak. Ez volt a „Malomtó", amely mellett megépült a második (felső) vízimalom.[41] Brunszvikék leveleiben egy feltehetően kicsi teknősbéka-tóról is szó van, amelyet védettebb részre (az „új erdőbe") kívánnak áthelyezni, hogy így akadályozzák meg az állatok ellopását.[42]

A magyarországi angolkert első, 1800-ig terjedő időszakát a különféle országok és korok művészi stílusait megjelenítő kerti építmények (kínai teaházak, antik templomok,

piramisok, török házak stb.) felállítása jellemzi. Martonvásáron ilyenekről keveset tudunk. A tiszttartó leveleiben szerepel ugyan egy pihenőhelyféle (reclinatorium), amelyhez nádra és deszkára lenne szükség, ennél többet azonban Simoncsics nem árul el az építményről.[43] Volt viszont a parknak két másik sajátos „objektuma", amelyről említést kell tennünk. Ezek egyike volt Brunszvik Terézék Platon-ihlette „hársfakörönd-köztársasága"; ebbe martonvásári látogatása idején Beethoven is „felvételt nyert". „Egy kerek térséget magas, nemes hársfákkal ültettünk be; minden fa egy-egy tagnak nevét viselte, és ha egyik-másik nagy fájdalmunkra távol is volt, mégis beszélgethettünk e jelképeikkel, örömöt s okulást merítve szavaikból..." — írja Teréz emlékirataiban.[44] E Beethoven-vonatkozása révén a martonvásári hársfakörönd egyedülállónak számít kerttörténetünkben.[45]

Az érzelmi-hangulati hatásokra törekvő szentimentális kert a sírhantokat, síremlékeket, és az élők és holtak tiszteletére egyaránt emelt emlékoszlopokat igen kedvelte. Brunszvik Teréz maga mondja el, hogyan állított korán elhunyt, szeretett apjának ilyen emléket a parkban: „Volt a kerten belül egy kertecském, ahol sírdombot hányattam, s vésett vörös márványból piramist (Pyramide) állíttattam ezzel az egyszerű felirattal: A legjobb atyának, lánya Terézia ... E zöld halmon órák hosszat üldögéltem, csendes álmokat szőve, s ezen a helyen szenteltem fel magam ünnepélyesen az Igazság papnőjévé, s határoztam el, hogy nem megyek férjhez."[46] Teréz ezt az „Igazság Oltárának" nevezett piramist nagy becsben tartotta, s valószínűleg Beethovennek is megmutatta, kinek hasonló emlékművet ígérhetett. Erre enged következtetni a zeneköltő 1807. május 11-én Brunszvik Ferenchez címzett levele, amelyben — miután elmesélte, hogy művei kiadására milyen előnyös szerződést kötött —, azt írja: „Csókold meg Teréz nővéredet, mondd meg neki, félek, hogy naggyá leszek anélkül, hogy ehhez ő egy emlékművel hozzájárulna."[47] Beethoven az emlékművel (Denkmal) véleményünk szerint Teréz piramisára célzott, amelyet minden valószínűség szerint előző év augusztusában látott a martonvásári kertben. E sajátos, s mindmáig fennmaradt parkobjektum, amely ma a helyi múzeumban látható, véleményünk szerint Beethoven martonvásári látogatásának közvetett tárgyi bizonyítéka.[48]

Az 1800-as évek első évtizedének végén a martonvásári park történetének első időszaka lezárul. Ekkor már Brunszvik Ferenc áll a birtok élén, aki azonnal megkezdi az uradalom korszerűsítését. Korábbi angliai és franciaországi tanulmányútjának tapasztalatai mellett Lilien báró példája ösztönzi, aki 1795 után a közeli Ercsiben létrehozta hazánk első kapitalista jellegű mezőgazdasági nagyüzemét.[49] A jószágrendezés jegyében Martonvásáron Demkovics Elek pozsonyi mérnök tervei alapján nagyszabású vízrendezés és ármentesítés kezdődik. Demkovics új csatornákat ásat, új gátakat építtet, és tervbe veszi az „alsó" tó mélyítését, iszaptól és nádféléktől való megtisztítását, a sziget megemelését és a tópart megerősítését stb.[50]

Ezzel egyidejűleg Brunszvik Ferenc kifejezetten a park felújítására vonatkozó lépéseket is tesz. Nagybátyja, Brunszvik József alsókorompai kertészének, Anton Wyndernek a segítségét kéri, szerezzen neki egy megfelelő kertészt, s hogy készítsen tervet a martonvásári park átalakítására. 1809. február 10-én kelt levelében Wynder egy bizonyos Derbohlau nevű kertészt ajánl a gróf figyelmébe. Ezzel egyidejűleg küldi a kért tervet. Sajnos, Wynder rajza a Brunszvik-levéltárban nincs meg, így csupán a levél alapján alkothatunk fogalmat róla. Wynder azt írja például,

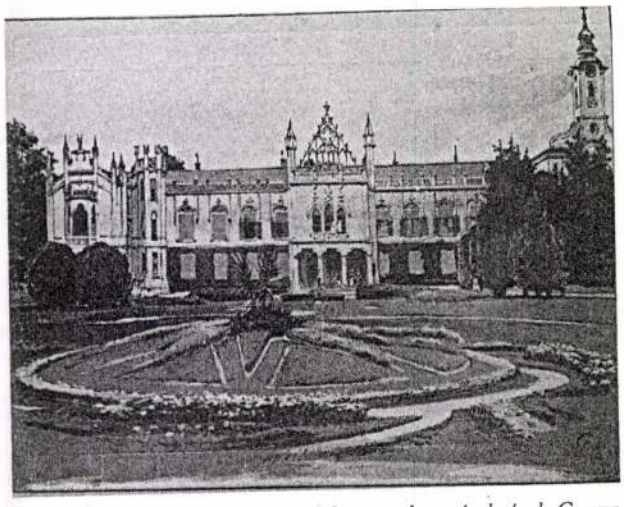

4. A martonvásári kastély főhomlokzata a kert részletével. Cserna Károly rajza, 1895

hogy bizonyos félkörrel jelölt helyre „etwas Unterirdisches", azaz valami föld alatti építményt, barlangot tervezett, a vidék legmagasabb pontjára pedig kisebb templomot, amelyből lépcső vezetne az alsó, boltozott helyiségbe, onnan pedig egy másik „Parthie"-ba. „Hogy mindez ott, helyben úgy, amint az a papíron van, kivitelezhető lesz-e, az más kérdés" — írja Wynder a tervvel kapcsolatban, mégis reméli, hogy „kevés földmunkával" „ábrándos" elképzeléseiből valami azért megvalósul.[51] A terv további sorsát nem ismerjük. Martonvásáron ugyanakkor hamarosan kialakul az a kert, amely, mint arról írásunk elején említést tettünk, 1815-ben az angol utazó tetszését is kiérdemli.

A magyarországi angolkert-művészetben az átmenetinek tekintett évtizedek után az 1800-as évek elején új korszak kezdődik. A kertben ezentúl a fáké a vezető szerep, míg „a korábban oly változatos, játékos, de mindig fantázia-szülte kerti épületek és lakok nem fordulnak elő többé ... Az érintetlen és alakítatlan természeti táj szinte észrevétlenül egyesül az angolkerttel, amely tudatosan alakít természethű, valójában azonban épített-ültetett, rajztáblán kialakított természeti összképet".[52] Ebben a dendrológiailag *platánkor*nak nevezett időszakban nyeri el a martonvásári angolkert azt a formáját, amely lényegét tekintve azóta is változatlan.

A park tervezőjének kiléte a szakembereket régóta foglalkoztatja. „A gondosan válogatott sokféle fa a vízparton, a szabálytalan partvezetésű meder és az egésznek békéscsöndes hangulata gondos és szakértő tervre vall" — írja Zádor Anna.[53] S mivel a másik, az alsókorompai Brunszvik-parkot — amint azt az ottani levéltár ismeretében Jedlicska Pál már a múlt század végén megállapította[54] —, Heinrich Nebbien tervezte, Zádor Anna szerint elképzelhető, „hogy Martonvásáron is ő dolgozott, noha ennek bizonyítékát — mint 1973-ban írja — még nem sikerült fellelni".[55] A kérdés megfejtéséhez Dorothea Nehring kutatásai adtak új támpontot. Nehring 1981-ben közreadta Nebbiennek a Városliget újjáalakítására vonatkozó tervpályázatát, s könyve bevezetőjében Nebbien magyarországi munkásságának helyszínei közé sorolta Martonvásárt is.[56] Állítását magának Nebbiennek a szavaira alapozta, aki egy 1821-ben megjelent írásában említi, hogy „Magyarország néhány nemesének", köztük Brunszvik Ferencnek is segítségére volt birtoka és kertje átalakításában.[57]

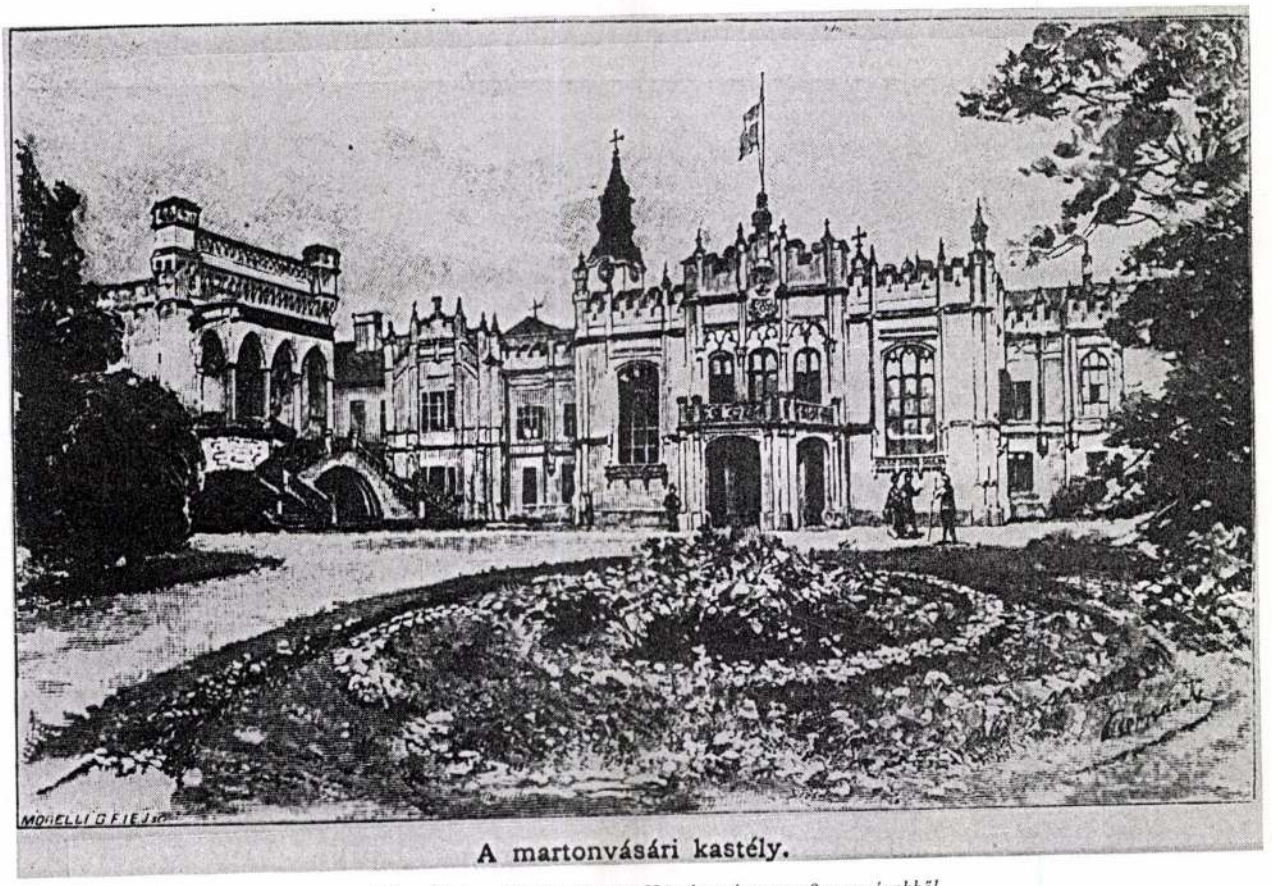

5. A kastély és a képtár. Cserna Károly rajza az 1890-es évekből

Állításának hitelességét most Brunszvik Teréz szavaival támasztjuk alá, aki évtizedekkel később, 1843. május 22-én írta naplójába: „M. V. [Martonvásár, a szerk.] mint mindig, kitűnő. A park, Nebbien által szépen kigondolva..."[58]

Christian Heinrich Nebbien (1778—1841),[59] akiben immár bizonyítottan a martonvásári angolkert múlt század eleji tervezőjét kell látnunk, egy lübecki német[60] szabómesternek volt a fia. Tizenhat éves korában, tanulmányait megszakítva sorra járta a német mintauradalmakat, majd pedig beutazta Európa számos országát, köztük Angliát, hogy a gyakorlatban sajátítsa el a mezőgazdaság, erdészet és kerttervezés legkorszerűbb módszereit. Nebbien, aki később magát többnyire gazdasági tanácsadónak („Ökonomierat", „Wirtschaftsrat") nevezte, Dorothea Nehring szerint valószínűleg 1806-ban érkezett Magyarországra. 1812-től 1818-ig főként Alsókorompán tartózkodott, és irányította Brunszvik József tárnokmester kertjének átalakítását. A munka menetéről megbízóját levélben rendszeresen és részletesen tájékoztatta, s csak sajnálhatjuk, hogy ez a páratlanul érdekes és értékes levelezés mindmáig feldolgozatlan.[61] Nebbien 1816-ra elkészítette a Városliget-tervpályázatot, s Alsókorompa urának másik birtokán, Soborsinban (ma: Savirsin, Románia) is megépítette a parkot. Mindezeken kívül dolgozott a Prónayak tóalmási, a Koháry család betléri (ma: Betliar, Szlovákia) kertjén, s még az ország néhány más pontján. 1821-ben azután Magyarországnak búcsút mondott. Később visszatért hazájába, s amint azt több mint egy tucat kiadványa is jelzi, életének utolsó évtizedét szakirodalmi munkásságának szentelte.[62]

A martonvásári uradalom fennmaradt levéltári anyagában egyetlen iratot sikerült találnunk Nebbiennel kapcsolatban. A gazdaság házipénztárának kezelésével megbízott Nagy József jegyzéke ez, amely a különböző személyektől beszedett pénzekről (főként földek után járó bérleti díjakról) készült. Ezen a listán 40 forint 30 krajcárral szerepel egy „D. [Dominus, a szerk.] Nebien [sic!]" is, aki egészen biztosan azonos Heinrich Nebbiennel.[63] Nebbiennek, amint arra Brunszvik Józseffel történt levelezésében maga utal, később Pesten is volt faiskolája,[64] nem tartjuk tehát elképzelhetetlennek, hogy ezt megelőzően ugyanilyen célból a martonvásári uradalomtól bérelt földet. Azt pedig, hogy Martonvásáron már 1815 táján voltak faiskolák, Brunszvik Teréztől tudjuk.[65] A fentiekben említett 1811-es irat tehát még Nebbien Korompára szerződése előtt kelt, s ebből arra következtetnünk, hogy ő Brunszvik Ferencet korábban megismerte, mint Brunszvik Józsefet. Hogy hogyan kerültek egymással kapcsolatba (Lilien báró vagy talán más közös ismerősük révén), erről sajnos, a rendelkezésünkre álló források nem szólnak.

Levelei tanúsága szerint Ferenc grófot és a martonvásári parkot Nebbien egyaránt jól ismerte. Egyik levelében például azt tanácsolja Brunszvik Józsefnek, hogy mandulafák ügyében forduljon unokaöccséhez, akinek Martonvásáron nagyobb készletei vannak.[66] Más alkalommal arról ír, hogy a tóalmási parkból szerzett Brunszvik Ferencnek 5 darab vörös cédrust („Roht Ceder"), amelyet a martonvásári kertben „egy szép szabad helyen" kellene elültetni.[67] Tudott Ferenc gróf Beethovennel való barátságáról is. 1814. március 13-án Brunszvik József közvetítésével kéri meg őt, hogy adja át népdalgyűjtését Beethovennek,

aki tudomása szerint Pesten tartózkodik.[68] Nebbient ugyanis sok egyéb mellett a zene is érdekelte, ami a kertművészet mellett további összekötő kapocs lehetett közte és a kiváló műkedvelő csellista Brunszvik Ferenc között.

Nebbien martonvásári parktervei a család levéltárában nem maradtak fenn. Bizonyos értelemben csalódást okozott az 57. számú jegyzetben közölt „Geist der Landschaft-Bildnerei..." című írása is, amelyben Nebbien nem ismerteti a parkot, hanem ennek kapcsán a „tájformálással" kapcsolatos nézeteit fejtegeti. Elképzeléseinek egyik vezérmotívuma az esztétikum és a hasznosság elvének összekapcsolása. „A környék legvarázsosabb képeivé rendezett" facsoportok és ligetek, amellett hogy szépek, szakszerű telepítés mellett ellátják a birtokost a kellő mennyiségű tűzi-, épület- és asztalosipari fával. „A szépen elrendezett vizek" festőiségét az egyértelműen haszonnal járó „malmok, nádasok, állatúsztatók és -itatók, vadkacsavadászat és halászat" csak tovább fokozzák. A megfelelő helyre épített, „egyszerű szépségű" és különféle célt szolgáló majorsági épületek esetében hasonló a helyzet.[69] Ezek az elképzelések tehát Martonvásáron megvalósultak. A gyakorlatias és racionális gondolkodású Brunszvik Ferencre a hasznosság elvének hangsúlyozásával minden bizonnyal lehetett hatni.

Felmerül a kérdés: mikor dolgozott Nebbien a martonvásári parkon? Dorothea Nehring szerint 1821-ben fejezte be itt a munkát.[70] Nebbien azonban csupán azt írja, hogy a gróf „in wenig Jahren", vagyis néhány év alatt hajtotta végre a jószágrendezést, amelynek a kertátépítés is részét képezte.[71] Mindez azonban nem közvetlenül 1821 előtt, hanem az 1810-es évek első felében történhetett, hiszen az említett koncepciózus birtokrendezés 1815-ben, Richard Bright ottjártakor már eredményeket tudott felmutatni.[72] Nebbien martonvásári tevékenységének általunk feltételezett idejét látszik alátámasztani az 1811-ből említett pénzbevételi lajstrom is. Semmiképp sem időzött Martonvásáron annyit, mint Alsókorompán, hanem elkészítette a terveket, amelyek megvalósulását azután időről időre ellenőrizte.

Itt kell szólnunk Brunszvik Teréznek egy érdekes, 1814—1815-re datálható „Schlagwort"-szerű naplóbejegyzéséről, miszerint a magtárdombon („Granarie-Hügel"), ahol ma is látható az 1783-ban elkészült magtár, volt egy „nyolcszögletű ház" („8-togon Haus"), a domb legmagasabb pontján pedig egy kínai gloriette, nyugat, észak és kelet felől fallal övezve. Emögött akácfák és jegenyék következtek. Teréz a továbbiakban dió-, olaj-, mandula- és fügefát, körtefasort és egy sörfőzőt is említ.[73] Csak sajnálhatjuk, hogy feljegyzéséből nem derül ki egyértelműen, hogy a tényleges állapotokat írja-e le, vagy csak egy tervet ismertet. Gloriette-ről egyébként az átépítés alatt álló alsókorompai parkban Nebbien is említést tesz.[74]

Heinrich Nebbien művészetét Brunszvik Teréz igen nagyra értékelte. A „szépen kigondolt" martonvásári parkon kívül az alsókorompait is kedvelte, s arról 1819-ben lelkes hangú beszámolót írt.[75] Nála, a nevelés ügyének apostolánál visszhangra találtak Nebbiennek a felvilágosodás „haza- és emberjavító" eszméiből sarjadt törekvései: a „vaterländische Güterausbildungkunst", a „Landschaftsbildnerei",[76] amelyek jegyében a követendő példának szánt két Brunszvik-park is megszületett. Brunszvik Teréz 1810 és 1817 között húgának, Jozefinnek a családjánál élt, s ritkán tartózkodott itthon. A hazajövetelét követő években írt naplóiban azonban többször felbukkan Nebbien neve, jeléül annak, hogy a család és a kerttervező kapcsolata még ekkor is tartott.[77]

Nebbien Magyarországról történt elutazása után a martonvásári angolkert fejlesztése az általa kijelölt úton haladt tovább. 1823 októberében a fiatal Vay Miklós báró (1802—1894), a későbbi politikus átutazóban Martonvásáron járt. Vendéglátói, mint írja, körülvezették „a ház mellett lévő parkban", és „megmutogatták az egész kert alkatát". Csak sajnálhatjuk, hogy erről nem jegyzett fel semmit. Ír viszont az „egész jól rendezett külső gazdaságról", s részletesen elbeszéli, hogyan tisztították meg a tavat „az abban tenyésző nádtól" és a víz felszínén úszó növényektől.[78] Brunszvik Teréznek egy három évvel későbbi levele ugyanakkor a park növénybeszerzési gondjaiból ad ízelítőt: a júdásfákat már megvették, bálványfák ügyében Ferenc a csákvári uradalomhoz fordult, gledicsiát és hibiszkuszmagot pedig Budáról várnak.[79]

Az 1820-as évek második felében Brunszvik Ferenc átépíttette a martonvásári kastélyt. Ekkor történt az emeletráépítés, s ekkor épült a minden valószínűség szerint klasszicista stílusú, különálló képtárépület is, amely a gróf értékes gyűjteményének adott otthont.[80] Ezekből az évekből valók a ma is látható kőpadok, a háromívű kőhíd és az a vörös márványból készült kút, amelyről a park egyik legkiesebb része a *Vöröskúti rét* nevet kapta.

A martonvásári angolkert a reformkorban már széles körben ismert. A botanikus Haberle Károly, aki magától értetődően a parkok növényállományára helyezi a fő hangsúlyt, 1830-ban megjelent könyvében az ország legjelentősebbnek ítélt 31 kertje között a martonvásárit a 17. helyen szerepelteti.[81] A parkról ezentúl már az országleírások is szólnak.[82] Útiélményeit összefoglaló háromkötetes könyvében megemlékezik róla Louise Kotz is, aki a martonvásári kastélyt és parkot a Würbs által litografált, ismert rajzon is megörökítette. (2. kép)[83] Ennek az ábrázolatnak van azonban egy „szépséghibája": vagy emlékezetből, vagy nagyon pontatlan és nagyvonalú vázlat alapján készült, s ezért valósághűsége eléggé kérdéses. A rajzról ugyanis lemaradt a templomtorony, s ami ennél sokkal lényegesebb, hiányzik róla a kastély tó felőli oldalán lévő, impozáns képtárépület is, amely 1830 körül épült, s így azt a kép készítésének feltételezett időpontjában (a 19. század derekán) Louise Kotznak mindenképpen látnia kellett.[84]

A martonvásári angolkerttel kapcsolatos források között Brunszvik Teréz naplói sajátos színfoltot jelentenek. Teréz 1833—1840 között jobbára külföldön tartózkodott, utána pedig Pesten telepedett le. Martonvásáron általában évente kétszer időzött, s ilyenkor naplójába szinte mindig feljegyzett valamit a parkról. 1841 májusában például egy nemrég lezajlott vízrendezésre utal: „... a szabályozott tó szép látványt nyújt" — írja, majd megemlíti a vízen úszó három hattyút, s a negyediket, amely tojásokon ül.[85] A következő évben a „legszebb növényekkel virágzón díszített" sziget és a „pompás park" szépsége láttán ujjong, egy sétakocsikázás közben pedig elbűvölik őt „a fenyőerdőcske, az égererdőcske, a szép mély rétek", amelyeket a szőlőhegy felé menet látott.[86] 1843-ban, egy nyirkos, hűs napon az erdő szélén legelésző állatok vonják magukra a figyelmét. „Reggeli a hársak alatt" — jegyzi fel egy héttel később.[87] E hársfák egyike lehet az a faóriás, amely ma is látható a kastély északi frontjához közel. Négy évvel később a hársak kapcsán írja, hogy azokat negyven éve ő maga ültette.[88] Fel-felkeresi az „Igazság oltárát" is. „A facsoport, amelyet én ültettem, megmaradt..." — örvendezik egyik alkalommal, s azt tervezi, hogy a következő évben rózsaszegéllyel fogja e kedves helyet körülvétetni.[89]

„Mennyi érdekesség minden fában és bokorban!" — örvend 1844 őszén Teréz, akinél aligha volt odaadóbb

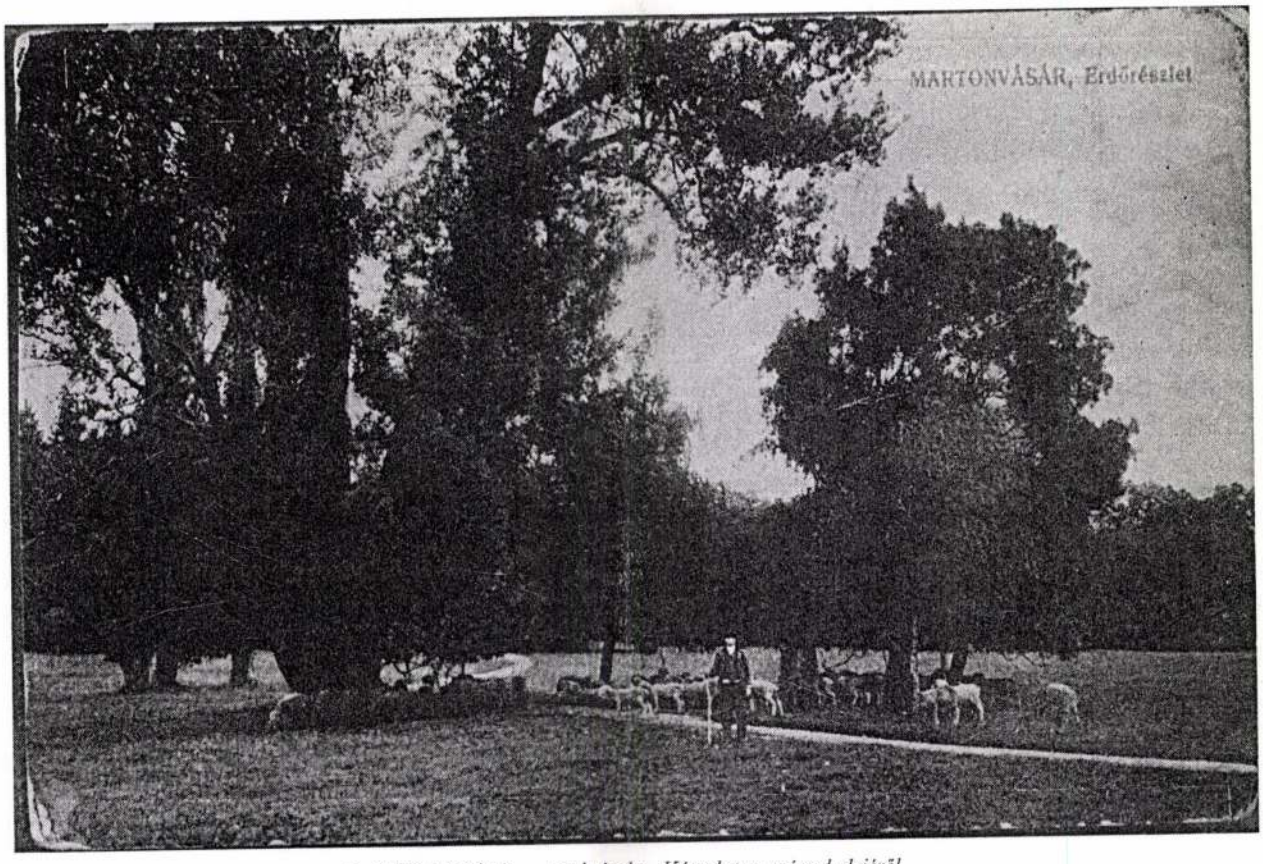

6. A Vöröskúti rét — parkrészlet. Képeslap a század elejéről

rajongója a parknak. Néhány nappal később írja: „Martonvásáron még sok százezer dísznövény van, körülöttünk pompáznak. A kertművészet és a tájkert művészete ('Gärtenkunst und Gartenlandschaftskunst') az, amikor a fák és bokrok festőien vannak elrendezve zöld és harmonikus színekben. A táblák különbözősége . . . elragadtatja az esztétikai érzéket. . . A két nagy víztükör a táj szemei."[90] Ez a Nebbien-tervezte park véleménye szerint más hazai, sőt külföldi kertekkel szemben is megállja a versenyt. Mint említettük, 1815-ben Richard Brightot Brunszvikék angolkertje hazájára emlékeztette. Kerek negyedszázaddal később Terézt hasonló élmény éri egy London környéki „régi park" láttán, amelyről megállapítja, hogy „pompás, mint M. Vássár [sic!]".[91] 1848 júniusában Brunszvik Teréz ismét Martonvásáron van. „Szép! Zöld, mint soha és békésen csendes" — írja naplójába.[92] Három hónappal később a szabadságharc első jelentős csatájára a közeli Pákozd-Sukorón kerül sor. Martonvásáron hadikórházat állítanak fel, a kastély pedig a csata után átmenetileg a magyar csapatok főhadiszállása lesz. Később az osztrákok is nemegyszer birtokba veszik.[93]

1849 októberében Brunszvik Ferenc Bécsben meghal. Felesége és gyermekei évekig távol maradnak. 1855 nyarán a nyolcvanéves Teréz ismét Martonvásáron van. Látogatása a búcsú jegyében zajlik. „Talán nem látjuk már egymást, ti kedves ligetek . . . Csak a fákat, a szép vidéket . . . oly nehezen hagyom itt" — írja.[94]

A martonvásári birtokot 1849-től az 1860-as évek elejéig Brunszvik Ferenc özvegye igazgatja. A park fenntartására 13—15 főt alkalmaz: főkertészt (1861 előtt Gruber Józsefet, utána Hommert Györgyöt), 2 kertész segédet, 8 majd 9 kertész „bojtárt" (legényt), kerti asztalost, csőszt, később egy szamarast is. Az állandó személyzet mellett évről évre 2 gyakornokot is foglalkoztatnak.[95] 1858—1860-ban e gyakornokok egyike volt a martonvásári születésű Magyar György (1844—1923), aki később József főherceg szolgálatába került, s Jámbor Vilmos tervei nyomán a Margitszigeten létrehozta és európai hírűvé fejlesztette az ottani nagyszerű parkot.[96]

A martonvásári angolkert növényállományára vonatkozólag a legtöbbet Szidónia grófné idejéből tudjuk. Mindez annak a három növényleltárnak, pontosabban átadási-átvételi jegyzéknek köszönhető, amely 1860-ban, az új főkertész, Hommert munkába állásakor készült. Ezek a listák nem a park teljes növényanyagát tartalmazzák (kettő a „hideg- és melegházi" növényeket, a harmadik pedig az 1858 és 1860 között helyben szaporított fákat és bokrokat veszi sorra), segítségükkel azonban az angolkert egészére vonatkozólag is érdekes dolgokat tudhatunk meg.

Az egyik jegyzék a hidegházban 118-féle növényt (főként cserepes és kerti virágot, bokrot stb. említ; ezek együttes darabszáma a 4300-at meghaladta. A melegházban 36-féle növényt (begónia, fikusz, gardénia stb.) tartottak számon.[97] A következő listán az a további 136-féle hideg- és melegházi növény szerepel, amellyel az állomány 1858 és 1860 között gyarapodott. E tételek döntő többsége az alcsúti főhercegi uradalom ajándékaként került Martonvásárra, de érkeztek növények Válból, Lovasberényből, Perkátáról, Csákvárról, Budáról stb., sőt külföldről — főként Bécsből és Erfurtból — is.[98] A martonvásári hideg- és melegházak gazdag növényállománya és a jegyzékek alapján jól elképzelhető virágpompája is mutatja: a virágkultusz

nem szűnt meg, amikor az angolkert a virágot száműzte, csak visszaszorult az üvegházakba. „S aki elfáradt a park egyhangú zöldjében, az üvegházba sietett, hogy szemét az exotikus virágcsodákon felfrissítse."[99]

Az említett harmadik, s egyben legterjedelmesebb jegyzék a birtok különböző pontjain kialakított hét faiskola állományáról készült.[100] E faiskolák elsősorban a helybéli park céljait szolgálták. „Csak az kerül eladásra, ami a saját szükségleten felül van" — írta Szidónia grófné megbízásából az új főkertésznek Lejthényi uradalmi inspektor.[101] A 98 804 darabból álló készlet dendrológiai elemzésére hivatottak nem vagyunk, összetételére vonatkozólag azonban mégiscsak kell tennünk néhány általánosabb jellegű megállapítást.

A „platánkorra emlékeztető fák" (platán, tulipánfa, japán akác, csörgőfa, kanadai nyár, fekete dió és „sokféle kőris" stb.)[102] közül csak a vasfa, páfrányfenyő és a törökmogyoró nincs a listán, ami persze nem jelenti azt, hogy a parkban ne lett volna. Van viszont sokféle akác, hárs, vadgesztenye, szil, tölgy, hólyagfa, szivarfa, szomorúfűz, lepényfa, bálványfa és számos gyümölcsfaféle.[103] A bokrok és cserjék közül megtalálható a listán 8-féle orgona, 6-6 spirea- és lonicerafaj, 5-féle zanót, jázmin, som, ribizke, hóbogyó, madárcseresznye, kecskerágó, borbolya stb. A jegyzék összeállítója külön csoportosította a cserépben nevelt „exotikus fákat". A 77 tétel között fa, bokor és cserje egyaránt előfordul. Ezek között a főként külföldről származó növények között a juhar, kőris, vadgesztenye, tölgy, hárs, szil, akác, orgona számos változatát megtaláljuk. A felsorolás 210 „nemesített" rózsató és 150 tő „Monath rosen" említésével zárul. A növényleltár fenyőt és egyéb örökzöldeket elsősorban a Marienheim nevű kertrész faiskolájánál sorol fel: keleti tuját, tiszafát és háromféle fenyőt (sima, erdei és egy *Pinus sp. plures* névvel jelöltet). Az egzotikusnak nevezett növények között tiszafáról és ciprusfenyőről történik említést.[104] A hidegházi növények listáján[105] szerepel egy „Cedrus Deodora" és egy „Cupresus", az ajándékba kapott növények között pedig egy Alcsútról származó fenyő és két tiszafa változat.[106]

Az 1850-es évek végén, a déli vaspálya építése során a martonvásári Brunszvik-birtokot magas vasúti töltéssel vágták ketté. Mindez a park északi, Malomtó körüli területét érintette, amelyet a kert nagyobbik, központi részével egy, a töltésen átvezetett alagúttal kötöttek össze. E területnek a gondozását később elhanyagolták, legalábbis erre enged következtetni egy 1870-ben megjelent cikk, amelynek szerzője a vasútállomásról Tordasra menet a következőket jegyezte fel: „A Brunnswick [sic!]-park, melyen áthajtunk, el van hanyagolva, puha gyepbársony helyett dudva verte föl a tisztásokat, lomha tó hátán szemét alszik, sásos part üregeiben béka sütkérez..."[107] Ekkoriban a park területe „800 hold ugyan, de a rét s legelő legnagyobb része és erdőség is ebben foglaltatik".[108]

A birtok ura ekkor már Brunszvik Géza, aki 1870 táján a kastélyt a képtárépülettel együtt neogót stílusban átalakíttatja. Zádor Anna szerint az angolkert esetében az épület és a kert „önálló tényezők, nem forrnak össze olyan építőművészeti egységbe, mint amire a megfelelő korszak franciakertjei adtak példát", éppen ezért „az angolkert különféle stílusban épített kastélyokhoz tartozhatott".[109] A martonvásári park esete ezt igen jól példázza, hiszen itt a barokk kastély kétszeri (klasszicista, majd neogót) átépítését kíséri végig az angolkert-stílus.

Az 1800-as évek második felében az angolkert új korszakába lépett, amely a dendrológiában a *fenyőkor* elnevezést kapta. A század derekától egyik szép külföldi fenyő a másik

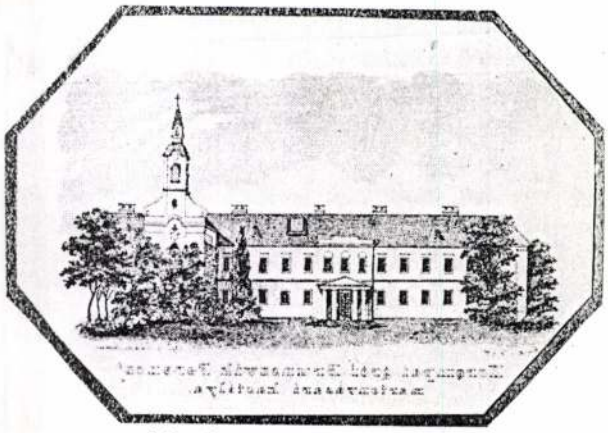

7. A kastély és a templom 1830—40 körül

után kezdi meg hódító útját a kontinensen: a mammutfenyő, a Douglas-fenyő, az ezüstfenyő stb. Amint említettük, fenyők és más, kifejezetten egzotikusnak mondott örökzöldek az 1860-ban összeállított martonvásári növényjegyzékekben is voltak. Ugyanez év végén Lejthényi uradalmi inspektor azon sajnálkozik, hogy fenyőcsemetéket nem kapnak.[110]

A következő évtizedek iratanyagát Brunszvik Géza jórészt megsemmisítette, ezért különösen értékes számunkra a kertész, Beliczay 1879. március 3-án kelt német nyelvű munkabeszámolója, amelyben a legtöbb szó a növénytelepítésekről esik. Kiderül, hogy ekkor a park számos helyén voltak fenyők, sőt egész fenyőrészek (Fichtenparthie): a *Sidonien-* és *Marienheim* nevű kertrészekben, a vadászház mellett, a szigeten, a tó mellett, valamint a park „Oberes Partär"-jében és a „Kleines Parterre" területén. Beliczay mindenütt a *Fichte* kifejezést használja, ami lucfenyőt jelent, német nyelvtudását látva azonban nem tartjuk kizártnak, hogy általában a fenyőket jelöli e szóval. Említ egy egzotikusnak számító sárgás tuját (Thuja Warena) is, amelyet a szigetről az *Oberes Partär* fenyői közé átültettek. Ugyanoda kerültek a tiszafák is a jegenyék mellé. A *Sidonienheim*ben és a tónál égerfát és fehér bükköt, a *Zukunftheim* nevű részben hársfát, a *Tükrös*ben (Spiegelhof) nyírfát, az oda vezető új út mentén gesztenyét és akácfát telepítettek.[111] E Tükrös nevű kertrész nevét arról a dombon épült, monumentális birkaistállóról kapta, amelynek egyik helyiségét tükrökkel látták el, hogy az uraság (Ferenc, majd Géza gróf, akik mindketten szenvedélyes juhtenyésztők voltak), az eléje vezetett állatokat könnyebben körbeszemlélhesse. Az általunk ismert források a Tükrös elnevezést először 1860 táján említik,[112] ami arra utal, hogy az istálló még azt megelőzően épült, hogy Brunszvik Géza a birtokot anyjától átvette. A parkkal kapcsolatos korábbi leírások[113] szerint a kastélytól a tükrösi juh-hodályig hajdan csodálatos kilátás nyílott.

A martonvásári birtok, mint említettük, 1893-ban József főherceg kezére került. A következő években Cserna Károly két metszetet készített a kastélyról, s ezeken látható, hogy az épület mindkét frontja előtt kör alakú virágos részeket, ún. *pleasure ground*okat alakítottak ki.[114] A virág tehát a századforduló táján a martonvásári angolkertben is visszakövetelte jogait a szabad ég alatt. Ekkoriban kezdik a parkot „Beethoven kedvelt tartózkodó helyeként" emlegetni. Dobos János martonvásári tanár írja 1895-ben, hogy a zeneköltő „különösen a parkbeli tó rózsás szigetét" kedvelte, „hol egy fában még most is látható saját kezűleg

bevésett monogrammja, s amely fát a kegyelet ma is féltékenyen őriz és ápol".[115] A Vasárnapi Újság másik cikkírója József főherceg alcsúti parkjával hasonlítja össze a martonvásári kertet. „Nagyszerűség" tekintetében szerinte Alcsút vezet, „noha a martonvásári park — mint írja — nagyobb, egyes részei sokkal régibbek százados fákkal; tisztás rétjei közt órákig lehet francziás utain kocsikázni". A cikk bevezetőjében meséli, hogy a kastély Brunszvikék távozása óta „elhagyatva állott, az övező park százados tölgyeitől körülvéve, melyeknek lombjai visszatükröződtek a park tavában, hol a hattyúk csendesen, zavartalanul úszkáltak le s fel..."[116]

A kastély felújítására 1896-ban került sor. A következő évben a birtok a Dreher családé lesz. Az 1927-es Beethoven-centenáriumot megelőzően a kastélyt ismét átépítették, az omladozó képtárépületet pedig lebontották. 1927-ben került a szigetre Pásztor János Beethoven-mellszobra. A közelében akkor még állt az a nyárfa, amelyet a hagyomány Beethoven fájaként emlegetett.[117]

A második világháború idején súlyos károkat szenvedett, majd a lehetőségek mértékében rekonstruált angolkertet 1953-ban természetvédelmi területté nyilvánították. A 80 hektáros park fenntartója a Magyar Tudományos Akadémia itt működő Mezőgazdasági Kutatóintézete. 1973-ban Tukacs Ottó, az intézet akkori kertépítésze a park növényjegyzékének összeállításával értékes és hézagpótló munkát végzett.[118] Az elmúlt évek parkrekonstrukciója Örsi Károly nevéhez fűződik.[119] A kastély földszintjén kialakított Beethoven Emlékmúzeum a nagy zeneköltő mellett a Brunszvik család tagjainak is emléket állít, akik a hazai kertművészet egyik büszkeségét hagyták ránk a Nebbien-tervezte martonvásári parkkal.

Hornyák Mária

JEGYZETEK

1 A Brunszvik család nevét az idők során nagyon sokféleképpen (Brunßwyk, Brunchwik, Brunczvik, Brunsvik, Brunswick, Brunszvik stb.) írták. A névhasználat még az egyes családtagok gyakorlatában sem volt egységes. 1938-ban, amikor a Magyar Történelmi Társulat elhatározta Brunszvik Teréz naplóinak kiadását, a név fonetikus írásmódja mellett döntött. Mi is ehhez igazodtunk.

2 *Bright, Richard:* Travels from Vienna through Lower Hungary... during the congress, in the year 1814. Edinburgh 1818, 609. *Szerecz Imre* fordítását a „Richard Bright utazásai a Dunántúlon 1815" című füzetből idéztük (Veszprém 1970, 80.)

3 *Balogh András:* A martonvásári kastély és parkja. Műemlékvédelem. 10(1966:4), 210—213; *Mesterházi Tihamér:* Martonvásári kastélypark. In: Arborétumok országszerte. (Szerk.: Mészöly Győző) Budapest 1984, 87—91; és *uő:* Martonvásár. Kastélypark. Budapest 1980 (Tájak Korok Múzeumok Kiskönyvtára); *Örsi Károly:* A martonvásári kastély és park története. Zöldfelületgazdálkodás 15 (1985:57) 15—21; és *uő:* A martonvásári kastélypark építéstörténete. Martonvásár. Az MTA Mezőgazdasági Kutatóintézetének és Kísérleti Gazdaságának Közleményei (a továbbiakban: Martonvásár) (19)90/3, 20—23.

4 A martonvásári Brunszvikok levéltárát lásd Magyar Országos Levéltár (a továbbiakban: MOL). Jelzete: P 68 Fasc. 1—8. A család alsókorompai iratait lásd Szlovák Központi Állami Levéltár (Státný Ústrední Archív, Bratislava), Brunschwick-Chotek levéltár (a továbbiakban: SzLKÁL Br.-Ch.)

5 Az 1808—1814. évi naplókötéteket lásd: Brunszvik Teréz grófnő naplói és feljegyzései. Szerk., bevez.: *Czeke Marianne.* 1. kötet. Budapest 1938. A kiadatlan naplók lelőhelye: Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Gyűjtemény (a továbbiakban: FSZEK). Jelzetük: B 0910/55/1—8.

6 A család egészének történetére vonatkozólag lásd *Czeke* i. m. (1938) bevezető tanulmánya, *uő:* Gróf Brunszvik Teréz ősei és oldalági rokonsága. Budapest 1935.

7 Martonvásár megszerzéséről és a birtok történetének 1820 előtti időszakáról lásd *Üvegesné Hornyák Mária:* Martonvásár és a Brunszvik uradalom a XVIII. század második felében. (Bölcsészdoktori disszertáció.) Budapest 1986. (Kézirat, ELTE).

8 *Üvegesné Hornyák Mária:* Aki Martonvásárt „paradicsommá" tette: Brunszvik Ferenc. Martonvásár (19)90/1, 17—19; *uő:* Ferenc Brunszvik, ein Freund von Beethoven. Studia Musicologica Academiae Scientiarum Hungariae 32 (1990), 225—233, *uő:* A Brunszvik-házaspár és a reformkori magyar kamarazenei élet. In: A Brunszvik család martonvásári könyv- és kottatára. Die Bibliothek und Notensammlung der Familie Brunszvik in Martonvásár. Szerk.: (Üvegesné) *Hornyák Mária.* Martonvásár 1991, 65—68.

9 Brunszvik Teréz életéről a legalapvetőbb munkák: *Czeke* fentebb említett művei, továbbá *Czeke Marianne—H. Révész Margit:* Gróf Brunsvik Teréz élet- és jellemrajza. Emlékiratai: Félszázad életemből. (Ford.: Petrich Béla.) Budapest 1926. (A továbbiakban: *Czeke—Révész.*)

10 *Üvegesné Hornyák Mária:* A martonvásári uradalom 1865-ben. Martonvásár (19)90:4, 22—23.

11 *Penyigei Dénes:* Tessedik Sámuel. Budapest 1980 (Agrártörténeti tanulmányok 9.) 187.

12 Kiadatlan naplók: J 25/63. p. (1842. jún. 22.) és J 27/39. p. (1844. máj. 27.) FSZEK B 0910/55/5.

13 Declaratio finalis quoud aedificia et meliorationes MVásáriensis. (Id. Brunszvik Antal 1770. máj. 24-én kelt kimutatása.) SzLKÁL Br.-Ch. I. A. Lad. Br. Fasc. 6. Nro 3.

14 A térképvázlatot egy „Agricultura" c. számadáskönyv borítójának belsején találtuk: SzLKÁL Br.-Ch. I. B. VI. 215.

15 Kiadatlan naplók: J 30/39. p. (1850. aug. 5.) FSZEK B 0910/55/5.

16 Rotenstein azonosítója: *H. Balázs Éva:* Ki volt Rotenstein? Egy forrás azonosítása. Ars Hungarica 15 (1987:2), 133—138; idézi *Rapaics Rajmund:* Magyar kertek. Budapest 1940, 101. *Korabinsky* írja még, hogy Korompán „es befindet sich allhier ein schönes Kastell mit einem prächtigen Garten und einem Schildkrötenteiche..." (Geographisch-historisches und Produkten Lexikon von Ungarn... Pressburg 1786, 319.) A korompai park száz évvel ezelőtti állapotáról lásd *Jedlicska Pál:* Kiskárpáti emlékek. 2. kötet. Eger 1891, 168—170.

17 MOL P 68. Fasc. 3. (1783/Levelek).

18 A kastélyról lásd *Budai Aurél:* A martonvásári kastély építéstörténete. Műemlékvédelem 34 (1990:4) 217—225.; *uő:* A martonvásári volt Brunszvik-kastély építéstörténete. Martonvásár (19)90/2, 20—22. és *(Üvegesné) Hornyák Mária:* Adalékok a martonvásári templom és kastély 18. századi történetéhez. Művészettörténeti Értesítő 39 (1990), 198—203. A templomról lásd még *Jávor Anna:* Leicher, Tabota és Cimbal Martonvásáron. Művészettörténeti Értesítő 39 (1990), 204—214.

19 A kerítést Simoncsics tiszttartó 1784. dec. 17-én, 1785. máj. 9-én és okt. 17-én kelt levelei említik: MOL P 68 Fasc. 3. (Levelek 1784, ill. 1785.)

20 MOL P 68 Fasc. 3. (1784/Levelek)

21 MOL P 68 Fasc. 3. (1785/Levelek)

22 Lásd Brunszvikné 1784. ápr. 22-én, máj. 2-án és 10-én kelt leveleit. MOL P 68 Fasc. 3. (1784/Levelek)

23 *Rousseau* összes műveinek 1782. évi kiadásából 5 kötet ma is megvan ifj. Brunszvik Antal könyvei között. Lásd *(Üvegesné) Hornyák Mária:* A Brunszvik könyvtár megmaradt anyagának ismertetése. In: A Brunszvik család martonvásári könyv- és kottatára. (i. m.) 15—19, és uo. Katalógus (Összeállította: Pintér Gábor), 35—62.

24 Az alsókorompai Brunszvik könyvtár katalógusa, 145/150. tétel: SzLKÁL Br.-Ch. 157. kart.: Privata III. 464. l.: Katalog knih v Dolnej Krupej.

25 Simoncsics 1787. márc. 26-án és 1791. jan. 28-án és 31-én kelt levelei. MOL P 68 Fasc. 4. (Levelek/1787, ill. 1791.)

26 MOL Kancelláriai levéltár. Acta generalia. A 39 1788:4663.

27 A hazai angolkertek történetének legteljesebb összefoglalását lásd *Zádor Anna:* Az angolkert Magyarországon. In: *Uő:* Az építészet és múltja. Budapest 1988, 145—160, 233—243.

28 Uo. 150.

29 Uo.

30 A kertész tevékenységéről lásd Simoncsics 1785. máj. 9-én, 1787. márc. 15-én és ápr. 30-án, valamint 1791. jan. 28-án kelt leveleit. MOL P 68 Fasc. 3. (Levelek/1785, 1787.) és Fasc. 4. (1791/Levelek)

31 *Czeke—Révész* i. m. 105.

32 *Vályi András:* Magyar Országnak leírása. 2. kötet. Pest 1799, 585.

33 A család és Beethoven kapcsolatáról lásd *La Mara* (Lipsius, Marie): Beethoven und die Brunsviks. Leipzig 1920), *Papp Viktor:* Beethoven és a magyarok. Budapest 1927. és *Környei Elek:* Beethoven és Martonvásár. Székesfehérvár 1960.

34 Jozefin és Beethoven levelezését lásd Beethoven. Dreizehn unbekannte Briefe an Josephine Gräfin Deym geb. v. Brunsvik. (Faksimile). Einführung und Übertragung von *J. Schmidt-Görg* Bonn 1986; *Schmidt-Görg, J.:* Neue Schriftstücke zu Beethoven und Josephine Gräfin Deym. Beethoven Jahrbuch 6 (1965/68), 205—208. Kettejük kapcsolatáról lásd még *Tellenbach, Marie-Elisabeth:* Beethoven und seine „Unsterbliche Geliebte" Josephine Brunswick. Zürich 1983. A „Halhatatlan Kedves"-kérdés mai állásáról összefoglalást ad *Brandenburg, Sieghard:* Kommentar. In: Beethoven. Der Brief an die Unsterbliche Geliebte. Bonn 1986, 17—32.

35 Lásd *Major Ervin:* Beethoven magyarországi útjai. Új Zenei Szemle 3 (1952:3), 8—10. és 4, 4—6., valamint *Papp V.* és *Környei E.* i. m.

36 *Bronevszkij, Vladimir:* Utazás Magyarországon (1810). (Ford. Tardy Kallós Lajos). Budapest 1948, 41.: „Míg a zsidó kocsmában megterítették az asztalt, addig mi a földesúr gyönyörű kertjében sétálgattunk, beszélgettünk..."

37 Lásd a 13., 15., 22. és 25. sz. jegyzetben említett dokumentumokat.

38 Lásd egyebek mellett ifj. Brunszvik Antal 1784. nov. 10-én, felesége 1784. máj. 10-én, valamint Simoncsics tiszttartó 1791. jan. 28-án kelt levelét. MOL P 68 Fasc. 3. (1784/Levelek) és Fasc. 4. (1791/Levelek).

39 MOL P 68 Fasc. 4. (1791/Levelek).

40 Kapcsolatukra vonatkozóan lásd Winterl Jakab ifj. Brunszvik Antalhoz címzett, s valószínűleg 1791-ben kelt levelét (MOL P 68 Fasc. 4. (Levelek/1791), valamint *Gombocz Endre:* A budapesti egyetemi botanikus kert és tanszék története című könyvét (Budapest 1914, 41).

41 E munkálatokról emlékirataiban Brunszvik Teréz ír. Lásd *Czeke—Révész* i. m., 105—106. A Malomtó egy, az 1850-es években készült katonai térképen (Hadtörténeti Levéltár. Térképmű 1850—1860. Sect. Nr. 52. Colonne Nr. XXXI.) még szerepel. Később lecsapolták, ennek időpontját azonban nem ismerjük.

42 Lásd ifj. Brunszvik Antal dátum nélküli levelét: MOL P 68 Fasc. 5. („XVIII. sz."/Levelek). A teknősöket egy, az uradalom és Montz Ferenc között 1806-ban kötött halászati szerződés is említi, mondván, hogy azok tulajdonjoga Brunszvikéké marad (MOL P 68 Fasc. 5. Iratok/1809).

43 Lásd Simoncsics 1784. júl. 26-án és 1785. okt. 17-én kelt leveleit. MOL P 68 Fasc. 3. (Levelek/1784. és 1785.)

44 *Czeke—Révész* i. m., 45.

45 Egy másik érdekes „hársfaobjektumot" a Sopron melletti Darufalva parkjából említ *Rapaics Rajmund:* „egy kedves hársfaterem" volt egy magaslaton nyolc szoborral díszítve. (I. m., 120.)

46 E gyakran, de sajnos nem egészen pontos fordítás alapján idézett sorokat Brunszvik Teréz emlékiratainak eredeti, német nyelvű változatából (*La Mara:* Beethovens Unsterbliche Geliebte. Das Geheimnis der Gräfin Brunsvik und ihre Memoiren. Leipzig 1909, 62.) fordították magyarra.

47 Idézi: *Környei* i. m., 37.

48 Az emlékműre tett tréfás célzást a Beethoven-levélkiadások legtöbbje nem kommentálja. A mondatot „kissé homályosnak" ítélő *Czeke Marianne* szerint Teréz talán igért Beethovennek „valami festményt — rajzot, esetleg vállalkozott portraitírozására". (Brunszvik Teréz naplói... i. m. CLXVVV.) Az eddigi legteljesebb Beethoven-levélkiadás összeállítója, *Emily Anderson* hasonlóan vélekedik. (The letters of Beethoven. London 1961. Vol. 1., 169, 3. sz. lábjegyzet.) *Ludwig Nohl* viszont, aki korban a Beethoven-időkhöz legközelebb állt, 1867-ben azt írta: „Akkoriban az osztrák nagyságok körében különösen divatban volt, hogy uradalmukban emlékművet állítsanak híres művészek tiszteletére." Példaként Harrach grófot említi, aki rohraui birtokán a hely nagy szülöttje, a még élő Haydn tiszteletére állított emléket. (Neue Briefe Beethovens. Stuttgart 1867, 12, *. lábjegyzet.) Ezt a szokást a Brunszvik család is ismerte. Jedlicska (i. m. 151.) szerint Brunszvik Józsefné férjének készíttetett ilyen emléket Alsókorompán. Hasonló példákkal a kerttörténeti irodalomban is találkozhatunk. *Rapaics* (i. m., 160—161.) például megemlíti Zichy Ferencet, aki Vendrődön a még ugyancsak élő jeles kerttervező, Bernhard Petri munkásságának állított obeliszket.

49 Ercsiről lásd *Korizmics László—Benkő Dániel—Morócz István:* Mezei gazdaság könyve ... 1. kötet. Pest 1855, 372—379.

50 MOL P 68 Fasc. 5. (Levelek/1809).

51 MOL P 68 Fasc. 5. (Levelek/1809).

52 *Zádor* i. m., 151.

53 *Zádor Annának* a 27. sz. jegyzetben említett összefoglalója egy nemzetközi kongresszusra készült. Magyar nyelven először az Építés-, Építészettudomány 5(1973) 1—2. számában (3—53.) jelent meg. Legújabban *uő:* The History of the English Garden in Hungary. Acta Historiae Artium 33 (1987—88), 291—344.

54 *Jedlicska* i. m., 151.

55 *Zádor* i. m., 1988, 159.

56 *Nebbien, Heinrich:* Ungarn Folks-Garten der koeniglichen Frey-stadt Pesth (1816). Hrsg.: *Nehring, Dorothea.* München 1981, VII. Bírálatát lásd *Zádor Anna:* Dorothea Nehring: Stadtparkanlagen in der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts. Művészettörténeti Értesítő 31(1982), 66—68.

57 Geist der Landschaft-Bildnerei als Programm des größern Werkes. In: Freia oder Geist der Landschafts-Bildnerei. Bildungswerk für nationalen Vohlstand und höchste Schönheit der Genüsse. 1. Lieferung. Weimar 1821, III.:

„Der Verfasser dieses Programme ... war so glücklich einigen Edlen Ungarns in der Bildung ihrer Güter und Gärten an die Hand zu gehen...

Zu Mártony Vásár (sp. Váschár) im Stuhlveissenburger Komitate, zvei Posten fon Ofen, bildete Herr Graf Franz Brunsvik de Korompa die Umgebungen seines Vohnsitzes, zusammt den mustervollen Betrieben der Virtschaft-Höfe dieses Gutes in venig Jahren zu einem Ganzen herfor, das jedem Freunde faterländischer Güterausbildungkunst in vürdiger Eigenthümlichkeit anspricht. Vir haben hier nur den urbildenden Geist der Gärten dieses Gutes, zu erörtern. Dieser Geist erscheint hier eben so streng virtschaftlich als forbildend, und dürfte manchen schulgerechten Aesthetiker heutiger Zeit in Ferlegenheit bringen, der nämlich den Begriff fon Schönheit, sich ohne unsere Nützlichkeitstufe nur denken kann: so z. B. findet man die Pflanzungen zu den reitzendsten Bildern der Gegend sich ordnend, aber es liegt in ihrer Ueppigkeit des Forstmanns eigennützige Kunst ferborgen, der sie auf zweckmäßigen Boden und Unterlage gestellt, und der sie in Massen, Horste, Gruppen, Hecken u. s. v. geordnet, und das nöthige Brenn-, Bau- und Verkholz aller Art fon ihnen zu erhalten; so sieht man zvar den Boden dieser Pflanzungen in ihrer ersten Anlage sehr schön und fleißig bearbeitet, allein es geschieht aus der eigennützigen Absicht diese Setzlinge bis zum Schluß ihrer Vipfel schnell emporzutreiben, und selbst diese Arbeit, durch die Bodenfrucht, bezahlt zu sehen; so erscheinen zvar die Matten bald als üppige Viesen und Saaten in den regen mannigfaltigen Bildern, allein der ungestallte Pflug, und die gierige Sense fervandeln das ästetische Bild in eine habsüchtige Virtschaftszene; so führen zvar die Vege in malerischen Zügen zu den heitersten Ansichten, und zu Gebilden und Büschen, die fon des edlen Besitzers Geist schöne Erinnerungen hinterlassen, allein auf denselben Wegen sieht man die Gaben der Erndte: — „tardaque Eleusinae matris volventia plaustra" — auf langsam rollenden Vägen der eleusinischer Mutter einher aechzen, und die Bartschur

vie das zarte Gebiegel des Rasens, hier fon muntern Füllen, dort fom schweren Rinde oder des Vollentiers edelsten Heerden ferrichtet; ebenso ist's ein zweilfelhaft Ding ob die schön geordneten Vässer mit Mühlen und Rohrschnitt, Fieh-Schvemmen und Tränken, Entenjagd und Fischfang bemalt, dem Fergnügen oder dem Nutzen geveiht sind; eben so ist's mit den Gebäuden in ihrer schlichten Anmuth und ihren — durch trefliche Anlage und Leitung des ländlichen Geverbes, — zufried'nen Bevohnern, ob man sie für Forbilder fon Zveck und Idee der Betriebe, vie auch fon Maaß und richtigem Ferhältniß des Erverbes, oder des Genusses nehmen soll..."

„A szerző ... igen boldog, hogy Magyarország néhány nemesének jószága és kertje kialakításában segíthetett.

Martonvásáron, Székesfehérvár (sic!) megyében Budától két postaállomásnyi távolságra, Korompai Brunszvik Ferenc gróf lakóhelye környezetét, beleértve e majorságainak példás üzemeit is néhány év alatt egy teljes egésszé formálta, amely méltán tetszik a hon szeretetén alapuló birtokrendező művészet [Güterausbildungskunst] minden barátjának. Nekünk csak e birtok kertjeinek eszményképét kell kifejtenünk. Ez az eszménykép itt éppen olyan szigorúan gazdaságos, mint példás, és a mai kor néhány akadémikus esztétáját, akik tudniillik a szépség fogalmából a hasznosság elvét kirekesztik, zavarba hozná. Így például (itt) a növényzetet a környék legvarázsosabb képeivé rendezve találjuk, amelynek buja voltától hasznot remél az erdész, aki a növényzetet a célnak legmegfelelőbb talajra helyezte, s tömegekbe, cserjésekbe, facsoportokba, sövényekbe stb. rendezte, hogy szert tegyen a szükséges mennyiségű és minden nemű tűzifára, épületfára, asztalosipari fára. E növények részére kiültetésük első helyén a talajt nagyon szépen és szorgosan megmunkálják, ez azonban egyedül azzal a hasznot remélő szándékkal történik, hogy ezek a csemeték gyorsan sudár fákká nőjenek, és e munka maga a talaj termékenysége által kifizetődjék. Így jelennek meg a pázsitok a buja rétek és vetések élénk és sokrétű képeiben, és csak a goromba eke és a mohó sarló alakítja át az esztétikus képet hasznot hozó gazdasági jelenetté; így vezetnek a festői útvonalak a legszívderítőbb látványokhoz, ligetekhez és bokorcsoportokhoz, amelyek a nemes tulajdonos szelleméről szép emléket hagynak hátra. Egyedül ennek útján látja az ember az aratás adományát: 'tardaque Eleusinae matris volventia plaustra', és az elegáns angol pázsit néhol zsenge, másutt buja fűként, ismét másutt szarvasmarhával és a legnemesebb fajta juhokkal lelegeltetve; éppen ilyen kérdéses dolog az is, hogy a szépen elrendezett vizek, amelyeket malmok, nádasok, állatúsztatók és -itatók, vadkacsavadászat és halászat tesznek festőivé, szórakozást vagy hasznot hajtsanak-e. Ugyanez vonatkozik a majorsági üzem egyszerű szépségű és megfelelő helyre épített épületeire, amellyel a majorlakók elégedettek. Mindez a célszerű, és ideális üzem, valamint a hasznosság és élvezet mértékének és helyes arányának az előképe..." (A fordításért Freitag Juditnak mondok köszönetet.)

58 „MV. wie immer ausgezeichnet! — Der Park schön gedacht durch Nebbien..." Kiadatlan naplók: J 25/129. p. (1843. máj. 22.) FSZEK B 0910/55/5.

59 Nebbien életéről lásd *Nehring, Dorothea:* Einleitung. In: Nebbien i. m. (1816) III—XXV., és *uő:* Christian Heinrich Nebbien und der Városliget in Pest. Agrártörténeti Szemle 25 (1983). Suppl. 27—44.

60 Korábban belgának vagy franciának hitték.

61 Nebbien Brunszvik Józsefhez címzett leveleinek eredetijét Pozsonyban őrzik. Másolatát lásd MOL Mikrofilmtár C 1602.

62 Művei jegyzékét *Dorothea Nehring* közli. In: *Nebbien* i. m. (1816) XXVI—XXVII.

63 Instrumentum resignatorium ... (1811) MOL P 68 Fasc. 6. (1811/Iratok).

64 Lásd Nebbien 1814. márc. 30-án kelt levelét, amelyben arra panaszkodik, hogy „in meinem kleinen Pesther Baumschule" majdnem mindent elloptak. MOL Mikrofilmtár C 1602.

65 Kiadatlan naplók: M 4/82. p. (1815) FSZEK B 0910/55/6.

66 Lásd 1813. dec. 31-én kelt levelét. Uo.

67 Lásd a 64. sz. jegyzetben említett levelet.

68 Uo. Meg kell jegyeznünk, hogy a Beethoven-életrajzokban semmi utalás nincs arra, hogy a zeneköltő 1814-ben hazánkban járt volna. Nebbien állítása tehát mindenképpen további bizonyítékokat igényel.

69 Lásd az 57. sz. jegyzetet.

70 *Nebbien* i. m. (1816) VII.

71 Lásd az 57. sz. jegyzetben közölt szövegben.

72 Ekkorra megtörtént a birtok négy majorra osztása, a majorsági központok (lakóházak, istállók) kiépítése stb. Lásd Richard Bright utazásai (i. m.) 82.

73 Kiadatlan naplók: M 4/25 (1815 k.) FSZEK B 0910/55/6.

74 „Die alte Pappeln der Gloriette" írja 1814. márc. 13-án kelt levelében. MOL Mikrofilmtár C 1602.

75 *La Mara* i. m. (1920), 18.

76 E kifejezéseket Nebbien használja az 57. sz. jegyzetben közölt írásában. Brunszvik Teréz naplójában ír Nebbien elképzeléseiről, s ezek kapcsán megjegyzi: „Die Landschaftsbildnerey ist dreifach: Nützlichkeit — Mahlerey (Verhältnisse) u(nd) Dichtung od. Symbolik..." Kiadatlan naplók: J 7/59. p. (1819. nov. 9.) FSZEK B 0910/55/2.

77 A 76. sz. jegyzetben említett napló 113. oldalán említi, hogy barátja, W. L. Migazzi „hat einen Catalogue Manuscript v(on) Nebbien... (1819. okt. 30.). Nebbient említi még: Kiadatlan napló: J 8/168. p. (1820) FSZEK B 0910/55/2., M 9/16. p. (1816—1822 között) FSZEK B 0910/55/6.

78 Emléklapok vajai báró Vay Miklós életéből. Budapest 1899, 108.

79 Levele anyjához (Martonvásár, 1826 k.). Beethoven Emlékmúzeum, Martonvásár.

80 A képgyűjteményről lásd *Környei Elek:* Klasszikus mesterek alkotásai az egykori martonvásári Brunsvik képtárban. Művészet 7 (1966:1), 4. és *Frimmel:* Lexikon der Wiener Gemäldesammlungen. (1. kötet) A—F. München 1913, 227—239. Legújabban *Mravik László:* Két szilánk a hajdani Brunsvik-gyűjteményből. Művészettörténeti Értesítő 37 (1989), 145.

81 *Haberle, C. C.:* Succinta rei herbariae Hungaricae et Transylvaniae historia. 1830, 52.

82 *Thiele, J. C.:* Das Königreich Ungarn. Bd. 2. Kaschau 1833, 228.: „Castelle mit einem schönen Garten"; *Fényes Elek:* Magyarországnak ... mostani állapotja... 1. kötet, Pest 1836, 98.: „Kastély egy szép kerttel együtt"; *Paget, John:* Hungary and Transylvania. London 1839, 256.: „good house and pretty park"; *Fényes Elek:* Magyarország geographiai szótára. 3. kötet. Pest 1851, 72.: „Ékesíti az uraság kastélya, amellyhez nagy kiterjedésű gyönyörű angolkert tartozik, egy pataktól átmetszve"; *Zách József:* Fejér m. topographiai statisztikája... Székesfehérvár 1863, 234.: „Van gyönyörű angolkertje, mely a keresztülvonuló és terjedelmes tavat képező patak által igen díszíttetik..."; *Fényes Elek:* Magyarország ismertetése... 1. kötet. Pest 1866, 115.: „Ékesíti az urasági szép kastély gyönyörű angolkerttel együtt".

83 *Kotz, Louise:* Was ich erlebte! Was mir auffiel! Erinnerungen vermischten Inhaltes. Abt. 1—3. (Prag 1859—1861.) című művére *Sisa József:* Adalékok a magyarországi romantikus kastélyépítészethez című cikke (Ars Hungarica 8 (1980:1), 103—125.) hívta fel a figyelmemet. A martonvásári kastély képét Kotz a 3. kötet címlapját megelőző oldalon közli. A 433. oldalon írja: „Sehr angenehme Excursionen lassen sich von Pest und Ofen in das Stuhlweissenburger Comitat unternehmen, wo schon Marton-Vasar einen schönen Park besitzt, in welchem das grosse Schloss und viele wohlgebaute Oekonomiegebäude sich befinden, sammt der Schafschwemme von rothem Marmor". A litográfia egy példányát a Magyar Történelmi Képcsarnok őrzi. (Leltári száma: 9086.)

84 Hogy Louise Kotz (Morvaország, 1812 k. — Prága, 1863) mennyire nem törekedett valósághű ábrázolásra, arra egy másik illusztrációjából is következtethetünk. Könyve 3. kötetében, a 436. és 437. oldal között van egy rajza „Kloster Maik bei Czakvar" felirattal, amelyen a monumentális kolostorral ékesített domb lábát egy majdnem Duna-szélességű folyó mossa... A bárónő érdekes személyiség volt Bécsben, tájképfestészetéről A. von Humboldt nagy elismeréssel nyilatkozott. *Wurzbach, C. v.:* Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich... Bd. 13. Wien 1865, 44. és Biographisches Lexikon zur Geschichte der Böhmischen Länder. Bd. 2. München 1984, 266.

85 Kiadatlan naplók: J 24/158. p. (1841. máj. 12.) FSZEK B 0910/55/4.

86 Kiadatlan naplók: J 25/63., 65. p. (1842. jún. 22. és 30.) FSZEK B 0910/55/5.

87 Kiadatlan naplók: J 25/129., 130. p. (1843. máj. 22. és jún. 1.) uo.

88 Kiadatlan naplók: J 28/164. p. (1847. jún. 24—25.) uo.

89 Kiadatlan naplók: J 25/135. p. (1843. jún. 27.) uo.

90 Kiadatlan naplók: J 27/59. p. (1844. okt. 29. és 30.) uo.

91 Kiadatlan naplók: J 23/115. p. (1840. ápr. 21.) FSZEK B 0910/55/3.

92 Kiadatlan naplók: J 29/71. p. (1848. jún. 13—16.) FSZEK B 0910/55/5.

93 1849-ben pl. Laibachba menet és jövet itt szállásolták el a fogoly Batthyány Lajost. Lásd *Hornyák Mária:* Martonvásáron át a bizonytalan jövő felé. Fejér Megyei Hírlap 38 (1982) márc. 20. sz., 7.

94 Kiadatlan naplók: J 31/42. p. (1855. júl. 1.) FSZEK B 0910/55/5.

95 „Díjak és bérek tabellája" 1858., 1859., 1860. MOL P 68 Fasc. 7.

96 *Rapaics* i. m., 209—210. és Magyar életrajzi lexikon. Főszerk.: *Kenyeres Ágnes.* 2. kötet. Budapest 1969, 120.

97 „Verzeichnis der Kalt- und Varm-hauspflanzen" (1858) MOL P 68 Fasc. 7. (Iratok/1858).

98 „Verzeichniß der Kalt- und Warmhauspflanzen, welche seid jahre 1858 zugekauft und specificirt worden" (1860) MOL P 68 Fasc. 7. (Iratok/1860).

99 *Rapaics* i. m., 237.

100 „Verzeichniß. ... Bäume u(nd) Gestreicher, welche seid Jahre 1858 vermehrt sind worden bis Ende des Jahres 1860". MOL P 68 Fasc. 7. (Iratok/1858).

101 Lejthényi 1860. júl. 15-én kelt fogalmazványa MOL P 68 Fasc. 7. (Levelek/1860).

102 *Rapaics* i. m., 209.

103 A gyümölcsösről lásd *Lencsés Ferenc:* Martonvásár története. Székesfehérvár 1965, 39—40.

104 Lásd a 97. sz. jegyzetet.

105 Lásd a 94. sz. jegyzetet.

106 Lásd a 95. sz. jegyzetet.

107 Argus (?): Alcsúton. Magyarország és a Nagyvilág 6 (1870:30), 350.

108 A martonvásári gazdaság leírása. Gazdasági Lapok 18 (1866:10), 116.

109 *Zádor* i. m., 233.

110 Lejthényi levélvázlata 1860. ápr. 7. MOL P 68 Fasc. 7. (Iratok/1860).

111 „Gartenbericht über die ververtigte Gartenarbeit..." (1879. márc. 3.) MOL P 68 Fasc. 8. (1875)

112 Martonvásár 1858-ban elkészült telekkönyve Tükröst már említi. Lásd *Lencsés Ferenc:* Martonvásár. In: Fejér Megyei Történeti Évkönyv 21 (1990), 69. *Fényes Elek*nél először a Magyarország ismertetése... című összeállításban (1. kötet. Pest 1866, 115.) szerepel.

113 Lásd a 3. sz. jegyzetet.

114 Az épület déli homlokzatát ábrázoló rajzot lásd: Vasárnapi Újság 42 (1895:16), 252, a képtár felőli oldal rajzát pedig: Az Osztrák—Magyar Monarchia írásban és képben. 4. kötet. Budapest 1896, 571. Ugyanebből az időből Klösz György fényképfelvételeit közli *Budai* i. m. (1990), 223.

115 *Dobos János:* A martonvásári kastély. Vasárnapi Újság 42 (1895:16), 257—258.

116 József Ágost főherceg és neje. Vasárnapi Újság 43 (1896:28), 457—458.

117 Az 1930-as években kidőlt Beethoven-fa és egy idős martonvásári szilfa rajzát közli *Balogh András:* Magyarország nevezetes fái. Budapest 1957, XII—XIII. Leírásuk uo. 20—21.

118 *(Tukacs Ottó):* The park. Martonvásár 1974. (Kézirat) A Brunszvik-levéltár parkkal kapcsolatos 1850 utáni iratait, így a 97., 98. és 100. sz. jegyzetben szereplő három növényjegyzéket is Tukacs Ottó kutatta fel; e dokumentumok másolatainak átengedését neki köszönöm.

119 *Örsi Károly:* A martonvásári kastélypark felújítási munkái. Martonvásár (19)91/2, 20—21.

NEBBIEN, Christian Heinrich

Debrecenben Keszthelyi játszik Szusza helyett, elutazott a B. csapat

A szerdai debreceni próbamérkőzésen megsérült *Szusza*ról a röntgenvizsgálat megállapította, hogy lába nem tört el. Tüzetesebb vizsgálatra akkor kerül sor, amikor dr *Kreisz* László főorvos, a labdarúgók ismert kitűnő orvosa is Debrecenbe érkezik. *Szusza* azonban vasárnap semmiesetre sem játszhat.

Sebes kapitány úgy nyilatkozott, hogy Szusza helyett *Keszthelyi II.*-t, a csepeliek játékosát játszatja a jobbösszekötő helyén, Egresi mellett, szóval nem veszi el a B-csapatból a Budai—Kocsis Fradi jobbszárnyat. Keszthelyi nagyon jól mozgott Debrecenben, s reméli, hogy a mérkőzésen sem lesz vele baj. Csatártartaléknak az ugyancsak csepeli *Fenyvesit* rendelte Debrecenbe. Egyébként megállapította, hogy Szusza sérüléséről senki sem tehet. Szusza egyedül vitte a labdát, amikor a térdével történt a baj. Megállapította azonban a kapitány, hogy a debreceniek túlságosan komolyan vették a mérkőzést, pedig előzetesen figyelmeztette őket, hogy a válogatottnak nem szabad komolyan játszania, s ne kényszerítsék ők sem a válogatottakat erőkifejtésre.

A B-csapat csütörtökön reggel 3/4 9-kor a Nyugati pályaudvarról az eredeti összeállításban elutazott Gdanskba *Kovács* Jenő, az MLSZ ügyvezető alelnöke, *Mandik* Béla B-kapitány és *Kalmár* Jenő, a csepeliek mestere kíséretével. A csapat pénteken délelőtt érkezik meg Gdansba.

A vízipóló bajnokságért ezen a héten sok mérkőzést játszanak. Az Előre szombati versenye után Előre—NSC és MTK —III. ker., a vasárnapi verseny után pedig Előre—FTC mérkőzések lesznek. Szombaton Újpesten játsszák az UTE—Vasas Toto-mérkőzést, vasárnap Egerben a Tatabánya vendégszerepel.

A vidéki tenisz CSB-t úgy a férfiaknál, mint a nőknél a diósgyőriek nyerték. Férfiaknál 2. Csepel, 3. Pécs, a nőknél 2. Kaposvár, 3. Kecskemét.

A Davis Cup amerikai zónájában: Mexikó—Cuba 4:1.

Lemondott az atletikai kapitány, Kelen János, a kiváló hosszútávfutó bajnok egyéb elfoglaltsága miatt, utóda *Bácsalmási* Péter, a kiváló dekatlon bajnok.

Nyári művésztelepek

Nyári művésztelepet szervez a *badacsonyi bazaltbányák* mellett, *Miskolcon*, *Diósgyőrött*, *Salgótarjánban*, a *balatonfüredi* hajógyár közelében, a *hódmezővásárhelyi* traktorállomáson és *Tatabányán* 80 képzőművészeti hallgató számára a kulturminiszter. Itt közvetlen kapcsolatba kerülnek az ipari és mezőgazdasági dolgozókkal és tehetségkutató munkát végeznek.

Az Oktogon-térről indul több autobuszjárat

A MÁVAUT Autobuszközlekedési NV értesíti az utazóközönséget, hogy július 11-étől az alábbi autobuszjáratok indulnak az Oktogon-térről: Budapest—Perkáta, Budapest—Dobogókő, Budapest—Kerekegyháza, Budapest—Mór, Budapest—Okécske, Budapest—Szabadszállás, Budapest—Jászberény, Budapest—Dorog—Esztergom.

Helyenként eső, zivatar

A Meteorológiai Intézet jelenti: Európában egyre változékonyabb az időjárás, amit a különböző hőmérsékleti légtömegek beáramlása okoz, most azonban már túlnyomó részt melegebb légtömegek vannak uralmon. Hazánkban szerdán reggel a hirtelen jött időrosszabbodás után gyors javulás következett be és a hőmérséklet Szombathely környékének kivételével 25—26, Békéscsabán és Debrecenben 27 fokig emelkedett, csütörtökön reggel pedig sok helyen még a 15 fok alá süllyedt.

Budapesten csütörtökön 12 órakor a hőmérséklet 22 Celsius fok, a tengerszintre átszámított légnyomás 766 mm, gyengén süllyedő irányzatú.

Várható időjárás péntek estig: Mérsékelt szél, részben felhős idő, egyes helyeken eső, esetleg zivatar. A hőmérséklet nyugaton kissé emelkedik, keleten alig változik.

Nemzet
Hegedűs Gyula
Parragi György
Bajcsy-Zsilinszky-út 34. Telefon: 125-340
Negyedévre 45 forint. Postatak. csekksz.: 36.662
Felelős kiadó: Hegedűs Gyula
Bajcsy-Zsilinszky-út 34. Felelős: Daka István
Hirdetések — jellel vannak ellátva

...nket, hogy a várható anyag-
...ntettel a

...RNAPI HIRDETÉSEKET

...leg ma délután 5 óráig

...ák el kiadóhivatalunkba, hogy
...megjelenését biztosítani tudjuk

...és előfizetőinket, hogy
... kizárólag
...ben küldjenek,
...ak így áll módunkban orvosolni!
... azonban csekkbefizetési lap
...tautalvány alkalmazása

Kiadót keres

Budaiak! Minden méretben jelentsék átadó lakásukat, legjobban azonnal értékesítjük. Abendorff, Krisztina-krt 83 (Széll Kálmán-térnél).

Keresek Budán kettőszobás hallosat. «Készpénz» jeligére. Telefon: 126—457.

Diplomás gyermektelen házaspár keres azonnalra Budapest harminckilométeres körzetében nagyméretű szobakonyhás, fürdőszobás albérleti lakást, kertes, csendes villában, állandóra. Jel.: «Havi 120, 150". Halász hirdetőbe, Rákóczi-út 27/A.

Zuglóban egy szobát, komfort nélkül, egyszerű, olcsóbérűt keresek, fő- vagy társbérletit. Ügynököt jól díjazok. «Komfort nélkül 75709" jel. főkiadóba.

Kis garszont keresek
5 ezerig AZONNALRA
V. kerületben.
KATONA. 120—001.

Szoba, konyhás lakást keresek sürgősen bárhol, 3500-ig. Teréz-körút 6. Ingatlaniroda.

Bürzsönyligeti 320-as őszfás telkemet elcserélném 1 szobás komfortos lakással. Teréz-körút 6. Ingatlaniroda.

Lakásokat egytől háromszobásig keresek előre fizető körületeknek, nagyszámú megbízóimnak bárhol, magas összegekért. Bertók. Erzsébet-körút 51. 227-238.

Kétszobás komfortos utcai 7000. Háromszobás villabérlet 4500. Knapik, Szentkirályi-utca 4.

Pannónia-utcában egyemeleti faházas, háromszobás összkomfortos tízezer, azonnalra. Katona, Lázár-utca 7. 327—080.

Szubalpin Sashegynél napfényes, virágos, újjáépített kertes villában kiadó kettő szoba (konyha, fürdőszoba), 61-es villamosnál, 8-as autóbusznál. Somorjai-utca tizenöt.

Uj-Lipótvárosban, más kerületben garszon, egy-kettőszobás összkomfortos beköltözhető lakások átadók négyezertől. Nálam jelentse lakását, azonnal fizetem. 312-525, Visegrádi-utca 5/c.

Egyszobás konyhás lakáshivatalmentes kettőezerhatszáz. Egyszobás félkomfortos, lakáshivatalmentes háromezerhatszáz. Kettőszoba, fürdőszoba, konyha, spejz, hivatalmentes, négyezerötszáz. Fenti lakások nyolckerületben vannak. Iroda: Szigetvári-utca tizennégy.

Egyszobás lakás 1400-ért, szoba konyhás 2800-ért, azonnal beköltözhető. Teréz-körút 6. Ingatlaniroda.

Kétszobás összkomfortos utcai Zeneakadémiánál (6000), egyszobás összkomfortos utcai szabadlakás Báthory-utcában (8000). Bajcsy elején kétszobás összkomfortos kéterkélyes, központi fűtés, hallos luxus (15 ezer). Bertóknál, Erzsébet-körút 51.

Szoba, ellátás

Fölépcsőházból pazar szoba, fürdőbenyílóval magánosnál, vidékinek is. Százhuszonhat—kilencnyolcvannyolc telefon.

Azonnal kaphatók bútorozott szobák átutazóknak is Expressnél, Erzsébet-körút 16. Tel.: 422—156. 14907

Szobák bútorozva, üresen, napokra, üdülésre, házaspárnak. Lőrinczy, Teréz-krt huszonkettő.

Egy-két diákleányt vállalok teljes ellátásra vagy lakásra korrepetálással. «Tanárnő", VI. Bajnok-u. 1. II. 14.

Bútorozott szoba kiadó. Bajcsy Zsilinszky-út 36—38. III. hat.

Dolgozó házaspárnak Budán is keresek konyhahasználatos szobát. Tel.: 422—156. Express, Erzsébet-körút 16.

Pasaréten házaspárnak villalakás konyhahasználattal kettőszázért. Lakásiroda: 137—623. Csokonay tizenkettő.

Nyar., üdülés

Szentendrén Dunánál, autobuszmegállónál nyári lakás augusztusra. — «Harmonia 75669.»

Kőröspartí csöndes faluban fizető vendégeket napi 20 Ft-ért szívesen lát plébánia. Fürdési, horgászási lehetőség. «Alföldi nyaralás 111» jeligére főkiadóba.

Havi hatszázért két személyt erdő, víz mellett nyaralásra elvállalnék. «Pilismarót 223» főkiadóba. 14905

Zuglígeti kertes villában erkélyes szoba vagy kétszobás lakás hat hétre kiadó. «Villamos-, autóbusznál 81736" főkiadóba. 398

Nyárilakás, nagy kertben, Rózsadomb tetején, olcsón kiadó. Wikendvendéget is vállalok. «Szénkilátás 819» 611

Magaslaton, fürdéssel, tanárnő gyermekeket nyaraltat huszönötért. «Nyelvek gyakorlása 9918" jel. 441

Farkaréten, magaslati, déli fekvésű, modern kertes villában kényelmes lakrészemet szezonra idősebb házaspár v. magányos hölgynek «Jutányosan kiadnám 728" jeligére főkiadóba. 828

HELYISÉG

Üzemhelyiséget
azonnalra keresek.
Tel.: 121—379.

Belső VII. kerületben udvari raktárhelyiséget irodahelyiséggel azonnalra keresünk. «Sürgős 75711" jel.

Keresünk a főváros területén egy kb. 200 m² területű raktárhelyiséget. Ajánlatokat «Raktár 8117» jeligére a kiadóhivatalba kérjük.

Forgalmas helyen illatszertárnak alkalmas kirakatos üzlethelyiséget keresek «Berendezéssel 9663" főkiadóba. 444

ÁLLÁS VÁLLALK.

Férfi állás

Autóval állandóan vidékeket járom. Komoly cikkek eladását vállalom. «Ügynökség 72369".

Előfizetés-gyüjtők
NAPI
30—50 forintot
kereshetnek
KEZDŐKET BETANÍTJUK
JELENTKEZÉS:
METROPOL
hirdetőirodában.
XI., Bartók Béla-út 8
Naponta 9—10-ig.

Hunyadi-tér környékén 2 szobából álló lakásom házfelügyelői állásom elcserélném a Lukács-fürdő közelében megfelelő lakásért. «Csere 7201" jeligére a főkiadóba. 451

Könyvelését rendbehozom, mérleget elkészítem. Adó, OTI ügyeit elintézem. «Megbízható 10" jel. főkiadó. 862

Textil- és vegyeskereskedő, közhasznú, teher és személy gépjármű jogosítvánnyal, bármilyen állást vállal. «Garanciaképes 4863" jel.

Vas nagykereskedés vagy gyár képviseletét vállalnám; autóval járom az országot. «Komoly munkaerő 805" jelige. ki-

Kisiparosok gyártmányait átvesszük, eladjuk, előleget adunk. «Iparigazolványos ügynökség» jeligére hirdetőbe, Andrássy-út 54.

Női állás

Kevés háztartási munkáért szép szobát adok nyugdíjas magános nőnek vagy egyedül álló, teljesen megbízható vidéki fiatal lánynak. III. Seregélyköz 16. Villamos megálló Szépvölgyi-útnál.

20 éves asszony háztartásban, plébánián vagy gyermek mellett állást vállal. Idősebb asszony étkezde vezetést tömeg főzést vállal vagy gyermek mellett, illetve háztartásban elhelyezkedne. Szabó Imréné, Újpesti Baross-utca 77.

Teljesen megbízható úrinő egyedülálló úrnak háztartását vezetné szoba és ellátás ellenében. «Szerény fizetésért 8119» jelige. 228

Megbízható úrinő takarításért kis szobát keres. «Abszolut megbízható 196» jeligére. 226

Közalkalmazott fiatal házaspár takarításért lakást keres. «Megbízható 81097» jeligére főkiadóba

Jólfőző idős mindenes nőt keresünk hosszú bizonyítvánnyal. «Fálus otthon 111" jeligére. 652

Perfekt német-magyar tudású nevelőnő állást vállal. Bejáró. «Azonnalra 819» jelige. 990

Gyermekem mellé önálló nőt keresek, aki háztartásomat is ellátja. Jelentkezés este nyolckor Bimbó-út hatvanhárom. I. 1.

Főzőmindenes hosszú bizonyítványnyal azonnalra felvételre. Pollák, Rottenbiller 24. Füszerüzlet.

Gépírást vállalok otthonra olcsón. Telefon: 227—003. 59

Gyermekszerető mindenes azonnal felvételre. Mátyásföld, Apponyi Albert-utca 3.

Keresek takarítónőt azonnalra. Pozsonyi-út 54. VI. 2. Kutasi.

Vidéki szorgalmas fiatal házaspár keres takarításért szobát. «Férj közalkalmazott» főkiadóba.

Leányfalusi villába nyugdíjas házaspárt keresek. Kertgondozásért, takarításért szép lakást, világítást, tejet és tízetést adok. «Középkorú 186» jelige. 558

Oktatás

Keresek birodalmi német származású, magyarul jól beszélő művelt nyelvmestert magasabb szinvonalú gyakorlásra. «Nyelvmester 75670".

Pótvizsgára általános iskolásokat bármely tárgyból, mennyiségtan, fizika előnyben, felelősséggel előkészít. «Pedagógus 8555". 935

Angolul 3 hónap alatt megtanítom. — Címét, időpontot főkiadóba «Ladyteacher». 275

Angol Lingophon lemezsorozatot veszek könyvekkel, ármegjelöléssel. «Kispesti» jeltére főkiadóba. 15805

M.-nyomozó

Szakszerűen figyel, nyomoz dr Békésy Tibor nyug. rendőralezredes, magánnyomozó. Erzsébet-körút 17. Telefon: 222—802

HÁZASSÁG-LEVELEZÉS
Krisztián
Nemcsak szerdán és csütörtökön vártam de pénteken 1/2 5 órától is várom felkivását.
Nagy Pajtás.

Állásban lévő 20 éves ref. fiatalember nősülne. Leveleket «Komoly 676" jel. főkiadóba.

Diplomás, lehetőleg orvos élettársat keres 24 éves rk. intelligens dolgozó nő. «Croix 7265».

Megismerkedne negyvenöt éves, volt gazdálkodó házasság céljából azzal a csinos, szolid nővel, akinek üzletéhez tízezerrel hozzájárulna vagy aki állásba juttatná érettségivel. «32—35 évig» jeligére. 209

Házasság céljából keresi egy kimondott szép, intelligens úrilány ismeretségét, vezető állású, tk. harmincéves fiatalember. Szigorú önkritikával irott részletes választ vár «13-as» jeligére főkiadóba. 829

Szép, hájos hölggyel megismerkedne nősülés céljából, harminchatos, izr., középmagas, vezetőállású. «Bizalom, megértés 72447" főkiadóba.

Százötvenéves a Városliget

— *Szó se lehet róla! Lakott helytől messze van, csak nem bolondult meg a pesti polgár, hogy odamenjen szórakozni?*

— *Márpedig odamegy! Igenis, a Városerdőt mulató- és üdülőhellyé kell átalakítani!*

— *Ellenzem!*

— *Mellette vagyok!*

1799. nyara volt. A választott tanács *Boráros* János városbíró jelentése felett vitatkozott. *Tushl Sebestyén szószóló és jónéhány társa volt az ellenzék.* Ki hallott már olyant, hogy polgárember erdőbe megyen szórakozni, *hozzá még oda a messzeségbe, a Városerdőbe?* Aki jó levegőt akar, kimegy a gellérthegyi szőlőkbe, ott legalább borpinceék is vannak. *De a Városerdőbe!...* Boráros védte igazát. *Terjedelmes jelentést terjesztett a Löblicher Stadt Magistrat elé. Sarlay József, Pashgall* Antal, *Hülff* Móric tanácsnokokkal járták be a Városerdőt és megtették jelentésüket az erdő átalakítására, a költségvetésre.

AZ ELSŐ TELEKRENDEZÉS

— *Meg kell valósítani az erdő tervszerű ültetését* — mondta Boráros János városbíró —, *de ugyanígy az átalakítást is a lakosság érdekében, nehogy az utókor hanyagsággal vádoljon bennünket, mint ahogy mi is méltán kárhoztatjuk elődeink mulasztásait!*

A tanács több tagjának nyaklaskodásán túl volt még egy nehézség: az, *hogy az erdő Batthyány Tivadar gróf bérletében volt!* De Boráros harcolt a bérlet ellen is. A bérletet fel kell mondani — hangoztatta —, mert a «grófot» hiába figyelmeztetik kötelességére, *a Városerdő majorjai pusztulnak, a fák javát kivágták, legelő lesz az erdőből!* Ő azonban hallani sem akart a bérlet megszüntetéséről. Előállt az a különös helyzet, hogy bár *Batthyány* a bérletben volt, *Hülff* Móric tanácsnok indítványára a városatanács mindent megtett az erdő környékének rendezésére és szépítésére. *1799. őszén,* a november 6-án kelt irat szerint, *azonnal hozzáfogtak a Városerdőbe vezető út kiépítéséhez. Ez az út a mai Király-utca közepétől vezetett az erdő irányába — mezőkön, réteken át, füzesek és zsombékok között.* Ezt követte tavasszal az utat szegélyező fasor kiültetése, majd egy nagyon érdekes rendelet: *az első tájszépészeti intézkedés Pesten!* A városatanács rendelete úgy szólt, hogy a Városerdőbe vezető fasor mindkét oldalán lévő területet parcellázni kell, de a vevőknek a telkeket léckerítéssel kell körülvenni, a telkek előrésze húszölnyi mélységben gyümölcsösnek használható, a többi részt szőlővel kell beültetni.

A HÍRES DRÓTHÍD

Batthyány Tivadar hallani sem akart a bérlet megszüntetéséről. *A városi tanács a királyi udvari kamarához fordult jogorvoslatért!* A felsorakoztatott jogsérelmekre, amelyeket Boráros János már mint polgármester szövegezett meg, az udvari kamara sem hozhatott más döntést, mint azt, hogy a grófnak távozni kell a bérletből! *Ezzel a döntéssel indulhatott el a Városerdő — a Városliget felé! Nebbien* Alfréd gazdasági tanácsos készítette el az átalakítási terveket. Nebbien tíz esztendőre osztotta el a munkálatokat. Az első teendő egy faiskola alapítása volt. A magvakat és a dugványokat a Margitszigeten gyűjtötték be. AÉget híres platánjai és vadgesztenyéi a nádor alcsuti faiskolájából kerültek ki. *Utak készültek, tánctérem és korcsma épült, a nagyszigetre* (a mai Mezőgazdasági Múzeum helyén) *a liget majorságát, gazdasági épületeit helyezték el.* A kis szigetre drótkötélhíd vezetett: *Anton* Frigyes bécsi szilásmester készítette 2340 forintért! *A drótkötélhíd nevezetessége volt a Városligetnek, s csak 1875-ben bontották le.*

Százötven esztendős tehát a Városliget. Ma egy világváros szívében van, akkor olyan messze volt, hogy Tushl Sebestyén szószóló és társai talán joggal kiáltottak fel: *„csak nem bolondult meg a pesti polgár, hogy odamenjen szórakozni?!"* De *Boráros* János, akinek emlékét egy tér őrzi a nácktól elpusztított híd pesti oldalán, tudta, mit akar. *Festői hellyel, a jókedv és a szerelmesek vadregényes ligetével ajándékozták meg Pest lakosságát.* Százötven évvel ezelőtt!

(d.)

Nők a béke mellett

Az MNDSz által rendezett országos békegyűléseken a nők is hitet tettek a békelábor mellett. A *hódmezővásárhelyi* asszonyok táviratban közölték, hogy minden erővel harcolnak a békéért. Ily értelmű táviratot küldtek a *győri, nyíradonyi, gázai, tiszadadai, kisvárdai és nyírmadai* asszonyok is.

Többmilliós póthitelt kapott az építőipar

Az ötéves terv építési programmjának megvalósítása nagy feladatokat ró építőanyagiparunkra. Az Országos Tervhivatal ezért többmillió forintos póthitellel segíti elő az építőanyagipar kapacitásának növelését. Ezzel a póthitellel többek között a *tégla- és cserépgyártás kapacitását növelik* és fejlesztik *egy új téglafajtának, az úgynevezett kőszivacsnak gyártását is. A kőszivacsot* főleg kőszigetelő burkolatnak használják.

MAGYAR LEVENTÉK A NÉMET POKOLBAN

XXXII.

Új korszak kezdődött, amelynek mottójául a várakozást lehetne adni. Vártunk arra a pillanatra, amikor megindulhatunk hazafelé. Újabb és újabb időpontokat suttogtak vagy beszéltek, de ezek később mind hamisaknak bizonyultak. Vártuk —, hogy vissza szállítsanak bennünket Magyarországra. Azonban, mint később kiderült, mindenkit hazaszállítottak, csak minket nem...

A május meleg volt és mi békés életet éltünk. A kis falut, azaz a községet kezdtük lassacskán megismerni. Amint már egyszer említettem, két csoportban laktunk, mert egy helyen nem fértünk el. Ez a kettéosztottság azonban csak az alvás és az étkezés idejére szorítkozott, mert a nap többi részében együtt voltunk. S mit csinálnak az ember egész nap? Eleinte amíg tartott készletünk, addig nagyon unatkoztunk, mert a német parasztnak leadtuk a szokásos fizetséget, egy-egy ruhadarab vagy bakancs alakjában. Az unalom viszont még jobban kihangsúlyozta és lelkileg terebélyesebbé tette várakozásunkat. Később azután már a várakozásba is beletörődtünk és begyalogolva Planba, a legközelebbi városba, cinikus közönnyel szemléltük, amint az amerikaiak hazaszállítják a belgákat, franciákat, hollandokat, akiket a nácik evakuálási őrülete elűzött otthonról. Napról napra dübörögtek ezek az autóconvoyok nyugat felé, megtömve emberekkel. Néha meg kaján örömmel szemléltük, amint egy-egy néger vigyorogva beletapos a gázba és a kocsi farolva fordul a síma betonúton —, látva a hátulállók rémült tekintetét.

Azután ezt a palástolt beletörődöttséget a legnagyobb elkeseredés váltotta fel, amint értesültünk azokról az autóoszlopokról, amelyeken német katonákat szállítottak haza. Bajorok, thüringiaik, rajnaiak szorongtak egy-egy hatalmas teherautóban, szélesen mosolyogva, az örömtől piros arccal. Tévedés ne essék: nem ezeket a hazatérőket frigyeltük, hanem kesernyés szájízzel gondoltunk az amerikaiakra, akiktől felszabadulásunkat vártuk és azok most ahelyett, hogy velünk törődnének, a németeket szállítják hazafelé... A németek ezt meg is hálálták szépen. Legalábbis külsőlegesen annak tetszett, amint a hatalmas «Grüsse Truman!» táblákat megpillantották a teherautó szélére erősítve, vagy egy-egy vigyori német kezében. Különös a világ: évtizedekkel ezelőtt Germániában így köszöntek: «Grüsse Gott». Néhány évre rá «Heil Hitler», most pedig «Grüsse Truman»...

Estére az utolsó náci is — legalább is egyenruhás náci — eltűnt a faluból; a csata végére, legalább is akkor úgy éreztük, véget ért a háború is.

Kund Géza

(Folytatjuk.)

Egy francia újságíró felfedezte Feldkirch közelében Pavelics horvát „Poglavnik" rejtekhelyét

A *France d'Abord* című lapnak, a francia ellenállási mozgalom orgánumának egyik munkatársa, Jaques *Monel* megkezdte leleplező cikksorozatát Ante *Pavelicsről*, Horvátország fasiszta ex-diktátoráról. Pavelics, aki — a «Führer» és a «nemzetvezető» mintájára — «*Poglavnik*»-nak címeztette magát, a horváth fasizmus bukása után teljesen eltűnt a világ szeme elől. Különböző hírek jelentek meg róla a világsajtóban, amelyek hol argentinai működéséről, hol olaszországi tartózkodásáról számoltak be, de a végén mindig téveseknek bizonyultak. *Hiába szerepelt Pavelics a háborús főbűnösök listáján, nem tudták kézrekeríteni.*

Jaques Monel Most felfedezte *Feldkirch* közelében, Ausztria francia zónájában Pavelics rejtekhelyét. A kiszivárgott hírek szerint: *Pavelics különleges szolgálatokat teljesít Ausztria francia katonai hatóságainak szolgálatában.* Erre mutat az is, hogy amikor a francia ujságíró Párizsban illetékes helyen a háborús főbűnösök listáját kérte, *kiderült, hogy Ante Pavelicsot törölték a háborús főbűnösök sorából.*

Jaques Monel abból az alkalomból, hogy felfedezte Ante Pavelics rejtekhelyét, illetve működési helyét, érdekes epizódokat elevenít fel a *szadista tömeggyilkos* múltjából. Meg kell jegyeznünk, hogy Ante Pavelicsnek már bizonyos «priusza» volt, mielőtt hatalomra került volna. *Többízben követett el lopásokat.* De akkor még senki sem gondolta volna, hogy *a tolvajból az európai fasizmus egyik legszörnyűbb alakja lesz.*

Jaques Monel rámutat arra, hogy Curzo *Malaparte*, az ismert olasz publicista, annakidején látogatást tett Zágrábban Pavelicsnél. A fasiszta diktátor fróasztalán hatalmas üvegedény állott, vékony, félig-meddig átlátszó takaróval lefedve. Curzo Malaparte megkérdezte Pavelicstől, hogy milyen tengeri növényeket és állatokat tart az edényben. A «Poglavnik» erre így felelt:

— *Húsz kiló emberi szemet küldtek nekem az usztasák az internáló táborokból.*

Az usztasák — ezek a horvát SS-legények — valószínűleg azért küldték ezt a szörnyű ajándékot vezérüknek, mert *tudták, hogy legjobban az ilyesmivel kedveskedhetnek ennek a szadistának.*

Mindenütt nagy feltűnést keltett Pavelics rejtekhelyének és új «működési körének» leleplezése.

Lingua kiadó és könyvkereskedelmi rt

Budapest, V., Bajcsy-Zsilinszky-út 12. Mérleg 1948. december hó 31-én. Vagyon: I. Beruházott vagyon: Berendezés 5794.57. II. Forgó vagyon: Áru 172.566.81. Váltó 1000.—. Adósok 22.971.86. Készpénz és pénzintézetek 24.466.79. Átmeneti vagyon 43.20. III. Egyéb vagyontételek: Háborús kárigény 6577.12. Összesen: 233.450.35. Teher: I. Tőke: Alaptőke 160.000.—. Tartalék 36.423.32. II. Értékszabályozó ellentételek: Értékcsökkenési ellentétel 832.44. Kétes követelések ellentétele 761.61. Háborús kárigény ellentétele 6577.12. III. Kötelezettségek: Rövidlejáratú hitelek 14.296.40. Átmeneti teher 254.25. Egyéb teher 5431.33. IV. Folyó évi nyereség 18.869.88. Összesen: 233.450.35. Eredménykimutatás 1948. december 31-én. Veszteség: Eladott áru beszerzési értéke 112.174.34. Csomagoló anyagok 269.09. Személyzeti fizetések és járulékaik 53.503.90. Értékcsökkenési leírás 434.60. Költségek 17.457.79. Jutalék 1274.49. Hitelezési veszteség 1658.61 Rendkívüli és üzemkörön kívüli költségek 13.985.13. Folyó évi nyereség 18.869.88. Összesen: 219.617.86 Nyereség: Eladott áruk ellenértéke 219.045.65. Különféle bevételek 572.81. Összesen: 219.617.86.

Budapest, 1949 június hó 28-án. Az igazgatóság. Megvizsgáltuk és rendben találtuk. A felügyelőbizottság.

Fiókkiadóhivatalai
Pesten: lózs Szer
Budán: Kris
Hirdetések és előfizetések felv

Nebbien

l.

LykaMagyműI300-50

81.82.390.442.l.

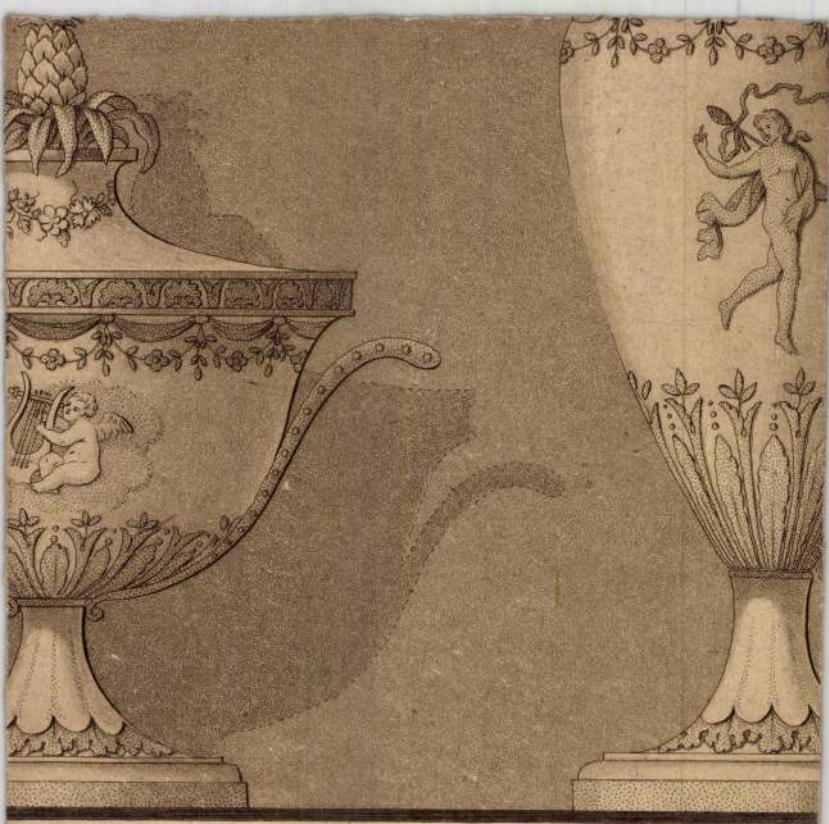

anne, und Zucker Dose.

zeigen das Matte an.

NEBBIEN HENRIK

Magyar Nemzet 1981. szept. 6.

A Városliget megálmodója

Heinrich Nebbien, a múlt századi berendező

Máig a nagyvárosok pihenést, enyhületet nyújtó tüdejének nevezett zöld foltjai a múlt század első felében kialakított árnyas angolkertek, mint a londoni Regent's Park, a müncheni Englischer Garten, a New York-i Central Park, a berlini Tiergarten vagy a budapesti Városliget. Nem is gondolnánk azonban, mennyire komolyan vették művészetüket, sőt tudományukat e parkok tervezői.

A kiscelli múzeumban őrzik Christian Heinrich *Nebbiennek*, a Városliget tervezőjének nékább beutazta majd' egész Európát, hogy a gyakorlatban lássa a földművelés, erdőgazdaság és építészet különböző módszereit. Első hosszabb magyarországi tartózkodása 1806-ra tehető.

Egy ilyen utazása alatt ismerkedett meg Brunswick József gróffal, akinek a múlt század tízes éveiben igen sokat dolgozott. A gróf megbízta Pozsony megyei birtokának átszervezésével, az alsó-korompai kastély parkjának megtervezésével. A munkálatok 1812-ben kezdődtek. (Nebbien közben befejezte Prónay Sándor báró tóalmási parkját is.) A korompai építkezések már korán sok látogatót vonzottak, akik megcsodálták a születő „eszményi gyümölcsösöket", a „romantikus szőlőskerteket", a festői ligeteket, völgyeket, a kastély körüli díszparkot, a mintamajorságokat, továbbá a melléjük épített fürdőházat, vízesést és műbarlangot, az üvegházakat, a József-liget botanikai gyűjteményét és a klasszicista pavilonokat, amelyeket szintén Nebbien rendezett be. A művész figyelme *mindenre* kiterjedt levélben küldött instrukcióiban, a gazdasági épületekre csakúgy, mint a díszkapukra, sőt a táj átalakítására is. Levelezése felbecsülhetetlen kultúrtörténeti forrás, értékelése még nem történt meg, pedig e levelek sokat elárulnának arról is, hol szerezte be Nebbien a szükséges növényeket és építőanyagokat.



A liget főkapujának terve a város felőli oldalról

met nyelvű traktátusát, amelyet nemrégiben a müncheni egyetem finnugor intézete jelentetett meg Dorothee *Nehring* gondozásában. Ez az 1816. októberi keltezésű kéziratos tervezet a kertművészetről és az „országszépítésről" is számos alapvető eszmefuttatást tartalmaz, parktörténeti visszatekintéssel bevezetve, majd pedig a Városliget leírása következik, mely „nemzeti emlékmű", sőt „az ország legelső dísze és büszkesége", „e művészet első európai példája" leend, létesítését pedig városegészségi és nemzetgazdasági érdekek indokolják, valamint a népművelés és a hazafias nevelés szempontjai. Ilyen sokoldalú — elméleti és gyakorlati fejezeteket egyaránt tartalmazó — munka meglehetősen kevés maradt fönn, ez magyarázható a korabeli kertművészek rendkívüli túlterheltségével. Nebbien és kollégái ugyanis egyszerre foglalkoztak művészi kerttervezéssel, gazdászként és agrármérnökként pedig összekötötték „országszépítő tevékenységüket mezőgazdasági, sőt gazdasági reformok gyakorlati végrehajtásával. Meglehetősen széles körű tevékenységét Nebbien — aki egyébként gazdasági tanácsosnak szólíttatta magát — az igencsak mainak hangzó „berendező" szóval jelölte.

Ki is ez a Christian Heinrich Nebbien, aki lengyel, porosz, bajor, osztrák és magyar földön *több mint nyolcvan* angolkertet, ligetet, mezőgazdasági birtokot, majorságot tervezett? Dorothee Nehring tanulmányából *érdekes egyéniség* bontakozik ki. Lübeckben született 1778. szeptember 22-én jómódú polgár családból, ősei holsteini szabad paraszti bérlők voltak. A tehetséges fiatalember korán megismerkedett a kertművészettel és a mezőgazdasággal, egyetemi tanulmányok helyett azonban inkább

Albertinában őrzik a várkert kialakítására készült vázlatait. Életének utolsó éveiben elsősorban *írással* foglalkozott, összefoglalta és rendszerezte mezőgazdasági és „országszépítészeti" tapasztalatait, amelyekkel az „országos kultúra megjavítását" kívánta elősegíteni. Ismeretterjesztő kézikönyveket írt, foglalkozott folyóirat-kiadással és egy *Általános Földbirtokos Újság* megalapításával is.

Noha Nebbien a birtokrendezéseket jelentős feladatának tekintette, a kései felvilágosodásban gyökerező eszméinek megvalósításában még fontosabb volt egy igazi közhasznú park megalkotása. A Városliget tervezéséhez 1813-ban kiírt pályázatra küldött munkájával nemcsak országos jelentőségű, hanem *európai rangú közkert mintapéldányát* akarta megteremteni. Tervezetében nem győzi hangsúlyozni, menynyire korszakot nyitónak tartja, hogy ezúttal egy város közönsége, polgársága kezdeményezi ekkora park létesítését, *közadakozásból* fedezi hatalmas költségeit, a szervezésre a Pesti Szépítő Bizottságot választja.

A feladat hatalmas volt. Nebbien első vázlatából kritikán aluli mocsaras, elvadult táj tárul elénk. Ezért volt szükség tájrendezésre, hogy a liget valóban az egészség, a pihenés, a művelődés, a művészetek, a városi és vidéki élet ésszerű összeegyeztetésének „Gesamtkunstwerk"-je lehessen. A tervekből sok minden nem volósult meg, például a „népcsarnok", a díszes-oszlopos főbejárat. De a Liget alaprajza egészen a múlt század hetvenes éveiig a nebbieni elképzelést követte, ha némi változtatásokkal is. Mára persze — sajnos — semmi sem maradt a művész botanikus kertjéből, s igen sok változást hozott a millenniumi átépítés, jóllehet, a Vajdahunyad vár építése, ha más korszak ízlése szerint is, nyilván megfelelt volna Nebbien-emlékmű elgondolásainak.

Műveltségtörténetünk egyik érdekes emlékét tette hozzáférhetővé a müncheni egyetem kiadványa. Nebbien traktátusa nemcsak Pest várostörténetének, hanem egy korszak csaknem elfeledett művészetének-tudományának is fontos dokumentuma.

Józsa György Gábor

Képaukció

Szeptember 5-én nyílt meg a MOM Szakasits Árpád Művelődési Központ kupolatermében a Bizományi Áruház Vállalat 55. művészeti képaukciójának kiállítása, amely ezúttal első ízben numizmatikai és ékszeraukcióval párosul. A szokásos két nap helyett három napig tartó árverésen összesen csaknem négy és fél millió forintos kikiáltási összeggel szerepelnek a különböző műtárgyak. Az árverés szeptember 15-én, kedden, a képekkel kezdődik, a 348 tételből álló numizmatikai anyagra szeptember 16. és 17-én kerül sor.

Nincsen otthon technika nélkül!
Ön sem lehet lapunk nélkül!

OTTHON ÉS TECHNIKA

A tartalomból:

Külföldi utazás — műszaki biztonság

Hogyan lehet autógumit újrafutózni?

Korszerű konyha — több szabadidő

Bútorötletek házilag

MEGJELENT az *OTTHON ÉS TECHNIKA* legújabb száma!

Keresse az újságárusoknál!

Egy új
újság,
újdonság!

Egy újság, amely
CSAK
a lakást cserélőknek szól!
...amely

CSAK
lakáscsere-hirdetéseket tartalmaz

LAKÁSCSERE
CSERELAKÁS

Megjelenik október 9-től, kéthetenként

Ha szeptember 25-ig feladja hirdetését, az új lap első számában már viszontláthatja!

Hirdetésfelvétel: Bp. VII., Thököly út 3.

ÉBERT TIBOR

A víz mellett

Barina Péternek két hét óta nincs szerencséje. A sárgás homokbucka oldalában ül, maga eszkábálta összecsukható bőrszékén. Azelőtt feljebb, a szigeten horgászott, ahol hatalmas fák karvastagságú gyökerei kapaszkodnak a part már kimosott humuszába, s ágaik belenyúlnak a vízbe. De oda nemrég uszályokat hoztak, vasmellükön gurul a fény. Olajos, kérges tenyerében felkattintja a horpadt Modiano pléhdobozt. Cigarettát sodor, rágyújt.

Balra a városka ráhajol félkaréjban a vízre, a part menti házak ablakaiban apró lángocskák gyúlnak, parázslanak, hunyorgatva megnyúlnak a holt Duna-ág hűvös csillogásán. A szemközti dombok fölött egymásba folynak a felhők. Percről percre változnak a formák.

Barina Péter jól ismeri ezt a nyár végi alkonyt. Mélyeket szippant az erős dohányból, orrán fújja ki a füstöt.

A póta mozdulatlanul fekszik a vízen.

Tizenkét napja, hogy idetelepedett.

Semmi, megint semmi — gondolja. — Semmi, amióta idejöttem onnan fentről. Egy se jön el. Múlnak a napok, múlnak az órák. Ma is. Az asszony bizonyosan felmelegítette már a déli maradékot és vár. Vár mint én, hiába. Holnapután vége a nyárnak. — Megigazítja a széket maga alatt, hátradől.

— Igen, itt ülök órák hosszat. A többiek bizonyosan kártyáznak. Holnap vasárnap, ráérnek. Ott van Dezső, Pista, no meg Laci a futballbíró, akivel ma is találkoztam a töltésen. Hívott, menjek én is. Gurgulázott a hangja: „No mit fogtál, Potykafi? Nem esz meg a fene, meg az unalom vagy a sok szúnyog? Ott ülsz és lesed a szerencsédet, nézed azt a büdös vizet meg a csillagokat." Aztán elkerékpározott.

Könnyű szél borzol végig a csenden.

Barina Péter lehajol a vízre. — A bokrok, a fák, a víz meg én... Ezt ők nem értik. Csapkodják az asztalt: piros az adú, makkeráj. Karcsi közbeszól: öt gólt rúgott vasárnap a Melcer, holnap rúg megint legalább kettőt. Iszkol a V. S. E. Karcsi tölt, mindig ő, a savanyú Nováról. Rekontra. Tibor felemelkedik a székről, vállát behúzza. Így van ez már évek óta. Ők ott, én itt. Laci ma is gúnyolódik: „Meglátjátok, ma nagy halat fog Potykafi." Nevetnek, kinevetnek. Verik a lapot. Nem olyanok ám a lapok, mint amilyeneket apám vett: minden karácsonyra új paklival, azok gyönyörű fényesek voltak, finom festékszagúak. A régit, a ragacsosat odaadta anyámnak: no vess magadnak, nézd ki a jövődet vagy csinálj vele amit akarsz, ezt mondta.

Barina Péter megint rágyújt, a vékonyka levegőáramlás arcába libbenti a füstöt.

— De az utolsó kártyát elzárta a katonaládába. „Most már mindegy, úgy is vége mindennek": — emlékszem higgadtan, értelmesen szótagolta, aztán kitört belőle valami bugyborékoló nevetésféle: „elteszem, nem adom, őrizzetek engem". A süppedt karosszékben ült, amelynek leszakadtak a rúgói és köhögött. Azelőtt történt két hétfél, hogy hófúvásban kabát nélkül jött haza, véres szemekkel támolygott a konyhába. A temetésen koporsója mellett ballagott a böllér, akinek eladta a kabátját.

Barina Péter orsózni kezdi a zsineget, kihúzza a dugót. A horogra újabb csalétket akaszt. Megsuhogtatja a botot, a dugó nagy ívben a vízbe lódul. Kissé visszahúzza, rögzíti.

— Hány éve ennek? Húsz, huszonöt? A rokonok a temetés után néha megkerestek, hoztak tojást, zsírt, szalonnát. Később elmaradoztak. Magunk maradtunk anyámmal. Egyedül, mint most én, akit szintén elhagynak, kerülnek. Aztán elköltöztünk, majdnem a cigánysorra. Mert kellett a pénz. Anyám kivett az iskolából. Elment mosni a polgármesterékhez, majd az iskolában súrolta az osztályokat. Meggörnyedt, töpörödött. Akkortájt ismertem meg a gyárban Márton bácsit. Egyszer megkérdezte, nincs-e kedvem kimenni a vízre. Felmentünk a marásához, a Karcásra. Ma már nem létezik. Munka után indultunk, napnyugtakor. Előttem baktatott zömök, széles vállával, zsíros kalapját homlokába nyomta. És másnap megint kimentünk. Nyestem magamnak egy botot, spárgát, meg horgot Márton bácsi adott. Ültünk szótlanul egymás mellett. Egyszer azt mondta, hogy a magány elveszi az embertől a szót, csak gondolkodik. Jártuk a szigeteket, füzeseket, elvitt a tóhoz, ahol békalencsék közt ültünk egy tönkön.

Barina Péter utánaenged a zsinegnek, később a póta jobbra dől, gyorsan felhúzza. Felcsap hozzá a víz szaga.

Szepesi Attila

SOROK EGY ELÉGIÁHOZ

az éjszakában-úszó szigeten
bárhol egy lámpa fénykörébe bukva
hol Mozart-zene lebbenti a függönyt
és felemelt ujjal Raszkolnyikov magyaráz
idegenek között maga is idegen
az éjszakában-úszó szigeten
töltöttem éveim le sem tagadhatom
mézesszavú rókák és tündérek között
akárki közelében Orfeusz asztalánál
imbolygó gyertyalángban hol Paracelsus éled
a habókos diák kitelelt kenyéren és boron
távol bondult a Westminster harangja
tüzeket gyújtottak meztelen pápuák
születtek korszakok kihűltek korszakok
elfeledtem a zászlók üszkeit
csalattam csaltam és akár bolond arany-
mosó szűrtem az örvénylő vizet
gyűltek halottaim gyűltek utódaim
lettem bohó kölyök magam is ősapa
míg pernye és hamu lett negyven év
egy arcot fabrikáltam úgy-ahogy sikerült
etruszk szemekből és norvég matrózszakállból
szalmát és agyagot kellően összegyúrva
az éjszakában-úszó szigeten

Benkő Attila

REMETESÉG

Fényes nappal is összemarnak
kéjlakodban a szúnyogok,
önkezemmel
pofozom fel
azt az urat, ki én vagyok.
Maszat, pecsét!
taps a pillének — nézze más
aranyporos tenyerét.

Légyirtózzon, ha úgy kívánja,
ne mássák meg apró dögök,
idegmérget
én nem kérek,
valamit még ütök-sütök.
Éljen a pók!
szövedéke hatásosabb,
mint a hókuszpókuszok.

Tálcán hagyom a dinnyehéjat,
óvatos itt a hangya-nép,
éjjelente
jönnek érte,
mintha nem volna az övék.
Hegyek, havak!
bogaras vén leszek, mire
a kisasszony átszalad.

Horgas Béla

AMORF

Érzi az ember: kénsárga hőfelhő
gomolyog koponyájában, amorf lidércnyomás,
érzi fölfúvódni csontdobozban gumipolip hasát
mizantrópiája mártírglóriákat vizionál
bagariaszagú katonák metrózó hada láttán,
(a nyírott tarkók egy siratófal terméskövei)
latolgatja lappangó szerencsétlenségek utáni
tér-idő-szerkezetek tojáshéj-tragikumát,
érdek és érzet tócsáiban csúszkál eszesen,
a mérlegeléstől undorodva tapogat: mit hát?
tartózkodás és lelkesültség enyves masszájából
torzóvá tapad rémült, szomorú verse-mása,
fülében a sterilizált hírek petéivel
és a kárörvendő hiénák vonításával,
szemében a közép-kelet-európai ég
hagyományosan szürke vasboltozatával, vár.

GYŐRFFI LÁSZLÓ

Meddig ta

Nyár volt, kétségtelenül forró nyár, Záhonytól Hegyeshalomig, és mindenütt Európában, talán még az „Óperenciás-tengeren" is túl.

Vasútra, repülőre ültünk, autóban szorongtunk, izzadtunk, megérkeztünk: utcákat, házfalakat, kirakatokat, templomokat nézegettünk, ételízekkel és -illatokkal ismerkedtünk. S nem utolsósorban nőkkel. Mi férfiak. A nők meg persze velünk, férfiakkal.

Barnult arcokból szemek villantak egymás felé az Adriai-tengerparton; egy zürichi ifjúsági házban, már korántsem az eddig nyugalmáról ismert Svájcban, vagy a keletnémet Fischlandon és Budapesten, a Széchenyi fürdőben.

Ellenfény villanthatta át a nők könnyű ruháit a koppenhágai Strgeten, a berlini Unter den Lindenen, a budapesti Váci utcában, s a libbenő ruhák alatt, elmosódottan rajzolódtak a női combok ívei; olykor egy-egy kigombolt póló, vagy ing mögül barnult férfimellkas villant. Nyár volt, turistaszezon, utazgattunk, ki-ki nyelvtudásához mérten ismerkedett, „forró nyári" kapcsolatok szö-

NEBBIEN Henrik

Torve szerint készült a kastély
angolkertje, Vámosbalog

Erdélyi Géza: Gömör klasszicista építészete.
= Új Hindavas Gyűjtemény 2. (1983) 111. p.

Nebbien Henrik

gazdasági tanácsos

tervei szerint 1818-ban kezdték a Városliget kialakítását.

84.o.

Borsos - Sódor - Zádor : Budapest. Bp. 1959.

törvényi szerint 1818-ban kezdték a Városliget kialakítását.

B.é.o.

Nebien Henrik

l.

Rapkert

272. l.

Nemzeti Legitimista Néppárt
V., Bálvány-u. 5.
Telefon: 883-37, 883-68.

Kedves Barátom!

Többször és nyiltan szállt am sze
mely a mai veszedelmes külpolitikai
vezetett. Nem sikerült. Ezért még a ké
pártjából.

Az ország sorsáért való mélysége
kapcsolatom arra kötelez, hogy tovább
érdekeit, a polgárság nyugalmát és a ga

Én tehát felveszem a harcot,
ki az országot a mai szörnyű helyzetéb

kibontom a legitimizr

„Istenért, K

Nebbien Heinrich

Thieme Becker
XXV. 370. l.
(Lyka)



T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

M.D.K.

Nebbien Henrik, mühertér

tervei alapján kezdtér meg 1818-ban a víres, gazdasági kihasználásra alig alkalmas területen a Városliget kialakítását.

Róna Tibor: Budapesti kirándulóhelyek

Bp. /1960/, Panoráma, /Magyarország irásban és képben 1.köt./ 240. old.

NEBBIEN *Henrik*, műkertész Pesten a XIX. sz. elején. A bpesti Városliget parkozását 1818. a bécsi Prater mintájára N. tervei szerint hajtották végre.

L. G. II 1691

T. 2221.

. a felhintett szalmán fekvő
. fog. A háttérben Vácz városa
ütegekkel és csapatokkal.

enden General Götz die Hand
ze in Waitzen.
imu Götzowi rúku
Vaitzen.
tábornagynak kezet nyujt
ren.
al moribondo Götz
esso Vatzen.

zler.

vk. 23.8: 16.6 cm.

-65-(14).

Nebbien Henrik

l.

Zádor – Rados

197. l.

N e b b i e n H e n r i k

Lechner Jenő dr.: Amig Pest-Budából Budapest lett. Az Ujság.1925. febr.15.

dr. D. U.

NEBBIEN Henrik

Díjnyertes terv a Városliget rendezésére. (1813.) Repr.

Preisich Gábor: Bp. városépítészetének története ... Bp. 1960. 127. l.

M. D. K

NEBBIEN Henrik

„a városerdő célszerű elrendezése" (városliget) cím en 1813-ban kiírt pályázat nyertese. Tervéből csak a tó alakja, nagy körönd és uchány sétány valósult meg

Preisich Gábor: Bp. városépítésének története .... Bp. 1960. 63. l.

Nebbien Henrik MK

kertész

Repr.

A Városliget rendezési terve.

Elképzelése a Liget rendezése után.

THALY TIBOR: A 200 éves Városliget. Bp. 1958.
56. lap után első és második számozatlan kép.

Nebbien Henrik MDK

francia származásu kertész.

1813-ból származó térképe a Városliget betelepitési tervéről.

Telepitési terve

Thaly Tibor: A 200 éves városliget. Bp. 1958.

35.l. főleg. 49-55.l. v.ö. 39. 41. 64. lap.

Nebbien Henri

kertmüvész

Divatcsarnok, 1861.14.sz. boriték

Lukácsy Sándor: A Városliget Pesten

Lukácsy Sándor: A Városliget Pesten

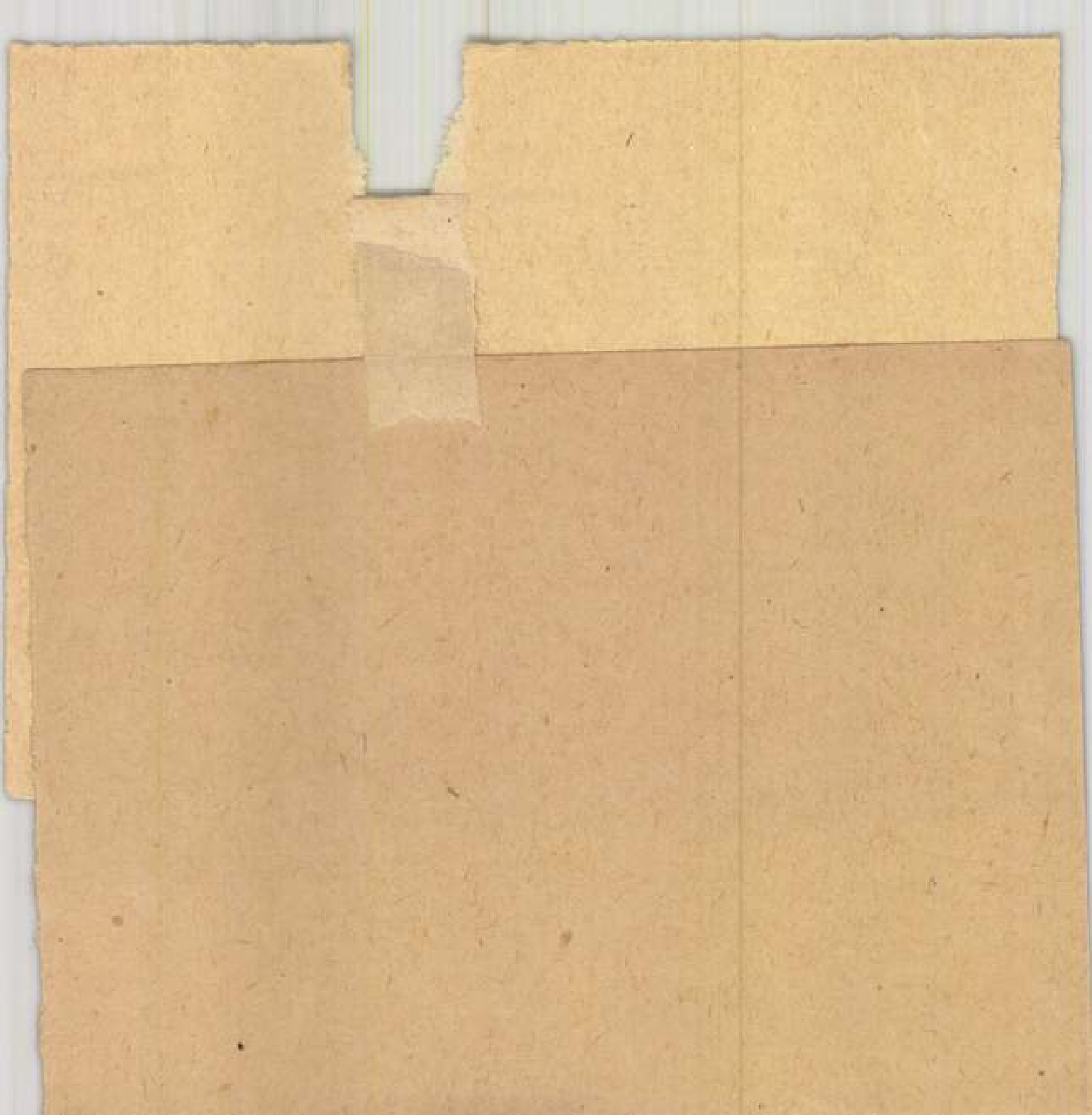

Neblien (így!) József

gazdasági tanácsos
terve alapján József
nádor 1817-ben az új
Városerdő kertészeti
rendezését határozta el.
A tervet eredeti alakjá-
ban nem lehetett végre-
hajtani, mert nem volt
rá pénz.

Morbitzer

5, 6,

M.D.K.

Neblien József városi főkertész gazdasági tanácsos

kénit tervet 1817-ben, a József nádor vezetésével alakult „Királyi Szépítő bizottmány" megbízásából, az akkor új Városerdőnek nevezett Városliget kertészeti rendezésére.

Morbitzer Dezső: Városépítészet és kertészet.
Városi Szemle, XXIII. évf. 1937.
105-106. old.

Neblien József

gazdasági tanácsos terve alapján 1817-ben az Uj Városerdő (Városliget) kertészeti rendezését határozta el József nádor. A munka elvégzését 10 évre tervezték. 1846-ban ültettek a ligeti nagyhöröndöt képező lúres platánokat. A kertészeti munkálatokat az 1885-ben rendezett kiállítás megakarta tolta. A kiállítás miatt sok fát vágtak ki.

Morbitzer Dezső: Városépítészet és Értészet
Bpest. 1937. 5, 6. l.

NEBEL, Johann, kőfaragosegéd Pozsony-ban

J. N. Steinmetzgesell, 3 éves fia meghalt. (1811, 753 l)

—

J. N. Steinmetzgesell, 1 éves fia meghalt. (1815, 165 l)

—

J. N. Steinmetzgesell, 6 éves fia meghalt (1815, 713 l)

Preuburger Zeitung
(Genthon)

NDK

Nebl Valentin, szobrász

A városháza a XVIII.sz.közepe táján villámsujtás következtében leégett, az 1770-es évek táján kezdték újra építeni. 1773-ban elkészült. A hatalmas és masszív munka elvégzésének volt iparosa.

/Ltár 1773.VI.2./

/Eredetileg Vak Bottyán kastélya volt aXVII.sz.-ban./

Kenéry Miklós levéltárnok: A városháza. /Esztergom/
Esztergom c.lap. 1928.jul.5. 16.1.

Nebl Valentin

esztergomi kőfaragó 1770 után Raitzinger Mátyás kőfaragó mester segédjeként dolgozott az esztergomi vársáncán

Pálinkás László:

Esztergom XVIII. századi művészeti emlékei.

Bpest, 1937. 67. l.

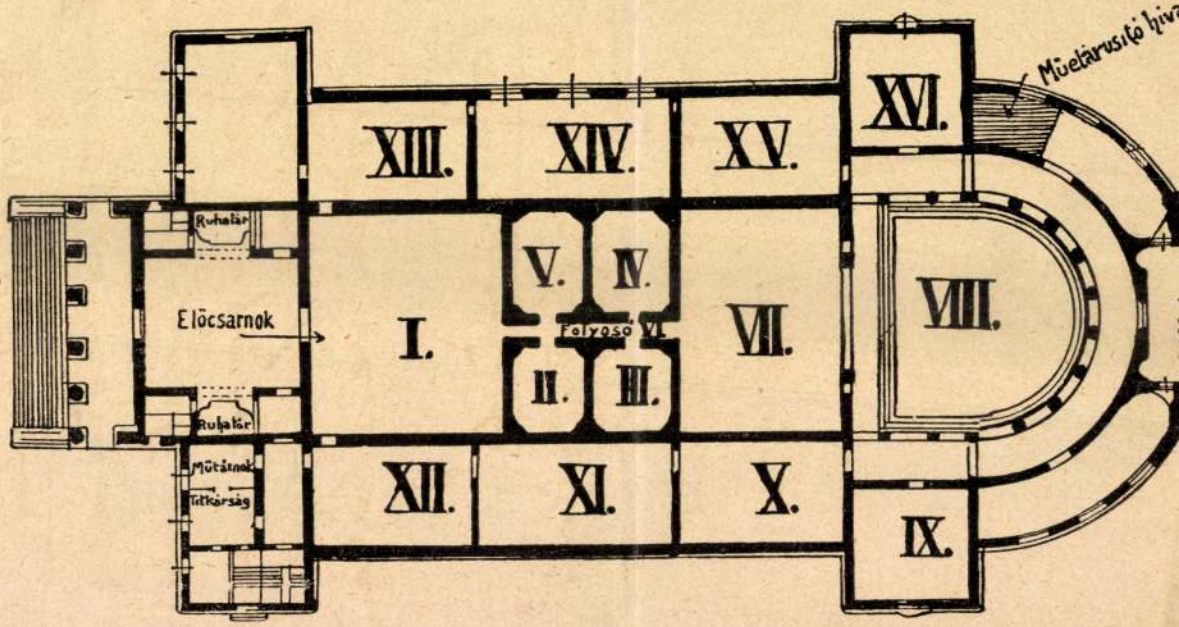
Romanr
Ruhatár
Előcsarnok
Ruhatár
Mütárnok
Titkárság
I.
XIII.
XIV.
XV.
XVI.
V.
IV.
Folyoso VI.
II.
III.
VII.
VIII.
XII.
XI.
X.
IX.
Müvtárusító hiv

M.-P.K.

NEBL Valentin köf. sigéd

1770-1773. Esztergom, városháza, számadásaiban említve

Orgházy: Barokk szobrászat... Bp. 1959.

I. 249. II. 86. g

MDK

Nebl Valantin kőfaragó

Pálinkás László: Esztergom XVII.századi művészeti emlékei. Bp.1937.63-76.o.

Nebojsza István
veszprémi
Győr 1668.

l.

Jankó Ötös-apródok

5. l.

ZOMBOR

TELEFON: 116.





Tek.

E u r o p a Lapterjesztő Rt.

B u d a p e s t

Visegrádi u. 36.

mdk.

Neccfüző asszonyok

300-500 szem zabgyöngyből fűztek fel egy neccre. A díszítés évről évre gazdagabb lett. 1952-ből fűzött neccek a 145. lapon.

H. Kerecsényi Edit: Az asszonyok fejviseletének alakulása Kiskomáromban

Néprajzi Múzeum Évkönyve. 1957. 143-145-146. l.

Patak Jenő

Horatio Necelli olasz festő/
müvének tulajdonitották azt a két nag
képet, amelyek V.István királyt és Tom
mesim Maurocorát fiával, a későbbi III
Endre magyar királlyal ábrázolják.
Mindkettő utánzata a későkori velence
iskolának.
Főváros i Lapok 1870.I-IV.10.317.old.

Patak Jenő

A velencei iskola későkori utánzásairól az a két festmény, amelyet eddig Horatio Necellinek tulajdonitottak./E./ cikke.

Fővárosi Lapok 1870. I. IV. 10. 317. old.

NEBBST /Nerbs/ Ferenc egri kőmüves. 1814-24 között találkozunk nevével az egri városi adókönyvekben.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

Nebs, Andreas, Junior

XVII. 7.

Kolozsvári asztalosok

1. l.



T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

M.D.K.

Nebst Ferenc, ceri hőmüves

neve 1814-24 körök fordul elő a városi adókönyvekben.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII.köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
1969. Akadémiai Kiadó, 373. old.

Nebbien

belga Eszteir

l.

Jedlicska II.

169. l. 209. l.

3 - spor. eml. -

Jedlicska Pál Kisláspóbi

emlékei II. rétet

Eger 1891

/Élesítő Vágyhelyig/

pedig teljesen elcsavart spirális tend
sugároz,a Quattrocento báját,mely fiat
Madonnát jellemezte.Sajátos bánatos,s
polnán és ezen a Madonnáján is.Ezt pró
különösen a 19.sz. és a mai mütörténés
zathoz jutottak igy a Szt. Ambrus himn
hogy azoknak egyes részeit illusztrálj
ták Michelangelo Medici siremlékének
korabeli hazafias bánatával és szomoru
a két magyarázat mesterkélt . M.A. x m
tehát hazafias bánatról nála szó nem l
Madici sirkápolnában szomoru hangulat
egy sirkápolna, melynek természetes ha
voltak állitva a siremlékek M.A. egy s
ben egy célzás foglaltatik mely az erd
kezőképpen hangzik: Milyen jó aludni é
az átok és a szégyen uralkodik. Nem ak
nékem nagy szerencse és éppen azért ne
Ebből megmagyarázni a Medici siremléke

Webbien Henrik

mükerteit, gazdasági tanácsos tervét fogadta el a nádor a pesti városliget tervét illetően.

Les Pbreg

120-l

Lestyán Sándor

Pest-budai ~~nyelv~~ rejtő

Bp. 1940

kövek.

ALCSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

SZEMÉLYI VONATKOZÁS
Gr.Clary Albert sirköve.

EGYÉB ADAT

adijelvényes cimerrel.

Nebbien Henrik

terve a Városliget
átalakítására
lásd
versleteren

Schmall

II. 114–115 l.
és kv. ll.

117. l. 118, 119 l.

Schmall Lajos Bp. 1899.
Adalékok Bp. sörtönetőkes I–III

Kedves Barátunk

Alma materünk volt növendékei kö
tartás ápolására alakult meg egyesületünk.
módot találni gyakori összejövetelek rende
ledönthettük volna. Szeretnénk azonban,
lenül saját klubhelyiségünkben találhatnátok
volt iskolatársaid körében. A Budai Polgá
szivességgel bocsátott megfelelő helyiséget
jöveteleinket megtarthatjuk. Kérünk tehát

1. jöjj el minden pénteken este 6-
sületünk vezetőségét mindig ott találod, a
és ahol részletes programmunkat megismer

2. jöjj el közgyülésünkre minden
Polgári Kaszinó disztermébe, ahol beszám
jegyezd elő naptáradba!);

Nebbien Henrik

pestvárosi gardasági tanácsos, 1817-ben nagyszabású tervet készített a Városliget kiépítésére. A terv megvalósítására a Szépítő Bizottmányra várt. A költségeket Pest városa a liget jövedelméből fedezte.

Turányi Kornél: A Fasori díszkertek. Budapest Régiségei 1950. 583. l.

LÉGRÁDY TESTVÉREK
NYOMDAI MŰINTÉZET
NYOMÁSA BUDAPEST,
V. KERÜLET, VILMOS
CSÁSZÁR-UT 78. SZÁM.

Nebien Heinrich

planuma nevezet ültettetett a városliget Pesten a XIX. sz elején

Pat. 63. l.

Pataduich József
Yabad zivalyi Pest
vazosánt leivása
Bp. 1831.

Lyka Károly I. 120

1903. V. 13. ~~Győr.~~

a győri

Városi tanácshoz. Az 1902. évi könyvtári segély felhasználásáról szóló jelentés tudomásul vétetik. (170/903.)

Nebbien Henry

Kőpölt grafikája, sekete-sehéren: „Bejárat a pesti Városligetbe," tervrajz 1816.

Zádor Anna: The English garden in Hungary. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1973. 50. m

1921

Nebbien Henry

valószínű tervezője a Martonvásár-i Brunswick kastélynak és díszkertnek. A Brunswick, Alsó-Korompa-i kastélyt és díszkertet is ő tervezte.

Zádor Anna: The English garden in Hungary. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1973. 50. p.

1981

Nebbien Henry

Valószínűen egy belga mester, ki 1817-ben a pesti Városligetet festegette. 13 grafikát készített az angol stílusban fogalmazott képtről.

Zádor Anna: The English garden in Hungary.
The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1973.
50./2.

1998

Nebbien Henry

Nem tiptáfódott szerepe ezidőszerint a Margitszigeti diszkert 1820-körüli tervezésénél.

Zádor Anna: The English garden in Hungary, The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1973. 50. sz.

1991

Nebbien, Christian Heinrich

HORNYÁK Mária: A Brunszvik család martonvásári angolkertjének története a források tükrében. = Művészettörténeti Ért., 41, 1992, 1-4. 87-99. ill.

nebbien Christian Heinrich

Visitatio Canonica : Az Esztergomi Főegyházmegye Barsi Főesperességének egyházlátogatási jegyzőkönyvei 1747-1674. Vál., bev. Tomisa Ilona. Bp. : MTA Néprajzi Kutató Intézete, 1992

NEBEL, pozsonyi érmester

N. bürgerl. Uhrmacher † 63 éves korában, Pozsony, 1845 febr. 24. (1845, 303 l)

Preßburger Zeitung
(Genthon)

NEBEL, Johann Röfaragó

Pozsony, 1798

Ars 1997/1-3. 221.

esztboltos s
ák leszelt élű
két lécz közé
g minusculás
n bennedicti

. Egyenesen
hasáb alakú
zárókövében.

pastoforium
hez hasonló

M.D.K.

Matthias Nebenreich, bábsütő m.

1726-han említik okmányok Győrben. 434.o.

Feiner Mihályné: Művészi kézműiparok Győrben. 429.o.

Arrabona, 7.1965. A Győri Múzeum Évkönyve. Győr.1965.
Győr-Sopronmegyei Nyomda. Győr.

NÉBERT Károly
Kolozsvár, ?
IA Képz. Főisk. Kvár

Banner Erdély

Nebbien Henrik

A bperti városliget
parkirozását 1818-ban
a bécsi Prater minta-
jára fenti terven szerint
hajtóták végre. Mai
alakját a liget az
1885-ik kiállítás al-
kalmával nyerte.

Lbp. 192 1.

Ledmerteni Bp. műemlékei
szerk. Bp. 1924

Erdélyi r. kath. states gimnázium
könyvtára V. 64.

Nebien Henrik

l.

Darvas István

Az első perti függő-
hid Bp. 1948 - 5. l

Wehrich Henrik

M.D.K.

A Batthyányerdőt parkírozták 1818-ban, a Bécsi Prater mintájára, Wehrich Henrik tervei alapján

Dr. Lechner Jenő: Budapest Műemlékei
Dr. Lechner Jenő: Budapest műemlékei József nádor korától a Főváros egyesítéséig. 1921.

Bp. 1924.

M.D.V.

Nebi en Henrik
építész

1808-ban alakult Szépítő Birottság-
nál adta be a városliget első elgon-
dolásait.

Dr. Darvas István: Az első pesti függőhíd
Városi Szemle, 1948 - 377 lap

Nebbien Henrik

laid

MME Kopf.

1918. 200. 1.

1490

Nyrai Szent Miklós. Faszobor, gótstílus;
XV. sz. Mag. 44 cm.

Nebbien

Ltáb IV. 12

Lyka Károly

A táblabíró világ mindenszáke
1800-1850

Bp. 1922

T. 6975.

nen látjuk a várat és a várost, a
geten pedig egy szekér és egy hintó
odább járó-kelők és katonák élénki-

k. 26.7 : 43.7 cm.

Nebien Henrik

l.

Schoen 1948

38 l.

Schoen Arnold dr.
Fővárosnak 1800-1873 között
Buda, Óbuda, Rest alakulása
az egyesítés előtt
Bp. Gyárosfivaros Tort Mus
Wáll. Bp. 1948

Fajánsok, pápai IX. 84.

Nebbien Henrik

mükertész

l.

Schoen Hermina-kap

5. l. –

Schoen A.

Hermina fehérneprő

6p.-i emlékkapcsa

Bp. 1937

M. D. K.

NECKEL János György

(1755-től) a holicsi gyár festője

Csányi 1954. 26. l.

Nechleba Vratislav cseh-szlovák festő

Szabad Művészet. 1950 IV. 5-6-7 sz. 215-219

Pogány Ö. Gábor: A cseh-szlovák képzőművészet félévszázados fejlődése

Nechleba Vratislav festőművész

Magyar Nemzet 1950
május 6. 5. old.

A cseh szlovák képzőművészet
50 éve Végvári Lajos

Nechánszky József
Grafikus

A vértechnikákban dolgozó
művész részt vett a tarlaton

Galambos Ferenc: Ex libris kiállítások...
Művészet, 1971. március - 34 lap.

NECHÁNSZKY JÓZSEF grafikus
Budapest, 1936

A Képzőművészeti Főiskolán Raszler Károly, Ék Sándor és Varga Nándor Lajos irányitása alatt tanult. Munkái szerepeltek több hazai kiállitáson, Szerencsen, Pécsett, Miskolcon, valamint a Budapesti Kisgrafikai Kongresszuson. Természeti - és társadalmi jelenségek, a mindennapok eseményei, hangulatai inspirálják réz- és linómetszeteit. Könyvillusztrálással is foglalkozik.

Művészéletrajzok 1975

MDK.

Nechánszky József

Pécsi rézkarcairól

Dunántuli Napló 1967 aug.2.

XVI. századi freskók a necpáli templom padlásán

Necpál

1



2



1 Necpál, a XVI. századi Justh-kastély, háttérben, a dombtetőn a Szent László-egyház (fotó Schopper T.)
2 A necpáli Szent László-templom, XIII. század (fotó Balassa G.)

A hajdani Felvidéknek – Szlovákiának – azokon a területein, amelyeket közelebbről tanulmányozhattam, a középkor emlékeinek kutatóját lépten-nyomon meglepetések érik. Morzsányi falvakban pompás gótikus templomocskák díszelegnek, olykor gyönyörű szárnyas oltárokkal és meghökkentően kvalitásos freskókkal. S fel is merül az emberben – kivált, ha az újabb ismertetéseket olvassa –, hol volt ezeknek a miniatűr gótikus épületcsodáknak az a tíz szomszédos faluja, amelynek lakossága István király parancsára egy-egy közös templomot emelt? Persze másutt van az eredet magyarázata. Hiszen a szent királyok korában ezek a területek még gyéren lakott, szláv törzsek birtokolta területek. Korai templomaik egyikéről sem bizonyosodott be az a feltevés, hogy azok a morva krisztianizáció gyümölcsei lennének. Ex nihilo nihil – mondják. És valóban másutt, mégpedig a XI–XIII. századi magyar kolonizációban kell keresnünk ezeknek a falu- és váralapításoknak, templomépítéseknek magyarázatát. A mai Közép-Szlovákiának északi részei oly gyéren lakottak voltak, hogy a XIII–XIV. századi Árva megyének – például – mindössze hat faluja van.

3



4



3 Necpál, Szent László-templom, Jézus megkínoztatása (fotó Schopper T.)
4 Necpál, Szent László-templom, a Passió egyik jelenete, (fotó Schopper T.)

Művészet 1981/12

ő társadalmi méretű önmegvalósításának és öntevékenységének szolgálatában. Marx mutatott rá például arra, hogyan szolgálta a római köztársaság felidézése az 1789-es francia forradalmat, hogy a polgárok különben teljesen aheroikus (józan kapitalista célokat követő) „szenvedélyét a nagy történelmi tragédiák magaslatában tartsa". A forradalmi holland nemzedék viszonylag ritkán fejezte ki önmagát a történelmi múltból vett jelenetekkel. Másrészt a mitológiai elbeszélés mintegy provokálta is a józan kálvinista hollandusokat: az előadásmód ugyanis többnyire – ez a hagyománya – a hős meztelen testét mutatta be cselekvés közben; ezt pedig nem volt könnyű velük elfogadtatni. Ennek ellenére a klasszikus mitológia megtalálta a maga helyét az aranykor holland festészetében is, különösen azokban az iskolákban és stílusokban, amelyek közvetlenül kapcsolódtak a nemzetközi áramlatokhoz.

A bemutatott alkotások – témájukat illetően – három csoportra oszthatók. A művek többsége témáját a bibliából meríti. Második helyen a mitológia áll: a XVI. század közepe óta Ovidius, Vergilius és Homérosz írásai számos fordításban forogtak közkézen; ehhez járult még az itáliai kapcsolatok megerősödése is. Ritkábbak a görög és a római történelem epizódjait tolmácsoló alkotások. A képek történelmi jellegét számos esetben a keleti kosztüm húzza alá: szinte minden bibliai és mitológiai témájú képen megjelenik a turbán.

Miután Hollandiában az udvar – ellentétben a kor Franciaországával vagy Angliájával – nem játszott fontos szerepet, a megbízásokat a gazdag polgárok adták. A XVII. század kezdetén mind több és több kereskedőház falát és mennyezetét díszítették történelmi képekkel, hasonlóképpen középületek: tanácsházak, árvaházak, kórházak falait is. S még egy meglehetősen érdekes jelenség: jóllehet Hollandiában a római katolikus egyház működése tiltva volt, s a képrombolás után a reformált templomokban s oltáraikon többé kép nem lehetett, mégis erős maradt az igény a bibliai motívumokra. Ezek közül a képek közül sokat – az Ó- vagy Újtestamentum valamelyik jelenetével – a titkos istentiszteleti helyeken állítottak fel oltárként. Tanulságos tartalmuk miatt, s mert kitűnő alkalom nyílt bennük az emberi érzések, szenvedélyek ábrázolására, ezek a képek igen keresettek voltak az egész évszázadon át.

A kiállítás jól szemlélteti a holland festészet különböző irányait. *Hendrick Goltzius* (1558–1616) és *Cornelisz van Haarlem* (1562–1638) a XVI. század végén elterjedt holland manierizmus képviselői. Ugyanezt a festészeti felfogást találjuk az utrechti *Bloemaert* festőcsalád romanizáló felfogásban dolgozó mesterének, *Abraham Bloemaert*nak (1564–1651), valamint a *Jacopo Bassano* művészete által befolyásolt *Joachim Uytewael*nak (1566–1638) az alkotásain. Képeiken a drámai pillanatok megragadására törekednek, uralkodó témáik Jupiter és Danae, Vénusz és Diana mondájának jelenetei, valamint

2



az Amor és Psyché szerelméről szóló ábrázolások.

Minthogy Utrecht a reformáció ellenére is katolikus maradt, az itt működő festők képein túlsúlyban vannak a vallásos tárgyú ábrázolások. Festőit erősebben befolyásolta a római művészet példája s ezenfelül *Caravaggio* chiaroscuróra épülő realizmusa. Ezt mutatják az orániai hercegek udvari festőjének, *Gerrit van Honthorst*nak (1598–1656) a művei, de mindenekfölött *Hendrick Terbruggen* alkotásai: ez utóbbinak *Angyali üdvözlete* (1629) a kiállítás egyik legszebb darabja: átszellemült modelljeiben a nyugalom és a bizalom monumentumát teremtette meg.

A közvetlen *Rembrandt* előtti korszak művészetének központjában *Pieter Lastman* (1583–1633) áll, aki az egész történeti festészet fejlődésében példaképpé vált. Ő alkotott elsőként olyan jelenetet, amelyen sok a szereplő, korábban ez csupán a grafikai lapokon volt szokásban. A szöveghez hűen ragaszkodva adta elő a történeteket, erős moralizáló felfogásban. Kedvelt témái a konfliktushelyzetek, a meglepetésszerű rajtaütés az isteni lényeken.

A kiállítás középpontjában természetesen Rembrandt képei állnak. A tárlat öt festményt mutatott be, többek közt – nem holland gyűjteményből – a berlini múzeum képét, a *Jákob küzdelmét az angyallal*, valamint *Mária és Erzsébet találkozását* Detroitból. De igen jól volt képviselve Rembrandt köre is: *Jan Lievens* (1607–1674), *Ferdinand Bol* (1616–1680) és *Govert Flinck* (1615–1660), valamint Rembrandt tanítványainak, *Aert de Gelder*nek (1645–1727) és *Gebrand van Eeckhout*nak (1621–1674) a munkássága is. Bemutatta a tárlat a holland klaszszicizmus (1640–1670) monumentális kompozícióit; kiemelkedett közülük *Pieter de Grebber* (1573–1649?) pompás *Angyali üdvözlete* és a kevésbé ismert *Jacob Hogers* (1614–?) nagyon szép *Salome tánca*. Ez utóbbin Heródes csarnokának dús pompája szöges ellentétet alkot a főalak ábrázolásával: egy törékeny, esetlen fiatal holland lány lép elő, önmagába merülten, környezetére nem ügyelve, a színpadias díszlet közepette. *Jan van Vermeer* (1632–1675) *Diana pihenője* című képe az ablakon beáradó fények elárasztotta enteriőrök festőjét kitűnő történelmi festőként mutatja.

S végül láthatunk néhány, a nemzeti legendán alapuló művet is a kiállításon, mindenekelőtt Rembrandt híres képei, a *Julius Civilis összeesküvését* (a középső rész, mely a stockholmi Nationalmuseumban van, nem volt látható) és *Nicolaes van Galen* egyetlen ismert művét, *Jó Vilmos gróf ítéletét*, mely egy hivatali hatalmával visszaélő intéző megbüntetését ábrázolja, s minden bizonnyal a hasselti városháza részére készült.

Láncz Sándor

1 Hendrick Terbrugghen: Angyali üdvözlet, olaj, vászon, 216x170,5 cm, 1629
2 Abraham Bloemaert: Péleusz és Thétisz házassága, olaj, vászon, 100x147 cm, 1593 k.

De nézzük meg most kis tárcámnak tárgyát: a hajdani Turóc megyei Necpált, annak XIII. századi templomocskáját s e templom freskóit. Ez a falu sem tíz szomszédja kötelező adakozásának köszönhette templomát. Nevét – a Nyitrából való beáramlás okán – a nyitrai Necpálról nyerte; köznépi lakosai onnan költöztek be a XII–XIII. században. A falut azonban – az egész nagy-Zólyom (tehát a későbbi Zólyom–Liptó–Turóc–Árva) megye egyik országos nemesi rendű családja, a Necpáli család 1286-ban kapta királyi adományba.

És itt, a földesúri szerzőnél hadd említsek meg egy alapvető dolgot; egyszer a magyar–szlovák–erdélyi kutatás még hasznát veheti. Necpál falunak adományosa ugyanis Marchanka fia János volt, a Heves megyében, Maconkán honos Maconkai család sarja. Testvérei közül Domonkostól eredt a Délvidékre szakadt Iktári Bethlen család, Gábor fejedelem családja. De ugyancsak ikercsaládjuk az a Heves megyében a törökkorig honos család is – a Maconkai –, amelynek műemlékvédelmünk jelentős új felfedezését, a hevesi maconkai templom építését s freskóit – köztük a ma egyetlen magyarországi Szent László-ciklust – köszönhetjük.

Így hát – mielőtt a Maconkai–Necpáliak patrónusát dicsérő necpáli, Turóc megyei templomot ismertetnők – még egyszer felhívjuk a kutatás figyelmét a – velük mindvégig birtok- és címerközösségben élő – fiági atyafiaknak, a hevesi Maconkaiaknak s a hajdani Zaránd, Temes, Arad, Békés megyében a XIV. századra nagybirtokossá, „báróvá" lett Iktári Bethleneknek bizonyított és feltételezett építőtevékenységére. (S ezúttal itt erről csak annyit: 1412-ben már a Maconkai–Necpáliakkal egyazon családbéli Bethlenek jószága: Ősi, Seprős, Bodon, Csókástelek, *Gyoma*, Őzed, a temesi Iktár, Madas, Mikólaka, ahol mind a Maconkán élő Maconkaiak, mind a Turócban élő Necpáliak is birtokososztályostársak.* Mindez egy olyan művészettörténeti kutatás munkahipotézise lehet, amely a birtokközösség alapján egybeveti a földesúri alapítású templomok építőinek, dekorátorainak közösségét is. Így elsősorban kutatójára vár a nemrégiben felfedezett maconkai freskók – köztük az egyetlen e hazai Szent László-ciklus – és az ezúttal képben először publikált necpáli Szent László-ciklus, meg a többi necpáli freskó egybevetése.

* 1433-ban Rómában a Zsigmond császár és király kíséretében ott tartózkodó – erdélyi egyházmegyebeli – Bethlen Gergely, „nobilis baro et miles" pápai búcsúengedélyt szerez (a Necpáliakkal és Maconkaiakkal közös) kegyúri egyházai, a bethlemi Szent János-egyház, a bethlehemi Szent Lélek-egyház, a bozyasi Szent Mihály-egyház, a ketheli Szent Mária-egyház a keresdi Szent Miklós-egyház számára. Állt már ekkor (1332–37-ben) – közös birtokuk – Gyoma gótikus temploma is.

5

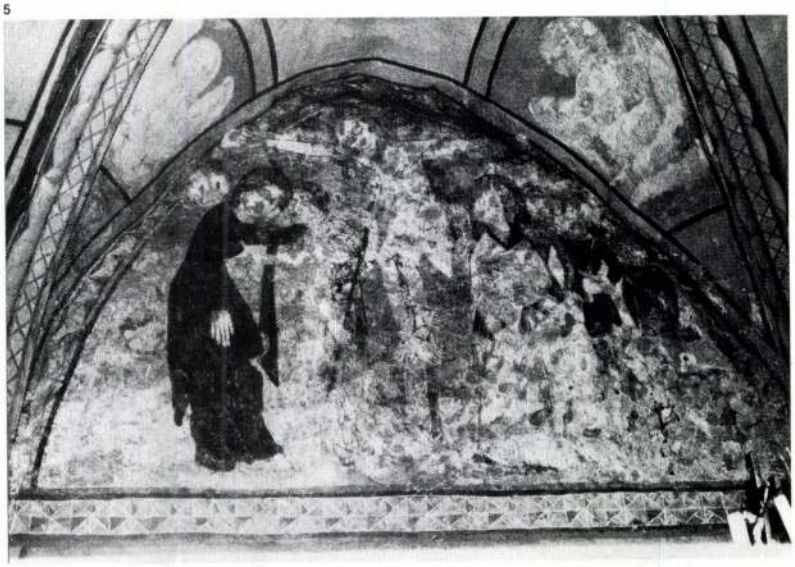

6



5 Necpál, a Golgota-freskó, a XIV. század vége (fotó Schopper T.)
6 Necpál, Szent László-templom, a diadalív apostolalakjai (fotó Schopper T.)

7



7 Necpál,
Szent László-templom,
szent nők a XIV–XV. század fordulójának freskóciklusán
(fotó Móser Z.)
8 A Necpáliakkal vérrokon Maconkaiak maconkai (Heves megye) templomának freskórészlete
(fotó Móser Z.)

Nézzük meg hát a távoli Turóc necpáli templomát. Az újkori nemesi kastélyokkal, köztük a Necpáliak leányági ivadékainak, a Necpáli Justhoknak 1673-as építési dátumot viselő késő reneszánsz, kéttornyos, emeletes kasztellumával ékes falucska felett, az Alacsony-Tátra kicsiny előhegyén magasodik fel Necpál temploma. Tituláris szentje – tán a birtokot Maconkai Jánosnak adományozó Kun László emlékezetére is – Szent László. Freskói rongáltak, sorukban tán a legépebb az egyik gótikus ívmező Kálváriája. Gótikus bordái, zárókövei nem különbek a környék – köztük a királyi tulajdonban maradt Béla – hasonló emlékeinél. S noha az eddig ismert freskók is sokat foglalkoztatták a régebbi kutatókat – s keresték is alkotóik egyéb művét kicsiny Zólyom és Gömör megyei templomok freskátoraiban –, az igazi, töretlen nagy falfestészeti alkotások a templom padlásterében, a másodlagos építésű késő gótikus menynyezet felett maradtak ránk. Ezeket – pasztell-lágyságú színeiket, s a tán legszebb felföldi alkotásaink kvalitását is meghaladó kompozícióikat – már Ipolyi Arnold (1876) látta. Sőt 1910-ben az akkori Országos Műemlékek Bizottsága számára Kern Péter le is másolta.

Újabban Balassa Géza – az egykori besztercebányai kutató – hívta fel figyel-

8



Nézzük meg együtt!

mem ezekre a freskókra. Álló női szentek, a Szent László-ciklus töredékei s a necpáli Pieta – tán a felvidéki freskók legszebbike – töretlen, eredeti színeikben tündöklenek fel ezen a templompadláson! Mintha csak Siena színeit látnók! A Madonna kékeszöld háttérből lágy lilás palástban-fátyolban hajlik kiszenvedett fia lehunyt szemű mártíralakja fölé. A kontúrok – mind itt, mind a Szent László-ciklus mozgalmas, dinamikus töredékeinél hangsúlyosak, mégis lágyan olvadnak be a liláskék, kékeszöld hátterekbe. A képek áhítata – a Pietáé, a női szenteké – ma is eleven erejű. Szuggesztiójuk nem csupán öt-hatszáz év művészettörténeti tiszteletét kelti fel a nézőben; eleven, ma is modernnek ható realitás.

A magyar s a szlovák kutatás úgy véli: Gömör, Zólyom, Turóc, Liptó XIV. századi vagy a XIV–XV. századfordulóra tehető freskóremekei itáliai vagy itáliai tanultságú mesterek tanítványait dicsérik. Itt, a necpáli padláson nem a tanítványi műhely alkotásaival találkozunk! A mesterekével. Azokéval a mesterekével, akikben a Budáról, Esztergomból kisugárzó XIV. századi – királyi vagy érseki aula – egyszóval az Anjou- és a Zsigmond-kori udvar nagy művészalakjait kell keresnünk. Névtelenségüknek az idő homályából való kibontása a jelen s jövendő művészettörténészeinek feladata.

S ha mesterkutatás dolgában a történet támasza lehet a művészettörténésznek, hadd idézzem fel e megejtő freskók korának necpáli földesurát, a kegyurat, a mű – feltételezhető – mecénását, a donátort!

Ha a freskók alkotóművészéhez nem is vezetnek szálaim, donátorához igen. Necpáli György (1356–1420) az, akivel a turóci Necpáliak históriája az országos történet színére lép. Katona, seregvezér. Már 1397 előtt vitézkedik. 1407-ben Zsigmond király csapatai élén vesz részt a boszniai hadjáratban. A királyi táborban találkozik a Délvidéken élő osztályos atyjafiával, Bethlen Gergellyel. 1419-ben Necpáli György és fia, László (a huszita háborúk vezére, utóbb 1436-ban trencséni főispán) Zsigmond király bandériumával Csehországban van, Zsigmond cseh trónját átveendő. Katonatársai: Garai Miklós nádor, Garai Dezső macsói bán, Ozorai Pipó temesi főispán, Pálóczi Máté – a későbbi nádor – és Imre, Perényi János, Rozgonyi István s sok más báró. A csehek békés országgyűlésével kezdődő időszak véres háborúba torkoll. A huszita háborúkban való részvételükért, katonai eredményeikért a résztvevő magyar főemberek jutalmakat kapnak. Ekkor kapja Garai Miklós nádor Dévény városát, Rozgonyi István – aki az arcán kapott súlyos sebet – a pozsonyi főispánságot. Necpáli György és fia, László pedig, a „sereg vezérei" falvaknak s pusztáknak sorát.

S e köztörténeti halmazt csupán azért idézem: a Necpálon lakozó, de az Iktári Bethlenekkel együtt Gyomán és a temesi Iktáron is birtokos udvari katonák és seregvezérek – Necpáli György és László – lehetnek, vagy inkább voltak azok, akik szoros budai-udvari kapcsolataik által Necpálra hozathatták a budai udvar „aranykezű" mestereit. *Zolnay László*

9



9 Necpál, Szent László-templom, Pieta, freskó, XV. század, (fotó Móser Z.)

10 Necpál, Szent László-templom, a Szent László-ciklus egyik töredéke (fotó Móser Z.)

10



Acélszobrászat

A Józsefvárosi Kiállítóterem a dunaújvárosi acélszobrász-szimpozion anyagából mutatott be válogatást. Érdekes volt olvasni a katalógusként szolgáló szöveges leporellóban *Fajó János* bevezetőjét, mert – leszámítva a megfogalmazás helyenként irritáló felhangjait – valós problémákat, jogos igényeket tárt fel. Fajó abból indul ki, hogy „a társas alkotás nagyon sok pszichikai affinitást, kétoldalú kölcsönös vonzalmat, az együttdolgozás készségét igényli". Feleslegesnek tartja, hogy egy bizottság véletlenszerű szavazásának eredményeként ellentétes alkatú és szemléletű embereket kényszerítsenek együttdolgozásra. A kibontakozás lehetőségét ezzel szemben sokszínű, különféle szemléletű csapatok spontán kialakításában látja, amelyeknek egymással párhuzamos, nem hegemonisztikus működése garantálná azt, hogy a művészeti értékek kedvező körülmények között szülessenek meg.

Ilyen elméleti alapvetés kíséretében tekinthette meg a néző az idei acélszobrász-szimpozion hat résztvevőjének munkáit. Az ipari támogatással végzett közös tevékenység eredményei a kiállításon egyéni alkotások, különálló művészi problematikák sorozataként jelentek meg, érdemes tehát névsorolvasásszerűen számba venni őket.

Friedrich Ferenc kisplasztikái tömbszerű geometrikus alakzatokból, dőlő, lapokra bontott hasábokból, körökből és négyzetekből épülnek fel. Ezek az elemi formák azonban többek egy minimal art-elképzelés papírosízű illusztrációinál, természetes közegük a szolid csillogású, szürkés színű fém, amelynek anyagszerűségét, tektonikáját szakadatlanul érezzük. A csiszolt, megmunkált anyag szépsége azt is sugallja egyben, hogy a kisméretű kompozíciók jól tűrnék a felnagyítást.

Budahelyi Tibor munkája, acél, 120 cm, 1981

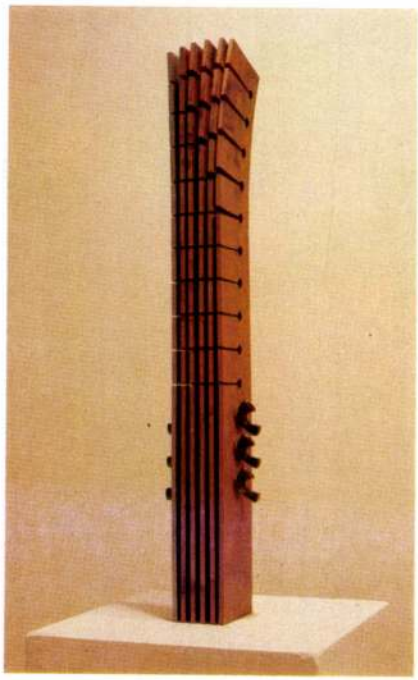

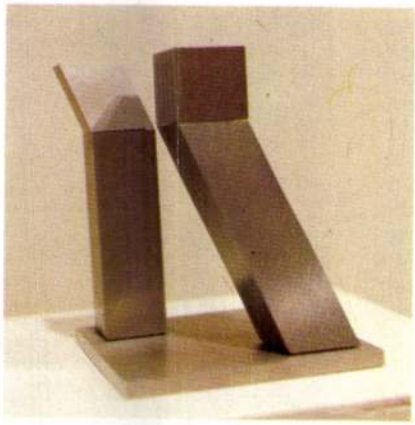

Friedrich Ferenc munkája, acél, 35 cm, 1981

Halász Károly különböző irányban kilépő, különböző hosszúságú fémlapokból nyeregtetőszerű formákat szerkeszt. A feltámasztott, lebegő alakzatok egyszerre képviselik a labilitás és a nyitottság érzését.

Buczkó György absztrakt szobormodelljét, amely párhuzamos ívekkel kapcsol össze két egymásba hajló ikertömböt, már nagy méretben is megvalósította a dunaújvárosi szoborparkban. Egyszerű, tömör, mégis jelszerűen tartalmas alakzat ez, amelynek külön érdekességet ad a felállítás módja. A két alapforma ugyanis rézsútosan helyezkedik el a kocka talapzaton, tengelyük egymáshoz képest eltolódott, s ezáltal megismétlődésük dinamikus jelleget ölt. Buczkó egyéb elképzelései, amelyeknél kocka alakzat foglalja keretbe a külső és belső forma játékát, a külső zártság és a belső mozgalmasság ellentétét, elvontak, doktrinér jellegűek maradnak, nem igazolják önmagukat.

Budahelyi Tibor durva, csiszolatlan és megmunkált felületet állít szembe egymással, de ez a kontraszthatás sem változtat azon a benyomáson, hogy kör alapra helyezett, ívelt és egyenes oldalú háromszögei iskolásak, közhelyszerűek. Három fémhengerben különféle anyagok szín- és formahatását próbálja ki, igazi eredményre azonban egy lapokból összecsavarozott, bevágásokkal ízelt kompozícióban jut, amely szabatos és tagolt, mozgalmas és monumentális hatású egyszerre.

*Trombitás Tamás*t egyaránt érdekli a fém mint lapforma és tömb. Mindkét esetben sztandard geometrikus elemeket kapcsol össze egymással, építőszekrényhez hasonlóan. A fémszelvények sorát, amely olyan hatást kelt, mintha a készanyagraktárból emelték volna ki, egymáshoz képest elcsúsztatja. Hasonló helyzetváltoztatásra készteti a nehézkes fémhasábokat is, amelyek megfagyott dinamikával emelkednek a levegőbe, és valahol máshol érnek földet, mint ahol várni lehetne őket. A térbe való kiáramlás természetesebben, kényszeredettség nélkül valósul meg a lapformákból összeszerelt kompozícióban, amit tudatos aszimmetria és diagonális kontraszthatás fűszerez.

Szöllősy Enikő az egyetlen a kiállítók közt, aki – vállalva az anyagszerűtlenség kockázatát is – túllép a szabványosan minimal artos, geometrikus problematikán. Az eddigi művek jó vagy rossz kisplasztikák voltak, amelyekben esetenként benne rejlett a felnagyítás lehetősége. Szöllősynél a léptékek nem cserélhetők fel ilyen könnyen, művei mindenekelőtt kiállítási darabok, s könnyen lehet, hogy ez az igazi az egyetlen létszférájuk. A művész nem elvont formákat készít fémből, hanem gyári szerelvényeket kapcsol össze, illetve alakít át saját elképzeléseinek megfelelően, úgy, hogy azok a szabályos és a szabálytalan, a geometrikus és a formátlan kontrasztját reprezentálják. Az anyagnak tehát két arca jelenik meg bennük: a rideg, sík lapformákhoz esetleges alakzatok társulnak, az összehegesztett négyzetes csövek és rekeszek – saját súlyuk alatt vagy egy külső erő hatására – csizmaszárszerűen összerogynak. A kontraszthatások skáláját különbözőképpen megmunkált és különböző színűre festett felületek egészítik ki.



Szöllősy Enikő munkája, festett acél, 60 cm, 1981 (fotók Somfai)

Nagy Zoltán

Neckel Johann Georg

festo 1775.

l

Schirek Holitsch

109. l.



BERÉNY RÓBERT
FESTŐMŰVÉSZ
GYÜJTEMÉNYES
KIÁLLÍTÁSA

Neckel János György

festő

1755-től Holicon

Csányi 1954

26. l.

Neckuen Horst

virágkertész Hatvan.

Memelen (Poroszország) szül. 1881-ben, ahol gimn. érettségit tett. Utána letette az állami kertészeti vizsgát. Angliaban és Francia országban neves kertészetekben fejlesztette szaktudását. 1909-ben telepedetle Hatvanban, ahol uradalmi főkertész lett. 1913. ön állositotta magát. 1916-18. mint tolmács teljesztett szolgálatot a világháborúban. 1200 m² kiterjedésü, központi fütéssel berendezett üvegházában amerikai nagyvirágu szekfüket termel, szállítja az egész országba, sőt külföldre is. Szamos diszkelevelet nyert kertészeti kiállításokon

Ladányi Heves

579. l.

gos Bizottság!

in Dósa file lakás és az albiró lakás
vart elkülönítő közkertet, albiró Nagy
iter hosszuságban, saját költségén épi-
kellő tölgyfa oszlopokat, – mostan
xen keritést 24 Koronáért, a várnak
eszközölt keritt és épitt és ek nél, köls
állapitott és jovahagott ár, méterenkint

Vecpáli Madonna-
szobor
Szépmi Muzeum
XV–XVI. sz.

Repr.
MMÉE Kösl
1911. 550. l.

ORSZÁGOS MAGYAR SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM

DR. HÓMAN BÁLINT
m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr

1937. évi december hó 1-én (szerdán) déli 12 órakor nyitja meg a Stockholmi Nemzeti Múzeum grafikai anyagából rendezett

SVÉD KIÁLLÍTÁST

Erre az ünnepélyes megnyitásra Nagyméltóságodat / Méltóságodat / Nagyságodat tisztelettel meghívja

AZ O. M. SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM FŐIGAZGATÓJA

Ez a meghívó a megnyitás napján 2 személyre belépőjegyül szolgál

Hornyánszky V. RT., Budapest.

Neczpáli rk. templom

Neczpáli r.k. templom VI.12

— ev. templom VI.12

Muz. Kat. Est

Neczpáli r.k. templom

Neczpáli templom r. k. ventélye VI. 12.

— — falképei VI. 12.

Mur. Kot. Ést.

LAHNER GYÖRGY EMLÉKOSZLOPA NECZPAÁLON.

Szép, kegyeletes ünnepély folyt le október 6-ikán a turóczmegyei Neczpaál községben, midőn a megye közönsége által *Lahner* György tábornoknak, az aradi tizenhárom vértanú egyikének *szülőháza* helyén felállított emlékoszlopot leleplezték.

Az emlék magas obeliszk, a melyet Lahner tábornok bronz domborművű arczképe diszít. Fölirata a következő: «Az itt állott házban született *Lahner György* magyar nemzeti tábornok, 1795. évi október hó 22-ikén. Meghalt a hazáért Aradon, 1849. évi október hó 6-án. — Emelte Turóczvármegye közönsége 1899 október 6-ikán. *Buzduljunk a múltakon: Élni és halni a magyar hazáért!*»

Lahner György szülőhelyéül a köztudat Beszterczebányát említi, mely város közönsége emléktáblával akarta megjelölni a vértanú szülőházát. Pontosabb kutatások által azonban kitűnt, hogy a turóczmegyei Neczpaálon 1795 október 22-ikén — tehát nem október 6-án — született, hol nagyatyja, *Lacsny* ág. evangelikus lelkész lakott. Lacsny, lányának a Lahner atyjával való egybekelését — ki akkoriban Körmöczbányán hivatalnokoskodott — ellenezte, mert nem tudott megbarátkozni azzal, hogy egy evangelikus pap leánya más vallású (róm. kath.) férfihez menjen nőül. A házasság azonban mégis megtörtént, de *Lacsny* soha sem bocsátott meg leányának. Ezért, midőn a leány anyja hívására és látogatására el-elment Neczpaálra, nem szállott az apai házhoz, hanem egy ismerősének a házához, a hol György fia is született. Ma már ez a ház nincs meg. Helye *Justh* György főispán gyönyörű parkjában terül el, ki a legnagyobb készséggel vállalta magára az emlékoszlop gondozását.

Lahner, mint katona 1816-ban kezdte meg pályáját. A szabadságharcz Kassán érte, hol zászlóaljparancsnok volt. Berchtold tábornokkal együtt 1848-ban az alvidékre került, s résztvett a szerbek elleni harczokban. A honvédelmi bizottmány okt. 5-ikén főfelügyelői minőségben a hadfölszerelés élére hivta meg. S Lahner ezen kényes, az akkori viszonyok közt oly nehezen teljesíthető kötelességekkel járó tisztét rendkívül buzgósággal és sikeresen viselte. Midőn a kormány a fővárosból menekülni volt kénytelen, Lahner az egész fegyvergyárat a legapróbb részletekig bámulatos ügyességgel szállította át Nagyváradra, majd ismét Szegedre. A kormány önfeláldozó munkássága elismeréseül ezredesi, majd tábornoki rangra emelte. Maga *Kossuth* is a legnagyobb dicséret hangján emlékezik meg róla. A világosi fegyverletétel után az aradi várba került s mint tudva van, vértanúhalált szenvedett. Holt teteme Damjanicséval együtt a Károlyi Tibor gróf mácsai parkjában nyugszik.

A Neczpaálon emelt emlékoszlop leleplezése napján az idő hideg, esős volt, de az legkevésbbé se csökkentette a délután két órára kitűzött leleplezés iránti érdeklődést. A megyéből nagy számú hazafias érzelmű közönség sereglett össze az ünnepély helyére, Neczpaálra, mely a turóczi medencze egyik kies mellék völgyében, a Nagy-Fátra aljában, a megye székhelyétől — Turócz-Szent-Mártontól — egy órányira fekszik.

Az ünnepélyt a turócz-szent-mártoni m. kir. felső kereskedelmi iskola hallgatóinak énekkara a Himnusz eléneklésével nyitotta meg. Koszorukat helyeztek el az emlékoszlopra Turóczmegye közönsége, a turóczi magyar kaszinó, a turócz-szent-mártoni m. kir. felső kereskedelmi iskola tanári kara és hallgatói, a körmöczbányai m. kir. főreáliskola tanári kara és ifjusága, a znyóváraljai állami tanitóképző-intézet tanári kara és növendékei. Ezután *Zorkóczy* Tivadar főszolgabíró fejtegette szép beszédben, hogy ki volt Lahner, kik voltak a vértanúk. Erre *Klimó* pribóczi ág. evang. lelkész hasonló tartalmú beszédet mondott tótul. Az emlék megáldása után, mit *Komora* róm. kath. plebános végzett, a dalárda a Szózatot énekelte el. Az ünnepélyt, mely minden részletében szépen sikerült, *Beniczky* Kálmán alispán zárta be lendületes, s hazafias érzéstől áthatott beszédével, melyet *Justh* György főispánhoz, mint házigazdához intézett, kérve őt az emlékoszlop megőrzésére és gondozására.

Fetés István.



LAHNER GYÖRGY 1848/49-IKI HONVÉDTÁBORNOK EMLÉKOSZLOPÁNAK FÖLAVATÓ-ÜNNEPÉLYE NECZPAÁLON.

FOKVÁROS ÉS VIDÉKE.

Angolország délafrikai gyarmatbirtokainak kormányzósági székhelye a több mint 100,000 lakosú *Fokváros*, mely Dél-Afrikában legnagyobb és legműveltebb város, környéke pedig a legérdekesebbek egyike a földnek egész déli féltekéjén. Fokváros, mint köztudomású, Afrika déli csúcsának egyik legdélibb hegyfokán fekszik. Innen van a neve is. E hegyfok táján három tenger érintkezik: az Atlanti oczeán, az Indiai tenger és a Déli jeges tenger. Hajdan az európai hajók egészen idáig voltak kénytelenek lekerülni s a fok (Jóremény-foka) alatt elhaladni, ha Indiába akartak menni. E roppant hosszú útat csak a szuezi csatorna megnyilta óta kerülhetik el a hajósok.

Világtörténelmi esemény volt, midőn Diaz Bertalan Afrikának e végpontját először meglátta, s még inkább, midőn Vasco de Gama meg is kerülte és aztán tovább folytatva útját Kelet-Indiába eljutott. Diaz ott jártakor épen hosszas nagy vihar dúlván e tájon, ő Afrika e csúcsát *Viharok fokának*, Vasco ellenben szerencsés továbbhaladása örömére *Jó-reménység-fokának* nevezte el. S mindkettőnek igaza volt, mert a régibb időkben csakugyan áldás, vagy átok volt az utazókra nézve az ide érkezés a szerint, a mint az időjárás kedvező, vagy kedvezőtlen volt. A hajók és hajózás tökéletesedése óta azonban itt sem veszélyesebb többé az utazás, mint egyebütt a tengeren. A fokot ma általában Jó-reménység-foka néven ismerik és emlegetik világszerte.

A ki Fokvárosba érkezik, ott olyan világot és életet talál, mint akár Európában; pedig még 1652-ben csak egy kis erőd állt a mai nagy város helyén, s a magas partnak a tengerbe hanyatló meredek sziklái egyike alatt egy egyszerű levélszekrény volt az egyedüli eszköz, mely az Európából oda került gyér lakosságot a művelt világgal összeköttetésben tartotta.

Fokváros fekvése és vidéke festői s a tengeren bármely irányból érkezőre nézve igen megkapó. Száraz felőli környezete azonban sokkal szebb télen, mint nyárban. A déli féltekén feküdvén, az évszakok járása épen ellenkező; mint mi nálunk. Az enyhe tél májustól októberig tart s rendkívül esős, minek következtében a vidék állandóan pompás zöld mezben díszlik; nyáron ellenben, mely a mi telünkkel esik egy időre, oly nagy a hőség és szárazság, hogy csaknem kihal a növényzet; a sik, a völgyek, sőt a hegyek is aszályos, barnás sárga szinben tikkadoznak. A tájak képe valósággal szomorú és lehangoló. A tengerparton amfiteátrumként elhelyezkedett város képe télen-nyáron egyiránt elragadó. Szép ház-sorai mögött csekély távolban az 1000 méter magasságú s terjedelmes lapos hátú Tábla-hegy, Dél-Afrikának egyik legjellemzőbb alakú és alkatú hegye magaslik csaknem függőleges oldalú sziklafalaival. Oldala, teteje mintha mesterségesen volna laposra szelve. A ki egyszer látta, soha el nem felejti e nagy hegy sajátszerű képét. A város másik oldalán túl a szintén sajátságos csúcsú Oroszlán-hegy emelkedik pompás növényzettel borítva, melyet a természetbúvárok a föld minden tájáról nagy számmal látogatnak s tanúlmányoznak. E szép hegy alján festői villákban gazdag nyaraló-telepek vannak mindenfelé, kedvelt mulató helyei a fokvárosiaknak s az erre kedvtelésből utazóknak.

A képen, melyet erről a távoli érdekes vidékről mutatunk be olvasóinknak, egy nyolczas fogatú falusi szekeret látni, melyet a délafrikai gyarmatokban igen sokfelé használnak, de kivált a boerok Transzválban, az ilyen vasúti vonat hosszúságú szekerek igazi hazájában. Fokvárosban és környékén már sokkal ritkábbak az ilyen szárazi bárkák; ott az előhaladottabb műveltség és kényelemszeretet a könnyebb és csinosabb szekérféléket kedveli még a mezei használatban is.

TRANSZVÁLBÓL.

Krüger Pálnak, Transzvál híres elnökének családi élete nagyon egyszerű; csendes megelégedésben éldegél szerettei körében, mikor ugyan erre neki a közügyek időt engednek.

A hetvennégy éves öreg úrral egyszerűségben, a pátriárkhális életmódhoz való ragaszkodásban, tökéletesen megegyezik élete párja: Krügerné asszony, a ki férjénél csak kevéssel fiatalabb, de azért igen jó erőben van s oly élénk, tevékeny és munkás, hogy senki se gondolná ilyen idősnek.

Valódi mintaképe a boer nőknek, kik istenfélő, gondos, szorgalmas családanyák, háziasszonyok, de a mellett határozottak, bátrak s szükség esetén még a fegyverrel is derekasan tudnak bánni, a mint már ezt a szerecsen törzsek támadásai alkalmával nem egyszer bebizonyították.

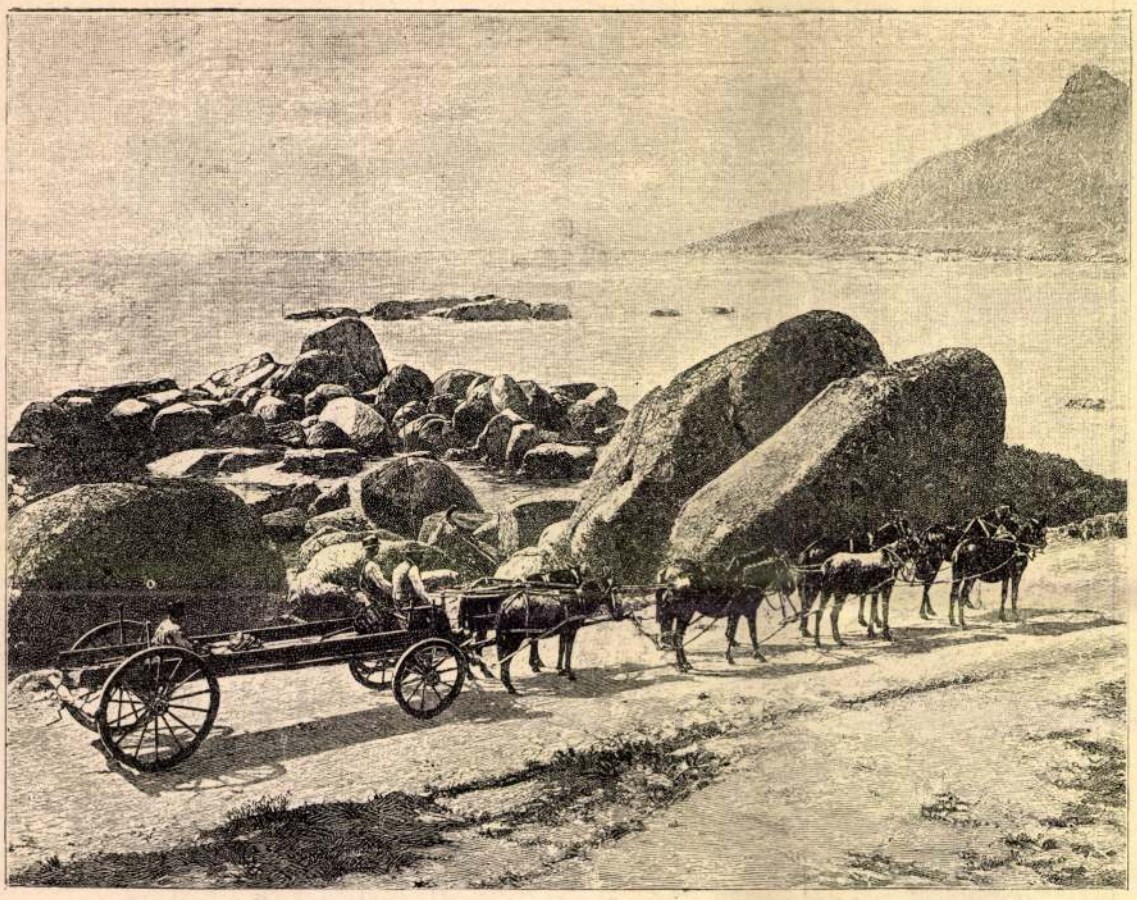

TÁJKÉP FOKVÁROS KÖRNYÉKÉRŐL.

Krügerné második neje férjének, ki első feleségével csak kilencz hónapig élt.

A Krüger-párnak tizenhat gyermeke volt, kik közűl tizenegy most is életben van, még pedig hat fiú és öt leány.

A család tagjai mindig korán kelnek s hat óra még nincs, midőn a szülők, gyermekek és cselédség már az isteni tiszteletre mennek. Ezután következik a reggeli, melyet a család a ház verandáján költ el.

Ha a volksraad (nemzetgyűlés) összeül, akkor az öreg elnök már fél hétkor hivatalos szobájába vonúl, hol az ülés megnyitásáig különféle hivatalos dolgait intézi. Máskor pedig tovább marad családja körében s csak kilencz órakor vonúl dolgozó szobájába. Délután négy és öt óra közt ismét szünetet tart s ekkor fogadja a látogatókat, vagy pedig családja körében pipázgat. Esti kilencz órakor aztán az egész család nyugalomra tér.

*

A mily egyszerű az elnök, olyan a hollandi eredetű lakosság is, melyet általában «*boer*» (paraszt) név alatt ismernek. A boer lakása és életmódja olyanféle, mint a milyen régebben a mi alföldi tanyás gazdáinké volt. Legtöbbnyire minden család külön tanyán lakik oly helyeken, hol egy kis viz található; de sokszor az egész rokonság, több család, egy fedél alatt is közös háztartásban él. Házuk kőből épül s mindeniken kettős veranda van, de ezeknek, s igen gyakran maguknak a szobáknak is csak puszta föld a padlójuk. A melléképületek többnyire vályogból, vagy terméskövekből vannak. Kerítés és kert alig van; az udvar egy tisztás hely, a hol a házi állatok tanyáznak, melyek között az öszvérek és ökrök a legelső rendűek. Kutya sok van. A nagyobb állatok nemcsak karámokban, hanem valóságos istállókban élnek, vagy inkább éjszakáznak, mivel egész nap kinn vannak a mezőn a család fiatalabb férfitagjainak őrizete alatt. Minden egyes tanyán lehet találni régi családi képeket, egy kis harmoniumot vagy más hangszert és mindenekfölött a bibliát, melyet szorgalmasan olvasgatnak. Földműveléssel kevésbbé foglalkoznak; a legnagyobb rész csak tengerit termeszt, abból készíti kenyerét is. De e mellett igen sok húst fogyasztanak s theát vagy kávét gyakran isznak, a mint hogy nagyon sok köztük a nagy evő. Szeszes italoktól általában tartózkodnak még a városokban lakó boerok is, de a sört csekély mennyiségben szeretik. Az étkezés rendesen közösen történik s a családfő, vagy megbizottja az evés előtt és után imádkozik. Kevesebb gondot fordítanak a tisztaságra. Fürdőjük ritkán van, s gyakori dolog, hogy lefekvéskor nem vetkeznek le. Szeretik a társasjátékokat és az erőmutatványokat. Nagyon vendégszeretők, de aránylag keveset beszélnek s mindent higgadtan végeznek el. A vagyonosabb boer alig különbözik többi társaitól. Az ismerősök szivesen beszélgetnek egymással a verandán órák hoszszáig, mialatt a pipát jóformán sohasem teszik le. Beszélgetésük tárgya mostanában természetesen főkép a háború és az angolok, kiket a boer már gyermekkora óta gyűlöl.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Mai számunk Regénytárában *Mikszáth* Kálmánnak «*A főispán vendégei*» című hosszabb elbeszélését kezdjük meg, melyhez *Goró* Lajos készített több illusztrációt.

Dáma, történeti körkép, irta *Baksay* Sándor. Kiadta a Franklin-Társulat *Kimnach* László eredeti rajzaival. A kitünő író, ki a magyarság életének és gondolkozásának oly mesteri festője, ebben a művében egy szomorú történeti korszakba, a mohácsi vész idejébe vezeti az olvasót. A szerző nem nevezi könyvét sem regénynek, sem korrajznak, hanem történeti körképnek, melynek háttere a nemzet gyászos pusztulása, előterében pedig két gyermekifjú megható története játszódik le. Drámailag festi azt a végzetes pártoskodást, mely a vészt előidézte, a főurak egyenetlenkedését, az ifjú Lajos király gyenge voltát és magának az ütközetnek plasztikus képét adja. Itt már a regényíró színdús fantáziáját a történeti kritika szabályozza. A «Dáma» voltakép a Móré Filep pécsi püspök két apródjáról: Dámáról meg Filkóról regél, ama zamatos, tősgyökeres magyarsággal, a mely Baksay műveit jellemzi. A legjobb történeti korrajzaink közül való e könyv, mely minden ízében eredeti, tősgyökeres magyar alkotás, egy kitünő magyar írónak nagy gonddal és szeretettel megirt munkája. A «Dáma», mely először a «Vasárnapi Ujság» Regénytárában jelent meg, *Kimnach* Lászlónak históriai tanulmányokon alapuló és művészi gonddal kivitt rajzaival van illusztrálva. A Franklin-társulat szép kiállításban adja most külön kötetben közre. Ára 1 frt 60 kr.

Kadocsa Ákos, regény, irta *Vértesi* Arnold, kiadta a Franklin-Társulat. Az érdemes író, ki minden művében a magyar társaséletből, főkép a középosztály köréből keresi alakjait és tárgyait, új regényében a pusztuló gentryhez fordul, annak egyik alakja Kadocsa Ákos. A büszke főúr egyetlen fia megszereti a falusi doktor szépséges leányát, de szenvedélye végzetessé lesz családjára is, magára is. Ennek a szenvedélynek érdekes lélektani képe vonúl el előttünk, tarkázva a vidéki úri osztály egynehány jól rajzolt alakjával. Ezt a regényt is a «Vasárnapi Ujság» közölte először, *Neogrády* Antal sikerült illusztrációival. A képekkel együtt adta ki könyvben a Franklin-Társulat, s ára 1 frt.

Madách Imre élete és költészete. Irta *Palágyi* Menyhért. Ezzel a címmel jelent meg egy 440 lapra terjedő könyv, mely eredeti és új adatok alapján állítja elénk az «Ember tragédiája» költőjének rendkivül vonzó személyét és költészetét, de nem külön-külön, egymás mellé állítva, hanem egygyé olvasztva, mintegy bizonyításául annak, hogy Madáchban az ember és a költészet *egy*, szinte külön választhatatlan.

A mű öt fejezetből áll, melyek során mindenre kiterjedő figyelemmel végig kíséri az életiró Madáchot élete egész folyásán és költői pályáján. Ez öt fejezethez, hatodikúl bő irattárt mellékel függelékűl részint Madáchra vonatkozó okiratokból, részint eddig kiadatlan levelezéseiből. Palágyi beható vizsgálódással fejtegeti és méltatja Madáchot mint drámaírót, mint bölcselkedőt és mint mély érzésű lirikust. Fejtegeti, hogy fő művében nemcsak az emberiség, hanem a saját drámáját is megírta. Madách lángeszének legjellemzőbb bizonyítéka, hogy saját és nemzete sorsa, meg a világtörténet között megtalálja az összekötő kapcsot, s innen van, hogy midőn a saját élete és szíve történetét írja, azt érezteti olvasójával, mintha az egész emberi nem világtörténeti sorsát tárná föl. Ennek titka pedig abban van, hogy Madách az emberiséget történetileg egységesnek fogja föl és a történelem *változatos* folyásán keresztül a *változatlan* embert szemlélteti. Palágyinak ez érdekes munkájából már megjelenése előtt jóval lapunk is közölt hosszabb önálló részleteket. Ezekre is utalva hivjuk föl a magyar költészet barátainak figyelmét e munkára, melyhez több kép is van mellékelve. A csinos kiállítású kötetet az Athenaeum adta ki, s ára 3 frt 50 kr.

Ügyes-bajos ember könyve. Irta *K. Nagy Sándor*. Útbaigazítás a mindennapi életben előforduló törvényekben és rendeletekben való eligazodásra. Nagy szükséget pótol ez a most megjelent munka, melyben lapozva, mindenki csakhamar megtalálja, hogy valamely ügyében-bajában, kihez, hová kell fordulni. Egyszersmind pedig minden esetnél hivatkozás van az illető törvény, vagy rendelet számára, hogy arra az érdeklődő könnyen rátalálhasson. A hasznos munka a Franklin-Társulat kiadásában jelent meg s ára 50 krajczár.

Történelmi könyvtár. A történelem népszerűsítésének eszköze a Franklin-Társulat *Történelmi Könyvtára*. Felöleli a hazai történet és a világtörténet gazdag kincstárát, megválogatva kimagaslóbb alakjait és eseményeit. Most ismét két füzet jelent meg belőle, képekkel. Mind a kettő *Gaal* Mózes-től való, a magyar ifjúság szivesen olvasott irójától. Az egyikben *Petőfi Sándor életét* beszéli mindenkinek érthető és élvezhető módon; a másikban *Cortez Fernando* hódító útját Mexikóba, az ujkori történelem e nevezetes eseményét. Mindkét füzetben számos kép is van. A Történelmi Könyvtár egy-egy füzete 40 krért minden könyvkereskedésben kapható.

Duse Eleonora vendégszereplése. A népszinházban okt. 26-ikán kezdte meg vendégszereplését a legnagyobb művésznők egyike, *Duse* Eleonora. A «Kaméliás hölgyet» választotta első föllépteül, melyet pár nappal ezelőtt Sarah Bernhardttól kétszer is látott a fővárosi közönség. Kedvelt szerepe a drámai szinésznőknek, mert hamis helyzetei, igazságtalanságai, és érzelgőssége nagy szabadságot engednek. A két művésznő azonban oly különböző, hogy össze sem hasonlítható egészen elütő egyéniségök. A franczia Sarah Bernhardt a legkisebb mozdulatot is kiszámítja, a hang minden suttogását és kitörését kihasználja, s a játék minden mozzanata előre kipróbált, megállapított. Az olasz Duse csodálatosan egyszerű, a finom, gazdag és érzelmes lélek mély tartalmával, mely minden mozdulatában, arczának minden vonásában nyilatkozik. A művésznő egy évtized óta jár már körutakon és hódit. A «Kaméliás hölgy»-ben most sokan azt vették észre, hogy már fáradni is kezd. De az is bizonyos, hogy Dumasnak ezt a drámáját elnyűtték már s nagy művésznőknek is jókora feladat a felvillanyozása. Duse játéka fényes most is, az érzések igazságát és a lélek háborgását oly egyszerűséggel talán senki sem tudja kifejezni. A melegség azonban most nem hatotta át, s a közönséget nem is ragadta el annyira — kivált a darab első felében — mint pár évvel ezelőtt.

Nemzeti Szinház. Október 20-ikán egy német dráma bemutató előadása volt a Nemzeti Szinházban. *Voss* Rikhárd «*Szegény Mária*» öt felvonásos színműve ez, *Timár* Szaniszló fordításában. Különösségekből, rendkívüliségekből, túlzásokból álló darab, mely valószinűtlenségeken alapszik, és szabadon áradoz benne a nagy páthosz, féktelenkednek a kitörések, és ellenőrzés nélkül cselekszik mindenki valami szokatlant. Az újabb drámáknak leghatásosabb jeleneteiből és szerepeiből találunk

Vécsey Imre

Thieme Becker
XXV. 372. l.
(Lyka)

Nécsey Imre

1875/76 – 1878/79

Ferkèpzomfoiskèvk

117.1.

Carnaccio, hol Mantegna és Bissolo hatását árulják el. Említendők: Angyali üdvözlet (1504, bergamói képtár); Trónoló Madonna szentekkel (Murano, Sta Maria degli Angeli); Királyok imádása (berlini múzeum). Velencében volt műhelye s itt nyerte első kiképzését a legtöbb gergamói festő, így maga Palma Vecchio is. — *Francesco Rizzo da S.*, előbbinek tanítványa és műhelyének örököse,

Nécsey Imre

1877/8. I. II. Nakoszlák
mil. Oszlányban (Bars m.)
1852 nov. 28. Rajztanárjelölt
1877/8. II. II. Nakoszlák
1878/9. I. III. Nakoszlák
1878/9. II. " "

Miksa magyar király VI. 147.

Nécsey Imre

Szül ~~[illegible]~~ Oszlányban (Bars m) 1852, nov. 28. rk.

1876/7. I. rajztanárnövendék a bpesti mintarajztanodában.

1876/7. II. vendes tanuló.

M.D.K.

Necpáli Mester, szobrász

necpáli Mária szobrával kapcsolatban szerző felsorol még nehány művet, melyek kapcsolatba hozhatók, vagy elütnek ennek a mesternek stilusától – mindenesetre az ő formavariáló képességére vetnek fényt, s arra, hogy a bányavidék és Turóc körök intenzív művészi összeköttetés állok fent.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország faszobrai

Akadémiai Kiadó, Bp.1967. 80. old.

Néczin Jenő

MDK

Direktoriumi tag , az esztergomi családi házhely esztő/A határozat/ egyik szerzője.
1919 jun 23.

55-56.o.

Zelnay László/szerk/:A Tanácsköztársaság napjai Esztergomban. Bp. 1960.

NÉCSEY ISTVÁN,festő

A Néprajzi Muzeum Adattárában,a rajzraktár leltárában számos müvével szerepel.A Felvidékről vannak pásztorfaragások,nevezetesen cserpák nevezetü fapoharak rajzai remek vizfestésében. 294.old

CS.SEBESTYÉN KÁROLY: A Néprajzi Muzeum rajzgyüjteménye 287.old

NÉPRAJZI ÉRTESITŐ,Nemzeti Muzeum,Néprajzi Muzeum Évkönyve. XXXVI. 1954. Bpest. 1954

NÉCSEY ISTVÁN,grafikus

A Néprajzi Muzeum Adattárában,a rajzraktárban leltárában számos müvével szerepel.A Muz.egykori illusztrátora volt.Értékes,legnagyobb gonddal és pontossággal készült rajzai tanuskodnak hivatottságáról.Kizárólag muzeális anyagot rajzolt. 293.old

CS.SEBESTYÉN KÁROLY: A Néprajzi Muzeum rajzgyüjteménye 287.old

NÉPRAJZI ÉRTESITŐ,Nemzeti Muzeum,Néprajzi Muzeum Évkönyve. XXXVI. 1954. Bpest. 1954

arra a bekezdésre, a melylyel jó Orczy Lőrincz a mult században megtisztelte a bugaczi csárdát, s a mely így szól:

Csikósok oltárja, juhász kápolnája,
Betyárok barlangja, ringyóknak tanyája,
Bolhák, egereknek, békák palotája,
Dongó légy, darázsok, szunyogok bárkája.*

Azonban igaz, hogy jó Lőrincz poéta versezete végén mégis csak oda lyukad ki, hogy az a rongyos csárda erős védelmet nyújt, nemcsak a poétának, hanem:

Szükségben nyugovást *király* is lel benned.

Ha egyéb nem, *ez* kalauzolhat el a bugaczi cserények erős népéhez, mely, akár a király, csak szükségben fordúl a csárda felé; mert valójában csak salakja lát a csárdában oltárt.

A javának lelkületét remekül jellemzi az a tömörenplasztikus verses leirás, a mely e czikk élén áll s a mely világos tanúsága annak is, hogy Petőfi Sándor csakugyan az Alföld népének lelkéből és lelkéhez szólt.

Ez az elem szembeszáll, daczol minden viszontagsággal; de ugyanekkor hiven őrzi meg szive-lelke igaz kincseit, azokat, a melyekből erőt merített már őse is.

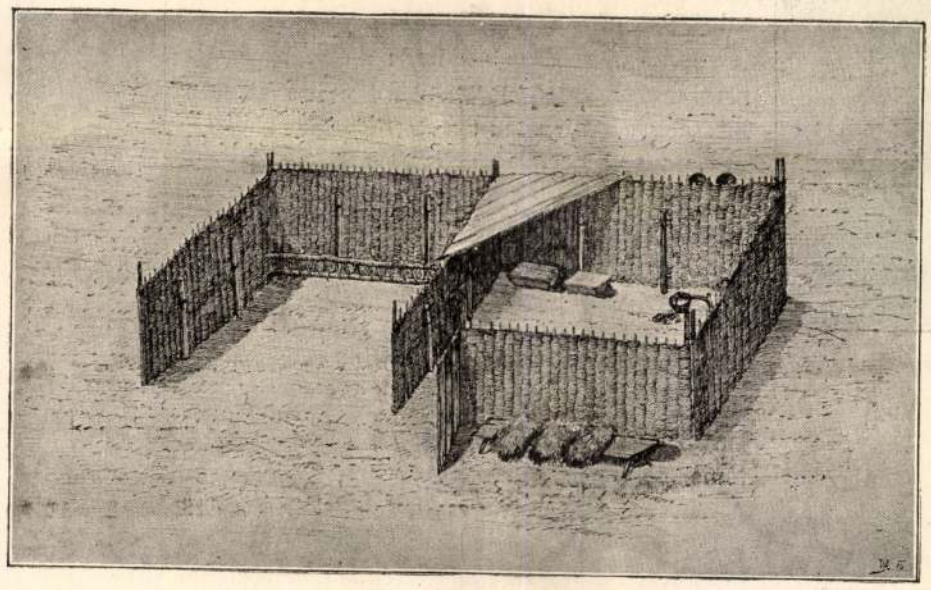

CSERÉNY, FELÜLRŐL LÁTVA, SÁTORRAL. Nécsey István eredeti rajza.

S e kincsek valóban a cserényes pásztornép lelkületének megnyilatkozásai, melyeknek létéről, hozzáférhetetlen voltáról már annyit írtak, a nélkül, hogy valaki megmondta volna: mi a lényegük, mi az alakjuk?

Nem mondták meg azok sem, a kik az elragadtatás hangján hirdették, hogy ők azok a boldog halandók, a kik előtt az a pásztorlélek mégis megnyilatkozott. Már pedig ha valamit, úgy épen ezt a megnyilatkozást kell megállapítani, mert annak az alaki sajátszerűségeiben talán egyetlen, lénye szerint még ma is majdnem teljesen érintetlen cserényes pásztoréletnek területét az eke mind összébb szorítja; tárgyi részét pedig végromlással fenyegeti a «bolti portéka» olcsó, de silány, csillogó, de «jött ment» izű áradata; a tárgyi rész vesztével vége a tárgyakhoz kötött nyelvinek, evvel sok lelki sajátosságnak — valamennyivel együttesen vége sok biztos nyomnak, mely messze múltak történetének homályába világíthat be. Hát lássunk egy kis töredéket.

*

Az 1895-dik évi május hó 29-én fölségesen tiszta napra viradtunk.

Kecskemét város négyes fogata ideje korán porolt szállásom ajtaja előtt s nyomban beszólt a nemes város gazdasági tanácsosa, Szegedy György uram is. Perczek mulva összeverődött az érdeklődők népes kompániája, * kevés idő múltával pedig már kocsisor indúlt Nagy-Bugacz és Monostor felé. A kocsis kibontotta az ostort s avval a «fúgával», a melyet felejthetetlen jó Teleki Sándorom oly remekűl írt le egykoron, megintette az ostorhegyest, mire bekövetkezett a robogás, hogy csak úgy futott az árok, az útszéli ákácz a hátunk mögé. Elmaradt a város, el majd a «Helvéczia» szőlőtelep is.

Nagy-Bugacz birodalma azonban csak ott kezdődött s csak ott kezdtem igazán figyelni, a hol a kerekek félküllőig süppedtek a homokba s hullámot vetett a buczka, a melyet silány füvek milliónyi gyökérszála lekötni igyekszik, nehogy lába keljen, nyoma veszszen a nagy széljárások idején.

A buczk kból kivergődve, a szem közel eső határát szorosan felhalmozódó, sivány-homokhegyek alkotják meg; világos «krém» szinük szinte vakít a napfényben; a szabályosan kifujt, kagylószerű gödör széle élesen ormós; a háton, a lejtőkön pedig ez a futóhomok szeszélyesnek látszó és mégis szabályosan-fodros alakzatokká rendezkedik. A róka, a nyúl, a rászálló madár nyoma tisztára kivehető. Ez nem a Hortobágynak igazán a végtelenbe enyésző, abszolút síksága, — sivár, fakó, itt-ott fehérlő szikeseivel, hanem egy hullámos terület, melynek szemhatárát meg-megtöri a sívó-futóhomok hegye; de a nyárfás és ákáczos liget lágyan dagadozó zöld koronázata is.

* Toldy Ferencz «A magyar költészet kézikönyve». Budapest, 1876.

* A társaságban voltak: Dr. Horváth Ádám képviselő, Mészáros József tanácsnok, Láber Károly állomásfőnök, Tatay Jenő ügyvéd, Kovács Sándor földbirtokos, Dr. Helle, Dr. Tegze és Dr. Jászi jogtanár urak. Fogadják köszöntésemet. — H. O.

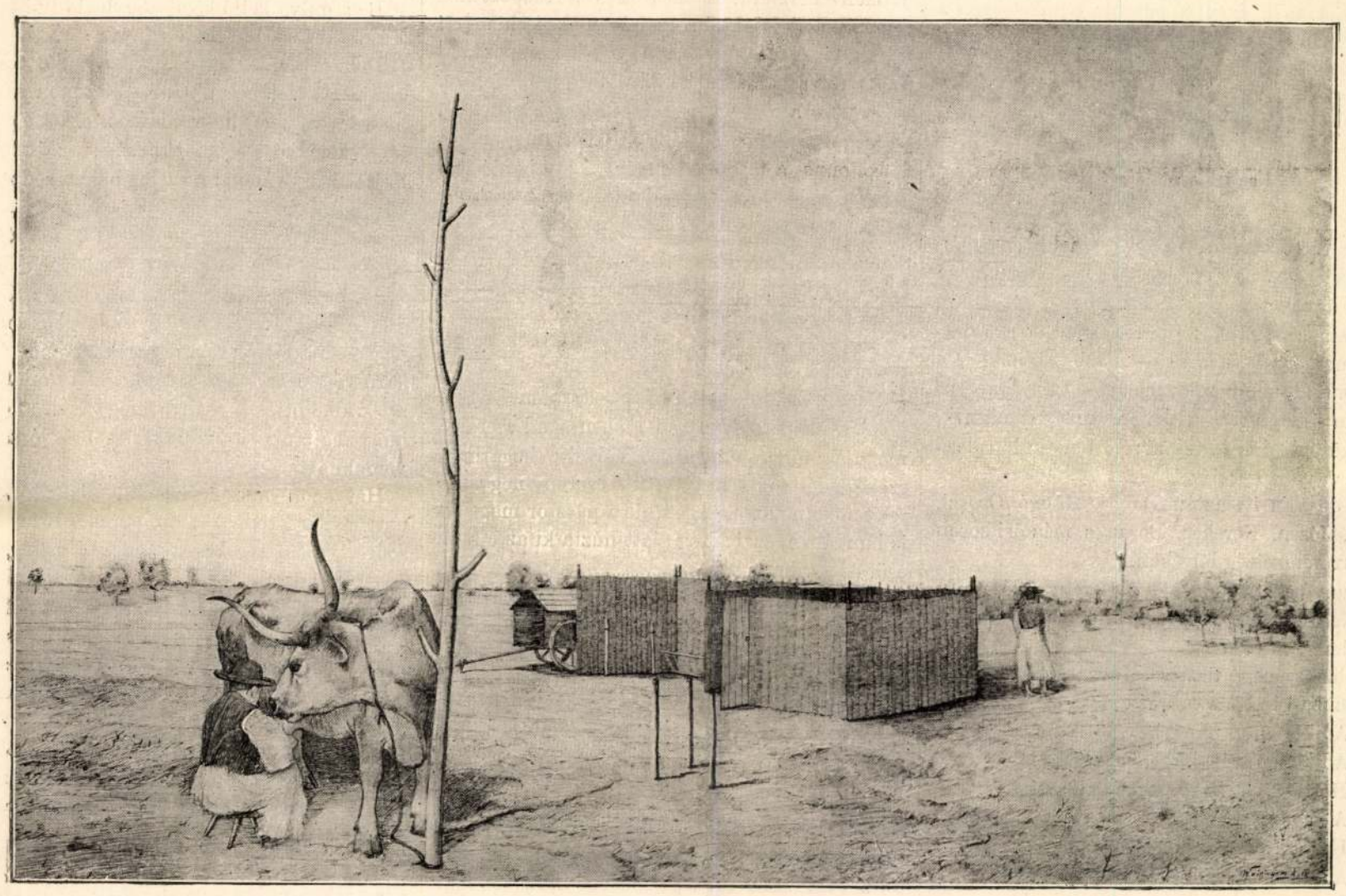

BUGACZI CSERÉNY, ÁLLÓFÁVAL, TALIGÁVAL. Nécsey István eredeti rajza.



Jászy Viktor tanár vázlata nyomán Nécsey István.

DOBOS SÁNDOR SZÁMADÓ.

Órák múlva végre megfehérlik a város tanyája; köszönt a galambősz pusztabiró; csak hegyes sisak kell a fejére s kész az árpádkori lovasnak egész arczulata. Bíróné asszonyom, a magyaros vendéglátás előkészületeitől kipirulva, az ajtóból mosolyog felénk. Ragyogó tisztaság mindenütt; edzett férfiaknak való kényelem fogad, marasztal.

— Most pedig tessék parancsolni, — szól a gazdasági tanácsnok.

— Indúljunk rögtön a Zubor*gány* cserényéhez, az van fölmagasztalva, — mondom én.

— Zubor*gány* ? olyan nincsen, mert csak Zubor*nyák* akad erre, — hangzik a felelet.

Adta Kadája és sok újságirója! Hát ezek a jobb hangzásért, no meg egy cseppnyi sovinizmustól hajtva, egy kicsit máskép rakták a betűket s én talán hozzá sem nyúlok ehhez, ha nincs meg ezen a pásztor nemzetségen a kissé hórihorgas, délszláv tipusz, s ha öregapjukat nem dicsőíti a népdal így :

Hej Zubornyák, Zubornyák,
Elvitte a paripát ;
Ha elvitte, hagy vigye,
Ád az isten majd másikat
Helyibe.

Ez a dicső vándorolt be t. i. a délszlávságból; de most virágzó nemzetsége, — a második nemzedék — úgy megmagyarosodott, hogy jó embereim azt a tanácsot adták : «ne feszegesd a származást, mert dühbe jönnek — zsákba kötnek.» Ez a gyors átalakúlás kizárólagos tulajdona és pszicho - fiziologiai titka a magyar aërnek, mely különben egyértelmű a történeti alap dicső voltának vonzó erejével.

No de van itt aztán Dobos, Gángó, Oroszi, Nyers, Józsa, Kerekes, Borka s más ősi soron magyar nemzetség bővében.

Puha pázsiton indúlunk a cserény felé, mely mint valami nagy koczka töri meg a szemhatár kissé lengő vonalát.

A «lakos» nagy tisztességtudással elénk kerül és nyomban indúl a vallatás is.

— Adj' isten jó napot!

— Adj' isten a tekintetes uraknak is.

— Hát kigyelmed a cserény «lakosa» ?

— A vagyok.

— Hát a számadó merre van ?

— Amott-e, éppen összetereli a gulyát.

— Hát az az ágosfa úgy-e a *czímer ?*

— Nem a, mer' mi *állófának* mondjuk.

— De Kada uram czímernek írta, meg hogy talán Attila maradványa.

— Már akárminek írta, állófa jaz!

— Hát aztán miért állítják keletnek ?

— Mer' úgy dukál.

— Hát aztán mire való ?

— Oda kötjük a tehenet, mikor fejjük.

— Hát az ága mire való ?

— Felhágunk rajta, mikor szét köll nézni.

— Hát az a három karó talán valami hún vezérczövek ?

— Bíz' a csak bornyúczüvek vóna; oda-kötjük a bornyút, a míg a fejés tart.

Ebből tisztára következik, hogy itt — a mint az már a foglalkozás természetével is jár — a czélszerüség a döntő: a cserény ajtaja azért nyílik keletnek, azért áll előtte szintén keletnek az állófa, mert oda süt legkorábban a nap, megenyhíti a reggeli levegőt, felszárítja a harmatot s így könnyít a jószágon meg a pásztorember foglalkozásán. S az állófának rendtartó föladata is van: «a jószág magától odagyüleközik a mikor ideje mögérközött, a hová a pásztorembör az állófát letűzte».

Az ősi-cserény «süvény»-táblákból való,* melyek füzvesszőből vannak «szőve», a táblák sarkait bikacsök-kötés tartja együtt s cserénykarók támasztják. A pásztorok része egy, ajtóval zárt derék négyszög ; egyik sarka fölött háromszögű fedél, a «*sátor*», mely alatt a kényes dolgokat tartják. Itt benn van a nyeregpad, a tűzhely, mellette az ékes vasszolga, tűzpiszkálóval, horoggal, a fogas végére tartozik a «vasfazék» — itt nem bográcz —; vizesedénynek, seprünek, mindennek megvan a maga helye. A «süvény mereglyéin» szalonnás iszák, nehéz-ustor s egyéb függöget. Künn az ajtó felőli oldalon a «gúnyapad» a bundákkal. Éjszaknak kirugva van a keletnek teljesen nyitott lószárnyék, benne a ló-jászol; a lószárnyék mellett a «taliga», két kereken járó kis bódé, a melyben az eleség kényes része áll.

A személyzet feje a számadó; főző, tisztogató, gazda a «lakos», ki éjjeli őr is ; van öreg-, első, második és kis-bujtár. A számadó hetenként berándúl a városba s a csoportokba összeállott gazdáktól sorrendben kapja ki a heti eleséget. A cserény népe nyolcz naponként szedi föl állófáját s költözködik jobb legelőre, ez avatja a cserényeseket vándorpásztorokká. Eleség dolgában a cserény mindent megtür, ott a szalonna, a tarhó, a könyér, pirítani való tarhonya, néha hús, akármi ; de italnak csak *víz* járja és semmi más, mert a «pásztorembörnek a józanság dukál», csak így őrzi meg a rábizott jószágot jó időben, viharban, nappal és sötét éjszakának ivadján.

A gulyás az uralkodó, a csikós ennek cserényéhez van szegődve.

Bugacz és Monostor régi pásztora megveti a fedelet. Csak a legujabb időben akad cserény, melynek nincsen taligája, helyette bogárhatú szekérfedél fogja át és védi a cserény négyszög felét s benne az eleséget ! de a pásztor maga itt is bundában, szabad ég alatt húzta ki az éjt, az esőt és a vihart.

Haj-haj ! de a cserény ez dő szerint már tele van bolti portékával ! Zománczos köcsög, pléhkanál — néha épen alpakka is — úri kés, villa és sok más, kiszorította az ősi szerszámot. Nagy bánatba ejtett a gondolat, hogy hát már semmi, de semmi igazi pásztorszerszám sem akad itt ! De hát azért szem a szem, hogy ne csak nézzen, hanem lásson is : a «sátor» legszéléről lekandikált valami kisujjnyi, füstös faragvány, leemelem s csak hogy el nem kurjantottam magamat : a legremekebb faragású ka-

* 1848 óta deszka cserények is akadnak. H. O.

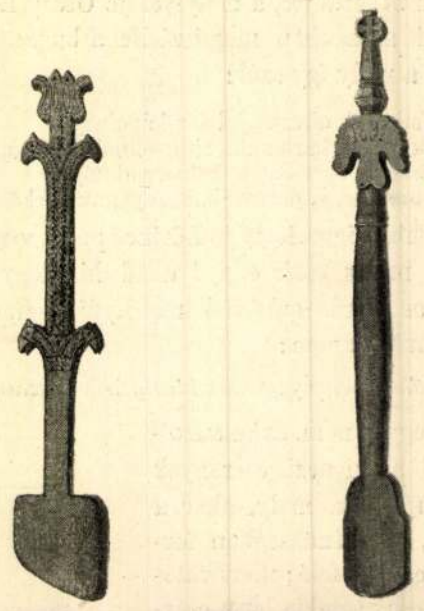

Kún és magyar kavaró.

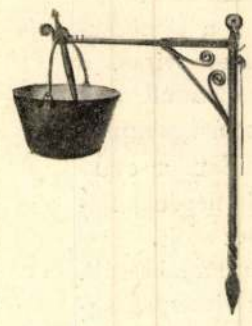

Vasszolga bográcscsal és kavaróval.

varónak a csúcsa volt! Neki is estem ezután Bugacz, Monostor és a kun Matkó összes cserényének, össze is szedtem a kavarót mind egy szálig s járta a hire, hogy álló három napra akasztottam meg a pásztorok konyháját. Hová mutatnak ezek a remekek ? más a magyar, más a kun ! Messze keletre vallanak azok !

Hogy félt Szily Kálmán barátom : «Megvernek a faragásban a Kárpátalja kis-orosz pásztorai !» mondogatta. — Dehogy vernek, dehogy !

Nagyot morog a lompos komondor; kérdem a gazdájától, mi ennek a kutyának a neve ? azt mondja: *Kebek*, a másik Suttyó, a harmadik Czurhó. Hova mutat az a «Kebek» ?

Be a gulya kellő közepébe, hadd tudjam meg a szarvállások neveit, a színeket.

Dobos Sándor uram, a számadó, fogad és kisér. Ha valahol a Góbi sivatagon áll elém, biztosra veszem, hogy odavaló. A két élestekintetű szem köze igazi távolság; az őszbeborúlt hajzat igazi vadon; a vastag bajusz sodró szarvállásnak is beválik; az alak pedig igazán tagbaszakadt. Ő kigyelme messze lát a múltakba, odáig, a mikor még «sok embörnek nem is harangoztak» Bugaczon, Monostoron, Pusztaszeren, — akár a Hortobágyon, a hol ez a mondás járja — s a mikor a bornyúczüvek még bitangkaró volt, a melyhez a cserényben mulató legények kikötötték a paripát, hogy estére kelve az idő, «hajtani» indúlhassanak más jószágát — maguknak.

Hát azok a szarvállások ? Tulipán, csákó, hérgas, karikabuga, salap, pörge, csula, búbos, sodró, villás, kecskés-zsákbabúvó, balog, táblás és a többi.

Hát a szinek ? Galambszőrű, kékszőrű, szőke, czirmos, vörnyeges, tarka. Lábállás szerint: forgós, csajkos ; köröm szerint : papucsos . . .

Aztán a füvek ? Jó füvek: cziczkafarok, bodorka, pörje, tippan, sárkerék, tisztesfű, tejesfű, no meg olyan lajtorjafű, a miről «tisztesség okából sem löhet mögmondani, hogy miféle lajtorja». Nem elég jók: a sikárfű, vadócz, héjjafű, taraczk.

No most a csikósokhoz. Két bojtár lóra pattan s hat percz múlva tömör foltba van összeterelve a ménes. Színei, jegyei: világospej, sötétpej,

A BUDAI ÚJ SZERB PÜSPÖK.

Hosszú küzdelem előzte meg a budai új szerb görög-keleti püspök megválasztását, melyben egyebek közt az új egyházfő aránylag fiatal kora is tekintetbe jött. S a mult év augusztus 11-én Karlóczán összeült püspöki zsinaton résztvett öt püspök közül csak kettő szavazott *Bogdánovics* Lukijánra, mig három *Sevics* archimandritára adta szavazatát. A harmadik jelölt, Telecski Pláton, egy szavazatot sem kapott. Az elnöklő patriárka azonban élve az ő «votum conclusivum»-ával, vagyis döntő szavazatával, Bogdánovicsra szavazott s a választást ennek javára döntötte el.

Ez a választás megütközést keltett a szerbek körében, s e miatt a magyar kormány olyan értelmü előterjesztést tett Ő Felségének, hogy a kedélyek megnyugtatása végett, ne hagyja jóvá a választást, hanem új választást rendeljen el. Ennek következtében Brankovics György patriárka az új választás megejtésére, mult év deczember 6-ikára Karlóczán egybehivta a püspöki zsinatot. Ezuttal is: Sevics, Telecski és Bogdánovics Lukiján voltak a jelöltek. A zsinaton megjelent öt püspök közül négyen Bogdánovics Lukijánra adták szavazatukat, s igy az elnöklő patriárka (minthogy az egyik püspök tartózkodott a szavazástól), Bogdánovics Lukijánt a budai szerb püspökségre egyhangulag megválasztottnak nyilvánitotta.

Az elégedetlenkedők ezúttal mit sem hozhattak fel a választás ellen, melyet az igaz hazafiak örömmel fogadtak.

Ő Felsége jóváhagyása február 5-én érkezett le a kormányhoz, illetőleg Brankovics patriarkához.

A fölszentelés nagy egyházi ünnepélyességgel a jövő hó első napjaiban, Karlóczán megy végbe a patriárka és az összes püspökök részvétele mellett. A fölszentelést a hivatalba való beiktatás követi, a mi Szent-Endrén történik meg.

Bogdánovics Lukiján az elmúlt febr. hó 21-én tette le az esküt a király kezébe. Az eskünél gróf Andrássy Aladár főkamarásmester és dr. Wlassics Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter volt jelen, s az eskü szövegét Madách Manó miniszteri tanácsos olvasta föl.

Az új püspök kellemes modorú, szeretetreméltó ember, s ezen tulajdonságai kiváló készültséggel és férfias komolysággal párosulva, még megnyerőbbé teszik egyéniségét. Hivatásában a leglelkiismeretesebb papok egyike.

Bogdánovics Lukiján (László), Baján született 1867 május 10-én. Gimnáziumi tanulmányait a bajai cziszterczitáknál, a theologiát Karlóczán végezte kitünő sikerrel. Jogot az egri jogliczeumban hallgatott, a hol mindkét alapvizsgálatot kitüntetéssel tette le.

1891. év nyarán Brankovics György szerb patriárka meghivása folytán a beocsini zárdában letette a szerzetesi fogadalmat s mint szerzetes diakonus, majd nem sokára protodiakonus, egy ideig Ujvidéken az ottani szentszéknél mint aljegyző működött s egyszersmind az ujvidéki állami tanintézetekben hitoktatója volt a görög-keleti vallásu növendékeknek.

Ugyanazon év deczemberében a karlóczai görög-keleti szerb főgimnáziumba hivatott meg hittanárnak, s ez állásban 1894 junius végeig maradt; mely időtől fogva, Magyarevics volt budai püspöknek 1896 őszén bekövetkezett haláláig, a patriárka mellett, mint főegyházmegyei szentszéki jegyző és referens működött; mint archidiakonus, s később mint protosyncellus. Magyarevics halála után 1896 novemberében, előbb mint patriárkai mandatárius, majd 1897 január végétől, püspökké való megválasztásáig, mint a budai egyházmegye Ő Felsége által kinevezett adminisztrátora vezette ezen egyházmegyének ügyeit. A patriárka 1897 év elején beocsini archimandritának (apát) nevezte ki, a mit püspökké való megválasztása követett.

Bogdánovics Lukiján magyarul jól tud, s nemcsak a legfiatalabb szerb püspökök egyike, hanem egyszersmind egyházának legképzettebb papjai közé tartozik. *Ivánovics József.*

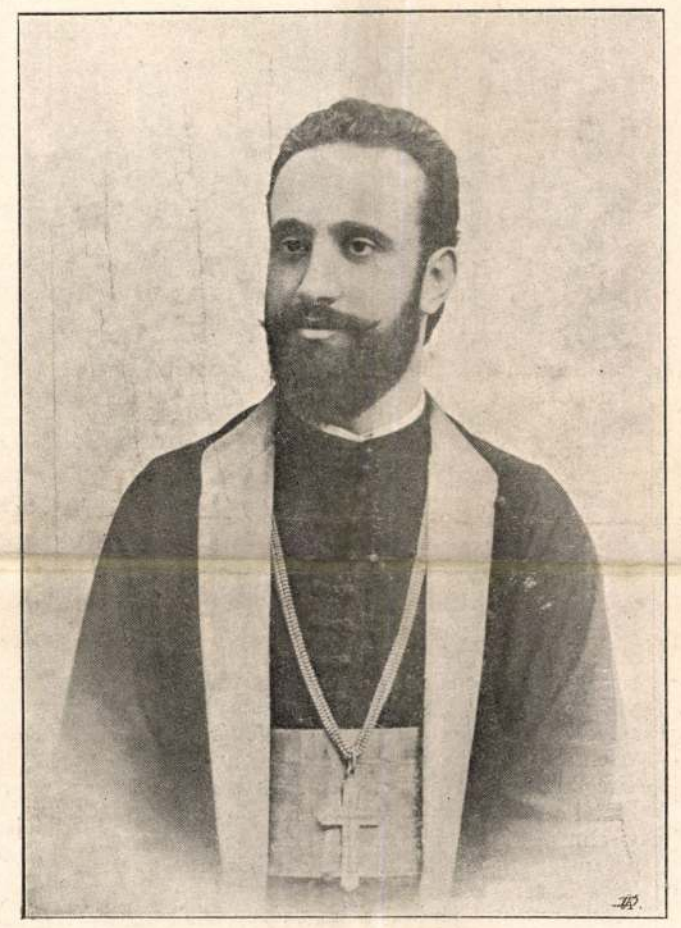

BOGDÁNOVICS LUKIJÁN, A BUDAI ÚJ SZERB PÜSPÖK.

A TÖRVÉNY ELÉBE.

Életkép.

Sem Kis Péter, sem Nagy Pál, de még Zöld János sem hitték volna soha, hogy őket valaha fegyver közt kisérjék végig a falun.

Pedig bizony úgy lett az; annak is eljött a napja; egyszer csak a csendőrök, a katonák közrekapták ő kelmöket s elvitték oda, a hova sohase kivánkoztak, be a városba, a törvénylátó urak elébe.

De hát furcsán forog a világ s olyanok esnek meg benne, a mit meg sem álmodott volna az ember.

Lám, Kis Péterék is nyáron eljártak aratni, napszámba, télen is akadt olykor egy-egy kis dolog s éldegéltek szépen, egyik esztendőben jobbacskán, a másikban szűkebben. De hát bele nyugodtak, azt gondolván, hogy így kell ennek lenni, így volt mindig s így is lesz. Egyszer jó esztendő, máskor szűk, egyszer hopp, máskor kopp, ez a világ rendje.

Irást, könyvet nem sokat olvastak, a biblián kivül régi történeteket, históriákat s úgy elgyönyörködtek rajta vasárnaponként, meg a téli estéken, a mi azokban irva volt.

Hanem hát egyszer haza jött a Bacsó Pál fia Budapestről, a hol valami gyárban dolgozott s nagyon furcsa dolgokat kezdett beszélni. Azt mondta, hogy minek annak az uraságnak húszezer hold föld, mikor a szegény embernek egy sincs. Nem okosabb volna azt felosztani? Igy aztán mindenkinek lenne. A napszám is kevés, minek dolgozik a szegény ember annyiért, mért nem beszélnek össze s akkor aztán egy akarattal azt mondanák, hogy nem megyünk ennyiért, hanem annyiért, a hogy mi megszabjuk! Ha pedig az uraságnak nem tetszik, hát munkálja meg maga a birtokát, majd meglátjuk mire megy! A munkás az úr, nem a birtokos. Igy kell ezt megérteni, emberek!

Eleinte csak nevették a Bacsó beszédét s azt mondták rá, hogy bolond. De volt mégis, a ki gondolkozóba esett rajta; csupa jó lenne biz az, úgy lenne igazság a földön.

Egyszer meg Bacsó valami ujságokat kapott Budapestről; abban voltak még csak különös dolgok. Eljárt vele malomról-malomra, házról-házra s úgy olvasta, úgy magyarázta.

Nem sok idő telt bele, már akkor itt is, ott is mondogatták, hogy mind csupa igazság az, úgy van az; különben hát nyomtatásban is van, ha igaz nem volna, ki sem engednék nyomtatni. Sok az adó, nagy a teher, kevés a kereset, mind csak úgy lehetne ezen segíteni, a hogy az az ujság mondja.

Egyszer meg vendége érkezett Bacsónak, olyan úrféle. Sokat súgtak-búgtak együtt, esténként tiz-tizenöt embert össze is hivtak hol Bacsóékhoz, hol máshová s az idegen úrforma nagy magyarázatokat tartott. Nagyon sok czifra szó volt a beszédében, de annyit ki lehetett belőle érteni, hogy a mostani világ sorsa nem jól van, változtatni kell rajta. Szervezkedni kell, szocziálista-egyletet kell alakítani, meg a mi fő: tagsági díjakat gyűjteni, 5 krajczárt, 10 krajczárt, vagy a hogy lehet.

A sok beszédnek lett is foganatja, mind jobban zúgtak a faluban, egyre többen helyeselték, a mit az ujság irt.

Megalakult a szocziálista-kör is, holdvilágon mind többen esküdtek bele, kivált, a mint hire terjedt, hogy nagyon hatalmas urak is a munkás nép mellett vannak, csak épen azt kivánják, hogy szervezkedjenek, minél jobban szervezkedjenek. Akkor aztán majd lesz «valami».

Kis Péterék is beállottak az egyesületbe és utóvégre már ők lettek a vezérek. Egyszer fel is hivták őket Budapestre, a hol sok mindent láttak, sokat hallottak, nagy urakkal beszéltek s mint bizonyost hirdették otthon, hogy csakugyan lesz «valami», csak épen össze kell tartani.

Eljött aztán az aratás ideje, de Kis Péterék nem mentek el, kiállottak ugyan szokás szerint a piaczra, de nem vállaltak munkát. Nem a világért sem. Kimondták, hogy ennyiért mennek s ha a gazda kevesebbet igért, még csak szóba sem állottak vele, hanem máskép igazitották szájukban a pipát s félre fordúltak, mintha nem is hallanák a szót.

A gazda pedig máshonnan kerített nagy nehezen aratókat. A Kis Péterék zsákja meg üresen maradt.

Mikor aztán bekövetkezett a tél, nem volt mit enni s még igazabbnak mutatkozott, hogy nem jó a világ. Jól mondták a budapesti elvtárs urak, jól irja az újság. Ne hagyja magát a ki ember, a ki igaz czuczilista!

Hát nem is hagyták Kis Péterék, utóbb már a piaczon nagy gyülést tartottak, pedig a hatóság nem engedte meg. Csakúgy zúgott a sok mindenféle fenyegetőzés, hogy majd így lesz, meg úgy lesz. Éljen a czuczilizmus!

Egyszer aztán trombitaharsogás, dobpergés verte fel az utczákat, nagy csapat katona érkezett s egész sereg csendőr.

Sorra vették a vezérek házait, s bizony fegyver közé került Kis Péter is, Nagy Pál is, meg Zöld János. Elől két csendőr, hátul két katona, középen a vezérek.

Most már menjünk be, arra a törvényszék felé! A kerítések mögül szomorúan s megdöbbenve nézik lányok, asszonyok a különös menetet, a vezérek pedig azt gondolják magukban, hogy bizony még sem egészen úgy lesz az a dolog, a hogy az az újság, meg a pesti elvtársak hirdették!

A hüvös szél megrezgeti egy kicsit azt a kaszát, a melyik az egyik padláslyukon ki van dugva, mintha azt kérdezné: vajjon visszakerültök-e szegény emberek, mire én rám kerülne a sor? Lám, együvé teremtett minket az Isten,

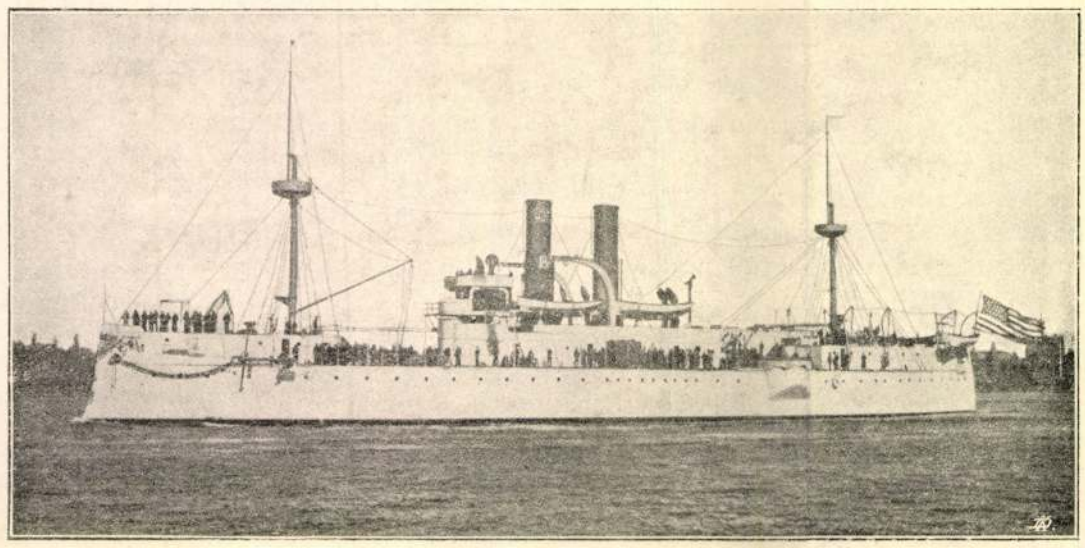

A «MAINE,» AMERIKAI HADIHAJÓ.

minek hallgattatok a lázító beszédre! Hiszen ha nehezen is, de tisztességesen megéltünk együtt eddig is; nem fördödhet mindenki tejbenvajban. Nem az a világ rendje. Azon pedig ti nem fordítotok. Jertek vissza mielébb, ne egyen itt engem se a rozsda!

Bizony, kerüljenek is haza Kis Péter uramék, azután lássák be, hogy hibáztak, — a mi hát megesik akárkin — lássák be, hogy az Isten teremtett szegényt és gazdagot, kell annak mind a kettőnek lenni; úgy is volt, eddig is, úgy is marad mindig. Baj van, az igaz, sok; de hát nem így kell azt gyógyítani, így csak még mérgesebb lesz. Azt se irigyeljük, ha másnak többje van, mert bizony nem abban áll az igazi boldogság s mindig több elégedettebb ember akad a kunyhókban, mint a palotákban, a népnek pedig az a legnagyobb ellensége, a ki annak nyugodalmát teljesíthetetlen vágyak költésével felzavarja.

A «MAINE» AMERIKAI HADIHAJÓ ELSÜLYEDÉSE.

A kubai fölkelők és a spanyolok közötti harczok már annyira elmérgesedtek, hogy az amerikai Egyesült-Államok jónak látták az ügybe a humanitás szempontjából csillapítólag beleavatkozni. Tüntető czélból a folyó február 6-án útnak indították Kuba sziget fővárosába, Havannába, egyik első osztályú hadihajójukat.

A «*Maine*» hadihajó február 8-án érkezett meg Havanna elé s nem csekély zavart okozott a városban és a hatóságoknál. A «Maine» megérkezése után horgonyt vetett s várakozó állásban maradt a város előtt. Febr. 16-ikán reggel 9 óra 45 perczkor a város lakosait egy óriási robbanás zavarta föl, a melyet egymás után még három újabb dörrenés követett. A robbanások a «Maine» hajón történtek, mely teljesen rommá lett s hirtelen elsülyedt legénységével együtt, kik közül csak nehányat sikerült megmenteni. Mentők a spanyolok voltak, az «Alfonz XII.» czirkáló hajó legényei, kik hat matrózt és egy tisztet ragadtak ki a halál torkából s ezeket rögtön a havannai katonai kórházba szállították ápolás végett. Megmenekült a hajó kapitánya is, de szintén megsebesülve.

A «Maine» hajóra való tisztek nagy része egy másik amerikai hajóra volt hivatalos vacsorára, ott maradtak éjjelre is és így elkerülték a biztos halált. A robbanást az eddigi vizsgálatok szerint a hajó kazánjának szétpattanása okozta, tehát nem valami ellenséges spanyol torpedó, mint eleinte gyanították.

A «Maine» csatahajó egyike volt az Egyesült-Államok legjobb hajóinak. 1895. év őszén bocsátották vízre. Hoszsza 105, szélessége 21, és magassága fenekétől a tetőzetig 20 méter volt. Hatalmas testét két csavar hajtotta 12 ezer lóerejű gőzgéppel; teljes menetsebességgel 18 tengeri mérföldet, azaz 33 kilométert haladt óránként. E gőzgépen kivül a hajón még 16 más gépezet volt elhelyezve úgymint dinamók, szellőztetők, felvonók és gőz szivattyúk. Első osztályú fölszerelése négy 25 centiméteres és hat 12 centiméteres hátültöltő ágyúból állt. Ezeken kivül hét hat fontos és nyolcz egy fontos gyorstüzelő ágyú volt rajta, s végül az árboczkosarakban négy revolver-ágyú volt elhelyezve. A hajó teste 30 centiméternyi vastag 5 százalékos nickel-acélból készült. Személyzete 34 tisztből és 380 emberből állt. A hajó teljes fölszerelésével együtt hat millió kétszázötven ezer forintba került és párja volt a «Texas» nevű csatahajónak.

PÁRISI DIVATTUDÓSÍTÁS.

Páris, február végén.

Mindazon hirek daczára, melyeket a nagymérvű izgalmakról s az itteni társadalmi élet pangásáról s több efféle tünetekről világgá bocsájtanak, ki kell jelentenem, hogy a farsang nagyon fényes volt.

A divat termékei az ipar és művészet folytonos haladását jelezik. Nemcsak selyem és bársony kelméink, csipkéink, hanem még a mindennapi használatra való olcsó szövetek is a világ piaczát uralják. Khinai és japáni minták után készült franczia gaze, Crêpe de chine, Mousseline, színes selymek a mintáktól csakis az árra nézve különböznek, és alig hiszem, hogy ezentúl a kelet országaiból hozott méregdrága divatczikkekre szorulnánk.

Párisban ép ugy, mint Londonban, Berlinben, Bécsben és Szent-Pétervárott kizárólag franczia kelmékből készült báli, elfogadó és séta ruhákat viselnek.

Szabás dolgában feszesebb bálokon és estélyeken uszályt ismét gyakrabban lehet látni, mélyen kivágott derekak, túlságos csipke vagy szalag-diszítések gyéren fordulnak elő. Fiatal hölgyek fehér, világoskék vagy rózsaszinű gaze-zal bevont egyszinű selyem ruhát, és könyökig érő fehér bőrkeztyűt viselnek. A haj egyszerűen minden ékszer vagy virágdisz nélkül van fésülve. Ékszert alig látni. Fiatal asszonyok gyémántokat s egyéb drágaköveket viselnek. E tekintetben az elsőbbség az amerikai gyarmat hölgyeit illeti, kik igen bőven el vannak látva ékszerekkel.

Az enyhe időjárás daczára szőrmés köpenyegek nélkül senki sem jár, és a tavaszi idény mintái mindössze is rövid felöltőkre, kabátkákra és czipőkre szorítkoznak, mely irányban valami különös ujdonságot nem igen láttam.

Ezuttal egy Weille párisi műtermében készült remek estélyi toilette képét mutatom be. A ruha kelméje világoskék és fehér Peking selyem, félhosszú uszálylyal. A derék elejét valamint a hosszú szűk újjakat Vandyke csipkék diszítik, a szegélyeket chinchilla szőrme képezi. Mousselin vállrojtok és piros bársony öv. Nagyon csinos a zubbony szabású, de mindamellett egyenes derék, mely az egész öltönyt diszruhává teszi. *A—e.*

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Az ősfoglalkozások, *halászat és pásztorélet.* Irta *Herman* Ottó. Az általános mivelődés terjedésével, a mely mindjobban behatol a nép minden rétegébe, s felkeresi a félreeső puszták, hegyszakadékok egyszerű lakóit is, gyorsan halványulnak, kopnak, vagy végkép eltünnek a régi szokások, feledségbe mennek a legérdekesebb eszközök, azok használati módja; ősrégi szavak, kifejezések egymás után kihalnak, szóval mindaz rohamosan pusztul, a mi nemzetünk őskorára oly becses és más úton meg nem szerezhető világosságot volna hivatva vetni. Ezért felettébb érdemes munkálatot végzett *Herman* Ottó, a kiváló tudós, midőn rendkivüli szorgalommal és nagy szakértelemmel, nemcsak tömérdek becses néprajzi tárgyat és adatot gyüjtött össze, hanem azokat rendszerbe szedve és földolgozva, a fenti czim alatt könyvben is kiadta. Voltakép az «Ezredéves kiállítás eredménye» czimű kiállítási főjelentés V. kötetéből való külön lenyomat ez, de megvan az a nagy előnye, hogy igy a nagy közönség részére könnyebben hozzáférhető lett. Ezenkivül egy függelék is van ezen kiadáshoz csatolva, mely egybefoglalja azon érdekes képeket, a melyeket *Nécsey* István a szerző által 1896-ban Bécsben tartott ismertető előadáshoz készített és a melyek sokban hozzájárultak az ősfoglalkozások fontos voltának kidomborításához. A könyvben számos sikerült kép van, a melyek közül nehányat lapunkban mi is bemutatunk. A munka a «Pesti könyvnyomda részvénytársaság»-nál jelent meg.

Petőfi-Album. A Petőfi-társaság az 1848-iki márcziusi napok emlékét diszes albummal ünnepli, összegyüjtvén abban a Petőfire vonatkozó ereklyéket, melyek költők, történettudósok, irók, festők után maradtak ránk. *Bartók* Lajos, *Szana* Tamás, *Endrődi* Sándor szerkesztik, az élő jelesek közül sokan gazdagítják dolgozatokkal, Jókai szintén irt bele. A diszes album a közelebbi napokban jelenik meg 30 iven. Egy füzött kötet 6 frt, diszkötésű 8 frtért rendelhető meg.

Fölötte érdekes *Petőfi körözőlevele,* persze német nyelven, a melyhez Petőfi maga ir kommentárt, megjegyezvén, hogy sok hiba van benne; különösen a személyleirás utolsó pontja háborítja fel Petőfit, mert az áll benne: «Bekleidung nach der deutschen Mode.» Az album közli annak a szerződésnek a másolatát is, a melyet Petőfi Emich Gusztávval kötött összes költeményeinek kiadása dolgában; a «Talpra magyar» kézirat-másolatát, Petőfi egy levelét Telegdi Lajos debreczeni könyvárushoz, a melyben értesíti, hogy a «Honvéd» czimű verséből 5000 példányt küld neki. Szendrei Juliának, a költő hitvesének is van egy levele, melyben meggyőződését fejezi ki, hogy Petőfi Sándor az erdélyi csatában elesett. A mellékelt illusztrácziók közt kiválóan becsesek *Zichy* Mihály «Petőfi Apotheosisa», *Munkácsy* «Petőfi bucsuja a szülői háztól», *Lotz* «Petőfi halála» s Petőfi szatirikus eposzának, a «Helység kalapácsa» első kiadásának czimképe és hátlapja.

A magyar szabadságharcz története. Évekkel ezelőtt indult meg Lampel R. (Wodianer és fiai) kiadásában *Gracza* György munkája *Az 1848—49-iki szabadságharcz története.* A füzetes kiadásból az első kötet 1894-ben készült el, s az egész munka, öt nagy kötet, most jutott befejezéséhez. Minden esetre a legterjedelmesebb leirása szabadságharczunknak, az események leirója pedig a könnyebb elbeszélő modort választotta. Van benne több részlet, mely ujabb kutatások és történeti források fölhasználásának eredménye.

A «*Szabadságharczunk hadi eseményei*» czimű fejezet időrendben felsorolja az összes ütközeteket E kimutatásból megtudjuk, hogy a maroknyi magyar sereg a másfél éves hadjárat alatt 433 ütközetet, csatát vivott. Érdekes része az V-ik befejező kötetnek az *életrajzi lexikon* is: több mint 400 rövid életrajz, a szabadságharcz csaknem valamennyi nevezetesebb szereplőiről. A munkát közel 900 illusztráczió érdekesíti; több szinnyomatú műmelléklet, a különféle arczképek egész sorozata, számos csatakép, hasonmás, ereklye, stb. A nyomdai kiállítás is díszes. A bekötési táblákon Zala György budai honvédszobrának kicsinyített dombormű másolata diszeleg. Az öt kötet ára díszkötésben 35 frt. Megrendelhető Lampel R. könyvkereskedésében Budapest, Andrassy-út 21. szám alatt, 1 frtos havi részletfizetésre is. Ezenkivül 96 harmincz krajczáros füzetben is kapható.

Mikszáth új könyve. A Légrády-testvérek kiadásában megjelenő *Legjobb könyvek* czimű sorozatban a 11-dik kötetet Mikszáth két elbeszélése foglalja el, melytől a kötet is «*Gavallérok — Ne okoskodj Pista*» czimet kapott. A «Gavallérok»-nak Sárosmegye a szinhelye, s egy lakodalmat fest le, melyben a módon és tehetségen túl való hivalkodást sok humorral, mesterileg irja le Mikszáth. A városi gavallérok után épen olyan jóizű történet következik: «Ne okoskodj Pista.» Ez szelíd, idyllikus történet egy házibarátról, a ki csábítani akar. A szerző mindjárt így kezdi történetét: «Olyan elbeszélést már sokan irtak, a hol az iró úgy kezdte a megtörtént anyagot, úgy vitte a szálakat s úgy állította szembe a részleteket, hogy a semmiből egy konfliktus következik. Hát iszen az is szép mesterség. De én e helyett olyan konfliktust tudok, a miből nem következik be semmi.» De ezt a konfliktust érdemes elolvasni. A kék vászonkötésű könyv ára 1 korona

gatták, beidézték. Az esküvőt el kellett halasztani. A faluban suttogtak róla, hogy bajba került az örsvezető úr. Voltak haragosai — a kik emlékeztek a kezére — ezek felfujták a dolgot, vitték a hireket Gábor Jánoshoz, a menyasszonya apjához. Az lett a vége, hogy megüzenték neki: ne járjon többé hozzájuk. Épen egyszerre jött az üzenet az irással. Ez az irás áthelyezte Göncs Ádámot, messzi, az erdélyi határszélre, irgalmatlan nagy hegyek, bocskoros oláhok közé. Olyasmit is mondott az irás: örüljön Göncs Ádám, hogy ilyen enyhe büntetéssel szabadult; csakis azért, mert példás, megbizható, feddhetetlen csendőrnek bizonyúlt eddig.

Örült is. Olyan nagyon örült, hogy sokáig nézte, forgatta a fegyvert, a tiszta, finom, pontos, megbizható társat, kinek annyiszor köszönhette, hogy megszabadult, nehéz, veszedelmes utakról. Most is sötétben járt, göröngyös úton, elborúlt a szeme és nem talált egyéb reménységet, mint a gyorsan, biztosan ölő golyót. Sokáig tartott, míg meg tudott szabadulni a fekete gondolattól.

— Erre akármikor ráérek — sóhajtott egyet és végezte a dolgát, összepakolta a czókmókot.

A régi kedve elmaradt, szótlan volt, rosz álmok lepték meg, de nem járt már olyan sötéten. Fiatal volt. A hosszú úton, mikor az új állomása felé ment, már felejteni is kezdte a falut, a jólétet, melybe belécsöppent volna. A lányt is. Máshol is vannak lányok. Az oláh fáta se megvetendő. A hogy megérkezett, az első napokban nem győzte bámúlni a nagy hegyeket, a kopár sziklákat, a sötét fenyő-erdőt, az idegen népet. Új és furcsa volt minden. Később, mikor elmúlt a kiváncsiság, többet gondolt vissza az elhagyott helyre. Az meleg volt és kedves, barátságos, boldog jövendővel biztató. Itt minden sivár, nyomasztó. A nagy szegénység még a fákra is ránehezedik. A szolgálat nehéz volt, nagy utakat kellett bejárni, sok mindenféle embert szemmel tartani. A határ felé összeterelődnek a jegyes emberek, a menekülők. Hosszú lajstrom jött róluk, az üldözött vadakról, szinte minden nap. Jött egyszer, hónapok múlva egy fénykép. Az ember, a kit ábrázolt, elsikkasztott néhány ezrest. Olyan ismerős volt ez a sovány, semmi jóval nem biztató arcz. Valahol látta, az bizonyos. De hogy hol, nem tudta eltalálni, hiába erőltette a fejét. Próbálta, gondolkodott, azután megfeledkezett róla. Sok minden egyéb nyomta a szivét. Megirták neki, hogy az egykori menyasszonya, Gábor Mariska férjhez ment. Felszaggatta ez a hir a régi sebeket. Ki tudja, kire vár a menyecske, szép zsindelyes ház, a jó kövér föld, az egyetlen lány minden jószága. Övé lett volna valamikor, ha közbe nem jön az az átkozott villamos, az az istenverte Pest. Fájt ilyenkor a sivár, szeretetlen élet, a szűkös világ. Jó, a míg fiatal az ember, de mire az évek elszállnak, mégis úgy volna szebb, ha jó mód várakozna reá. Nagy bánatában olykor az italhoz folyamodott. Apró csetepatéi voltak. Büntetéssel fenyegették. Keserű volt állandóan a szája íze.

A kis vasúti állomáson járt ebben az időben egy nyári estén. Még világos volt, mikor megjött a vonat. Másodmagával lépkedett az épület előtt, vállukon a szuronyos fegyver. Unottan, szinte haragosan nézte a szállingózó utasokat. Fáradt volt. Aludni szeretett volna már. A másik csendőr észrevett valakit, odaszólt Ádámnak:

— Nézd csak meg te is. Ismerős ez az ábrázat.

Rá se nézett Göncs Ádám, úgy felelte:

— Hagyjad! Csak nekünk lesz vele bajunk.

A csendőr nem hallgatott Ádámra. Megállította az embert. Előszedte az irásait, köztük a fényképet is, a mit nemrég kaptak. Megnézte jól. Épen az volt. A sikkasztó.

Most már Göncs is ránézett és majd, hogy el nem kiáltotta magát, hangosan. A mit hiába keresett volna a képen, ráismert rögtön a megszeppent, összeroppant ember vörös bajuszáról. Tudta már rögtön, hol találkozott vele. Mintha tegnap történt volna, olyan elevenen élt a fejében — hányszor gondolt rá dühös keserűséggel — a hogyan ott áll a villamos előtt, zavaros fejjel, káromkodva és rikácsoló hangok kiáltották felé:

— Rendőrt! Rendőrt!

Ez a sunyi vörös, ez volt a leghangosabb. Ez adta ki a jelszót. Ez ajánlkozott a rendőrnél is, hogy tanuskodik ellene. Eddig soha se látta. Nem bántotta, egy szalmaszálat nem tett az útjába. Valami eredendő roszaság forrhatott ebben. Ennek köszönheti minden bánatát, romlását. A kiáltást, mely már a torkán volt, elfojtotta. Az indulat azonban kitört belőle vadul. Egy pillanat alatt gondolta végig az egész elmúlt eseményt. Irtózatos düh szállotta meg, lekapta a fegyvert, két kézre fogta és nehéz tusával rásújtott a reszkető, szerencsétlen emberre, hogy élettelenül esett össze.

Dr. NÉCSEY LÁSZLÓ.

1878—1909.

A magyar kulturának igen kiváló munkása hunyt el a hetekben. Dr. *Nécsey* László (szül. 1878 deczember 19-én Verebélyen, Bars megyében), a Szépművészeti Múzeum fiatal tisztviselője halt meg november 11-én a dalmáczíai Lesina szigeten, hová tüdőbajának gyógyítása végett utazott. Szerény, feltűnést kerülő ember volt. Csak kevesen ismerték, de ezek a kevesek igen nagy reménynyel voltak iránta, s most, midőn váratlanul elköltözött közülünk, mély fájdalommal mérik a nagy veszteséget, mely korai halálával serdülőben levő műtörténeti irodalmunkat érte. Pedig még alig

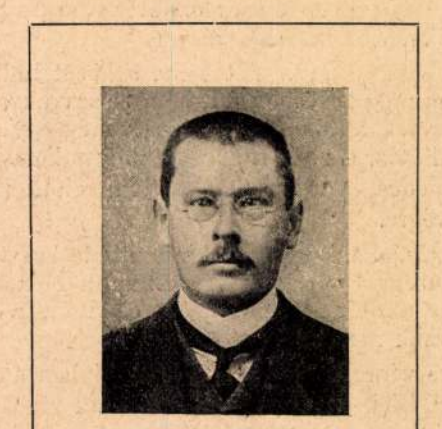

Dr. NÉCSEY LÁSZLÓ.

fogta kezébe a tollat. Kisebb-nagyobb czikkeket irt művészeti eseményeinkről és egy hosszabb értekezést a quattrocento sokat vitatott alakjáról, *Antonio* (Vittore) *Pisanóról*. Legtöbbet a «Revue de Hongrie»-nak dolgozott, melynek egyik főmunkatársa volt. Akár magyarul, akár franczia nyelven irt, mindig finoman, választékosan tudta előadni az ő kitünő meglátásait és találó elemzéseit. Nagyon vigyázott rá, hogy soha többet és mást ne mondjon, mint a mennyit és a mit épen gondolt vagy érzett. Mert a fecsegést, a frázisokat szive mélyéből megvetette. Ez jellemezte őt az életben is. — Kiváló szakképzettségét és nagy európai műveltségét a budapesti, müncheni és párisi egyetemeken sajátította el, de a művészetek iránti nagy rajongását már a szülői házból magával hozta. Édesatyjának, Nécsey Józsefnek egész kis múzeuma van odahaza, Verebélyen, az általa fölkutatott műtárgyakból és régiségekből, testvérbátyja pedig, az 1902-ben 32 éves korában tragikus körülmények között elhalt Nécsey István, országszerte, sőt a külföldön is ismert festő és természetrajzi illusztrátor volt. — Nécsey László korai halála a Szépművészeti Múzeumot egyik legbuzgóbb és leghasznavehetőbb munkaerejétől fosztotta meg, ki finom izlésével és nagy tudásával igen üdvös szerepet töltött volna be a múzeum gyűjteményeinek kiegészítésénél. Temetése november 20-án ment végbe szülővárosában, Verebélyen, nagy és előkelő gyászoló közönség részvételével. A Szépművészeti Múzeum igazgatója, dr. Kammerer Ernő min. tanácsos, kinek a boldogult asszisztense volt, személyesen jelent meg, hogy a ravatalon elhelyezze az intézet hatalmas babérkoszorúját.

pk.



A MOST FELAVATOTT RÁKÓCZI-KOLLEGIUM BUDÁN.

TENGERENTÚLI MENYASSZONY.

REGÉNY. (Folytatás.)

Irta **Daniel Lesueur.** — Fordította *M. Hrabovszky Julia.*

Marguerite mosolygott a könnyek és kedveskedések özöne alatt, örömmel átengedte magát azoknak és végtelen megkönnyebbülést érzett, valami jóleső érzést. Ezt a fegyelmezetlen örömet nem találta többé nevetségesnek, csak kissé gyermekesnek a megnyilatkozásában . . . De vannak pillanatok, mikor jólesik félretennünk minden önérzetes büszkeséget. A fiatal leány is ilyen pillanatok hatása alatt volt. Nem filozofált többé a franczia túlzás és az angol-szász hidegvér fölött. Érezte, hogy apja egyik karjával őt, a másikkal a feleségét öleli át. És azt gondolta magában, szép, ha valakinek jelleme van, de kitünő dolog másokat boldogíthatni.

Még ellágyulása is lelkifurdalásokat okozott Margueritenek. Ha odaát New-Yorkban a nénje gyötri magát, ha apja egy aggályt rejteget, azért van, mert ő nem mondta ki a helyes szót, nem volt egészen őszinte az övéivel. De mikor önmagával is csak e pillanatban kezdett teljesen az lenni.

— Maxom meg fog bolondulni örömében! — mormolá Marie Therése.

— Egészen bizonyos-e benne? — kérdezte Marguerite halkan.

És e szónak remegő hangsulyozása elárulta,

minő utat tett meg a szive, hogy leszálljon a gőgös érzéketlenség magaslatáról egészen a szerelem félénk alázatosságáig.

De azért sem a két lény, a ki őt hallotta, ő maga még kevésbbé volt képes e szavak valódi horderejét felfogni. Maggienek még egy megpróbáltatásra volt szüksége, hogy beismerje, minő édes, parancsoló hatalom előtt hajolt meg végre.

A *Marguerites* lakói kimondhatatlan türelmetlenséggel várták vissza e napon Maxot. De elmúlt a délután, elmúlt az ebéd órája is és Max csak nem érkezett meg.

Este végre távirat érkezett, melyben a fiatal ember kéri, ne nyugtalankodjanak miatta, de meghivást fogadott el és Auber-utczai lakásukban fog aludni. Sőt azon se csodálkozzanak, ha másnap csak nagyon későn fog hazaérkezni.

— Oh! — sóhajtott Marie Therése, — ideje volt, hogy ez az édes kis tündér közbelépjen. Max egészen meg van változva nehány hét óta. Ismét rájött kalandvágyának a bolondsága. Tudom, hogy előkészíteni akar minket távozására a rettenetes expediczióval a vadakhoz.

— Nem kell attól félnünk többé, — mondta Fanteuil a leányára mosolyogva.

— Pedig tudja a rosz gyerek, hogy belehalnék abba, — folytatta a gyenge anya, a ki elsápadt az ilyen fájdalomnak már a gondolatára is. — Mégis nagy szenvedélyének kell lenni a veszélyes vállalkozások iránt! . . . Mert ő különben nem tudja elviselni, ha szenvedni lát engem.

— Vajjon csakugyan a veszélyes vállalkozások iránti szenvedély lenne ez? — szuggerálta Maggie apja.

A leányka elfordította a fejét. Nem gondolta, — ha Max szökik előle, nem azért teszi, mert szereti őt. De ő, Maggie, annyira hangsulyozta a köztük levő félreértést, hogy Max most már talán gyűlöli őt. Szerencsére kezében van a talizmán, mely minden korlátot ledönt: itt van a vagyona. Max mindenesetre áhítozott azután és valószinűleg ez okozta egyedül a csalódását és azt a sajátszerű neheztelést, melyet kimutatott.

Feleségének és leányának gondtelt hallgatását látva, Fanteuil elhatározta magát.

— Holnap Párisba megyek, — mondta. — Meglepem a fiút az ágyában és megőrjítem őt a boldogságával. Szerintem annak a fiúnak a szive beteg és miután kezemben tartom a gyógyulását, minek halasztanám azt egy órával is? Hazahozom őt és valamennyien kissé hamarább leszünk boldogok.

Jacques két tekintettel találkozott, melyek mindegyike azt mondta, hogy épen ezt akarták volna kérni tőle, de nem merték.

Fanteuil másnap az első vonatok egyikével elutazott.

A reggel hosszúnak tetszett a két visszamaradt nő előtt. Marie Therése és Marguerite nem vallották be egymásnak, minő kinos előérzet szállta meg őket, hogy Max szokatlan távolléte véletlenül összeesett a szerencsés elhatározás idejével. Ez csak sajnálatraméltó véletlen volt, de az egyik nő anyai jóslása, a másiknak nyugtalan érzékenysége az ilyen véletlennek fatális szint kölcsönzött.

A villásreggeli órája is elérkezett, a nélkül, hogy apa vagy fia mutatkoztak volna. Hogyan volt lehetséges ez? Hogyan történhetett, hogy Max az első hivó szóra nem szaladt a menyasszonyához?

— Jacques bizonyára nem találta őt többé az Auber-utczában, — koczkáztatta meg Marie Therése. — Talán már elment volt hazulról, vagy még nem jött haza. A fiatal emberekbe néha belebújik az ördög, abba a fiúba főleg!

Rithé igyekezett az erősebb lenni, mert látta, mint izgul Marguerite finom arcza óráról-órára mindjobban. Ez alkalommal a veleszületett jóság túltett az önérzeten és nevelésen, hogy támogassa a megtámadott idegeket. Marie Therése gyermekes, befolyásolható lelke képes volt önmagán uralkodni, nehogy a hires angol-szász erőslelkűség, melyre mostoha leánya most hiába törekedett, túlságosan ellankadjon.

A két nő felkelt az asztaltól, a nélkül, hogy igazán evett volna valamit. Mikor ismét négyszemközt együtt voltak a kis szalonban, mindketten egyszerre pillantottak az ingaórára. Egy óra elmúlt. A két nő egymáshoz simult, mintha ellentállni akarnának a megsejtett, ismeretlen szerencsétlenségnek.

— Mond, Maggie, — kérdezte Marie Therése halkan, — mi van Max és közötted? Jól tudom, hogy itt tartózkodásod elején épen nem voltál felbátorító iránta. De azért nem vettem észre, mintha Maxnak ez fájdalmat okozott volna. És ime, épen most, mikor a szived megnyilik előtte, ő megsértett, kétségbeesett lényként bujik előled. Nem volt neki sejtelme arról, a mit tegnap elmondtál nekünk?

— Nem.

— Hogyan? Ti nem együtt állapítottátok meg e házassági tervet?

Maggie a fejét rázta.

— Sohasem mondtátok egymásnak, hogy szeretitek egymást?

— Soha.

— Miért? . . . Gyakran voltatok egyedül. Teljes szabadságot élveztetek! Tudtátok, hogy nem ellenkeztek vágyainkkal . . .

— De nem mondhattuk meg egymásnak, a mire nem gondoltunk.

— Mit mondasz? Nem gondoltatok arra, hogy szeressétek egymást?

— Nem.

— Lehetetlen! . . . Én meg vagyok róla győződve, hogy Max . . .

— Nem . . . Nem! — kiáltott fel Marguerite, a ki, miközben mostoha anyjának szavaiba vágott, élénken elhúzódott mellőle. — Ne fejezze be. Hogyan lehetett meggyőződve Max érzéseiről, mikor előkészítette őt erre a házasságra, még mielőtt a fia látott volna engem? . . . Ah! — folytatta Maggie keserűen, — minden baj innen ered. Alig érkeztem ide, kitaláltam, hogy e dolog én nélkülem, személyemen kívül volt elhatározva. Szerelem? . . . mit kezdtünk volna mi azzal, miután minden olyan jól ment a nélkül is! . . . Ez a gondolat háborított fel, ez tett vakká, igazságtalanná, majdnem ellenségessé. Csökönyösen, szándékosan Max ellen voltam. Annyira rosz véleményem volt a jelleméről, a szivéről! Sőt még most is, daczára, hogy a felesége leszek, egy kételyem megmaradt, kínoz. És jelenlegi viselete megerősiti e kételyemet.

— Mi az? — kérdezte Marie Therése, annyira reszketve, hogy kénytelen volt megtámaszkodni a kandallónak.

— Ah! Minek mondanám meg magának! . . . Hiszen az anyja . . . Imádja őt. Boldoggá akarta őt tenni . . . És miután e pillanatban én is épen annyira óhajtom az ő boldogságát, ne adjon kérem alkalmat arra, hogy kegyetlen legyek.

Marguerite leült és a kezeibe rejtette az arczát.

Most a mostoha anya volt az, a ki úgy tett, mint Marguerite előző napon vele szemben és a mit a leány annyira édesnek talált. Fanteuilné letérdelt a leány elé a szőnyegre és kedveskedéseivel igyekezett makacsul elrejtett arczáról elvonni a kezeit.

— Nézz reám, Maggie. Azt hiszem, értelek. Igazad van, — mormolá olyan alázatosan, mely még meghatóbbá tette panaszos, turbékoló hangját. — Igen, te már eléggé megbüntettél következetlenségemért, a miért érdekhajhászónak tartottad szegény fiamat és engem is. Nem . . . ne protestálj . . . Nem védem magamat . . . Olyan anya vagyok, a ki bűnt lenne képes elkövetni, hogy gyermekét boldognak lássa . . . Így tehát meglehet, hogy ostobaságokat, ügyetlenségeket, sőt még annál is roszabbat követtem el . . . Te büszke voltál. Nehezteltél reám. De ő . . . Oh, te nem ismered őt, ha számításra képesnek tartod. Ő őrülten független és gyanakvó . . . Gazdag párti? . . . De hiszen már nem egyet visszautasított, arról biztosítlak! Nem tudod-e, hogy ő a nélkülözésekkel, izgató véletlenekkel teli életet, a veszély és diadal sánszait elébe helyezi a nyugodt, fényűző létnek? Hogy őt magam mellett visszatartsam, inkább számítottam a te szeretetedre, elbájoló lényedre, semmint a . . .

— Ő azonban — kiáltott fel Marguerite, — mindjobban távolodott tőlem. Még udvarolni sem tartotta érdemesnek nekem! Ha tehát vissza jön, nem azért fogja tenni, mert szeret.

— És ha nem jön vissza? — kérdezte Fanteuilné.

Marie Therése annyira igazi asszony volt, elbájoló lényének indolencziájában, boldog szerelemmel teli életének gyönyörei közepett, olyan finom és biztos ösztönre tett szert, hogy azonnal kitalálta annak a sziv titkos mélyéből fakadt, önkénytelen felkiáltásnak: «Még udvarolni sem tartotta érdemesnek nekem!» az értelmét. E felfedezés fölötti elragadtatása leragyogott az anya arczáról.

— Ha nem jönne vissza, — ismételte Marguerite csüggedten. — Ha nem jönne vissza . . .

(Vége következik.)

A HÉTRŐL.

Haller Lujza grófnő. Meghalt Haller Lujza grófnő, a ki soha egy gyermeknek se volt az anyja és mégis egész sereg árva siratja, a ki élete végén maga is abból a kegydíjból élt, a mit a nemzettől kapott, de így is oly gazdagnak érezte magát, hogy folyton adakozott, a ki mindenét elosztogatta, mindenéből kifogyott még életében és mégis temérdek örökséget hagyott maga után a szivek szeretetében, fájdalmában és áldó emlékezésében. Különös élet volt az övé. A szive valóságos Krőzusa volt az érzéseknek és e teméntelen érzésből neki magának nem jutott soha, a mint nem jutott magának a vagyonából sem, a mikor még volt neki, de jutott minden szűkölködőnek akkor is, a mikor már neki magának se volt. Ez az élet abban telt, hogy másokkal szenvedett, másokkal lelkesedett, a mások könnyeit törölte, a mások nyomorúságának hideg szobáit fűtötte, virágtalan sírokra virágot ültetett, mindenkire gondolt, a kiről más megfeledkezett, úgy pihent, hogy a mások álmát virrasztotta és úgy lakott jól, hogy éhező idegenek szájába adta a maga ételét. Mikor már semmi egyebe nem volt, mint tiszta, szent lelke: ezt odaadta Istennek, hiszen az embereknek már mitse adhatott. Regényalak volt, olyan, a milyet az irók ma már nem mernek írni, mert az olvasók nem tudnák elhinni. De szerencsére az élet souverainebb, semhogy törődnék vele: hisznek-é neki vagy sem és terem még olyan lelkeket is, mint a milyen Haller Lujzával fényessé tett egy darab világot. Legyen az emléke olyan szent, a milyen az élete volt!

*

Az alvó gyermek. Az az alvó gyermek, a kit a szolga, mikor reggel takarítani ment, ott talált a verseny-utczai postahivatalban, erős téma egy erős poetának. Mert az a gyermek, mint maga megvallotta, nem aludni lopózott be a postára, hanem — lopni. Harapófogót meg feszítővasat vitt magával, a mivel feltörje a szekrényeket, hogy kiszedje belőlük a pénzt. Micsoda megdöbbentő, kegyetlen és fájdalmas ellentét! Az alvó gyermek képe úgy él a lelkünkben és gondolatunkban, mint az ártatlanságé és ha ilyet látunk: a szivünk eltelik megindúltsággal meg — egy kis irigységgel. Arra gondolunk: mily édesdeden alhatik ez az emberke, a ki még nem is tudja, micsoda iszonyatosságai, kisértései és örvényei vannak az életnek: milyen nyugodt lehet a lelke és milyen tiszták az álmai! És ime kiderül, hogy gyermeki arczot viselni és nyugodtan aludni a bűn is tud. Egy alvó gyermek is lehet bűnös vagy bűnös szándékú! Szörnyű tapasztalat és a bűn nem ölthetett magára hatásosabb jelmezt, mikor az volt a gonosz szándéka, hogy bennünket megcsúfoljon, megriaszszon és elkeserítsen. De vajjon csakugyan úgy áll-e a dolog? Nem menekülhet-e a lelkünk e borzasztó kiábrándulás és megcsufolás feketesége elől egy más, ha nem is örvendetes, de mégis szelidebb és vigasztalóbb fölfogásba? Nem mondhatjuk-é, hogy az igazi bűn nem alszik el, mikor ott van kinálkozó és epedett prédája küszöbén? A bűnnek nincs erőseb álma, mint — a zsákmány. Mennél közelébb jut hozzá, annál éberebb lesz, ha az éjszaka fekete szárnya terül is a világra. Az igazi bűn ilyenkor nem álmosodik el, hanem fokozottan működik minden érzéke és megfeszül minden idege. A tolvaj, a ki elalszik kinálkozó zsákmánya előtt, a kin nagyobb hatalma van az éjszaka álmot szóró lehelleteinek, mint a préda vágyának, az nem az igazi bűnös, az legföljebb — gyerek. Tudatlan, csinyre hajlandó, erkölcsi érzésében fejletlen, isko-

Nécsey István
Jestő

igen bő életrajz

l. Szinnyei IX.
838. h.

Ingatla

Németek

380000
15000
40000000
40,395,000

Harci csel.

29,589,800
1585700
4176000
10000000
45,351,500

Nécsey István
festő

Fokvárosi Lajos 1895. jún. 19., 1930. old.
(Újdonságok. Herman Ottó a Hortobágyon.)

Karlmi

Vécsey István

Thieme Becker

XXV. 372. l.

(dyka)



T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Datum .....

Von Karl W. Hiersemann, Leipzig bestelle

aus Katalog Nr. ..... — laut Offerte vom .....

Erbitte Preisangebot:

Nr.	Kurzer Titel	Preis

(Mivészet 1903. 72. l.)

Nécsey István. Emlékbeszéd. Irta A. Aigner Lajos.
Royartapi Lapok. X. köt. 1. füz.

Name: .....

Ort: .....

Straße: .....

Nécsey István

Bücherzettel

Herrn

KARL W. HIERSEMANN

Buchhändler und Antiquar

LEIPZIG

Königstraße 29 • Postschließfach 163

III. 531. Nécsey István, 19 éves, kath , szül. Verebélyen, Magyarországon, atyja földbirtokos, Herterich élő modelles osztálya, 1888 okt. 13.

Som 187. l.

Térkép.

NOVA TRANSILVANIAE PARS
sum Serenissimi BURGUNDIAE DUCI
sarokban lévő szöveg fölött PRI
visee en Cinq NATIONS Subdivisé
de Plusieurs Memoires Nouveaux
DUC DE BOURGOGNE. Par son tres
viteur H. IAILLOT, à Paris 1696
alól pedig az ESCHELLE és a REM

Szines rm., mér. a vk

Szn. 104-906
1161-905-54

Mécsey István
festő

lásd

Justh Zsigmond
naplója. Sajtó alá
rendezte Halász Gá-
bor. Bp. é. n. 376. l.
412. l.

588. Lahner György.

Vállig ~~látható, ún~~ és szembe r
szakállat pedig leberetvált. Paszon
va. Testét babérgalyak veszik körül.
a jobb vállnál: Zala Gy. 1890. Ju. 1

Kerek gypszmedaillon; dom
Készitette: Zala György.
Az 1848/9-iki szabadságha
Átvétetett az 1896: IV. 8

904: V. 5.

Vecsey Károly festő

szül. 1869. Verebélyen, megh.
1902 III. 26. Münchenben.

Művészeti lexikon 534. l.

Nécsey István

Műveszet 1902 131, 152

-1903. 72
-1912. 187
-1914. 343, 350, 351
-1915. 322

-
'85
65
Pa-

Nécsey István, festő (V. 164. l.

Múzeumi és Könyvtári Értesítő)

Nécsey István

festő

Neisey István

festő.

művészeti hagyatéka

Verebélyen, ahogy kas-

télyában.

Divfelsetták. 190.l

Németh István

MAGYAR MŰVÉSZET
1932. 44


MUZEUM

Nécsey István

festő

l. 1869-1902

Revai XX. 692. l.

Nécsey István

Ethnographia 1902. 3. füzet

(Művészet 1902. 152. l.)

Körmöczbánya.

Az előtérben balra lé
kapujában a padon ülővel egy
mely előtt egy leányka őrzi a
tehenet; a háttért pedig hegy

Körmöczvár

fölül jobbra: 4.

Kny., mér. a vk. 14

112-93-

NÉCSEY *István*, festő, * Verebély 1869, † München 1902 márc. 26. Münchenben tanult, azután Budapesten és Kolozsvárott működött. Alig vett részt kiállításokon, mert mint az ornitológia és lepidopterológia szenvedélyes művelője ezernyi lepke- és madárképet készített a pórusig menő részletezéssel tudományos célokra, nagyobbára a Magyar Ornithol. Központ kiadványai számára.

Ev. L. II. 1691

T. 2220.

'elé haladó Jellacic seregeivel a
oldalon, mig a háttérben balra a
.irata

Kaiserlichen in Pesth
1849.
'skich do Pesstů
)evonulása Pesten
).
lli Imperiali a Pesth
jo 1849.

'. a vk. 23.8 : 16.6 cm.

5 (13)

Nécsey István

Somogyi Miklós: Magyarok a müncheni képzőművészeti akadémián. Művészet. 1912. 187-l.

Nécsey István
festő

vód
2

Kozáky István

A halálfáncok
története. III. r.
Bibliotheca Huma-
nitatis Historica VII.
Bp. 1941 [267. l. 83.
tabla

[251. l.

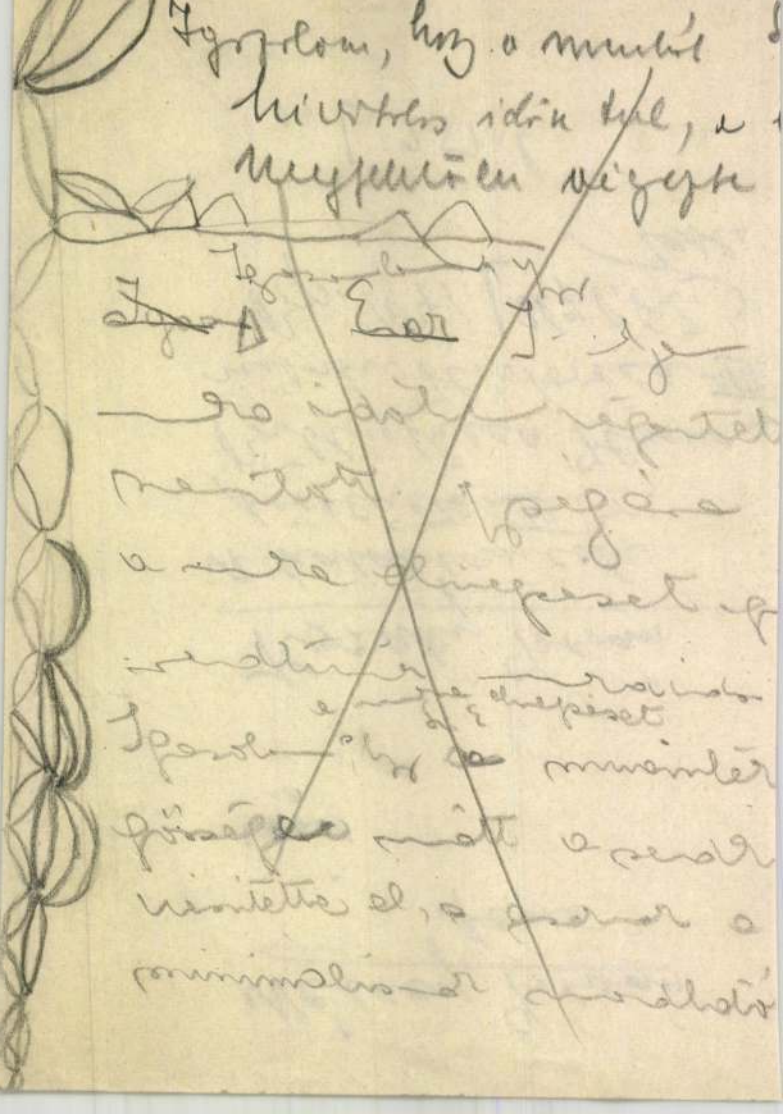

Nécsey István

festő

lepkeképei a Lévai

Muzeumban. Fenti

Europa önzes lepkéi-

nek rendszerbe állitott

gyűjteményét akarta

kiadni azonban tech-

nikai készültség hiá-

nyában sem hazai

sem külföldi grafi-

kai vállalatok nem

vállalták a mű kiadását.

Strasser Elemér dr.

Lévai lexikon:

Léva, 1934. 94. l.

BUDAPEST
42 III. 4 12

BIRÓ BALINT

Nécsey István
festő
Köremuhódói érem

Közlezrkiáll

1256 l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Nécsey István

l.

Lambrecht H. O. 1920

17, 184, (57) (1108)

(1299)

< Nécsey István

1870 – 1902. >

Lásd

Herman Ottó: < >

Természettudományi

Közlöny IX. 1902. 245–

254. l.

Nécsey István

irodalma

L. K. Nécsey István. Müvészet
1902. 131-132 l.

Nécsey István Ethnographia
1902 3 füzet.
Müvészet. 1902. 152 l.

Nécsey István. Emlékbeszéd.
Irta. A. Aigner Lajos. Rovertani
Lapok. X. K. 1 füz. 1903.

Necsey István festő-
életrajza Szinyei: IX.
838.

..... nevü munkás igazolta

a müvezető aláírása.

lyezem:

agy helyettesének
rása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Nécsey István

lásd

U. Posta mellékleten.

.....nevü munkás igazolta

.....

a müvezető aláírása.

yezem:

.....

gy helyettesének
ása.

- Endrényi Imre, Szeged.

Nécsey István

Jesus

Ind

BBsv. 81. l.

Magyar királyi államvasutak.

T. Mühel

Miután keresményemnek 191.....é

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbizt

Kelt ....., 191.....

.....

tanu.

.....

tanu.

Věčný host

IROD.

Vaszy 1895.
689 l

Nécsey István

a Halált ábrázoló vájra, repr

Művészet 1915. 322. l.

Nécsey István és
Háry Gyula

K

344 CHRONICON HUNGARORUM POSENISENSE E COD.MS.CHARTACEO CAPITULI POSON.Nunc primum editum.Budae,1852. 4r., fve A pozsonyi krónika TOLDY FERENC által sajtó alá rendezett ritka kiadása 10.-

345 CHRONIQUES AMOUREUSES ET COMIQUES. Révélations indiscretions sur les actrices galantes,femmes du monde, écrivains célebres.Ornées de 4 gravures séparées et nombreux dessins.Paris,1844. 12r., egyk.préselt biedermeier-egészbőrkötésben 10.-

346 CHRISOSTOMUS,DIVUS IOANNES,De orando Deum libri duo. Adiuncti sunt iidem Graece.Lutetiae apud Chr.Wechelum. 1531.- DäIOANNIS CHRYSOSTOMI.Missa graecolatina. Parisii,Chr.Wechel. 1537. 8r., /kötés nélkül /. /Rong. pl./ 20.-

347 CHYZER KORNÉL, Nyugaton.Uti levelek. Sátoralja-Ujhely. 1877.K.8r., fve 2.-

348 --, Die namhafteren Kurorte und Heilquellen Ungarns und seiner Nebenländer.Mit 30 photogr.Tafeln und einer Karte. Stuttgart, 1887. 8r.,fvkts 4.-

349 CICERO, Tusculanae,quaestiones novissime excussas, cunctistisque erroribus expurgatae.Addito eleganti alphabetico inditio nunc primum excogitato: quod omnia scitu digna mirifice demonstrat./ In fine / Cum loculentiss.commentariis PHILIPPI BEROALDI, necnon Omniboni vicentini noviss.per LUCAM OLCJINENSEM accuratiss. recognitae.Impr.Venetiis,per Bened. August.Bindonos. 1525. Folio, / sér./ egyk. pergtkts. Cimlapja vörös és fekete nyomással.Alsó szélén csinos fametszetü képpel: Cicero tanitányai körében,valamint szövegközti 4 fametsz.képpel. GRAESSE II. 50.-

350 --, M.T., De officiis libri III. Additae etiam sunt ERASMI ROTERODAMI ET PHILIPPI MELANCHTONIS ET BARTH. LATOMI annotationes in eosdem libros, etc.Argentorati, exc.Jos.Richelius. 1570. 8r., figuralis préseléssel diszitett egyk. pergtktsben 20.-

351 --, Epistolae ad Atticum, ad Brutum, & ad Q.Fratrem. Lugduni,Ant.Gryphium. 1581. 12r., egyk. csinos préselt vörös egészbőrkötésben 12.-

352 --, Összes levelei. Időrendes sorozatban. Ford. s magyarázó jegyzetekkel,mutatókkal ellátva kiadta: FÁBIÁN GÁBOR.Pest,1861-64.8r., 7 kötet, vktsek 16.-

353 COLETTA,P., Geschichte des K nigreichs Neapel. Cassel,1853-54. 12r., 3 kötet, fvktsek 5.-

354 COMPENDIUM BIBLICUM, in quo universae pene SS.Literarum Historiae,Leges,Prophetiae,Admonitiones,brevi & perspicua methodo comprehenduntur.Nagyszombat,1687. 12r., /rong./ppkts SZABÓ K.RMK.II.1620.De Backer szerint SIESS PLACID jezsuita irta. 6.-

333 CARPZOV,BENEDICTUS,Centuria positionum juridicarum de juribus foeminarum singularibus in Académia Lipsiensi decem disputationibus publice proposita.Lipsiae,1651. K.4r., codexlapba kötve 5.-

334 CATALOGUS BIBLIOTHECAE HUNGARICAE FRANCISCI COM. SZÉCHÉNYI.Tom. I-II. Sopronii, Siess, 1799. 8r., 2 kötet, egyk. bőrkötések. Finom írópapírra nyomott pl. 4.-

335 CATALLUS,TIBULLUS,PROPERTIUS, Cum O.GALLI Fragmentis. Amsterodami,Jansson. 1640. 32r., egyk. pergkts 5.-

336 CAUSAE REGUM HERI ET HODIE INTER SE BELLIGERANTIUM, Galliae et Hispaniae, Sveciae et Poloniae expos.et expensae ad juris et status rationem Christiano orbi. S.l.1657.Egyk. pergkts. Cimrézmetszettel és 29 rézm. portraitképpel. 102 old.: Gallorum ministerium in Hungaria. 24.-

337 CERVANTES,MICHEL DE, Don Quichotte de la Manche.Traudit de l'Espagnol,par FLORIAN.Avec figures. Paris, 1810. 12r., 6 kötet, fbőrkötések 16.-

338 CHERNEL ISTVÁN, Utazás Norvégia végvidékére.57 eredeti képpel.Bpest,1893. 8r., er.vkts SZERZŐ S.K. HOSSZU AJÁNLÁSÁVAL. 5.-

339 --, Magyarország madarai különös tekintettel gazdasági jelentőségökre. Képekkel ellátták HÁRY GYULA és NÉCSY ISTVÁN.Második könyv 40 szines táblával,5 mülappal és 9 szövegképpel.Bpest, 1899.Lex. 8r., fbőrkts aranymetszéssel 40.-

340 CHOLNOKY JENŐ - KÖVESLIGETHY RADÓ, A világegyetem. Bpest, Athenaeum. N. 8r., er.fbőrkts 2.-

341 CHRISTLICHE GLAUBENS-LEHR zu Lieb Der Kirchdrauffrischen Jugend/ und aller deren/ so in den Zwölf Städten ZIPSISCHER GESPANNSCHAFFT wohnhafft seyn. Frag- und Antwort-Weise kürtlich abverfasset Durch Einen Priester der Societet Jesu allda Prediger. Wienn,Cosmerovi. 1676. 12r., egyk. vörös perk. 192 sztt lap. SEM SZABÓ,SEM APPONYI,SEM SZTRIPSZKY NEM ISMERTÉK ! 50.-

342 CHRISTOPH HERZOG ZU WÜRTEMBERG,- Confession Christoffs Hertzogen zu Würtemberg u.zu Teckh Grafen zu Mümppelgart so ir F.G. auff den 24.Jan. an. 1552.d. versamleten Concilio zu Trient durch irer F.G. gesandten überantwort. Laugingen,S. Mayer /1552/ K.8r., hajl. perkts Cimlapja fekete és piros betükkel nyomva. 20.-

343 CHRONIK VON WIENER-NEUSTADT. /Am Ende Wien, 1830 / 8r., fvktsek 3 rézm. képpel 8.-

Nécsey István

A korán elhunyt müvész "a müncheni juste - milieu müvésze volt"-irja G.Ö. /Gerő Ödön/: "Hollósyék és Feiksék kiállitása" c. kritikájában a Hollósy tanitványról, de mint állitja: festése nem a Hollósy müvészetéből fakadt

A HÉT, Bp. 1910. nov. 6.
XXI. évf. 45. sz. 726. lap.

Nécsey István

(1869-1902) festő. Hollósy Simon müncheni köréhez tartozott. A művészi tevékenységet felcserélte a tudományos munkák illusztrásával: madarakat és lepkéket festett.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970. 363 l.

342 l.

Nécsey István

festő" (1869-1902) Hollósy Simon müncheni köréhez tartozott.

Lyka Károly: Vándorlásaim a mű-vészet körül, Budapest, 1970. 363 l

30 p.

MDK

Mécsy István /?/ és Háry Gyula, festöm.

Magyarország madarai különös tekintettel
gazdasági jelentöségükre. Képekkel ellátták
fentiek. Második könyv 40 színes táblával.
5 mülappal és 9 szövegképpel.
Bpest.1899. Lex.8r., fbörkts. aranymetszéssel.

?

339. --, 23.1.

Nécsey

Hollósy Simon iskolája. /Emlékezések és levelek/:
A Mübarát 1922.II.évf.169-179 l.

MDK

Nécsey István, festö

Halálmadarak. Vizf.

A "Visszautasitottak Szalonja" 1906 körül . Katalóg.8.1.

MDK

Nécsey István, festö

Interieur. Olf.

A"Visszautasitottak Szalonja" 1906 körül Kat. 7.1.

MDK

Nécsey István, festöm.

Rem,ényteljes élet záródott le Münchenben. Saját kezével vetett veget életének. Talán sohasem allitott ki a Mücsarnokban, de Münchenben reszt vett egyik-másik tárlaton.
A legfinomabb akvarelleket, rajzokat készitette, a m madarak ,lepkék ezerféle fajtáját. Mintaszerü illuszt rációkat.

Müvészet. 1902. 131-2.1.

Nécsey István,festő

Csörgey Titusznak:Madártani töredékek...c.könyvének első fejezeteit az Aquilában még ő illusztrálta.A későbbieket már Csörgey. 275.old

Sági Károly Jenő: Emlékezés Dr.Csörgey Tituszra 272.old

Soproni Szemle.Helytört.Folyóirat.23.évf.1969
Sopron

Nécsey Istvan,festő

1899-benChernel Istvan hires madaras-könyvétnek illusz
rációinak zömét ő készitette,de nem ~~xxxxxx~~ tudta művé-
vészi elképzeléseit Chernel ornitológiai kivánalmainak
alárendelni,igy Háry Gyula festőművész fejezte be a
képanyagot.Nécsey Chernel elhidegültek,Nécsey ott is
hagyta az intézetet.Az új illusztrator Dr.Csörgey Titus
lett. 274.old. 14-16.jegyzetek

Ságí Károly Jenő: Emlékezés Dr.Csörgey Tituszra 272.o.

Soproni Szemle,Helytört.Folyóirat.23.évf.1969.
Sopron

Nécsey István,festő

Dr.Csörgey Titusz ornitológusnak és festőnek első szakcikkeit még Nécsey illusztralta.Ő illusztrálta az Ornitológiai Központ cikkeit.Csörgeymég nem érezte elég erősnek magát,hogy rajzaival a nyilvanossag elé lépjen. 274.old.13.jegyz

Ságí Károly Jenő: Emlékezés Dr.Csörgey Tituszra 272.old

Soproni Szemle.Helytört.Folyóirat.23.évf.1969
Sopron

Nécsey István, festő

Nécsey István,festő

A Magy.Ornitológiai Központ kiadványait ő illusztrálta.Az ott,Herman Ottó intézetében,mint gyakornok dolgozó Dr.Csörgey Titusz ~~Nécsey~~ Nécseytől a képalkotás mesterségbeli fogásai terén sokat tanult.
275.old

Ságí Károly Jenő: Emlékezés Dr.Csörgey Tituszra 272.old

Soproni Szemle.Helytört.Folyóirat.23.évf.1969
Sopron

MDK

Nécsey István, festőm.

Verebélyen töltötte gyermekéveit. Nyitrán és Léván járt gymnáziumba. 1887-ben éretségi után Münchenbe utazott. A szülöi házban ismerkedett meg régi remekművekkel. Szép és gazdag metszet gyüjtemény /gazdag Merian-gyüjt/ volt apja birtokában é egész sora régibb keletü olajfestményeknek.
Nyitrán müködö Rajzó Miklós ki Nyitrán festőművészkedett kopirigálta arcképtanulmányfejeit.

Müvészet. 1902. 131-2.l.

Nécsey István, festöm.

Münchenben Hollósy Simon, lett elsö mwstere.
Elsö képe: egy interieur.piros téglapadló, sok be-
özönlö veröfénnyel.
kilnevenes évek elején Párisba ment, idegesi iz-
gatott világba, hol a pointileurötknek harca folyt.
Erös temparamentuma az ujitók közé vitte · öt. Haza-
jöve elkövetkezett a kontempláció idöszaka. Gyüj-
tötte a népies müvészkedés motivumait.

L.K.: Nécsey István.

Müvészet.1902. 131.l.

MDK

Nécsey István, festöm.

Értékes és kimeritö cikkeket és rajzokat közölt az "Ethnográfia"-ban.
Vonzották a természet dus és ragyogó szépségü miniatüi festményei: a pilleszárny, a madár zománcos tolla. Kitünöen tájékozott lepidopterologus lett belöle. Lepkegyüjteménye, ma az Erdélyi Muzeumé- egyike a leggazdagabbnak. Ö maga tudományosan, rendszeresen lefestette a lepkefajok ezreit. Példátlan minociozus pontossággal.

L.K.: Nécsey István.
Müvészet. 1902. 131-2.l.

MDK

Nécsey István, festöm.

Hire járt a külföldön is, s meghivást kapott Tifliszbe Vladimir orosz nagyherceghez, ki szenvedélyes lepidoterologus volt.
Hasonlókép érdekelte a madarak világa, Bpesten összeköttetésbe lépett Hermann Ottóval, s atöbbi ornitologussal kik böséges munkával látták el.
A magy. ornit. központ nagy kiadványát ellátta szövegrajzokkal és akvarell mellékletekkel.1898-ban ki voltak állitva bámulatosan finom és pontos illusztrációk a magy. képviselöház egyik termében.

L.K.: Nécsey István.
Müvészet. 1902. 131-2.l.

MDK

Nécsey István, festöm.

1896-ban az ösfoglalkozások köréből vett képekkel diszitette a millenár kiállitás föjelentését. Illusztrálta továbbá a Zichy Jenö-féle ázsiai expedició néprajzi és archeológiai eredményeiről szóló munkát. BirólLajos ujguineai gyüjteményéről szoló katalógust. Tudós volta mellett komoly müvész is volt. Minuciózus rajzain mindig megérzett a müvészet zamatja.

L.K.: Nécsey István.

Müvészet. 1902. 131-2.l.

MDK

Nécsey István, festöm.

Bár éveket töltött Budapesten, alig járt müvészek társaságába. Kis szobája valóságos muzeum volt. Utóbbi években Kolozsvárott is sokat idözött. Legutóbb Münchenbe ment, hogy egy nagyobb festményhez fogjon. S itt fejezte be fiatal életét. A müvészet és a magyar néprajz és természetrajzi tudomány jelentékeny tehetséget vesztett el benne.

L.K.: Nécsey István.
Müvészet. 1902. 131-2.l.

Raj Illusztrációs ábrázolás

Nécsey István illusztrációi gr.Zichy Jenő ázsiai expedíciójáról szóló kiadványban

MŰVÉSZET
I.évf. 1902.
131 - 132.
"Nécsey István"

N é c s e y I s t v á n festő

M Ű V É S Z E T
I. évf. 1902.
131-132.

Rajz - Illusztrációs abrázolás

Nécsey Istvan illusztrációi
Biró Lajos ujguineai gyüjteményének katalogusában

M Ű V É S Z E T
I.évf. 1902.
131-132.
"Nécsey István"

Kiállitások

Nécsey István madártani illuszt-
rációinak kiállitása a képvi-
selőház egyik termében
/1898.március/

M Ű V É S Z E T
I.évf. 1902.
131 - 132.
"Nécsey István"

Rajz - Népi ábrázolás

Nécsey István:
Illusztrációk az "Ethnográfiában" a népi művészkedésről

'M Ű V É S Z E T
I.évf. 1902.
131-132.
"Nécsey István"

Rajz - Népi ábrázolás

Nécsey István illusztrációi az ősfoglalkozások köréből, a a millenáris kiállitás főjelentéséében/1896/

M Ű V É S Z E T
I.évf. 1902.
131-132.
"Nécsey István"

Rajz - Állatábrázolás

Nécsey István illusztrációi
a magyar ornitologiai központ madártani kiadványában

MŰVÉSZET
I.évf. 1902.
131-132.
"Nécsey István"

Önálló táblakép - Interieur

N é c s e y István:
Interieur, piros téglapadlóval

M Ű V É S Z E T
I.évf. 1902.
131-132.
"Nécsey István"

Müvészek foglalkozása

Lepkegyüjtő és festő:
Nécsey István:

M Ú V É S Z E T
I.évf. 1902.
131-132.
"Nécsey István"

Vizfestmény - Állatábrázolás

Nécsey István vizfestmény-
mellékletei a magyar ornito-
lógiai központ nagy madártani
kiadványában

M Ű V É S Z E T
I.évf. 1902.
131 - 132.
"Nécsey István"

M ü n c h e n

N é c s e y István
tanulmányai

M Ű V É S Z E T
I. évf. 1902.
131 - 132.

M ü n c h e n

Nécsey István halálának helye
/1902/

M Ű V É S Z E T
I.évf. 1902.
131 - 132.
"Nécsey István"

K o l o z s v a r

Nécsey Istvan tartozkodási helye

M Ű V É S Z E T
I.évf. 1902.
131 - 132.
"Nécsey István"

V e r e b é l y

Nécsey István működési helye.

M Ű V É S Z E T
I.évf. 1902.
131-132.
"Nécsey István"

P á r i s

Nécsey István tanulmányai

M Ű V É S Z E T
I.évf. 1902.
131-132.
"Nécsey István"

Nécsey István festő.

Népszava,XXXVIII.évf.1910.okt.30.
258.sz.6.l.

Hollósyék. / - n - /

Nécsey István festő.

Népszava XXXVIII.évf.1910.
okt.30. 258 sz. 6 lap.

Hollósyék.

927 VIII. 17

SZINHÁZ ÉS MŰVÉSZET

Nécsey István festőművész

*** Léván magyar nemzeti muzeum létesült.** *Léváról* irják: *Léva* városa jelentős kulturintézménnyel gyarapodott. *Nécsey* József odaajándékozta *ötven évi tudományos munkájának hatalmas eredményét:* nagy anyagi és kulturértéket képviselő *prehisztórikus* és *etnográfiai gyüjteményét,* mely egymagában is *egy muzeumra való* anyagot foglal magában. Az adományozó *Verebélyen* éli emlékekbe temetett életét valóságos *történelmi és művészi miliőben.* Verebély községe *Bars megye* legrégibb *őstelepei* közé tartozik. Midőn a magyar honfoglalás idején — a történelem szerint *Bors* vezér itt a Garam partján, a mai Óbars helyén — *tábort ütött,* Verebély már fennállott, körülövezve a népvándorlás előtti korból származó földvárral. *Nécsey* József királyi *postamester és arheológus az őstelep környékén* letelepedése után nyomban meginditotta a kutatást és gyüjtést *fényes eredménnyel.* Kitartó munkájában lelkes segitőtársakat nyert *fiaiban,* a magyar müvészet nagy veszteségére fiatalon elhunyt *Nécsey István festőművész, természet- és néprajzi illusztrátorban* és *Nécsey László mütörténészben.* A barsmegyei ásatások jelentős adatokkal szolgáltak a tudománynak *az ősember rekonstruálásához. Az egész világ szakirodalma foglalkozott vele annakidején.* A *neolit kor* embere itt állandóbb otthont rendezett be s kulturát fejlesztett maga számára, melynek primitiv eszközeit sorba felhozták a napvilágra. A leletek egy részével az *aranyosmaróti muzeumot* (jelenleg Nyitrán van) és a *Magyar Nemzeti Muzeumot* gazdagitotta. A muzeumi anyag pre- [illegible] sze tisztán *kőkorszakbeli tár-* [illegible] (felsőbarsi és zó- [illegible]

*** A miskolci muzeum megnyitása.** Miskolc város augusztus 18-án negyven külföldi tudós jelenlétében nyitja meg az ujjáépitett és ujjáalakitott muzeumot. A külföldi tudósok három napot töltenek Miskolcon. A megnyitással kapcsolatosan filmfelvételt mutatnak be a barlangi ősember müvészetéről.

—

— **Meghamisitotta a vasuti jegyet, de nem követett el okirathamisitást.** *Turcsányi* István napszámos még 1923 juniusában Örkényről Budapestre utazott. A kalauz megvizsgálta a napszámos jegyét és feltünt neki, hogy a munkásigazolványon kezdetleges irással van kitöltve a dátum. Gyanut fogott, Turcsányi Istvánt leigazoltatta és csakhamar kiderült, hogy a napszámos hamisitott jeggyel utazott. Turcsányi még az állomási tisztviselő előtt bevallotta, hogy a jegy elhalt bátyjáé, *Turcsányi* Józsefé volt, a jegy azonban időközben lejárt s ő *a junius 3-iki dátumot 23-ára javitotta ki.* Közokirathamisitás büntette miatt indult eljárás Turcsányi István ellen. A törvényszék okirathamisitásban mondotta ki bünösnek a napszámost és hathavi börtönre

Eisner Kurt állitólagos gyilkosa öngyilkosságot kisérelt meg

Madridból jelentik: A madridi rendőrség kétnapos nyomozás után megállapitotta, hogy az állitólagos *Arco* gróf, aki Kurt *Eisner* gyilkosának mondja magát, a spanyol idegenlégió szökevénye, *Waldmann* Ádám nürnbergi születésü német állampolgárral azonos. *Waldmann,* aki még mindig váltig azt állitja, hogy *ő gyilkolta meg a bajor népköztársaság első elnökét,* öngyilkossággal fenyegetőzik és a rendőrség ezért külön zárkába vitette, ahol állandó felügyelet alatt van. Waldmann tegnap este *fel akarta vágni ereit, majd ki akart ugrani az ablakon.* Letartóztatása óta egy falatot sem evett és *az éhségsztrájkot tegnap is folytatta.* Négy nap alatt *12 kilogramot vesztett testsulyából.* Waldmannt láthatólag az a körülmény ijesztette meg, hogy a spanyol hatóságok ki akarták szolgáltatni Németországnak és a rendőrség éppen ezért valószinünek tartja, hogy Waldmann *a spanyol idegenlégióba való beállása előtt valami sulyos büncselekményt követett el Németországban.*

Certagne városában egyébként szintén letartóztattak egy német állampolgárt, aki spanyol repülőtiszti egyenruhában különböző csalásokat követett el s aki *szintén Arco grófnak mondja magát.*

— **Öngyilkos amerikai tanár.** *Newyorkból* jelentik: *Boltwood* professzor. a yale-i egyetem rádiókémiai tanszékének tanára, ma reggel főbelőtte magát. Boltwood fedezte fel a *jonum* nevü radioaktiv elemet.

— **Leütötte a gazdáját.** *Orosházáról* jelentik: *Frank* Bálint magyarbánhegyesi gazdálkodó a napokban egyik alkalmazottját, *Varga* András 26 esztendős munkást, valami régebbi ügy miatt összeszidta. Varga, amikor gazdája elfordult, vasvillával hátulról a fejére sujtott és a vére[illegible] emberbe bele is szu[illegible] az [illegible] m[illegible]

...sen felbukó ...rta a vasvillát. Frank u... ...natban ösztönszerüleg meg-ozdult és igy szerencsére a vasvilla szu-rása csak a combján érte. Sulyos sérülésé-vel a gyulai kórházban ápolják, a me-rénylő munkás ellen pedig a csendörség meginditotta az eljárást.

Budára jöjjön jó és olcsó cipőt vásárolni

Szent István hetében az árat tetemesen leszállitottuk.

Női bőrcipő, minden divatszínben P **16.80.** Női vászoncipő, minden színben P **6.—**. Férfi bőrcipő P. **16.—**. Gyermekcipő 8 P-től feljebb. Tornacipők, egész tornafelszerelések. Házicipők P **4.16**-tól **Schäfer M., Döbrentei-tér 4. sz.**

— **Megszünt a kolozsvári Ujság.** *Kolozsvári* tudósitónk jelenti: Kolozsvárnak közel harminc éve fennálló egyik napilapja, a *Gombos* Ferenc által alapitott *Ujság* a tegnapi nappal megszünt, illetve beolvadt a *Keleti Ujság*-ba, amely ezuttal uj kezekbe került. A *Keleti Ujságot* megvásárolta a *Mi-*

hisz[illegible] ré[illegible]
gyakból áll. Az *etnográfi*[illegible]
lyommegyei gyüjtés) a megfel[illegible]ztrá-
lással még a kilencvenes években feldolgozta *Hermann* Ottó nagynevü tudósunk, továbbá *Jankó* János, *Semajer* Wilibald dr. és a *gyüjtő*. Eezeken kivül a muzeális anyagok *régi okiratokat, festményeket,* régi becses, különböző nyelvü *szakkönyveket,* amelyek majdnem minden ágra kiterjednek, tartalmaznak. *A könyvtári részt régi, történelmi és családi kéziratok egészitik ki.* Ezzel a *fejedelmi ajándékkal* le van rakva *Léva muzeumának alapja.* A muzeum a most kétemeletüre épitett lévai városházán talál elhelyezést. Az anyagot *teherautókon szállitották* Verebélyről Lévára. *Nécsey* József az ajándék *ellenértékéül csupán magyaros, baráti kézszoritást kér adományozó levelében Léva város közönségétől.*

Nécsey István

MDK

Rajzó Miklós Nécsey István tanulmányait korrigálja

Nécsey István. Müvészet, I. é. 1902. 131-132.

Nécsey István

Tórikus

l.

Lamb 17,
184 l. Bibliogr.
57, 1108, 1299. sz.

20

. . . . . fillért a 127.689. sz

utaljon ki.- Budapest, 1931. év

miniszter rendeletéből: Dr. Tih

A hivata



mir

Nécsey István

Lásd

Lambrecht Kálman.

Herman Ottó, az
utolsó magyar
polihisztor élete
és kora. Bp. 1920
226 l.

Könyvtár ambon

A ciszterci rend bajai kath. fő

22/1914. szám.

A Műemléke

Nagyság

Vonatkozással

ságának 1913. dec. 29-én

mély tisztelettel jelentem

tetét a Franklin-nyom

s én kedves kötelességem

gos Bizottságának kegyes

Nécsey István

Lyka München

Jo. 73. 1.

igazgató

áldozatkész hozzájárulásával jött létre.

MDK

Nécsey István

Hollósy Simon Nécsey István mestere /München/

Nécsey István. Müvészet, I. é. 1902. 131-132.

MDK

Nécsey István

Virágok közt, rajz, repr.

Művészet 1914. 351.l.

MDK

Nécsey István, festöm.-graf.

Salome. Rajz. Repr.

Szerző nincs. Rajzlapok félmult idökből.
Müvészet. 1914. 343.l. 35c-l.l.

pet a sok profil, a profilok gazdagsága, melyet oly nehezen értettek meg, pedig nem egyéb, mint a mélység hatásának előidézésére szolgáló eszköz. «Keresem a sík aktiv vonalát, hogy feltüntessem a mélyedést és domborulást, az átvágásokkal és áthidalásokkal együtt, melyek egybekapcsolják és tagolják őket, az árnyéknak a fényhez való harmonikus átmeneteit.» Igy beszél a maga mintázási módjáról Rodin, s kifejti, hogy ha az egészből is indul ki, de eljut a részletekhez is, ezek igen gazdagok változatokban, mert miden profilban más és más formát adnak. «Tehát, hogy a formát megszerkeszthessük, folyton forognunk kell körülötte és mindegyik profilját igaz határai közt kell reprodukálni. A profilokkal kell dolgozni, mélységben és nem síkban, különben lapos dolgokat csinálunk, melyek csak arra jók, hogy egy oldalról nézzük . . .» Majd később: «Szobrot minden oldalról egyszerre kell formálni, mint ahogy a természet a fát vagy a hegyet csinálja.»

Ime egy újabb esete a két képzelet poláris ellentétének.

S mindkettőnek a maga szempontjából igaza van, mert a két szépségideál nem zárja ki egymást. Ime mi lesz, ha Hildebrand zárt tér számára alkot, mint a berlini Nationalgallerie Ifjú férfijánál és itt akarja érvényesíteni művészi elveit, milyen lapos test, minő üres formák, élettelen mozdulat, hideg részletek keletkeznek. Még német kritikusai is bevallják: «Diese Figur, die nicht eben erwärmt . . .»[1] S miért? Mert az hiányzik belőle, amit Rodin kíván, erő és szélesség, formáinak gazdag részletezése, profilokban való gazdagsága, mélységhatás. Hiszen szűk térben közelhatással kell számolnia a művésznek, tapintó képzeletünk felkeltésére kell törekednie, éreznie kellene valamit a hellenisztikus antik húsimádásból. Hildebrand ellenben abstrakt formaegységre törekedett itt is s egyik rajongója mondja róla: «a statikus mozzanat, mely főleg az egyptomi figurákban jelenik meg, itt ismét homloktérbe jut . . . azáltal, hogy formáit mint világos térbenyomást alakította.»[2] De csak egynézetűségben. Mire való ez a kisméretű rondebosse műnél, ahol a profilok egymásutánját oly könnyen megkaphatjuk? Elve tehát itt csődöt mondott. Ellenben Rodin igazsága itt, de csakis itt, teljes erejében diadalmaskodik. Rodin művénél a formák plasztikája — minél több oldalról szemléljük — annál hatalmasabb erejű. Nála izgató meglepetéssel látjuk a síkok változatosságait, a profilok gazdagságát és meglepő újszerűségeit, gyönyörködhetünk a felület kifogyhatatlan, hullámzó fény- és árnyhatásában, a forgatható pódium minden lendülete egy-egy új látóképzetet teremt. Most megértjük, mit jelentett Rodin számára egy régi szobrásztársának egy elejtett megjegyzése, melyet oly gyakran idéz, mint egész életére döntő fontosságú tanulságot: «Egy napon nézte társam, mint csinálok egy levéldíszes oszlopfőt.

— Rodin, mondotta, rosszul csinálod. Minden leveled laposan áll. Ezért nem hatnak igaznak. Csináld őket úgy, hogy hegyöket feléd fordítsák, úgy hogy mikor szemléljük, érezzük a mélységet . . . Ezentúl, ha dolgozol, ne felületben lásd a formákat, síkban kiterítettnek, hanem



DRAPÉRIA-TANULMÁNY — SZÉKELY BERTALAN RAJZA

[1] Scheffler: Die Nationagallerie in Berlin. 272. l.
[2] Heilmeyer, Hildebrand. 45. l.



SALOME NÉCSEY ISTVÁN RAJZA

mindég mélységben. A felületet mindég mint egy térfogat határát tekintsd, mint a többé-kevésbbé széles hegyét, melyet neked szegez.»[3] Persze, hogy igaza volt az öreg szobrászlegénynek, így dolgoztak a nagy antik konkrét művészek, a Praxitelesek és Lysipposok, a milói Vénus szerzője és ez az antik Rodin szemében. Most már értjük, miért mondotta Rodin, hogy művészete a púp és lyuk művészete.

De Michel Angelo, ellenkezőleg, más fejlődést futott végig. A David-korszakban — pályája elején — talán Donatello hatása alatt, a ronde bosse az ideálja, de minél jobban eszmélt önmagára, fejlődött a sík felé, s Mózesnél, a Medici-síremléknél, a Rabszolgáknál a tiszta reliefhatásra törekvést látjuk, hogy így minden érzését egy nagy, hatalmas alapvonalba szorítsa, abba ágyazva bele minden mellékvonalát, iszonyú erővel fojtva bele tragikus izgalmait. Mert Michel Angelo hatalmas abstraktképzeletű művész, aki mindenekelőtt távolsági képet tervezett, a nagy egységet teremtve meg, hatalmas érzelmeinek foglalatját. Ebbe az egységbe a legellentétesebb tömegmozgást is bele tudta helyezni, a vaspánt — a főkontur — összetartotta a legizgalmasabb mozgási tömegeket is.

Mikor Pietro Aretino ezt a törekvését felösmerte, zsaroló levelében éppen ezt, «a kör-

[3] Rodin. Beszélgetések a művészetről. 29. l.

Rajzlapok félmult időkből.
Művészet 1914. 343. l. 350. l.
351. l.
Kerző mincs.



NÉCSEY ISTVÁN

Fiatal, reményteljes művészélet záródott le hirtelenül Münchenben: Nécsey István festőművész saját kezével vetett véget életének. A golyó, a melyet mellébe röpített, halálos sebet ütött rajta, de fiatal, erős szervezete még három hétig kibírta a harcot, míg végre március legutolsó napjaiban örök álomra hunyta szemét. Nagypénteken kisér- ték ki barátai a temetőbe.

Nécsey nevét aligha ismerik a budapesti műtárlatok látogatói. Talán sohasem állított ki a műcsarnokban, de Münchenben egyszer-kétszer résztvett egyik-másik tárlaton. Ideje javát komoly természetrajzi tanulmányok foglalták el, s ezekkel kapcsolatban rendkívüli szorgalommal készítette a legfinomabb akvarelleket és rajzokat: a madarak és lepkék ezerféle fajtáját, mintaszerű s a maguk nemében elsőrangú illusztrációkat.

Nécsey István Verebélyen töltötte gyermekkorát, gimnáziumi tanulmányait a szomszédos Nyitrán és Léván végezte. 1887-ben, az érettségi vizsgálat után, művész-vágyainak engedve Münchenbe utazott.

Már a szülői házban megismerkedett a régi remekművekkel. Atyja, a ki akkoriban postamester volt, szép könyvtárt gyűjtött össze, nagyon szerette a régi metszeteket (gazdag Merian-gyűjtemény is ékeskedett a könyvespolcon), azonfelül egész sorát szerezte meg a régibb keletű olajfestményeknek, a melyek a fiatal diákot erősen foglalkoztatták. Korán fogott a rajzoláshoz s egész mappára való tanulmányfejjel indult ki Münchenbe, a melyeket egy éppen Nyitrán működő festőművész, Rajzó Miklós korrekturájával készített.

Münchenben Hollósy Simon lett az első mestere. Nagy hévvel fogott hozzá a tanulmányokhoz s minden idegszálával hozzáfűződött az akkor hirtelenül föltünt nagy naturalista művekhez. Akkor látták a müncheniek először Bastien-Lepaget és Dagnan-Bouveret-t. Egy-két évi rajztanulmányok után megfestette első képét: egy intérieurt, piros téglapadlóval, sok beözönlő verőfénynyel. Egymást követték az ilyen kísérletek, a melyeket otthon, Verebélyen is folytatott a nyári hónapok alatt. De mint a vele egyívású müncheni magyar festőket, őt is hajtotta a vágy a modern művészeti irányok tűzhelyéhez: Párisba ment, a hol a kilencvenes évek elején javában folyt az újabb impresszionistáknak, a Rose + Croix csapatának, a pointilleuröknek harca. Ebbe az ideges, izgatott világba került Nécsey. A fiatal hév s a

Művészet 1902.

benne lakozó erős temperamentum az újítók és küzdők táborába vitte: azok iránt érzett legtöbb rokonszenvet. De mikor azután visszakerült Magyarországba: e csöndes világban annyi feltorlódott tapasztalat után elkövetkezett a kontempláció korszaka. Szolidabb, biztosabb táplálékra vágyott a lelke. Künn a falvakon elmerült a természet szemléletébe, tanulmányozta a nép életét, szokásait s nem érve be a dilettáns kedvteléseivel, szakszerű néprajzi tanulmányokba merült. Szorgalmasan s nagy talentummal gyűj-



KASZÁLÓ PARASZT
NAGY KÁLMÁN TERRAKOTTA-MŰVE

tötte össze a népies művészkedés motivumait, rajzolgatta a nép ornamentumait, gyűjtötte faragott, vésett holmiját. Minderről kimerítő s értékes cikkeket és rajzokat közölt az „Ethnographiá"-ban.

Másrészt vonzották a természet dús és ragyogó szépségű miniatür-festményei: a pilleszárny, a madár zománcos tolla. Nécsey ennek a studiumnak is oly komolyan neki feküdt, hogy kitünően tájékozott lepidopterologus lett belőle. Lepkegyűjteménye egyike volt a leggazdagabbaknak — ma az Erdélyi Múzeumé — ő maga pedig tudományosan, rendszeresen lefestette a lepkefajok ezreit, oly minuciózus pontossággal, a milyenre nem ismerünk példát s a mellett oly teljes művészettel, hogy e nembeli munkái messze fölötte állanak a külföld bármely ilynemű publikációinak. Ennek híre járt a külföldön is s két-három évvel ezelőtt Nécsey meghívást kapott Tifliszbe, Vladimir orosz nagyherceghez, a ki szenvedélyes lepidopterologus.

Hasonlóképen érdekelte a madarak világa. Budapesten összeköttetésbe lépett Herman Ottóval s még néhány kitünő ornitologussal, a kik csakhamar bőséges munkával látták el. Akkor készült a magyar ornitologiai központ nagy kiadványa, ennek szövegrajzait s akvarell-mellékleteit Nécsey István rajzolta és festette. 1898 márciusában ezek a bámulatosan finom s e mellett körömszakadtig pontos illusztrációk ki voltak állítva a magyar képviselőház egyik termében. Két évvel előbb, 1896-ban az ősfoglalkozások köréből vett képekkel díszítette a millenár kiállítás főjelentését. Illusztrálta továbbá a Zichy Jenő-féle ázsiai expedició néprajzi és archeologiai eredményeiről szóló munkát, azután azt a katalogust, mely Biró Lajosnak újguineai gyűjteményéről szól. Mindezek az illusztrációk első sorban tudományos célt szolgáltak, tehát tökéletes pontosságot és érthetőséget követeltek. De a kitünő szakmiveltségű Nécseyben a tudós mellett mindenkor helyt állott a komoly művész is. Bármily minuciózus volt is rajzbeli előadása, mindig megérzett rajta a művészet zamatja.

Bár éveket töltött Budapesten is, alig járt a művészek társaságába. Kis szobája valóságos múzeum volt, abban s a Nemzeti Múzeum gazdag gyűjteményében töltötte napjait. Ezek a komoly természetrajzi studiumok elvonták őt a társasélettől. Az utóbbi években Kolozsvárott is sokat időzött, míg legutóbb Münchenbe ment, hogy egy nagyobb festményhez fogjon.

S Münchenben fejezte be fiatal élete napjait. Szíve bánatában nyult a fegyverhez, hogy megváljon az élettől, a melynek még deléig sem jutott el. Nemcsak a művészet vesztett benne jelentékeny tehetséget, de a magyar néprajz és természetrajzi tudomány is. *L. K.*

Mécsey István

l.

Lajkafest 1896-1914

114 l.

Néosey István ferto

KÜLÖNLENYOMAT A HERMAN OTTÓ MÚZEUM
ÉVKÖNYVE XXX–XXXI. KÖTETÉBŐL

KŐHEGYI MIHÁLY

Chernel István levelei Herman Ottóhoz

Miskolc, 1993

CHERNEL ISTVÁN LEVELEI HERMAN OTTÓHOZ

KŐHEGYI MIHÁLY

Herman Ottó életét és tudományos tevékenységét számtalan cikk, tanulmány és könyv ismertette és méltatta.[1] Mindez felment bennünket az alól, hogy róla részletesebben szóljunk. *Chernel István* munkásságát viszont elsősorban az ornitológusok tartják számon, s e tudományág egyik magyar megalapítójaként tisztelelik.[2]

*Chernel Kálmán*nal, István édesapjával, életének legválságosabb szakaszában ismerkedett meg Herman Ottó. Amikor közel öt évig tartó katonai szolgálatából 1861-ben felmentették, két olyan esztendő következett, amelyekről nem szívesen beszélt.[3] Éppen ezért életrajzírója még a legszorgosabb kutatással is alig tudott valamit feltárni e hányatott esztendőkről.[4] 1863. szeptember 18-án két társával „fényirdai műtermet" nyitottak Kőszegen. Ez idő tájt találkozott Chernel Kálmánnal, aki kéziratos naplójába ezeket írta: „Herman Ottót még a 60-as évek elejéről ismerem, amikor is a forradalom következtében ő minden egyéb keresettől megfosztva nyomasztó anyagi körülmények között, mint fényképező szerezte meg élelmét. Vándorlása közben Kőszegre is eljutott... Ez alkalommal vele, mint kitűnő ornitológussal és madártömővel gyakrabban érintkeztem."[5] Pártállásuk, gondolkozásmódjuk is összekötötte őket. Hamarosan kitűnt, hogy a fényképészet nem jelent biztos kenyeret, ráadásul egyik társával évekig húzódó kereseti perbe is keveredett. Biztos jövedelmű állás után kellett hát néznie. S itt sietett segítségére Chernel Kálmán, aki egyben-másban többször is támogatta. Felhívta figyelmét a kolozsvári *Erdélyi Múzeum-Egylet*nek a konzervátori állás betöltéséről szóló hirdetményére. Biztatására beadta pályázati kérelmét, hozzácsatolva Chernel ajánló szavait. Meg is lett az eredménye, mert *Brassai Sámuel,* a múzeum igazgatója 1864. március 23-án a következőket válaszolta: „...barátom uramat, ha az állati példányok praeparálásában, főképp kisebb és nagyobb emlősök, madarak kitömésében jártas, és feltételeim az ön szükségein és kívánságain alól nem maradnak, jórendin biztathatom. Én ugyan 500 forintnál és szállásnál fűtéssel együtt többet ezúttal nem ajánlhatok, de merthogy ez egyfelől csonkítatlanul az ön személyes szükségei fedezésére szol-

1. Sajnálatosan nélkülözünk egy Herman Ottó munkásságát felölelő bibliográfiát. Hiánya, a szerteágazó és számtalan feldolgozás miatt, már-már a munka rovására megy.
2. *Schermann Szilárd:* Chernel István munkáinak chronologikus jegyzéke. Aquila, 1921. 33–40. – *Allodiatoris Irma:* Bibliographie der Zoologie im Karpatenbecken 1900–1925. Budapest, 1966. – *Papp József:* Magyar madártani bibliográfia. Békéscsaba, 1980.
3. Chernel Kálmán jogász volt. A megyei hivatalnokoskodást Sopronban kezdte, de a szabadságharc kitörése után beállt honvédnek. Az önkényuralom idején hazatért szülővárosába, ahol visszavonultan történettudománnyal és ornitológiával foglalkozott. *Sz[ilágyi] S[ándor]:* Chernel Kálmán. (Született 1822. április 6. – 1891. április 21.). Századok, 1891. 412–413.
4. *Lambrecht Kálmán:* Herman Ottó élete. Budapest, 1933. 20.
5. *Szövényi István:* Képek a dualizmus kori Kőszeg történetéből Chernel Kálmán naplói alapján. Savaria, 1966–1970. 387.

gáland; más felől a múzeum munkáitól elég ideje maradván, mellék keresettel, mire itt tapasztalás biztos kilátás vagyon, szaporíthatja jövedelmét, azt hiszem első lépésnek elfogadható az ajánlatom."

Herman Ottó elfogadta a feltételeket, s erről szóló leveléhez általa Kőszeg környékén begyűjtött és kitömött madarat, emlőst mellékelt, mire Brassai 1864. április 6-án jelentette a Múzeum Égyletnek, hogy egy kőszegi egyént felfogadott konzervátorul, aki egy albínó pacsirtát és egy hermelint ajándékozott a múzeumnak. Három nap múlva pedig már a következő értesítést küldte Hermannak:

„Mart. 30. kelt levelét vevén, a küldeményekkel együtt, mind a kettőt közöltem a választmánnyal. Kellő lépéseim eredményéül tudósíthatom barátom uramat, hogy ezennel megadott állomásának efoglalására május 1. napján elvárom és úti költségét 50 ./. Ötven O. é. forinttal segíteni kívánom."[6]

„Nem is siettem, hanem rohantam... Abban a Schmerling időben, amikor tisztességes magyar ember hivatalt nem vállalhatott, nagy dolog volt ez" – írja Herman visszaemlékezésében.[7]

Chernel Kálmán emberségét sohasem felejtette el, s amikor fiával megismerkedett, neki adta vissza a kapott segítséget. Az 1865-ben Kőszegen született István a szülői házból hozta magával a természet végtelen szeretetét, s a madárvilág iránti érdeklődését. Mindössze tizenegy éves múlt, amikor 1877. április 8-án hozzáfogott madártani megfigyeléseit rögzítő naplójának vezetéséhez. Első madártani vonatkozású írásai 17 éves korában a *Vadász Lapok*ban jelentek meg.[8] 1880-ban atyja magával vitte Szombathelyre a Magyar Orvosok és Természetvizsgálók nagygyűlésére, melyen Chernel Kálmán felolvasást tartott a „Madarak vándorlásá"-ról. Célja az volt, hogy a 15 éves István látóhatárát bővítse, a tudományos mozgalmak, s különösen a madártan iránti érdeklődését fokozza. 1814 áprilisában pár napra a Velencei-tóhoz kirándult, amelynek rendkívül gazdag madárvilága különösen mély nyomot hagyott az ifjú lelkében. Édesapja azonban komoly kenyérkeresetet akart neki biztosítani s ezért két évet Pozsonyban, kettőt pedig a pesti egyetemen töltött el joghallgatóként. Atyja óhajának megfelelően 1888 végén kinevezték Sopronba közigazgatási gyakornoknak. „Hajlamaival homlokegyenest ellenkező pályára lépni, lemondani arról, amit évek óta lelkesedéssel tápláltam magamban, igen nehezemre esett" – írja naplójában.[9] Hamarosan odahagyja Sopront, és hazatért Kőszegre, hogy immár kizárólag az ornitológiának éljen, megfigyeléseket végezzen s madártani feljegyzéseinek adatait rendezze. 1891-ben Budapesten Herman Ottó mellett tevékenykedik, issza magába mindazt, amit a hétköznapok gyakorlatával elleshetett, megtanulhatott mesterétől. 1991-ben a *II. Nemzetközi Ornitológiai Kongresszus* megrendezését az alig megszületett *Magyar Ornitológiai Központra* bízták. A fiatal, jó szervező képességgel megáldott Chernel Istvánt az előkészítő bizottság titkárává választották. Ez évben norvég expedíciós útra indult feleségével, *Róth Dórá*val, aki élete végéig megértő társa és tudományos munkáinak elősegítője volt.[10] 20 000 kilométeres utat tettek meg. Nagy mennyiségű emlőst, madarat, kagylót, növényt gyűjtöttek. A kutatóútnak az volt a legnagyobb eredménye, hogy másokat megelőzve elsőként fedezték fel a vízitaposó *(Phalaropus hyperboreus)* és a rozsdásfarkú pityer *(Anthus cervinus)* fészkelését a norvégiai Tromsőben.[11] Itt tanultak meg síelni, hogy

6. *Huszthy Sándor:* Herman Ottó a kolozsvári múzeumban 1864–1871. HOMÉ. 1972. 9–10.
7. *Mikó Imre:* Az utolsó erdélyi polihisztor. Bukarest, 1971. 94.
8. *Vértesi Pálné:* Chernel István. Szombathely, 1981. 7.
9. *Csaba József:* Chernel István (halálának 40. évfordulójára). Savaria, 1963. 51.
10. *Csörgey Titusz:* Chernelházy Chernel István (1865–1922). Aquila, 1921. 25.
11. *Chernel István:* Utazás Norvégia végvidékére. Budapest, 1893.

aztán hazatérve egy ügyes kőszegi esztergályossal síléceket készíttessen, és ezt a nemes sportot hazánkban is meghonosítsa.[12] Felesége volt az első nő Magyarországon, aki síelni tudott.

Közben mind sűrűbben jelennek meg hazai és külföldi lapokban szakcikkei. Nem csoda hát, hogy Herman Ottó rábízta egy nagyszabású könyv megírását, mely Magyarország hasznos és káros madarait mutatta be a nagyközönségnek és a szakembereknek. A nemrég alapított madártani folyóiratban, az *Aquilá*ban olvashatunk a megfogalmazódó tervről; „A földmívelésügyi m. k. Ministerium megadta az első föltételeket, hogy egy megfelelő munka terveztessék, mely az ország gazdaságilag hasznos és káros madarait tüzetesen ismertetné. Minthogy a végrehajtás legelső sorban is attól függött, vajjon akad-e író, a ki a munkát megírja, és akad-e művész, a ki azt illusztrálja? a Központ ebben az irányban törekedett biztos eredményre, mely ma már meg is van. Az már eleve is tisztán állott a Központ előtt, hogy chernelházi Chernel István barátunk kitűnő módon egyesíti mindazt, a mi az ily mű megírásához szükséges s nekünk első nagy örömünk az volt, hogy e feladatra vállalkozik is. A mi a művészeti oldalt illeti, a Központ vezetője módot nyújtott Nécsey István ifjú festőművésznek, a rovarvilág elsőrendű festőjének, hogy a madarakkal is megpróbálkozzék. A földmívelésügyi m. k. Ministerium megadta az anyagi segélyt, hogy Nécsey István a Központhoz csatlakozva beható tanulmányokat tehessen s ő igen rövid idő alatt a madarak festésében nevezetes eredményre jutott, úgy, hogy az író, és művész részéről oly próbához lehetett fogni, a melynek alapján a földművelésügyi m. k. Ministerium véglegesen határozhat. Chernel István a szén-czinkét jelölte ki, melyet Nécsey lefestett, Chernel szöveggel látott el s ezen felül elkészítette az egész mű tervezetét is. Ha a munka csakugyan megszületik, akkor nemcsak az erdő és mezőgazdaság irodalma gyarapodik, hanem gyarapodik az oktatás ügye is, mely hasznos és az értelmet fejlesztő könyvet nyer benne."[13]

1300 félív terjedelmű a kézirat, melyhez az anyagot kora ifjúságától gyűjtötte, országszerte tanulmányozta az élő madárvilágot és a madártani irodalmat. Az 1899-ben megjelent kétkötetes mű gyerekkori álmainak, vágyainak beteljesülése volt.[14] A kor színvonalán álló első magyar ornithographiai, eredeti hazai „észleletekből" felépítve. Ezzel nemcsak azt valósíthatta meg, amit a magyar tudományos madártan megalapítójától, *Petényi Salamon*tól a sors megtagadott, hanem a jövő irányait is kijelölhette. Átfogó tudása, fejlett biológiai érzéke megóvta az egyoldalúságtól. A madarat sohasem tekinti a természetből kiszakított múzeumi tárgynak, hanem azt az emberi élettel, tevékenységgel és a természettel kölcsönhatásban vizsgálja. Fejezetei (A madarak munkálkodásának jelentősége a természet háztartásában, A madarak munkájának értéke az ember gazdálkodásában) valóságos kis remekművek a maguk nemében. A könyv külföldön is a legismertebb madártani szaktudósok közé emelte szerzőjét. A nemzetközi kongresszusokon, néhány társával együtt Chernel István képviselte hazánkat, s ezeken előadásokat is tart a magyar eredményekről. Hamarosan felkérik, hogy *Naumann* 12 kötetes művének újra kiadásában helyesbítse és egészítse ki a sorozatot adataival.[15] Másik nagy munkája *Brehm* világhírű és nagy népszerűségnek örvendő „Az állatok világa" három madárkötetének magyarra fordítása és átdolgozása volt, melyre

12. *Chernel István:* A lábszánkózás kézikönyve. Budapest, 1896.
13. Aquila, 1895. 190–191.
14. *Chernel István:* Magyarország madarai, különös tekintettel gazdasági jelentőségükre. I–III. Budapest, 1899–1900.
15. *Naumann, Johann Friedrich:* Naturgeschichte der Vögel Deutschlands. I–XII. Leipzig, 1822–1844. Ennek átdolgozott, új kiadását Hennicke rendezte sajtó alá, és Naturgeschichte der Vögel Mitteleuropas címen Gerában jelent meg 1896-ban. Ebbe dolgozott Chernel István.

három év megfeszített munkáját áldozta, hogy a madárvilág egészét mutathassa be a művelt magyar közönségnek.[16]

1902-ben megalakította Kőszegen az *Állatvédelmi Egyesületet,* melynek elnöke lett.[17] A később világszerte elterjedt „Day birds" mintájára elsőként rendezte meg hazánkban a „Madarak Napját". Később nemzetközi kongresszusokon is küzdött e nemes ügyért.

1908-tól 1922-ig a szombathelyi „Vasvármegyei Múzeum"-ban tevékenykedett, melynek természettudományi gyűjteményét az általa adományozott anyag vetette meg.[18]

Herman Ottó halála után (1916) a Madártani Intézet igazgatója lett s átvette az Aquila szerkesztését. Beköszöntőjében írja: „Csakis úgy fogadhatom el és ülhettem bele felejthetetlen mesterem, Herman Ottó megüresedett székébe, hogy számot vetve lelkiismeretemmel, minden tekintetben oszthattam azokat az elveket, miket megboldogult alapítója Intézetünknek vallott és munkálkodásunk céljaiul kitűzött."[19] A vezetése alatt álló Madártani Intézetnek kitűnő külső és belső munkatársi gárdája volt, a lassan világhírűvé váló intézménynek csak az Amerikai Egyesült Államban akadt méltó párja.[20] Mesterének és barátjának emlékét méltóképpen ápolta. Érintetlenül hagyott szobáját folyamatosan igyekezett kiegészíteni Herman Ottó egykori használati tárgyaival.[21]

Sokéves gyűjtőmunkája során a lápokban, mocsarakban szerzett betegségek aláásták egészségi állapotát. Egy fűtetlen vasúti kocsiban megfázott s tüdőgyulladás következtében 1922. február 21-én, 57 éves korában Kőszegen meghalt.[22]

Két kitűnő ornitológusunk barátságáról vallanak az alábbi levelek.

1.

Kőszeg, 1896. máj. 3-án

Kedves bátyám!

Hát bizony a *„hogy"* és *„miszerint"* fölött sokáig gondolkodnak. Lényegtelen dolog is húzódik a hivatalos úton, a lényeges meg különösen. Megbeszélésünkhöz képest eljártam, azután vártam

16. *Brehm, Alfred Edvard:* Thierleben. I-VI. Hildburghausen, 1863–1869. Ez jelent meg 10 kötetben magyarul. „Fordították, illetve ismereteink mai színvonalához és a hazai viszonyokhoz alkalmazták Méhely Lajos, Chernel István, Bálint Sándor, Kohaut Rezső, Lósy József, ifj. Entz Géza és Rátz István. I–X. Budapest, 1901–1907.
17. *Chernel István:* Levél az olasz madárvásárról. Aquila, 1912. 431–440.
18. *S. Pável Judit:* A szombathelyi Savaria Múzeum története. Savaria, 1963. 305.
19. *Vönöczky Schenk Jakab:* Ötven év. Aquila, 1943. 40.
20. *Schenk Jakab:* A madarak világának tanulmányozása. Budapest, 1931. 23.
21. *Komáromi József:* Herman Ottó levelei a miskolci múzeumban. HOMÉ. 1965. 99–100.
22. *Almásy György:* Chernelházy Chernel István. Aquila, 1921. 7–21. – *Csaba József:* Chernelházy Chernel István emlékezete halálának huszadik évfordulóján. Vasvármegye, 1942. február 22. – *Szövényi István:* Chernelházy István utolsó évei. Vasi Szemle, 1965. 227–240. – *Csaba József:* Adatok Herman Ottó és a kőszegi Chernel család kapcsolataihoz. Vasi Szemle, 1980. 595–607.

s vagy két hét előtt írtam Bedőnek[23] külön is, kérve őt – már csak Nécsey[24] dolgát tekintve – hogy nagyon érdekében volna a munkának megjelenési határidejét véve, ha a végleges döntés mielőbb megtörténnék, nem különben hogy az „Aquila" sajtó alatt levő füzetében a múlt számban hozott illető értesítésnek folytatását is adni lehetne esetleg a végső elhatározást – de minderre semmi hír![25] No de talán most a millenniumi zászlóbontás nagy mozgalmai után!? Én addig is folyton dolgozgattam, tanulmányoztam, gyűjtöttem, mert az idő drága, a feladat nagy és sok munkát, dolgozást kíván, már csak azért is, mert az eredetiség kívánja.

Szegény Bencze húsvét óta beteg, súlyos és complikált gyomorbaja támadt, s folyton rosszul van, a szobát őrzi. Azt hiszem azonban, hogy a halászeszközöket ennek daczára pontosan beszolgáltatták, mert még ott voltam mikor a rendeleteket ez ügyben kiadta a halászságnak.[26] Tudván azt, hogy kedves bátyám a pásztorélet nyelvi anyagát is gyűjti, vizsgálódásaim közben én is jegyeztem idevágó dolgokat s itt közlöm a Tiszamellékéről, Dinnyéshátról (Heves m.) került jegyzeteimet.[27] – A vonulást az áprilisi furfangos idő egészen megbolygatta s az érkezési napokat az áprilisi fajoknál jócskán visszavetette, úgy hogy némelyeknél igen nagy késés mutatkozik. A fülemile, Sylviák mind 20-ka után jöttek.[28] Chelidon alig egy hete;[29] sárga rigó még nincs, Lanius collurio

23. Bedő Albert (1839–1918) erdész, az Erdészeti lapok szerkesztője, 1885-től államtitkár, s mint ilyen intézkedett a kiadás ügyében.
24. Az Aquila 1896. 142. oldalán az alábbi hír jelent meg: „A hasznos és káros madarakról szóló munka a M. O. K. ajánlata értelmében el fog készülni. A tervet dr. Darányi földmivelésügyi minister úr ő nagyméltósága elfogadván, intézetünk már a legközelebbi jövőben azon helyzetben lesz, hogy a feladat megoldásához kezdhet. Úgy Chernelházi Chernel István, mint Nécsey István már derekasan dolgoznak is. A munka vázlatát az Aquilának legközelebbi füzetében bemutatjuk."
Nécsey István (1869–1902) festő Chernel István útmutatása nyomán kezdett lepkéket és madarakat festeni. Első színes festménye Nécsey I. aláírással *Csörgey Tiber:* Pastor roseus Linn. Pásztormadár. Aquila, 1896. cikkének a 186–187. lapja között, annak mellékleteként jelent meg. Litografálta W. Greve, Berlin. Chernel István később is számontartotta, mert 1902. április 5-én ezt írta be naplójába: „Nécsey István ki nagy madár könyvemet illusztrálta Münchenben agyonlőtte magát." *Horváth Ernő:* Adatok Chernel István életrajzához. Savaria, 1963. 66.
25. Chernel Istvánt és Nécsey Istvánt megbízták a hasznos és káros madarakról szóló munka elkészítésével. Aquila, 1890. 238–240.
26. Meszlény Bence a Velencei tó mellett lakott, ahol Herman Ottó 1883-ban halászatról szóló könyvéhez az első anyagot gyűjtötte. Chernel István unokabátyja volt. *Herman Ottó:* A magyar halászat könyve. Budapest, 1887. I. 6.
27. *Herman Ottó:* A magyar pásztorok nyelvkincse. Budapest, 1914.
28. Sylvia (poszáta) nemzetséghez tartozó népes madárcsalád. Hazánkban 7 faj él. Rovarevők, de gyümölcsérés idején főleg bogyókkal táplálkoznak. Éppen Chernel megfigyeléseiből tudjuk, hogy mindegyik poszáta más időben (április 10.–május 6.) érkezik. *Chernel István:* A külföldi madarak tavaszi megjelenése Kőszegen. Aquila, 1896. 131. Mások adatsoraiból is ez derül ki. *Herman Ottó:* A madárvonulás Magyarországon az 1894. év tavaszán. Aquila, 1895. 8., *Herman Ottó:* A madárvonulás Magyarországon az 1895. év tavaszán. Aquila, 1895. 12–13.
29. A magyar nép kedves madara a molnárfecske (Delichon urbica L.) április végi érkezése (1896) valóban késeinek számít. 1894-ben április 10-én, 1895-ben április 9-én érkeztek meg Kőszegre Chrenel István adatai szerint. (Lásd Herman Ottó előbbi jegyzetben említett két cikkét.)

tegnap stb.[30] Abban a reményben, hogy sok készülődése és elfoglaltsága a kiállítási ügyekkel[31] most már megcsappant, és több nyugalmat enged, nem különben hogy a hasznos madarak döntésén nem sokára együtt örvendhetünk, maradok a néni kezeit csókolva[32] igaz szerető öccse

Pista[33]

Együtt nevek:

Puszta Dinnyéshát (Heves m.)[34]

1. mellékl.

puhancs = kis béres
sőre = hízó szarvasmarha
bacsó = számadó juhász
zsétár = sajtár
kupa = kanna
pad = padlás
juhodály = juhakol
kutricza = sertésfiasító
Csibaki! (kutyának) = Kusch dich!

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

puhancs = Kis béres
sőre = hízó szarvasmarha
bacsó = számadó juhász
zsétár = sajtár
kupa = kanna
pad = padlás
juhodály = juhakol
kutricza = sertésfiasító
Csibaki! (kutyának) = Kusch dich!

A kút részei:

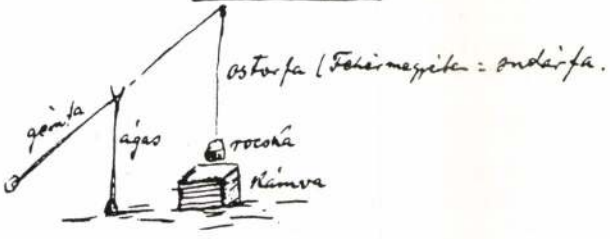

A kút részei:
gémfa
ágas
ostorfa (Fehér megyében = sudárfa)
rocska
kámva

30. A gébicsféléknek (Laniidae) négy faja él hazánkban. Többnyire erdőszéleken vagy nyílt térségen a bokrok tetején ülnek és onnan lesnek a rovarokból és emlősökből álló táplálékukra, melyekre hirtelen csapnak le, erős csőrükkel széttépik vagy tövisre felszúrva lakmároznak. Április végi, május eleji visszavárásuk nem rendellenes, inkább megszokott. (Lásd Herman Ottó 28. jegyzetben említett cikkét.) Érdekes viszont Chernel megfigyelése. 1892-ben és 1894-ben a tojók 5-6 nappal a hímek után jöttek. *Chernel István:* A költözködő... 131.
31. A millenneumi kiállítás néprajzi részét Herman Ottó rendezte. *Katona Lajos:* A Magyar Néprajzi Társaság 1896. szeptember 26-án tartott rendes évi közgyűlése. Ethnographia, 1896. 430.
32. Herman Ottó feleségéről, Borosnyay Camilláról van szó.
33. Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára, Kézirattár (Ezentúl MTAK) Ms 253/34. I.
34. MTAK Ms 253/34. II. külön cédulán.

2.

Kőszeg, 1900. VI. 19.

Kedves bátyám!

Köszönöm a szíves tudósítást Lorenz nekem sem felelt még, alighanem Gmundenben nyaral, ilyenkor szokott oda menni.[35] Hát én mindenesetre benézek még szombaton reggel a Hofmuseumban, s bizonyosan ott leszek 2 órakor a Grand Hotel-ben ebédre. Addig a jegy dolgában tájékozódom. A Schenkerbe már írtunk, de csak tudakozódó sorokat, s nem rendeltünk. Egy ismerősöm volt ott mostanában szállva s 14 frankot fizetett az V-ik emeleten, s nem valami dicsérően nyilatkozott az ellátásról.

Nekem ez különben egészen mindegy, mert putriban is meglennék vagy sátorban, és megelégszem mindennel, még poloskával is. De már még is csak jobb lenne, ha együtt maradhatnánk. Ezért írtunk ma Terminusba.[36]

Tehát viszontlátásra a „Nagy vendéglő-ben". Addig is szívből üdvözli

igaz szerető öccse

Pista[37]

3.

Kőszeg, 1905. II. 3.

Kedves bátyám!

Három hétig tartó kemény munka után végre megint kifujhatom magamat.[38] Kitűztük a 48-as lobogót Ginzben! Szinte hihetetlen! A vöröstollas hienzek diadalittasan járnak kelnek s mondogatják egymásnak: Mir hamr gwunna![39] Sőt a fehértollasak is emlegetik „Gott sei Dank dass mer verlurn habn"![40] Elég furcsa. Több mint 40 községet bejártam, s nem egyszer 2 óra hosszat gyalogoltam úttalan utakon, éjjel, bokán fölül érő hóban. Rohoncon[41] komoly csatánk volt, mert az ellenfél itt tömörült legerősebben Szájbély fészkében, s ki akart szorítani bennünk a kocsma udvarából.[42] Jelöltünknek kabátját letépték, nyakát összevérezték, s még revorverek is kézbe kerültek. Egy hajszálon függött sorsunk, de szerencsére nem került vérontásra, és a fehértollasok puskája hátra felé sült el, mert a józanabbak ugy felháborodtak ez eseten, hogy kiváltak a pártból, hozzánk állottak, s 20 Szájbély zászlót, saját lobogóikat letépték, összetörték. A vége már diadaluttá alakult Rokonczon való keresztül vonulásunk, s mintegy 300 főnyi tömeg kísérte kocsiainkat abzugolva Szájbélyt. De mégis Kőszeg maga döntötte el a kockát, mert itt 300 szavazata volt az ellenzéknek, a kormánynak csak 180. Mikor többségük már biztosítva volt este 1/2 7-kor kiléptem

35. Chernel 1898. május 6-án ezt írja naplójába: „Hajnali 5 órakor Dórával [feleségével] Bécsbe. Délfelé Hofsmuseumba dr. Lorenzzel." Jó barátságban lehettek a bécsi udvari múzeumban dolgozó Lorenzzel, mert 1899-ben náluk töltötte a húsvéti ünnepeket. *Horváth Jenő:* i. m. 611.
36. A III. nemzetközi ornitológiai kongresszust Párizsban tartották. Ide utazott Chernel István. Naplóbejegyzése szerint június 23-án együtt ebédeltek Bécsben a Grand Hotelben, aznap este felszálltak a vonatra „az öreg urral", s 25-én reggel megérkeztek Párizsba, ahol a Terminus Hotelben szálltak meg Herman Ottóval együtt. *Horváth Jenő:* i. m. 65.
37. MTAK Ms 253/35.
38. Kőszeg német neve
39. „Mi győzünk."
40. „Hála Istennek, hogy vesztettünk."
41. Az Egyesült Ellenzék jelöltnek kérte fel Chernelt, aki visszautasította ezt, de a választási hadjáratban tevőlegesen részt vett. Az ő jelöltjük győzött.
42. Szájbély Gyula országgyűlési képviselő.

a szavazó bódéból, s ebben a pillanatban gyönyörű meteor hullott le, a szabadelvű párt fölött fényes csóvát hagyva maga után. „Isten veled Tisza, szerbusz utoljára!"[43]

No de egész Vasmegye, az öntött mamelukok régi tanyája, ez egyszer kitett magáért, s egy szálig ellenzéki képviselőt küldött az országgyűlésre, holott az előtt 7 kormánypárti és 3 ellenzéki volt. A m. h. 29-ki megyegyűlésre ki is rukkolt Jurisics hada: 13 kocsival, ugyanannyi zászlóval robogtunk föl a megyegyűlésre képviselőnkkel s bemutattuk a főispánnak.[44] Szegény Ernuszt Jóska savanyúan mosolygott, az öreg Ernuszt meg a belső szobákba vonult vissza nagy búsan.[45] – Csak azután a kibontakozás is jól alakuljon már most, s kedves Druszám Gesztén gesztikuláljon tovább.[46]

Szívből üdvözli igaz szeretettel a kőszegi kuruchad brigadérosa
Pista[47]

Almásy végiglen kitartott s hozta be Borostyánkő vidékét!![48]

4.

Kőszeg, 1906. febr. 1-én

Kedves bátyám!

Ma hallottam, hogy a term. tud. társulat kedves bátyámnak ítélte oda a Szily-érmet.[49] Ha valaki, hát kedves bátyám az, aki reászolgált e kitüntetésre, habár elenyésző csekély jutalom is az oly érdemek elismerésére, mint a minőket kedves bátyám a természettudományok, a *magyar* tudomány körül, s annyi sok más téren szerzett. A nemzet régóta elismerte áldásos tevékenységét, és váltig meggyőződésem, hogy a jövendő nemzedék szemében munkásságának gyümölcse még sokkalta értékesebb leszen.

Azok között vagyok én is, a kik ez alkalomból *igaz* szívből s nem konvenczionális módon fejezik ki üdvözletüket, szerencsekívánataikat. Melegen kívánom, hogy adjon a magyarok Istene erőt, egészséget kedves bátyámnak, hogy leghőbb vágyát is mielőbb elérhesse: befejezhesse az ősfoglalkozásokról szóló remek művét![50]

43. A Szabadelvű Párt 1875-ben jött létre a Deák-párt és a balközép egyesüléséből. A két párt fúziója Tisza Kálmán 1875. február 3-ai országgyűlési beszéde alapján történt. 1904 decemberében az ellenzék elég erősnek érezte magát a hatalom átvételére. Tisza István, hogy ezt megakadályozza, 1905. január 5-én feloszlatta a parlamentet. A rákövetkező választásokon az ellenzék győzött. Chernel István levele ezekről az eseményekről szól. – Herman Ottó politikai értékelése *Erdődy Gábor:* Herman Ottó és a társadalmi-nemzeti felemelkedés ügye. Budapest, 1984.
44. „Laehnét 13 kocsin lobogó zászlókkal kísérjük Szombathelyre a népgyűlésre. Ott bemutatom a főispánnak" – írja naplójában. *Horváth Jenő:* i. m. 69.
45. Ernuszt Kelemen (1832–) a Deák-párt buzgó tagja, 1869-től országgyűlési képviselő. 1900-ban a főrendiház elnöke, melyről nyilván a választási harcok eredményeképpen 1905-ben lemondott.
46. Tisza Kálmánra céloz.
47. MTAK Ms 253/36.
48. Almásy György (1867–1933) földrajztudós, utazó. Dobrudzsából szép madárgyűjteményt hozott haza. Többször járt Belső-Ázsiában. *Almásy György:* Madártani betekintés a román Dobrudsába. Aquila, 1905., *Uö.:* Reise nach West-Turkestan und in den zentralen Tien-Shan. Wien. 1901., *Uö.:* Vándorutam Ázsia szívébe. Budapest, 1903.
49. „Herman Ottót üdvözöltem abból az alkalomból, hogy a term. tud. társ. Szily érmét kapta..." Chernel naplóbejegyzése, 1906. január 26.
50. *Herman Ottó:* Az ősfoglalkozások: Halászat és pásztorélet. Budapest, 1898. *Uő.,:* A magyar ősfoglalkozások köréből. Budapest, 1899. előmunkálatai voltak ennek a soha el nem készült könyvnek.

Mi csak most lélekzünk megint szabadon, mert decz. 4-ke óta fészkünk valósággal kórház volt, s 6 hétnél tovább el voltunk zárva a világtól. Márta[51] után Mikli[52] majd feleségem nyomta az ágyat, s a kanyaró bacillusok már-már engem is levettek lábaimról, de szerencsére eldöglöttek bennem, s mindössze 2 napig volt lázam. Feleségem azonban komolyan rosszul volt, mert olyan tüdőhurut kísérte nála a kanyarót, mely már-már tüdő- és mellhártyagyuladássá fajult. Most már alaposan kiformalineztük a bacillusokat, de azért a „kanyarópártiaknak" jó ideig vigyázniok kell, s óvakodniok a hüléstől.

Az „Aquilából" értesültem Oustalet haláláról, kit Leverkühn is fiatalon követett; bizony a kongresszus törzsvendégei hamarosan megritkultak. Reiser írja, hogy Sharpe is rosszul van, s Bullart szélhűdés érte.[53]

A néni kezeit csókolva vagyok szíves üdvözlettel szerető

öccse

Pista[54]

5.

Kőszeg, 1908. okt. 13.

Kedves bátyám!

Egyetlen betűjét sem véve ki, mindenben aláírom kedves bátyám sorait, s csak jó humorom lágyítja a bosszúságot, a mit éreznem kellene, mindazoknak láttára, miket a vendégfogadó bizottság remekbejáró rendezésével Szombathelyen bemutatott.[55] A hiba abban volt, hogy merőben „beamterek"[56] vállaira bízták a vendéglátást, s független elemeket nem vontak a bizottságba. Ezek persze az aktán túl nem ismernek mást, mint hivatalos ranglétrát, s minden „méltóság" előtt hasra vágódnak. Nagyon jól mondta egyik prémontrei tanár a főrendezőnek, mikor *eldicsekedett,* hogy ugye jól volt rendezve az ünnepség: „Szamarak vagytok". Persze hogy azok, mert kulturünnepet nem lehet bolgár királylátással egy kaptafára szabni. No hát jó lesz azért nekik ez a múzeum, talán tanulnak belőle annyit, hogy pár év multán felemelkednek arra a színvonalra, mely az udvari tanácsos és a szellem munkása között felismeri a különbséget, és nem kelt az emberben olyan szánakozó érzelmeket, mint ma. Mert igazán csak szánalommal gondolok arra, hogy a baklövések és éretlenségek között olyanok szerepelnek, a minők pl. hogy Kőszeg városának még csak meg se köszönték, hogy nagybecsű ereklyéit átengedte a múzeumnak letétképen; hogy polgármesterét és rendőrkapitányát – a kik pedig ott voltak a megnyitáson – az ebédre meg sem hívták; hogy velem és sógorommal[57] – a kik szintén idegenek vagyunk Szombathelyen – a vacsorát és ebédet megfizettették, s azért, hogy 6 hétig ott dolgoztunk, még azt sem mondták: köszönjük. No de hát kedves bátyám mi ismerjük az embereket és nagyon jól érezzük magunkat ezentúl is, mert a kötelességteljesítés jutalmát öntudatunk megnyugvásában találjuk, s ezt többre becsüljük szavaknál, felköszöntőknél.

Hogy kedves bátyámat ott láthattam a múzeumban, és megmutathattam csoportjaimat, az nekem nagyobb elégtétel minden eszem-iszom dáridónál, beszédnél és ünnepeltetésnél. A mit

51. Leánya.
52. Fia, akit máskor is így becéz. Az első világháborúban eltűnt az olasz fronton. *Almásy György:* i. m. 7. Apja szép emléket állított neki cikkében *Chernel István:* Madártani adatok Chernel Miklós harctéri leveleiből. Aquila, 1916. 331. 459.
53. Valamennyien a Magyarországon tartott II. Ornitológiai Kongresszus vendégei.
54. MTAK Ms 253/37.
55. „Szombathelyre. Este a Kulturmúzeum megnyitására érkező vendégek nagyszerű fogadtatása. Hermannal hajtok be. Ismerkedési estély." – írja Chernel a naplójába. Másnap nyitották meg a múzeumot. Herman Ottó még aznap elment, mert – szerinte – nem méltón fogadták. Az ünnepségről a Vasmegyei Lapok, 1908. október 13-ai száma részletesen beszámolt. – *Jancsó Ferenc:* A szombathelyi múzeum. Szombathely, 1943. 44–46.
56. Hivatalnokok
57. Miske Kálmán (1860–1943) ősrégész. Róla *Tompa Ferenc:* Báró Miske Kálmán. Dunántúli Szemle, 1943. 257–261., *Mozsolics Amália:* Báró Miske Kálmán 80 éves. Dunántúli Szemle, 1941. 86.

oldala mellett tanultam, azt gyümölcsöztettem és boldog vagyok, hogy láthatta a lelkembe vetett mag felsarjadzott palántájának legujabb levelét. És ha jól esett ezt látnia, úgy én elértem czélomat és meg vagyok elégedve. Minden egyébb bliktri.[58] Csak azt sajnálom, hogy nem szakíthatott időt magának, s nem jöhetett el legalább egy ugrásra Kőszegre, hol csendesen magunkban dícsérgethettük volna a rendezők tapintatosságát. A hangulat meg lett volna, mert éppen most folyik a szüret, már pedig az idén sok és jó bor termett.

Mikli nagyon boldog volt, hogy láthatta Pelebácsit, s büszkén mesélte, hogy a pályaudvaron a direktorja igen nézett, mikor barátkoztak.

Abban a reményben, hogy otthon mindent jól talált, maradok a néninek kezeit csókolva, szivélyes üdvözletekkel a viszontlátásig szerető öccse

Pista[59]

6.

Kőszeg, 1910. okt. 12-én

Kedves bátyám!

Fogadja kérem édes jó anyám elhunyta alkalmából kifejezett meleg részvétéért ép oly meleg, őszinte szívből fakadó köszönetemet.

Mindig szeretettel emlegette kedves bátyámat, s mindig örült, ha hírt hallott hogylétéről és munkálkodásáról.

Hogy én mit vesztettem vele? Tudom, hogy elképzelheti. Hiszen majdnem egész életemet együtt töltöttem vele, s ősi családi fészkünknek oly sokáig volt ő mindnyájunktól szeretett, tisztelt gondozó anyja. Soha tőle egy kemény szót nem hallottam, és soha sem volt köztünk hajszálnyi nézeteltérés. Olyan áldott jó angyali szíve volt, hogy korholás, panasz nem szállott el ajkairól. És csendesen, küzdelem és sóhaj nélkül szenderült el, mint az elalvó mécses. Nagy bánatomban ez vigasztal csak. Legalább nem szenvedett.

Hálásan köszönöm ez alkalommal is hozzánk való régi, kipróbált, hűséges barátságát, mely mindenkor egyik legértékesebb kincse marad ama javaknak, miket életemben szereztem.

Szívből üdvözli hű ragaszkodással szerető bánatos

öccse

Pista[60]

7.

Nagyságos
Herman Ottó
urnak, a m. kir. Ornith. Központ főnökének
Budapest József körút 65.

Boldog új évet kívánok jó egészségben, munkakedvben! igaz szeretettel

P. és D.[61]

Kőszeg, 1910. XII. 28.

58. Semmi, jelentéktelen, nem számít.
59. MTAK Ms 253/38. I–II.
60. MTAK Ms 253/39.
61. P. és D. = Pista és Dóra. Képeslevelezőlap. Keltezés a postai bélyegző alapján.

8.

Herman Ottó urnak
a kir. m. Ornithologiai Központ főnökének
Budapest
Debrői ut 15.
Hongrie[62]

Torino, 1911. okt. 14.

Kedves bátyám! Itt védem a madarakat.[63] Elfogadta az állatvédő congressus indítványomat, mely egybevág a római gazd. intézet határozatával. De lesz-e foganatja?!![64] Sokszor szívesen ödvözlöm a távolból, szeretettel

Pista[65]

9.

Kőszeg, 1911. dec. 3-án

Kedves bátyám!

Köszönöm szíves emlékeztető sorait. Már régen megcsináltam volna a dolgot, ha csak egy-két nyugodt napom lett volna, de a vis majorok folyton böstörködnek.[66] Tegnap este jöttem meg Somogyból, a hol „somot, szilvát ehetsz, de a tudományban kevesebb részt vehetsz" (beste „Kistökör"),[67] s ma délután megint megyek Sopronmegyébe, honnét csötörtökön jövök vissza. Talán pénteken és szombaton lesz annyi nyugalmam, hogy végre valahára íróasztalhoz ülhetek.

Bizony változó az ember sorsa, s nem is ura egészen akaratjának, mert a körülményeknek is döntő szerepük van cselekedeteinkben – nekem is olyan dolgokkal kell most bíbelődnöm, a mikkel sohasem hittem, hogy vesződni fogok. No de talán lesz majd napjaimnak nyugodtabb folyása, és foglalkozhatom azzal is, a mivel foglalkozni szeretek.

A „néninek" kézcsókomat jelentve maradok szívélyes üdvözlettel és igaz szeretettel

régi hűséges
Pistája[68]

10.

Kőszeg, 1912. jan. 11-én

Kedves bátyám!

Tegnap este érkeztem vissza több napi távollét után Somogyországból, s így szíves soraira csak ma felelhetek. Sietve sietek megnyugtatni, hogy eloszlassam még az árnyékát is annak a gondolatnak és érzésnek, mely a mi igazán mélyen gyökerező és 1/4 századon át izmos törzset hajtó, terebélyes koronát termő fáját hű barátságunknak, beszürkíthetné. A mi együttérzésünk és együttmunkálkodásunk szálai annyira összebogozódtak már, hogy annak csomóit még idegen kéz

62. A címzés eredetileg „József krt 65." volt, de ezt áthúzták, és „Debrői u. 15"-öt írtak rá.
63. „Hivatalosan értesítenek, hogy az Orsz. Állatvédő Egylet képviseletében kiküldtek Turinba a nemzetközi állatvédő kongresszusra" – írja naplójában 1911. október 5-én. *Horváth Jenő:* i. m. 79.
64. A kongresszusról *Chernel István:* A torinoi nemzetközi állatvédelmi kongresszus. Állatvédelem, 1911. 11. szám 101., 12. szám109–110., 1912. 1. szám 4–5.
65. MTAK Ms 253/41.
66. Ingerkednek, fondorlatoskodnak, gonoszkodnak. Vas megyei tájszó.
67. *Losonczy István:* Hármas Kis Tükör c. könyvét használták majd száz évig dédanyáink az iskolában. Számtalan kiadást ért meg.
68. MTAK Ms 253/42.

sem oldhatja többé föl, nemhogy holmi csekély aprólékosság. Egy közös eszmény felé törtettünk egyforma lelkesedéssel, egy azonos önzetlenséggel, szövetkezve egymással, hogy annál biztosabban célt érjünk, eleve tudva, hogy az elénk tornyosuló akadályokat annál eredményesebben küzdhetjük le, minél szétolvadhatatlanabbul forr egybe közös törekvésünk rugója, minél teljesebbé válik bensőnk harmóniája.

Hát ne aggassza magát kedves bátyám – minket nem választhat el senki és semmi; s ha az élet forgataga néha talán mégis nem kímél meg olyan pillanatoktól, melyek meglazítani akarnák a mi legszorosabb barátságunkat, akkor is hamar átsegít e rossz pillanatokon az az arányosan jó megalapozás, melyen lelkünk, szívünk viszonya felépült. Megírtam én egyszer – esküvőm előtt –, hogy miképen érzek kedves bátyám irányában; úgy éreztem azóta is, s fogok érezni mindenkor.[69]

Süssön csak tisztán a nap fölöttünk a jövőben úgy, mint a múltban, maradjon a felhő állandóan szemhatárunk alatt, s ha mégis köd terjeszkedne vidékünkre, barátságunk melegsége törjön rajta keresztül, mint a magas hegyorom, hová a föld párái nem érnek.[70]

Köszönöm meleg sorait hálás érzülettel, s vagyok váltig szívből szerető

öccse

Pista[71]

11.

Kőszeg, 1912. márcz. 8-án

Kedves bátyám!

Köszönöm szíves értesítését. Teljesen osztom felfogását, s a dolog így lesz all right, a hogy kedves bátyám véli.

De már az nem all right, hogy a fujtató és a láb rosszul működik! Egy kis kenőcs majd helyre hozza megint, mert hisz tudom a gép alkotó részei „prima" anyagból vannak. De hát az „Itala" autót is hosszú út után meg kell olajozni. A csapágyakat itt ott már a magam gépjén is részesítem effélében, mert a sok mászkálást, mocsárban gázolást bizony én is érzem már, kivált mikor jó „vonuló nap", azaz rossz idő van.

Ezerféle vesződségem van, csak azzal nem foglalkozhatom, a mivel babrálni szeretnék. No majd csak elmúlik ez is, mint minden, aminek kezdete volt.

Szívből üdvözlöm fészkestül, s maradok a néni kezeit csókolva szerető igaz öccse

Pista[72]

12.

Budapest, 1912. decz. 2-án

Kedves bátyám!

Bizony meglepetésekkel teljes az emberi sors: a múltkor még vígan szemlélgettünk a Központban, s nem álmodtam, hogy itt ragadjak Budán. Pedig itt vagyok a Vöröskeresztkórházban, hol Miklit Lumniczer dr. szerencsésen megoperálta, s megszabadította vakbelétől.[73] Hála az Égnek mindenen jól átestünk, a beteg lázmentes, fájdalmakat nem érez, s ma már keveset ennie is szabad.

69. Ez a levél nincs meg.
70. Nem tudjuk, hogy miféle köd terjeszkedett barátságukra. Herman Ottó érzékeny, könnyen sértődő ember volt. *Fári Irén–Kőhegyi Mihály:* Herman Ottó és Reizner János levelezése. HOMÉ 1990–1991. 298.
71. MTAK Ms 253/43.
72. MTAK Ms 253/44.
73. Lumnitzer József (1863–1921) az Erzsébet kórház sebész főorvosa.

De mivelhogy a baj soha sem jár egymagában; szegény Dórám tegnap holmi influenzát kapott, úgy hogy sógoromnál van internálva, s így magam őrzöm Miklit.

Szivélyes üdvözlettel és kézcsókkal igaz szerető

öccse Pista[74]

Mihelyt jobbra fordultak az állapotok, talán a hét végére, feljövök a Központba.[75]

13.

Kőszeg, 1914. decz. 22-én

Kedves bátyám!

Nagy megdöbenéssel olvastam a balesetről, mely kedves bátyámat érte. Nyomban írtam Titusznak,[76] hogy értesítsen a dolog mibenlétéről. Hála Istennek a ma kézhez vett sorai megnyugtattak. Csakhogy nincsen nagyobb baj! Gonosz esztendő ez az 1914-ki, csak sebesülésekről, hősi halálról, kulturértékek rombadüléséről és a civilizáczió eredményeinek pusztulásáról veszünk hírt nap nap után. És még azok is megsebesülnek, kik nincsenek a harcztéren, hanem az ágyudörgéstől távol, épen most a lengyelországi nagy csatánál is hatalmasabb és örök dicsőséget jelentő diadalt szereztek nemzetünknek. Mert az a könyv, a mit a term. tud. társulat most bocsájt közkézre,[77] bizony hatalmasabb tett, mint Hindenburg minden győzelme, melyhez tengernyi vér tapad.[78] Az ilyen munka felemel, és nem engedi, hogy urrá legyen rajtunk a kétségbeesés, mert erősíti a jövőnkbe vetett hitet, mit a véres harcok és az emberekben felszabadult „bestia" már már megrendített. Áldja meg a magyarok Istene kedves bátyámat, hogy csodálatos szívóssága és lendülete dacol a korral és kórral, fényes sugarat bocsátva a körülöttünk terjengő sötétségbe. Szomjas embernek üdítőitalt, didergőnek melegítő napsugarat, éhesnek erősítő falatot nyújtott – pedig sokan vannak a szomjazók, éhezők, fázók!

És adja az ég, hogy a kellemetlen baleset következményeit minél előbb teljesen kiheverje, ép erejét ismét visszanyerje, hogy a még hátra levő részét élete munkájának befejezhesse.

Ezzel a forró kívánságával szívemnek kívánok boldog karácsonyi ünnepeket és boldog, békességes új esztendőt. Talán a jövő év az én háborúságomnak is végét hozza s szárnyaimat, miket alávalóság megbénított, újra kibonthatom.

A néninek kezeit csókolva, állandó gyors javulását kedves bátyámnak ismételten kívánva maradok igaz szeretettel

hűséges

Pistája[79]

14.

Koeszeg

Szívboel oerwendek hogy nincs baj = Pista[80]

74. MTAK Ms 253/45.
75. Az Ornitológiai Központban.
76. Csörgei Titusz.
77. *Herman Ottó:* A magyar pásztorok nyelvkincse. Budapest, 1914. Kiadja a K. M. Természettudományi Társulat.
78. Hindenburg, Paul (1847–1934) az oroszok ellen aratott győzelmet a mazuri tavaknál.
79. MTAK Ms 253/46. Herman Ottó a levelet még olvashatta, hiszen december 27-én halt meg.
80. MTAK Ms 253/47. távirat. Datálatlan. A felvette után: Csorba 6543 FEB. bélyegző. A kézbesítőnek kiadott után: FEB. 7. 1040. Feladó hivatal: Kőszeg 211.-11.-17.-10. sz.

ISTVÁN CHERNELS BRIEFE AN OTTÓ HERMAN

Das Leben und die wissenschaftliche Tätigkeit von Ottó Herman wurde in zahlreichen Studien und Büchern bekanntgegeben und bewertet. Die Tätigkeit von István Chernel wird dagegen vor allem von den Ornithologen in Evidenz gehalten, und zugleich als ein ungarischer Begründer dieser Disziplin angesehen.

Mit dem Vater von István Chernel – Kálmán Chernel – machte Ottó Herman in der krisenhaftesten Periode seines Lebens Bekanntschaft. Er öffnete im Jahre 1863 in Kőszeg (Güns) ein Fotolaboratorium; ihr Begegnen läßt sich auf diese Zeit zurückführen. Der Grund der Freundschaft war dieselbe Parteistellung, zu der sie sich bekannten, genauso wie die gemeinsame Denkungsart, die sie wie ein festes Band aneinander knüpfte. Es stellte sich bald heraus, daß Ottó Herman sein Interesse nicht der Fotographie, sondern anderen Angelegenheiten widmen mußte: er benötigte eine feste Stellung mit sicherem Einkommen. Kálmán Chernel, der ihn zu anderen Gelegenheiten öfters unterstützte, bot ihm auch jetzt eine sichere Hilfe. Er lenkte seine Aufmerksamkeit auf eine Annonce des Siebenbürger Museum Vereins zu Klausenburg, welche die vakante Stelle des Konservators bekanntgab. Auf diese Anregung reichte er seine Bewerbung mit den Empfehlungsworten von Chernel ein. Das Ergebnis davon war, daß der Direktor des Museums, Sámuel Brassai im Jahre 1864 ihn zum Konservator ernannte.

Diese rechtschaffene Hilfeleistung hat Ottó Herman nie vergessen. Als er mit dem Sohn seines Wohltäters, István Chernel Bekanntschaft schloß, schickte sich die Gelegenheit für ihn, daß er seine Hilfe dem Sohn weitergeben konnte. Der im Jahre 1865 in Kőszeg geborene István Chernel brachte die im Familienkreis angeeignete unendliche Naturliebe mit sich, genauso wie das Interesse an der Vögelwelt. Im Jahre 1891 arbeitete er in Budapest neben Ottó Herman, und war bestrebt alle Praktiken des arbeitsammen Werktages anzueignen, wozu es nur eine Möglichkeit gab, und der Meister ihn inspirierte. Seine Studien und Bearbeitungen wurden in den hiesigen und ausländischen Fachblättern immer häufiger, welche dazu führten, daß Ottó Herman ihn mit dem Verfassen eines großangelegten Buches beauftragte, das die nützlichen und schädlichen Vögel Ungarns den Fachleuten wie dem laienpublikum vorstellte. Das zweibändige Werk aus dem Jahre 1899 war die erste Verwirklichung seines Traumes der Kinderzeit. Es war das erste ungarische ornithographische Werk auf Grund eigener heimischer Betrachtungen aufgebaut, das auch den wissenschaftlichen Forderungen seiner Zeit gerecht wurde. Seine weitumfassenden Kenntnisse, sein entwickeltes Naturgefühl bewahrten ihn vor der Einseitigkeit des Betrachtens. Der Vogel wird nicht als Museumsexponat, herausgerissen aus der natürlichen Umwelt betrachtet, sondern immer im Zusammenhang mit dem menschlichen Leben, der menschlichen Tätigkeit, und in der Wechselwirkung der Natur untersucht.

Dieses Werk hob den Verfasser in die Reihe der bekkantesten Fachexperten der Ornithologie. Auf internationalen Kongressen Vertrat István Chernel mit einigen Kollegen unser Land und hielt Vorträge über die ungarischen Forschungsergebnisse. Er bekam bald den Auftrag, daß er bei der Neuausgabe des zwölfbändigen Werkes von Naumann seine Korrektionen und Ergänzungen beilege und die Ausgabe auf diese Art und Weise vervollständige. Seine andere große Arbeit war die Bearbeitung und Übersetzung des weltberühmten dreibändigen werkes von Brehm: „Tierleben".

Im Jahre 1902 gründete er in Kőszeg den Tierschutz Verein, dessen Präsident er wurde. Aud Grund der weltweit verbreiteten „Day birds" organisierte er als Erster den „Tag der Vögel". Auch auf internationalen Veranstaltungen und Kongressen trat er für diese großartige Sache auf.

In den Jahren 1908–1922 war er in Szombathely (Steinamanger), wo er im „Mu-

seum des Komitates Vas" angestellt war. Das von ihm gespendete Material bildete den Grund der naturwissenschaftlichen Sammlungen des Museums.

Nach dem Tod von Ottó Herman (1916) wurde er der Direktor des Ornithologischen Institutes und zugleich Redakteur der „Aquila". In seinem Geleitwort schreibt er: „Ich kann nur so den leer gewordenen Sessel meines unvergesslichen Maisters Ottó Herman übernehmen, daß ich meinem Gewissen Rechenschaft abgegeben habe und in allen Hinsichten jene Prinzipien anerkannte, die der haimgegangene Begründer unseres Instituts verkündete und als Zielsetzung unseres Bestrebens erklärte". Das unter seiner Leitung stehende Institut wurde mit der Zeit weltberühmt; ein ähnliches Beispiel konnten nur die Vereinigten Staaten Amerikas aufweisen. Das Andenken seines Meisters und Freundes wurde von István Chernel hoch in Ehren gehalten. Das unverändert erhaltene Arbeitszimmer von Ottó Herman hat er versucht ständig mit neuen Exponaten und Gebrauchsgegenständen zu ergänzen.

Die Krankheiten, die er während der langjährigen Sammeltätigkeit in Mooren und sümpfen bekam, schwachten langsam seinen physichen Zustand. Er verstarb am 21. Februar 1922 in Kőszeg; er war 57 Jahre alt.

Die folgenden Briefe sprechen über die Freundschaft der zwei ausgezeichneten ungarischen Ornithologen.

Mihály Kőhegyi

Nécsey István

1870—1902.

Nécsey István.

Emlékbeszéd.

Irta *A. Aigner Lajos.*[1])

Azok a képek, melyek itt körülvesznek, élénken emlékeztetnek bennünket egyik társunkra, egyik barátunkra, a kit lesújtott a halál, miként lesújtja a villám az életerős, terebélyes fát, megkímélve a mellette álló öreg fát, mely régen betöltötte hivatását és kész arra, hogy ledöntse a vihar, hogy rátegye a kezét a halál.

Oly embernek feléje nyújtott kezét fogadta el a halál, és kiragadta őt az élők sorából, társai köréből, családja és barátai



kebeléből; oly embernek, a kit tisztelt mindenki, a kivel érintkezett; a kit szeretett mindenki, a ki előtt szívét megnyitotta; oly embernek, a kihez a hazai művészet és tudomány nagy reményeket fűzött!

Ez az ember Nécsey István, a ki, habár korán húnyt el, oly korban, midőn mások pályát kezdenek, — máris a művészeti alkotások egész kis világára tekinthetett vissza.

Nécsey István született 1870. február 12-én Verebélyen, Bars megyében, a hol szülei laknak. Az elemi iskola tantárgyait a szülői háznál sajátította el. Kedves, de komoly gyermek volt. Míg

[1]) Előadta a szerző a k. m. Természettudományi Társulat állattani szakosztályának 1902. decz. 5-én tartott ülésén.

más kis fiúk zajoskodtak és csintalankodtak, ő rajzolgatta és festegette valamely illusztrált lapnak képeit, vagy kergette a lepkéket, melyek képviselték előtte a színes világot, mely lelke előtt lebegett.

Ime életének iránya: a festészet és a lepkék kedvelése. Ez az a vörös fonal, mely egész működésén végig húzódik, valamint a jól megválasztott alaphangon épül fel a zenei műremek.

E kettős irányban megerősödött a gymnasiumban Nyitrán és Pozsonyban, de kivált Léván, a hol egyik szeretett tanára őt egyre buzdította a rovarok gyűjtésére, különösen azonban a festészet művelésére.

És Nécsey kezdett rendszeresen gyűjteni és komolyan foglalkozni a rajzolással és festéssel, s ezt egész lélekkel űzte, elannyira, hogy 1887-ben az érettségi vizsgát letéve, kijelentette szülei előtt, hogy festő akar lenni. Szülei helyeselték elhatározását és módot nyújtottak arra, hogy Münchenbe mehessen, s a festészetben alapos oktatást nyerjen. 17 éves ifjú volt és lelke olyan, mint a szobrásznak agyaga, melyből épen úgy a szépség mint a rútság ideálját lehet gyúrni. Csillagzata összehozta őt Hollósy Simon hazánkfiával, kinek Münchenben festőiskolája van, melynek »a színekben, plastikában és perspectivában sokszor a kuszáltságig fokozott secessiója« nagy és döntő befolyással volt Nécsey fogékony kedélyére.

Rövid időre felülkerekedett ugyan benne a classikus irány után való vágy: keresett és nyert felvételt a müncheni képzőművészeti akadémiába (1888 őszén), de már félév mulva otthagyta azt, és visszatért Hollósyhoz, kinek festési modora jobban felelt meg hajlamának. Akkor már Münchenben is a naturalismus, még pedig a franczia naturalismus volt a jelszó, és Millet, Bouveret és főkép Bastien Lepage voltak Hollósynak és tanítványainak ideáljai.

Nécsey is rajongó híve lett ennek az iránynak, melynek tanulmányozásául, 1889 nyarán hazatérve, Párisba ment. Az 1890. év első napjaiban beiratkozott az »Académie Julian«-ba, és bevonult a Jules Lefébre vezetése alatt álló műterembe, a hol Jules Lefébre-en kívül Doucet és Benjamin Constant voltak tanárai.

Immár, a forrásnál, bőven volt alkalma magába szívni a a franczia naturalismust, melynek nagymestere gyanánt Millet-t tisztelte a vele egykorú festőkkel együtt; de mégis közelebb állt hozzájuk Bastien Lepage, kinek festményei az ő szemükben az utolérhetetlen eszményt képviselték.

Másfél évig volt Párisban. 1891-ben hazatért Verebélyre s ott igyekezett megvalósítani eszméit és megközelíteni eszményeit, azaz úgy festeni, a hogy párisi mintaképei festettek. Ernyedetlen szorgalommal dolgozott, többnyire künn a szabad ég alatt, természet után. A többi közt lefestette kedveltjeit: lepkéit is, elég vázlatosan, kezdetlegesen, rendszer nélkül.

Ekkor a Magyar Tudományos Akademia pályázatot hirdetett valamely állatrend vagy állatnem ismertetésére. Erre Nécsey újra lefestette a lepkéket a rendszer sorában s a kész ábrákat beküldte az Akademiának, de vizszakapta azokat, mert a pályázat természetrajzi munkára, nem képekre szólt.

Munkásságát megszakította az önkéntesi év, melyet 1892/93-ban szolgált le Esztergomban, de itt is festett és gyűjtötte a lepkéket: borjuja és patrontáskája voltak gyűjtő-szelenczéi.

Mint tartalékos hadnagy hazatérve, újra nekifeküdt a munkának és fáradhatatlan tevékenységet fejtett ki. Ismét újra kezdte a lepkéket festeni, de most már a legfinomabb kidolgozással. Nehány lapot beküldött az Akademiának azzal az ajánlattal, hogy rendszeres lepkekönyvet ir és ahhoz ily ábrákat fest. Az Akademia azonban nem vállalta el a készítendő mű kiadását, de buzdította Nécseyt a munka folytatására.

Nem volt szerencsésebb egyéb képeivel sem. Mert a lepkéken kivül festett sok mást is s a sikerültebb képeket Budapestre küldte, a műcsarnok kiállítására, de mindannyit visszautasították, jeléül annak, hogy az uralkodó iránynak meg nem feleltek.

Nagy hátrány volt Nécseyre nézve, hogy Verebélyen nem volt senkije, a ki művészi tekintetben tanácscsal, útbaigazítással szolgalt volna, mert szüleiben és testvéreiben természetesen nagyon is elnéző és elfogult kritikusokra talált.

Igy történt, hogy a magára hagyatott fiatal művész tétovázott, ingadozott, minő irányt kövessen s ennélfogva össze-vissza festett tájképet, genret, arczképet, madarakat, lepkéket stb. Pedig ha akkor támad igaz jóakarója, a ki felismerve tehetségének valódi értékét, őt a nagy vásznaktól, a nagy képek alkotásától visszatartotta s a miniatur festésre terelte volna, könnyen meglehet, hogy Nécseyből magyar Meissonier válik. Erre volt praedestinálva, erre megvolt minden kelléke: az élesen megfigyelő szem, az apró szépségek iránti érzék, és a részletek bámulatosan finom kidolgozására való hajlam és tehetség.

Ámde ily tanácsadó nem találkozott és Nécsey, alkotásainak ismételt visszautasításából nem azok gyarló voltát, hanem

azt következtette, hogy a klikk nem akarja tehetségét elismerni, sőt üldözi is. Ez elkeserítette, zárkozottá tette őt. Kerülte az embereket. A mellett azonban töprenkedett a fölött, vajjon helyes-e az a művészeti irány, melyet eddig követett is mely eddig semminemű eredmény, vagy sikerhez nem vezetett, és különösen kétségben volt a fölött, vajjon újabb lepke-festéseit, melyeket addig annyi odaadással és szerető gonddal űzött, anyagi eredmény reményében folytassa vagy abbahagyja-e?

Habozásában tanakodott, tünődött magában, vajjon bizalommal kihez fordulhatna tanácsért, kinek a szava lehetne rá nézve illetékes és megbízható? Választása Herman Ottóra esett, kihez 1895. év tavaszán mint »országosan elismert igazságos ember«-hez fordult, és, habár személyesen nem ismerte is, annak itéletére bízta: döntse el, vajjon folytassa-e működését a megkezdett irányban vagy sem? Jövőjét ez itélettől tette függővé.

E levélhez csatolt lepkeképek »rendkivül éles szín- és alakérzéket árultak el.« Ennélfogva Herman azonnal irt Nécsey-nek, hogy természetrajzi illustratornak született, és hogy őt a legmelegebben fel fogja karolni.

És Herman Ottó, mint a tett embere, nyomban beváltotta szavát. Itt e helyen, a kir. magyar Természettudományi Társulat állattani szakosztályában bemutatta ama képeket és lelkes szavakkal emelte ki a feltünt tehetség értékét és fontosságát. Mindnyájan, a kik Nécsey képeit akkor látták, el voltak ragadtatva. A lepkék azokon »a legkisebb részletig csodálatosan vissza voltak adva«. »A színérzék — Herman Ottó szerint*) — mindenképen rendkívüli volt; a színfokozatok az egyes sorozatokban, mint pl. a fajokban oly gazdag Agrotis-genusban szinte mesések voltak.«

Miután Herman Ottó a fiatal festő nevét ismertté tette volna, Budapestre hívta s adott és szerzett neki munkát, — talán geniuszának nem egészen megfelelő munkát, de mégis tért, melyen tehetségét bemutathatta a nemzet, a világ előtt.

Először is — még 1895-ben — együtt beutazták a Hortobágyot, a hol Nécsey ethnographiai rajzokat készített, melyek egy része az 1896-iki kiállításon közszemlére ki volt téve és Hermann Ottónak »Ős foglalkozások« című tanulmányában is megjelent (1898). Herman Ottó kimódolta továbbá, hogy Nécseyt ugyancsak ama kiállítás történeti csoportjának vadá-

*) Nécsey István működése a magyar ornithologiai központban: Aquila IX. kötet. 1902. p. 245—254. 2 színes táblával.

Nécsey István

1870—1902.

szati osztálya számára két nagy decoratív kép festésével bízták meg. Végül kieszközölte, hogy a földmívelésügyi minister a Chernel Istvánnak »Magyarország madarai« című művéhez szükséges illustratiók és színes táblák elkészítésével Nécseyt bízta meg. A munka két vaskos kötetben jelent meg (1899) s úgy a szövegrajzok, mint a k. b. 40 színes tábla legnagyobb része igen sikerültnek mondható.

Nécsey ez időben igen komolyan foglalkozott a madarak tanulmányozásával is s egyik-másik madárképe külföldön is méltó feltünést okozott. Különösen áll ez a Falco Feldeggi képéről, mely az »Aquila«-ban jelent meg (1897); nemkülönben az Archibuteo lagopus ábrájáról is, melyet négy más madár-rajzzal együtt a Naumann-féle nagy madármunka számára készített. Sikerültebb továbbá egy fáczános képe, aquarellben (1899) és a »Halál madarak« című képe (1900), mely két kuvikut ábrázol poros padlás sarkában. Ez utóbbi egy másik képével ki volt állítva a Visszautasítottak szalonjában.

Megkedvelte továbbá az ethnographiát is, melyben önállóan tovább kutatott és kutatásainak eredményét közzé is tette. E mellett (1899) illustrálta a gróf Zichy Jenő harmadik ázsiai utazásáról kiadott mű első kötetét, mely Jankó Jánosnak »A magyar őshalászatról« irt nagy tanulmányát tartalmazza; majd Biró Lajos új-guineai ethnographiai tárgyait rajzolta és Jankó balatoni néprajzi tanulmányához készítette a rajzokat.

Alig hogy ezekkel elkészült (1901. tavaszán), követte Posta Béla hívását Kolozsvárra, a ki őt a Zichy-féle utazási műnek általa irandó régészeti része illustrálására megnyerte. Két kötethez el is készítette a rajzokat, melyek mint előbbi rajzai is, mindegyike egy-egy kis remekmű.

Mindezen, hogy úgy mondjam, hivatalos foglalatossága mellett, mindig dolgozott még valamely nagyobb festményén és csaknem nap-nap után lepkeképein is.

Az utóbbiakból — kezdetleges kisérleteitől eltekintve — van összesen 156 lap (Rhopalocera 40, Sphinges 10, Bombyces 18, Noctua 60, Geometra 18), melyeken ezernél több lepke ábrája foglaltatik. Ezekről a mesterművekről újabban (1902. április 24.) Apáthy István tartott előadást az Erdélyi Muzeum-Egyletben, mely alkalommal a Noctua-táblákat be is mutatta.

A lepkék megfestésén kívül Nécsey elméletileg, tudományosan is foglalkozott a lepkészettel. Terve az volt, hogy meg-

festi és leírja az összes palaearctikus lepkéket. Ebből a szempontból gondosan gyűjtötte az adatokat. Bele is fogott rendszeres munka megírásába. Hátrahagyott kéziratai közt megvan egy nagyobbszabású mű általános részének, valamint a különös résznek töredéke, melyben leírja az egyes fajokat. Fájdalom, ezt a munkát félben hagyta, mert elvesztette reményét ahhoz, hogy a kész művet magyar nyelven kiadhassa.

Mindazonáltal folytatta a lepkék festését, mert bízott abban, hogy a teljes képgyűjtemény kiadására könnyű lesz franczia vagy angol kiadót megnyerni, s ettől nagy anyagi eredményt is várt.

A mellett folytatta a lepkék gyűjtését is. Nehány czikke, mely a »Rovartani Lapok«-ban jelent meg, tanuskodik arról, hogy kitünő megfigyelő volt. Utóbb egyik czéljául tűzte ki azt, hogy szülőföldjének, Bars megyének lepkefaunáját lehető tökéletesen felkutassa. Ennek érdekében nagy buzgalmat fejtett ki, sőt meghivott engem is, hogy vele nagyobb excursiót tegyünk megyéjében. Ehhez képest 1899. junius második felében bebarangoltuk a megyét Verebélytől Ugróczig és Zsarnóczáig, fájdalom, a kedvezőtlen időjárás miatt igen siralmas eredménynyel; ámde Nécsey azzal mégis meg volt elégedve, mert fogott Bars megyére nézve nehány új fajt. Kutatásának eredményét pedig közölte a »Rovartani Lapok« 1900-iki folyamában, mely közlését különösen becsessé teszi az, hogy minden fajról pontosan feljegyzi a termőhelyet és a napot, melyen azt megfigyelte *)

*

Nécsey-nek számos egyéb művészeti alkotására, mindennemű festményére itt ki nem terjeszkedhetem. Messzire vezetne azoknak csak felsorolása is, s azok méltatása kivül esik mai feladatom keretén.

Legutolsó nehány festményéről azonban mégis meg kell emlékeznem. 1898-ban hozzáfogott egyik legnagyobb és legsikerültebb képének, a »Nagy Babylon«-nak a megfestéséhez. Tárgya Szent János Apocalypsise vagy a jelenések könyvének XVII. fejezete. Főalakja, a Babylont jelképező meztelen nő, vörös fenevadon ül. Lent a madártávolból látszik a roppant város, a gazdagság, kevélység és bujaság városa az alkonyati sárga napfényben. Fölötte vörös felhők tornyosulnak és a felhők fölött tünik fel a Meretrix magna, a fenevadon ülve, kezében arany serleggel; körülötte félkörben a 7 király alakja csak félig bontakozik ki a felhők közül.

*) Nehány a hazai faunára új fajt is fedezett fel; ilyenek: *Cucullia argentina* F., *Tephroclystia conterminata* Z. és *T. extremata* F. (*glaucomiata* Mn.)

Kolozsvárott festett, a többi között, egy Heriodást is, aquarellben. Ennek themáját annyira megkedvelte, hogy azt nagyobb compositió tárgyául választotta; szintúgy feltette magában, hogy a bibliai Judithot is nagy képen megfesti. Hogy ezt kellő odaadással tehesse, s állítólag egy hölgy kívánságára, a kiért nagyon érdeklődött, Münchenbe ment 1901. deczember havában.

A »lázas« jelző nagyon gyönge annak a munkának a jellemzésére, melyet ott kifejtett Két hónap alatt (1902. január és február) nemcsak hogy majdnem befejezte Judith képét, életnagyságú alakokkal, hanem azonkívül igen szép Herodiás-tanulmányokat és vagy száz kisebb-nagyobb rajzot készített. Sokat dolgozott ezeken kívül egy hosszú fries-szerű aquarellen is, mely a kilencz múzsát ábrázolta volna, rhytmikusan mozgó sorban.

A »Judith« a »Nagy Babylon« mellett Nécsey második nagyobb és szebb képe. Judith meztelenül jön ki a sátorból és átadja Holofernes fejét az aggódó öreg szolgálónak. A hajnalhasadás rózsaszín világossága vetődik rájuk, az árnyékos oldal pedig kék, s a sötét sátorok fölött az éjjeli égen át dereng már a hajnal.

Ez a kép új irányt inaugurált Nécsey művészi fejlődésében. A »Nagy Babylon«-ban még egészen naturalista, ámbár ennek themája épen nem naturalista festőnek való, nemcsak azért, mert fantasztikus látomás, hanem mert költői thema, csupa gondolat, csupa tartalom. És Nécsey, kinek felfogása, rajza és színadása egészen realistikus volt, mégis azt a tárgyat festette meg, az igaz, a tárgynak teljesen meg nem felelő realistikus modorban; jóllehet már ezen a képen is új gondolatvilágához kezdett simulni az alaki kifejezés, vagyis a rajz és festés stilusa idealizálódni kezdett.

Ez a folyamat, ez az átalakulás azután tovább haladt. Nécsey mindjobban megkedvelte az ilyen költői themáka és stilusa egyre jobban hajolt ezek felé. A kilencz múzsa képén s az ehhez rajzolt tanulmányokban az egykori hajthatatlan naturalista rajza már úgyszólván zenei gondolatokat tud kifejezni: az alakok rhytmikusan lejtenek és színes fátyolruhájuk zenekiséret gyanánt leng testük körül. Utolsó képe, a »Judith« is merő realizmus még, de felfogása már az idealizmus felé hajol. Szóval, Nécsey a legjobb úton volt az örök értékű classicismus felé.

Márczius 4-én még dolgozott ezen a képen. Más nap reggel Kolozsvárról váratlan hír érkezett, mely őt teljesen lesújtotta, s midőn a rendes időben a modell beállított, Nécsey haza küldte azzal, hogy elutazik. Igenis, útra készült, nagy, szomorú utra.

Még a kórházban is nagy képét festette képzeletben tovább. Éjjel, ha felébredt a morphiumos álomból és a lecsavart villamos lámpák kék és rózsaszín fénye a fehér falakra verődött, saját képe hajnalhasadásának nézte. Nehány nappal a végzetes láz beállta előtt már vázlatkönyvet is kért, hogy a kórházi betegekről tanulmányokat rajzolhasson, »Judith« képét pedig haza küldte Verebélyre, hogy, a mint felgyógyulva hazaérkezik, azonnal folytathassa a munkát.

Nem folytatta soha.

1902. márczius 26-án hajnalban lehúnyta szemét örök álomra.

*

Nécsey egyéniségének jellemzéséül vissza kell térnünk arra az 1000 lepke-portraitre, a mit festett. Képzeljük el azokat a tulajdonságokat, melyek ennek a munkának elvégzéséhez szükségesek voltak és a melyek abban világosan megnyilatkoznak. Véghetetlen türelem és szorgalom, és valóságos szeretetteljes odaadás kellett ahhoz. Évekig, mindennap egy-két lepkét festett. Hogy ezt megtehesse, otthon ülő természetűnek kellett lennie és tényleg olyan is volt. Társaságba nem járt, se otthon, se Budapesten; csak Kolozsvártt tért el rendes szokásától, de itt aztán oly ismeretségeket kötött, melyek reája végzetessé váltak.

Ő magát embergyűlölőnek tartotta, de nem volt az. Hogy a falusi intelligentiát kerülte, hogy hozzá nem illő emberek közzé nem járt, az ép úgy nem szorul magyarázatra, mint az, hogy a fővárosi szalonok léhaságai után nem vágyakozott. Tény, hogy zárkózott természetű volt, de nem annyira emberkerülő, mint inkább idejével fukarkodó. Mert ha elvégezte azt a napi munkát, melyet magának eleve kitűzött, szívesen kereste fel ismerőseit a kávéházban, vagy eljárogatott az entomologusok társaságába s ilyenkor igen kedélyes szokott lenni. Engem gyakran látogatott meg, hol egy-egy lepke ügyében, melynek meghatározásával nem boldogult, vagy érdekes példányok bemutatása miatt s ily alkalmakkor fel is tárta előttem a szivét. Viszont én is több izben kerestem fel őt s egyik alkalommal láthattam a készülő festményét, a Nagy Babylont is, melyet bizony nem mindenkinek mutatott. Nagyon vázlatos volt még akkor a kép, úgyszólván csak a nyargaló nő alakja volt annyira-mennyire kész; de épen ez az alak, a maga nyers realismusával, nem tudta tetszésemet megnyerni sehogysem. Annál inkább gyönyörködtem lepke-képeiben és jó karban tartott szép és gazdag lepke-gyűjteményében, melyet az Erdélyi Muzeum-Egyletre hagyott.

Nem voltak költséges passziói, kerülte a feltünést és nem adott sokat a külső megjelenésre, sőt valóságos ellentéte volt a »művész« ama typusának, mely már külsejében is jelezni akarja különczködő művész voltát, genialitását.

Egyedüli fényűzése volt verebélyi emeletes »művészháza«, melyet a szülői ház kertjében saját terve szerint építtetett. Az emeleten volt szép tágas műterme, földszinten lakószobája. Ezt parasztszobának tervezte, de csakhamar átlátta, mennyi nehézségbe ütközik ez, és a kivitelben már csak a gerendás mennyezet és nehány ethnographiai tárgy emlékeztetett a parasztszobára. Középkori román stilben tartott előszobája azonban, melynek falát maga festette, valódi parasztszékeivel és paraszt faragó készítette magyaros oszlopaival, elég középkorias parasztos volt, egészen óhajtása szerint, mert nagyon szerette a falusias, parasztos életet és legjobban érezte magát otthon, a falun.

Legszebb, legnemesebb tulajdonságait, érzelmeit, annyira szívébe zárta, hogy akárhány ismerőse nem is sejtette, hogy ő mire képes. Ez különben művészeknél elég gyakori jelenség, mert épen nagyon is finoman és melegen éreznek, a mi szinte nevetségesen és viszásan hat a mai practikus és nyárspolgárias világban, mely fel nem tudja fogni, hogyan lehet viszonzatlan szerelem miatt a sírba szállni.

Nécsey a sírba szállt. Elköltözött barátai és szerettei köréből mind örökre. Meghalt férfikora virágjában. Meghalt oly korban, melyben sok más férfi pályát kezd. Meghalt annélkül, hogy megvalósíthatta volna azt az ideált, mely művészlelkében élt. Meghalt dicsően kezdett pályajának elején, sikereinek küszöbén. Vigaszul hagyta nekünk az alkotások nagy sokaságát. Vigaszul hagyta, de keserűséget keltenek azok és bánatot a fölött, hogy mivé válhatott volna ő, ki már fiatal éveiben annyit és oly szépet teremtett.

Nyugodj barátunk, a nagy lelki tusák után, melyek szívedet, lelkedet feldúlták. Pihenj a hosszú munka után. Te a mienk maradsz. Csak tested költözött el, szellemed él köztünk, szellemed, él műveidben, melyek híredet, nevedet hirdetni fogják mindenha!

NÉCSEY ISTVÁN

Magyar Iparmüv.
2003/3.

3. old.

1480

NÉCSEY Magda festő M.N.K.

Duankeszin készült akvarelljeit bemutetja Feszty Masa mütermében

Napló
Magyar Nemzet 1962. december 6. 4.1.

Nécsey Magda festőművész

mátrai tárgyú képeit ma

mutatja be Budán, a Dívt tér 10. fsz. 5

sz. lakásban, Fenty Masa műtermében

Magyar Nemzet 1969 június 29

9. old.

Nedec vára

Szepes vm. megszálls.

Dienes Adorján

Regélő romok.

Rozsnyó, 1940.

286. l.

UJ KÖNYVSOROZAT INDUL
ATHENAEUM REGÉNYTÁR



A modern világirodalom új szenzációkat jelentő regényremekei. Most jelent meg az első kötete:

SOMERSET MAUGHAM
SZÍNHÁZ

A nagy angol iró izgalmas regénye egy színésznő szerelmi balesetéről. — Ára 3.60 P

Hazaárulás miatt emeltek vádat a letartóztatott bécsi nemzeti szocialista vezér ellen

Tizenöt gyanusított a rendőrségen

Bécs, jan. 29. A leleplezett nemzeti szocialista szervezkedéssel az osztrák sajtó vezető helyen foglalkozik. A lapok csak a hivatalos jelentéseket közlik ugyan, de következtetni lehet arra, hogy *komoly szélsőjobboldali megmozdulásról volt szó.*

Tavs Lipóttal, a szervezkedés vezérével együtt még *15 gyanusitottat vettek őrizetbe. Tavs ellen hazaárulás cimén már meg is történt a vádemelés* s a tartományi törvényszék vizsgálóbirája *elrendelte az előzetes letartóztatást.* A többi tizenöt gyanusitott kihallgatása még folyik a rendőrségen .

Adám ezredes a szervezkedésről

Adám ezredes a hazafias arcvonal klagenfurti gyülésén további részleteket közölt a nemzeti szocialista irodáról, amelyet a rendőrség bezárt. Az irodában müködő hetes bizottságnak — mondta — az lett volna a feladata, hogy közremüködjék az illegális körök megbékitésére irányuló akcióban. A bizottság tagjai teljes lojalitásra kötelezték magukat *Schuschnigg* kancellárral és a hazafias arcvonallal szemben, de — főként dr. *Tavs* — a kiengesztelődés politikája helyett *nemzeti szocialista irányu szervezkedést folytattak és a legdurvább módon megszegték kötelezettségeiket.*

Három ujabb letartóztatás

Az osztrák lapok a Tavs-üggyel kapcsolatban három ujabb letartóztatásról adnak hirt. A rendőrség báró *Thienen Wolfgangot* vizsgálati fogságba helyezte. mert neki is része volt a legitimista gyülések megzavarására irányuló tüntetésekben. *Letartóztattak két Dubsky grófot is*, aki ugyancsak legitimistaellenes irányu propagandát fejtett ki. A két grófot, minthogy külföldi állampolgárok, *kiutasitották Ausztriából.*

A falovag

Könyvtáram érdekes szerzeménnyel bővült: a Szentmiklósi és Óvári Pongrácz-nemzetség családtörténetére vonatkozó régi adatok gyüjteményével. A Pongráczok nevezetesek arról, hogy gondosan ápolják családi hagyományaikat és összetartozásukat. A család grófi, bárói és köznemesi tagjai szabályos egyesületet alakitottak, amely belügyminiszterileg jóváhagyott alapszabályokkal müködik. Tudtommal más család ezt még nem csinálta meg nálunk. A Pongráczok egyesülete buzgón müködik. Ez az adatgyüjtemény is, amelyet nem nyomattak ki, csak gépirásban sokszorositottak, a családi összetartás gyümölcse. Ifjabb gróf Pongrácz Jenő kedveskedett vele atyafiságának, vagyis a Pongrácz-egyesületnek. Baráti uton hozzám is jutott belőle egy példány.

Igen érdekes olvasnivaló. Találni benne adatokat arról a gróf Pongrácz Istvánról is, aki Mikszáth Kálmán „Beszterce ostroma" cimü hires regényének hőse lett. Aztán találni benne leirást az 1698-i véres ujesztendőről, amely a teplicskai várban zajlott le. Itt a dinasztiához hü főurak, megneszelvén a Rákóczi-zászlóbontás következtében ébredező mozgolódást, összehivták a gyanus kurtanemeseket szilveszteri mulatozásra. Hajnalban aztán a terv résztvevői összegyültek egy mellékteremben és egyenként behivatták a gyanusakat. Valóságos törvényszék gyanánt mindegyiket faggatni kezdték politikai pártállása felől. Aki idejében észbekapott és Lipót császárt éllette, azt maguk közé ültették. Aki Rákóczit éltette, az alatt hirtelen megnyilt egy csapóajtó. A rebellis ember földalatti kamrába zuhant, ott aztán a várakozó hajduk végeztek vele.

A régmultnak sok ilyen nevezetes eseménye bontakozik ki az összegyüjtött feljegyzésekből. Legjobban érdekelt mégis a nedeczi falovag története, amelyet egy Marcziányi György nevü kutató ásott ki valahonnan ötven évvel ezelőtt.

A mult század derekán gróf Pongrácz István lakta a nedeczi kastélyt. Ugy is hivták a környéken, hogy a nedeczi sah. Nem volt ez más, mint Mikszáth fentebb már emlitett hőse. Ugy emlékszem, Mikszáth nem tudott még arról, hogy a romantikus főur társaságának leggyakoribb tagja egy angol származásu vértestiszt volt, John Cockington Tor-Abbey. Ez a diszes nevü ánglius kitünő társalgó volt és nagy öröme telt abban, hogy olyan kisérteties történetekkel ijesztgette a meghivott hölgyeket, hogy mindenkinek libabőrös lett tőle a háta. Egy este különösen alkalmas volt erre a hangulat, mert a vendégek egyike, az öreg és rövidlátó Nyáry grófné, a házigazda lakosztálya előtt álló lovagszobrot hangosan leszidta, hogy miért nem köszön neki. Rettenetesen meg is ijedt tőle, mert előbb kisértetnek nézte. Csak akkor nyugodott meg teljesen, mikor kitünt, hogy a lovag tetőtőltalpig fából van.

Ugyanezen az estén John Cary meglepő dolgot közölt a jelenlevőkkel. A kastély gazdag könyvtárának régi irásai között kotorászott és egy régi, kézzel irott naplótöredékre akadt. Ebben a következő bejegyzést olvasta: „Ma, 1614. március 21-én ő kegyelme, báró Pongrácz György, Nédecz és Varin ura, meggyónt nekem és elmondta, hogy feleségét hűtlenségen érte. Mikor este tiz órakor vadkanvadászatról tért haza öreg szolgája jelentette neki, hogy báró Herberstein Lajos dragonyoskapitány, akibe a báróné már régebben beleszeretett, a kastélyban tartózkodik. Most a báróné egy titkos szobába rejtette a kapitányt arra a hirre, hogy a ház ura hazaérkezett. A férj hozzácsukatta a bünös asszonyt és éhen halatta őket."

Itt a naplójegyzetek megszakadtak. A társaság izgatottan tárgyalni kezdte a régi feljegyzést. Különösen a titkos szoba furta mindenkinek az oldalát. A ház régi ismerősei voltak valamennyien, a



Minden család
reggelije, uzsonnája
1 csésze tejben
2—3 kávéskanál
OVOMALTINE
legyen,
amely erőt, egészséget ad
fiatalnak – öregnek,
egészségesnek — betegnek.

várkastély minden zugát ismerték, de ilyen titkos szobáról nem tudott senki, még maga a házigazda sem. Most azonban felcihelődtek, hogy a kastély minden szegletét számbavegyék és a titkos szobát, ha van ilyen, megtalálják.

Kutatás közben a falovaghoz jutottak. Feltünt valakinek, hogy a szobor négyszegletü talapzaton áll. Ezt próbálták mozgatni, de a szobor nem mozdult. Cary végigtapogatta az egész szobrot, hátha talál rajta valami titkos gombot, vagy efélét. Akkor valaki másnak az tünt fel, hogy a falovagnak üvegszemet csinált a szobrász. Megnyomták a falovag jobbszemét, erre nyikorgás és recsegés hallatszott, a falovag kétszer dobbantott a lábával, majd talavzatostul elfordult. Sötét nyilás lett látható a folyosó padlóján, dohos, penészes szag tódult ki belőle.

Valami lámpást hozattak gyorsan. A sötét nyilásban meredek lépcsőt fedeztek fel. Az asszonyok sikoltozni kezdtek. A férfiak közül hárman rögtön vállalkoztak, hogy lemennek megnézni, mi van ott.

Leszállottak és kicsiny szobába jutottak. Két csontváz feküdt egymás mellett egy nyugvóágyon. Egyik női, másik férfi csontváz. A nő ruhája teljesen elporladt, a férfi öltözetéből még megmaradtak foszlányok. Jobbkezének egyik ujjcsontján gyürüt fedeztek fel. Óvatosan lehuzták s az ametisztkőben meglátták a Herberstein-cimert. A női csontváz ujján viszont jegygyürüt találtak. Ennek belsejében K. P. betük voltak és az 1612-es évszám. Mindebből kétségtelenül meg lehetett állapitani, hogy a naplótöredékben emlitett titkos szobát fedezték fel és benne a bünös szerelmes párt.

Magát a házigazdát, gróf Pongrácz Istvánt, lepte meg a borzasztó lelet legjobban. Hálószobáját mindjárt áttétette a kastély más szárnyába. A falovag azonban a helyén maradt és van feljegyzés róla, hogy ötven évvel ezelőtt méa a helyén volt. Érdekes volna tudni, ott van-e még, mint egy háromszáz év előtti szerelmi dráma egyetlen tanuja. Mint fából való emléke azoknak, akik nem voltak fából.

Harsányi Zsolt.

VÖRÖSMARTY
CORVIN
Vásár

Siessen
Holnap
utolsó nap!

A vendéglátó iparok személyzetének munkaideje

Irta dr. Halla Aurél, államtitkár

A munkaviszony egyes kérdéseinek szabályozásáról szóló 1937. évi XXI. törvénycikknek a munkaidőre vonatkozó s folyó év február 1-ével és március 1-ével életbeléptetett rendelkezései folytán a kormány kötelességévé vált egyebek között az is, hogy *a vendéglátó iparokban foglalkoztatott személyzet munkaidejének kérdését is szabályozza.* A vendéglátó iparokban foglalkoztatott személyzet *munkaidejének kérdése eddigelé egyáltalán nincsen szabályozva.* Nincsen megfelelően szabályozva ennek a személyzetnek heti *pihenőnapja sem.* Az a körülmény, hogy a személyzet a hosszu munkaidő egy részén át csak készenlétben van és nem végez nehezebb munkát, nem jöhet figyelembe azért, mert a készenlét is általában mindenütt munkának számit. De ebben a szakmában tulajdonképpen készenlétről sem lehet szó, mert a közbeeső időn át is különböző munkát kell az alkalmazottaknak végezniök. Rá kell mutatnom arra a körülményre is, hogy ez a munka kifejezetten a nehéz munkák közé számit, mert abban az időben, amikor az üzlethelyiségek látogatottak, az alkalmazottak munkaereje a legteljesebb mértékben igénybe van véve. Sulyosabbá teszi ennek az alkalmazottcsoportnak a helyzetét az a körülmény is, hogy *a munka igen gyakran a késő éjjeli órákba nyulik* és ennek következtében az alkalmazottak csak igen későn jutnak az éjjeli pihenőhöz.

Azt látjuk, hogy *Németországban, Ausztriában* és egyáltalán a legtöbb államban ennek az alkalmazottcsoportnak munkaideje is megfelelően szabályozva van. Lehetetlen ennélfogva tovább elzárkóznunk az elől, hogy ennek az alkalmazotti csoportnak munkaidejét szabályozzuk.

Annak a kérdésnek vizsgálásánál, hogy a munkaidő mily szabályozást nyerjen, meg kell állapitanunk, hogy *a napi 8 órai munkaidő bevezetése ebben az ágazatban ma még teljesen lehetetlen.* Azokban az államokban is, amelyekben már régebben szabályozták ennek a csoportnak munkaidejét, *8 óránál lényegesen hosszabb munkaidőt állapitottak meg. Igy Ausztriában a munkaidő napi 10 órában van megállapitva és Németországban is a megengedett napi munkaidő részben eléri, részben megközeliti a 10 órát.* Nem valószinü, hogy mi a munkaidő szabályozásánál szigorubb mértéket állapithatnánk meg, mint aminőt Ausztriában és Németországban megállapitottak. Ezért *megfelelőnek látszik az a javaslat, amely a vendéglátó iparokban foglalkoztatott személyzet munkaidejét 24 óra alatt 10 órában, egy-egy héten 60 órában való megállapitandónak.* Emellett természetesen meg kellene engedni azt, hogy *ha valamely üzemben a hétnek egy vagy több napján 9 órai, vagy 9 óránál rövidebb munkaidő van megállapitva, minden ilyen nap után a hétnek más napján a munkaidőt legfeljebb 11 órára lehessen meghosszabbitani* azzal a korlátozással azonban, hogy *a heti munkaidő ezekben az esetekben sem lehet több 60 óránál.*

Fontos követelmény az is, hogy a személyzet részére az *egyik munkaszak és a másik munkaszak között,* legalább egymásra következő *10 órai meg nem szakitott pihenőidő legyen.*

Az alkalmazottak bizonyára sokalni fogják ezt a javasolt munkaidőt és a munkaidőnek napi 8 órában való megállapitását kivánják. Be kell azonban látniok azt, hogy a *8 órai munkaidő bevezetése ezekben a szakmákban a mai munkaidőkkel szemben egyszerre nem lehetséges* és hogy különösen akkor, amikor Ausztriában és Németországban sem tudták ezekben az iparokban bevezetni a napi 8 órai munkaidőt, hanem mint már emlitettem, napi 10 órai, illetőleg ezt megközelitő munkaidőt vezettek be, nálunk sem lehet szó a 8 órai munkaidő bevezetéséről. Ugyanekkor azonban *a munkaadókkal szemben is áll az a követelmény, hogy 10 óránál hosszabb napi munkaidőt megengedni nem lehet,* hogy ez a munkaidő a legmesszebbmenő módon számol a munkaadók üzletviszonyaival és a mai gazdasági helyzettel. Legfeljebb arról lehet szó, hogy a személyzetnek azt a részét, amely a munka megkezdése előtt vagy befejezése után az előkészitési, karbantartási és tisztogatási munkát végzi, vagy pedig olyan munkát végez, amelynek elvégzésétől függ a munkának a következő munkanapon akadálytalan megkezdése, megfelelő felváltással 10 órán tul további egy órán át lehessen foglalkoztatni.

Amint már fentebb emlitettem, a munkaidő szabályozásával kapcsolatosan a személyzet *heti pihenőnapjának* kérdését is szabályozni kell, még pedig olyképpen, hogy *minden munkavállalónak hetenként egyszer 24 órai meg nem szakitott pihenőnapot kell* adni, ugyhogy ez a 24 órai pihenő közvetlenül kövesse az aznapi 10 órai pihenőt. Rendelkezni kell az iránt is, hogy *a pihenőnapot megváltani nem szabad.*

A munkaidő kérdésével kapcsolatosan szabályozni kell a személyzet munkaközi szünetének kérdését is, még pedig olyképpen, hogy *ha a munkaidő 9 órát meg nem haladó, legalább felórai, 9 óránál hosszabb munkaidő esetében legalább egy órai munkaközi szünetet kell adni.*

A kiadandó rendeletben önként értetődően lehetővé kell tenni azt is, hogy erőhatalom, vagy elemi csapás elhárítása, nyersanyagnak, egész- vagy félgyártmánynak romlásától való megóvása, végül az üzleti gépeknek és berendezéseknek szükséges sürgős javitása érdekében a személyzet a megállapitott napi munkaidőn tul is foglalkoztatható legyen. Ugyancsak intézkedni kell az iránt is, hogy *a tulmunkát a rendes munkaidőre megállapitott munkabérnél legalább 25%-kal magasabban kell dijazni.*

A szabályozásnak természetesen a vendéglátó iparokban foglalkoztatott összes munkavállalókra, ideértve a konyhában alkalmazottakat, a tisztogatást végzőket, a kapusokat, a felügyeleti és őrszolgálatot ellátó egyéneket is, ki kell terjednie.

Annak ellenére, hogy *a fentiekben vázolt javaslat előreláthatólag sem a munkaadói tábort, sem az alkalmazotti tábort nem fogja kielégiteni,* ugy gondolom, hogy a javaslat *alkalmas a tárgyalásra* s ha a szabályozás ez alapon történnék, a szabályozás lényeges haladást jelentene a vendéglátó iparokban foglalkoztatott személyzet munkaviszonyának javitása szempontjából és azt kétségkivül olyan első lépésnek kell tekinteni, amely addig is, amig e részben előbbre lehet jutni, a mai állapottal szemben kedvező eredményekre fog vezetni anélkül, hogy a munkaadói táborra számottevő terhet háritana.

Az elhizott cukorbeteg

a legujabb klinikai vizsgálatok szerint kiváló gyógyszert talál egy alföldi forrásban. A cukorbajnál és az azt gyakorta kisérő tulhizásnál, epe-, májbajoknál tartson ismételt 4—6 hetes ivókurát a Mira glaubersós gyógyvizzel. Kérdezze meg orvosát!

Arany

Irta: Márkus László

Régtől fogva gyanus ez a mi öreg bolygónk a tudósok szemében. Megmérték a sulyát sokféle körmönfont módszerekkel és mindig csak az jött ki, hogy a földgolyó sokkal nehezebb, mint amilyennek lennie kellene az ismert kéregben feltárt anyagok sulya és aránya szerint. Belül valami szörnyű tömör matéria tölthetí meg gömbünk hasát a számukra felfoghatatlan roppant nyomás okozta, minden ismert formától eltérő halmazállapotban, — ilyesvalamit értettem meg eddig a tárgyra vonatkozó népszerü közleményekből. Hogy aztán dr. Stoneley professzor mivel bizonyitja elméletét, amely szerint bolygónk belül tiszta és elemi szinaranyból lenne, azt én persze nem tudom, s ha tudnám se volnék illetékes bizonyitékait ellenőrizni. Ő azt mondja egy londoni előadásában, hogy a föld tulnyomóan szinaranyból készült gombóc és mert a tanár ur szavahihetőségében nincs okom kételkedni és mert ez az elmélet mindenféle mulatságos következtetések levonására alkalmas, én ezennel ünnepélyesen belépek a Stoneley professzor hivői közé.

A földgolyó tehát belül merő szinarany, ami egyértelmű azzal, hogy az emberiség aranykészlete bizonyos technikai megoldások segitségével egypár trillió tonnára emelkedhetik. Mindenki olyan gazdag lehet, mint egy Rockefeller a tizedik hatványon és ha mindenki kiszedett magának elegendő anyagot, a földgolyó még mindig maradhat akkora, hogy felületén ez a vékony óceáni vizhártya és ez a kétmilliárdnyi embernek nevezett mikroorganizmus meg tud tapadni. Ámbár az sem egészen lehetetlen, hogy az emberek az utolsó morzsáig szétszedik a földet és akkor majd mint kozmikus porfelhő leng a megmaradt bolygók között és az emberiség minden függő problémája véglegesen elintéződik ebben a gyökeres kielemzésben. Dehát egyelőre itt a föld, a testes szinaranygolyó és minden ember annyit bányászhat ki magának belőle, amennyi technikai vivmányaitól kitellik.

Vagyis pokolian gazdagok vagyunk egy szálig mi emberek, csak még nincs kulcsunk ehhez a borzasztó nagy páncélszekrényhez. De nehezebb dolgokat is megfejtettünk már és bizvást ugy vehetjük, hogy az arany megvan és belátható időn belül hozzá is fogunk férni. És ekkor nem lesz többet üzlet, nem lesz politika és nem lesz háboru, hiszen mindenki annyit vásárolhat a föld javaiból, hogy nem lesz indokolt a javakat fáradtságos és töredelmes eszközökkel elvenni egymástól. Másfelől nem is lesz mit elharácsolni, hiszen ha mindenki kifogyhatatlanul gazdag, akkor nem lesz olyan bolond, aki dolgozzék és javakat termeljen és kiürülnek a boltok és a raktárk, s az élet visszatér az egyéni önellátás idillikus állapotába, midőn minden ember annyit eszik, olyan házban lakik, olyan szépre disziti feleségét, amennyi vadat a magakészitette bunkóval lebunkózhat és amilyen ügyes a furásfaragásban, illetőleg az ehhez való szerszámok kipattingatásában és amennyi széptollu madarat le tud nyilazni saiátgyártmányu nyilaival.

Mert hogy valamiféle fegyvert kiokumlál magának minden ember, az abszolute bizonyos. Házat nem mindegyik fog épiteni, van, aki ellakik barlangokban vagy fészkekben, amiket ágak közé rak ingyen rőzséből, de fegyvere lesz mindnek, mert ha másért nem, az asszonyért meg kell küzdeni, pláne, ha az asszonynak is lesz fölösen aranya és ilyen áron nem lesz kapható. Amint pedig az ember felfegyverkezik, ki igy, ki amugy, egyik egyszerü hajitófával, a másik parittyával, naiv husánggal vagy szellemes hadigépekkel, kitől milyen technikai vivmány, vagyis milyen civilizáció telik, akkor menten megindul az uj polgáriasodás folyamata és társadalom alakul, mely szabályozza a javak elosztását.

Mindenkinek bőven van pénze, pénzt rabolni tehát nem érdemes. De az egyik ügyesebb vadász, tehát hust és prémet többet gyüjt, attól hát érdemes elvenni javait s aki még hatásosabb fegyvert szerkeszt, az bizonnyal el is veszi attól, akinek a fegyvere csak vadászatra való. Az ügyesebbek összeállnak bandákba, közösen, nyomorgatják a gyengébbeket és létesül a hatalom, mely törvényt szab és megállapitja a zsákmányszerzés és az osztozkodás szabályait, azaz civilizációt létesit. A hatalom a legjobban szervezett csapatokhoz gyülik s azokban a legokosabbak és legerősebbek kezéhez. Lesznek, akik parancsolni, vezetni, kigondolni és kezdeményezni képesek és lesznek sokkal többen, nagy tömegek, akik a hatalmaskodás és a verseny meginduló küzdelmeiben a maguk eszével nem tudnának boldogulni s ezek elvégzik az egyre szaporodó munkát, amiért aztán a hatalomtól ennivalót kapnak. Egyszer pedig eljutnak oda, hogy amit a munka létrehoz, azt mind a maguk raktáraiba gyüjtik a szervezők, kigondolók és kezdeményezők s a tömeg ezekből a javakból annyit kap vissza munkája béreként, amennyit amazok adni akarnak neki, vagy amennyit amazoktól forradalmakkal ki tud kényszeriteni. És az okosak gépeket találnak ki, hogy megszabaduljanak a munka bérétől és a tömegek harcolni fognak ezekért a gépekért, hogy övék legyen a termelés, tehát ne bérért kelljen dolgozniok, hanem a haszonért. Közben persze rengetegül elszaporodnak a javak, fajtájukban és minőségükben megsokasodnak, ugyhogy elosztásuk már nem történhetik a csere idilli formájában. Valami kell, ami az érték alapvető normája és amihez viszonyitani lehet a többi értéket. Valami könnyen kezelhető jelkép kell, ami helyettesiti a javak nehézkes tömegeit, azaz pénz kell, aminek az értékét valóságos értékként fogadja el az ember. Az arany azonban már nem lesz ilyen alkalmas értékmérő, hiszen abból mindenkinek jut az elégnél több, annyi, mint most a levegőből, ki kell hát mondani valami ritkább anyagra, hogy az az uj arany, ami lehet gyémánt, rádium vagy akár valami ritkán előforduló szemétféleség, olyan, amihez nem mindenki juthat, csak a legokosabb és a leghatalmasabb. És meglesz az uj arany, az uj társadalom, az uj civilizáció, az uj tőke és az uj forradalom, az uj osztályharc, az uj politika és az uj háboru. Ha igaza van dr. Stoneley tanár urnak Londonban, akkor is, ha nincs igaza, akkor is. Ez a mostani civilizációnk dögrováson van, pusztulásához nem kell okvetlenül az a szenzációs indité, hogy a föld belül csupa szinarany legyen. Lehet, hogy mégse csupa szinarany, ezt a civilizációt azonban már kikezdte a halálos csoma Kinában is, Spanyolországban is. Esetleg nem abba pusztul bele, hogy mindenki egyformán gazdag lesz, hanem abba, hogy mindent elveszitünk és szegények leszünk egy keserves egyenlőségben. De a semmiből megint uj civilizáció keletkezik, s mikor teljes pompájában ki fog fejlődni, ivadékaink felhördülnek, mondván: hát ezért nem volt érdemes kiirtani a régit, hiszen ez szakasztott ugyanaz, mint az a régi volt, csak még egy kicsit csúnyább. Ahogy mi is azt mondjuk, mikor a császári Róma civilizációjára gondolunk, amit olyan passzióval pusztitott el az emberiség és ami megint csak visszajött a maiban. Nem jobb ez se, mint az öreg volt, csak valamivel csúnyább. Annyival, amennyire a mai technika az akkorihoz képest az emberölést racionalizálta.

Magasépitési vállalat keres adminisztratív ügyekben is jártas, keresztény

épitészmérnököt

vagy **épitőmestert**

épitésvezetői munkakör betöltésére, továbbá

épitési rajzolót és **pallért**

azonnali belépésre. Ajánlatokat fizetési igénnyel „Nagy gyakorlat 887" jeligére Bleckner J. hirdetőirodába, Városház-utca 10.

NEDEC vára (Szepes m.), a Dunajec partján, Csorsztyn-várral szemben épült, a XV. sz. elején már történelmi nevezetességű. A vár ma is lakható. Festői fekvése s renaissance részletei figyelmet érdemelnek. *Lux.*

E. Gy. II. 1691

Hadjárat.

A háttérben a //, Komárom m
mig az előtérben a balra ford
tisztek segitik le. Felirata

alól: Die Schlacht bei Komorn
im Monat Juli 184
fölül: Bitva u Komarnu v Uhra
balra: A Csata Komáromnál.
jobbra: La Bataille vicino Co

jelzése középütt: Ktzlr.
és legalól köz jobbra: Nr. 48

Kny., alányomással, mér.

11

Nedec vár

XIV. nárad

ujjáépítve 1601.

MME I. kötl

1913. 430 l.

431 l.

Nedeci kastély

— **A falovag.** A *Pesti Hirlap* mult vasárnapi számában *Harsányi Zsolt* érdekes történetet irt meg gróf *Pongrácz Istvánról*, illetőleg annak nedeci kastélyáról. Ismertetett egy régi feljegyzést, amely szerint a kastély egyik termében egy falovag állott, amelynek üvegszemeit ha megnyomták, a szobor kettőt dobbantott, azután elfordult. Talapzata alatt egy sötét nyilás lett láthatóvá, amelyben meredek lépcső vezetett le egy alacsony, kis szobába. Ebben a szobában akadt rá egy társaság egy női és egy férfi csontvázra. Ez a lelet megerősiteni látszik egy régi naplótöredék feljegyzéseit, amelyek szerint gróf Pongrácz ebbe a titkos szobába zárta hűtlenségen kapott felségét és annak udvarlóját. Harsányi azzal a megjegyzéssel végezte történetét, hogy jó volna tudni: vajjon megvan-e még a nedeci kastélyban a falovag.

A cikkre vonatkozóan most gróf *Majláth Károlytól* a következő sorokat kaptuk: „*Harsányi Zsoltnak* „A falovag" cimü cikkét nagy élvezettel olvastam. Mivel nekünk Nedec és Varin között ma is van kastélyunk és birtokunk, Nedecet nagyon jól ismerem és igy felelni tudok Harsányinak arra a kérdésére, hogy *ott van-e még a szerelmi dráma utolsó tanuja?* Nincs! A régi kastély ugyanis még békében összeomlott és amikor utoljára ott voltam, 1936 decemberében, sajnos, már maradványa sem volt látható. Most meg, hogy a csehek az urak, még azt is elhagyják pusztulni, amit meg lehetne menteni. Ez a való tény, ami minket, akik ott éltünk, még fájóbban érint."

Pesti Hirlap 1938. febr. 5.

... Granida and Daifilo ... 260
Giuseppe Bazzani: Jephtha seeing his daughter ... 261
Gerbrandt van den Eeckhout: Granida and Daifilo. Drawing 261
Mathias Schervitz: St. Elizabeth giving alms. Oil painting. 1760 266
Daniel Gran: St. Elizabeth ... 267
St. Nicholas' Church at Wismar ... 270
St. Mary's Church at Lübeck ... 271
St. Mary's Church at Danzig ... 271
Fritz Höger: Plan of the churchyard-chapel, to be built at Delmenhorst ... 273
Fritz Höger: Plan of the interior of the churchyard-chapel,

MAGYAR M

UNGARISCHE KUNST * ART H

MEGJELENIK

A MŰVÉSZETI MÚZEUMOK BARÁTAI EGY

Előfizetési ára egy évre 40 pengő, félévre 22 pengő, egy hóra
4 pengő. Egyes szám ára 5 pengő. Külföld részére az előfizet
tagjainak (3 évi kötelezettséggel) é
Tagsági, illetve előfizetési díjak a fo

Szerkesztőségi telefon: Aut. 860—90. Kiadóhivatal: BUDAPE

TARTALOM:

Kállai Ernő: Bernáth Aurél újabb munkái 241
Pigler Andor: A barokk tárgyválasztás és formanyelv 253
Schoen Arnold: Schervitz Mátyás budai festő ... 265
Fritz Höger: A nyerstéglatemplomok építőművészete 270
Kaffka Péter: Aggteleki cseppkőszobrok 279
In memoriam 289
Lyka Károly: Művészeti krónika 292
Művészeti irodalom 295

KÉPEK JEGYZÉKE:

8—12. kép

SZENT BERTALAN-TEMPLOM. Az egykori festett, szárnyas *főoltár két töredéke:* megcsonkított középső része és jobb szárnya. Az egykori főrészt, amely egy középső álló (161·5×70 cm) és két, középen a festett keretelés sárga-fekete szélű piros és mintás csíkjával vízirányosan kettéválasztott képmezőre (161·5×76 cm) oszlott, a főoltár szétbontása után jobbfelének két jelenetétől megfosztották. Az utóbbi eltávolított tábla egyetlen, a szepesmegyei Lehnicről előkerült töredékét a budapesti Szépművészeti Múzeum (l. ott) őrzi. A megcsonkított állapotban fennmaradt középső rész, jobbfelől Szt. Bertalan apostol álló alakját jelvényeivel, balfelől pedig kínzatásának két jelenetét (fent: a szentet ütlegelik, lent: saját lenyúzott bőrét cipeli) ábrázolja. A másik töredék az egykori jobbszárny belső, ugyancsak festett keret-csíkkal négy képre (egyenként 78·5×52·5 cm) osztott lapján a szent életének következő jeleneteit tünteti fel: fent balra Polemius király leányából kiűzi az ördögöt, jobbra ismét ördögöt űz, lent balra Polemius király és házanépének megkeresztelése, jobbra a szent elfogatása. Az oltárszárny külső lapját (161·5×110·5 cm) teljes egészében Krisztus az Olajfák hegyén lilavörös háttérrel festett jelenete tölti ki. Az eredeti ezüstözött keretben csonkán fennmaradt középső rész (177×169·5 cm), valamint a jobbszárny (178×126 cm) belső lapjának képei mindannyiszor ezüstözött háttérrel bírnak. A két töredék a körülményekhez képest elég jó, érintetlen állapotban maradt fenn, noha a táblák alsó részein a festékréteg már táskásodik s a színeik is nagyon megsötétedtek. A feltételezhető háromszögalakú oromképeknek kivétel nélkül nyoma veszett.

79·5 cm, a bal 45 cm, a jobb 44 cm széles) megújított keretlécek választják el egymástól. Az eredeti aranyozott kereten fent, középütt az ismeretlen megrendelő monogrammja :

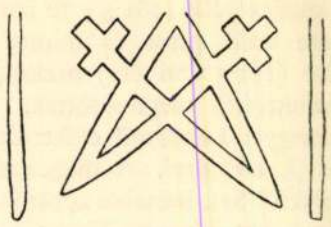

A predella kerettel együtt 72×187·8 cm. A gyertyafüsttől teljesen elkormozódott táblát több ízben is átfestették : először 1470—80 között — a Szt. Katalin-oltár predellájára történt illesztése alkalmával — különösen Szt. Zsófia képét, amelyet a reformáció idején is megrongáltak. A Szentháromság csoportját is többször átfestették, illetőleg javították.

MATEÓC (MATEJOVCE)

RK. PLÉBÁNIATEMPLOM. *Árpádházi Szt. István és Szt. Imre-főoltár.* A festett szárnyasoltár középső képe Árpádházi Szt. István királyt és Imre herceget jelvényeikkel, három angyaltól tartott ezüst mustrás, piros trónkárpit előtt állva ábrázolja. A balszárny jelenetei, fent : Szt. István megbocsát az orgyilkosnak, lent : Szt. István halála. A jobbszárny felső

2., 4—6. kép

Nedec vára

Szepes om.

A vár termeiben régi

butorok, festmények

fegyverek.

Div Felsőm

316. l.

Lilia cordata, grandiflora

hairs

Nedeci rk. pléb

templom

kepesség.

Karnyarottádiep

Div Felsőm

315. l.

tetrapanax papyriferum

papir-arália

Nedeci várkápolna falképe

KÉPEK

1. Jendrassik Borbála: Szepes vármegye középkori falképei Bp. 1938. 63. l.

A kiállítási helyiségekben elhelyezett szőnyegek a *Stein Vilmos és fia* cég raktárából valók.



A

„Könyves Kálmán"

magyar műkiadó részvénytársaság

kiállítási termében

VI., Nagymező-utca 37–39. sz.

Magyar festőművészek

eredeti művei vannak állandóan kiállítva, amelyek igen méltányos áron megszerezhetők havi részletfizetésre

Ugyanott kaphatók **a legnagyobb magyar festőművészek** legjobb munkái fényképekben, heliogravureban, fénynyomatban és színes kivitelben.

Szabad bemenet!

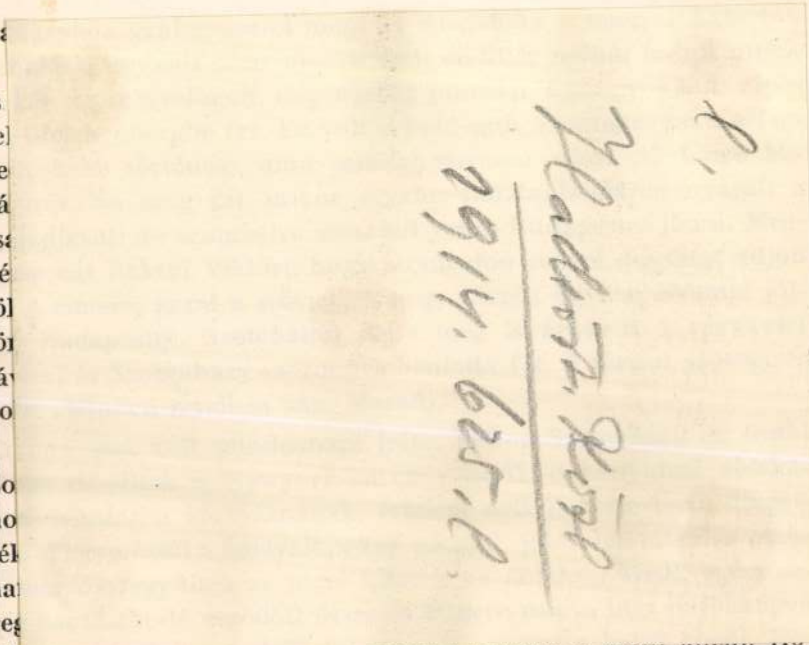

lott ők maguk sem tudák, hogy mit játszanak . . .

emelve Mimi szépségének, galamb-kedvességének. O, ligeti kocsizások, szinpadmögötti leselkedések, utcai merengések, hajnali ábrándozások Mimi lábanyoma után ... És Berkes Imre ma is a régi még. Külsejében, lelkében és talentumában megifjodva a zsurnalisztika és az irodalom büszkesége. 1929-ben ő nyerte meg az Otthon regénydiját «Sárfészek» cimü grandiózus regényével.

De Zsoldos László és Cholnoky László — a pesti kávéházak oly kedves vendégei már a multaké. Zsoldos Lászlót korán sirba vitte az élettel való párbaj, amiben annyi halálos sebet kapott. Cholnoky Lászlót pedig örökre elnyelték a Duna hullámai. Odafönn már együtt vannak Cholnoky Viktorral, a kis kávéházak eme furcsa látogatójával. Iró, tudós, próféta, bölcs és ujságiró, ilyen legendás alakok nem igen teremnek többé a Parnasszuson...

Szép Ernő, ez a kedves, aranysugaras, örökifju költő is nevezetessége volt a Newyork-kávéháznak. Mindenki becézte, mint a szeretetreméltó fiukat szokás, fölismerték benne korán a nagy talentumot, az igazi irómüvészt. Szép Ernő halhatatlan versben örökitette meg a Newyork-kávéházat. A vers témája, hogy a kávéház tüzhelye az örökélet szimboluma, mert soha, soha, egy pillanatra ki nem alszik benne a tüz, az élet. Valóban,

Nedec vára

Takfelvvárak

113. l -

Ad 61/1940 - - - - - - - - - - - - - -

A Műemlékek Országos Bizot

Hivatkozással f. é. novembe

István-mauzoleum falfestményeivel

felmerült kérdéseket a következőkbe

1. Hogyan fog viselkedni a falfe
Nevezetesen : fagyhatásra, b.
fuvás) hatására.

2. Mi az egyes helyeken észlelt
blakban lehet-e megszűnésre,
tani ? c./ Az a lepattogzás

fennmaradását ?

Nedeč vara

(Szepesom)

kepe repr.

Nagy Magyarép

II. v. 235 (

IRODALOM

JEGYZET

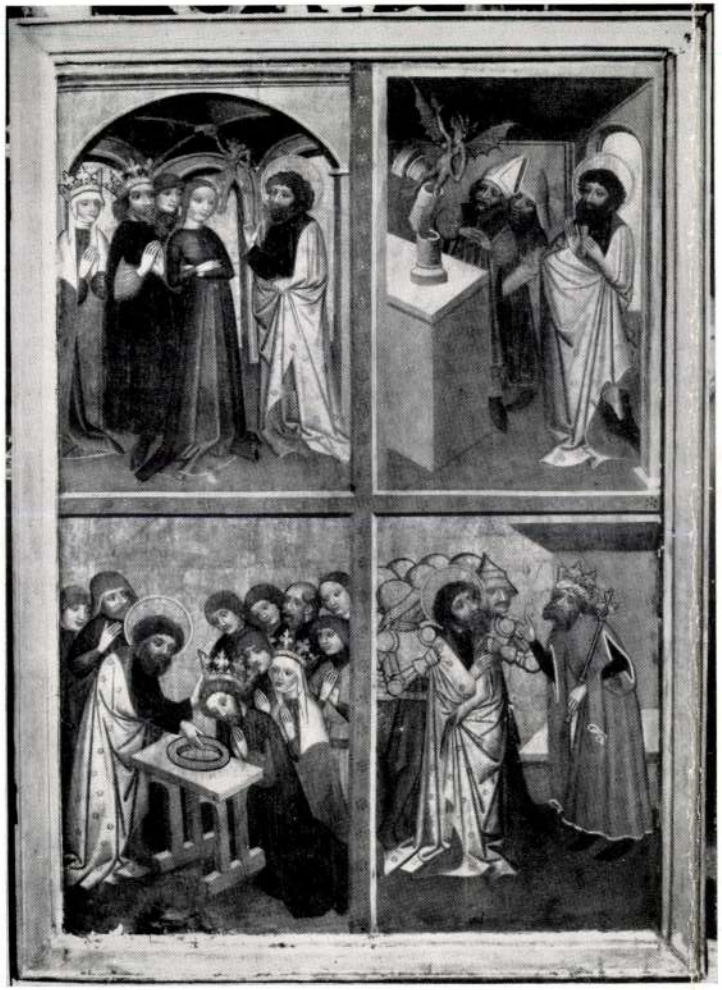



9—10. A nedeci egykori főoltár jobbszárnyának belső és külső képei



11. Szt. Bertalan ördögöt űz, részlet a nedeci egykori főoltárról



13. Oltártöredék az egykori szepesdaróci főoltárról



12. Polemius király megkeresztelése, részlet a nedeci egykori főoltárról



11. Szt. Bertalan ördögöt űz, részlet a nedeci egykori főoltárról





9—10. A nedeci egykori főoltár jobbszárnyának belső és külső képei



8. A nedeci egykori Szt. Bertalan-főoltár középső része (rekonstrukció)



7. A bártfai egykori Sz. Mária-oltár külső képei

tani kézikönyvet, jogtudományi commentatiókat stb., — s mindezekért a magyar tudományos Akademia 1831-ben levelező — 1834-ben rendes tagul választotta. Az Akademia levéltárába tette le sajátkezü önéletirását is.

1848-ban a közoktatási miniszteriumhoz államtitkárnak hivták meg. Az unio után szülővárosának követválasztása is megint reá esvén, oda hagyta Enyedet, 27 évi áldásdus munkássága szinhelyét. De a hires *országgyülési* szónok a *nemzetgyülési* viharos tanácskozásokban alig tünt fel többé; más volt a tér, a hang és az idő; ő az uj légkörben nem igen tudta magát otthonn találni. — Annál lelkiismeretesebben müködött hivatalszobájában, s tevékenysége, szakértelme és igazságossága a legnehezebb időkben is megállotta a tüzpróbát.

A vihar elvonulásával, ismét Erdélyben találjuk. De Enyed már romban feküdt s az egyházi főtanács, a közhasznu férfit a tanitás terén felhasználandó, a maros-vásárhelyi főiskola tanárává tette. Itt mult ki megtört szivvel, bár ép lélekerővel, szélhüdésben 1853. okt. 25-én.

E férfi fölött hangzott tehát a m. tud. Akademia f. é. nagygyülésén *Kemény* Zsigmond avatott tollal irt nagybecsü emlékbeszéde, melyben a hálás tanitvány néhai derék mesteréről, mint szónokról, iróról, tanárról és emberről a legmegragadóbb képet rajzolta :

Mint *szónok* : az erdélyi közjog és sérelmek történetét oly részletesen ismervén, mikint tán senki más, versenytárs nélkül állott a hasonlitó jogtanban s az európai alkotmányos élet buvárlatában. — Képzelődése heves, itélete erős, kedélye fogékony és a benyomásokat könnyen tovább terjesztő vala. Volt benne sok a költőből, sok a bölcselőből, és szónoki pathosa magával ragadta a közönséget. Igéző képeket, ragyogó eszméket s csudásan eredeti és találó hasonlitásokat szokott vegyitni a tárgyalások közé; meglelkesité a száraz adatokat, hogy ostrommal vegyék be a szivet és képzelődést, mielőtt az értelmet meghóditnák. Hangja tiszta, terjedelmes és erős volt. Bizonyára, minél nagyobb nemzetnek lesz vala szónoka, annál ragyogóbban tündöklött volna.

Mint *iró* sajátságos észjárás, eredetiség és eszmegazdagság jellemzik. S milly széles tér volt az övé a tudományok mezején! Valódi nagybirtokos, igazi olygarcha az ismeretek országában.

Mint *tanár* gondolkodásra szoktatá növendékeit és fennköltérzésekre —, s törekvése nemcsak elméjök *felvilágositására*, de szivök *melegségére* is volt irányozva (mit ér a világosság meleg nélkül!) : s ebben számos pályatársa ma is nagy példát vehetne Szász Károlytól. Mert a nemes *önérzetet* törekvék az ifju nemzedékben kifejteni, azon lelkesedéssel együtt a szép és nagy iránt, mely hatni és áldozni kész. Megtanitotta őket, hogy az élet becses ajándok ugyan, de van még felsőbb jó is az életnél és ha erről van szó, akkor a választás nem lehet kétséges. Előadása oly érdekes volt, hogy tündérgyorsasággal repült el az óra s tanitványai áthatott arczczal távoztak a teremből még sokáig vitatkozván a fölött a mit hallottak s a mi mélyen nyomult emlékezetükbe. Ezért történt, hogy majd minden enyedi tanuló mintaképe Szász Károly volt.

De mégsem e fényes és sokoldalu tulajdonokért érdemli meg legmélyebb tiszteletünket. A mi Szász Károlyt kegyeltté tette tanitványai és kortársai előtt, a mi nevét tiszteletben fogja tartani az utókornál, az lelkének páratlan nemessége és kiválósága. Az eszme és eszmény embere volt s égre emelt szemekkel ugy haladt végig az élet pályáján, hogy semmi közönséges vagy aljas nem ragadt még sarujának talpára sem. Szelid kedélye a viszontagságok közt erélyessé és kitartóvá lön, anélkül, hogy makacscsá vagy megátalkodottá válnék, — s a megpróbáltatásnak (mert e tisztitó eszközt az ég tőle sem tagadta meg) igen, a megpróbáltatásnak, mint Jákób az álmában vele küzdő Istennek, azt mondá : „Nem bocsátalak el magamtól, mig meg nem áldatom általad!“ Z.

Vándorlások Szepesmegyében.

(A Dunajecz és Poprád völgyei.)

Ha az alföldi magyar ember a történelmileg és természeti szempontból oly érdekes Szepességre ér, rendesen két kifakadást hallani tőle. Először azt mondja : „hideg ország!“, azután azt, hogy: „görbe ország!“ — s nem tudni, a hidegtől vagy a görbétől irtózike jobban? De ne irtózzék, mert megmutatjuk neki e nehány képben is, bár azok által a Szepességnek csak egy kis részét tüntetjük elő, hogy e hideg és görbe ország — *szép* is, melyet meg lehet szeretni. Ennek is vannak emlékei, mik az Alföldhöz bonthatlan koszoruba füzik s vannak tündérei, vannak vágyai, mint magának a rónának, az ő sovárt gerjesztő véghetetlenségében!

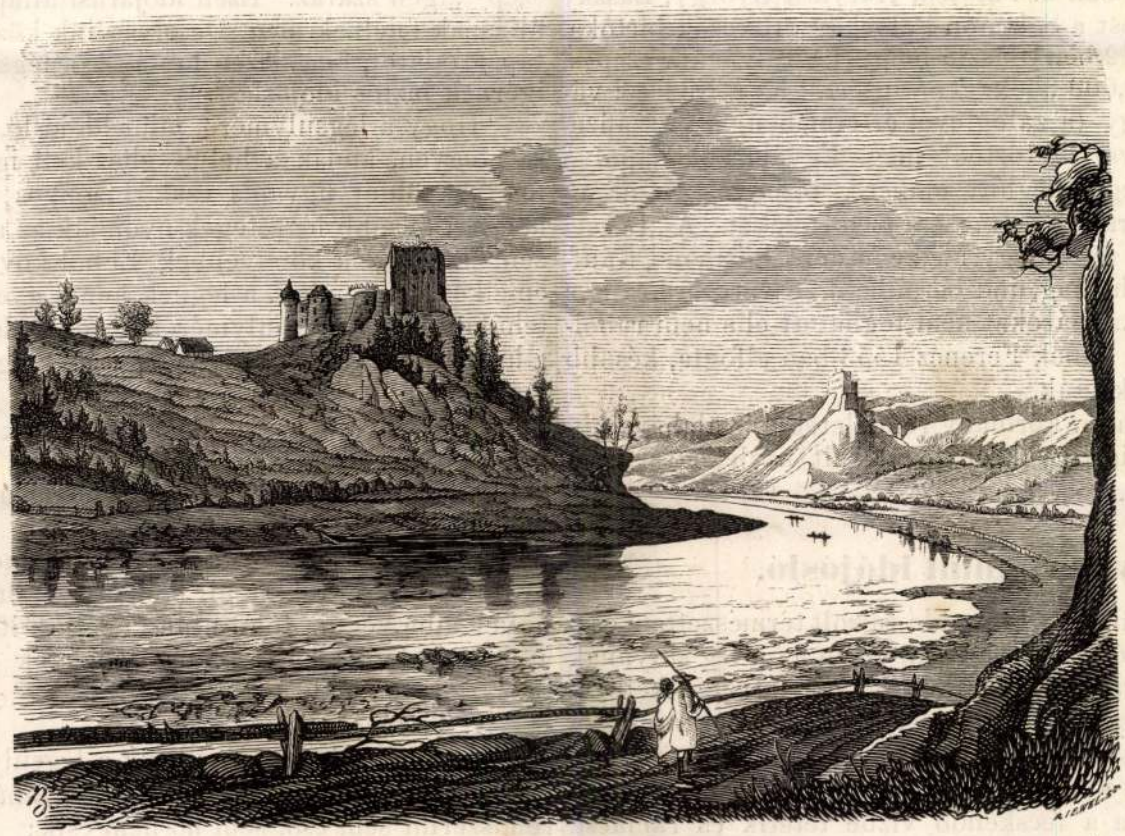

Vándorlások Szepesmegyében : 1. Nedecz és Csorsztin várak. (Magyarország és Galliczia határszélén.)

Tárgyunk nagyszerüsége azonban nem fog elfogulttá tenni, sem annyira szórakozottá, hogy a regényesen szép vidék történelmi multjáról megfeledkezzünk. — Jelenleg Szepesmegyének s egyuttal Magyarországnak egyik legvégsőbb határszélén kezdjük szemlénket, a Dunajecz és Poprád, azon két folyó mentében, melyek egyedül tesznek kivételt hazánk folyamrendszerében : mig innen minden viz a hon 4 királyi folyamába egyesülve, a Feketetengerbe siet, ama két folyó hütlenül hátat forditva, a Visztulába önti habjait, hogy ezzel együtt a Keleti tengerbe vegyüljön. E határszéli folyók legvégső vonalára viszszük az olvatót, ki nem félhet attól, hogy alföldi rónáján az itt lengedező hüvös szellő érintse, vagy a meredek sziklákról feje szédülését érezze.

A Szepesség északkeleti határszélén huzódik végig egy mészkő-hegyláncz, mely Lengyelországtól elválasztja, s mely miután ama vidéknek tündéri vadregényes alakját kölcsönzé, a Tátrák ős gránit szikláira, mint egy alvó óriás támaszkodik, azokat karjaival mintegy öleli, s az idők romboló csapásai ellen védi. E mészkőhegyek némely helyütt roppant magasságra emelkednek, s izekre vagy tagokra különválasztva, sok helyütt szabályos vagy épen mesés alakot öltenek. — Tartalmaznak-e dolgokat, melyek kedvéért az emberek haszonvágya mélyökbe hatolni vágyik? nem tudhatni; annyi bizonyos, hogy márvány-telepeken kivül, a szakadékokban (Geschiebe) az agát mindenféle nemei, borostyánkő, ólomércz (Bleiglanz), vaskő, köszén, pala stb. halommal találtatik. — Kutassa, kinek pénze s tehát ideje is van. — — Természetes, hogy barlangok, melyek rendszerint a mészkő-hegyekben, csepegő követ s az özönviz előtti állatok csontjait, valamint állatok s növények kövületeit rejtik, itt sem hiányoznak. Az utóbbiak közt a Dunajecz vár környékén található Ammon-szarvak stb. emlitendők (mik után, s különösen az Ammonites Bucklandi után itélve, e hegyek

Vas. Ujs. 1860 5 f.

a jura-formátióhoz tartozni látszanak). — A barlangok közöl némelyek, mint a *haligóczi*, bővebb leirásra s ismertetésre volnának méltók. Egyébiránt e mészkö-hegyek vonalában, Sárosmegyéig s tovább, mindenütt bő s különféle ásványvizek találtatnak, mint p. o. a Veres zárda mellett a *smerdzonkai* büdöskö-forrás, — alább s a galicziai részen a hires sczavniczai sósvizek; aztán Sárosban a *szulini* források stb.

A *Nedeczi vár* vagy *Dunajecz vára*, meredek és sötét fenyvesektöl benött sziklán, itt, Magyarországnak mintegy végső elhagyott örhelye, századok óta virraszt a természet remekművei felett; de oly búsan tekint az alatta nagy kanyarodásban elfolyó Dunajecz zöld tükrébe s átellenében, a szomszéd galicziai *Csorsztin* vár omladékaira, mintha a két nemzet sorsán aggódnék. Az utóbbinak egy fennálló falazatán, még most is tiszta fehéren látszik a régi vakolat. Jelen birtokosa *Drohojewski*, nagy részt ennek köveiböl épité uj házát; azonban további rombolását a m. kamara megtiltotta volt; most már csak az idö foga rágódik s az ember képzelete akad meg rajta. A lengyel királyok alatt e vár levéltárában több, Magyarországot is érdeklö oklevelek öriztettek. A hagyomány regéli, hogy a két iker-várat, két testvér birta, s a „rara gratia fratrum" szerint, szüntelen viszályban éltek.

Nedecz várát a XIV. században homonnai *Drugeth* birta; később *Zápolya*. 1528-ban Zápolya János Laszky Jeromosnak érdemeiért adományozá. 1589 ben b. Palocsai Horváth György, Laszky Alberttöl szerzé meg. Most a Salamon-Palochay örökösök birtoka.

Zsigmond király 1412-ben Ulászló lengyel királynak a szepesi városokat elzálogositá 40,000 „hexagenáriusért." Ez a Nedeczi várat annyiban érdekli, hogy (a záloglevél értelmében) a visszafizetés, de csak 360 év mulva, itt történt meg. Egyébiránt Zápolya János idejében, ennek egy meghitt embere, bizonyos Kauffang Zsigmond (?) birta e várat, s rettegteté a környéket. A „Löcsei chrónika" ezt jegyzi meg róla, hogy : „Wenn der Sigismond Kauffang keine Kaufleuthe nicht fing, und beraubetd, so ward er krang." (Ha Kauffang Zsigmond kalmárokat nem foghatott el s nem rabolhatott ki, beteg lett). Ezt Bebek Ferencz 1553-ban elfogta, később Bécsbe vitetett, hol lenyakazták.

Jelenleg a vár alatt a m. kormány rendeletéböl, valahára hid épült, hogy az árvizek miatt gyakran fennakadt közlekedést Lengyelhonnal fentartsa.

(Folytatása következik.)

A légsulymérö mint idöjósló.

Olvasóink kétségkivül ismerik az ide rajzolt természettani eszközt, melynek *légsulymérö* a neve, a mennyiben az a lég sulyának meghatározására szolgál. A légnek ugyanis kell bizonyos sulyának lenni, mert ha ez sebes mozgásba jö, midön szélnek mondatik, igen nagy erövel bir. Ezen sulyát a légnek némely jelenetekből meg lehet mutatni. Ha a fecskendö vizbe tétetik és ramácsa felhuzatik, megtelik vizzel, mert a légüres térbe a levegö nyomása feltolja a vizet. Egyébiránt a levegö az általa környelt testeket minden oldalról nyomja. Az emberi testre mintegy 33,000 fontnyi sulylyal nehezkedik az. Ezen terhet nem érzi az ember, mert az mindenfelöl egyformán hat, s emellett belrészeink, melyek jobbára folyók és terjedékenyek, annak ellenszegülnek. Meg kellene halnunk, ha ezen nyomás megszünnék, mert a bennünk találkozó részek terjeszkedési erejét semmi sem korlátozván, azok elröpülnének. — A légszivatyu harangja alatt a szilárd és folyó testek nevezetes mennyiségü levegöt bocsátnak magokból. Magas hegyeken vagy léghajókban, hol a lég nyomása rendkivül gyenge, az embert hányás lepi meg, epeszti a szomj, szájából és orrából vér foly, bátorság és erö elhagyja.

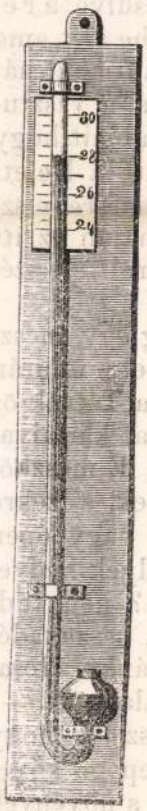

A légsulymérö egy görbe csöből áll, melynek rövidebb szára palaczk alakulag végzödik, a másik mintegy 30 hüvelyknyi hosszusággal bir. Ennek vége légmentesen van bezárva, mialatt a rövidebbé nyitva áll. Tágassága $1\frac{1}{2}$—3 vonal közt lehet. Ezen csöt most megtöltjük higanynyal, még pedig ugy, hogy ha az függélyes állásba hozatik — zárt végével fölfelé — a higany fölötti térben sem lég, sem göz ne maradhasson, mert ezen föltételtöl függ a müszer jósága, s erről ugy leszünk bizonyosak, hogy ha a csö megfordittatván, a higany annak egész felsö végeig hág. Továbbá a légsulyméröbe töltendö higanynak tisztának kell lenni, mit arról ismerünk meg, ha annak felülete tükrözik, ha papirhoz, üveghez nem tapad, s ezeken semmi nyomot nem hagy hátra. Tisztává ugy lehet a higanyt tenni, ha az gyenge parázstüzön kifözetik, mely kezelés, föleg ha gyakran ismételtetik, fölötte veszélyes a higany gözölgése miatt.

Az igy elkészült eszköz rendes állásba hozatván, mint azt ábránk mutatja, benne a higany, sulyánál fogva aláesik, s hogy ki nem foly, a levegö nyomása okozza. Azonban a csöben nem áll mindig egyforma magasan a higany, mert a higanyoszlop majd rövidebb, majd hosszabb, ahozképest, a mint a lég nyomása gyengébb vagy erösebb. Régibb észlelet levén már, hogy az idöjárás változásai a légnek többé kevésbé erös mozgásaira következnek, s hogy az utóbbiak a légsulymérö által jelöltetnek, azt hitték, miszerint a légsulyméröt oly eszközül tekinthetni, mely a közelebbi idöváltozásokat elöre megjósolhatja.

Ha a légsulyméröt *idöjóslóul* akarjuk használni, annak felsö végéhez egy kis papir- vagy sárgaréztáblát szokás helyezni. Ezen táblácskán, a mellett, hogy az hüvelykek és vonalakra van osztva, rendszerint következö szavak állnak sorban egymás fölött, „viharos idö" „sok esö" „esö vagy szél" „változó" „szép idö" „állandóul szép" „igen száraz." Ezen idöjárási állapotok az odavágó légmérö állásnak felelnek meg. De olvasóink közöl már sokan tehették azon tapasztalatot, hogy ezen mutatók a légsulymérön nem mindenkor igérnek biztos idöjóslást.

Hogy a légsulymérö, mint idöjósló, minél biztosabb szolgálatot tegyen, annak a helyiséghez kell igazittatni, hol használtatni fog. A földet ugyanis csak bizonyos távolsagra környeli a gözkör, s a felsöbb légrétegek nyomják az alsókat, miért is ezek nehezebbek, amazok könnyebbek. Ebből következik, hogy minél fölebb emelkedik az ember, a légnek annál gyengébb nyomása van, hogy tehát a higany a légsulyméröben annál alantabb áll, minél magasabb a hely, hova hágott. Ezen elvet már egész tartományra vagy országra alkalmazván, világos lett, hogy annak hegyes vidékein és rónaságain nem leend a légsulymérönek egyforma állása. A honnan folytonos észlelés által lakhelyünkön az idöjárás változásait a táblácska jeleivel kell öszhangzásba hozni, mi az utóbbinak fölebb vagy lejebb tolása által esik meg.

De nem elég csak a légsulymérönek magasabb vagy alacsonyabb állására tekinteni, hanem az állás változásait is szükséges figyelembe venni. John után közöljük itt a szabályokat, melyeket a meteorologusok huzamos észleletek után alkottak, s melyek tapasztali tételekül tekintethetnek.

1. Tiszta idö következik :

a) minél inkább emelkedik a légsulymérö a középmagasságon felül; a légsulymérö igen magas állásánál a közelebbi 24 óra alatt rendszerint sem esö, sem hó nem esik;

b) a légsulymérö lassu és inkább egyenlö emelkedésénél, miután az már darabig jó idöben a középmagasságon alul állott;

c) mihelyt nyugati szél és esö mellett a légmérö szembetünöleg magasbra emelkedik, s majd északkeleti szél következik, mely végtére keleti szélbe megy át;

d) ha sok esözés mellett a légsulymérö lassankint emelkedik, a szabadban függö hévmérö pedig sülyed;

e) ha reggeli köd mellett a légsulymérö emelkedése vétetik észre.

2. Szél vagy vihar következik a légsulymérö nagy aláesése után, vagy ha az hirtelen lesülyed.

3. Zivatart várhatni:

a) ha meleg nyári napokon a légsulymérö tetemesen alászáll; különösen ha az idö tiszta s a meleg növekszik, délután rendszerint zivatar támad;

b) ha a légsulymérö aláesése mellett a füst váratlauul egyenesen emelkedik föl.

4. Esö áll be :

a) minél mélyebben áll a légsulymérö a középmagasságon, tehát a „változón" alul, nyárban legalább két, télben három — örvonallal;

b) ha nyugoti szél és esö mellett a légsulymérö még inkább esik, és aztán délkeleti szél következik, mely végtére délibe megy át;

c) ha sok esözés után a légsulymérö lassankint sülyed a hévmérö pedig emelkedik.





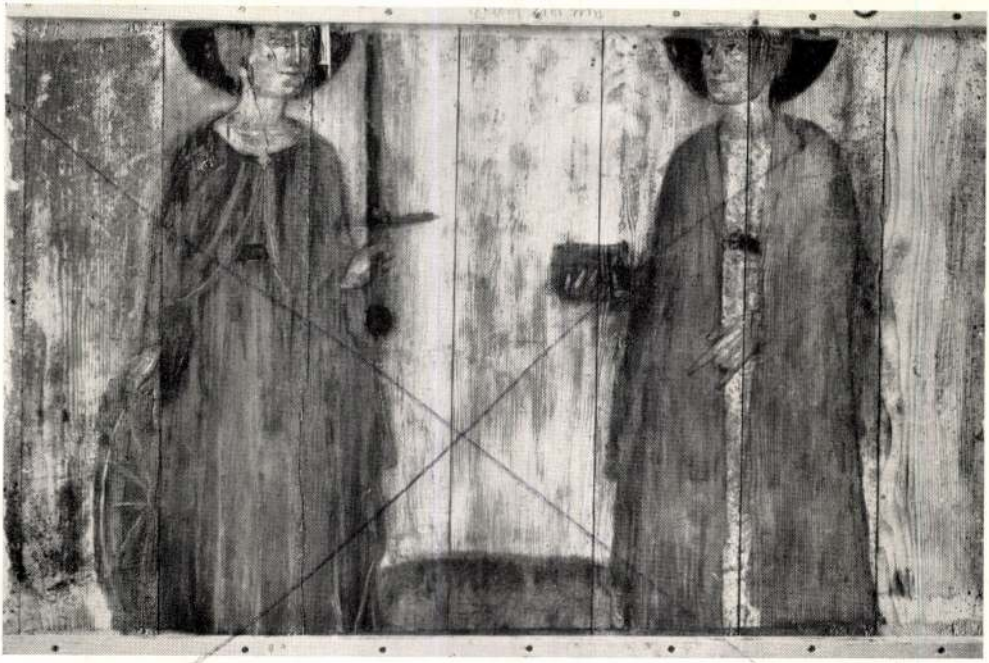

a. fent balra: Póniki Jeremiás-tábla. b. jobbra: Ptaszkowai Madonna.
c. lent: A báti oltártöredék külső képe



a—b. balra: Szt. Bertalan lenyúzása és lefejezése (Kamionka Wielka)

c. jobbra: Szt. Bertalan lenyúzása (Nedec)

Email hat viele Gesichter. Kleine intime Kostbarkeiten mit Glanz des Festlichen und dem mystischen Leuchten liturgischer Geräte, aber auch den Zauber feiner Eleganz. Große Formate reizen durch die Weite der Fläche, Farben gesprüht, geronnen oder gemalt überlagern und überlappen sich, erobern die Fläche.
Email als gebrannter Glasfluß läßt vieles zu- harte glatte Oberfläche mit präziser Zeichnung und klarer entschiedener Form, aber auch weichen Schmelz, geheimnisvolles Leuchten. Diffuse Farben, zart verstreut oder rhythmisch gesetzt, Kratzen und Wischen als weitere Mittel der Strukturierung, zuletzt der Halt durch die Linie- leicht und schwebend, oder zäh und mühsam. Die Poesie des Unausgesprochenen bloß Angedeuteten muß bleiben in diesem Reich von Handwerk, Alchemie und Kunst. Erst das Feuer entscheidet, ob das Werk gelingt.

Die Kombination von Emails verschiedener Härtegrade läßt Schichtungen entstehen. Pastenförmige Farbe zieht sich über makellose Glätte. Im Kontrast der technischen Möglichkeiten sehe ich eine Erweiterung im künstlerischen Bereich, einen Anlaß, das sonst eher selten berührte Gebiet der Abstraktion zu betreten.
Dies war meine Intention beim "Weg nach Innen" und seiner seriellen Umsetzung.

Vater Miro ging vorbei (oder war es Rousseau?): Zurück blieben ein Märchen aus Glasschmelz und farbigen Rhythmen, die Magie der einfachsten Zeichen und die Freude an der Farbe. Farbe, die in dieser Reinheit in keiner anderen Technik zu erzielen ist.

Zisterzienser am Neusiedlersee

Helmut Stefan Milletich

Die Bewegung von Menschen und Ideen in Europa und quer durch den Kontinent war seit der Urzeit eigentlich eine dynamische und dem Entstehen neuer Kulturen förderlich. Im Jahre 1098 wanderte der Abt Robert von seinem Benediktinerkloster Molesme mit dreißig Mitbrüdern in eine schilfige Gegend etwa dreißig Kilometer südlich von Dijon, der burgundischen Hauptstadt, um dort endlich dem benediktinischen Ideal folgen zu können, das er bei seinen eigenen Mitbrüdern nicht finden konnte. Die sumpfige Ödnis hatte den Namen Citeaux, was eben soviel heißt wie Schilf- oder Sumpfgegend. Aus dem Ortsnamen Citaux entstand der Name für diese mönchische Bewegung, die in der Folge Zisterzienser genannt wurde und viele Klostergründungen bewirkte.

Eines der Tochterklöster, das vom Heiligen Bernhard von Clairvaux gegründet worden ist, heißt Morimond; es ist ein sehr berühmtes Kloster gewesen, und 1131 - etwa ein Menschenalter nach dem Entstehen des neuen Ordens - reiste Otto, ein Sohn des Babenberger-Markgrafen Leopolds IV., nach Paris, um dortselbst zu studieren. Auf dieser Reise besuchte Otto auch das Kloster Morimond und war begeistert von der Spiritualität, aber auch von der Tüchtigkeit der Mönche in den Bereichen Wein- und Landwirtschaft sowie in der Imkerei. Und so erfüllte Leopold IV. den Wunsch seines Sohnes und rief die Zisterzienser in den Wienerwald, wo sie ein Kloster gründeten, das später Heiligenkreuz heißen sollte, weil bei der Gründung ein Partikelchen des Heiligen Kreuzes als Reliquiengeschenk an das Kloster ging.

1203 übertrug König Emmerich von Ungarn den Zisterziensern von Heiligenkreuz jenes Ödland, das sich vom östlichen Teil des Leithagebirges zum Ostufer des Neusiedlersees zieht: sumpfiges Schilfgebiet, das niemandem begehrenswert erschien, wie es in alten Berichten heißt. Und nun rodeten die Mönche aus Heiligenkreuz jenes Land, auf welchem eine Reihe von Gutsbetrieben und Ortschaften entstanden sind: Königshof, Kaisersteinbruch und Winden am See,



am Osten des Sees Mönchhof und Podersdorf. Weiters auch die Ortschaften Pellendorf, Vogeldorf, Machkad, Zechun, Mühldorf, Michldorf und andere Siedlungen, die aber in den Stürmen der Geschichte untergegangen sind.

Der ungarische König hatte gewiß in erster Linie politische und wirtschaftliche Absichten, als er dieses Land, das bis zum heutigen Tag als ein fruchtbares Gebiet für die Landwirtschaft gilt, roden und besiedeln ließ. Die Zisterzienser haben aber mehr geschaffen: Sie haben einerseits mitgebaut an einem großen geistigen und materiellen Europa, und sie haben gleichzeitig die Region Leithagebirge-Neusiedlersee geschaffen.

Zu dieser Thematik verfaßte der Zisterzienser P. Adalbert E. Winkler, der lange Zeit auch Pfarrer in Winden am See und Mönchhof gewesen war, ein Buch, das 1923 im Verlag der Missionsdruckerei Sankt Gabriel, Mögling bei Wien, unter dem Titel "Die Zisterzienser am Neusiedlersee und die Geschichte dieses Sees" erschienen ist. Im September dieses Jahres ist in Winden am See der Neudruck dieses Buches erschienen, veranstaltet vom Musikverein Winden am See, gedruckt von der Druckerei Rötzer, Eisenstadt. Der Neudruck des Standardwerkes "Die Zisterzienser am Neusiedlersee" von P. Adalbert E. Winkler bringt ein historisches Werk wieder an die Öffentlichkeit, das inzwischen selbst Geschichte geworden ist. Da es noch in den letzten Jahren der österreichisch-ungarischen Monarchie konzipiert worden ist, wird - wie man in der Ausgabe von 1923 ersehen kann - von den heute im Burgenland liegenden Dörfern als von solchen zum ehemaligen Königreich Ungarn gehörigen gesprochen. Gegen Ende des Buches wurde der Autor offenbar von den historischen Geschehnissen eingeholt, und das Werk hatte sich demnach mit Dörfern zu beschäftigen, die - so wie das Heimatkloster Heiligenkreuz - im selben Staat, der Republik Österreich, beheimatet waren.

Die geschichtliche Entwicklung während der Abfassung des Buches hat bewirkt, daß zeitgeschichtliche Aussagen P. Winklers schon überholt waren, als das Buch 1923 erschienen ist. Das macht das Werk überaus spannungsreich und reizvoll, weil es selbst zum Objekt der Geschichte wird.

"P. Winkler wurde am 4. Dezember 1857 in Rechnitz geboren, maturierte in Steinamanger/Szombathely, wurde am 19. Oktober 1878 im Stift Heiligenkreuz als Novize eingekleidet und am 25. Juli 1883 in Wien zum Priester geweiht. Anschließend kam er als Kooperator nach Mönchhof, 1885 als Kooperator an die Pfarre Neukloster in Wiener Neustadt, im August 1889 nach Winden und am 30. September 1908 als Pfarrverweser und Gutsverwalter nach Mönchhof.

Diese direkten Begegnungen mit den Niederlassungen der Zisterzienser um den Neusiedlersee vermittelten Adalbert Winkler die genaue Kenntnis der Geschichte jener Rolle, die der Orden für die Besiedlung dieses Raumes und für die kulturelle und witrtschaftliche Entwicklung dieses Gebietes um den Neusiedlersee gespielt hatte. In seinem vorliegenden Buch "Die Zisterzienser am Neusiedlersee und die Geschichte dieses Sees" hat

Winkler die erste zusammenfassende Darstellung dieser historischen Leistung gegeben und damit einen jener Mosaiksteine gelegt, von denen zahlreiche Impulse für weitere Forschungen und Darstellungen ausgingen." (Seedoch, Hans, Die Zisterzienser am Neusiedlersee, in Winkler, P. Adalbert E., Die Zisterzienser am Neusiedlersee und die Geschichte dieses Sees, Winden am See/ Eisenstadt 1993 S. 9)

P. Adalbert Winkler schreibt in seinem Vorwort: "Das Jahr 1917 bedeutete die 700jährige Jahreswende der Begründung Mönchhofs durch die Schenkung des Königs Andreas II. Dieses

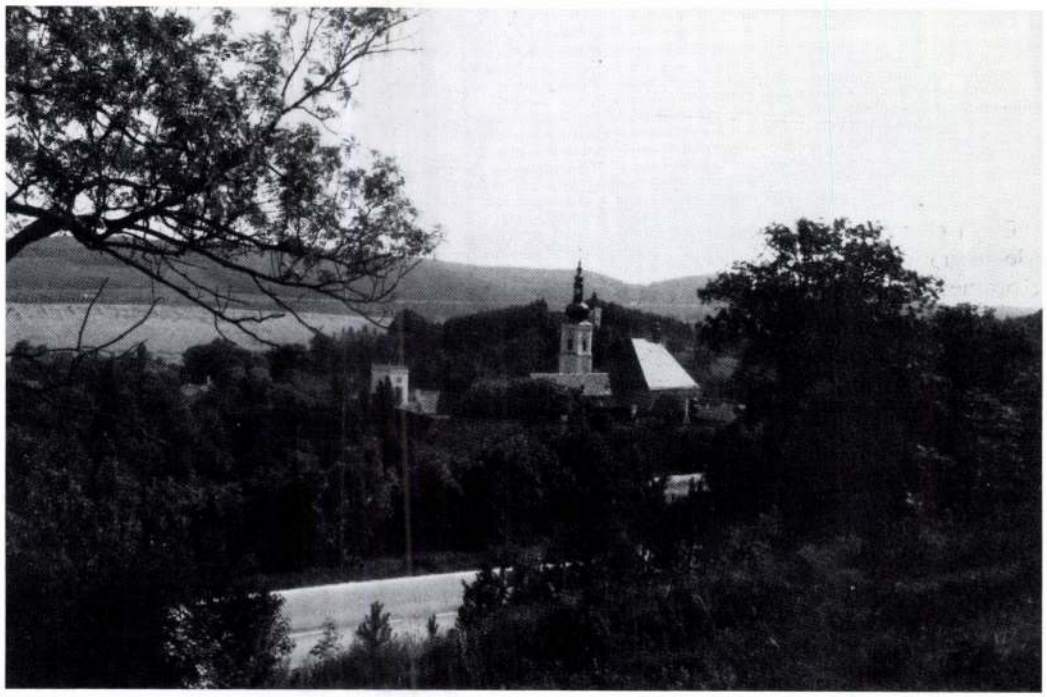

Stift Heiligenkreuz im Wiener Walde 1993



Jubiläum bot die Veranlassung zu dieser Schrift. Über ihrem Erscheinen schwebte ein schweres Verhängnis. Die Handschrift wurde anfangs 1917 zur Drucklegung einer Raaber Buchdruckerei anvertraut, doch als eben der Satz in Angriff genommen werden sollte, brach in Ungarn die Proletarierdiktatur aus, welche die Druckerei für sich in Beschlag nahm. Nach den Grausamkeiten, welche dieser Schreckensherrschaft auf dem Fuße folgten, zu urteilen, schien das Manuskript verloren. Mehrere Ansuchen um die Herausgabe wurden schroff abgewiesen. Es fand sich endlich ein mutiger Freund, welcher durch seine Energie die Ausfolgung erzwang und das Manuskript überbrachte, welches fünf Jahre hindurch der unerhörten Teuerung wegen die Drucklegung nicht erleben konnte, bis sich dessen die Missionsdruckerei St. Gabriel annahm, in deren reichlich Heil spendendem Hause so vieles, was unmöglich schien, in staunenswerter Weise zur Wirklichkeit gedieh im großartigesten Maßstabe.

Das 700jährige Jubiläum der Zisterzienser am Neusiedlersee fiel mitten hinein in die schwere Zeit des Weltkrieges, und wenn an eine würdige Feier ob der Trauer, daß die Männerwelt im Felde lag, nicht konnte gedacht werden, so soll man an einer Geschichte von sieben Jahrhunderten doch nicht achtlos vorübergehen. Darum erschien für viele wünschenswert, diese Geschichte kennenzulernen. Sie wird auf Grund der Originalurkunden dargeboten. Ein vollständiges Bild über die Tätigkeit der Zisterzienser von Heiligenkreuz in Ungarn zu bieten, erstreckt sich die geschichtliche Darstellung auf alle 21 Kolonien derselben, wo sie in sieben Gespanschaften der Landeskultur und der Volksbildung ihre Dienste geweiht haben. ... Daß auch der Neusiedlersee seine geschichtliche Behandlung findet, darf nicht Wunder nehmen. Dieser stumme Zeuge der Zisterzienserarbeit an seinen Ufergeländen hat von jeher seiner Schwankungen wegen hohes Interesse erregt. Somit kann der See, dessen Geschichte die Heiligenkreuzer 700 Jahre hindurch miterlebt haben, nicht mit Schweigen über-



Kirche und Pestkreuz in Winde n 1993

gangen werden. Die Beobachtungen, welche über ihn in den Pfarrgedenkbüchern verzeichnet sind, wie alles, was aus der einschlägigen Literatur mitgeteilt wird, dürfte nicht nur für die Bewohner der Seegemeinden, sondern auch für weitere Kreise von Interesse sein." (Winkler, P. Adalbert E., Die Zisterzienser am Neusiedlersee und die Geschichte dieses Sees, Winden am See/Eisenstadt 1993 S. 17)

Tatsächlich bietet dieses Buch eine subtile Darstellung der Geschichte der Gemeinden, in denen die Zisterzienser während des Hochmittelalters kolonisiert haben: "Die östlichen Ausläufer des Leithagebirges ragen in ein Tal hinein, welches heute noch trotz Regulierung des Flusses der Überschwemmungsgefahr ausgesetzt ist. Wie trostlos muß es in diesem nun so frucht baren Talkessel ausgesehen haben vor 700 Jahren! Über das weit sich ausdehnende Sumpfgebiet ragen einige Hügel empor, die mit Dornengestrüpp bewachsen sind und weiter gegen Süden sieht man die Schatten eines Urwaldes, welcher über die Abhänge hinab bis gegen den See sich ausbreitet. Wie öde und unwirtschaftlich erschien erst dem Auge das Ufergelände dieses Sees! Undurchdringlich scheinende Urwälder umschließen in breitem Kranze den Wasserspiegel, zu welchem man nur über ein Kotmeer gelangen kann. Gegen Osten fortschreitend, stößt man vielfach auf Wassertümpel, die wie Nebenseen verschiedener Größe sich ausnehmen und die ganze Umgebung in arges Sumpfland verwandeln.

Eine solche Wildnis, soches Ödland mit Sumpfgebieten schien für die Zisterzienser doch wie geschaffen, weswegen zwei ungarische Könige es sich sehr angelegen sein ließen, sie hierher zu verpflanzen. König Emmerich wies ihnen den Landstrich zu, welcher von der Leitha bis zum nördlichen Ufer des Neusiedlersees sich ausbreitet, damit sie hier ihre Kulturarbeit ausüben und König Andreas II. gab den Zisterziensern Gelegenheit, ein weitumfassendes Kolonisationswerk zu vollführen, indem er ihnen ein großes Gebiet am östlichen Ufer des Neusiedlersees zueignete,



Inneres der Kirche in Winden 1993

welches von Podersdorf aus bis zu den Gemeinden Zurndorf und Nickelsdorf sich ausdehnte.

Vorher haben manche Völker es versucht, in dieser Seegegend Niederlassungen zu gründen, doch gar bald fühlten sie sich bewogen, die Orte zu verlassen, welche ihnen nicht die gewünschte Lebensmöglichkeit boten, weil die unkultivierten, sumpfigen Flächen kein Erträgnis brachten. Wie einige Funde beweisen, wohnten an mehreren Orten dieses Gebietes in der Urzeit Kelten, die bald verschwanden; die Römer bauten sich eine Straße von Karnuntum nach Scarabuntia (Ödenburg) über Bruck, Königshof längs des nordwestlichen Seeufers, aber außer einigen militärischen Wachstationen finden sich keine Spuren von römischen Niederlassungen. Die Römer zogen durch diese wüste Gegend, ohne sie viel zu beachten. Später finden wir hier die Bissener oder Petschenegen. Diese hatten ihre Urheimat gemeinsam mit den Ungarn im Steppenlande an der Wolga. Im 9. Jahrhundert erschienen die Bissener am nördlichen Ufer des schwarzen Meeres in dem Lande Lebedia zwischen den Flüssen Don und Dnjeper, wo die Ungarn in ihrer Nachbarschaft wohnten, welche sie von dort vertrieben. Als die Ungarn im 9. Jahrhundert gegen das untere Donautal zogen, um nach Pannonien zu gelangen, folgten ihnen die Bissener auf dem Fuße. Von den Byzantinern bekriegt und von den Kumanen verfolgt, wurden die Bissener völlig aufgerieben. Die Übriggebliebenen zerstreuten sich im Lande und wurden von den Ungarn gerne aufgenommen. Im 10. Jahrhundert versöhnten sich diese beiden Völker, die früher so oft sich bekriegten. Die Könige siedelten sie an der westlichen Landesgrenze an, damit sie dieselben gegen feindliche Einfälle schützten. So entstanden größere Kolonien im Wieselburger-, Ödenburger- und Raaberkomitate.

In der Schenkungsurkunde König Emmerichs vom Jahre 1203 heißt es ausdrücklich: "Wir verleihen für ewige Zeiten dem Kloster Heiligenkreuz den Landstrich, welchen einst die Bissener besessen hatten." Danach waren die Bissener 1203

schon längst nicht mehr in dieser Gegend. Wie es scheint, gefiel ihnen diese gar nicht, weil das Sumpfland kein behagliches Nomadenleben gestattete und die Weiden, welche einige aus den Sümpfen hervorragende Hügel boten, gar bald abgenützt waren. Wer sollte sich dieser so gänzlich verlassenen, öden Gegend wieder annehmen? Da fiel das Auge der ungarischen Könige, denen das Verfügungsrecht über solch herrenloses Gut zustand, auf den Zisterzienserorden, der damals auf der Höhe seines Ruhmes stand und sowohl in Frankreich wie im nördlichen Deutschland und in anderen Ländern Europas gar vieles Ödland für die Kultur gewann und kolonisierte. "Die Zisterzienser waren während des 13. Jahrhunderts die Träger des Kolonisationswesens im großartigsten Maßstabe", sagt E. Michael. Die genannten Könige beriefen darum die Zisterzienser von Heiligenkreuz zur Kultivierung dieses Ödlandes, welches niemanden begehrenswert erschien. Was nun die frommen Ordensbrüder im Laufe der Jahrhunderte geleistet haben, davon legen fünf heute noch blühende Ortschaften Zeugnis ab. Andere Dörfer und Ansiedlungen der Zisterzienser, deren einstmaliger Bestand eine Reihe von Urkunden beweisen, sind den Wechselfällen der Zeit zum Opfer gefallen und zugrunde gegangen.

Die von den Heiligenkreuzer Zisterziensern gegründeten Orte, welche die vielen Schicksalsfälle der sieben Jahrhunderte überdauerten und heute noch bestehen, sind: Königshof, mit welchem Winden und Kaisersteinbruch zusammenhängen, im nördlichen Seegebiete, Mönchhof und Podersdorf an der Ostseite des Sees gelegen. Die Gemeinden, welche in den Stürmen der Zeit untergingen oder deren die Abtei verlustig wurde sind folgende: Pellendorf (Pechlen, Belyd), Vogeldorf (Tenefolva, Fogondorf), Machkád (Katzendorf), Zechun (Zatschen), Mühldorf, Michldorf, Barandanbe (Leitha-Brodersdorf), Lendorf (Rohrerföld, Leondorf, Leansuk, Togenfölde) und Grünech. Die Geschichte dieser Ansiedlungen und erworbenen Dörfer umfaßt auch die Geschichte der Zisterzienser am Neusiedlersee, weswegen diese Orte auf Grund der Urkunden der Reihe nach ihre Behandlung finden sollten." (Winkler, P. Adalbert E., Die Zisterzienser am Neusiedlersee und die Geschichte dieses Sees, Winden am See/Eisenstadt 1993 S. 45 f.)



Inneres der Steinbrucher Kirche



König Andreas II.



Wirtschaftshof (ein serbischer und ein russischer Kriegsgefangener)

Und nun ist dieses Buch wieder erschienen: Obwohl es unbestritten ist, daß es eine eminente Quelle für alle diejenigen ist, die an ihrer engeren Heimat und deren Geschichte interessiert sind, war von Kulturvereinen in Winden am See und Mönchhof zuerst einmal daran gedacht, Ausschnitte des Buches in Form eines Sonderdruckes zu publizieren. Erst die mutige Entscheidung des Musikvereins Winden, der 1980 gegründet worden ist und seither nicht nur eine bekannte und hochwertige Musikkapelle auf die Beine gestellt hat, sondern auch zu soetwas wie einem zentralen Kulturträger im Dorfleben von Winden am See geworden ist, dieses Buch im Eigenverlag drucken zu lassen und die vorfinanzierten Mittel durch den Verkauf des Buches wieder hereinzubringen, ermöglichte die zielführende Planung und den Beginn der Arbeit an der Neuherausgabe.

Da die Rechte an dem Buch, das 1923 im "Druck und Verlag der Missionsdruckerei Sankt Gabriel, Post Mödling bei Wien", erschienen ist, dem juristischen Erben des Autors, der Zisterzienserabtei Stift Heiligenkreuz, gehören, war den Verhandlern des Musikvereins Winden am See die Erlaubnis, das Buch in einer einmaligen Auflage drucken zu dürfen das erste Anliegen. Da Winden am See als ehemalige Zisterziensergemeinde, betreut von Heiligenkreuz, eine besonders enge Beziehung zur Abtei besitzt, konnte dank des freundlichen Entgegenkommens der Rechtsinhaber, die den vorliegenden Druck gestatten, im Jahr 1992 mit den konkreten Arbeiten an der Publikation begonnen werden.

Die Druckerei Rötzer, die durch die jahrelange Herstellung der Bücher für den weithin bekannten Verlag Edition Roetzer genug Erfahrung in der Herstellung einerseits bibliophiler Bücher, anderseits aber literarisch und historisch wertvoller Ausgaben besitzt, hat die drucktechnische Betreuung des Neudrucks übernommen. Die im Verlag Edition Roetzer erscheinende Reihe "Mosaik Burgenland" war das Vorbild für das hier vorliegende Buch, und genau genommen fügt sich das Werk P. Adalbert E. Winklers in diese Buchreihe organisch ein, auch wenn es jetzt nicht in dieser Reihe erschienen ist.

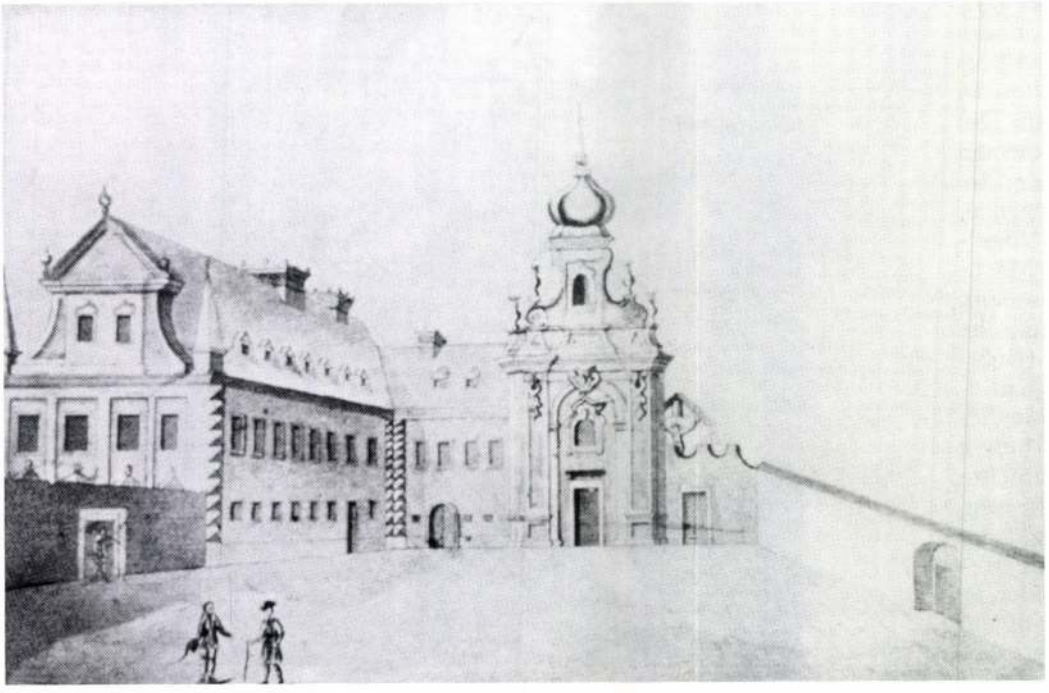

Kirche und Schloß im ursprünglichen Baue

Eine Zusammenarbeit mit dem Pfarrer der Zisterziensergemeinde Mönchhof, P. Dr. Meinrad Tomann, hat weitere wertvolle Hilfen zustande gebracht. So gelang es P. Dr. Meinrad Tomann, im Archiv der Zisterzienserabtei Stift Heiligenkreuz, die handschriftliche Erstfassung des Werkes aufzufinden, in dem auch die Andrucke der Originalbilder der Ausgabe 1923 vorhanden waren. Dieser Umstand ermöglichte die drucktechnisch einwandfreie Wiedergabe der Originalbilder. Diesen Originalbildern aus dem Jahre 1923 und davor wollten wir eine Ansicht der fotografierten Motive aus dem

Jahr 1993 gegenüberstellen, was in den meisten Fällen auch gelungen ist. Lediglich Bildwiedergaben aus Dokumenten oder Büchern wurden nicht wiederholt. Andere Bilder konnten wieder nicht wiedergegeben werden, weil es die Motive heute nicht mehr gibt, etwa die Wandmalereien aus Mönchhof, die im Zuge von Restaurierungsarbeiten einfach überweißt worden sind.

Die mit P. Dr. Meinrad Tomann besprochene Absicht, ähnlich wie den Bildern, auch dem Inhalt eine aktuelle Bewertung beizugeben, konnte in der Folge nicht verwirklicht werden. Der Herausgeber und P. Dr. Meinrad Tomann wollten eine Art kritischen oder klärenden Kommentar zum Winklerischen Originaltext liefern. Allein, schon der erste Versuch, am Beginn des Buches die heutige wissenschaftliche Ansicht und den Stand der Forschung wiederzugeben, hat den Rahmen des hier gesteckten Druckwerkes gesprengt und hätte zeitlich, umfangmäßig und finanziell die Herausgabe unmöglich gemacht.

Im übrigen wollten wir keine "historisch kritische" Ausgabe eines historiographischen Buches bieten, sondern den Neudruck eines bekannten Heimatbuches, das für den Normalverbraucher ein lesbares Werk sein und bleiben sollte. Demnach sind die Dinge in dieser Neuauflage so abgedruckt, wie sie P. Adalbert E. Winkler geschrieben hat, und der Leser wird den Inhalt dieses Buches mit den neuesten Forschungsergebnissen vergleichen müssen, wenn er das will.

Der Kultivierungsgedanke und der Gedanke strenger religiöser Formen wanderte von Burgund an den Neusiedlersee. Ich denke, er ist noch immer vorhanden, - und wenn es auch nur der spürbare Zwiespalt zwischen der Wirklichkeit und dem, was möglich wäre, ist.

Die nahezu achthundert Jahre haben natürlich alle Voraussetzungen umgedreht. Geistige, politische und materielle Bedingungen haben sich immer wieder verändert. Ich denke aber doch, daß sich Strukturen erhalten haben, - etwa die Fäden der Verkehrswege und der Handelsbeziehungen.

Keineswegs lebten die Menschen im Hochmittelalter in der Steinzeit. Der auf den Autobahnen Österreichs, der Schweiz und Frankreichs fahrende Mensch unseres Jahrhunderts hat auch die lange Wegstrecke in den Beinen, wenn er in Burgund ankommt. Die Zisterzienser hatten aber die Vorschrift, daß die Äbte aller europäischen Klöster einmal jährlich zum Ordensoberen nach Citeaux reisen mußten. Daß das überhaupt möglich war, läßt auf eine große Mobilität des 12. und späterer Jahrhunderte schließen, aber auch auf die guten technischen Möglichkeiten, einmal im Jahr etwa 2500 Kilometer aus unserer Gegend nach Citeaux zu gelangen. Ich selbst habe zu Ostern 1993 diese Strecke "in einem Aufwaschen" absolviert, und sie ist mir dennoch lang und weit vorgekommen. Die Äbte reisten jährlich aus unserer Gegend ins burgundische Citeaux, um sich im Mutterkloster neuerliche Stärkung in ihrem Wirken zu holen.

Wenn ich heute einen Schluck herrlichen Burgunders oder einen guten Burgenländer aus Podersdorf oder aus Winden trinke, ist der Gedanke an die Zisterzienser nicht abwegig, denn die Mönche waren große Kultivatoren von Wein und haben ihn überallhin verbreitet. Nicht ohne Grund sind ja auch die genannten Zisterzienserorte rund um den Neusiedlersee große Weinbaugemeinden.

Am 19. September 1993 wurde das Buch "Die Zisterzienser am Neusiedlersee und die Geschichte dieses Sees" von P. Adalbert E. Winkler im Rahmen eines feierlichen Aktes im neuen Vereinshaus in Winden am See präsentiert. Anwesend waren neben anderen Frau Landesrätin Dr. Christa Krammer und der Abt von Heiligenkreuz P. Gerhard Hradil. Die Zisterzienser wurden wieder - publizistisch - in ihre Neusiedlerseelandschaft zurückgeholt. Geistig waren sie ja immer da!

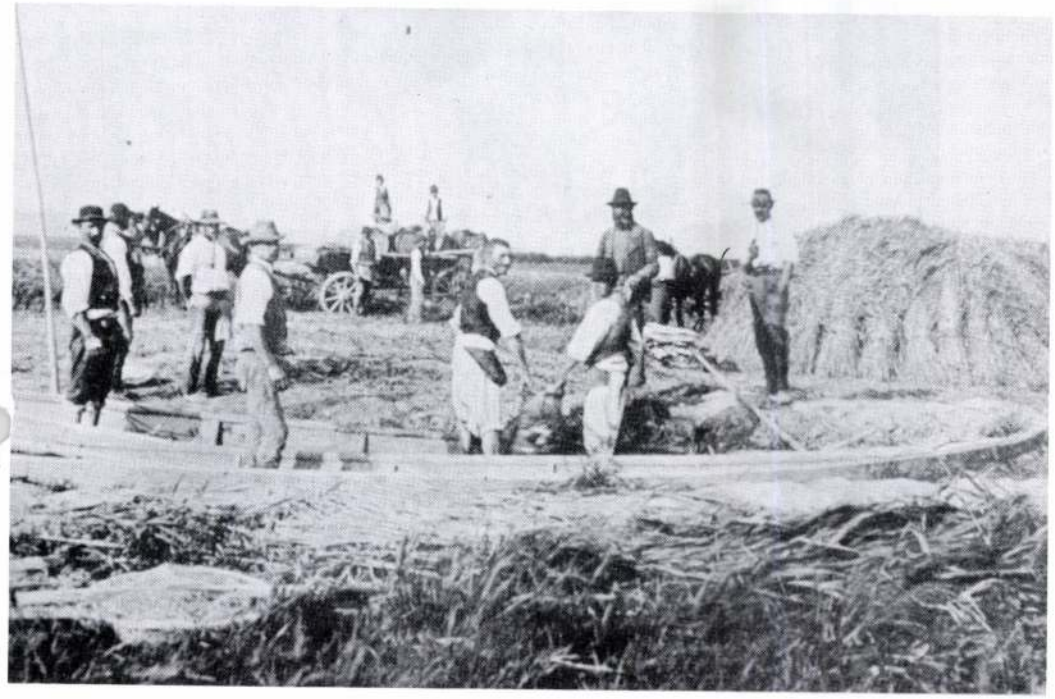

Fischer am Windner See

P. Adalbert E. Winkler: Die Zisterzienser am Neusiedlersee und die Geschichte dieses Sees. Winden am See/Eisenstadt 1993. 280 S., 390,- öS.

Das Buch kann schriftlich oder telefonisch angefordert werden über: Gemeindeamt Winden am See, Hauptstraße 8, 7092 WINDEN, Tel.:02160 / 275, über die Edition Roetzer oder über jede Buchhandlung.

Tagebuchblätter

aus dem Künstlerdorf Neumarkt an der Raab

Margit Pflagner

I.
Impressionen

Schließ die Augen!
Noch liegt die Sonne
heiß auf den Lidern,
Lichtpunkte kreisen
in purpurnem Spiel.
In dir das Abbild
von Himmel und Erde —
Wirklichkeiten vergehen —
sind Schein.

Löscht die Nacht
die Konturen des Tages —
Gestirne streuen
diffuses Licht.
Blick in dich!
Horizonte und Farben
kehren als deine
Schöpfung zurück!

II.
Maler-Sommer

Durch deine hohen Wiesen
watet der Sommer,
fühlt unter nackten Sohlen
deine feuchtkühle Erde.

Fliehende Wolkenschatten
filtern den Blick der Sonne —
und Fahnen des Lichts
über reifenden Feldern
wehen leuchtende Farben
auf die Leinwand des Malers.

III.
Die Au

Verborgen der Fluß.
Man spürt ihn im Auwald:
üppig und wilder das Grün,
herber duftet der Wermut.

Rasches Murmeln hinter dem Dickicht
und schneller klopft dir das Herz
vor einer dunklen Begegnung.

Komm, Schierling und Brennessel pflückend
Zeit ist's, innezuhalten,
Zeit für dich und für mich.

IV.
Der Fluß

Aber der Fluß ist da.
Rasche und tiefe Wellen,
wo ihn das Ufer bedrängt,
wo durch die Wölbung
geneigter Weiden und Erlen
grüngoldenes Strahlenspiel fällt.

Rätsel fließenden Wassers:
wieder kommt es und flieht,
bleibt und ist doch immer neu.

Stehende Bucht vor dem steilen Ufer,
schwarzer Wasserspiegel —
still um das schöne blasse Gesicht
flutet Ophelias Haar.

V.
Abend

Du bist wieder jung.
Geschmack der Kindheit
im Biß unreifer Äpfel.

Ein welker Feldblumenstrauß.
Füße, müde heimwärts trabend
durch Stauden, raschelndes Kukuruzfeld.

Und tiefere Schatten
am Abend,
wenn alle Düfte
schwerer wiegen.

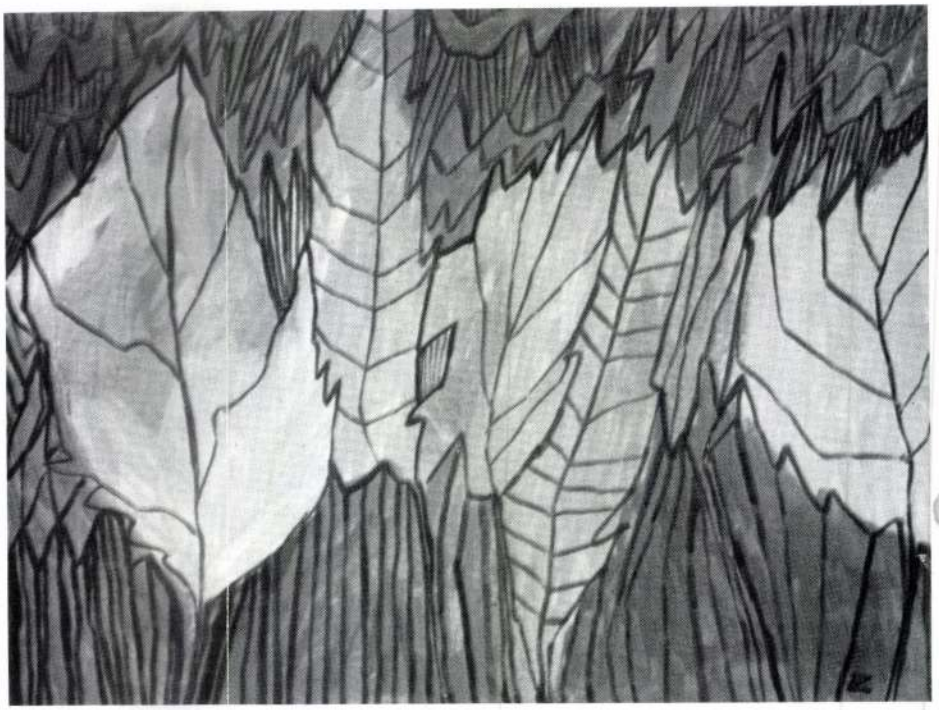

Ferry Zotter: Herbstliche Blätter, 1983

Nedeczki Kornélia

htb.

M.P.K.

A Budapesti Déni Huber Kör Képzőművészeti Szabadiskolájának hallgatója 1948.

Képzőművészeti élet a felszabadulás után 131.1.

A MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOK.KÖZPONT FORRÁSKIADVÁNYAI II.

Bp. 1965.

Nedeczky Mariska

alakrajz

1914-17

Kiimisk 1930. 86 l.

Gyalogosok,

Egész alakban, balra f
ben, lábhoz eresztett fegyver
és két sorban elhelyezett tiz
zetük: sapka, kék kabát piros
zással és bakancs. Felirata

fölül középütt: K.u.k.Ö
Inf
balról: Neue Wien
gez.v.Mal
jobbról: Grosse A
jelzése pedig alól balra: Al
középütt: K.u.k.öst
leben, B
és jobbra: Verlag u.D

Szines kőnyomat, méretei
Sz.n.122-
189-912-
Át.lelt.7

M. D. K.

Nedeczky Pál.
Tata, 1749.
Budai királyi palotát keresztmetszeti felvétele ... igen pontos rajzzal és jó színezéssel, két belső terem metszetével.
Pesti prianista levéltár.
Mojzer Miklós: Architectura civilis.
Művészt. 1957. IV. é. f. 2–3. sz.
117. l.

NEDECZKY Pál /18.sz./

Hegyi Ferenc

Ars Hungarica 1982/2

A TATAI PIARISTA STUDIUM CAMERATICUM DIÁKJAINAK KÉT JELES RAJZA MÁRIA TERÉZIA BUDAVÁRI PALOTÁJÁRÓL

A Mária Terézia idején épült budai királyi palotát a magyar nemesség mint az ősi dicsőség szimbólumát emelte, s az épület nemzeti büszkeségének tárgya volt. E kiemelt jeletőségű vállalkozásnak azonban ennek ellenére viszonylag sovány levéltári dokumentációs anyaga maradt fenn, s a palota építéstörténetének még mindig számos homályos lapja van. Az alábbiakban Mária Terézia budai várpalotájának építéstörténetéhez néhány új levéltári adattal, és a palotáról a piarista levéltárban őrzött két 18. századi rajz közlésével szeretnénk hozzájárulni. Ennek során lehetőség nyílik arra is, hogy bepillantsunk a piarista iskolák építészeti rajztanításába, e helyt természetesen nem törekedve a teljességre.

A palota építéstörténetének legrégebbi szakaszához sok jó adatot szolgáltat J. E. Ferdinand Miller,[1] Buda város jegyzője, aki hivatásánál fogva a város egyik legtájékozottabb embere, s élénk figyelemmel kísérte az építkezést. A Buda visszafoglalásakor rommá vált, és még három évtizedig pusztuló középkori várpalota törmelékein 1715-ben Regal báró budai várparancsnok építette Fortunato de Prati mérnök és Hölbling János építőmester közreműködésével az ún. III. Károly-féle igénytelen palotát.[2] Nem tudta befejezni a munkálatokat, mert a török ellen hadba szállván, Péterváradnál elesett. A már majdnem kész épülettel keveset törődtek, így a palota pusztulni kezdett. 1748-ban azonban Grassalkovics Antal szorgalmazására Mária Terézia hozzájárult az új palota felépítéséhez, Egyúttal felhatalmazza Grassalkovicsot, hogy az építész (Jadot) terveit ellenőrizze és felülbírálja.[3] Valóságos nemzeti felbuzdulást váltott ki Pálffy János királyi helytartó felhívása, amelyben a szükséges pénz és munka megajánlására szólította fel a vármegyéket és a városokat. A gazdag megajánlások lehetővé tették, hogy a Regal-féle palota négyszögű részét meghagyva – ma is ez a palota délkeleti négyszöge –, és ezt a négyszöget északon megismételve, továbbá ezt a két szárnyat rövid oldalakkal a corps de logis-val összekötve, kialakítsák a várpalota Mária Terézia-i alakját, amely lényegében megmaradt a mai napig, és meghatározta a további hozzáépítéseket és bővítéseket is. 1749. május 13-án, a királynő születésnapján volt az ünnepélyes alapkőletétel.[4] Kevés kellett már a főszárny befejezéséhez, amikor 1756-ban kitört a hétéves háború, és a hadviselésben kimerült a kincstár is, az ország is. Miller szerint 1756-tól teljesen szünetelt az építkezés; a számadások is ezt igazolják. A falak már álltak, a tetőzet a két kupolával készen volt, megvoltak a közfalak, a terem- és szobabeosztás, valamint a hypocaustum, azaz a légfolyosókon vezetett központi fűtés is. Büszkén mondja a krónikás, hogy az egész épület koncepciója és formája megragadóan szép, a haza ékessége, és majdan elkészülve, felülmúlja a régi palota fényét. A számadásokból levonható következtetések szerint a palota nyersen már sokkal előbb, 1752–53-ban készen volt, 1751-ben, tehát az építkezés második évében Lipót pesti ácsnak tetőmunkára 5800 forintot adtak.[5] Ez az óriási összeg azt jelzi, hogy a tetőzet legalábbis a következő évben elkészült. Valóban 1753-ban már csak 1000 forintot tesz ki az ácsmunka. Amikor tehát a következő évben lelassudott, majd 1756-ban teljesen megállt a munka, akkor már a főszárnyon csak a dekorációs munka lehetett hátra.

A várpalota építésének hiteles dokumentumai és fontosabb adatai a következők:

Jean Nicolas Jadot de Ville Issey udvari főépítész vázlatkönyvében talált alaprajz. Az alapkőletétel ideje 1749. május 13. Horányi Gábor ny. alispánnak, az építkezés legfőbb felügyelőjének 1758.

febr. 8-án Bécsbe terjesztett számadásai az építkezés első 7 esztendejéről *Affolter Péter* „Bau-Inspektor" kinevezése alkalmával. Ez a fontos okmány csak 1953-ban került elő. Az okmány mellékletéül készült Sebastian Zeller-féle tervrajz-másolatok: az öt kisebb-nagyobb méretű, akvarell színezésű lap a palota (a) három szintjének alaprajzát, (b) keleti homlokzatát, (c) nyugati homlokzatát, (d) északi oldalnézetét – ezen látható, hogy a palotának két kupolája volt – és (e) a két szárnyépületben elhelyezett főlépcsőházak egyikének keresztmetszetét ábrázolja. Zeller lapjai csak másolatok. „Imitatus est" – jelzi önmaga.[6] A tervező személye ismeretlen. Zeller rajzain itt-ott elnagyolások, sőt tévedések is vannak, az alaprajzokat azonban a későbbi felvételek megbízhatóknak igazolják. 1756–1767 között szünetelt az építkezés. A már említett Miller-krónika beszámolója a palota 1760. évi állapotáról. Miller közli Johann Philipp Binder Budát ábrázoló két metszetét. (54., 55. kép) Ezeken a rézmetszeteken a palota alaprajzi körvonala teljes, és magának a kétkupolás palotarésznek a képe is építészetileg nyersen késznek látszik. A látképmetszet azonban azt is bizonyítja, hogy az északi palotaszárny ekkor még az első emeletig sem volt felhúzva, s a kettős kupola mellett teljesen a metsző fantáziájából vett részletek – pl. saroktornyok – szerepelnek, ugyanis ezek a részletek még nem álltak a rajzoló rendelkezésére.[7]

A hétéves háború után, mivel a megyék és városok által megajánlott összeg a palota befejezéséhez nem volt elegendő, ezért a királynőnek kellett kézbevennie a palota ügyét. Mária Terézia 1764-ben személyesen is megtekintette az építkezést, újabb tervrajzokat, elszámolást és költségvetést kívánt. Így kerül a nemzeti lelkesedésből és saját anyagi erőkből épülő palota a bécsi udvar ellenőrzése alá, és Franz Anton Hillebrandt udvari főépítész neve ekkortól szerepel hiteles adatokkal igazolhatóan.[8] 1769-ben elkészül az északi szárnyban a kápolna is, – 1770-ben teljesen kész a gyönyörű épület, az északi szárnyba ekkor ideiglenesen az angolkisasszonyok költöznek, s itt laknak 1777-ig. A kápolna mellett, az északi szárnyépület udvarán 1777–78-ban épül Hillebrandt tervei szerint a centrális kis Szent Jobb-kápolna,[9] majd 1777-ben a nagyszombati egyetem költözik a várpalotába. A keleti homlokzat feletti kupola helyébe csillagvizsgáló tornyot építenek; az 1777-ből való Mayer-Mansfeld-metszeten már ezzel a toronnyal látjuk a palotát. – A szakirodalom 1779-ből valónak mondja a Ferdinand Pichler rajza után készült Mansfeld-metszetet, amely a csillagvizsgáló tornyos palotának délnyugati nézetből való távlati képét mutatja. A palota külsejének ez a legszemléletesebb és legátfogóbb képe, amelyet itt a piarista diák Steffka Antal egykorú rajzmásolatában mutatunk be. (56. kép)

Az alábbiakban térünk rá tanulmányunk tulajdonképpeni tárgyára, Magyary László és Nedeczky Pál piarista diákok rajzainak bemutatására, amelyek bár 1779-es keltezésűek, a Mária Terézia-féle budai palotának mégis ennél régebbi formáját őrizték meg számunkra. (57., 58. kép) Ámbár a szaktudomány kéziratomból a két rajzot már közölte, s így két, tatai piarista kollégiumból származó eddig ismeretlen rajzot megismerhette, mégis úgy vélem, hogy mostani közlésük már a hozzájuk fűződő historikum miatt is szükséges.[10] E rajzok ugyanis nemcsak a budai királyi palota építéstörténetéhez szolgáltatnak hasznosítható új megfigyeléseket, de jóvoltukból betekinthetünk a 18–19. századi piarista iskolai rajzoktatás gyakorlatába is, amelynek teljesebb megismerését az újabb kutatás (Szabolcsi Hedvig, Bibó István) is sürgeti. E rajzok adatgazdagsága, a világosan kirajzolt ornamentika, a pontos mértani munka és gyakorlott rajztechnika építészmérnöki kezekre vall. Agnoszkálásuk nem nehéz. Az egyik rajz jelzése: „Gezeichnet durch Ladislaus Magyary im K. K. Stifte zu Totis 1779", a másiké: „Verfertiget durch Paul Nedeczky in Stift zu Tottis. Anno 1779".[11] A két mű tehát a piaristák tatai intézetében készült, de már technikájuk is elárulja, hogy nem gimnáziumi tanulók alkotásai; bár köztudomású, hogy a tatai iskolában rögtön annak megindulása után (1775) volt rajztanítás. Két rajzunk azonban nemcsak a korabeli gimnáziumi architektúrai dolgozatok színvonalát szárnyalja túl, hanem technikában a Zeller-féle palotarajzokat, pontosságban pedig a Pichler–Mansfeld-féle metszeteket is felülmúlja. A jelzésekben is van két áruló jel. Az egyik a németnyelvűség. A tatai gimnáziumban nem volt német tanítási nyelv. A másik árulkodó jel: „... in K. K. Stifte zu ..." és „... in Stift zu ..." kitételek. A tatai gimnázium sosem volt „K.K. Stift", azaz császári és királyi alapítvány. Ilyen volt azonban a szenci piarista Collegium Oeconomicum.

Tata és Szenc iskolatörténeti és szellemi vonatkozásait eddig csak töredékesen és halványan ismertük, ezért e helyt, ha röviden is, utalnunk kell a két kollégium kapcsolatára.

Tata földesura, Eszterházy Ferenc kancellár 1761-ben meghiusult tatai piarista kollégiumalapítási terve után, birtokcsere révén, Szenc, Cseklész és Szered ura lett. Szencen azután 1763-ban Mária

Terézia társalapítójaként létrehozta a meglepően modern és az összmonarchia, de elsősorban a magyar igények sürgetésére a colbertista Collegium Oeconomicumot. A tatai alapítással közvetlenül Ferenc fivére, Miklós foglalkozott, de korai halála miatt végül mégis Ferenc kancellár, Miklós fiainak gyámja hozta létre a tatai kollégiumot is. Az anyagiakkal jól ellátott intézmény alapítólevele pontosan részletezi az egyes tantárgyakat, amelyek nem a szokványos fizika-metafizika-etika tantárgyak rendszerét követték, mivel a tutor-kancellár szenci tapasztalatai alapján Tatán előírta a könyvvitel, ökonómia, építészet, földmérés tanítását. A tanítás 1766-ban meg is indult, de 10 év kellett ahhoz, hogy a szenci különleges rendeltetésű tanárképzőben (Professorium camerale) kiképezzék e tárgyak szaktanárait. Mire teljes lett a filozófia-kameralisztika tanítására kiképzett tanári kar, és a Fellner Jakab által emelt tatai épület is már elég terjedelmes volt minden tárgy tanítására, a szenci épületet egy tűzvész teljesen elpusztította. Eszterházy Ferenc ezért megszüntette az alapítványt, s mivel a tatai iskola alkalmas volt a szenci munka folytatására, s a királynő a 20 szenci ösztöndíjast (alumnust) rendeletileg Tatára helyezte. Így jött létre a tatai Studium Cameraticum, amelynek jogi helyzetét pontosan megfogalmazták.

Ha nem is Szencre vezethető vissza a piarista rajzoktatás, hiszen elszórtan volt rajzoktatás más piarista intézetekben Szenc előtt is, bizonyos, hogy a Collegium Oeconomicumban kötelező tantárgyként előírt „delineatio" egy igen erős rajztanári gárdát hívott életre. Hiszen nemcsak a királyi ösztöndíjas diákokat (alumnusokat) tanította a Bécsben architectus-tanári oklevelet szerzett Lengyel Félix, hanem a szenci katedrán utódját, Laczkó Ambrust[12] is, továbbá a Professorium camerale 17 kamarai tárgyak tanítására készülő tanárjelöltjét is. A szenci Professoriumból került ki Malinovics Ignác, akinek építészettanári munkásságát Dávid Ildikó kitűnő munkája mutatta be.[13] Ugyancsak Malinovics Ignác tanított Lengyel Félixszel és Ettinger Alajossal, egymást felváltva a kalocsai piarista kollégiumban is.[14] Szenci tanárjelölt volt Weisz Lipót is, aki majd rövid ideig Tatán, utána évtizedekig Pozsonyban tanítja a rajzot. Igen finom kivitelű rajzát, a „Cseklészi fácánost" a Piarista Levéltár őrzi.[15]

Tatán tehát 1776 és 1781 között két piarista intézet működött, a gimnázium és a Sutidum Cameraticum. A két közölt rajz jelzésének tanúsága szerint, a fentiek ismeretében tehát nem fér kétség ahhoz, hogy Magyary László és Nedeczky Pál a Tatába helyezett Studium Cameraticum hallgatói voltak, kvalitásos palotarajzaikon pedig megismerhetjük a szenci tűzvész után azonnal Tatára helyezett kitűnő architectura-tanár, Laczkó Ambrus pedagógiáját. Nedeczkyről és Magyaryról nincs egyéb adatunk, őket már valószínűleg Tatán vették fel a Studium Cameraticumba, mert nevük nem szerepel a Szencről Tatára helyezett 22 királyi alumnus névsorában.[16] Nedeczky Pálról azonban tudjuk, hogy tanulmányai végeztével kamarai mérnöki állást kapott.[17]

A Magyary- és Nedeczky-képek historikumának kiegészítése végett röviden ki kell térnünk a nyilvánvalóan iskolai vizsgadolgozatok témájára is. Bár kevés a Mária Terézia-féle palotát ábrázoló fennmaradt képek és rajzok száma, mégsem lephet meg, hogy a Collegium Oeconomicum és a Studium Cameraticum rajziskolájában egy tanévben két ilyen rajz is születik. Inkább az ellenkezőjén kellene csodálkoznunk. A palotaépítés két évtizeden át a magyar nemesség érdeklődésének és büszkeségének tárgya volt, szakkörökben pedig egyike volt a korszak legvonzóbb, de egyben legnehezebb építészeti feladatainak (páratlan fekvés, szűkös terepviszonyokkal való számolás). Egészen természetes, hogy a Collegium Oeconomicumban és a Studium Cameraticumban, ahol magas színvonalú architectura civilis-tanítás is folyt, éppen a várpalota építése nem lehetett érdektelen téma. Nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy akadt a szenci alumnusok közt olyan is, akinek gyerekkorában szeme előtt folyt az építkezés, és amikor több mint egy évtizedre megakadtak a munkálatok, akkor is naponta maga előtt láthatta a kétkupolás hatalmas épület kontúrjait.[18] Azt is feltételezhetjük, hogy a magyar kamara, amely az intézet könyvviteli gyakorlataihoz rendszeresen elküldte a só-, harmincad- és egyéb hivatalok számadásait (két ilyen mintát meg is őrzött levéltárunk), sőt a térképezés tanításához is elküldte egy-egy kamarai birtok rajzát (a béllyei fennmaradt), nehogy irreális és fiktív adatokkal folyjék a tanítás, ennek a kivételezett iskolának minden bizonnyal elküldte az épülő királyi palota egy-egy rajzát is.

A várpalota építéstörténete adatainak értelmezésében szerepet játszhat az ezekkel összefüggő személyi kapcsolatok feltárása. Ezek közé sorolható az alábbi megfigyelés is. Kapossy János és D. Frey írta, hogy Mária Terézia *Horányi Gábor* építési felügyelőtől akkor kívánta a már említett részletes elszámolást, amikor a várpalota új Bau-Inspektorát, Peter Affoltert kinevezte. Felfigyelhetünk

arra, hogy a szenci Collegium Oeconomicum épületeinek pusztulása után Tatába helyezett királyi alumnusok közt két Affolter is van, Ignác és János. A budavári r. k. plébánia anyakönyvei igazolják, hogy a két fiú Affolter Péternek, a királyi palotagondnoknak a gyermeke.[19] Az idősebbnek meg keresztapja a nagy társadalmi tekintélyű Horányi Gábor, Pest-Pilis-Solt megye alispánja, a várpalotai építkezések önzetlen főfelügyelője.[20]

A kínálkozó szálak további nyomozása felesleges. Egy körülményre kell még felfigyelnünk. Ismerve a kollégium diákjainak mozgalmas vakációs életét, tudva, hogy szünidőben csapatostól látogatták és hívták meg egymást a szülői portákra, még távolabbra is, igen valószínű, hogy az országos csodát, a királyi palotát is megnézték, nem is egyszer, annál is inkább, mivel oda rokoni és piarista kapcsolatok révén juthattak.[21]

Beszéljenek most már maguk a rajzok. *Magyary László* rajza a várpalota Ny-i homlokzatának D-i felét ábrázolja, éspedig a főrizalitnak még az udvari kupolának a felét, a 8-tengelyes udvari homlokzatrészt és a déli négyszögű szárnyépületnek 11-tengelyes sarokrizalitokkal élénkített homlokát. (57. kép) Az egész nyugati homlokzat ritmikája tehát, zárójelbe téve a meg nem rajzolt, szimmetrikus északi részt:

(3+5+3 6+2) +2+6 3+5+3.

Az udvari homlokzat és a szárnyépület homlokzata közt a valóságban 9 ablaktengelyes mélységkülönbség van, amelyet a projectio orthographicában rajzolt kép nem érzékeltet.

A földszintet vízszintes sávozás díszíti. Feltűnő a rizalitok kiképzése. A két sarokrizalitnak attikán ülő, manzárdpavilonokkal is meghatározott felületét 4–4 óriáspilaszter választja le a homlokzat többi részétől, építészetileg harmonikus benyomást keltve. A kupola melletti manzárdtető alatt azonban 5 ablaktengely foglal helyet – felemás kiképzéssel és elütő hangsúllyal. A pilaszterekkel leválasztott két óriásablak külön kis rizalitot képez, a többi 3 ablaktengelynyi falfelület viszont az előbbivel már teljesen divergens.

Ennek a statikai egyensúlyvesztésnek az okát a Zeller- és Hillebrandt-féle alaprajzok segítségével pontosan meg tudjuk állapítani. Az emeleti alaprajzok szerint ugyanis a főrizalit 3 ablaka, valamint a tőle jobbra és balra 2–2 ablak, összesen tehát 7 ablak a „der Ritter-Saal" jelzésű díszteremből nyílik, amely két szint magasságú, amint ez a mellékelt Nedeczky-kép metszeti részén jól látható is. A Zeller-féle képeken ebben a szélességben, tehát a főrizaliton is, még ugyanolyan egyszerű ablakok nyílnak, mint a homlokzat többi részén. Ez kívülről is dísztelennek látszott, de a terem belsejének fényhatása is egyhangú volt. Így az építész a díszterem egész szélességében gazdagon dekorált óriásablakokat és felettük elfekvő ovális kisablakokat alkalmazott. Kelényi úgy véli, hogy Hillebrandtnak 1765 után első ténykedései közé tartozott az új homlokzati architektúra megteremtése.[22] Indokot az adhatott, hogy: „a termet, amelyet Zeller még Rittersaal-nak jelölt, az épület eszmei centrumává, trónteremmé alakítsák át, s e rendeltetést a külsőnek is el kell árulnia".[23] (59. kép)

Az eddigi adatok alapján (Pichler–Mansfeld-metszet látképe, 56. kép) úgy vélték, hogy ez a divergencia az egyetemi átépítések során keletkezett.[24] Magyary képe azonban az épületnek korábbi formáját mutatja, amit egyebek közt a nem hangsúlyozott ablakok egyszerűbb, Zellerhez hasonló kiképzése is igazol. A Magyary-kép egy olyan korai tervrajznak a másolata, amely a Zeller-képeken látható művészi elképzeléseknél újabbat mutat, de még nem láthatók rajta az egyetemi átépítésekkel kapcsolatos változtatások. Magyary képe tehát új adat a várpalota tervrajzai között. Kelényi György figyelt fel arra, hogy a díszterem nyílásainak ilyen kialakítása teljesen azonos formában Hillebrandt nagyváradi püspöki palotatervén is szerepel (60. kép), s ezzel is igazolja, hogy „az új nagyudvari architektúra tervezője Hillebrandt volt" az 1760-as években.[25] A pince- és tetőablakokat is számítva, összesen 11-féle ablaknyílást tüntet fel és rajzol meg nagyon gondosan a szerző. Észrevehetjük, hogy az ablaknyílásoknak rangjuk van, és eszerint részesülnek több vagy kevesebb díszítésben. A függőleges tagolást jól hangsúlyozó, emeleteket átfogó pilaszterek a három rizaliton, illetve az oszlopok a főrizaliton a homlokzat legszebb díszei.

A tökéletes mértani munka mellett figyelmezett és gyakorlott rajztechnikát meg adatgazdagságot (vázák, óra, kémények, főpárkány, saroklekerekítés, kupoladíszítés, mindezeknek Zellertől eltérő, vagy pontosabb ábrázolása) nyújt Magyary kiváló rajza, amely a palotaépítés történetéhez újabb dokumentumul szolgál részletessége és újabb adatai miatt.

Mindkét rajz – Magyaryé és a bemutatandó Nedeczkyé – finom vonalú, apró részleteket is ki-

dolgozó tusrajz. Az iskolából származó egyéb rajzokat és tankönyveket is figyelembe véve, pontosan feltárható az a műhelytechnika, amelynek néhány jellemző jegyét itt és alább, Nedeczky rajzával kapcsolatban érdemes megemlítenünk. A kiváltságos iskola felett főfelügyeletet gyakorló és eleven érdeklődést tanúsító Helytartótanács utasításainak megfelelően kevés színnel dolgoznak. A mértani munka pontossága, a mérő- és rajzeszközök gyakorlott használata, a tiszta és világos rajzolási készség az, amit ismételten sürgetnek vagy dicsérnek a vizitációk (iskolalátogatások) vagy trimeszterenként Pozsonyba felterjesztett delineációk (építészeti vagy földmérési rajzok) megbírálása alkalmával. A felügyeleti hatóság azt figyeli, hogy a kamarai szolgálatra készülő alumnusok milyen fokon tudják elsajátítani azokat az alapkészségeket, amelyek a mérnöki gyakorlatot is megkívánó munkakörükben nélkülözhetetlenek lesznek. Ez a prakticizmus azonban nem veszélyezteti az architektúrában nélkülözhetetlen esztétikai nevelést. Felesleges szólnunk a vezető ízléséről és szeméről, amely befolyásolta a dolgozatok témaválasztását és magas színvonalú kivitelezését. E helyt legyen elég csak az iskolában használt tankönyvek és segédkönyvek gazdag rézmetszet-mellékleteire utalnunk, amelyek közt százával találjuk a nagy művészek jeles alkotásait, illetve ezeknek szakmódszertani kidolgozásait. Ezeket a tankönyveket pedig derekasan használták. A rajzok értéke a toll- és tusmunka. A mellékelt reprodukciók csak kevéssé tudják tükrözni Magyary és Nedeczky rajzának szó szerinti értelemben vett finomságát. A díszítőelemek aprólékos rajza pl. a rézmetszeteken nevelkedett szem igényességét árulja el. Az építészeti tan- és szakkönyvek a 18. században tündöklenek a szép és pontos rajzoktól. Davilier francia építész háromszor adja ki polgári építészeti könyvét, s maga állítja, hogy illusztrációját saját kezűleg igyekezett egyre finomabban rajzolni és metszeni.[26] Davilier 3. kiadásának német fordítását a kollégiumban tankönyvül használták. Részleteiben is aprólékos kidolgozású rajz Magyaryé, és becses adattá válik a várpalota régi képének rekonstruálásában. Az ablakok, ívek, oszlop- és pilaszterfők, rácsok és erkélyek, falmezők, oszlopsorok, balusztrádok, frontok, kémények, armatúrák, címerek, koronák... nemcsak gyakorlott rajztollra, jó mértani gyakorlatra, hanem nagy szorgalomra és tanáruk igényességére is vallanak.

Nedeczky Pál rajza (58. kép) a corps de logis keresztmetszete és a D-i szárnyépületnek az udvarra néző homlokzata a díszkapuval; a két kupolának, a manzárd pavilonokkal élénkített nyerges manzárdtetőnek ábrázolásával, ÉD-i nézetből. Rajzának színezése gyakorlottan egyenletes. A tetőt enyhe téglaszínnel, a metszett gerendázatot és mennyezetet citromsárgával, a falak és boltozatok metszetét pedig rózsaszínnel festi. A fény és árnyék érzékeltetésére a fehértől, ill. világosszürkétől a feketéig gazdag árnyalást használ. A mélységi sötétítés különösen a metszetben feltárt termek, tárgyak érzékeltetésében plasztikus hatású. A két kupolának ilyen részletes képét egyébként más rajzokon nem látni.

Az architectura civilis dolgozatok általában másolatok, de műszaki vagy esztétikai szempontból tanártól kitűzött más-más céljuk van. Nedeczky szép architektonikai feladatot oldott meg. Igen fejlett eürüthmiai érzékkel lerajzolja a D-i szárnyépületnek a cour d'honneurre néző homlokzatát; észrevéve és kihasználva azt a lehetőséget, hogy a főépület törzsét átmetszve egyfolytában és ugyanabban a projectio orthogtaphicában szemléltetheti a palotát NyK irányban. Valóságban a díszkapus homlokzatrajz síkja és a metszet síkja között 7 1/2, ill. 9 1/2 ablaktengelynyi mélységkülönbség van. A végtelenből néző szem ezt nem érzékelheti és egy folytatólagos síknak látja a kettőt.[27] Szellemes megoldás, mert ezzel a rajz a maga adatgazdagságával nemcsak igen tartalmassá válik, hanem egyúttal érdekessé is. Ti. a Krisztinavárostól a Dunáig egy rátekintéssel átfogja szemünk a palotát és könnyebben szemlélhetjük ritmikai szépségét is.

A rajznak a metszeti része csak akkor hiteles, ha a metszési síkot a két kupola tengelyébe helyezzük. Igen, de ebben az esetben a szerző nem adhatná a két kupolát, hanem csak metszetüket. Pedig a kupolák gondos és az egész képen uralkodó alakja maga is azt vallja, hogy szerzőjük hivalkodóan rajzolja őket, hiszen ezeket a kupolákat a kortársak csodálatosnak tartották. Meg aztán a Rittersaalt és a sala terrenát is szemléltetni akarja, holott ezek még a kupolán is túl vannak. A kupolán inneni széles manzárdtetőt is meg akarja mutatni – még ez a legkönnyebb. A mintául szolgáló művész architektus úgy oldotta meg feladatát, hogy egy metszési síkon tünteti fel mindazt, ami valójában két fiktív metszetnek sok adata, metszetlenül hagyva mégis azt, aminek a külsejét akarja bemutatni.
A szemlélő rájön erre, ha a mellékelt, Mansfeld után készült Stefka-rajzra tekint. (56. kép) Hiszen rögtön szembe ötlik, hogy a 2 metszet között látható 3 ablaktengelyes világítóudvar (Lichthof) csak a két kupola és az őket közrefogó két széles manzard négyszögében lehet.

Nedeczky rajzának figyelmes szemlélésekor rá kell jönnünk, hogy szerzőjének egy különleges feladatot kellett megoldania. Úgy is mondhatjuk: eürüthmiai jellegű architektonikai dolgozatot kellett rajzolnia a királyi palota rendelkezésére álló rajzai alapján. Feladata: minél mélyebben fel kell tárnia az ábrázolt épületrészen a szép ritmikát, ugyanakkor sok adatot kell szolgáltatnia az épületről.

A rajz első feladatáról, a homlokzatmetszet-ötvözetről nem kell többet szólnunk, a ritmikáról azonban igen. Az épületek eürüthmikája a kor legtöbbet hangoztatott architektúrai-esztétikai igénye. Idézzük a kollégium legfontosabb matematikai könyvét, Chr. Wolf 2. kötetét. Bőségesen szól az eürüthmiáról mint nagyon fontos tudnivalóról: „Die Eürythmie oder Wohlgereimtheit ist die Aehnlichkeit der Seiten bey einem unähnlichen Mittel ... Ein Exempel gibt die äusserliche Gestalt unsers Leibes" – mondja a definíció. Segítségével a szem erőltetés nélkül át tudja tekinteni az épületet, fel tudja fedezni szépségeit, a lélek pedig könnyen el tud merülni a szépség varázsában. Az eürüthmiát nem szabad figyelmen kívül hagyni sosem, „wenn man auch nur im geringsten von der Eürythmie abweichet, das gute Ansehen so bald verderbet wird, so muss der Baumeister dieselbe sorgfältig ... in Acht nehmen".[28]

Nedeczky rajza sajátos metszési műfogásával a következő szembeötlő ritmusokat – mondhatjuk így is –, rímpárokat tárja fel szemléletesen, csak néhányat említve: a két tökéletesen egyformán, de ellenkező oldalról kirajzolt kupolát, a két órát a sajátos lanternában, a kupolák 2–2 csúcs- és homlokzatvázáját. A kupolák ritmizálnak a szárnyépület két manzárd-pavilonjával, a két metszet a két rizalittal. Szép ritmikát és kitűnő statikát mutat a díszkapu körüli ötféle ablak (kis-, közép- és nagyablak, lapos szegmentívvel és félkörívvel, simán vagy pilléresen, osztókővel vagy anélkül, miroir díszítésű mellvéddel vagy egyszerű négyszöges falmezővel) az emeletek rangja, illetve a rizalitok és óriáspilaszterek hangsúlya szerint, mutatva, hogy a statikai központ a díszkapu. Ellentétes ritmusokat is észlelünk: a kapu díszes falmezejével ellentétes a Lichthof kopársága, a berajzolt metszettel a vakmetszet.

Folytathatnók még a szabályosságok felsorolását, az architektúra magától értetődő művészi ritmikájában azonban nem szükséges belemenni. Most csak az lehet a célunk, hogy rámutassunk a rajz szerzőjének hangsúlyozó eljárására, „rendezői" munkájára.

Nedeczky adatgazdagságának bemutatására az említetteken kívül még a következőket soroljuk fel: A sala terrena metszeténél félköríves teremnyílást látunk, lépcsővel, kettős ion oszloppárral, a belső páron füzérrel díszített vázákkal, a hengeresen előudorodó zárókövön koronás címerrel, az armatúrán 3–3 lófarkas zászlóval. A díszterem (Rittersaal, trónterem) dekorációja a leggazdagabb. Középen félköríves teremajtó nyílik, osztókő nélkül; kétoldalt kompozit oszloppárok támasztják alá a szépművű vasrácsos erkélyt (Trompeten-Gänglein). Az erkélyen az alsó ajtóval egy tengelyben félköríves ajtó van magyar címerrel, koronával, harsonás angyalokkal, lófarkas armatúrával. A díszterem egyéb ékességei: kagylós, félköríves montant-os szoborfülkék, felfutó talpon álló szobrokkal (országalmát tartó király, pap). Az erkélyfalon tájképek és portrék, hercegi címert és koronát tartó mitológiai alakok, vázák.

A metszet feltárja a főfalak vastagságát, a termek magasságát, az ablakmélyedéseket, az ablaknyílások nagyságát, az építészeti elemek (fal, padló, födém, boltozat) összekötését. Bemutatja a *négy*szintes világítóudvart (az 1. és 2. emelet az ún. Garderoben- v. Zwischen-Geschoss) kizárólagos övpárkány tagolással. Figyelemre méltó a szárnyépület középpontjában elhelyezett díszkapu dekorációja: emelt félkörű ívzáras, a hengeresen előugró zárókőre akantuszlevél borul, a zárókövön bojtos párna, rajta a korona, amelyet kétoldalt a kapu szemöldökén fekvő angyalok tartanak. A kapu montant-jának mezejére lambrequin csüng alá (ilyen lambrequin motívumok a kupolák vonaldíszítései közt is láthatók).

A Mária Terézia-féle palotáról fennmaradt egyéb rajzokkal is igazolhatóan Magyary és Nedeczky rajzának *homlokzati* adatai hitelesek. A díszítések rajza beszédesebb, sokkal kifejezőbb és biztosabb a többieknél. A metszetről, helyesebben a termek belső berendezéséről már nem merjük ugyanezt ilyen határozottan állítani. Magyary és Nedeczky rajza a leghitelesebb helyről, a királyi palota ügyeinek vezetőitől, Horányi Gábortól és Affolter Pétertől kapott eredeti rajzok alapján készülhettek, ugyanúgy, mint a Zeller-képek. A Zeller-képeknél azonban újabbak, pontosabb és részben ismeretlen adatokat tartalmaznak. Mégis az épület régebbi állapotát tükrözik, mint keletkezésük ideje (1779). Az újabb kutatás (Kelényi, Dobrovits) kedvezően tudja segíteni a tatai diákok képeinek időbeli elhelyezését, sőt majdnem bizonyossá teszik, hogy F.A. Hillebrandt volt a lemásolt tervezőművész.

A két rajz a Collegium Oeconomicum tatai rajzműhelyében a Studium Cameraticumban készült. Megértjük, hogy a kollégium rövid élete alatt miért tudott aránylag olyan sok kamarai mérnököt adni az országnak, ha falai közt – hanyatló korszakában, Tatán is olyan kiváló rajztanítás folyt, amilyenről Magyary és Nedeczky két királyi palotarajza olyan beszédesen tanúskodik.

JEGYZETEK

1. MILLER, J.E.F.: Epistome vicissitudinum et rerum memorabilium de libera regia ac metropolitana URBE BUDENSI, ab Ejus Nativitate, Anno quippe MCCXLII. ad praesentem usque Annum MDCCLX per nobilem Johannem Elemos. Ferdinandum Miller, Ejusdem Civitatis Juratum Ordinarium Notarium. Budae. Typis L. Fr. Landerer Typogr. ad Auream Navem.
2. KAPOSSY J.: Mária Terézia budavári királyi palotájának tervező mestere. Arch. Ért., 1928. 166–187; KAPOSSY J.: Mégegyszer a budai királyi palota tervező mesteréről. in: Műv.Tört.Ért., 1953. 129; VOIT P.: Barokk tervek és vázlatok 1650–1760. Katalógus. Magyar Nemzeti Galéria. 37. sz. Budapest 1980.
3. ... Reaedeificatione itaque Residentiae Regiae erga ejus praeces clementer concessa magnifico ejusdem genio, atque subacto in deligendis Architecto ideis judicio concredita. Miller i.m. 124.
4. A plébániatemplomban Bajthay Antal piarista mondta az alkalmi ünnepi beszédet. Majd Althan Károly váci püspök vezetésével körmenet indult a karmelita kolostortól, hogy Jadot alaprajza szerint Mikovinyi Sámueltől felmért területen a püspök letegye az alapkövet és megtegye az első kapavágást. A szertartást a nép leírhatatlan ujjongása, trombitaszó és az üstdobok állandó puffogása kísérte. (Miller i.m. 131.) A számadásokból tudjuk, hogy Jadot architektusnak, Mikovinyi matematikusnak és Bajthay piaristának ez alkalommal, érdemeiket elismerve 210 forintot (50 körmöci), illetve Bajthay Antalnak a beszéd kinyomtatására 226 forint 47 xrt adtak jutalmul Grassalkovics kamaraelnök rendeletére.
5. „Fabro lignario Pestiensi Leopoldo pro tecto R-ae anticipati sunt per partes, uti quietantia ejus annuit ... fl 5800" KAPOSSY: Mégegyszer ... i.m. jegyzetanyagban.
6. DOBROVITS, D.: Bauarbeiten am königlichen Schloss von Ofen zur Zeit Maria Theresias. In: Schloss Halbturm 1980. Maria Theresia als Königin von Ungarn. Ausstellungskatalog 135.
7. Erre az összefüggésre tanulmányom lektora, Dobrovits Dorottya hívta fel figyelmemet.
8. KELÉNYI GY.: Franz Anton Hillebrandt (1719–1797) Bp. 1976 „A stíluskritika ... a 60-as évekre datálja" 40. l.
9. A Szent Jobb 1771-ben került több mint 2 évszázad múlva haza, a várpalota Szent Jobb-kápolnája erre a célra épült.
10. VOIT P.: A francia barokk művészet jelenségei Magyarországon. In: Magyarországi reneszánsz és barokk. Bp. 1975. Szerk. Galavics G. 451.
11. Labores Architectonici Variorum. Piarista Levéltár.
12. Laczkó korábban az 1765–66. és 1766–67. tanévben maga is hallgatója volt a Collegium Oeconomicumnak, az építészetben Lengyel Félix tanítványa, később az alumnisok prefektusa, majd 1770-ben Królig Vazul szenci architectura-tanár asszisztense. 1771-től a Collegium Oeconomicum fennállásáig Szencen és Tatán, összesen 10 évig ő töltötte be az architectura civilis tanszékét. Mindkét helyen ő volt az elegantior scriptura és a calligraphia tanára is.
13. DÁVID I.: A kolozsvári egyetem építészeti oktatása a XVIII. század végén. In: Művészet és felvilágosodás. Művészettörténeti tanulmányok. Szerk.: ZÁDOR A. – SZABOLCSI H. Budapest, 1978.
14. GÁL I.: A kalocsai piarista kollégium története (1765–1860) Budapest, 1938. 48–50.
15. A Piarista Levéltár bőven adja a különböző intézetekből származó, MOJZER M. alapvető *Architectura civilis* című értekezésében (Művészettörténeti Értesítő VI. [1957] évf. 2–3. sz. 103–118) jórészt agnoszkált lapokat. Tata, Tallós, Vác, Kolozsvár, Kecskemét, Kalocsa azok a piarista intézetek, ahonnan fennmaradtak. Egészen biztos, hogy más lehetett a rajztanítás motívuma Tallóson, ahol a piarista árvaházban iparra tanították a növendékeket és ismét más a kolozsvári és váci Theresianumban, ahol műértő főúri építőket neveltek. A piarista rendalapító szegény gyermekekkel foglalkozott, tehát szükségszerűen gyakorlati, életközeli, hasznos tárgyakat kellett tanítania. Az évszá-

zadok során természetesen nagy ívet tett meg a piarista tanítási rend, de mindig vissza-visszatérő és felszínre törő volt az úgynevezett hasznos tárgyak tanítása. Szenc sugárzó körén kívül esnek: Révai Miklós, nemcsak nyelvész professzor, hanem Győrben és Esztergomban csodálatos tollú rajztanár. Úttörő a magyar nyelvű építészeti tankönyv megírásában (A Várasi Épitésnek eleji, Buda 1780). Küszködve, de már magyar szaknyelvet teremt (szimmetria – tagrend; eürüthmia – szebbköz). Dugonics András egyetemen tanítja az építészetet. A színháztörténetben nevezetes Simai Kristóf piarista (Igazházija az első színrevitt magyar dráma) Bécsben tanult és Kassán tanított rajzot. A rendtörténet mint érdekességet tartja számon, hogy Kisszebenben az iskola rajztanfolyama olyan keresett volt, hogy még a szomszéd Lengyelországból is jelentkeztek rá hallgatók, köztük egy 40 éves férfi 1750-ben. (BIRO I. – BALANYI GY.: A magyar piarista rendtartomány története, Budapest, 1943.) SZABOLCSI H.: Magyarországi bútorművészet a 18–19. század fordulóján (Budapest, 1972.) és BIBÓ I.: A magyar építészeti szakirodalom kezdetei. Építészeti szakkönyvek Magyarországon a XVIII. században. Művészet és felvilágosodás. Művészettörténeti tanulmányok (Budapest, 1978. 27.) sokoldalúan tárják fel a rajz- és architectura civilis tanításának kezdeteit. Találó Bibó megjegyzése: az utóbbi időben egyre erősebb hangsúlyt kap az a felismerés, hogy a 18. századnak és a 19. század első felének magyar építészettörténete nem írható meg a mintakönyvek, tankönyvek valamint a céhes és iskolai építészetoktatás szerepének feldolgozása nélkül.

A Piarista Központi Könyvtár – jellegzetes „hagyaték" könyvtár – többszörös példányban őrzi a nevezetesebb építészeti szakkönyveket és rajz-mintakönyveket: J.F. Penther, S. Le Clerc, L. Chr. Sturm, N. Goldmann, Joh. Jac. Schübler, Pozzo (Puteus, Andr.) D'Aviler. Bar. Vignola, Chr. Wolf, Dupein, Molnár János ... mindegyikben az egykori tulajdonosok posszeszori bejegyzése: Dugonics, Laczkó Ambrus, Veisz Lipót, Valero J., Noller A., Malinovics I., Ettinger A., Königasacker J., Révai M. Említsük külön: „Ex libris Nicolai Révayi": „Oculum animunque delectans Emblemantum Repositorium, mille imagines symbolice, cum Latinis, Gallicis, Italicis et Germanicis Lemmatibus illustrae, Nürnberg 1732", ismeretlen szerzőtől, mert a szakirodalomban kevéssé ismeretes mintakönyv.

16. Talán helyes, ha nyomatékul megemlítünk még egy körülményt. A Piarista Levéltárban az említett Magyary- és Nedeczky-rajzokkal egy tekercsbe helyezve találunk egy szintén 1779-ből Tatáról származó, a fentiekkel azonos technikát mutató rajzot, amely egy kupolás templom keresztmetszetét és alaprajzát ábrázolja. A mű jelzése: „Gezeichnet durch Joseph Moritz in Ke. Kö. Stifte zu Tottis 779". A jelzés tehát azonos az előzőkével. Móritz Józsefről azonban már többet tudunk. Neve szerepel a Szencről Tatába helyezett diákok lajstromában. Mivel azonban Bécsben tartózkodva, 1777 januárjában még mindig nem érkezett meg Tatába, tanévet vesztett. Ez a magyarázata annak, hogy szenci kurzustársai már végeztek Tatán, amikor ő még együtt szerepel egy fiatalabb évfolyam diákjaival, Magyaryval és Nedeczkyvel.

17. FODOR F.: Térképírás I. Bp. 1952–4. 138. A Térképészeti Közlöny 15. sz. különfüzete.

18. Pröbstl József.

19. Budavári r. k. plébánia, Kereszteltek anyakönyve.

20. A Piarista Levéltárban őrzött anyakönyvek (Rulla) szerint Horányi Elek piarista történettudósnak édesapja volt Horányi Gábor, Bajthay Antal pedig mostohafia volt Grassalkovicsnak.

21. Adrianus Kiss, Diarium Szempcziense. Piarista Levéltár, For 0–10 fasc. 1.

22. KELÉNYI GY.: Franz Anton Hillebrandt (1719–1797) Budapest 1976. 40.

23. Dobrovits Dorottya 5-tengelyesnek mondja a termet: „Der fünfachsige, zweigeschossige Saal wurde unter Beibehaltung der Terrasse durch einen flachen kaum angedeuteten Risalit hervorgehoben. Über den rundbogigen erhöhten Fenstern des Pianino Nobile erschienen ovale Fenster, die durch ein Gesims mit reichem Blumendekor zusammengefasst waren." DOBROVITS D. i.m. 137.

24. KAPOSSY J.: Mária Terézia budavári királyi palotájának tervező mestere. Archeológiai Értesítő, 1928. 178.

25. KELÉNYI GY.: i.m. 40.

26. DAVILER: Zivil-Baukunst, Vorrede und Einleitung zu der Architectur, Augsburg 1767.

27. „Wenn die Distanz des Auges von der Figur unendlich gross angenommen wird, so nennt man es *projectionem orthographicam*, Wenn aber diese Distanz nicht grösser angenommen wird, als die ist, in welcher man noch deutlich sehen kann, so heisst die *Projectio scenographica* oder *perspectiva*" – Vollständiges Mathematisches Lexicon, Leipzig 1747.

28. Chr. Wolf, Anfangsgründe II. Baukunst 14.

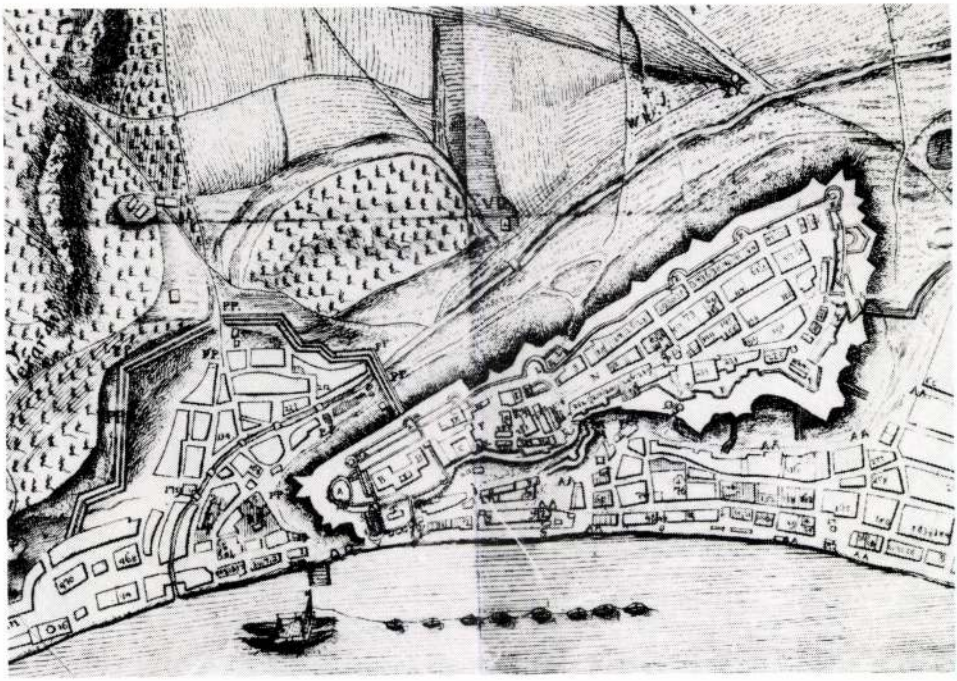

54. Binder János Fülöp: A budai várnegyed és környékének alaprajza, 1760. rézmetszet (részlet)

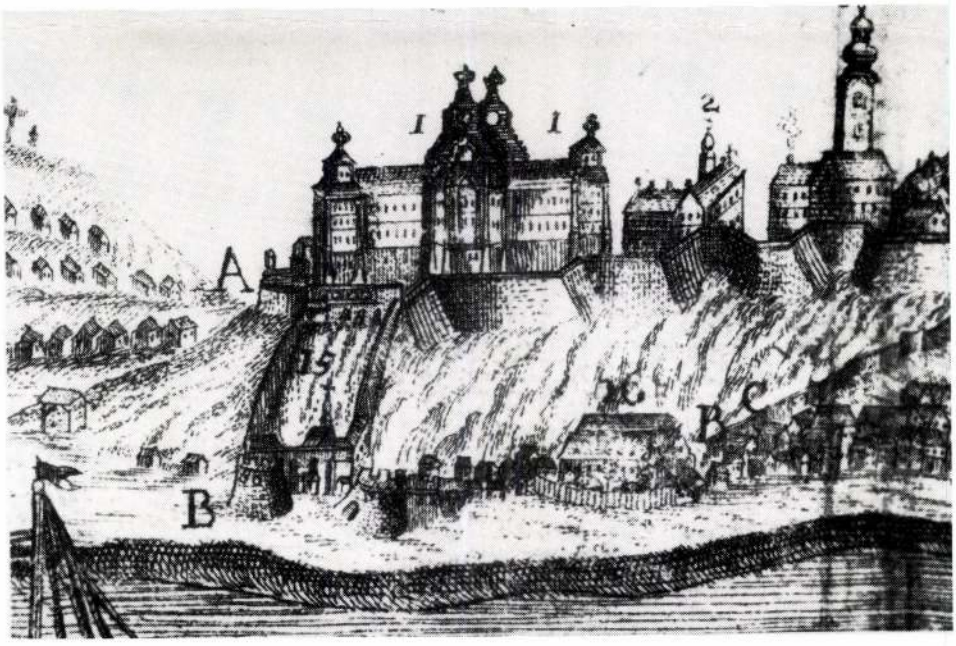

55. Binder János Fülöp: A budai királyi vár látképe, 1760. rézmetszet (részlet)

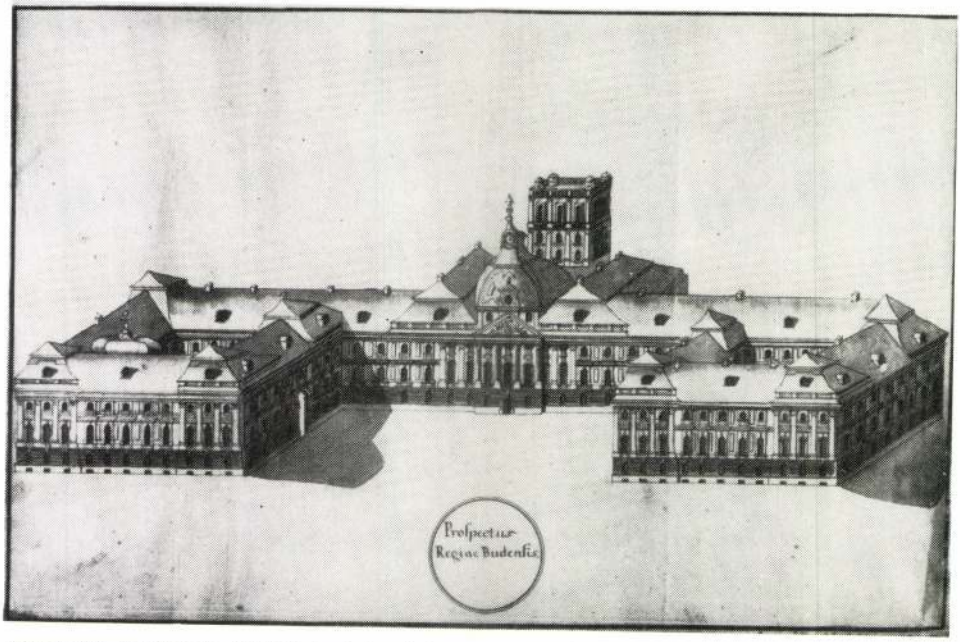

56. Steffka Antal: A budai királyi palota mint az egyetem székhelye. Egykorú lavírozott tusrajz, Pichler–Mansfeld rézmetszete (1779) után. Budapest, Piarista Levéltár.

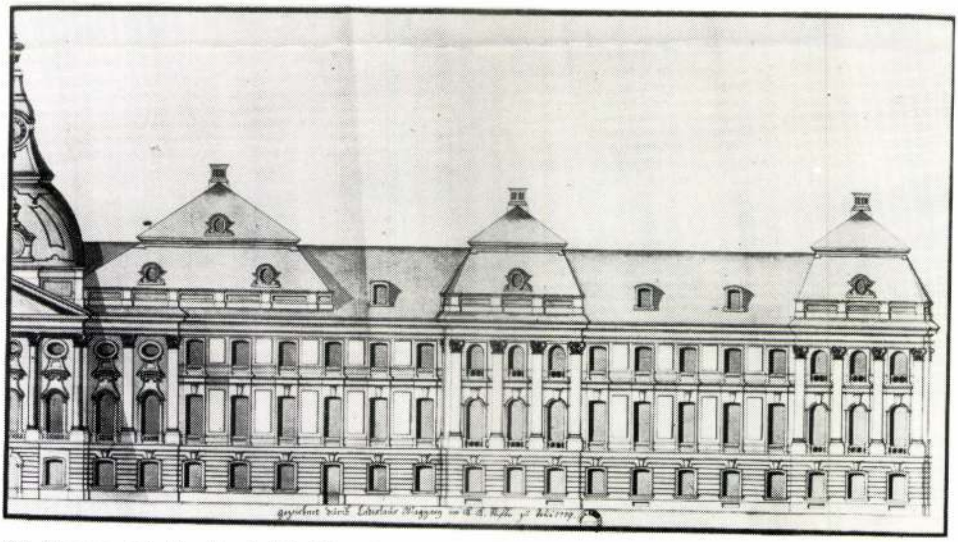

57. Magyary László: A budai királyi palota homlokzatrészlete, 1779. lavírozott tollrajz, Budapest, Piarista Levéltár.

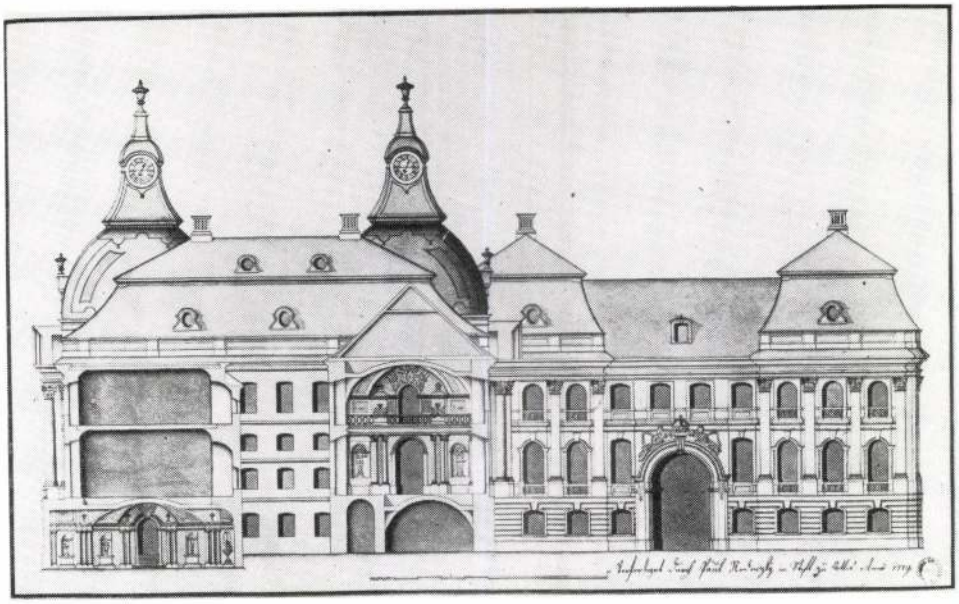

58. Nedeczky Pál: A budai királyi palota metszete és oldalnézete, 1779. lavírozott tollrajz, Budapest, Piarista Levéltár.

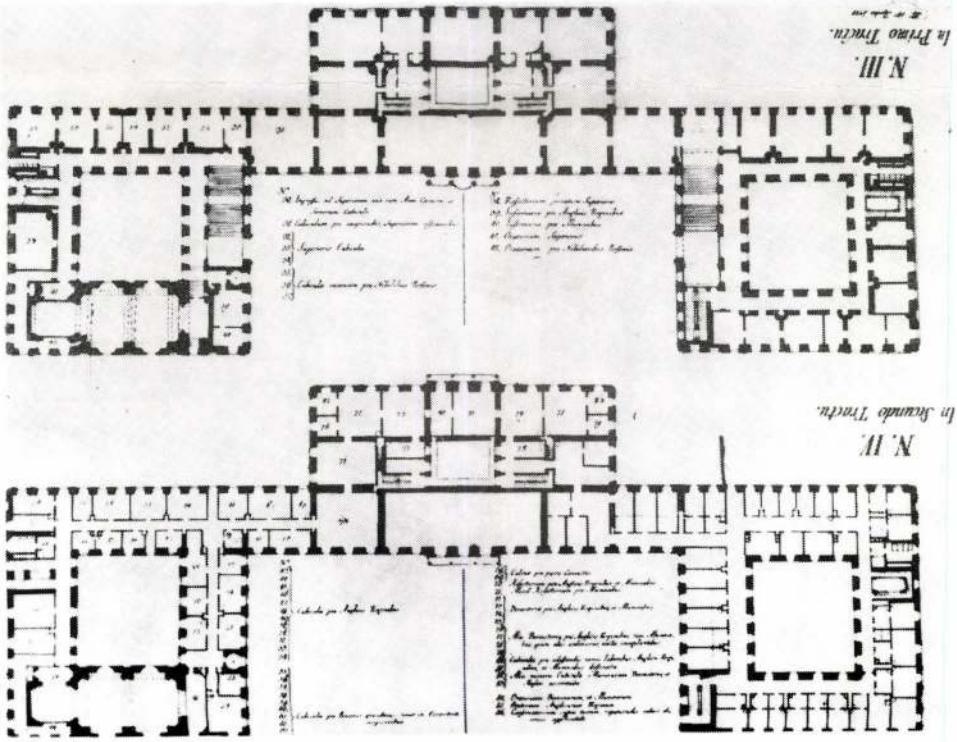

59. Hillebrandt, Franz Anton: A budai királyi palota földszinti és emeleti alaprajza, 1770. (Kelényi után)



60. Hillebrandt, Franz Anton: A nagyváradi püspöki palota homlokzata.

Nedeczky Pál

Rajza: A budai Királyi palota Zelet-
nyugati metszetei és homlokzatai. 1779.
a 463. oldalon – repro.

Magyarországi reneszánsz és barokk
Akadémiai Kiadó Bp.1975.

NEDECZKY Pál

1779 rajza a budai várról

HEGYI Ferenc: Uj adatok a tatai piarista kollégium XVIII. századi történetéhez. = Piaristák Magyarországon 1642-1992. Bp., 1992 142-143.p.

NEDECZKY Pál

GÁL Tibor: Adalékok a budai királyi palota 18. századi épitéstörténetéhez. (1712-1770). Művészettörténeti Ért. 1992. 1-4.

75. ill.

Visitatio Canonica : Az Esztergomi Főegyházmegye Barsi Főesperességének egyházlátogatási jegyzőkönyvei 1747-1674. Vál., bev. Tomisa Ilona. Bp. : MTA Néprajzi Kutató Intézete, 1992

M D K

Nedelkovits Joannes, Zombor.

festő

Kapossy János: Építők, szobrászok, festők és grafikusok Magyarországon 1828-ban. Miv. Ért. 1952. 1.sz. 138 l.

R. D. K

NEDELCOVICI Stella

1923-ban Nagybányán a Szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya ... 335. l

M.D.K.

NEDELCOVICI Stella

1922-ben Nagybányán a SzabadiskolaX tagja

Réti: Nagybánya.... Bp. 1954. 335.1.

R. D. K

NEDELEOVICI Stella

1924-ben Nagybányán a Szabadiskola tagja

Róti: Nagybánya ... 336. l.

M. D. K.

NEDELOVICI Stella

1926-ban Nagybányán a szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya... 337.l.

NEDELCOVICI Stella M.D.K.

1929-ben Nagybányán a Szépművészeti Iskola tagja

Réti: Nagybánya... Bp. 1954 339.l.

NEDELKOVITS MIKLÓS

aranyműves inas /Walitsh Simon aranyműves mester inasa 1720 után

Budapest régiségei XIX. évf. 1959. 222. 1

Nedeljković Miklós

Millenianni kiállítás, horvát szlavon
tárt emlékek között 256. sz. a.
Erekbyetartó Ravanica temp
lom tervrajza. A mutáját
Nedeljković Miklós kiszi tette
Črnojević idejéből. A mutá-
nak 1705. évből való tekrata
van. A ravanicai kolostor
szulajdona.

H

208.1.

Nedeljkovics Miklós

Ohrid

lád

Cr Sz II 318 l

..... *műhely.*

lyfőnökség!

év ..... hó ____n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

ztam.

.. évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Nedelykovics Miklós

Otvos

1707

Laisa

Pulszky – Radisics

Az otvossag rendeli

I k. 117 l.

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhel

Miután keresményemnek 191....

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbiz

Kelt ....., 191....

.....

tanu.

.....

tanu.

Nedetzkovics Miklós

Ötvös

lásd

MZom 123. l.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Enged

.....

a műhelyfőnök
al

8. sorsz. Műhelyi minta

Nedelykovics Miklós

ötvös 1705

l.

Ráth György 1896.

103. l

SOLYMOSI KÉPSZALON
BUDAPEST, IV., KÁROLY KIRÁLY-UT 26.
TELEFON: 189-762.

POSTATAKARÉKPÉNZTÁRI CSEKKSZÁMLA 674

Nagyságos

Ifj.

Ezennel i

keretezett olajfestmény

öt pengőt felvettem .

Nedelykovics Miklós
ötvös 1707

Lásd

Půl Rad
I. 117, 118 l.

Építés.

Glas
(Ka

Kožar

Nedeljkovics, Timotheus

Zimonyi ötvös 1773.

1.

Ráth György 1896

105. l.



78709

Timotheus. Nedelykovics

Ötvös. Zimony 1773.

Část

Czegphe 634 l.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása

Engedél

.....

a műhelyfőnök va
aláír

8. sorsz. Műhelyi minta. –

Nedelkov Lázár

okl. építészmérnök
Lejvidéken
szül 1899. Szegeden
élete.

lásd
s
Csékmagyvárosok

189. hasáb

5 –

495. Német festő, 1695-ből: Wöi
archép, Vászon, olaj, 44 × 32 cm.

Nedelykov Ákos, építész

a Belváros déli részének rendezése. Tervpályázat, 1985.

a pályaművek díjazása:

a Bizottság 80-80000 Ft-os V. díjban részesítette a 2. bírálati sorszámú pályaművet is; szerzői: Bájthe Tamás, Hermány Géza, Kapy Jenő, Tóth Tibor, László Zoltán, Nedelykov Ákos, Nagy Ildikó, Andrásné Baranyai Klára és Kovács András.

4. V. díjas terv. (repr.)

Magyar Építőművészet, 1986. 3., 18-old.

Neder

Károsultak /

Országos Magyar Képzőművészeti Társulat által
Szegeden rendeleztt kiállitás, 1876. katalogusa

Neder Ernő

1905/6 - 1906/7 I.

Ferkèpzomfoiskèvk

117.C.

Nedes Péter

ácsm.

Bc 1818

Szm. Földvár

Tp. u. o.

Schneider

222. l.

Remek munka,

nélkül vették

fel

gozatával. — *Ifj. dr. Kozma Jenő* ügyvédjelölt, Budapestről, a német ügyvédi nyelv tökéletes elsajátítása céljából praktizált dr. Deutsch ügyvédnél. — *Mayer István,* Budapestről, az Abiturientenkurs der Handelsakademie hallgatója volt. — *Nagy Elemér* szinházi rendező, a követség sajtóosztályának titkáraként dolgozott. — *Pálovics Sára,* Sopronból, a Graphische Lehr- u. Versuchsanstalt fényképészeti szakosztályán elvégezte a II. évfolyamot. — *Ifj. Schill Fülöp* zeneszerző, Szegedről, zeneszerzési tanulmányait dr. Zádor Jenő bécsi konzervatóriumi tanárnál folytatta; komponált zenekari és zongoraműveket, vegyeskart és dalokat, melyek nagyrészt előadásra is kerülnek. — *Szelnár Aladár,* IV. éves joghallgató, Budapestről, a Handelsakademie Abiturientenkurzusát végezte el. — *Gróf Teleki Géza,* egyetemi hallgató, Budapestről, geológiai tanulmányokat folytatott a bécsi egyetemen és geológiai doktorátusra készült. — *Vidor Magda,* Budapestről, az Allina magánkereskedelmi iskola egyéves tanfolyamát végezte el.

Egy szemeszternél rövidebb ideig folytattak tanulmányokat felvett, illetve beutalt vendégtagokként: *vitéz dr. Dániel Elemér* klinikai tanársegéd (csonttörések gyógyítása), — *Deutsch Ervin* kereskedelmi akadémiai hallgató (tanfolyamlátogatás), — *Gerevich László* bölcsé-

Nedeczky Ferenc

Illusztráció

Nedeczky Ferenc: pont, pont, vesszőcske.
Tükör, 1976. szept. 21 – 39. oldal.

MDK

Nedomaczky Koviana ipm.

Dívald K: A szegedi kiáll. Magyar Iparművészet
19ol. 2o7-13 l.

NEDIĆ, Jakov és Stojan

AH 1988/1.

16. Illocska
Szent Paraszkévának szentelt templom. Már a 18. század első felében is létezett, mint vert falú, zsindelytetős épület. A jelenlegi templomot téglából építették 1808-ban. Ikonosztázán különböző ikonok láthatók, közülük némely Jakov Nedić munkája, aki a 19. század elején jelentős tevékenységet fejtett ki Baranyában.

22. Majs
Szent Paraszkéva-templom. Eredetileg már a 18. század elején is létezett, ez valószínűleg gerendaépület volt. A mostani templom 1781-ben épült, falusi barokk stílusban. 1859-ben és 1882-ben nagyobb javításokat végeztek rajta, ekkor készült a torony díszes rézsisakja is. Az ikonosztázát Jakov Nedić és fia, Stojan festette 1806-ban.

skusstvo. (L'art monumental).
Kultura .- Moskva.- n°30 , I2 avril I974.

gique et critique de l'art monumental.

.- Na Jazyke, Ponjatnom Massam. (Une
sible par les masses).
Kultura .- Moska .- n°4I, 2I mai I974.

, un language plastique accessible aux

Novyje raboty gruzinskih monumentalistov.
es des monumentalistes géorgiens).
Moskva.- n°4, I974. pp 25-30 : 3 ill
en coul.

umentale en Géorgie.

Monumental'naja živopis' v gorodah Arme-
e monumentale dans les villes d'Arménie).
e Iskusstvo .- Moskva .- n°3, I974. pp
noir et en coul.

mentale ne se développe pas en Arménie
or que les autres moyens d'expression
nitecture, sculpture. De plus, la pein-
arménienne reste très "architecturale",
iose parfaite avec l'architecture, et
de façon autonome. L'auteur illustre
ide de nombreux exemples précis.

NEDIĆ, Jahov festi ci fia

DAVIDOV, Dinko: Spomenici Budimske eparhije. Beograd ; Novi Sad : Prosveta ; Matica srbska, 1990 161, 162, 332, 347. p. +ill

Nedötzy András
budai könyvkötő
1810
Jankovich Miklós
részére dolgozott

lásd okv.
Magyar Könyvszemle
1941. 398. l.

Könyvtárunkban

11 Teodóz

12 Tacíána

13 Hermil

2 1/2

14 Szinai vtk.

15 János

5. hét

1944 JANUÁR 31 nap

16 Sz. Péter l.

Nedůkalitz

(Neduchalik) Franz

javitó 1775/6

1783

írod

Z

Schirek Holitsch

Bi. l.

MDK

Herti Pál és Nedrich Antal. festöm.ill. ip.m.

tervei szerint készültek Milnek Adolf ötvös-
munkái.

MIP Társ. karácsonyi vására 1908 nov.ql.-én nyilt meg.
MIP.1908 341.l.

M.D.K.

Neff János, ácsmester

Pécsett 1754-ben helyezi fel a Várostemplom kupoladiszének gömbjét, melyet Pantler Károly rézkovács, Rozinger József lakatosmester és Gaszler János ötvös készítettek

Gosztonyi Gyula: A várostemplom építéstörténete. Pécs müemlékei. Pécs, [1942]. 8-9. és 38.old.

NEEFE, Hermann festő

A Der Wanderer 1837-ben egy hírében közli, hogy ő [illegible]
a felépített Nemzeti Szinház díszleteinek festője.
Pesten élő bécsi festő.

Magyar Könyvszemle, 1991. 1/2. 69.p.
78.p. - versérül

Heltai Ferenc: A magyarság
Bp, 1903, Pesti Könyvnyomda

611.
Herczegh Mihály: Magyar pol
Bp, 1896, Fraknlin

766.
Herrmann Emil: Szikárdságta

541.
Hertwig, Oscar: Lehrbuch de
Menschen und der Wirbeltheo

598.
Héthy Lajos: Gazdaságpoliti
Kossuth

MDK

Neducsin épitész

A párkányi községi nagyvendéglő tervpályázatán...
Vállalkozók Közl. 19o9. márc. 24. 5 l.

Nedre György

terveit ismerteti példaként

Sz.Buzás Ildikó: Mintalakótelepek létesitése.

Magy.Ép.ip. 1972. 2-3. sz. 97-102.1.

Neefe Hermann

Maler, geb. zu Bonn 3. Sept. 1790.
gest. zu Wien 24. Feb. 1854.
Bonnban nevelkedett, kol atja
zinkan karmester volt. Apja zenére
tanitotta s a fiu jol jatszott hegedüm.
Neefe 1804 be Beerbe ment, hogy
zenei tanulmajait befejezze. Im
Hause des Hof-Opernsängers Rösner,
dessen Gattin die ältere Schwester
des Vaters Neefe war, fand Her-
mann gastliche Unterkunft. Dort
lernte ihn auch der tüchtige Kupfer-
stecher Schlotterbeck, ein Freund der
Rösnerschen Familie, kennen und
entdeckte Neefe's ungewöhnliches
Talent für die bildende Kunst.
Auf Schlotterbeck's Rath begann
er nun dieses Talent auszubilden,
besuchte die K.K. Akademie der
bildenden Künste, und machte so
vielversprechende Fortschritte, dass
er die Musik mit der Malerei
vertauschte und bei letzterer blieb.
Bei seiner besonderen Neigung
für die Decorationsmalerei ent-
schied er sich für die letztere
und fand bei dem Decorateur
Janitsch die erste praktische
Beschäftigung. Dort bildete sich

N. in diesem Zweige ganz tüchtig aus, nahm dann ein Engagement bei dem Theaterdirector Hensler, wo er den geschickten Decorationsmaler Franz Kennen konnte. Mit den Decorationen zu den Horschelt-schen Kinderballetten und zu den damals beliebten biblischen Dramen begründete Neefe seinen Ruf. Die Katastrophen, die nach der Reihe über das Wiedner Theater hereinbrachen, veranlaßten Neefe, Wien zu verlassen, und er begab sich nach Mannheim, dann nach München, wo er längere Zeit für das Königliche Hoftheater malte, bis ihn der Herzog Karl von Braunschweig an sein Theater berief. Dort arbeitete er bis zum Jahre 1830, in welchem ihn die tumultuarischen Ereignisse, die mit der Flucht des Herzogs endeten, selbst in Lebensgefahr brachten.

vorher begründeten Künstlerruf. Dabei arbeitete N. auch mehrere Landschaftsstücke in Oel, worin sich sein ausgeprägtes Talent für landschaftliche Auffassung auch im Staffeleibilde entschieden aussprach. Der Umstand, dass Stöger die Direction des Josephstädter Theaters niederlegte, um jene des Theaters in Prag zu übernehmen, brachte auch in Neefe's Stellung eine Veränderung hervor. Er ging vorerst nach Fest und malte für das dortige, unter Schmidt's Direction stehende Theater, als aber auch Schmidt seine Direction aufgab, kehrte N. nach Wien zurück und arbeitete nun da, von Zeit zu Zeit Aufträgen aus der Provinz folgend. Die letzten Lebensjahre war N. schon sehr leidend. Seine

Dieser Umstand verleidete dem Künstler seinen ferneren Aufenthalt in Braunschweig. Nachdem er von dem Schrecken, der ein längeres Siechthum gefolgt, sich erholt hatte, kehrte er nach Wien zurück, um dort fortan seine Kunst auszuüben. Director Stöger hatte die Leitung des Josephstädter Theaters übernommen und N. trat 1832 als Decorationsmaler in Stöger's Dienste. N. bewährte alsbald sein nicht gewöhnliches Talent. Die herrlichen Decorationen zu der Oper: „Robert, der Teufel", in Wien zum ersten Male gegeben, zu der „Stummen von Portici", — zu Raimund's „Verschwender" — zu den Volksstücken von Weidmann: „Das Dauernde im Wechsel", — „Der Ring des Glückes", zeigten schon

wechselnden Geschicke und ein chronisches Herzleiden waren nicht ohne Einfluss auf sein Gemüth geblieben, ja, wenn man Seyfried's Mittheilungen in seiner „Rückschau in das Theaterleben Wien's seit den letzten fünfzig Jahren" (Wien 1864) S. 5. glauben soll, so hätte Neefe schon während seines Aufenthaltes in Mannheim, wohin er sich nach dem Aufhören der Horschelt'schen Kinderballete begeben hatte, jene Geistesstörung erfahren, welche die Farben der Decorationen der Malerei so häufig erzeugen, von der er zwar wieder geheilt wurde, deren Rückfälle jedoch zeitweise sich einstellten. Neefes Decorationen, so sehr sie seinen Künstlerruf begründen halfen, sind doch ihrem vergänglichen Charakter zu Folge nach und nach

vergessen und altershalber beseitigt worden. Aber erst im Jahre 1864 erinnerte man wieder an manche Arbeiten dieses Künstlers, u. a. an seine Decoration zur Oper „Lucia" und an manche andere, welche das Gratzer ständische Theater von seiner Hand besitzt, bei welcher Gelegenheit seiner Tüchtigkeit in landschaftlichen Genre gedacht wird. Da er auch Mehreres in Oel gemalt, so ist seines Namens Andenken in dieser Richtung gesichert. Er hat seit dem Jahre 1832 mehrere Oelbilder und später auch einige Decorationsskizze ausgestellt, und zwar in den Jahresausstellungen der Kais. Akademie der bildenden Künste in Wien, im Jahre 1826: „Landschaft mit Eisenhammer in Steiermark" — „Landschaft mit Sonnenuntergang" — „Gegend am Schneeberge" —

„Landschaft mit geschlossenem Laubwalde; Staffage aus Wieland's „Oberon“ 1832; „Der Fall der Ilse“ —; „Eine Sägemühle nächst dem Schlosse Ilsenburg am Fusse des Brockens.“ — „Der Ilsenstein am Fusse des Brockens“ mit dem Gedächtnisskreuze für die in den Befreiungs Kriege 1813 und 1814 gebliebenen Unterthanen des Grafen Stolberg-Wernigerode; — 1834: „Das Hospital St. Johann in der Währingergasse in Wien“ — Baja bei Puzzuoli; „Gothische Architectur mit der Staffage: Conradin von Schwaben, der flehte Boten Hochenstaufe, nimmt vor seinem Zuge nach Italien (1258), Abschied von seiner Mutter“ — Die grosse Kastaniengruppe am Fusse des Aetna, Cento Cavalli genannt“ — „Der

Gipfel des Brockens in der Walpurgisnacht", die bisher angeführten sämmtlichen Oelbilder. — 1835 „Mykon-s Grab" nach Gessner-s Idylle; — „Ein gothisches Gemach"; — „Ein Eisenhammer"; — „Schiller-s Grabmal"; — „Ein römischer Triumphbogen" — „Ansicht eines Ritterschlosses" — „Zaubercabinet" — „Egyptische Halle" — „Egyptischer Platz" — „Ruine bei Mondbeleuchtung" — „Gebirgslandschaft mit Schloss" — „Bauernzimmer" — alles colorirte Decorationskizzen für das damalige neue Hoftheater in München, und dann Theater an der Wien entworfen und von Neefe später in Grossen

ausgeführt. — „Ein Mausoleum", in Gouachemanier; — „Landschaft bei Abendbeleuchtung" Oelbild; 1844 „Wald mit einem Wildbache" Oelbild. 1845. Sech Aquarell-Landschaften. Unter seinem Nachlasse befand sich auch ein reiches Decorations Album, bestehend aus 180 meisterhaft ausgeführten Blättern. es bildete dasselbe die Frucht seines vielbewegten fünfzigjährigen Künstlerlebens; ferner fünfzig decorative Handzeichnungen auf Cartons, eine Sammlung von Handzeichnungen berühmter verstorbener Künstler, auf Carton gezogen, mehrere Oelgemälde eigener und fremder Hand. Alles dieß bot im Jahre 1854 seine Wittwe zum Verkaufe aus, wo der Erwerber des ganzen Nachlasses oder der einzelnen Stücke desselben geworden

Neefe (10

ist nicht bekannt. Sein Nekrologist, Weidmann, gedenkt auch noch der poetischen Gabe Neefe's, welche er in patriotischen Gelegenheitsgedichten in „Namenstags und Festgesängen" kundgegeben, und will auch in diesen bedeutungslosen Leistungen ein Verdienst des Künstlers erblicken, jedoch sind die Anschauungen über diesen Punct zu verschieden, um durch diese Ausdruck die letzte Ruhe des Künstlers und seines Biographen zu stören

---

Wurzbach, Biog. dict. Wien 1869. XX K. 120. - 123 l.

Theater Zeitung. Wien. 1854 ert 49. nr 66 nr.

Fremden Blatt Wien. 1864 ert 20 nr

Prietznigg: Mittheilungen aus Wien 1833 ert. I K 136 l. 1834 ert III K. 203. l. 1835 ert II K 129 l.

Kataloge der Jahresausstellungen in der Akademie der bildenden Künste bei St. Anna. 1826. 14. 36, 49, 61. nr. 1832. 125, 126, 131. nr. 1834. 59, 60, 71. 75 nr. 1835. 1, 2, 8, 9, 14. 15, 23, 32, 33, 75, 99, 100, 110, 155, nr. 1844. 262, nr. 1845. 28, 29, 33, 34, 39. 40 nr.

MDK

Neefe Hermann

A Pesti Műegylet első kiállitását 1840-ben rendezte. Az igazgató-választmányban a művészek közül Einsle Antal és Neefe Hermann foglalt helyet.

Ujházy Ferenc: Föv. művészeti állapotai a mult sz. közepén.

Nyugat, 1922.marc.16. 376.l.

MDK

Neefe Hermann (1790-)

Szinházi dekorációkat fest. Pesten a német szinháznál, külföldön a wiedeni, mannheimi, müncheni és braunschweigi utan a bécsi józsefvárosi szinházhoz került. Olajképeket is festett: tájképeket. A gráci szinház örzi dekorációit, a pestiek a német szinház égésénél mentek tönkre.

Ujházy Ferenc: Föv.müv.állapotai a mult sz. közepén.

Nyugat, 1922.márc.16. 376.l.

MDK

Neefe Hermann /pesti képiró/

Architekturai kép, éjjeli kettős világitással

Konrád, az utolsó Hohenstaufen bucsuzik anyjától

Az első magyar müvészkiállitást a Pesti müegylet 1840-ben rendezte. Müvészet 1909. 405.l.

Neefe, Hermann MDK

festő

Az 1800 -as évek elején a pesti "Rondellában" lévő szinház diszletfestője.
~~Warschag~~ Warschag Jakab (lásd ott) első müvészi oktatója.
244.o.

Borsos Béla:A magyar üvegművesség története a reformkorban és az elnyomatás alatt (1800-1860).II. Müv. Ért 1955. IV. évf. 2. sz. 235-251.o.

Neefe Hermann

diszletek

Báth Vemrtunhár

408. l

Neefe Hermann

1790 – 1854

Oszlopcsarnok, vizf.

Delhaes István

emlékkiállítás katalógusa.

Bp. 1910. 112. 4.

699 700

Neefe

díszletfestő

irod

M. Császár Edit:

Újabb színészettörténeti irodalmunk.

Századok. 1934. 208. l.


A MŰALKOTÁS
SZEMLÉLETE

Neefe Hermann

vod

Gregor, J. Wiener

szenische Kunst. I. Band.
Wien, 1924. 112. l.

A barokk és a modern
felfogás válaszutján álló
nem éppen jelentékeny mű-
vészi egyéniség volt.

A szerző tanításai nem külsőleg csatlakoznak egymáshoz, hanem szerves összefüggés szerint, az utolsó részletre is kiterjedő megalapozással s ezen fölül a mély élményszerűség meleg érzései fűtik át, mely az egész könyvet könnyű és élvezetes olvasmánnyá alakítja. Ehhez járul még, hogy lapjairól sohasem csap felénk a tudóskodás hideg áramlása.

A könyv rövid bevezetésében biztos és egységes alapokat vet a további részletezésekhez. Azért az egész könyvnek még a látszólag egymástól távoleső fejtegetései is egyazon igazság érvényesülése és természetes következménye gyanánt hatnak az olvasóra.

Amint a térbeosztás, vonalvezetés, a hangok és színek misztériumán keresztülvezeti olvasóját, észre

NEEFE, *Hermann*, német festő és grafikus, * Bonn 1790 szept. 3, † Bécs 1854 febr. 24. Bécsben Schlotterbecknél tanulta a rézmetszést s utóbb a dekoratív festést. Előbb Németországban és Ausztriában, az 1830-as évektől Pesten a német, majd 1841-től a Nemzeti Színház festőjeként működött, s az utóbbinak 1836—37. első díszleteit és szép függönyét szintén N. festette. N. műhelyéből kerültek ki a soproni színház első színpadi díszletei is (1840). Festett figurális és tájképeket, melyekkel gyakran résztvett a Pesti Műegylet tárlatain, 1843. a bécsi képzőművészeti akadémia tagjává választotta. A pesti régi német színház függönyének olajvázlata (Párizs ítélete) a Székesfővárosi Múzeumban van. *Szentiványi.*

É. K. T. 1691

Hadjárat.

Az előtérben huszárok k
háttérben sebesülteket szálli

alól: Der Kampf der Ung
am 26 Mai 18
fölül: Boj Madaru s Srb
26 května 1
balra: A Magyarok csata
majus 26an
jobbra: II Combattiment
il 26 Maggio
jelzése a bal sarokban: V. Ka
legalól középütt: No 46.

Szines kny.

ságot. A bonni születésü Hermann Neefe sokáig dolgozott Bécsben, ahol nagyon megbecsülték s tagja lett az Akadémiának; diszleteken kivül táblaképeket is festett, igy például Pesten is kiállitotta az utolsó Hohenstaufen bucsuját anyjától (1840). Egy évvel utóbb diszitette a soproni szinházat, aztán Pesten vállalt munkát, nevezetesen a Nemzeti Szinházban Kisfaludy Károly egyik drámájához és Gaál egy uj bohózatához festette a diszleteket 1843-ban. Pest után Temesvárott készitett hasonló dolgokat 1846-ban, azután visszatelepedett Bécsbe. Engerth János festette a Nemzeti Szinház ama nagy kortináját, amely a Garabonciás diák számára készült 1837-ben. Számos diszletet kapott tőle a Nemzeti s a német szinház, de vállalt munkát a vidék számára is. Igy 1847-ben befejezte Nákó gr. magánszinháza diszleteit s egy szinházi függönyt Széchen gr. számára Ujvidékre. Korszakunk utolsó tizenöt évében Otto volt a német és a budai szinház diszletfestője, egyben mechanikusa, 1841-ben uj diszletekkel látta el a kassai szinházat s kapott hasonló megrendelést Besztercebánya számára. Vele egyidőben működött Pesten Martinelli és Mollie.

E diszletfestők a dekorativ festés sokféle más feladatait is vállalták, igy, hogy egy példára hivatkozzunk, Engerth 1837-ben kifestette a Wagner-féle kerti vendéglő kerti szalonját a Három-Dob-utcában.

Akik ily munkát végeztek, e korban «diszitő- és freskó-festők»-nek nevezik magukat; a huszas években ilyen volt Budán Kestele, Herr Károly és Helma József, Pesten pedig Lober, Hemmerling, Engel, Wagner, Schmidt és az öreg Pesky. Részben nekik jutott a feladat, hogy az uj szállók, vendéglők, tánctermek, főképp pedig a nagyon nekiékesedő kávéházak falait kifessék. A kávé-

ház éppen korszakunkban kezd fényüzővé válni Pesten s nem is elégszik meg az egyszerü diszitő-festő munkával, hanem gyakran igénybe veszi jónevü akadémiai festők ecsetjét és szobrászok munkáját s ezzel megkezdődik ama budapesti kávéházművészet virulása, amelyet csak a világháboru akasztott meg sajátszerü fejlődésében.

A mi szempontunkból nem érdektelen tudnunk, hogy a pesti közönség a kávéházakban elég művészeti látnivalót is kapott, a közönség izlését pedig jellemzi, hogy mi volt ez a látnivaló. Igy 1847-ben «pompásan kifestették a Redoute-kávéházat, a mennyezeten magyar királyok és hősök láthatók». A legnagyobb feltünést azonban az ugyancsak 1847-ben berendezett Steingaszner-féle kávéház keltette a Sétatéren, amelynek belső kiképzését Feszl Frigyes épitész tervezte, vizmedencéjének szoboralakjait Marschalkó mintázta, a falakat pedig «két külföldi, akadémiát is végzett fiatal festő, akik egyébként Pesten sok szobafestő-munkát végeztek, festette ki: Joseph Wehner és Wilhelm Kitzerow». Ott lehetett látni a falakon a kor szinpadi hirességeit, Taglionit, Elssler Fannyt, Grisit, azonkivül különféle életképeket. Ugyanez a Kitzerow végezte 1846-ban az uj Borsodyház kifestését s festette 1847-ben «bizánci stilusban» a pék-utcai Petsch-féle kávéház-kioszkot. Hasonló munkákat végzett Rüppnau András 1840-ben a Tigris-szállóban, 1841-ben a sebestyén-téri Petsch-kávéházban, 1845-ben a bálvány-utcai Weiss-féle kávéházban, 1844-ben a hid-utcai Wikus-cukrászdában, ahol «a gourmandok csoportját» Kiss Bálint akadémiai festőművész festette. A stockholmi eredetü Eduard Mollie is ilyen diszitő-festő volt, egyebek közt az ő műve a Privorszky-kávéház (1841) és a Kortschak-cukrászda (1845) kifestése. Az ő

Neefe Hermann

szül. 1790-ben Bonnban.
Előbb zenész, de aztán Bécs-
ben Schlotterbeck utjan a rézkarc-majd a dekorativ festésre adja magát. A wiedeni szinház dekorativitfesti, majd mannheimi, münchenni és braunschweigi szereplés utáni a bécsi József-városhi szinházhoz került. Utóbb a pesti német szinházhoz került. Test művészi életében is részt vet, a szüegylet választmányának és biráló bizottságának tagja volt. Sok olajképet is festett, finom tajképeket. Örültté tették a dekorációk színei, többszór kigyógyult, de végre is belepusztult. A gráci szinház őrzi meg dekorációit, a pestiek a német szinház egéscuel tonkre

Jordits

mentek. Egyéb nüvelt, arcképeit
egyeschnél kalálfuk.

Ujh Fův 9-10.1.

Neefe Herman

Örömmel értettük, hogy Neefe H. az előtt a pesti német szinház főfestője most a neuveti szinházhoz szerezteteti meg, mint annyival inkább örvendhetünk, mert jen jeles tehetségeinek remet bizonyítványait több ízben volt alkalmunk bemutatni. Ő készíti a soproni uj szinház számára is a városi nemes tanács által megrendelt díszít mégeket. 1)

1841. febr. 15-n előadott „Ál-Endre" a. drama egészen uj díszít mégeit ő festette. 2) E díszletekeit ki is tapsolták.

---

1) Magyar játékszín. Honmunvész. 1841. 37 l.

2) u. ott. 101. l. 117-118. l

Neefe Hermann festő,
szül. 1790 IX. 3. Bonnban,
megh. 1854 II. 24. Bécsben.
1804-től Bécsben, majd Mannsbernbex, Münchenben, Braunschweighen ~~[illegible]~~ s utóbb ismét Bécsben
szinházi festő működött. Az 1830
ás évektől Pesten ~~[illegible]~~ az német,
~~majd a Nemzeti~~ majd a Nemzeti
szinházi festője volt s az utóbbinak
1836-37. első díszleteit és szép
függvényt festette. N. kezzi-
tette a N. sopron szinházi
első szimpozeti díszleteit is (1840)

~~28~~
31

R

Neffe

Ujházy Neffe-nek írja –
Igen jeles festő volt az 1840-es
években leégett nemet szinház-
ban láttam a szinpadi függönyt,
mely az ő műve volt. E függöny-
hoz készitett olajfestésű mintá
Warschag Jakabtól Ujházy
Ferenchez v tőle a Székesfőná-
rosi múzeumba került.

Ujházy Ferenc jegyzete.
Szépmüv. Muzeum

Kassai múzeum kiépítésének ügye

V.-63.

— — 25000 k. segély V.63.

Neefe Hermann

Pesten a városi szinhár fő diszitője, s ugyanar, ki a pesti magyar szinhár első pompás diszitményeit készité. Neefe 20 évig lakott Bécsben, valamenyi szinhárat gardonyitá képzemény dus műveivel, s már több év óta Pesten tartozkodva, mind a magyar mind nemet szinhárakban szép műveszségének bizonyitványait eléggé kitüntette. E jeles művész mind magany mind ugyilvános szinhárak szerűsége teljes kérséggel szolgál mindenkor az ös mekeresőknek mindennemű diszitvények rajzaival, meggek gardag gyűjtemenyében meg menyiséggel találkozván, a zokból kiki tetszése szerint választhat.

Jeles szinhári diszitvények rajzai. Honmüvész 1839. 328. l

Weber Hermann
1790–1854
Lab. H. 100, 101, 157

Római fürdők V. 242.

Neefe Hermann

1839-ben a Pesti Műegylet
zsűrijébe beválasztották -
PMÉvk. 1853-ra. 12. l.

Szerpentin baltavég, neolithkori

VI. 125

Neefe

l.

LykaMagyműI300-50

489,492.l.



Neefe, Hermann
dis Stuttgart"

Der Ungar 1843. jún. 8.
(Pesth-Ofner Notizen)

Kalmár

Neefe Hermann
díszletfestő

Der Ungar 1843. ápr. 18.
(Pesth-Ofner Notizen.)

Kalmán

Neefe Hermann

vrod

Ujházy Ferenc: Fővárosunk állapotai a (univészeti) mult század közepén.
Nyugat. 1922. márc 16. 376 l.

Kovalszky: Én nem félek senkitől!

Liszka: Én tőled félek! Fényes sorsod elragad tőlem, válaszfalt emel közénk!

Kovalszky: Sohasem foglak elhagyni! Esküszöm!

Liszka: Ne esküdjél! Nem akarom, ha megszeged az esküt, hogy érte bűnhődjél!

Kovalszky: Drága jó angyal!

Liszka: Ha képviselő leszel . . .

Kovalszky: Miniszter leszek, ez egész bizonyos!

Liszka: Érzem, nem vagyok odavaló. Nem passzolok képviselő feleségének.

Kovalszky: Nagyszerüen passzolsz! Azt hiszed, a képviselők asszonyai csupa hercegnők? A legtöbbje közönséges, müveletlen asszony és közöttük kevés olyan kedves és bájos van mint te.

Liszka: Ezek müveletlen uridámák és én müveletlen masamód vagyok.

Kovalszky: Lefebvre tábornagy felesége mosónő volt. A szókimondó asszonyság! Emlékszel hogyan tetszett a darabban!

Liszka: Tetszett a szinpadon! De az életben az urát sokszor kompromittálta.

Kovalszky: Te engem mindig boldoggá fogsz tenni.

Liszka: Ó drága jó uram! Nem akarok sohasem terhedre lenni! Abban a percben, mikor kezdek neked alkalmatlan lenni, mond meg őszintén és bátran! Igérd meg, hogy megmondod!

Neefe Hermann

1839-ben a pesti műegylet műbirottmacsyba tagúl választották.

E I 12.l

Neefe H.

irod.

V. A magyar opera múltjából

Vas. Nyj 1884. 414. l.

Neefe Hermann

láid

Mátrás Gábor jegyz. Sz. M.
181. l.

313

Ismeretlen francia (?) mes-
ter a XVIII. századból.
Sappho és Phaon. ~~Rm.~~

Pontozó mester.

K. 2. —

150 m/m 107 sz.

Neefe Hermann

Empfindungen beim Anblicke Pesths — zum Besten der Armen. Az árvizkárosultak javára ádta kiczt a költemenyéts.

Literatura. Honmüvész 1838.

212. l

ségi nyomda Budapest.

14.357
II.-204.

Neefe Herman

Pesti Képiro.
1840. pesti kiállitason: Architecturai Kép, éppeli Kettős világitással. ~~Konrád, az utolsó Hohenstaufen bucsuzó anyjától.~~ (238 sz). Honmüvész igen dicsész.

A pesti müveszeti egyesület. Athenaeum 1840. II. 32. l.

Parlagi. Pesti mükiállitás. Honmüvész 1840. 443. l

Neefe Herman

disztet festő

lásd esetleg, de ind. okv. felveendő

Száradunk, 1839. 464. l.

Neefe Hermann
~~Weide~~ festö.

Részt vett az 1840. junius 7-én Pesten renderett mütárlaton. Enliti képzőmüv. szemle, 1879. 28. l.

1904 aug 26

II/6

Hozzájárulási

alap

Budapest. T. 189.

E lap a Margitszigeten kiásott templomromokat tünteti föl, a melyek közt három úr beszélget. Felirata:

Ausgegrabene Ruinen der Margaretha Kirche auf der gleichnahmigen Jnsel bei Pesth.

alól balra: H. Neefe del.
középütt: Ged. bei A. Leykum in Wien.
jobbra: Sandmann lith.
legalól középütt: Pesth, bei Joseph Wagner Kunsthändler.

Kny., mér. a vk. 26.9: 35.6 cm.

Neefe, Hermann

Budapest. T. 190.

E látkép a Margit-szigeti kertész lakát és a majorságot tünteti föl, melyek előtt balra a fák alatt hárman képeznek csoportot, középütt négyen játszanak és jobbra két tehén legelész. A kapuban egy asszony alakja tünik föl. Felirata:

Hof-Gärtnerwohnung und Meyerey auf der Margaretha Insel bei Pesth.

alól balra: H. Neefe del.
középütt: Ged. bei A. Leykum in Wien.
jobbra: Sandmann lith.
legalol középütt: Pesth, bei Joseph Wagner Kunsthändler.

Kny., mér. a vk. 26.8: 35.6 cm.

Veefe Hermann

Művészet 1909. 405

záros ucca 10

Neefe Hermann

pesti festő 3249 p. ftért
festette a soproni színház
dekorációit 1841-ben.

Kugler Alajos. A sopro-
ni színészet története.
Sopron, 1909. 28. l.

T. 5473.

zilikának toronyórája 1 óra

irosnak 17.7 : 19 cm.

Neefe

Kőrzitette a pesti 1836 ban épült Nemzeti függvényeit. 1836 ban.

Magyar játékszín. Hon-
mindenes 1836. 597 l.

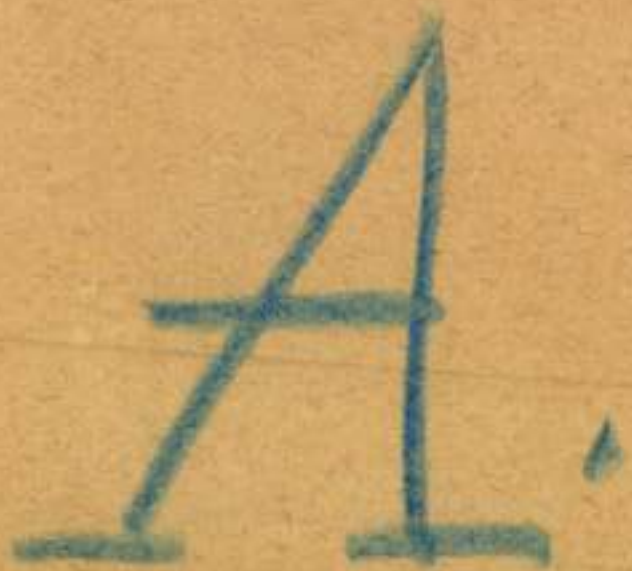

Neefe

a német szinkári festő, már elkészité a szerződés által magára vállalt 24 diszitmégt s függönyt.

A pesti magyar szinkári. Honnuvén. 1837. 493 l.

és Magyar Játékszin. Honnuvén 1837. 550. l 551 l

Neefe Herman

Jeles disztetfestője neurzeti
stuhárnuknak. a bécsi kép-
zőművesetek cs. k. academi-
ája öt tagjává nevezé ki.

Hondorf 1843. I. 8/10 l

Neefe

festette a budapesti Nemzeti
Szinházban 1842. julius 4-én
dőadott A templarius cím
opera nyj diszleteit.

Rajelo. 1842. 427. l.

Neefe Hermann

1843 ban, a nemzeti, Hunhoz jeles diszitmény festője Bécsben a képrömüvészeter cs. kir. akadémiájától tagsággal tiszteltetett meg.

vod

Regelő 1843. I. 1526. l

Ausgegrabene Ruinen der Margaretha Kirche auf der gleichnamigen Insel bei Pesth [Steinerett litográfia. Jelíése:] H. Neefe del.-Ged. bei A. Leykum in Wien.- Sandmann lith. Pest: Wagner. [az 1850-es évekből] 34 x 44 cm.

Föv. kvt. Bq. 769/16.—

Neefe J. H.

Neefe ~~Karolyi~~ Hermann

a pesti régi német
stuláj függönképeinek
vázlata
(Páris ítélete)
a tékerfővárosi
Muzeumban.

Siremlék, (dombornůves) római IV. 122

Neefe

festo

Cred

Vas. Ujs. 1884. 414. l.

(A magyar opera multjából.)

PESTI

BUDAPEST, V., VILMOS CSÁS

VIDÉKI ELŐFIZETÉSI OSZTÁLY

Igen tisztelt Cim!

Mellékelten van szeren
küldeni

az uj KÉP

heti folyóiratunk egy számát.

Meg vagyunk győződve ar
gyönyörü mélynyomásos képekkel
által szerkesztett hetilap tet

Neefe Hermann Pesten

1847. pesti mn. egyl.
Hámán elitéltetése olasz.
Ajtatosság napszegtakor-
olasz.
Bérczi erdő. olasz.

L.

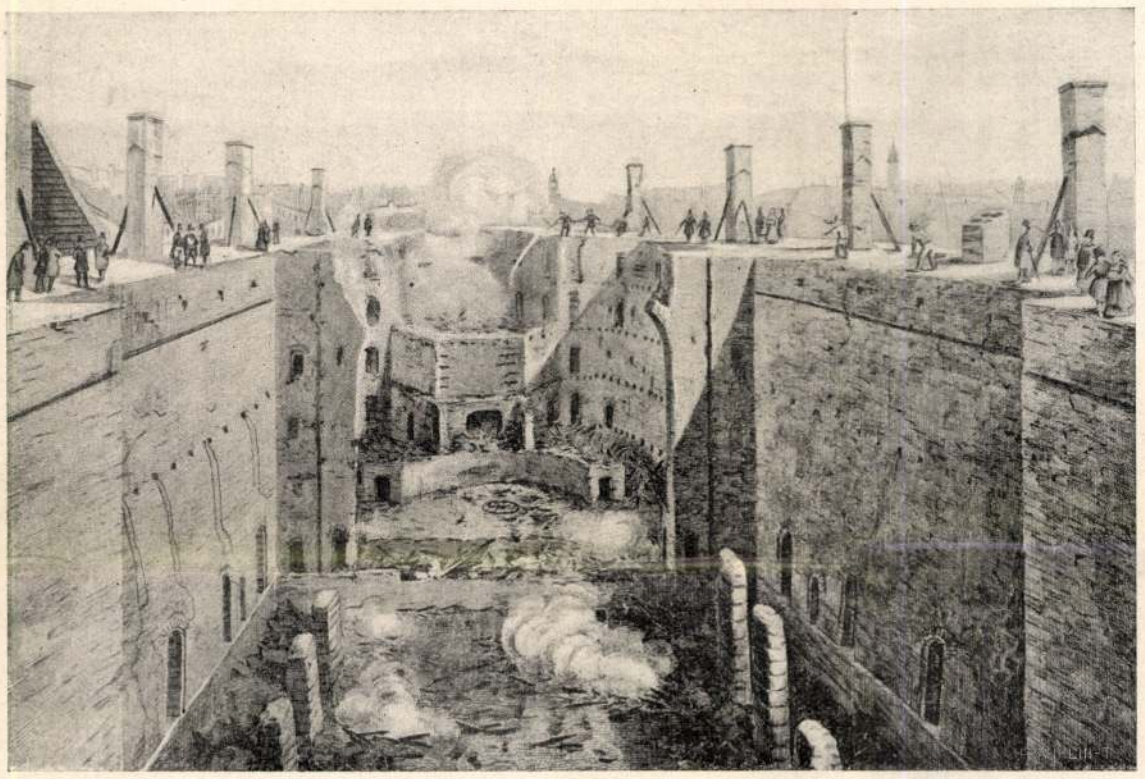

A szinház közvetlenül az égés után.

áll a Farnese pápa menyezetes ágya, a melyet csavart aranyoszlopok tartanak. Előtte az antik művű asztal és egy pántos kincsesláda. Talán még halomban állanak most is benne a kulcsos pápai aranyak. Talán csak most lépett ki szobájából az ősz pápa, a ki az akkori divat szerint még szakállt viselt . . . A préselt bőrfedelű biblia még nyitva áll, minthogyha csak az imént végezte volna ájtatosságát.

Az ember önkéntelenül is lassan, óvatosan, nesztelenül igyekszik távozni. Hátha a következő teremben találkozik Őszentségével.

De a következő termek már harczos hangulatról tanuskodnak. Ezek a fegyvertermek. A régi dárdák és alabárdok, nehézkes csatakigyók között ott ül talpig pánczélban, lóháton egy lovag. És körülötte ócska puskák, a melyeknek csöve akkora, mint most egy kisebb kaliberű ágyú, aztán nyíllövő aczélpuskák, harczi szekerczék és egy tizcsövű gyujtós-puska, A mai golyószórók őse.

Alacsony ajtón régi borbélyműhelybe lép be az ember. A borotva semmit sem változott évszázadok óta, de — hál' Istennek — a higiéne fejlődött. Messer barbiero, a ki hajdanta ebben a füstös, sötét helyiségben verte a szappanhabot, bizonyára csodálkozva nézne



Kőmaszkok.

szét egy mai borbélyműhelyben . . . Pár lépésnyire innen, az ember lába szinte gyökeret ereszt. Egy ódon patikában, szótlanul dolgozik, kever, pepecsel a fehér tégelyek között egy fekete tógás nagy, fehér gallérnyakkendős, ódon öltözetű patikus. Ezt az embert mintha itt felejtették volna a tizenhatodik századból. A kalamus még ott van a füle mellett, egy kis asztalon pergamentlapos könyv és körülötte tömérdek tégely, lombik, rejtelmes műszer . . . Olyan ez a régi patika, mint valami aranycsinálónak a laboratóriuma. De mégsem az. Az alchimista műhelyét is rekonstruálták ugyan az Angyalvárban, de az nem itt van, hanem lent, egy külön épületben. A tűzhelyen még pislákol a parázs és a falról lelógó kitömött óriási szalamander üvegszeme kisértetiesen néz le a félhomályból az emberre. Öblös lombikok, titokzatos üvegcsövek, bűvös szerszámok és pántos, vaskos öreg fóliánsok hevernek szanaszét. Rozsdás lánczon olajmécsesek lógnak alá és a falba illesztett poros szekrények, négy zárra járó ládák, mind a titokzatos alchimistáról beszélnek, a ki ha idetévedne most, rögtön hozzáfoghatna rejtelmes praktikáihoz, de nem jön. És inkább mi megyünk tovább, hogy a dioráma épületében elnézzük, milyen volt a régi Róma, a cinquecento Rómája, az Aventinus lombkoronázott halmáról nézve. Fejünk fölött hatalmas haranglábakon régi campanone-k lógnak, mintha egy ódon harangtorony ablakából néznénk alá az örök város kőcsodáira.

A régi Róma. Ennek külön kiállítása is van az Angyalvárban. VIII. Orbán pápa testőrségének hajdani kaszárnyáiban, közel száz teremben régi metszetek és festmények mutatják be, hogy milyen volt a régi Róma minden egyes városrésze és utczácskája, a melyeket az évszázadok — és főként a városrendészet apostolai — eltöröltek már rég a föld színéről. Minden a multról beszél itt: azok a csodálatos gyűjtemények is, a melyek más termekben, a hajdani öltözködés művészetét mutatják be, azokat a csodálatos selyem, brokát és bársony kosztümöket, a melyeket a rinascimento pompázó kora szült, azután az a páratlan szépségű antik legyezőgyüjtemény, régi zsebóra kollekczió, stb. A vitrinák között föltámad a mult és elénk tárja minden szépségét.

Balla Ignácz.

EGY ISMERETLEN IRÓI NAPLÓ.

Száz éve várnak kiadásra Horvát István naplói, melyek kilencz kötetben a Nemzeti Múzeum kézirattárának nagybecsű ereklyéi. Óriási tömegekben hátramaradt kéziratai között Horvátnak ez a munkája áll hozzánk, a nem tudósokhoz és nem bibliográfusokhoz legközelebb. Ilyen lehetne e köteteknek közzétételük esetében a nagyközönséghez való viszonya is. A magyar kultura történetében a munkabirás és kulturösztön szerint való kiválóknak legvonzóbb és legmegragadóbb tipusa ő. A Széchenyi magyarja mindenben. Egy kicsit érzéki, de módjával; egy kicsit forradal-





Múzsák szobrai a főhomlokzatról.



A szinház nagy függönyének vázlata.

A GIZELLA-TÉRI NÉMET SZINHÁZ MOST NYILVÁNOSSÁGRA KERÜLT RELIQUIÁI A FŐVÁROSI MUZEUMBAN.



SZÉKELY GÉPE MELLETT.



SZÉKELY RÖPÜL.

SZÉKELY MIHÁLY RÖPÜLÉSE BÉCSBŐL BUDAPESTRE.

a fiatal ember nem akarja megmondani miért nem veszi el az asszonyt, csak azt mondja: oka van reá. Mi oka van? nem tudom. Senki sem tudja. És miért ne higyjem el, hogy meg van ez az ok, a mikor mindenki azt hiszi: hogy nincs meg? Bizonyos az, hogy az embereknek igazuk van és csak a fiatal embernek nincsen igaza! És miért ne mehessen neki fegyverrel a férj, mikor gyűlöletének egész erejével megölni kivánja a felesége csábitóját és a csábító nem vonakodik a férj fegyvere elé állani? Nem értem én ezeket. Nem értem, hogy miért ne tehesse mindenki azt, a mit a lelkiismerete, a vágya és saját egyéni becsülete kiván... Bizonyos, hogy különös ember vagyok. Jogi pályára mentem, irott paragrafusok között keresem a magam jogos vagy képzelt igazát és a jog törvényein kívül nem respektálok semmiféle más törvényt, mint a saját lelkiismeretemét és a természet törvényeit. Nem házasodom meg, mert nem tudnék hű maradni és nem vállalnék el tisztátalan pört, mert nem tudok hazudni. Nincs bennem családias érzés, nyughatatlan és kutató vagyok, nem kivánom a pihenést és nem szomjazom a szerelmet s még kevésbé a hűséget. Ellenben szeretem a természetességet, a nyilt és átlátszó életet, az igazságot. De nem szeretem az érzelgősséget, a romantikát, vállalkozásokat, melyre az ember nem képes. Nem szeretem a hosszas pihenéseket, igéreteket, kibúvásokat, nem szeretem a lemondást, a megbánást, a könnyeket. Én csak kikötök, itt is, ott is, a hol megtetszik, a hol jól esik s azután újra felszedem a vitorlákat és tovább megyek. Nem hiszem, hogy boldogság maradjon utánam, hogy boldogság legyen előttem, de legalább szépen halok meg, mert szépen éltem: nem hazudtam. Az igazi élet úgy is az: kikötünk — s tovább megyünk...

Csöngetett a pinczérnek, fizetett, felállt s a Lánczhídon keresztül haza ment Pestre.

EGY ELPUSZTULT SZINHÁZ MARADVÁNYAI.

(A pesti német szinház.)

Künn, a városon kívül, egy parkszerű kertben, árkádos kis épület alatt évtizedek óta különös kegyelet őrködött Budapest multja egyik legérdekesebb emlékének maradványai fölött. Eldugva a nyilvánosság kiváncsisága elől, a Földes-féle villa kertjében álltak az egykor oly híres pesti német szinház hatalmas szobrai s egy sereg kőornamentje. Most, hogy a telek épületeit lebontják s a szobrokat a főváros megvette, a nyilvánosság elé kerülnek Budapestnek ha nem is legrégibb, de érdekes és művészi értékben is jelentős szobrai. Az idő pusztító ereje, a mely annyi sok régi emlékünket megrongálta, elkorhasztotta, csodálatos módon teljesen sértetlenül hagyta ezeket az emlékeket: a gyönyörű kőanyag, a melyekből művészi kéz faragta ezeket a szobrokat, daczolt az idővel...

A fővárosnak szinháztörténetben oly érdekes multjából, szokásaiból alig maradt fenn valami; a rettenetes tűzvész, a mely rommá porlasztotta ezt a hires szinházat, megkimélte Budapest történetének ezeket az érdekes dokumentumait, meg azt az olajvázlatot, a mely után az elpusztult szinház szinpadi függönye készült s a mely jelenleg már a Fővárosi Múzeum tulajdonában van.

AZ ÜNNEPLŐ RÓMA.

Az Angyalvár történelmi kiállítása.

A földkerekség leghatalmasabb mauzoleuma — a Castel San Angelo — pár hónap alatt múzeummá alakult át. Hadrián császár egykori temetkezőhelye volt már megvívhatatlan erődités is, a mely daczolt a longobárd és gót fegyverek erejével épen úgy, mint Róma fellázadt népével, volt a pápák fényűző pompával berendezett lakóhelye is, majd kaszárnya és börtön, hogy végül most múzeummá alakitsák át a római világkiállitás esztendejére. És soha még múzeum és kiállitás nem volt olyan stilszerű, mint ez. A megbarnult évszázados, sőt évezredes kövek mindegyike rég elmult korokba vezeti vissza a fantáziát és a história szinte predesztinálta ezt a gyönyörű antik épületet a történelmi kiállításra. Keresve sem találhattak ennél alkalmasabb helyet és keretet arra, hogy a történelmi kiállitás ne csupán kiállitás legyen, hanem egyetemben a mult fölelevenitése is. A kiállitásnak csak egyetlen hibája van és az, hogy — túlságosan gazdag. Annyi látnivalóval szolgál, hogy nemcsak egy-két nap nem elegendő az áttekintésére, de egyenesen több heti studiumot igényel még akkor is, ha az ember a megfelelő históriai és kulturhistóriai készültséggel fog ehhez a studiumhoz.

Maga az Angyalvár elkápráztatja látnivalóival, gyönyörű épitkezésével közbefutó és emelkedő rejtelmes alagútjaival, útvesztőivel, börtöneivel, antik olajtartóival, csodálatosan szép árkádjaival a látogatót, a ki először keresi föl. És hogy minden szépségét élvezhesse az ember, ösmernie kell a históriát Hadrián korától kezdve a tizennyolczadik századig. Ösmernie kell Beatrice Cenci életét, a kit itt fejeztek le és ösmernie kell Benvenuto Cellini sorsát is, a ki itt sinylődött a földalatti börtönökben, a melynek falára szénnel odarajzolt Krisztusát most üveg alatt mutogatják az idegennek. És tudnia kell, hogy a szilajvérű művész mint csavarta össze lepedőjét, hogy azon leereszkedjen a meredek falakon és mert a hevenyészett kötélhágcsó nem volt elegendő nagy, szökésében tört lábbal kellett folytatnia útját. Az egész rejtelmes, titokzatos középkor feléled ezekben a komor helyiségekben, hogy az ember továbbhaladtában egyszerre gyönyörű freskókkal diszített fülkébe jusson. VII. Kelemen pápa fürdőszobája ez, a melyet Giulio Romano freskói diszitenek. Pár teremmel tovább III. Pál pápa rekonstruált lakosztálya tárja fel kincseit. Öreg, rojtos szőnyegek között ott

Neefe Hermann

festö

l

Scholen Hermina Eap

7 - 8 l.

Neefe Hermann

a pesti nemet
szinhár diszletfestője
festette elemte az
alábbi szinhár diszletét is

Bíró Lajos Pál

A Nemzeti Szinhár
törtenete 1837-1841.
Bp. 1931. 31. l.
137. l.

zter Ur !

lékek Országos Bizottságának
vezetét az alábbiakban részletez-
zteni, azzal, hogy abban nem fog-
rályi palota és kápolna feltárásá-
délyezett összeg, valamint a nagy-
ttani lapidarium építésének költ-
a volt kegyes intézkedni.

feltárásának első részlete 50.000 P.
tott bazilika feltárását a
lkezdeni szándékozunk, hogy a
938-ra az esztergomi ásatá-
zzük. Szükség lesz a

Neefe Hermann

díszletfestő

1790 – 1854.

1841. a város pályázatán nyertes és 31 díszletet, a függönyt szegélyző díszt és két függönyt (1 alakost és egy drapériát) fest önzesen 3449 fot 20 krért.

Csatkörl

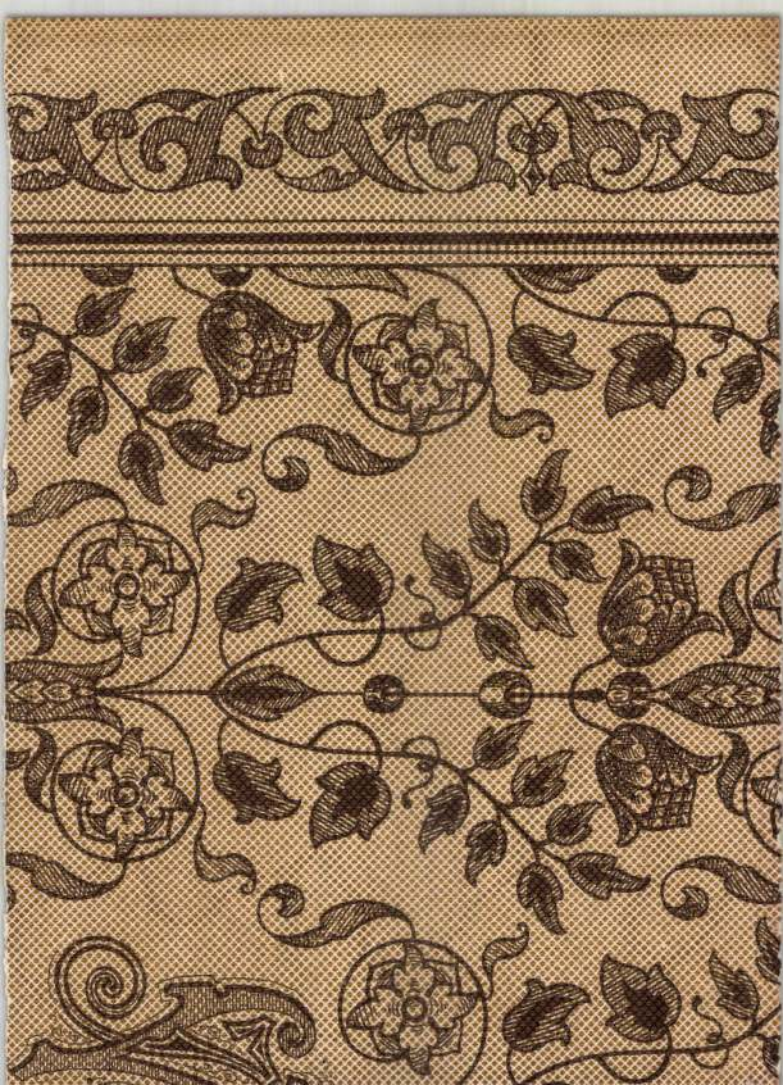

Pesther Tageblatt 1843

tiefe Naturleben, das sich nur da zu entfalten vermag, wo der Mensch noch nicht seine despotische Alleinherrschaft gegründet hat, so werden Sie zugeben müssen, daß diese Flußgegend nicht öde und verlassen ist. Bei diesen Worten faßte er einen Stein vom Boden auf, und schleuderte ihn mit aller Kraft seines nervigen Armes in das Schilf hinein, das sich dem Wurfe zischend beugte. Und in demselben Augenblicke belebte sich das Röhricht ringsumher wie durch einen Zauberschlag, und zahllose Wildenten und Sumpfvögel, Miriaden von Wildgänsen und Fischgeiern flatterten aus der Schilfwaldung rauschend in die Luft empor mit einem einhelligen Schrei der Entrüstung, der zu fragen schien: Wer ist der Verwegene, der sich erkühnt, unsere hundertjährige Ruhe zu stören auf einem Gebiete, das seit einem Jahrtausend das unsrige ist? Das ist die Theiß, der zweite Fluß Ungarns! Die Donau repräsentirt schon die westliche Civilisation, auf ihren Fluthen schwimmen die Elemente der europäischen Bildung, glänzt die Gesittung des modernen Ungarstaates; aber die Theiß weiß noch Nichts von der Gegenwart und ist noch getaucht in die ältesten Erinnerungen des magyarischen Volkslebens, an ihrem Gestade flüstern noch die Zeiten Arpads, und das deutsche Wort ist dort wirklich noch ein seltsames. Während die Donau eine rasche Pulsader nationalen Lebens, hat die Theiß einen gewissen Character von Stagnation, der sich in seinen beiden Uferstrichen ausspricht, und in der That gleicht dieser Fluß mehr einem weiten, unermeßlichen Wasserbecken, halb Sumpf, halb Teich, der keine engen Stromgrenzen kennt und sich nur zuweilen aus Wassermangel in eine Art von Flußbett zurückzieht. Daß Strombett der Theiß gleicht mehr dem Abzugsgraben eines Sumpfes, als dem festen Rinnsal eines wirklichen Flusses, und diese Parallele gewinnt an Wahrheit, wenn man bemerkt, wie selbst das Wasser wenig von der harten Frische des Flußwassers hat und die Unzahl von Fischen, die es beherbergt, durch den fetten Teichgeschmack vielen Menschen gänzlich ungenießbar wird. (Mittheil. eines Reisenden in Ungarn aus den Sonntagsbl.)

Neuigkeiten. Die Dorfzeitung sagt: Es hat doch jetzt jeder und jede ihre Noth, auch die Tänzerinen. Aus Paris, Wien, München, Mainz u. s. w. wird geklagt, daß auf den Bällen keine Tänzer mehr aufzutreiben seien und die Bälle ganz aufhören. Man gibt dies hauptsächlich den Cigarren schuld; in den Zimmern neben dem Tanzsaal sitzen die Herren mit der Cigarre beim Bierglas. Die Wiener Herren aber geben's der Galopadenwuth schuld.

— In Klfd. im Hzth. G. ritten von einigen Tagen zwei Bursche auf Mutterpferden nach einem 2 Stunden weit entfernten Ort G.-B. Auf dem Rückweg, den Beide von Branntwein schrecklich berauscht antreten, will dem einen sein Pferd nicht schnell genug laufen, obgleich solches ein junges kräftiges Pferd war. Er nimmt deshalb das Messer und bringt demselben nach und nach 20 bis 24 Stichwunden bei. So bringt er es entkräftet und verblutet nach Hause, wo es nach Verlauf von 24 Stunden in einem jämmerlichen Zustand starb. Sollte man nicht erwarten, daß hier eine tüchtige Strafe erfolgen werde? Steht nicht zu erwarten, daß ein solcher Unmensch bald an Menschen übt, was er zuerst an Thieren versuchte?

— Der aus der Demagogenzeit bekannte Harro Harring lebt glücklich und zufrieden drüben über dem Meer in Brasilien. Er hat eine schwarze Witwe mit einem kleinen Buckel und einem großen Vermögen geheirathet.

— In Preußen ist den Schulmeistern das Trinken über'n Durst verboten worden. Manche meinen, das wäre nicht nöthig gewesen (in Ungarn könnte es vielleicht nöthiger sein), denn von klarem Quellwasser hätte sich noch keiner berauscht und ein anderes Getränk käme selten an die vielgeplagten Leute. An Mäßigkeit von Jugend auf gewöhnt, nähmen sie sich auch bei Hochzeiten und Kindtaufen zusammen.

— Unter dem weiblichen Geschlecht der niedern Volksklassen in manchen Cantonen der Schweiz soll die Unsittlichkeit und Frechheit schrecklich um sich greifen. In Murten ließ die Ortsbehörde beim Jahrmarkt alle dergleichen Dirnen einfangen, Tags darauf ihre Gesichter mit Kienruß schwärzen und sie Paar für Paar an die Grenze führen.

— In Berlin finden die spielenden Uhren jetzt großen Absatz und zwar der Spitzbuben wegen. Sobald ein Dieb sie berührt, spielt die Uhr die Melodie des Liedes: Ueb' immer Treu und Redlichkeit, und davor sollen die Spitzbuben solchen Respekt haben, daß sie die Uhr stehen lassen — — und etwas anderes mitnehmen.

— In London greift das Nervenfieber und die Armuth unter den Volksklassen furchtbar um sich. Man hat schon ganze Straßen, wo solche Kranken liegen, abgesperrt, damit das Uebel nicht weiter um sich greife. Aus den Provinzen wandern ganze Schaaren von Bettlern in lumpigen Kleidern in die Hauptstadt und schreien nach Brod. Alle Spitäler und Armenhäuser sind überfüllt und man sah sich genöthigt, die Bettler in den Todtenhäusern unterzubringen sagt die Dorfzeitung.

— In London hat man eine Giftmischerin, Sara Daglei, entdeckt, die ihre zwei Männer und ein Kind aus erster Ehe mit Arsenik vergiftet hatte. Sie wollte dann zur dritten Ehe schreiten.

— Zur Belohnung für diejenigen, welche sich zur Rettung Anderer aus Gefahren selbst in Lebensgefahr begeben, hat der Herzog von Nassau ein besonderes Ehrenzeichen gestiftet, welches an einem Bande mit den Landesfarben getragen wird.

— Im Komorner Comitat, wie auch in andern, haben die Steuerpflichtigen gebeten, daß das abgeschaffte Vorspannwesen wieder hergestellt werden möge. Es war eine sonderbare Philantropie von Seite der Projectanten und Verbesserer dieses als Last für den Bauer betrachtete Vorspannwesen, das noch dazu die einzigen Mittel zum Weiterkommen für Reisende in unserem Vaterlande bot, aufzuheben, und dadurch dem Reisenden unbesiegbare Hindernisse in den Weg zu legen, und zugleich dem Bauer eine ergiebige Erwerbsquelle zu verstopfen. Die Sache verdient wohl reiferer Erwägung, al man ihr bei der vorschnellen Abschaffung widmete. (Hond.)

— (Pesth.) Der auf der deutschen Bühne mit so vielem Beifall gastirende Tenorist Hr. Wolf, soll hier engagirt sein, welcher Acquisition man sich um so mehr freuen kann, als er sich mit den bisherigen Darstellungen die volle Gunst des Publikums erworben.

— Im Monat Juli wird der Hofschauspieler Hr. Löwe auf Gastrollen hier erwartet.

— (Nationalbühne.) Morgen wird im laufenden Abonnement zum ersten Male aufgeführt:

„A' Dárday ház."

Ungarisches Familiengemälde in fünf Aufzügen von Alexander Kisfaludy. — Herr H. Neefe hat zu dieser Aufführung eine neue Gartendecoration gemalt.

Nachrichten.

Abfahrt der  Dampfboote

Nach **Pressburg** und **Wien** täglich Früh 7 Uhr ein Passagierboot,
„ dto. dto. jeden Sonntag und Mittwoch ein Frachtboot,
„ **Mohács** und **Esseg** jeden Freitag
„ **Neusatz** jeden Dienstag } Früh 5 Uhr.
„ **Semlin** und **Drenkova** jeden Sonntag u. Donnerstag

Localveränderung der Strohhut-Fabriks-Niederlage

der

Susanna Huttory,

von nun an in der Waiznergasse, im Kappel'schen Haus, dem Hotel „Palatin" gegenüber, ersten Stock in Pesth.

Indem ich allen hochgeehrten Damen beider Nachbarstädte für die zahlreichen Aufträge, womit sie mich in meiner frühern Niederlage (dem großen Christoph gegenüber) beehrt hatten, meinen Dank abstatte, zeige ich unter einem an, daß ich so eben ein bedeutend größeres Sortiment

Strohhüte, Bast-, Florentin- und Strohgeflechte

nach den letzten Pariser und Wiener Journalen erhalten habe, und zur größern Bequemlichkeit der geehrten Abnehmer, mein Verkaufslocal in ersten Stock des Kappel'schen Hauses verlegt habe.

Auch werden in diesem Locale gebrauchte Strohhüte billigst zum Putzen übernommen, und auf Verlangen die neuen wie die benützten Hüte nach den neuen Journalen adjustirt.

Pesth, Monat April 1843.

So eben ist angekommen in kleinern und größern Tösen in bester Qualität die erste Sendung von

echten Liptauer Frühjahr-Käse

und billigst zu haben in der Niederlage im Wurmhof an der Donau in Pesth

Champagner-Anzeige.

Das Commissionslager des berühmten Preßburger Champagners der Herren Fischer und Schönbauer, welcher durch die Bereitungsart und die Qualität ganz dem echt französischen gleichzustellen ist, und seit seinem Entstehen den Vorzug (zuerkannt in der Wiener und Pesther Gewerbsausstellung) vor allen inländischen schäumenden Weinen behauptet, befindet sich fortwährend bei Friedrich Török et Comp., Mondgasse, und ist dieser Wein sowohl unmittelbar von demselben, als auch durch Herrn M. Ebenführer, Spezereihändler am neuen Marktplatz, zu beziehen.

Unterzeichnete gibt sich die Ehre hiemit ergebenst anzuzeigen, daß sie ihr

Erziehungs-Institut

gegenwärtig aus dem Döring'schen Hause in der Windgasse in das Hanzel'sche Haus auf den Josephsplatz Nro. 168 verlegt habe, und erlaubt sich zugleich dasselbe allen pl. t. Herren Eltern bestens anzuempfehlen, wobei sie die Versicherung zu genehmigen bittet, daß sie stets die größte Sorgfalt anwenden wird, dem Zweck ihres diesfälligen Unternehmens mit Würde zu entsprechen, und daher besonders darauf bedacht ist, durch gewählte vorzügliche Meister den vorkommenden Unterricht der Art zu leiten, daß man auch in dieser Beziehung jedem billigen Wunsche zuvorzukommen sich bestreben wird.

Alle nähern Details werden auf Verlangen sowohl mündlich als auch schriftlich mit aller Bereitwilligkeit ertheilt.

Clementine v. Malocsay.

Ankündigung.

Heute den 27. April zum Erstenmal eine große außerordentliche Vorstellung unter dem Titel: „Schaden-Pantomime," welche hier von keiner andern Gesellschaft aufgeführt wurde, daher schmeichelt sich Unterzeichneter dem verehrten Publicum in Pesth und Ofen einen vergnügten Abend zu verschaffen, und bittet um zahlreichen Besuch

Franz X. Wolff.

Inständige Bitte!

Eine durch Kummer und Elend tief gebeugte zahlreiche Familie weiß sich anders nicht mehr zu helfen, als sich an die edlen und großmüthigen Bewohner von Pesth und Ofen zu wenden, mit der innigsten Bitte nur einigermaßen ihrer dringenden Noth abzuhelfen. Die milden Gaben übernehmen: Joseph Reither, Pfarrer zu St. Anna in der Wasserstadt, — Joseph C. Tamásy, Director der PP. Piaristen, — P. Bartholomaeus Bogyó, Guardian zu Pesth, — P. Quartian der ehrwürdigen PP. Kapuziner in Ofen, — Carl Ringelhann, in der Fabriks-Niederlage in Pesth, kleine Wienergasse Nr. 200, — C. Miller, Kunsthändler in Pesth.

Zur geneigten Beachtung.

Das unter dem Schilde „zum goldenen Anker" am Sebastianiplatz in Pesth bestehende Spezereiwaaren-Geschäft des Herrn L. W. Forster habe ich käuflich an mich gebracht, und verbinde mit dieser Nachricht zugleich die ergebene Anzeige, daß ich stets nebst einem

frisch sortirten Spezereiwaaren-Lager

auch mit allen vorzüglicheren Gattungen Mineralwässer von frischer Füllung aus echter Quelle versehen bin, und selbe zu den billigsten Preisen offerire.

Hochachtend verharret

J. B. Hoffmann,
Spezereihändler zum goldenen Anker.

Pesth im April 1843.

Herminenfeld!

diese reizende Campagne auf der Hochebene von Pesth

als

vorzüglich gesunder Sommeraufenthalt

empfohlen!

Peter Fischer's Villa nächst der zu erbauenden Kapelle situirt, ist mit allen Conforts für die Freuden eines Landaufenthaltes eingerichtet, und steht dem hochgeehrten pl. t. Publicum zur gefälligen Benützung bereit.

Eine bedeutende Anzahl bequem eingerichteter Quartiere gemalt, mit Küchen und deren nöthigen Zugehör versehen, werden billigst vermiethet.

Bekanntlich sind in dieser Nähe mehrere Heilbäder und sonstige Villagiaturen, die ausgedehntesten Promenaden, (auf welchen man vom Staub nicht incommodirt wird) tragen gleichfalls zur Gesundheitspflege bei, und somit vereint sich Alles, um dem längstgefühlten Bedürfnisse einer nahen Campagne zu begegnen.

Der **Kiosk** im Garten dieser Localität wird, wenn es die Witterung zuläßt, **Sonntag den 30. April** oder **Montag den 1. Mai** eröffnet, und den geehrten Besuchern den ganzen Sommer hindurch guter **Oberskaffee** und **vorzügliches Gefrorne** credenzt. — Auch werden alle Gattungen Mineralwässer wie auf dem Wasserglacis in Wien verabreicht.

Nähere Auskunft wegen den zu vermiethenden Wohnungen wird sowohl an Ort und Stelle, oder auch in der Conditorei „zur Hebe" auf dem Servitenplatz in Pesth ertheilt.

Schöne billige Wohnungen

in dem neugebauten Eckhause in der Windgasse, gegenüber dem Neugebäude: Eine schöne Eckwohnung im ersten Stock, ganz neu elegant gemalt, von 7 eichenparquetirten Gassenzimmern, der Alkoven mit Marmor-Säule, 3 Hofzimmern, Küche mit Sparherd und Siedofen, Speis, großen Wäschboden und Holzkeller ꝛc. Eine neugemalte Wohnung von 3 Gassenzimmern, Alkoven, 3 Hofzimmern, 1 Vorzimmer, Küche mit Sparherd und Windofen, Speis, Wäschboden und Holzkeller, — dann eine ebensolche Eckwohnung im zweiten Stock, wie auch ein ebenerdiger Stall für 3 Pferde und Wagenschupfen auf Jacobi zu verlassen oder auch früher zu beziehen.

Die chemische Aufstreichmassa

für Goldschmidt's Streichriemen ist so eben angekommen und zu haben das Büchschen zu 1 fl. C. M. bei Ignaz Zograf Waizнergasse in Pesth.

Mobilien-Ausverkauf.

Zu auffallend herabgesetzten Preisen verkauft Unterzeichneter von jetzt an in seiner Niederlage, Herrengasse im Baron Laffert'schen Hause, alle Gattungen fertiger Meubeln, um je eher die beabsichtigte Auflösung dieser Niederlage zu erzwecken, und empfiehlt, dankend für das ihm seit 25 Jahren geschenkte Zutrauen, seine gut und dauerhaft verfertigten Tischler- und Tapezierarbeiten allen verehrten Abnehmern bestens. Mit Achtung verharrend

Joseph Prückner.

Eröffnung des Kaiserbades.

Indem Gefertigter zuvörderst seinen innigsten Dank ausdrückt für den zahlreichen und unausgesetzten Besuch, dessen das von ihm gepachtete Kaiserbad, insbesondere im letztverflossenen Sommer sich zu erfreuen hatte, macht er zugleich die geziemende Anzige, daß die im großartigen Style bereits ganz ausgebaute Badeanstalt mit Beginn der eben eintretenden Badesaison eröffnet wird. Wie immer hat der Unternehmer keine Kosten gescheut, um den Anforderungen der confortablen Bequemlichkeit und eines eleganten Badelebens zu genügen; er hofft den wohlbegründeten Ruf seiner Anstalt auch für die Zukunft nur auf diese Weise bewahren zu können. Vor Allem wurde die Trinkquelle dem hochverehrten Publicum zugänglicher gemacht Im erweiterten Raum sprudelt sie nun lustig hervor; auch ist das Wasser zugleich um einen halben Grad wärmer, und von der Vermengung mit sonstigem Gewässer sorgsam bewahrt. Zur ferneren Bequemlichkeit eines hochverehrten Publicums sind noch zwei Gesellschaftswägen, je für sechs Personen, mit ausgesuchter Eleganz angefertigt worden. Ihre Gesammtzahl beträgt nun sieben, die im Verlaufe der Bade-Saison — vom 1. Mai an — zuverlässig und ununterbrochen jede Viertelstunde von Pesth ins Kaiserbad, und ebenso vom Kaiserbad nach Pesth fahren. Der Preis bleibt festgesetzt für die Person 10 kr. C. M — Hinsichtlich der Ab- und Zufahrt der Wägen werden zur größern Bequemlichkeit und allseitigen Sicherheit der Badegäste folgende Regeln festgesetzt: Die ankommenden Wägen fahren unmittelbar hinaus, sobald die verehrten Gäste abgestiegen. Die Abfahrenden erscheinen beim ersten Glockenzug im Hofraum, beim zweiten steigen die pl. t. Badegäste ein, und beim dritten fährt der Wagen allsogleich ab. Herrschaftswägen Fiakre's fahren, nachdem die ankommenden pl. t. Gäste abgestiegen, gleichfalls unmittelbar beim Hof hinaus und hinüber in das neuerbaute Gasthaus. Fremden Wägen ist die Rückeinfahrt nur dann gestattet, wenn die Herrschaft sich gebadet hat, die durch den Bedienten früher benannt werden muß, und auch in diesem Falle muß der Wagen nach sehr kurzem Verweilen und sodann geschehenem Einsteigen der Gäste allsogleich abfahren. Sonstigen Wägen, welcher Art immer, ist die Einfahrt nicht gestattet.

Es empfiehlt sich dem geneigten Wohlwollen eines hochverehrten Publicums

Dero ergebenster

M. König,

Eigenthümer des Königsbades und Pächter des Kaiser- und Bruckbades.

Ankündigung eines neuen Abonnements

durch **Gustav Heckenast** in Pesth auf

Dr. Gottlieb Wilhelm Bischoff's

(Professors der Botanik in Heidelberg)

Handbuch der botanischen Terminologie

und

Systemkunde.

In 14 Lieferungen von 12 Bogen Text und 5—6 lithographirten Tafeln in gr. 4. Preis für jede Lieferung 1 fl. 30 kr. C. M. — Nürnberg bei J. L. Schrag.

Lizitation: Papier-Fabrik.

Montags den 22. Mai l. J. Vormittags 9 Uhr wird die zu L. S. Weber und J. Grether'schen Concursmasse gehörige, in einem romantischen Thale, in dem Orte Pyta in der Herrschaft Bibersburg, im Preßburger Comitate gelegene, vier Stunden von der k. Freistadt Preßburg und eine Stunde von Modern entfernte Papierfabrik im Wege einer öffentlichen Lizitation dem Meistbietenden hintangegeben. Sie besteht aus zwei Fabriksgebäuden, welche zwei Stockwerke bildend, holländische Böden mit Hängwerk, drei Bütten mit zwei Holländern und deutschem Geschirr, wie auch dazu erforderliche eiserne Wasser- und Trockenpressen enthalten. Dazu gehören drei Gärten und ein Urbarialhaus. Das Wasser ist hinlänglich und friert im Winter nicht zu. Die Straße in die Fabrik ist gut und neu hergestellt. Kauflustige belieben sich zur obbestimmten Zeit an Ort und Stelle einzufinden. Nähere Auskunft ertheilt auch auf briefliche Anfragen als aufgestellter Masse-Curator Herr Landes- und Gerichts-Advocat Theophil v. Jobbágyi, in Preßburg am Hauptplatz Nr. 4.

Cambridge, englische Leinwand und Sommerhemden

zu 4 fl. 24 kr. und 4 fl. 51 kr W. W. werden empfohlen von der Frauenvereins-Niederlage bei Franz B. Liedemann zur schönen Ungarin.

Nachricht für die Herren Kupferschmiede.

A. Jurenák in Preßburg macht die ergebene Anzeige, daß er den seit vielen Jahren bestehenden Kupferhammer sammt Walzwerk in Maigraben nächst Preßburg käuflich an sich gebracht, und sich bewogen gefunden, den bisherigen Besitzer Herrn Johann Mayer als öffentlichen Gesellschafter anzunehmen, um die Betreibung dieses Werkes unter der Firma:

A. Jurenák et Mayer

fortzusetzen.

Herr Johann Mayer, welcher das Glück hatte, sich bisher durch solide Arbeit das Vertrauen der Herren Abnehmer zu erwerben, wird auch für die Zukunft die technische Leitung dieses Etablissements überlassen bleiben, dagegen wird Herr A. Jurenák alle Bücher, Rechnungen und Correspondenz selbst besorgen, weshalb auch sämmtliche Herren Committenten ersucht werden, sich mit ihren mündlichen Bestellungen, Anfragen und allenfallsigen Zahlungen an Letzteren zu wenden.

Zur größern Bequemlichkeit der Herren Kupferschmiede in den untern Gegenden haben wir die Einrichtung getroffen, daß Herr Paul Jurenák in Pesth unsere Commissionen sowohl in Uebernahme des alten Kupfers, als auch in Ablieferung der neu bestellten Gegenstände und Begleichung des Schmiederlohnes übernimmt, und auf frankirte Anfragen Auskunft ertheilen wird. — Preßburg im April 1843.

Steph. Rinaldi's Fein-Cioccolade-Fabrik aus Wien

unterhält ihr einziges Lager für Pesth bei

J. B. Hoffmann,

Spezereihändler „zum goldenen Anker" am Sebastianiplan

Die Waare stets frisch im Großen wie in einzelnen Pfunden, und die Preise dieselbe wie in der Fabrik zu Wien

---

Gewölb-Anzeige.

In der Waizнergasse ist die Hälfte eines Gewölbes mit den Stellagen, für jedes Geschäft geeignet, zu vergeben. Gefällige Auskunft bekommt man in der Kamm-Niederlage, vis à vis der goldenen Flasche, in der Waizнergasse Nr 436.

Ankündigung.

An der untern Donauzeile in Pesth, in dem neugebauten Gebäude der griechischen Gemeinde sind daselbst im Gewölbe die verschiedenartigsten rothen und grauen Marmore, nebst aller Gattung Gravirung und Vergeldung zu haben, aber hauptsächlich empfiehlt man den neuerfundenen grauen Marmor von vorzüglicher schönen Zeichnung, wovon Monumente, Pyramiden, Kreuze, Tauf- und Weihbrunn-Muscheln schon fertig zu haben sind, und zugleich auf jede Art Arbeit, besonders Kirchenarbeit, Bestellungen angenommen werden.

Frankel und Landau

haben von Georgi an ihre Schreibstube in der drei Kronengasse zum wilden Mann; sie empfehlen zugleich ihr Lager von Zink, Fenchel kurzen Roßhaare und Knoppern

---

Stelle-Gesuch.

Eine Beamtenswitwe, in den 30ger Jahren, wünscht als Gesellschafterin oder Haushälterin in einem guten Hause hier oder auf dem Lande ein Unterkommen, da sie alle dazu nöthigen Kenntnisse und Eigenschaften besitzt und sich mit guten Zeugnissen darüber ausweisen kann Nähere Auskunft ertheilt die Expedition dieses Blattes.

Fremden-Anzeige

Weiß. Schiff. HH. Pilstl, Theodorovich, Jeckl, Lechner, Markovich u. Molluray, Kaufleute. — Popovics-Donauthal, Oberlieutenant. —Bunzel, Doctor.

Herausgeber und Verleger G. Heckenast. — Redacteur: Dr. S. Saphir.

Neefe Hermann

1840 pesti kiáll.

Architekturai kép égyel: kétszeres világítással. Konrád az utolsó Hohenstaufen anyjától elbúcsúzik. olajf. 1 spain alatt, tehát a fenti 2 sím egy képet jelöl.

L 1840.

108, 110

Népvándorláskori üveggyöngy III. 103, 105, 106,

— gyöngy 103, 105, 106, 108, 109, 110, 111,

— bronzlemez III. 103, 107, 110, 111,

— ezüstlemez III. 103, 107,

— ruhafoszlányok III. 103

— nyaklék III. 103, 104

— ezüstkarika III. 104

— bronzcsatt III. 104, 106, 107, 108, 110, 111,

— ezüst Karperec III. 104, 111.

— vaskés III. 104, 106. 107, 108, 109, 110,

— nyílhegy III. 104, 105. 109. 110,

— vascsatt III. 104, 107, 109, 110, 111

Neefe

Festette a pesti uj neurati szin-
ház dissletert. 1837 be

Pesten az épülő magyar szinház.
Honmivész. 1837. 413 l.

24090 Köz

Grafika.

Margitszigetről látkép.

rajzolta Neefe H.

Pesther Handlungszeitung. 1841. aug. 14.
218. l.

Budapest.

Akad.Értesitö.1871.

Eszterházy képtár elhelyezéséről.36.l.
Visegrádi Vár restaurálása.36.l.
Műemlékvédelem.Törvényjavaslat.102.l
Lötvös szobor.103.l.

Festészet, diszlet
Kisfaludy Sándor: Dárday-ház c. darabjához, Neefe

Honderü, 1843. I.k. 647.

Thália

Festészet, diszlet
Bartay: A magyarok Nápolyban cimü darabhoz, Neefe

Honderü, 1843. I.k. 387.

Pesti Salon heti szemléje

Neefe Hermann festö /magyar/

Atheneum. 1840. II. 15/16. 31/32.

Neefe Hermann, festő

Honderü, 1843. I.k. 387.

Pesti Salon heti szemléje.

Neefe Hermann, festő

Honderü, 1843.I.k. 647.

Thália

Neefe Herman, festő

Honderü, 1843.I.k. 810.

Pesti Salon

Neefe Hermann

A pesti Német szinház
függöny képe 1836 tól
Fenti szinvázlata a
Szekesfővárosi Muzeum-
ban

Képe repr. szinesen

Kádár Jolán

A pesti és budai
Német szinészet tört.
1812–1847. Bp.
1923. Cimlap
előtt.

A kölni Schnütgen gyüjteményből Simor prímás vásárolta 1884. — Keresztény Múzeum Esztergomban. Egyházművészeti Lap, V., 1884., 363. l.

MAGYAR SZOBRÁSZ 1500 körül

Szent János-tál (173. kép)

Fa, átm. 32 cm.

A garamszentbenedeki községi plébánia templomból.

Divald: Csúcsíveskori szárnyasoltárok Bars és Túróc vármegyében. A M. Mérnök- és Építész-Egylet Közl., XLV., 1911., 539—540. l. (Képe 538. l.) — Divald: Magyarország csúcsíveskori szárnyasoltárai. II. füzet. Bp. 1911., 40. l. (Képe 39. l.) — Haiczl Kálmán: A garamszentbenedeki apátság története. Bp. 1913., 144. l. (Képe mellékleten.) — Gerevich PA, 218. l.

MAGYAR SZOBRÁSZ 1500 körül

Szent Anna harmadmagával

Polikrom fa, 40 cm.

Az Ipolyi gyüjteményből.

Gerevich PA, 218. l. (Képe 218. l.) — Őszi kiállítás, 1930., Ipolyi 12. szám. — Gerevich IPGY, 89. l. — A Műgyüjtő, V., 1931., 4. l. (Kép.)

NÉMET SZOBRÁSZ 1500 körül

Szent püspök könyvvel

Laposan faragva, fa, mag. 111 cm.

MAGYAR SZOBRÁSZ ... körül

Neefe Hermann

vinhaži festő

1836 óta a pesti német
vinhaz festője. Ő festette
az vinhaz új függönyét is

Kádár Jolán

A pesti és budai
német vinesset tört:
1812 - 1847 - Bp
1923. 61. 62.
64. 69. 70. ~~[illegible]~~.
97 l

Fenti 1837-ben festi
budai Várszinház új
függönyét is

1836-41 ig Schmidt Sándor igaz-
gatása alatt virágkorát élte a pesti
német vinház, s a szerben nagy rene-
vel Neefe Hermannak, akinek diszleteit Shapraztlák az akkori vinhaži Erzsébet

Tányér DIWOSEGI DURD 1707 felirattal.
Radisics Ipolyi 129. szám.

Tányér 1724-ből.
Radisics Ipolyi 100. szám.

Tányér, szabócéhé IO: SIPKOVSKI : MA : KANNA : IO : SILADI : IO : SCZICZA : — IOANNES : KUKLIS : M : D : TOMAS : KOVACZI : SO : 1725 felirattal.
Radisics Ipolyi 124. szám.

Tányér IUHANES LACKA 1726 felirattal.
Radisics Ipolyi 125. szám.

Tányér 1761-ből.

Szőlődíszes korsó, XVIII. század.

Részben az Ipolyi-gyüjteményből.
Gerevich PA, 258. l. — Gerevich IPGY, 99. l.

BÍBOROS PROFILKÉPE,
biszkvit,
XVIII. század.

SÓTARTÓ ÉS KANÁLKA,
mázas cserép, figurális dísszel.
XVIII. század.



M.D.K.

Neff János ácsmester

1780. szept. 4.-én Neff József a kupolagombba elhelyezi az ereklyetartók mellé a tatarozás utáni átvétel ünnepi külsőségeiről szóló okmányokat.

Gosztonyi Gyula: A Városstemplom épitéstörténete. Pécs. 9.l.

MDK

Neff József ácsmester

1755-ben céhmester

Cserkuti A: Pécsi ácsok céhe. Pécsi Napló, 1913. nov. 30.3-4. l.

M.D.K.

Neff János ácsmester

A pécsi belvárosi plébánia templom kupoladisz gömbjét első izben 1754-ben helyezi fel Neff pécsi ácsmester.

Gosztonyi Gyula: Pécs müemlékei. A várostemplom épitéstörténete. Pécs. 8.l.

ifjabb Neff Péter, festő MDK

Templom belseje c. védett alkotása

10 500 ft-os kikiáltási árral kezd.

-: Klosszikusok a mája 18-i aukción 2

ESTI HIRLAP, bp. 1965. máj. 4.

Véér, Andreas

Centum Patres et duo
pedest. Civ.

XVII. 4.

Kolozsvári orvtalosok

1. l.



Neeh, Martin

XVII. 4.

Kolozsvári asztalosok

1. l.



Europa

Film - körylapteryestö -

kiada. r.t

Budapest

V k rathermere u12 sz

Neeh, Steffen

XVII. 74.

Kolozsvári asztalosok

1. l.



NAGYSURANY

3 MAGYAR KIR. POSTA

NAGYSURANY 42 III -7. 19. D

Europa.

Lapterjesztő R. T.

Budapest V

Rothermere-u. 12. III. 2.

Wolf János

pécsi ácsmester

1754, 1780

l.

Gyorspécsbelvt

8, 9. l. 38. l.

Neff Johann

az 1791/92-ben a pécsi normál-iskolában úcsmesternek képezte ki magát.

Szabolcsi Hedvig: Magyarországi bútor-művépel a 18-19 század fordulóján, Budapest, 1972

681

Neffe

"A Nemzeti Szinház jubileuma" cimmel arról ir, hogy kilencvenegy évvel ezelőtt Vörösmarty Mihály:"Árpád ébredése" c. darabjában Déryné ifiasszony szerepelt és "Neffe ur festette a diszitményeket, a Pesti Német Szinház festője"
A lap bemutatja az egykori 1837. aug. 22.-i előadás első Nemzeti Szinházi szinlapját, és a Nemzeti Szinházat ábrázoló képet 1837-ben.
Reprók.
Délibáb, Bp. 1928. márc. 3. II. évf. 9. sz. 8-9. lap.

MDK.

ifj.Neff Péter

Müveinek értékelése az 1965 május 8-i pesti aukción.

Esti Hirlap 1965 május 4.lap -

Negacz István, asztalosmester

A győri asztalos és puskaagykészitő céh legénykönyvéb ől, 1685-től: "Negacz Istvan Mester jött az mitarsasagunkban Komárumbul 23 Septembris". 105. old

Batári Ferenc: Asztaloslegények Győrött a XVII. században Adatok Győr város asztalosmüvességének történetéhez 93. old

Arrabona, 9.-Xantus János Múz. Győr, 1967.-A Győri Múz Évkönyve

MDK

Négely Rudolf, festő

Velence. Olajf.

Nemzeti Szalon.-Őszi Tárlat.1932.szept. Kat.

MDK

Négely Rudolf, festö

Fiumei halászbárkák. Olf.

Nemzeti Szalon.-Tavaszi tárlat. 1931.junius. Kat.

MDK

Négely Rudolf, festö

Tenger kép.
Fiumei kikötö, teng.kép.
Velencze, S.Ma ria D.Sa lute.

Nemz.Szal.-A Független Müvészek Társ. -III.kiáll.
1930.okt. Kat.

MDK

Négely Rudolf, festö

Fiume-kikötö. Olajf.
Velence, S. Giovani. "

Nemzeti Szalon.- Öszi Tárlat. 1931. szept. Kat.

MDK

Négely Rudolf

Fiume óváros, szin.rézk.

Lovrana óváros

Akv. és paszt. kiáll. N.Szal. 1932.máj.

10 l.

MDK

Négely Rudolf, festö

Vitorlások.	Of.
Velence.	"

Az Uj Szalon Szent István-i kiállitása. 1934. aug. Katal.

MDK

Négely Rudolf

Kikötő részlet, olaj
Tengerparti részlet, olaj

U j Szalon tav. kiáll. 1934. máj.



Négely Rudolf: Kikötőrészlet.

Művészekről

Négely Rudolf

Jelen számunkban helyt kell adnunk Négely Rudolf festőművész reprodukciójának. Németországi lapok Négelyt az újkori magyar művészet legjobbjai közé sorolják, a francia Figaro a színek zsonglőrjének nevezi — s teljes joggal mert, egyéni technikáját, s ragyogó színeit még csak kevesen tudták megközelíteni.

Teljes 28 évig élt Olaszországban a Velencei akadémia után friss impressziókra fektette a fősúlyt, hogy ne legyenek technikai kétségei a természet ábrázolásában. Gondosan megválasztott s harmonikusan lemért színeit vastagon robosztusan rakja fel, a legnagyobb erőt a legfinomabb árnyalatokkal tudja egyesíteni. Képeit kivétel nélkül erősen szinesen s vibráló napsütésben ábrázolja, ritka ügyességgel s ritka technikai készültséggel. Olaszországi képei hűen adják vissza a napsugaras tájak levegőjét s a tenger vizének játékát. Számos kiállításaival bel- és külföldön mindig osztatlan sikert aratott. A fiumei múzeum őrzi az olasz király látogatását ábrázoló nagy képet 1925-ben. A



Pálnagy Zsigmond: Aratás.



Rezes Molnár Lajos: Fekvő akt.

Magyar Nemzeti Múzeum
1938. 2. 7.

Hamburgi, Amsterdami és Oslói muzeumokban is vannak képei.

Négely reprezentánsa azon magasabb átlagon jóval felüli kategóriának ahol nincsen semmi tétovázás, széthullt és össze nem foglalt gondolat és kidolgozás.

Dans ce méme numéro il faut réserver un peu de place pour l'artiste et peintre qu'ést Monsieur Rudolf Négely et à ses quelques reproductions de la nouvelle epoque comme l'insérent les journeaux allemands, comme dans l'art Hongrois parmi les trois meilleurs peintres citer. Le journal franc „Le Figaro" dit qu'il est le jongleur des couleurs, et de le juger avec plein droit comme technique individuel et ses couleurs éclatantes n'ont jusqu'alors jamais rivaliser. Il a vécu 28 ans en Italie. Aprés ses études à l'académie de Venise, il a attaché beaucoup d'importance pour la nouvelle figuration. Il a choisi soigneusement, et pesé harmonieusement ses couleurs avec timirité joignant la plus grande force, et la fine neuance toutes deux liées evec un gout particuiler. Ses tableaux sans exception sont en preints des plus beaux coloris rivalisent avec les fors rayons du soleil d'une rare habileté et de longs préparatifs techniques. Les tableux d'Italie rendent fidélement l'image des sites ensoleillés, et le jeu des vagues de la mer. Plusieurs fois ceux-ci ont été exposés dans son pays, comme à l'Étranger parfout ces derniers ont eu en plein succés.

Le musée de Fiume garde un grand tableau lequel a été fait en 1926 du roi d'Italie à l'honeur de sa visite dans cette mème ville. Il a encore d'autres tableaux aux musées d'Hamburg, Oslo et à Amsterdam.

Monsieur Négely représentant d'une categorie qui dépasse largement le niveau moyen, ou dépourvu de toute hésitation, d'idée dispersée, non pas résua'ée et d'élaboration.

We are yery glad to give a place for some reproductions of the painter Rudolf Négely. We could read in the german press:

Rudolf Négely is the third among the best Hungarians painters of the new artistic painting. The french Figaro calls him with right „The Colours Jongleur". Very few painters exist who can approach the brilliant colours of his individuel technic.

He has spent 28 vear in Italy and after ending the academy of Venice his aim was to get fresh impressions lor avoiding the technical doubts in the representation of the nature. His ability to express himself with the technical readiness together can tottaly suggest the frame of mind of the painted things. His art is caracterised by the artistic contens and harmony. His italian landscapes are full of the pure mature and won with his numerons exhibitions, admiration and appreciation. His picture which represents „The visit of italian King" is in the possession of the Museum in Fiume, many others are placed in Hamburg, Oslo, Amsterdam, etc. He is the best represanter of painting the pictures with knowledge and honesty, which represent his apprehension of his art.

Pálnagy Zsigmond

Művészeti tanulmányait Budapesten végezte. Az impresszionizmus jó nevű művelője. Művészi érdeklődése a magyar népélet felé fordul és annak mozzanatát megfigyeli. Kora tavasztót késő őszig látogatja a falvakat és festi a képeket, melyek egy nagy mozaikot tárnak elénk; a magyar falvak szépséges életét. Festményei színezése életteljességét dicsérik. Műveit ugy a műértők, mint a közönség körében szeretettel fogadják.

Il fit ses études artistiques à Budapest. Il est une célébrité d'impressionisme. C'est la vie du peuple hongrois, pour laquelle il consacre la plupart de son intérét artistique en observant toutes les phases. Dès le commencement du printemps jusqu'à l'automne avancé il visite les villages peignant les peintures qui nous représentent une grande mosaique, la belle vie des villages hongrois. Son coloris et sa vie dans ses peintures sont loués. Ses oeuvres sont aimées et grandement vantées par les connaisseurs.

He finished his artistic study in Budapest. He is a famous leader of impressionism. His artistic interest is mostly in the Hungarian people life and observe every moment of them. From the early spring till the late autune he visits the villages and paint the pictures which represent us as a big mosaic, the beautiful life of the Hungarian villages. His colouring and life in his pictures are praised. His works are beloved and highly praised among the connoisseurs.

Rezes Molnár Lajos

Tanulmányait kölföldi országokban kezdte, hazatérése után az Akadémia növendéke vol Budapesten. Naturalista festő és a tökéletes rajz hive. Témáit a művész szemével látja és lelke mélyéből festi meg azokat. Értékes művei joggal dicsérik a nevét. A természet hangulatának igaz tolmácsa. Leginkább az arcképek érdeklik őt, melyek jó karakter érzékről tesznek tanuságot.

Il a commencé ses études en pays étrangers, après son retour il était un élève de l'Académie à Budapest. Il est un peintre de naturalisme et partisan du dessin parfait. Il voit ses thèmes des yeux artistiques et les peint du fond de son àme. Ses oeuvres précieuses lui font une réputation à bon droit. Il est un vrai interpète de l'huneur de nature. Le plus souvent il s'occupe des portraits qui lui portèrent la gloire.

He begun his study in foreign countries, after his return he was a pupil of the Academy in Budapest. Is a painter of naturalism and being a follower of the perfect drawing. He sees his themes with artistic eyes and paints them with deepness of his soul. His valuable works praise his name with right. Is an genuine interpretér of the mond of nature. In mostly concerned in the portraits which brought him the glory.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Károly István.

Szalay Sándor könyvnyomdája, Budapest, VIII., Kender-u. 39.
Távbeszélőszám: 135-214.

Négely Rudolf

4.

— **Kiállítás a Műteremben.** Két festő, két véglet találkozik a *Műterem* uj kiállításán. Az egyik *Négely Rudolf*, harsogó, vidám, nyersen és erőteljesen felrakott színek, egymás mellé dobott friss színellentétek festője. A másik *Rottmann Mozart*, a Benczur-tanitvány, aki még ma sem szabadult fel mestere „grand art"-jának hatása alól. Ami Négelyt illeti, tengerparti tájának villogó, vakitó déli napfénye rokonszenves festőiséget ad, technikája is érdekes, eredeti, de mindez tulságosan is hatásos és ezek a hatások bizony eléggé könnyen adódnak. Rottmann Mozart festészetében viszont a mesterségbeli komolyság, tudás és elmélyedés elismerésre méltó, de ez a festőiség manapság olyan, mintha valaki el akarná hitetni velünk, hogy nem 1938-at, hanem 1890-et irunk. *(f. j.)*

Pesti Hirlap

1938. ápr. 21.

Négely Rudolf

Alkotása a Nemzeti Szalónban a Független Művészek Társ.-nak III. kiáll.-án.

Ujság, 930.X.5.

Négely Rudolf

"Kikötő" c. művével

szerepelt a Független Művészek Társ.-nak kiáll.-án.

8.O.U.930.X.5.

Négely Rudolf

MEGHÍVÓ

NÉGELY RUDOLF és ROTTMANN MOZART

FESTŐMŰVÉSZEK

GYŰJTEMÉNYES KIÁLLÍTÁSÁNAK ÜNNEPÉLYES MEGNYITÁSÁRA, 1938 ÁPRILIS HÓ 17-ÉN DÉLELŐTT 11 ÓRAKOR A „MŰTEREM“ KIÁLLÍTÁSI TERMEIBEN, BUDAPEST, IV., KOSSUTH LAJOS UTCA 12. FÉLEMELET.

A MEGNYITÁSSAL KAPCSOLATBAN A TOBORZÓ ZENEMŰKIADÓ KIADVÁNYAINAK BEMUTATÁSA.

ÓMORAVICZAI SZALMÁSSY ZSIGMOND
ÜGYVEZETŐ IGAZGATÓ

KATÓ KÁLMÁN
FESTŐMŰVÉSZ, MŰVÉSZETI VEZETŐ.

„MŰTEREM“
KÉPZŐMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSOK KFT.
BUDAPEST, IV.,
KOSSUTH LAJOS UTCA 12
FÉLEMELET
TELEFON: 189-554

A kiállítás megtekinthető:
április hó 17-től 28-ig, 9—6 óráig,
vasár- és ünnepnap 10—2 óráig.

Katalógus ára: 30 fillér.

Küldi:

NEMZETKÖZI VÁSÁR BUDAPEST 1938 ÁPR. 29-MÁJ. 9

NYOMTATVÁNY.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

Király Kálmán *úrnőnek*
úrnak

Budapest

ker., *Andrássy* út ~~utca~~ ~~tér~~ *73-75.* sz.,

I. 109.

MDK

Négely Rudolf

Független Művészek Társ. kiáll. Képzőművészet 1930. 31.sz. 146. l.

MDK

Négely Rudolf

Olasz kikötőrészlet, of. repr.

Magyar Nemzeti Művészet. 1939.5.sz.

Négely Rudolf

Alkotása az Uj Szalon tav.kiáll.-án.

Ujság, 934.V.27.

Négely Róbert

Milánói részlete, a Független Művészek Társ. kiáll.-án.

P.H.930.V.9.

Mr. Geo. A. C.

9

Népely Rudolf festőművész

Őszi Tárlat - Nemzeti Szalonban - képével vett részt
/ötletes techinkával megoldott festményei/

Magyarság 1931.IX.20.

Négely Rudolf

Tavaszi Szalon - Nemzeti Szalonban - képével szerepel / ragyogó szinvesen felvakolt " Fiumei halászbárkák" c.vászna /

Pesti Hirlap 1931.VI.21.

Negély Rudolf festőművész

Nemzeti Szalon Őszi Tárlatán képével vett részt

Nemzeti Ujság 1931.IX.20.

Négely Rudolf festőművész

Őszi Tárlat - Nemzeti Szalonban - képével vett részt

/ragyogóan szines adriai halászbárkái/

Pesti Hirlap 1931.IX.20

Négely Rudólf

Szerepelt a Nemzeti Szalon akvarel és pasztel kiállitásán.

N.U.932.V.31.

Négely Rudolf

Negély Rudolf festőművész

Nemzeti Szalon őszi tárlatán - képével vett részt
/szines illikötőképe/

8 órai Ujság 1931.IX.20.

Négely

Nemzeti Szalon téli kiállításán
munkái felvételével szerepelt.

P.ÓU.932.T.1.

Négely Rudolf

Nemzeti Szalon nagy téli tárlatán színes adriai képeivel szerepelt.

PH.932.T.1.

Négely Rudolf festő

Nemzeti Szalon téli tárlatán
nem szerepelt.

EK-932.T.1.

Nègely Rudolf

Nemzeti Szalon téli tárlatán
tájképeivel szerepelt.

M.932-T.1.

Négely Rudolf

Nemzeti Szalon Téli Tárlatán két olasz tájképével szerepelt.

NU. 1932. T. 1.

Négely Rudolf
festőművész

Független Művészek Társasága helyiségében képkiállitáson képeivel szerepel.

Magyarság 1930.VI.7.

Négely Rudolf
festőművész

Független Művészek Társasága helyiségében kiállitáson képeivel szerepel. Huszonkétévi milánói künntartózkodása után most tért haza, hogy napsugártól ragyogó pikturáját nálunk is megismertesse. Csupa városrészletet és tengerparti tájképet állit ki, melyeket jóformán vakolókéssel rak fel vásznaira. Képei mégis meglepően finomak, szinskálája igen gazdag és tájaitól az olasz napsütés ragyogó melegséggel árad szét. Legszebb vász-

./.

Pesti Hirlap
1930.V.25.

nai a Nápolyi tengerpart,- Fiumei óváros,- Fusina ,- Ve
lence,- Fiumei halászbárkák,- Milánói részlet.-

Négely Rudolf MDK

Kikötő részlet, olf.
Tengerparti részlet, olf.

Uj Szalon 1934. máj.
Tavaszi kiállitás

MDK

Négely Rudolf

"Kikötőrészlet"c.kép repr.150.o.
/Az Uj Szalon kiállitásáról/

Képzőművészet 1934. VIII.évf. 74.sz. 150.l.

MDK

Négely Rudolf, festöm.

Kikötö. Repr.

Régi olasz utca. "

Rátstr. 2o5,2o6.1.

MDK

Négely Rudolf

Független Művészek Társ. kiáll. Képzőművészet
1930. 31.sz. 146. l.

MDK

Négely Rudolf, festöm.

Minden képe az izgalom hevében keletkezett. Kár, h.szinérzéke nem eléggé fejlett. Képei tarka-barka hatásuak.Rögtönzött vizfestésü vázlatai jóval összefoglaltabb hatásuak olajfestményeinél.

/e.a./ : Rottmann Mozart és Négely Rudolf.
"Müterem" kiállitása.
Ujság.1938. ápr.23.

MDK

Négely Rudolf festőm.

Német vélemény: az ujkori magyar müvészet legjobbjai közé sorolják.
Francia vélemény: a szinek zsonglőrje.
28 évig élt olaszországban. Napsugaras tájak, tenger vizének játéka.
1925-ben a király látogatását ábrázoló nagy kép a fiumei muzeumban. Hamburg, Amsterdam, Oslo, stb. muzeumok őrzik képeit.
Kikötőrészlet. Festm. Repr.

Müvészekről. -Magyar Nemzeti Müvészet. 1938. 2.sz. 35.l.

MDK

Négely Rudolf, festöm.

Kikötörészlet. Festm. Repr.

Magyar Nemzeti Müvészet. 1939. 1.sz.

MDK

Négely Rudolf, festöm.

Olasz bárkák. Olf. Repr.

Ösz a müvészetben. Bpest. 1941.

MDK

Négely Rudolf, festöm.

Merész ecsetkezeléssel dolgozó, állandóan fejlödö müvész. Két festmenye maga a ragyogás.

/d.aó/ : Tavaszi tárlat az Uj Szalonban. Magyarság. 1934.máj. 27. 19.l.

MDK

Négely Rudolf, festöm.

Késöi impresszionizmus csucsán álitva nez ránk.
Boldog ragyogásu azur eg, viz, napfény ragyogás.
Kellö távolságból varázsmuzsika.
Olaszországi és dalmátképei csábitanak.
Vaduz. Hoár/?/ tengerpart. Kikötö Baska.
Vizfestmények is a vastagon kentolaj stilusában.

/B.A./: Rottmann Mozart és Négely Rudolf, festöm.-k.
Müterem kiáll.
Magyarság. 1938 ápr. 20.

MDK

Négely Rudolfm festöm.

Rokonszenves festöiség, érdekes technika.

/f.j./ : Kiállitás a Müteremben. -
Pesti Hirlap. 1938. ápr. 24.

MDK

Négely Rudolf

A N. Szalon tavaszi tárlata. Képzőművészet 1931. 42. sz. 164.l.

MDK

Négely Rudolf

Tengerparti terrasz, of., repr.

Tél a művészetben. Bpest 1940.

MDK

Négely Rudolf

Olasz bárkák, of. Repr.

Ősz a müvészetben. /Bpest,1941./

MDK

Négely Rudolf

Képzőművészet 1932. 44.l.

MDK

Négely Rudolf

Az Uj Szalon kiáll. Képzőművészet 1934. VIII. 74. sz. 144.l.

Négely Rudolf

Magyarország 193

M. 931. VI. 21.

*** A Nemzeti Szalon kiállitása.** Kicsit elkésve jött ez a „tavaszi" tárlat és valószinüleg nem is lesz benne sok köszönet. Kinek van mostanában kedve tárlatra járni, amikor rekkenő a hőség és többet ér a szabad természet, a valódi és az igazi, mint a festett? Igy gondolkodik a publikum és ezen nem is lehet csodálkozni. Mindennek megvan a maga ideje, éppen ezért a „Tavaszi Szalon"-nak, ilyenkor már nincs és nem is szabad, hogy tere legyen. A tradicióért nem szabad vállalni a komikumot!... De ettől eltekintve: a kiállitás komolyságát nagyon lerontja a felvonultatott sok dilettáns. Nevet nem emlitünk, minek, de például, hogyan kerül egy kiállitásra a 244-es kép és még sok társa?... Komoly értéket jelent *Négely* Rudolf érdekes tehnikáju és szindus olajfestménye, *Pálffy* József nagyszerü libavonulása, *Pállya* Célestin nagyobb kompoziciója, *Aradi-Edvi* Illés több tanulmánya, *Ágoston* Vencell egyik elsőrangu *(Utcarészlet)* akvarellje, *Heller* András és *Horváth* Andor olajfestményei, *Némay* Ferenc finom tónusu, kulturált két pasztellje, *Csillag* József hangulatos nyirfái, *Pohárnok* Zoltán feltünést keltő, klasszicizált csavargója, *Dimits* Sándor és *Gajzágó* Sándor tabáni részletei, *Hómann* Károly kitünő fejtanulmányai, *Radnay* József nagyon tehetséges tájképei és *Vaszkó* Ödön olajfestménye. Mellettük *Lengyel-Rheinfuss* Ede, *Heyer* Artur, *Csortos* József, *Urbán* Géza és *Haála* Gyula emelkednek ki. A szobrászok közül *Soós* Vilmos nagyszerü portréja és *Szamossy* Imre több tanulmánya ad a nézőknek müvészi élvezetet. A *Nemzeti Szalonnak* ez a kiállitása vasárnap nyilik meg, délelőtt 10 órakor. *(D. A.)*

kivánt két kiváló tagjától. Ez annyit jelentett volna, hogy esténként mintegy 2500 pengő bevételt kell elérniök, ha gázsit akarnak fizetni a szinészeknek és nem akarnak ingyen játszani — kánikulában! A szinháznak magának legföljebb 150 pengő költsége van, ha adja a teljes nézőtéri és szinpadi személyzetet és a világitást. Meg kell jegyezni, hogy Max Reinhardt

Bogdán Mária kerámiái











Négely Rudolf

Magyar Nemzeti Művészet. 1939. 5. 77. kép



Olasz kikötőrészlet. Négely Rudolf olajfestménye

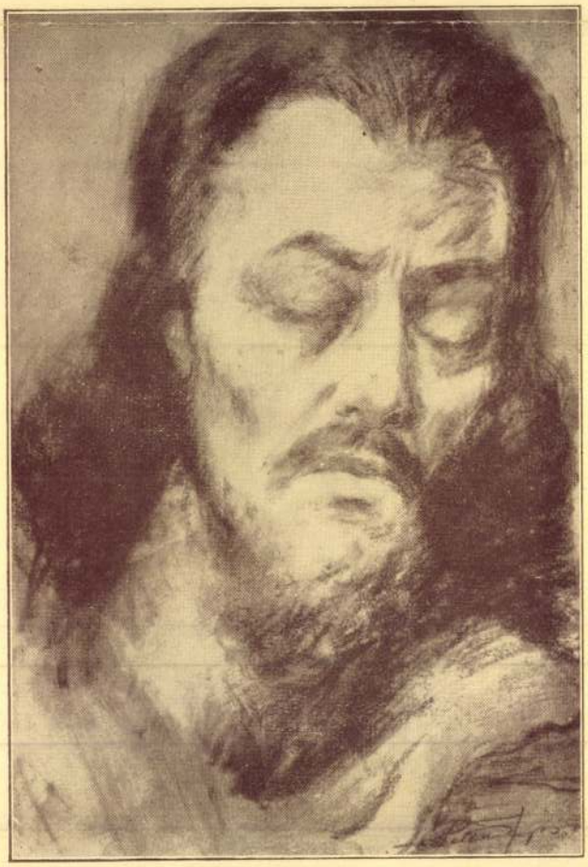

Tanulmányfej. Polczer Lajos vízfestménye



Deme Gyula arcképe. R. Fehér Lolly vízfestménye

Négely Rudolf

— **Rottmann Mozart, Négely Rudolf.** A „Müterem" helyiségében mutatja be müveinek gyüjteményét ez a két festő. Rottmann Mozart régi kiállitó müvésze a Mücsarnoknak. Képei valamikor főhelyen lógtak benne és nagy közönségük volt. Sikereit Rottmann annak köszönhette, hogy tetszetősen fest, arcképein a modelt rendszerint megszépiti és mindenképp előnyösen mutatja be. Jól felkészült, becsületes tudásu festő, a szónak régi értelmében. Amikor javakorában volt, sokan festettek ugy, mint ő. — Négely Rudolf más temperamentum, mint a kissé halvérünek érző Rottmann. Nagyon ügyeskezü festő. Minden képe az izgalom hevében született rögtönzésnek hat. A festéket nem ecsettel rakja fel, hanem a kaparó késsel keni fel vastag rétegben. Kár, hogy szinérzéke nem eléggé fejlett s képei azért inkább csak tarka-barka hatásuak, nem igazán szinesek. A vastag festőrétegek ott, ahol a réteg megtörik, vetett árnyékukkal tulságosan felbarázdálják festményeinek felületét és fokozzák nyugtalan hatásukat. Olajfestményeinél jóval összefoglaltabb hatásuak könnyü kézzel rögtönzött vizfestésü vázlatai. *(e. a.)*

K. Ced.

Újság 1938 ápr. 23

VASÁRNAP
17
Kat. Húsv. vas.
Prot. Húsv. vas.

N. k. 5 ó. 10 p. N. ny. 18 ó. 51 p.

Izr. 16. Passzah 2. n.

HÉTFŐ
18
Kat. Húsv. hétfő
Prot. Húsv. hét.

Hoffmann Edit
Grandpierre Edit

KEDD
19
Kat. Emma
Prot. Kocsárd

3.—

SZERDA
20
Kat. Tivadar
Prot. Tivadar

5.—

CSÜTÖRTÖK
21
Kat. P. Konrád
Prot. Anzelm

5.—

PÉNTEK
22
Kat. Szót. Káj.
Prot. Szótér

3.—

Izr. 21. Passz. 7. n. Seb. s.

SZOMBAT
23
Kat. Béla pk.
Prot. Béla

5.—

Izr. 22. Passz. 8. n. Akharon

Nógely Rudolf

Kiállít

M. 932. IX. 4.

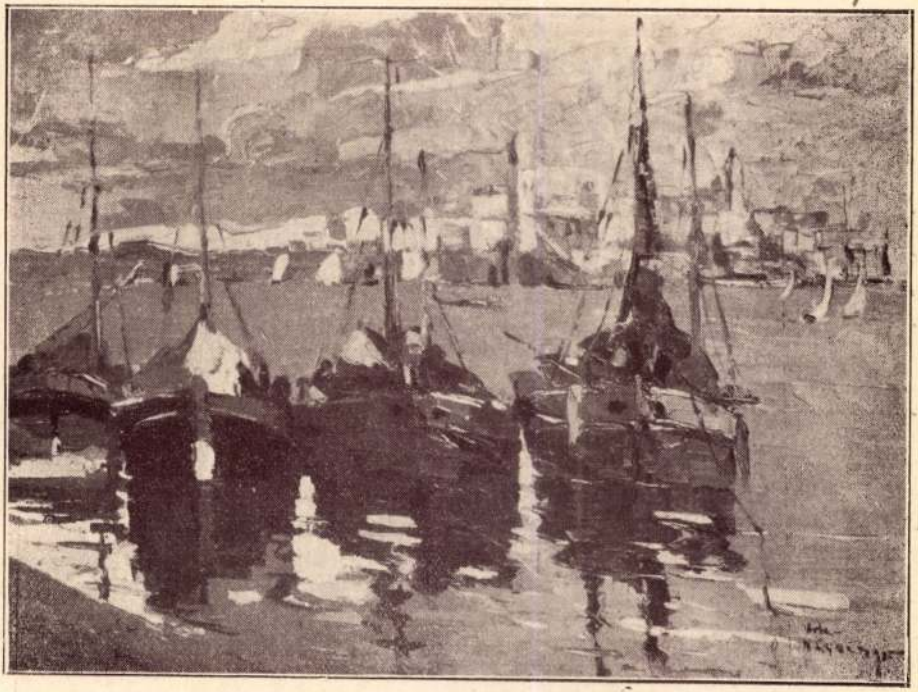

Olasz bárkák. Négely Rudolf olajfestménye.

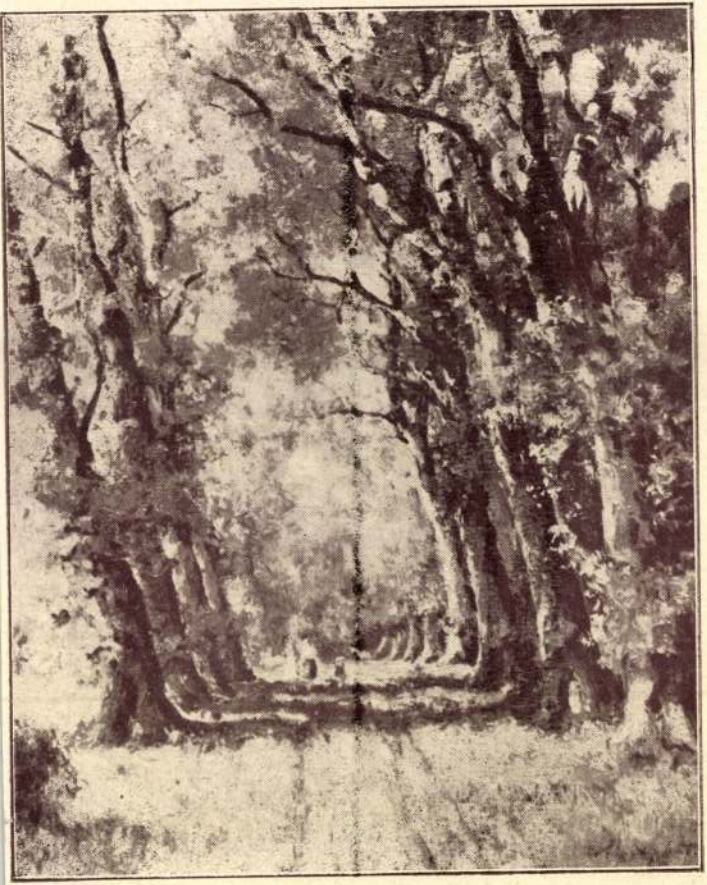

Ősszel az erdőn. Kárpáthy Jenő olajfestménye.

Négely Rudolf

Négely Rudolf tájképei a festés virtuózitásával kapják meg a nézőt és bár az elmélyedés hiánya érződik és a technikai készség tulnyomó anyagszerűsége zavarják a nyugodt harmóniát, egy bizonyos összhangot nem lehet e művektől elvitatni, különösen, ha kellő distanc-szemléletre kényszerítjük magunkat. Különösen olasz tájai érzékelteti az élmény közvetlenségét és feledteti el a technikai pluszt, mely nélkül Négely mondanivalói többet jelentenének, Tengeri tájai (Arbe, Ragusa, Fiume, Venezia) festőiebbek, mint svájci motivumai. — Kiállító társa, Rottmann Mozart nem hoz ujat, de az ő naturalzmusának külső csillogásában — felesége arcképétől eltekintve, melyen az őszinte festői meglátás jut artisztikus kifejezésre, — csak a régi akadémikus kvalitások szokványos értékeit látjuk viszont legujabb műveiben. Ilyenek: a könyvtárban alvó barát, G. M.-né arcképe. dr. N. arcképe és Kékruhás nő.

Művészet 1938. 94. l.
(A Műtermen kívüli.)

T.



"E u r ó p a" film,könyv,lapterjesztő
és könyvkiadó vállalat r.t.

B u d a p e s t. V.

Visegrádi u.36.

IV.em.1.sz.

Négely Rudolf

MAGYAR MŰVÉSZET

1930. 240



16 ezer korona

Az általam 764/1925. ügyszá
hivatalos jegyzőkönyv alapján
a fenti aláírást az általam
mert Kolmár Béla Ferenc egri
sajátkezüleg tette.

Kelt Eger, (1925) Ezerkilen
ötödik évi november hó (1.) el

Jegyzőkönyv K 12.000
Kiállítás ..... " 48.000
Bélyeg ..... " 20.000
3 cimpéldány " 12.000
Forgalmi adó " 2.000

DR BENKŐ IMRE, KIR KÖZJEGYZŐ

Nägely Rudolf



Nägely Rudolf: Lovrana
Nägely Rudolfo: Lovrana

Csókásy

Négely Rudolf

Triesztí kikötő és Arbe szigete c. Mejei repr. Késsel vakja fel szúcit, mélyek vagyogóak és szimpomásak

Magyarország (Hongrie, Hungary) II–III. sz.

29. l.

hogy kulturális és a magyar névnek
kivánó ezen lépésünket egy mappa meg-
méltóztassék annál is inkább, mivel
t forgalmi értéke többszörösen túl-
lunk kért árat.

Nagyrabecsült párfogását előre is
megköszönve, a résztvevő művészek
nevében vagyok kiváló tisztelettel

festőművész.

Négely Rudolf

A Műcsarnok kiállítása.

Négely Rudolf impresszionista technikával dolgozik. Széles színfoltokra alapítja képeinek hatását. Bravurosan rakja fel töretlen színeit, svájci és tengerparti képei nagyszerűen éreztetik a különböző vidékek levegőjét, fényét, a hegyek fenséges méltóságát. *(d)*

Magyarország

1938. ápr. 21.

Négely Rudolf

Teljes 28 évig élt Olaszországban. A Velencei Akadémia után friss impressziókra fektette a fősúlyt, hogy ne legyenek technikai kétségei a természet ábrázolásában. Gondosan megválasztott s harmonikusan lemért színeit vastagon, robosztusan rakja fel, a legnagyobb erőt a legfinomabb árnyalatokkal tudja egyesíteni. Képeit kivétel nélkül erősen színesen s vibráló napsütésben ábrázolja, ritka ügyességgel s ritka technikai készültséggel. Olaszországi képei hűen adják vissza a napsugaras tájak levegőjét s a tenger vízének játékát. Számos kiállításával bel- és külföldön mindig osztatlan sikert aratott. A fiumei múzeum őrzi az olasz király 1925. évi látogatását ábrázoló nagy képét. A hamburgi, amsterdami és oslói múzeumokban is vannak képei.

Négely Rudolf

Magyar Nemzeti Művészek

1939. 1. sz. 10. l.

I. Előcsarnok.

1 RÓNA József. A Klapka síremléknek fél nagyságú mintája. Gipsz. 1500 frt.

2 JANKOVITS Gyula. Özönvíz. Gipsz-szobor. 3000 frt.

II. Terem.

3 STROBENTZ Frigyes. Intérieur. (Hollandia)

Négely Rudolf, festőművész. Sopronban született, 1883-ban. Középiskoláit Sopronban végezte, majd Drezdába került, ahol a festészeti akadémia növendéke lett. Három évi drezdai tartózkodása után Olaszországba ment, ahol felszinesedő művészete és egyéni technikai tudása teljes egészében kibontakozott. Milánóban, Velencében és Bolognában élt 28 évig. Olaszországi tartózkodása alatt a modern olasz piktura nagymestere, Irolli Mancini mellett érkezett be a fiatal festőgeneráció élcsoportjába. A világháboru kitörése Fiumében érte, hadbavonult és a korneiburgi vasuti ezredben teljesitett szolgálatot. A világháboru után ujból külföldre ment, ahonnan csak 1928-ban tért vissza. Elsőizben 1907-ben szerepelt a zágrábbi Képzőművészeti Kiállitáson és azóta ugy belföldön, mint külföldön számos izben rendezett gyüjteményes kiállitást. 1923-ban résztvett a Nemzetközi Velencei Kiállitáson és ugyancsak ez évben rendezte meg Fiumében nagysikerü gyüjteményes kiállitását, mely egyre felszinesedő pikturájának mérföldkövét jelezte. 1930-ban Budapesten a Független Művészek Társasága rendezésében volt kollektiv kiállitása, mely számára szintén megérdemelt



99.)

RätSt. 820, 821. l.

sikert hozott. Mint festő, a tenger szerelmese és utolérhetetlen technikával örökiti meg annak vibráló szépségeit, de emellett figurális kompozicióí is elismerést érdemelnek. Képei közül „Az olasz király érkezése Fiuméba", Fiume város tulajdonában van és számos más bel- és külföldi mügyüjtő gyüjteményében szerepelnek. Tagja a triesti Circolo Artistico, a bolognai Circolo Artistico, a Független Művészek Társaságának és a Nemzeti Szalonnak is.

Eölvedi Gachal József f. (619, 660.)
Fabro József f. (221, 223.)
Farkas Béla pankotai, sz. (132.)
Farkas István f. (155, 159.)
Ferenczy Károly f. (369, 370, 373, 381, 382, 383, 386, 387, 9, 392, 395.)
Ferenczy Valér f. (397.)
Feszty Árpád f. (51.)
Fényes Adolf f. (117, 118, 119, 120, 121, 126, 128.)
Fonó Lajos f. (740.)
Fried Pál sz. f. (247.)

Gaál Ferenc f. (610, 688, 690.)
ifj. Gaár Vilmos f. (673.)
Garay Ákos f. (164, 165, 225.)
Gál János f. (344.)
Gimes Lajos f. (691, 639.)
Glatter Gyula f. (245, 606, 623, 631, 634.)
Glatz Oszkár f. (86, 92, 95, 98, 295, 314, 374, 670.)
Goebel Jenő f. (727, 751.)
Gregersen Hugó f. (204, 205.)
Greguss Imre f. (45, 474, 476.)
Grimm Rezső (531.)
Gyárfás Jenő f. (499.)
Győri Frigyes f. (176.)
Györgyi (Giergl) Alajos f. (37, 520.)
Gyulai László f. (477, 539.)

Halasi Horváth István f. (642.)
Halápy Ede f. (169, 170.)
Hatvany Ferenc báró f. (293, 313, 317.)
Haranghy Jenő f. (718.)
Háry Gyula f. (602.)
Hegedüs László f. (76, 488.)
Heintz Henrik f. (703, 711.)
Hermann Lipót f. (319, 327, 333.)
Hollóssy Simon f. (371, 378, 379, 380, 384, 402.)

Négely Rudolf

Teljes 28 évig élt Olaszországban. A velencei akadémia után friss impressziókra fektette a fősúlyt, hogy ne legyenek technikai kétségei a természet ábrázolásában. Gondosan megválasztott s harmonikusan lemért színeit vastagon robosztusan rakja fel, a legnagyobb erőt a legfinomabb árnyalatokkal tudja egyesíteni. Képeit kivétel nélkül erősen színesen s vibráló napsütésben ábrázolja, ritka ügyességgel s ritka technikai készültséggel. Olaszországi képei hűen adják vissza a napsugaras tájak levegőjét s a tenger vízé-

nek játékát. Számos kiállításával bel- és külföldön mindig osztatlan sikert aratott. A fiumei múzeum őrzi az olasz király 1925-i látogatását ábrázoló nagy képet. A hamburgi, amsterdami és osloi múzeumokban is vannak képei.

He has spent 28 year in Italy and after ending the academy of Venice his aim was to get fresh impressions for avoiding the technical doubts in the representation of the nature. His ability to express himself with the technical readiness together can totaly suggest the frame of mind of the painted things His art is caracterised by the artistic contens and harmony. His italian landscapes are full of the pure mature and won with his numeros exhibitions, admiration and appreciation. His picture which represents „The visit of italian King" is in the possession of the Museum in Fiume, many others are placed in Hamburg, Oslo, Amsterdam, etc.

Il a vécu 28 ans en Italie. Aprés ses études à l'académie de Venise, il a attaché beaucoup d'importance pour la nouvelle figuration Il a choisi soigneusement, et pesé harmonieusement ses couleurs avec timirité joignant la plus grande force, et la fine neuance toutes deux liées evec un gout particuiler. Ses tableaux sans exception sont en preints des plus beaux coloris rivalisent avec les fors rayons du soleil d'une rare habileté et de longs préparatifs techniques. Les tableaux d'Italie rendent fidélement l'image des

Magyar Nemzeti Múzeum 1939 VII 7. l.

116. l.

60 FERENCZY Károly. A tékozló fiú hazatérése. Olajf. 2000 frt.

61 BALLÓ Ede. Pietà. Olajf. Eladó.

62 MONTIGNY Jules Léon. A pusztán. (Belgium.) Olajf. 1500 frt.

63 MARCETTE Alexandre. A tó (reggel). Olajf. 250 frt.

64 NEMES Elisa grófnő. Jurié kisasszony. Arcép. Olajf. Magántulajdon.

65 GRÜNWALD Gy. Imre. «Berukkolás». Olajf. 00 frt.

66 BORTIGNONI G. A jó falat. Olajf. 400 frt.

67 SPÁNYIK Kornél. A kiváncsi modell. Olajf. adó.

68 MARSILI Emilio. Fürdés előtt. Bronz szobor. o frt.

Ha ez a kiadványunk érdekelte,

reméljük, hogy további kiadványaink is érdekelni fogják. Kérjük, írja meg címét és ismerőseinek címét ezen a levelezőlapon és örömmel fogjuk a jövőben új kiadványaink ismertetését megküldeni. — Az Officina-könyvek minden könyvkereskedésben kaphatók.

Sorozatainkat illető tanácsait és megjegyzéseit előre is köszönjük.

K.

Az

OFFICINA KIADÓVÁLLALATNAK

BUDAPEST, VI.
Nagymező-u. 26.

Négely Rudolf

Tengerparti terrasz.
olajf. repr.

Tél a művészetben.
(Bpest, 1940.)

Itt számoltuk el az értékesit

sának és behajtásának adminisztrác

kek ellenőrzésének, öblitésének, a

tulzottan nagy, illetve kis fogyas

vizmérők karbantartásának és fels

Az 1939.évben 331 db. 4o-8o

végeztük el. Az átalakitott vizmé

vizmérők voltak, amelyek elavult

követelményeknek.

1.Alrovat. Tisztviselők, irodai k

mélyzet és id.alkalmazottak fizet

Lét

1938.év
tényleges: 193

Nigely Rudolf

poll. kiáll. Müterem.

Irod
3

Ujság. 1938. ápr. 23.
(e. a.: Rottmann
Mozart, N. R.)

honvédőrnagy.

ve és ve van ábrázolva
visszanéz. Jobbkezével a piros
maszkodik, a hol könyökénél csákó van ro-
pedig előre vett kardjának markola-
asztott haja, szemöldöke és szeme barna,
özete: fekete nyakkendő, egyeleju fehér
nilyen hajtókáján a magyar ezredek jel-
omántzsinorzással és csokorra kötött ~~tá~~ orolga-
huzása piros.

cm.
nosné, sz. Nachtigal Máriától 1904: V.

25-én (422-904).- Az elszámolás elfo-
szvsz. leirattal (663-904).

949.

Négely Rudolf

127	Fiume óváros	szines rézkarc	50.—
128	Lovrana óváros		50.—

Nemzeti Szalon
Akv past kiáll. 1933 máj-jun

gri püspök.

lt, de szembe néz. Capu-
piros szalagon ékkövekkel
rókája ősz, szemöldöke és

álla leberetvált. Ligulája
ató és halálfővel diszített
ST MORTALE QUOD OPTO«.
g olvasható : »*Excellmus*
Comes Gabriel Erdődy

1. — Lelt. sz. 1234. — Véte-
nlat szerint Engels Jánostól
tett 1908 augusztus 17-én. —
-án (1763–908). — Az elszá-
ius 11-iki 11525 szvsz. hatá-

Négely Rudolf

212	Volosca		350.—
213	Murano	olajf.	590.—

Nemzeti Szalon
téli kiáll. 1932 jan

Őskori emberi lakóhely VI. 182.

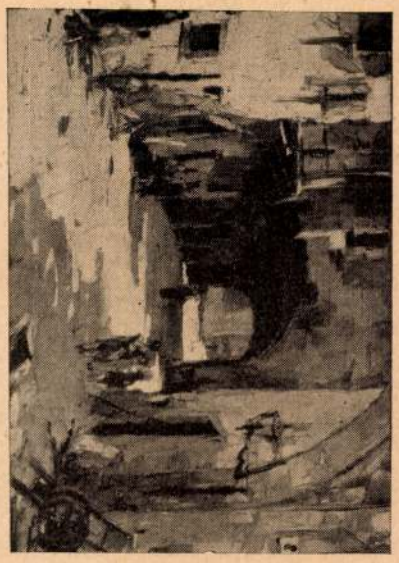

Négely Rudolf: Régi olasz utca.

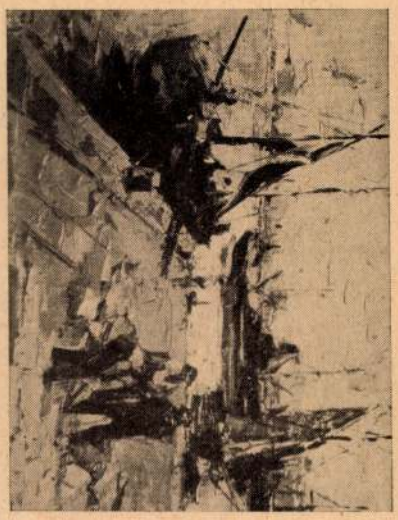

Négely Rudolf: Kikötő.



Neogrády László: Magda.



Neogrády László: Édesanyám.

Négely Rudolf



Nagy Vilmos: Mandolinos nő.



Náray Aurél: Tanulmány.

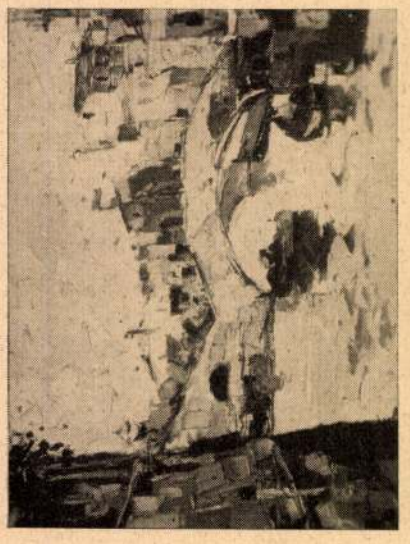

Négely Rudolf: Velencei kép.



Négely Rudolf: Bárkák.

Négely Rudolf festö.

Katol.Szemle.1931.II.903-10.l.

Negely Rudolf festö.

Katol.Szemle.1932.132-36.l.

Négely Rudolf

Katol.Szemle.1931.II.903-10.1.

Négely Rudolf

Katol.SZemle.1931.II.522-39.1.

MDK

Négely Rudolf

Magyar Nemzeti Művészet 1939. 1. sz. 1o.l.

~~Borsos István József~~

Négely Rudolf

festők

tovább

Budapesti Hírlap

1930. máj. 28

* **(Képkiállítás.)** A *Független Művészek Társasága* helyiségeiben (Teréz-körút 41., I. emelet) *Borsos* István József és *Négely* Rudolf festőművészek rendeztek gyüjteményes kiállítást. Borsos stílusa még nem alakult ki. Néha a tónusok finomságában, máskor meg a figurális motivumok beállításában keresi az artisztikumot. Csendéletei között találjuk a legsikerültebb darabokat. *Négely* Rudolfnak igen fejlett a technikája. Szélesen, biztosan rakja föl élénk színeit, melyek megőrzik lokális jellegüket. Nemcsak képeinek témája, hanem stílusa is olasz. Nem hiába élt a művész hosszú ideig Itáliában.

A m. kir. vallás- és közo
ügyszám alatt a keb. szám
rendeletének másolata:

Költségvetési év: 1932/33.
célok támogatása. Rendes k
tüzködési költségek. Lerov

Utasitom a
O t t ó előadó részére /:
Magyarkútra és vissza tört
merült utiköltségeiről és

* **A IV. B. osztály időszerű Madách-ötlete.** Diákoktól kaptuk a következő kedves levelet: *Mélyen tisztelt Szerkesztő Ur!* Bizonyára csodálkozik Szerkesztő Ur, hogy egy gyerek levelével Önhöz mer fordulni. Mentsegemül szolgál, hogy oly dologra akarom felhivni figyelmét, mely indokolttá teszi merészségemet. Madách Imrével ebben az évben sokat foglalkoztunk. Megismerütk halhatatlan művét: Az ember tragédiáját. Teljesen eltöltötte lelkünket a nagy mü varázsa. Nemrégen olvastam az ujságban, hogy megalakult a Madách Imre szoborbizottság. *Hát még nincs szobra a legnagyobb magyar drámairónak?* De tovább megyek! Madách nevét viselő utca van ugyan, de *nem éppen a legmegfelelőbb környezetben.* Mennyivel szebb lenne, ha a *Nemzeti Szinházat és a Zeneakadémiát összekötő Kertész-utcát* — amelynek környékén a mi iskolánkon kivül még számos iskola van — *neveznők el nagy drámairónkról: Madách Imre-utcának.* Az utca nevének megváltoztatása nem fájna senkinek, mert nem kapcsolódik sem történelmi személyhez, sem hasonló eseményhez. Kérésünk meghallgatásának reményében maradunk kiváló tisztelettel a Kertész-utcai polgári fiuiskola *IV/b. osztályának tanulói.*

AZ ÖRDÖGLOVAS
UTOLSÓ 2 ELŐADÁSA
ma délután 1/24 órakor és este 8 órakor a
Király Szinházban
Csütörtök, május 31-től **ÖRDÖGLOVAS** a
Budai Szinkörben
a Király Szinház teljes társulatával, diszletei, jelmezei és zenekarával.

* **Takách-Tolvay gróf nyitja meg a vasárnapi diszelőadást a Városi Szinházban.** Május 27-én este 9 órkor a Hősök napja alkalmából szinházi előadás lesz a Városi Szinházban. Az ünnepi beszédet *Takách-Tolvay* József gróf, a Frontharcos Szövetség elnöke tartja. A müvészi müsort *Tapolczay* Gyula rendezi, bemutatják a *Bakák a grániconcimü képet, egy háborus tréfát és egy szinmüvet. Ezenkivül hangversenyszámok is lesznek, ezeket *Pártos* Gusztáv, *Ilosvay* Rózsi, *Vizvári* Mariska, *Medgyaszay* Vilma, vitéz *Garamszeghy* Sándor adja elő; *Vándor* Kálmán egyfelvonásos szinmüvét *Köpeczi-Boócz* Lajos rendezi s az énekszámokat *Turay* Mihály karnagy kiséri.

* **A Csodadoktorból választott birósági tárgyalás lesz.** A Magyar Szinház levette müsoráról az uj Yvain-operettet, a *Csodadoktort* és ebből különböző bonyodalmak támadtak. Többek között *Balla* Lici támadta meg pörrel a szinházat, mert ő harminc estére szerződött a Magyar Szinházhoz és csak tiz estét játszott. Tehát követeli a husz este fellépti diját. A színésznőnek felkinálták, hogy rekompenzálják majd egy másik darabban husz fellépéssel, de ő ezt nem fogadta el, választottbiróság elé vitte az ügyet, amelyik nemsokára összeül.

* **A német rendőrség nem ellenőrzi többé a szinházak müsorát.** Az uj német szinházi törvénnyel kapcsolatban kiadták a törvényes végrehajtási utasitást, amelyik nagyjából egyezik a törvénnyel. Ezt már annakidején ismertettük a *Magyarságban.* Érdekes intézkedése a végrehajtási utasitásnak, hogy a *kabarékat kivette a szinház fogalma alól* és megállapitotta, hogy állandó szinház az, amelyikben legalább hét előadást tart ugyanaz a vállalkozó. Gondoskodtak arról is, hogy a szinigazgatók pontosan fizessék alkalmazottaikat, de legérdekesebb ujitása a törvénynek, hogy *kivette a rendőrhatóságok kezéből a szinházak müvészi müsorának ellenőrzését.* A rendőrség funkciója a szinházban csak a közrendre terjed ki, a müvészi ellenőrzés egészen a propagandaminiszterium kezébe került.

* **Nyolc nap alatt készült el a győri nyári szinház.** *Sziklay* Jenő szegedi szintársulata pénteken este kezdte meg a nyári évadot Győrben. Az előadások céljaira Sziklay a lebontott régi szinház helyén, a Radó-parkban, hétszáz személy befogadására alkalmas nyári szinkört épittetett. A nyári szinház amerikai ütemben folyó munka után nyolc nap alatt elkészült. Megnyitóelőadásul a *Tessék beszállni!* cimü operettet adta elő a társulat nagy sikerrel, zsufolt nézőtér előtt.

Miskolci utcában, villamos- és autóbuszvonal között
170 négyszögöles közmüves telek
6500 pengőért részletre is eladó. Telefon 26-0-73.

* **Megkezdik a Szerémy-est jegyárusitását.** *Szerémy* Zoltán szinpadi jubileuma és bucsuestje méltó alkalmat nyujt az ünnepeltnek, hogy diszes keretben ragyogtassa kivételes müvészetét. Ő maga Herczeg Ferenc *Karolina* cimü darabjának főszerepét játssza el, mig vele együtt és a müsor többi számában a legjelesebb müvészek adnak egymásnak találkozót, hogy a közönség számára oly feledhetetlenné tegyék Szerémy Zoltán bucsuját, mint egész pályája volt. A jegyárusitás a jövő héten, kedden kezdődik a Vigszinház pénztáránál.

* **Fiuk! Lányok! Nézzétek meg a Vadvirágot a Magyar Szinházban** *Rökk* Marika, Törzs, Berky Lili, Kertész Dezső, Boross, Peti, Fenyvessy Éva, Raffay Erzsi, Pethes és László fellépével. *Rendkivül olcó helyárak!* Este: *40 fillértől 4.80-ig,* vasárnap és csütörtök délután: *30 fillértől 3.80-ig.* (Jegyrendelés: 33-8-33.)

* **Bérmakép Rozgonyinál 3 drb 8 P.**

MŰVÉSZET

* **Tavaszi tárlat az Uj Szalonban.** Jól összeválogatott anyag, nyugodt, harmonikus, derüs hangulat árad szét az *Uj Szalon* tavaszi kiállitásán. Nincsenek végletek, sem a frappánsság, sem pedig a primitivség, naivság szempontjából. Egyszerüen és becsületesen összefogott kiállitás ez, ahol mindenki megtalálja azt, amit szeret, amit becsül képzőmüvészeti életünkben. Tavaszi tárlat, amely át van hatva a frisseségtől s jó végigtekinteni a falakon, ahonnan visszatekintenek ránk az itt kiállitott képek. Legelsősorban is *Négely* Rudolfot kell megemliteni, ezt a merész ecsetkezeléssel dolgozó és állandóan fejlődő festőmüvészt. Két festménye maga a ragyogás, az őszinteség és a müvészi feladatok nagyszerü megoldása. Többen a fiatalok közül értékes munkákkal jöttek el erre a kiállitásra. *Mendly* Gyulát (ha igy halad) frappáns tájképei a jövő nagy dinamikáju müvészévé fogják avatni. Mellette *Dala* Bélát, *Borsos* István Józsefet, *Tobisch* Ilonát, a sajátságosan dolgozó *Illéssy* Pétert, *Bakos* Pált, a nagyon tehetséges arcképfestő *Kató* Mártát, *Náray* Aurélt és *Csabai Rott* Margitot kell megemliteni, akik müvészetük javát mutatják be ezen a tárlaton. A régebbi kiállitók közül kiemelkedik *Györffy* István két házrészlete, *Dimits* Sándor nagyon eredeti rézkarca, *Bardócz* Dezső tanulmánya, *Halasi Horváth* István kitünő szinekkel megoldott pasztellje, *Muszély* Ágost csendélete, *Király* Endre dunai tája, *Remsey* György több olajfestménye, H. *Wolerich* Olga három tabáni tájképe, *Kokas* Klára szőnyegei, *Lovas* Piroska firenzei részlete, *Juszkó* Béla kis kompoziciója és *Forgách Hann* Erzsébet kerámiái és szobrai. A kiállitás vasárnap délelőtt fog megnyilni. *(d. a.)*

ZENE

* **Weingartner-hangverseny a Hubay-palotában.** Előkelő, diszes, meghivott hallgatóság előtt, érdekes müsoru hangverseny zajlott le szombaton délután *Hubay* Jenő dr. vendégszerető budai palotájában, melyet a rádió is közvetitett. A koncert müsora a Budapesten időző nagynevü karmester és komponista, *Weingartner* Félix tiszteletére csupa Weingartner-müvekből állott és az előadásban maga a kitünő szerző is, személyesen résztvett. Első szám gyanánt a D-dur vonósnégyest játszotta a *Zathureczky* Ede—*Hannover* György—*Zsolt* Nándor—*Kerpely* Jenőkvartett, egy a komponista finom, disztingvált egyéniségét mindvégig magánviselő, rendkivül artisztikus müvet, melyet hálás tapsokkal fogadott a közönség. Utána dalok következtek, meleg, lirikus megnyilatkozások, a mester régibb s ujabb terméséből. Kiemelkedett közülük a *Glück* cimü, *Studer* Carmennek, a mester feleségének poétikus szövegére, valamint sejtelmes, borongós hangulatával a *Vergangenheit. Dobai* Livia, az Operaház kitünő fiatal müvésznője énekelte őket temperamentumosan, ösztönös előadói készséggel, szerző zongorakisérete mellett. Végére maradt a müsor főszáma, Weingartner zongora-hegedü szonátája, zongoraszékben a szerzővel, hegedüszólamában *Hubay* Jenő dr.-ral. Felejthetetlen élmény volt a két nagy mester együttmuzsikálása. Weingartner mester még mindig erősen a tegnapi, zenemüvészeti főiskolai hangverseny hatása alatt, elragadtatással nyilatkozott az intézet pompás ifjusági zenekaráról. Csodálkozva s szinte hitetlenkedve hallgatta, hogy tagjai egytől egyig még növendékei az iskolának. A magyar zenei életnek valóban nincs, nem lehet gondja az utánpótlással — mondotta spontán elismeréssel. A mester egyébként hétfőn a Budapesti Hangversenyzenekart dirigálja a Liszt Ferenc-ünnepségek során. *(m. i.)*

* **Szép sikerrel zárult a balatoni országos dalosverseny.** Fényes keretek közt zajlott le Siófokon a *balatoni országos dalosverseny,* amelyre különvonatok és hajók hozták a dalosok ezreit az ország legkülönbözőbb részeiből. Siófok község elöljárósága, valamint a rendező Siófoki Dalárda részéről *Buda* István főszolgabiró fogadta az érkezőket, akik pünkösd vasárnapján ünnepi istentiszteleteken vettek részt. A katolikus templomban az *ócsai katolikus dalárda,* a református istentiszteleten a *makói belvárosi református énekkar,* valamint az *ócsai református dalkör* énekelt. Utána a dalosok szinpompás menetben, zászlók alatt vonultak fel a hősök szobrához, amely előtt kétezer torokból harsant fel a *Nem, nem, soha!* és a *Magyar Hiszekegy.* A zászlók és a szobor megkoszoruzása során *Halász* Ernő református lelkész, valamint vitéz *Vendel* István szekszárdi polgármester mondottak ünnepi beszédet. A dalosverseny kitünő eredményekkel végződött. A *nehéz müdalcsoportban* a kiváló *Győri Egyetértés Dalköre* nyerte a vándordijat, a *könnyü müdal* vándordiját a *Tatabányai Dalkör* nyerte, mig az első dijon egyforma pontszámmal *Keszthely* és *Nagykőrös* dalárdái osztoztak. A *nehéz népdalcsoportban* fejlődött ki a leghatalmasabb verseny, amelynek eredményeként a *Ceglédi MÁV Dalárda* nyerte a vándordijat, mig első helyezettek a *Székesfővárosi Akna Dalkör,* a *makói* belvárosi ref. énekkar, a *nagygencsi* ifjusági dalkör és a *Jog, Igazság, Szeretet Dalkör* lettek. Szép eredménnyel szerepelt még ebben a csoportban a *szekszárdi* daloskör, a *pátkai* Cecilia-énekkar, a *hajduszoboszlói* iparos dalkör, a *kisalagi* Szebb Jövő Dalárda, a *fóti* katolikus dalkör, a *vörösberényi* dalárda és a *dégi* katolikus énekkar. A *könnyü népdalcsoportban* a *perecesbányai* Bányamécs-dalegyesület nyerte a vándordijat, első helyezettek lettek: a *kiskunhalasi* városi dalkör, a *becsehelyi* Szent Imre-daloskör és a *hajduszoboszlói* katolikus énekkar, mig ezektől alig árnyalati különbség választotta el a *tiszakürti* dalárdát, az *ócsai katolikus* dalegyesületet és az *ócsai református* dalárdát. A dijakat diszhangverseny keretében osztották ki pünkösd hétfő délutánján, amikor a *balatonfüredi* római katolikus vegyeskar pompás hanganyaggal adta elő a *Révfy: Isten dicsősége* kórusát. A zsüri tagjai *Haverland* Antal, *Zöld* Károly, *Sztára* Sándor, *Mihó* Ernő, *Sallér* Aladár, id. *Zákonyi József* és *Nyakas* József voltak. A verseny kitünő rendezéséért *Erlt* József dr. siófoki elnöknek, *Szücs* Menyhértnek és *Sallér* Aladárnak elismerő oklevelet, valamint számos vezető tagnak ezüst- és bronzérmeket nyujtottak át.

* **Az Országos Liszt Ferenc-társaság** a Hősök-terén tervezett ünnepi zeneestjét a zenemüvészeti főiskola nagytermében tartja vasárnap este féltizenegy órától éjfélig. A magas szinvonalu estet a rádió is közvetiti.

* **Molnár Imre dr. és M. Hir Sári** hangversenyez vasárnap esti fél nyolckor a rádióban. Régi magyar operaáriák és dalok, valamint népdalok lesznek müsoron.

* **Mihó Ernő,** az *Orsz. Szinmüvészeti Akadémia* és a *Budai Zeneakadémia* énektanára tanitványaival magyar dalestélyt rendez. Az est május 28-án, hétfőn, félnyolckor kezdődik a Budai Zeneakadémia diszermében (II. Fő-utca 30.)

Toti Dal Monte
a világhirü koloraturdiva első budapesti szereplése május 29., kedd, V. negyed 9. (Lyra VIII.) Müsorán: *Mozart, Verdi, Donizetti* koloraturáriák, *olasz* és *spanyol dalok.* Rózsavölgyi.

Weingartner holnap V. fél 9.
Müsor: **Faust-szimfónia, Esz-dur** koncert **(Taras Mykischa), Loreley (Némethy** Ella). Jegyek 1—6 P. **Koncertnél,** Bárdnál, Zeneakadémiában.

Szentpál rendszerbemutató
az 5-i évzáró mozgásmüvészeti estén a Vigadóban. (Koncert.)
Pallay táncakadémia jun. 10.
Operettszinház. Szenzációs müsor. (Koncert.)

* **Kállay mozgásmüvészeti előadásra** (30-án, Z. 8) az összes jegyek elkeltek (Szász).

* **A Fodor-zeneiskola öt hangversenye** a Zeneakadémia nagytermében május 30-án, junius 1-én, 4-én (Bernhardt István zongoraestje), 5-én és 6-án este félnyolc órakor. Jegyek a *Fodor*-zeneiskolában (Andrássy-ut 40.) kaphatók. (Rózsavölgyi.)

Műfogat fogtömést három pengőért. Aranykorona **18** pengőért. Platinin 8 pengőért. Foghuzás dijtalan. Részletre is.
Fogorvosi rendelő. Baross-utca 98. szám.

* **Az evangélikusok hangversenye.** A Lenke-uti evangélikus egyházközség május 27-én, vasárnap délután hat órakor Lenke-ut 56. szám alatt hangversenyt rendez. Szerepelnek: *Heténvi* Magda, *Gáspárik* Margit, *Ámon* Marianne, *Jámbor* Emőke, *Ámon* Livia, *Lenkey* Sári, *Demeter* Kornélia, *Valaska* Beatrix, *Krenn* Emil, *Zankó* Ida, *Nagy* Kató, *Krenn* Ilonka, *Papp* Jolán, *Dreiszker* Ilonka, *Rákóczy* Ottilia, *Wanaus* Elza, *Grünwald* Paula.

Butort vásároljon a Baross-utcában
a József-körúttól a Calvin-térig
husz butorüzletben
óriási választék
kombinált berendezésekben, hálókban, ebédlőkben, uriszobákban, fehér és szines butorokban minden igénynek megfelelően
Olcsó árak, részletre is.

* **Országos középiskolai dalosünnep** lesz vasárnap délután a fővárosi Vigadó nagytermében. Közremüködik a budapesti angolkisasszonyok Sancta Mater leánygimnáziuma, a Ráskai Lea-leányliceum, a Zrinyi Ilona-leányliceum, a Gizella királyné-leánygimnázium s a Szilágyi Erzsébet-leánygimnázium, *Dötsch Zoltán, Silléné Szanyi* Ida, *Sződényi* Aranka, *Garzó* Józsefné és B. *Sztojanovits* Adrienne énektanár vezetésével. Az első és utolsó számot, a Himnuszt és a Szózatot orgonakisérettel együtt énekli a tanulóifjuság a közönséggel.

MOZI

»Az uj rokon« filmprimadonna jelöltjei: Bajor Gizi, Bársony Rózsi, Perczel Zita, Erdélyi Mici

A *Csathó* Kálmán szindarabjából készitendő film, *Az uj rokon* felvételeit már egy héttel ezelőtt meg kellett volna kezdeni a Hunniafilmgyárban, *a női főszereplő kérdését* azonban még szombat estig sem sikerült eldönteni. A *Magyarság* megirta, hogy próbafelvételt készitettek a *Nemzeti Szinház* tehetséges fiatal tagjáról, *Perczel* Zitáról, meg is állapodtak vele a szerep eljátszására, de *Vojnovich* Géza, a Nemzeti Szinház kormánybiztosa nem adta meg a szinésznőnek az engedélyt a filmezésre, mert jövő hélen két premierje is lesz. *Gál* Béla filmrendező erre tárgyalásokat kezdett a Bécsből röviddel ezelőtt hazatért *Bársony* Rózsival, aki azonban *betegsége miatt legfeljebb tiz-tizenkét nap mulva kezdhetne hozzá a filmezéshez.* Szóbakerült az is, hogy *Az uj rokon* főszerepét *Bajor* Gizivel kellene eljátszatni, aki annakidején szinpadon is alakitotta ezt a szerepet. *Bajor Gizi mereven elzárkózott az ajánlat elől:* amióta két magyar filmet játszott Párisban a Paramountnál, s azoknak főszerepében semmiképpen sem tetszett önmagának, *hallani sem hajlandó filmezésről.*

Tekintettel arra, hogy a Hunnia-filmgyár idei nyara meglehetősen foglalt, *hétfőn mindenképpen meg kell kezdeni a Csathó-film felvételeit.* Abban az esetben, ha *Vojnovich* kormánybiztos vasárnap délelőtt esetleg ugy döntene, hogy engedélyezi *Perczel* Zita filmezését, a fiatal szinésznő játssza a főszerepet. A filmgyártók nem sok reményt füznek ahhoz, hogy a Nemzeti Szinház megadja a szükséges engedélyt és éppen ezért feltételes megállapodást kötöttek *Erdélyi* Micivel. Minden valószinüség szerint ő lesz *Az uj rokon primadonnája,* annál is inkább, mert Bécsben készült legutóbbi filmjében, amelyet *Lamac* Karl, *Ondra* Anny rendezője rendezett, rendkivüli sikere volt. A film többi szerepét *Petheő* Attila, *Kabos* Gyula, *Gózon* Gyula, *Berky* Lili, *Gombaszögi* Ella, *Turay* Ida, *Pethes* Sándor, *Z. Molnár* László játssza. A film külső felvételei a *Margitszigeten* készülnek és a cselekmény egyik szinhelye a Parisien Grill nyári helyisége, ahol *Kabost, mint főpincért* látjuk viszont. *Az uj rokon* felvételeit minden körülmények között megkezdik *hétfőn reggel 8 órakor* a Hunnia-filmgyárban *Gál* Béla rendező, *Nóti* Károly szcenáriumiró és *Szlatinay* Sándor zeneszerző vezérletével.

** **Berlinben betiltották a Csárdáskirálynőt.** *Berlini távirat* jelenti, hogy az előzetes filmvizsgálóbizottság *eltanácsolta az Ufát Csárdáskirálynő-filmjének bemutatásától.* Az indokolás szerint a film bemutatása azért nem ajánlatos, mert a női főszereplő, *Eggerth Márta családja nem tiszta árja.* A különös csak az, hogy *Eggerth* Márta származása éppen most, a közel másfélmillió márkás film befejezése után szurt szemet.

** **Sirt a közönség Bécsben Niese Hansi poszthumus filmjének bemutatóján.** *Bécsben* meghivott közönség előtt levetitették *Nagy* Kató *Die Tochter ihrer Exzellenz* cimü legujabb filmjét, amelyet *Schünzel* Reinhold rendezett. A film egyik főszerepét, az öreg kegyelmes asszonyt, Nagy Kató mamáját *Niese* Hansi játsza. A filmnek annál a jeleneténél, amikor a kegyelmes asszony megható szavak kiséretében bucsuzik leányától, a nézőtéren élénk szipogást, sőt egy-egy felcsukló hangot lehetett hallani: a filmbemutatóra meghivott szinésztársaság nagyrésze *megsiratta az utoljára szereplő Niese Hansit.*

** **Óriási hossz a rövid szinesfilmek placán.** *Disney* Walt, a *Miki egér-filmek* hallatlanul népszerü és dusgazdag rajzolója egy évvel ezelőtt szinesfilmeket dobott a filmpiacra. A kedves szinesfilmeknek az egész világon olyan rendkivüli a sikerük, hogy *az amerikai filmgyárak szinte kivétel nélkül rávetették magukat a rövid szinesfilmek gyártására.* A közönség a tréfás kis rajzfilmeket talán szivesebben nézi meg, mint a nagy attrakciókat: ezt bizonyitja annak a pesti mozinak az esete is, ahol hetek óta nem várt eredménnyel játsszák azt a müsort, amely csupa rövid rajzosfilmből áll.

** **Ahol az asszonyok uralkodnak.** *Landi* Elissa most ujból a budapesti közönség elé kerül *Asszonyháboru* cimü filmjében. A film az asszonyok paradicsomát varázsolja elénk; a mesebeli országban a nők parancsolnak, harcolnak, politizálnak, sőt — uralkodnak is.

SPORT

„Ha az egyiptomiakat megverjük, az osztrákoktól már nem félünk“

Ezt mondják a magyar játékosok

Nápoly, május 26

(A Magyarság tudósitójától.) Még élénken emlékezem arra a napra, amikor tiz évvel ezelőtt, a párisi olimpiász idején, ellátogattam az ugynevezett első *olimpiai faluba*, azután, hogy *Magyarország* válogatott csapata előzően *5:0* arányban verte meg *Lengyelország* nemzeti csapatát. Emlékezem arra is, hogy a nagy gólarányu győzelem ellenére is, a jószemü szakemberek egyáltalán nem voltak megelégedve a magyar csapat játékával, nem is szólva arról, hogy a lengyel futball akkoriban még a gyermekcipőit taposta. A magyar csapatot nagy hir előzte meg, de a közbeeső *svájci* mérkőzésen már csődöt mondott a csapat, a lengyelek ellen kivivott győzelem pedig egyáltalán nem nyugtatta meg az aggodókat. A csapat már szemmelláthatóan tul volt dolgozva, a beállitott primadonnák pedig inkább csak önmaguknak játszottak, mint sem az összességnek és a csapat játékában éppen ezért több volt az ötletszerüség, mint a tervszerüség. Bár *Egyiptom* futballsportjáról akkoriban még vajmi keveset tudtunk és a szines csapatot talán senki nem is vette komolyan, magunkban mégis éreztünk valami szorongásfélét, olyasmit, amit az ember az ismeretlen ellenféllel szemben szokott érezni. Meglátogattam hát őket — azt hiszem, ők voltak az olimpiai falu első lakói —, és franciául beszélő vezetőjüktől igyekeztem megtudni, ami róluk egyáltalán megtudható volt. Amikor megtudta, hogy magyar vagyok, nyomban a magyar—lengyel mérkőzésről kezdett beszélni és agyba-főbe kezdte magasztalni a magyar csapatot. Az az érzésem volt, hogy őszintén beszélt, magukról pedig csak annyit árult el, hogy nagy megtiszteltetésnek tartják, hogy már első európai bemutatkozásukon éppen a magyar csapat ellen állhatnak ki — tanulni. Olyan őszinte bámulattal mondta ezt, hogy egészen megnyugodtam és kezdtem hinni, hogy csakugyan disznó szerencsénk volt, amikor a sorsolás szeszélye éppen *Egyiptom* csapatát jelölte ki a magyar csapat második ellenfeléül. Már szinte sajnálni kezdtem őket és bucsuzóban barátságosan veregettem meg a koromfekete *Selem* vállát, aki gyermekes mosollyal vicsoritotta rám ragyogó fehér fogait. Másnap azután beütött a ménkü. *Egyiptom* fiai ugy futottak a labda nyomában, mint a nyulak, hogy senki nem ért a nyomukba. *Négyszer futottak le a labdával a magyar kapuig és a négy lefutásból három gólt lőttek.* Hiába erőszakolt ki a magyar csapat 13 sarokrugást, a lövések célt tévesztettek, *Eisenhoffer* gólját a spanyol bíró nem adta meg, *Braun* csak a kapufát tudta eltalálni (amig a *Sálem* olyan csufosan rá nem ijesztett!), a végén teljesen kimerülve le is tört a csapat és megesett a lehetetlennek vélt csoda: *Egyiptom 3:0 arányban legyőzte Magyarország csapatát.* Igy ismertük meg *Egyiptom* futballsportját. Azóta pontosan tiz esztendő mulott el, de az egyiptomiak is emlékeznek és most már minden szót harapófogóval kell kihuzni belőlük. Még a csapatösszeállitást sem akarják elárulni, trénerük, a skót *Czay*, pedig csak annyit mondott, hogy vasárnap mindent meg fogunk tudni. Még azt is, hogy melyik csapat fog győzni! Egyébként most már nem olyan nagyon szerények és dicsekedve emlegetik középcsatárukat és nem kevésbé büszkén mutogatnak *Hassan Raghab* felé, aki *két méteres* magasságból néz le reánk és aki a vasárnapi mérkőzésen *középfedezetet* fog játszani ellenünk.

Egyebekben a stadionban még mindig fürészelnek és kalapálnak, amivel szemben meg kell állapitanom, hogy az érdeklődés nem tulságosan nagy, viszont a belépőjegyek annál drágábbak. Jobbfajta ülőhely már 25 lirába kerül, de vannak drágábbak is. A magyar csapat hangulata bizakodó és ha csak *Nádason* mulnék, ugy vasárnap mindegyik magyar játékos oroszlánként küzdene, de reméljük, hogy valóban ugy is fognak küzdeni. *Háda* még mindig fájlalja a lábát és igy helyette *Szabó* fogja védeni a magyar kaput. Már mindenki az osztrák csodacsapat után vágyódik. Azt mondják, azt egészen bizonyosan megverik. Bizony, már mindnyájan ottan szeretnénk lenni *Bolognában.*

K

*

Értesülésünk szerint, a két csapat az alábbi összeállitásban fog felvonulni vasárnap a nápolyi arénában:

Magyarország: Szabó — Futó, Sternberg — Palotás, Szücs, Lázár — Markos, Vincze, Teleki, Toldi, P. Szabó.

Egyiptom: Aziz Fahmi — Ali Said, Hamidu — El Fahri, Hassan Raghab, Raffat — Kemal I., Mukhtar Titsch, Latif, Fausi, Mohamed Hassan.

A mérkőzést az olasz *Barbassina* bíró fogja vezetni.

A világbajnokság első fordulójának további mérkőzései a következők:

Olaszország—USA: Róma. Biró: Mercet (svájci). *Brazilia—Spanyolország:* Genova. Biró: Birlem (német). *Ausztria—Franciaország:* Torino. Biró: Van Moorsel (holland). *Németország—Belgium.* Firenze. Biró: Mattea (olasz). *Argentina—Svédország:* Bologna. Biró: Braun (osztrák). *Csehország—Románia:* Trieszt. Biró: Langenus (belga). *Hollandia—Svájc.* Milánó. Biró: Eklund (svéd).

Érdekes előadások tarkitották az ifjusági testnevelési kongresszus második napját

A nemzetközi ifjusági testnevelési kongresszus résztvevői szombaton délelőtt a Tiszti Kaszinó nagytermében tartották második ülésüket. A filmmel és vetitett képekkel kisért ülésen elsőnek *Mehl* Ervin dr., a bécsi testnevelési intézet igazgatója tartotta meg előadását, A kiviteli elgondolás az északi népek és az osztrákok iskolai testnevelése cimmel.

Lajtha László dr. a magyar népies táncokról értekezett. A magyar tánc karakterisztikuma az eredetiség és a rögtönzés. Előfordul, hogy a férfiak pár nélkül táncolják végig a táncot, ezzel szemben a magyar nő sohasem táncol egyedül.

Schlötz Károly dr. az oszlói egyetem tanára a norvég ifjusági testnevelésről beszélt. Ismertette a norvég ifjusági testnevelést és a norvég ifujsági szövetség adminisztrációját, majd a Norvégiában bevezetett rendszert ismertette, amely a sportteljesitmények igazságos megitélését biztositja.

Altrock Hermann dr., a lipcsei egyetem tanára a formák fejlődéstörténeti jelentőségéről és azoknak a testnevelésben való müvészeti felhasználásáról tartott előadást. A testnevelés terén — mondotta — a formák felhasználása tekintetében egységes és világos szabályt a mai napig nem sikerült felállitani. A formák leszármazás szerinti ábrázolása bizonyitja, hogy eredetileg mindenegyes forma egy meghatározott célra irányult. A forma felhasználásának alaptörvényei fiziológiailag és lélektanilag megalapozott munka szerint fejlődnek ki.

Zsembery Gyula dr. kormányfőtanácsos, a Magyar Cserkészszövetség társelnöke, a cserkészek testnevelését ismertette.

Mártonhegyi-utnál, Svábhegy legszebb helyén, **eladná** ügyfelem
300 négyszögöles telkeit
Dr. Barta Sándor ügyvéd, V., Lipót-körut 26. sz. Telefon: 182—04. Hétköznap délután 4—6 között.

○ **Miért maradtak le a ludovikások a pünkösdi evezősversenyen.** Az immár hagyományos pünkösdi egyetemek közötti nyolcevezősverseny legnagyobb meglepetése az eddigi kilencszeres győztes ludovikások lemaradása volt. A budai és pesti partokon felsorakozó nagyszámu közönség a verseny elején az eddigi mérkőzéseken nagyszerüen szereplő ludovikások győzelmét várta és a csodálkozás moraja futott végig a nézők között, midőn látták, hogy minden evezőcsapásnál hátrább és hátrább marad az eddig verhetetlennek hitt ludovikáscsónak. A parton álló igazi evezős szakértők azonban az első pillantásra megállapitották, hogy a Ludovika csapata még akkor sem győzhetne, ha csupa Európa-bajnok ülne abban a csónakban, amely ellentétben a többi egyetemek *versenypalánkos csónakjával csak tura-palánkos csónak volt.* Legfőbb magyarázata azonban a ludovikások lemaradásának az volt, hogy a fiuk a mult esztendei verseny óta alig ültek a lapát mellett és csak a pünkösd előtti napokban kezdtek komolyan evezni. Mert nem szabad elfelejteni, hogy az összes főiskolások közül a jövendő tisztek főiskolája az, ahol a legtöbb munkát követelik a hallgatóktól, mivel régi bevált szabály a Ludovika Akadémián, hogy: első a szolgálat. Különösen rossz időben kerülték versenycsónakba a mostani versenyen, mivel a pünkösdi versenyek majdnem összeestek a nagy nyári fegyvergyakorlatokkal és az eddigi győztes csapat tagjainak kivétel nélkül a lábában volt a naponta megtett harminc kilométer és az egyéb testet-lelket kimeritő fáradságos szolgálati beosztás. Továbbá az idén elsőizben nem kapták meg azokat a szolgálati könnyitéseket, amelyeket az előző években oly nagyszerüen kamatoztattak, hogy nem kevesebbszer, mint kilencszer siklottak át elsőnek a müegyetemi célnál. Erősebb lett azonban a *BEAC* csapata is, mely három Európa-bajnokkal startolt a szigeti célnál. A fenti okok tehát épp elegendőek ahhoz, hogy megértsük a ludovikások lemaradását, mivel azokat még az sem egyensulyozhatta, hogy a nagyszerü *Manno* Miltiades gyakorolta a ludovikásokat az evezés tudományában. Mert igaza volt a nagy angol evezősnek, *Hardingnak*, aki azt mondta, hogy az evezés legjobb melléksportja — az evezés, az evezés és harmadszor is csak az evezés. Enélkül azonban még a ludovikások sem tudnak győzni.

Pesthidegkuton gróf Klebelsberg-kastély mellett, villamos és autobusszal elérhető, főuri kényelemmel beosztott
hét szobás összkomfortos kastély, mükincses berendezéssel együtt eladó
megélhetést biztositó négy holdas gyümölcsösben és angol parkban. Garázs, kertészlakás, tenniszpálya, virág- és melleházak, központi fütéssel, strand, háromméteres vörös terméskő kerítésben **festői összbenyomás.** Villany, vizvezeték. Érdeklődők leveleit „Jutányos“ jelige alatt **Rudolf Mosse, Váci-utca 18.** továbbit.

Vasárnapi sportesemények

A Magyar Atlétikai Club Hősök-kardvivó emlékversenye

A vivóverseny-idény a vége felé közeledik. A magyar kardvivóbajnokság izgalomtól fütött döntőmérkőzései alig három hét előtt gyönyörködtették a magyar kardvivósport jövőjéért aggódókat, a mai emlékversenyen pedig már a varsói *Európa-bajnokság* esélyeit fogják latolgathatni. A *Hősök-versenyét* a *Vivó Szövetség* ugyanis *európabajnoki válogató versenynek minősitette* és ezen a versenyen fog végképpen kialakulni a *Varsóba* kiküldendő magyar vivók névsora. A verseny mindegyik résztvevője tudja, hogy ez a verseny valójában már *Európa bajnokságáért* megy. A versenyen ezuttal is a legjobb magyar vivók indulnak és a valószinü győztest csakis *Rajcsányiban*, vagy *Gerevich* Aladárban kereshetjük, mivel *Kabos* Endre rossz formája, *Kovács* Pál pedig tréninghiánya miatt csak másodsorban jöhet számitásba. A verseny vasárnap reggel 9 órakor kezdődik a *müegyetem* oszlopcsarnokában. A döntő ugyanott délután 5 órakor kezdődik. A verseny eddigi győztesei a következők voltak: 1921. *Santelli* György (MAFC). 1922. *Mészáros* Ervin (MAC). 1923. Vitéz *Rády* József (MAC). 1924. *Pósta* Sándor (MAFC). 1925. *Garai* János (Tisza István VC). 1926. Nem rendeztetett meg. 1927. *Gönczy* Lajos (MAC). 1928. *Petschauer* Attila (NVC). 1929. *Jekelfalussy* György (MAC). 1930. *Petschauer* Attila (NVC). 1931. *Gerevich* Aladár (MAC). 1932. *Petschauer* Attila (NVC). 1933. *Gerevich* Aladár (MAC).

A *MAC Hősök-kardversenyének* mostani csapatbeosztása a következő: I. csoport: *Rajcsányi, Idrányi, Gönczy, Cserta* dr., *Babnyig, Verebes.* II. csoport: *Timár, Garay, Bay, Szidanics, Hajós, Rónai* Gy., *Korda.* III. csoport: *Nagy* Ernő, *Illés, Palócz, Torday, Kevey, Kóczy.* IV. csoport: *Kőszeghy, Rasztovics, Tóth* Péter, *Szmolár, Lányi, Mészáros, Szedmáky.* V. csoport: *Maszlay, Erdélyi, Székudvari, Mike, Pál, Szilassy, Fiala.* VI. csoport: *Gerevich, Zirczy, Eckl, Klehl, Szóráth, Rónai, Sándor.*

Magyarország 1934. évi birkózó csapatbajnoksága

A mult vasárnap megkezdett birkózócsapatbajnokságnak még két fordulója van hátra, amelyeken a résztvevő csapatok az alábbi összeállitásban vonulnak fel: *B. Vasutas: Bányász, Szendi, Fábián, Sárosi, Hegedüs, Bóbis* és *Palotás. MAC: Lőrincz, Papp II., Ambrus* dr., *Tasnády, Papp* dr., *Váry* és *Virág. MTE: Arányi, Fecske, Kertész, Rétháti, Németh, Tarányi* és *Hülbig. Törekvés: Dési, Kovács, Biczó, Boldis, Kővári, Maróti* és *Göndör. FTC: Donáth, Kiss, Imrédy, Kohut, Péterfi, Tunyogi* és *Badó.* Az első három forduló után a *B. Vasutas* áll az első helyen a *MAC* előtt. A vasárnapi versenyen a *B. Vasutasok* a *Törekvés* csapatával mérkőznek, mely mérkőzés már tulajdonképpen el is dönti a bajnokság sorsát. Amennyiben azonban vereséget szenvedne a Törekvéstől, ugy a bajnokság kérdése hibapontokon fordulna meg, — esetleg a MAC javára — aki ugyanekkor az FTC-vel mérközik. A birkózócsapatbajnokság küzdelmei vasárnap délután 4 órakor kezdődnek a *MÁV gépgyári kolónia* nagytermében.

Professzionista ligamérkőzések

Első osztály:

Attila—Nemzeti (Miskolcon).

Második osztály:

Budafok—Váci Remény (Budafok, fél 6 órakor). — Millenáris—Vac FC (Millenáris, fél 4 órakor). — Szürketaxi—Erzsébet (Szőnyi-ut, fél 6 órakor). — Vasas—Csepel (Béke-utca, fél 6 órakor). — Droguisták—Soroksár (Soroksár, fél 6 órakor). — Budatétény—Nagytétény (Budatétény, fél 6 órakor).

Amatőr bajnoki mérkőzések

Biró-csoport:

Turul TE—Testvériség (Gyöngyösi-ut, fél 6 órakor). — VI. ker. FC—Beszkárt (Pozsonyi-ut, fél 6 órakor). — URAK—Postás (URAK-pálya, fél 6 órakor). — BEAC—III. ker. TVE (Lágymányos, fél 6 órakor). — BSE—TLK (Millenáris, fél 6 órakor). — HAC—UTE (URAK-pálya, fél 4 órakor).

Pártos-csoport:

Törekvés—33 FC (Bihari-ut, fél 6 órakor). — FTC—Elektromos (Üllői-ut, fél 6 órakor). — Cs. MOVE—Kelenföld (Csepel, fél 6 órakor). — Fer. Vasutas—BMTE (Gyáli-ut, fél 6 órakor). — EMTK—MÁVAG (Erzsébet-utca, fél 6 órakor). — WSC—MTK (Wekerle-telep, fél 6 órakor).

A pénzügyminisztériumi tisztviselők uszóversenye

A *PTBSC* 10 éves fennállása alkalmából az egyesület uszószakoszlálya május 27-én délután 6 órakor jubiláris uszóversenyt rendez a Császárfürdő sportuszodájában. Ezen a versenyen kerül elsőizben kisorsolásra *Cselényi* Pál dr.-vándorserleg és a *PTBSC* serlege.

Ifjusági tornászbemutató

a Városi Szinházban délelőtt 10 órakor. — Játékbemutatók a MAC-pályán délután 3 órakor.

○ **A második frontharcos turaut autós résztvevői** szombat délután érkeztek Pécsre, ahol a hegyiversenyt bonyolitották le. A 36 benevezett versenyző közül 19 volt versenyben. A legjobb időt Delmár Walter érte el, utána pedig legjobbnak *Horthy* Miklós bizonyult. A frontharcos turaut versenyben lévő résztvevői vasárnap reggel hat óra tájban érkeznek Budapestre. Eléjük megy Győrbe *József* főherceg is, aki bevezeti majd őket Budapestre. Délelőtt nyolc órakot a turaut résztvevői felvonulnak a hősök emlékművéhez.

TURISTA ÉLET

□ **A Turista Szövetség és az Evezős Szövetség.** Az egyik napilap turistarovatában a turistaság dolgaiban nagymértékü tájékozatlanságot eláruló támadás jelent meg a Turista Szövetség ellen „Apró furcsaságok a Turista Szövetségnél“ cimmel. A cikkről elöljáróban megjövendöli, hogy a nagyvillámi kilátótoronyból nem turistaalkotás lesz, hanem *„csak vendéglő: kilátótoronnyal,* aminek létesitése nem a Turista Szövetség feladata“. *Aki ezt irja, az még a közelében sem járt a nagyvillámi toronynak, mert láthatta volna már a mult nyári felavatáskor, hogy a toronyban vendéglő létesitésére egyáltalában nincs hely és nem is akar ilyesmit senki.* Ha a kilátótorony létesitését lakott helyhez ennyire közel valaki kifogásolni akarja, az csak aktiv turázó lehetne, de nem olyan valaki, aki még erre a háromnegyedórás gyalogsétára sem vállalkozik. *Ez az alkotás a mi véleményünk szerint annyira tulnyomóan idegenforgalmi értékü, hogy a legnagyobb csodálkozással tölt el, ha azt a laikus közönség sorából kifogásolják. Ami azután a csónakállomások létesitését illeti,* ezen már éppen nem tudjuk, miért akad fenn. *A turistaság minden vonatkozásában, tehát a vizen is a Turista Szövetség hatáskörébe tartozik. Az Evezős Szövetséggel semmi összeütközésbe nem kerül a Turista Szövetség, mert az Evezős Szövetség igazgatója jelen volt, amikor a Turista Szövetség vezetősége a viziállomások létesitését elhatározta és ezeknek megszervezése az Evezős Szövetség kiküldöttjével egyetértésben történt.* De még ha nem is igy történt volna, akkor sem „vállalkozott a MTSz olyan feladatokra, melyekre senkisem kérte fel“, mert *a tény az, hogy a MTSz-nek többezer turaevezős tagja van,* akitől nem lehet rossz néven venni, ha nem kérik a cikkiró hozzájárulását ahhoz, hogy saját sportszövetségük biztositson nekik olcsó éjjeli szállást, stb. vizek mentén. *Tájékozatlanságra vall továbbá az az állitás is, hogy az OTT-nél a jártassági vizsgáztatás ügyében elintézetlen följelentés fekszik.* Végül még egyet ajánlunk megszivlelésre: *a turistaság a vizen sem versenysport. Ezért éppen ugy, amint a Si-Szövetséggel teljes egyetértésben foglalkozhatik télen a siturázók szükségleteivel* (tagjaik is nagyrészben azonosak), *nyáron kötelessége a vizivándorok igényeivel törődni,* anélkül, hogy a legtávolabbról is beleavatkoznék a versenyevezősök egyedül illetékes sportszövetségének hatáskörébe. *(B. M.)*

2—4- és 5-szobás lakások
VII., Péterffy Sándor-u. 15. alatt augusztusra **kiadók** Telefon: 964—76

□ **A nógrádi menedékházavatás programmja.** A *MÁV Gépgyári Sportkör Turista Szakosztálya* Nógrád község fölött a börzsönyi hegység egyik előhegyén, *a Madarashegyen épitett turistamenedékházát junius 3-án délelőtt avatja fel.* Az ünnepélyre a Nyugati pályaudvarról reggel 7 óra 23 perckor különvonat indul. A 2 pengő 10 filléres kedvezményes tértijegyeket május 31-éig bezárólag kell megváltani vagy a szövetségben, vagy az utazási irodában, a MTE-ben, vagy a rendező egyesületnél. A vonat körülbelül ¾9 órakor érkezik Nógrádra. A résztvevők nevében *Herbán* Rezső gépészmérnök, a sportkör elnöke 9 órakor megkoszorúzza a hősök emlékmüvét. Ezután a közeli templomban csendes szentmise lesz. A felvonulás a menedékházhoz körülbelül 1 óra hosszat tart. *A menedékháznál ½11 órakor kezdődik az ünnepély. Az avatóbeszédet Zsitvay Tibor dr. szövetségi elnök mond.* 12 órakor társasebéd lesz (ebédjegyek előre váltandók a rendező egyesületnél (IJ., Golgota-u. 3.), délután pedig népünnepélyt tartanak. A különvonat Nógrád állomásról 7 órakor indul vissza.

Éremgyüjtemény eladó. 400 darab háborus érem, plakett és zseton, ezüst, bronz és egyéb témából, Jelige: „Éremgyüjtemény“, Blockner hirdetőjébe, Városház-utca 10. szám.

□ **Junius 17-én avatják a BOTE menedékházát.** Multkori rovatunkban elirás folytán tévesen az jelent meg, hogy *a BOTE nagyvillámi menedékházát* julius 17-én avatják fel, holott *a felavatási és átadási ünnepély már junius 17-ére van kitüzve. Ugyanekkorára minden valószinüség szerint készen lesz a MTSz jubiláris kilátótornyának legfelső része is,* ugy hogy a közönség ezentul már tekintélyes magasságból tekinthet körül a fák fölött a pompás kilátást nyujtó hegycsucsról. Az avatóünnepség alkalmából reggel 7 órakor a MFTR Eötvös-téri hajóállomásáról külön hajót indit Visegrádra. Részvételi jegyek előre váltva P 1.50 árban kaphatók a Turista Szövetségben (V., Alkotmány-utca 3.), a Budapesti Orvosok Turista Egyesületében (VII., Kertész-utca 36., Fészek-Klub) és a MMTE helyiségében (VIII., József-utca 61. szám).

Széchenyi Középisk. Fiúinternátus Esztergom Ideális nevelőintézet **világi okl. tanárok** Helyben több középiskola. Kérjen díjtalan prospektust



Dr. leveldi Kozma György ny. főispán arcképe.
Gyoroki Pál olajfestménye. Zemplén vm. tulajdona

Négely Rudolf



Fon Ferencné úrnő arcképe. Gyoroki Pál olajfestménye.



Vihar a Balatonon. neográdi Neogrády László olajfestménye.

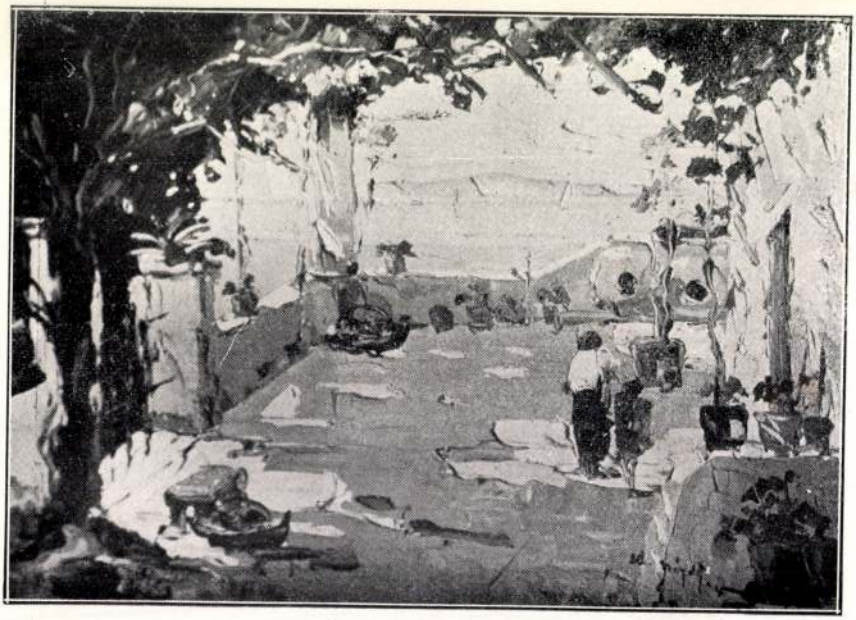

Tengerparti terrasz. Négely Rudolf olajfestménye.

Neger Péter

petri ötvös

l.

Mihalik: Szentpéteri

137. l.

Néger Valéria

1914/15 - 1915/16

Ferkèpzomfoiskèvk

117. l.

M. D. K.

NEGER Péter arany- és ezüstműves

Pesti mester XIX. sz.

Michalek Sándor: Szentpéteri L. ... Bp. 1954.

137. l.

Negerl (Wâgerle)

Péter

ötvös Pest

1793. mester

1822-ig Nepel.

Horváth Szentpéteri

255. l.

Negges, J. S.

II. József. 10866.

Derékig, kissé jobbra fordul, talapzatra helyezett diszes keretben. Jobbkezét csipőjére támasztja és az aranygyapjas rend diszöltönyét hordja, melynek jelvényét nyaklánczon viseli. Felirata a talapzaton czimertol megszakitott négy szorban:

JOSEPH BENOIT
Archiduc d'Autriche, Prince Royal d'Hongrie
et de Boheme
Né le 13. Mars l'an 1741.

alól jobbra: J.S. Negges Sc. et excud Aug. Vind.

Fek. mod. mér. a rl. 36.3: 22.2 cm.

Sz.n. 31-904
298-904-2.

J. A. Negges sc. et ex-
med. Aug. Vind

Franciscus É Comitibus
de Nádasd Perpetuus.
etc. alatta mártol
elválasztva 6-6 soros
latin szöeg.

Rezin. folio. bársony
mellon

fenti ptres.

M.D.K.

NEGOŞAN

L920-ban Nagybányán a Szabadiskola ágja

Réti: Nagybánya ... Bp. 1954 334.1.

NEGOSAN

M.D.K.

1921-ben Nagybánya a Szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya.....Bp.1954.335.1.

NESOSAN

MDK.

1922-ben Nagybánya-n dolgozott

Réti: Nagybánya.....Bp.1954.335.l.

MDK

Negosanu festő

Kőki Béla: Az erdélyi képzőművészet gondja.
Erdélyi Tudósító, 1935. jan. 25 l.

Negrelli Andrea

"Mi és én" c. rajzfilmjéről ir Kürti László:
"Filmek a társadalom életéről" cimmel.

Film Szinház Muzsika, Bp. 197o május 9.
XIV. évf. 19. sz. 14-15. lap

MDK

Negrelli Béla

4. m. plakát kiáll. Műcs. 1961.

Negrini

olasz építőmester

Lásd

Nemeth Béla: Szigetvár

története. 1903.

és a mu ismertetésében.

Arch. Ert. 1904. Uff. XXIV K.
279 l.

Negró Leóné

l. Horváth Margit

Ferkèpzomfoiskèvk

117. l.

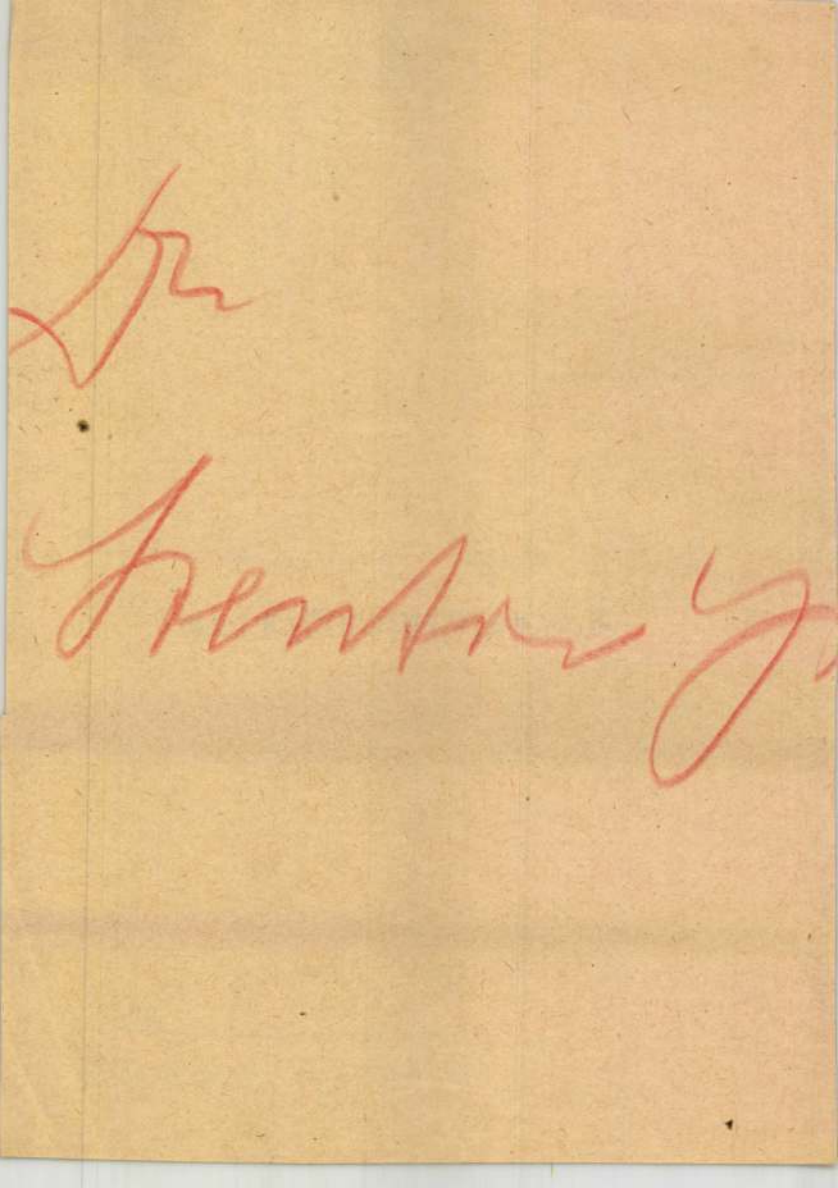

Négely Rudolf festő

MAGYARSÁG

1938 április 20, szerda

*** Rottmann Mozart és Négely Rudolf képei a Műtermben.** A Kossuth Lajos-utca 12. sz. kiállítóhelyiség ezuttal két ellentétes, aligrokon művészegyéniség képeit tárja elénk. Teljesen, a zavartalanságig kiforrott művészet mindkettőé, a békevilág utolsó éveinek művészeti korszakában talán éles harcban állottak volna egymással, ma békésen, jólesőn kiegészitik egymást éppen az ellentéteikkel. Mindössze negyvenhárom mü, egyharmada Rottmanné, csupa nagyobb vászon, egészen betöltik a termeket. *Rottmann* még a Benczur-világ bőségét érezteti, téma, kompozició és szinek gazdagsága és kelleme tekintetében. (Még a modellje is a régebbi telt női tipus.) Ma már nem is acsarkodnak annyira e világ gazdag matériái, drapériái és derülátása ellen, mert méltányolni tudjuk benne a kedély békéjét (Hollandi menyecske, Család kedvence, Elesett vezér, Féltékeny modell), a tudást, lelkiismeretes gondosságot, a rajz és szin harmóniáját. Rottmann arcképei Balló korának meleg realizmusával bájolnak el (Szürke kalapos nő, Aronffy ezredes, Női arckép), soha egy frivol, henye mozdulat, egy diszharmonikus vonás e tiszta, becsületes munkásságban. *Négely* Rudolf a késői impresszionizmus csucsán állva néz ránk. Mai művészeink sötét bitumenjei, égnélküli természeti képei vagy irgalmatlanul sulyos vigasztalan égboltjai alól milyen föllélegzéssel tekintünk e háboru előtt kivirágzott festő boldog ragyogásu azur egeibe, vizeibe, napfény-ragyogásába, szinkáprázásába! Vastag ecsettel, sürü festékanyaggal fest, a vászonra festékdarabokat ken, néha cafatosan lóg a vászonról a festék, de a tárlathelyiség ablakain beragyogó napfényt hogy dobálják, kergetik a festék e szilajszavu futamai! Közelről néha dübörögnek és recsegnek ezek a festék-pacsmagok, de kellő távolságvételből boszorkányos varázsmuzsikába állanak össze, az életöröm, a harsány, egészséges nevelés melódiává. Olaszországi és dalmát képei valósággal csábitanak (Vaduz, Hoár tengerpart, Kikötő Baska). Vizfestményein is megérzik, hogy a vastagon kent olaj stilusában alakult ki festőjük művészete. Kellemes, üditő e két festő közötti vidám sétaut. *(B. A.)*

Lap

Dercsényi Dezső: A Balaton környékének műemlékei 174

Kiállítások 177

Művészeti Élet 181

Bildende Kunst — Belle Arti 182

Műmellékletek — Abbildungen — Illustrazioni

AGY ZOLTÁN

R MŰVÉSZET

az új magyar képzőművészet születéséről, kialakulásáról és
s 116 egyszínű táblával, 54 szövegközti képpel.

mű ára egészvászonkötésben **28 pengő**

TEMI NYOMDA KÖNYVESBOLTJÁBAN

Negro Elza

szül. Orahovicza (Szlavonia) 1898 dec. 19. RK - anyanyelve magyar

4 polgári

1917/18 II. elsőéves mint - vesznőv - Glatz O - Pilch D -

Hegedü, cremoniai, Kisfaludy Sándor

VIII. 176.

Negró Elza

9997/18 II.

Ferképzomfoiskèvk

117. l.

beszélek hozzád némán, szótlanul.
Én suttogok a síró hegedű szavában,
a fájdalomtól elpattant húr, az is én vagy
S a lelkemből viharzik feléd a nóta:
„Befújta az utat a hó . . .“

nd. Áll a zene. S kiáltani szeretném:
sztelek!

zendül a húr.
imben ősi, pogány forróság vágtat.
ölperzselt nyugati városok lángja,
pusztaságon véres áldozat;
nden halálos magyar dáridó
nt Gallentől Várnán, Mohácson Majtényon át
szatanowi süppedt huszársírokig.

ndüljön a húr . . . !
ssza rózsám derekadat,
rom a tánc, mindhalálig!
akadjon a hegedűhúr,
nat ide, bánat oda, fájdalom.
dod-e. hogy mi vagy nékem?
öngyvirágom, üdvösségem,
zsabimbó, rózsaszál: az én rózsám éjsze-
ragyog az életemnek csillaga. [mében
haj halálig, hat éjszakán hajnalig
húzatom a galambom fülébe,
ás is hallja, ha akarja:
a legény a csárdában . . . ?!

Negróné Horváth

M.

1925

Ki tud róla?

Bp

Igen Tisztelt Mélt

Ke

fel Pestre, de nem a

az alkalmat, hogy

meg ne kérjem, a

ügyünnek sürgete

lalkozásuk gátolja,

hatatlanul szükség

MDK

Négyesi József

mező-keresztesi kerámikus népművész.

1897-ben készitett butykosának felirata nevét is megörökitette.

B. F. : Borsod megye népművészeti kincsei.
ÉSZAKMAGYARORSZÁG. 1957. JUL. 11. 5.lap.

NÉGYESI PÁL, fafaragó

1967-ben a Népr. Muz-ba begyüjtött tiszaföredi székecs ke. 1838-ban készitője Négyesi Pál barkácsoló parasztgaz da. Neve a hátlapon bevésve: NP.-22-23. kép.-Kisszék, egy darabból kivágott támlával és üléssel, illetve a támlaele elejének részlete. Tiszafüred, 1838. /67.177.1./ Tekete rep 74. old.

K. Csilléry Klára: A butor-és Világitóeszköz gyüjtemény gyarapodása. 67. old.

Néprajzi Értesitő, LI. Bpest. 1969

NÉGYESI PÁL,fafaragó

1967-ben a Népr.Muz-ba begyüjtve egy tiszafüredi szé-
kecske.1838-ban készitette Négyesi Pál,barkácsoló paraszt
gazda.Neve a hátlapon bevésve NP.Kisszék egy darabból ki-
vágott támlával és üléssel.-A szék támlájának a háta.
24.ábra.Fekete repr. 74.old. /67.177.l./.

K.Csillérv Klára:A butor-és Világitóeszköz gyüjtemény
gyarapodása. 67.old.

Néprajzi Értesitő,LI. Bpest. 1969

NÉGYESI PÁL, fafaragó

1967-ben a Népr. Muz-ba begyüjtve egy tiszafüredi székecs ke. Támlája, ülése egyazon nyárfatörzs darabból kivágva. 1838-ban készitője Négyesi Pál. parasztgazda. Neve a hátlapon NP. A támlq minkét felét lendületes, gyakorlott kézre re valló bevágott ornamentika ékesiti, a tiszafüredi nyergek diszitésének stilusában. 74. old. 13. jegyz. 22. 24. képek

K. Csilléry Klára: A butor-és Világitóeszköz gyüjtemény gyarapodása. 67. old.

Néprajzi Értesitő, LI. Bpest. 1969

Nehánszky József

Lapja szerepel a szegedről készült albumban

Délmagyarország 1967. jul. 23.

Nedbánszky József

Művei szerepelnek a felszabadulásunk 30.évfordulójára meghirdetett pályázat anyagában a Balatoni Kisgrafikai Biennáló kiállitásának keretében a keszthelyi Balatoni Muzeumban - 1975.

-katalógus a könyvtárban-

Neher

"Nürnbergi részlet" c. művét igen komolyan értékeli a "Mütárlat február-márciusi kiállitás" c. kritika, s közli, hogy a művet a Müegyesület megvásárolta.

Családi Lapok, Pest. 1854. I. félév.
4. sz. 183-185. lap.

Nehéz András

MDK

1780-1800 évek között a debreceni asztaloscéh bejegyzett mestere

Sternegg Mária: Iróalmáriumok Debrecenből. Ip.müv. Muz. Évk. III-IV. 1960. 35-48.l.

45.l. 15. jegyz.

NEGULESCU György

A névtelen templom, (Néha) emberek között élünk, képek nélküli ~~kiállítás~~- kiállitás : Péter Kréher, Negulescu György képzőművészeti aktusa, Bp., Homokraktár Galéria, 1992. augusztus 13. Bev. Vajgel Gizella, Péter Kréher. Bp. : k.n., 1992 [4] p.,

Kréher, Peter---

Rumohr, Carl Friedrich von 16, 15
Rupprecht, Adele és Johann 197, 40
Ruysch, Rachel 171, 382
Sadeler, Jan és Egidius Gillis 1
Sándor („Nagy") 183
Sandart, Joachim von 83
Sarto, Andrea del 32
Sassoferrato, Giovanni Battista Sa
Schafer Albert 169, 175, 197, 385
Schendel, Petrus van 200, 458
Schertel, Josef 178, 388
Scheuchzer, Wilhelm 178, 387, 452
Scheuren, Caspar 200, 458
Schiavone, Andrea 131

Negulics Ivan román festő

Szabad Művészet. 1951 V. 1. 10-12

Bíró Béla: Egy forradalmár-festő centennáriumára

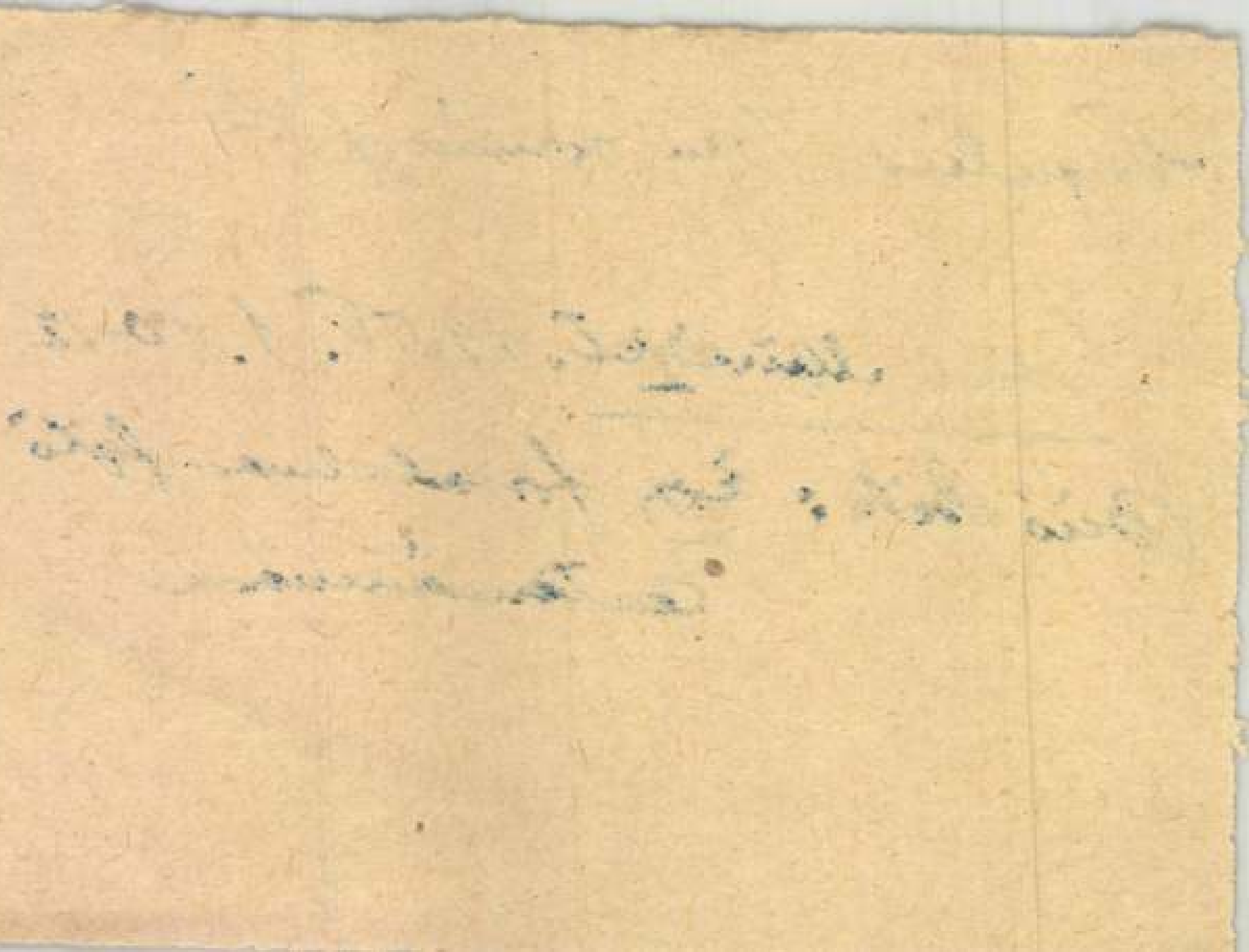

NÉGYESY JÁNOS, textilfestőmester

Az eperjesi céhhez 46 helység 88 mestere tartozott, több Galiciából is, 1701-1848 közt. Mesterjegyzék nem maradt. Levelezés és "Protokol farbiarskeho cechu, 1801-1864" alapján ismerjük őket.

E mesteretek egike volt, céh-határozat aláírójaként szerepelt:

82.- Négyesy Lános, 1827. Putnok. 154.old

DOMOKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A textilfestés első nyomai 101.old

ARRABONA, A Xantus János Múz. évkönyve, 16. Győr, 1974

NEGULESCU György

HOMOKRAKTÁR GALÉRIA
1107 Budapest, Barabás utca 25.

A NÉVTELEN TEMPLOM
(NÉHA) EMBEREK KÖZÖTT ÉLÜNK
KÉPEK NÉLKÜLI KIÁLLÍTÁS

PÉTER KRÉHER
NEGULESCU GYÖRGY

képzőművészeti aktusa

ESEMÉNY - MOZZANAT

- *A "személy"*
- *Két vég között*
- *Tragikus részlet*
- *Cselekvés vagy a fehér út*
- *Légy nyugodt és lásd be, hogy minden lehetséges*
- *Erzsébetbánya vagy a Nagy visszahang*
- *Lao Pi könyve*
- *Első ismeretlen mondat*
- *A tenger kapuja*
- *Természetesen más is lehetne*
- *Szomorú játék*
- *A negyedik próbálkozás*
- *Mozgékony Föld*
- *Igen, miért igen? nem, miért nem?*
- *Történet nélkül*
- *Pozitív mozgás*
- *1992.*
- *Valamikor, most, esetleg holnap*
- *V. M. arcképe*
- *Közvetlen a kezdet előtt*
- *Fejlemények melynek oka egy szürke reggel*

1992. augusztus 13
14 órá

Péter Kréher
sz. 1948
festő

Plasztikai alkotásai megdöbbentően egyszerűek.
A "mű" egy szintetikus szín akord,
egy határtalan tér, mely - "fenséges egyensúly"
a "belső ritmus" megfogalmazása.

Negulescu György
sz.1950
grafikus

Kiváló rajzoló, komolysággal
és jó humorérzékkel építi munkáit.

A fejlődés egyik alapfeltétele,
hogy ne formáljuk hibáinkat erénnyé,
ernyeinket elfeledve. Nap, mint nap
elrohanunk olyan bizonyítékok mellett,
melyek tanusíthatják, hogy egy emberben
még él a "jó". Megállhatnánk egy percre,
hogy szembenézzünk társainkkal, próbáljuk
felfedezni létünkből az értékeket.
Szükségünk van egy fehér "oltár"-ra.
Ezt a magatartást juttatja kifejezésre
a Homokraktár Galériában ***Péter Kréher***
Negulescu György *képzőművészeti esemény-mozzanat - a.*

dr. Vajgel Gizella

Ne csak kívülről közeledjünk ehhez a "Pillanat"-hoz,
mert a megszokottnál jobban elhagyta a színét, feketébb lett.
Könnyen tévedésbe esünk, mert a fekete alatt vörös van,
olyan vörös, mint egy emberi "belső tér", egy olyan vörös,
melynek súlya azonos a kék súlyával, vagy a fehér
érintetlenségével. Ha mégis csak kívülről közeledünk hozzá,
akkor legyünk óvatosak a feketével szemben és fogadjuk el,
mint a melegséget vagy a suttogást, fogadjuk el a feketét,
mely vöröst, kéket vagy fehéret takar.
A füst és törvény közti távolságot tesszük meg naponta,
de nem mindig valljuk be, még magunknak sem.
Ha egyszer észrevesszük, hogy a kezünk szürke, az jó
de felmerül a kérdés, azért mert észrevettük? vagy azért
mert szürke. Ezt nem lehet szétválasztani csak együtt
érvényesek, a teljesség egyik lehetősége.
Engem a "nincs" és a "van" közötti rész foglalkoztat,
a megtestesült tekintet.
Nézhetnénk a "dolgok" mögé, a "dolgok" közé,
a "dolgok" lényegébe.
Néha kilépek saját kereteimből és csatangolok a mínusz és
a plusz végtelen közt, keresem a nem látható igazságot, de
nem szabadulok magamtól és velem van a tegnap.
Ez minden, amit ajándékba adni tudok.

Péter Kréher

Neidel Pál

harangöntő

lásd

Wchw 63. l.

.....nevü munkás igazolta

a müvezető aláírása.

élyezem:

vagy helyettesének
áírása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Neidel Pál

Lásd

=

Bathyanaeum

I. 103. 185.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Enged

.....

a műhelyfőnö

8. sorsz. Műhelyi minta

Neidel Pál

harangrúti

Brassó

laód

Batthyanem

I. 102

_____ *műhely.*

yfőnökség!

év _____ hó ____ n történő kifize-

_____ indokából személyesen meg nem

_____ számu _____

tam.

évi _____ hó _____

_____

sajátkezű aláírás és munkásszám.

Neidel Pál

harangöntö

1604 ből a ménasági v. k. templom harangja

1622 A leblangi templom harangja

irád

Roth Kunstgew. 8. l.

1638 a Steins templom egyik harangja.

1648 Neudorf bei Schässburg egyik harang és Kronstadt

Az utóbbi Eettát innen nem tudom bizonyan meg allapitani, hogy az öré-e.

lásd

Mülgl

magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191..... év

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére ....

nevü munkástársamat szóbelileg megbizta

Kelt ....., 191.....

.....

tanu.

.....

tanu.

Neidel, Neydel
Pál

---

harangöntö
Agyrontessel is fogl.
So goss Paul Neidel
als Lukas Hirscher

wod

Roth Kunstgew. ~~E~~, 20. l.

Richter der Stadt Kronstadt war, eine Feldschlange mit der Inschrift: Wer will denn wider uns, wenn Gott ist mit uns. Zur Zeit Lukas Hirscher 1583. Gossen durch Paul Neydel"

magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191..... év

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére ....

nevü munkástársamat szóbelileg megbizta

Kelt ....., 191..... é

.....

tanu.

.....

tanu.

Neidel Pál

Marangönts.

Lásd: Neidel János 1.

Magyar királyi

Földmivelésügyi

MINISTER

.....*szám*

2.

Neidell Pál
ágyúöntő
Szatmár

l. Hadtört. Közl.
1928. 423. l.

~~...ban.~~
~~...ban.~~

Gyarapodás.

Nagy Lajos Gyarabeli

látható, Ecknek

t ábrázoló trevisói freskó részlete a melyen
egyike bajuszt és körszakállt visel,
öke ifjúhoz beszél, mig a háttérben ~~pedig~~ ~~még~~
le figyelmünket kinek jobb mutatóujján
arra figyelnek, hogy a kardját fogó ka-
? Az ifjaknak lebernyeges felemás-öltö-
mögé hüvelykujjaikat dugták; a magyar
felfelé hajló széles karimával meg
érral viselnek. Kard keresztvasa egyenes
omb van.

n.
solta A. Carlini.
134 koronán (210/97).
31-én (475/97).
vette 1898: V. 30-án a 2448 sz. leirat (216/98)

1202

Neidl Pál

ágyúöntő

1561

lásd

2

Thaly i 76 l.

..... nevü munkás igazoltam

.....

a művezető aláírása.

ezem:

..... helyettesének
a.

Endrényi Imre, Szeged.

Neidl Pál

ágyrontó

1561.

Ha más adat nincsvala,
ez sem kell.

Tipód
i

Thaly I. 60 l.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedé

.....

a műhelyfőnök
al

8. sorsz. Műhelyi minta.

Neidel Pál

brassai es epejes, harangöntő

1600 tajan

isód

Arch. Ért. 1911. 447

lásd még

Batthyaneum

folyóirat

Neidel Pál

Eperjes 1608-1643

vrod

Kováes Harang

65. l.

Veidl Pál

Maraugöritő

Besztercebánya XVI. 7

l.

Vladtöst. Kösl

1925. 502. l.

503. l.

Jurkovich cikkre

Neidl Pál

harangöntő

a schoschi (?) templom legrégibb harangja 1587-ből.

l.

Korrespondenzblatt

1887. 139. l.

L. Theyer. *Uhr* von J. Stork. *Kamin* Andr. Frötscher. *Oelgefäss.* XV. Jahr 11-ik füzet. Szöveg: *Neue Ausstellungs-F ken.* B. B. *Hausfleiss.* Képek a szövegen *Umrahmung für ein Diplom* von An Frötscher. *Aquamanile in Bronze.* Roma *Gebetbuchdeckel* von E. Stanek. *Spiegelr* von Franz Michel. Loggia-Gitter von S hammer. *Kelch.* XVIII. Jahrh.

képpel a szövegben és egy képpel a szö-
n kívül. M. Lehrs, *Eine vergessene Kupfer-*
ammlung. Két képpel. R. Freiherr von
sberg, *Die Entstehung des Künstlerwappens.*
y képpel. *Neapolitanische Landschaft* von
ald Achenbach. Egy képpel a szövegen
..

UNSTGEWERBEBLATT. 5-ik évf. 1-ső füzet.
. október. Szöveg: Jakob von Falke,
ierte Tischplatten. Négy képpel a szöveg-
és egy színes képpel a szövegen kívül.
ard Graul, *Kunstgewerbliche Streifzüge.*
Bemerkungen über Möbel des 17. und
ahrhunderts. Négy képpel. T. L. *Klouceks*
agen für den Ciselirunterricht. Bücherschau.
ne Mittheilungen.

EITSCHRIFT DES BAYERISCHEN KUNST-GE-
BE-VEREINS IN MÜNCHEN. 1888-iki évf.
és 8. füzet. Szöveg: Leopold Gmelin,
tsch-nationale Kunstgewerbe-Ausstellung zu
chen 1888. Négy képpel. Fr. Ewerbeck,
nische und niederländische Holzarbeiten der
issance-Periode. (Schluss.) Tizenkét kép-
Vereins-Chronik. Képek a szövegen

Weidl Pál

brassói harangöntő

l.

Batthyáneum

I. 102. l.

103. l.

104. l.

~~Szakolcza k. n.~~ V. 130.

Neidl Pál

ágyúöntő

Brassóban?

1583-ban ágyút öntött a város részére.

Irod

Philippi, Friedrich =

Aus Kronstadt's Vergangenheit und Gegenwart. Kronstadt, 1874. 33. l.

Lucas Cranach (született Kron
1552-ben).

János szász választófejedelem

Vállon alól, látható és
szemöldöke, bajusza és szakálla
ruhája kivágott, kabátja
Felirata fölül balra,
„Johans der Er
vnd Hertzog z
és a kéj alatt két h
nes lieben bruders end
helt." befejezésiel.

248

Olajfestés, fára,
~~Festette: L. Cr~~

Ára 238 frt.

Ltha 1

Biz. sza 158.

246/94

Neidel János

rezontó

l.

Va Hó Ernst gyűjt

54. l.

AZ ERNST-MÚZEUM KIÁLLITÁSAI

XCV.

CSÓK ISTVÁN ÉS MÁRFFY ÖDÖN FESTŐMŰVÉSZEK ÉS LUX ELEK SZOBRÁSZMŰVÉSZ KIÁLLITÁSA

A KIÁLLITÁST RENDEZTÉK:

ERNST LAJOS ÉS LÁZÁR BÉLA

Neidel Janis

harangjonts?

isod

Rothkunstgen. 8. l.

1627. Johanna Neidel Coronensis. Repsi egjik harang.

1647. Niemschi egjik harang tole?

lásd

Mülgl

Magyar királyi államvasutak.

T. Mühely

Miután keresményemnek 191..... év

tesénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére .....

nevü munkástársamat szóbelileg megbizta

Kelt ....., 191..... é

.....

tanu.

.....

tanu.

Neidel János

harangöntő.

1604-től 1658-ig az egész Székely-
föld és a Barczaság egyházaitt
ugyszólván kizárólag Neidel
János és Pál brassai harangön-
tők látták el harangokkal.

Ballagi Aladár: Kocskeméti W.
Péter ötvöskönyve. Bpest. 1884. 10. l.

12.211.
II. 904.

gi nyomda Budapest.

Neidel János

brassói hgörtő

Bikfalvai ref. tpl.
1640

Jml.

Nemzeti Muzeum ban
harang 1649

Jml

Rotarides - féle kéziratok VIII. 58.

Neidel János

Brassó 1644-1655

vrod

Kovács Harang

65, l.

Geschäftsverbindung
in Hinkunft Ihre geschät

Neidel János

brassói ércöntő

1631

l.

Csányi Ernst iparm

203. 4.

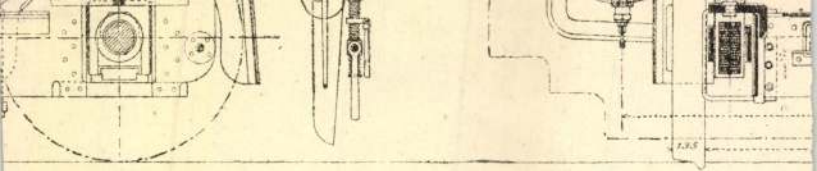

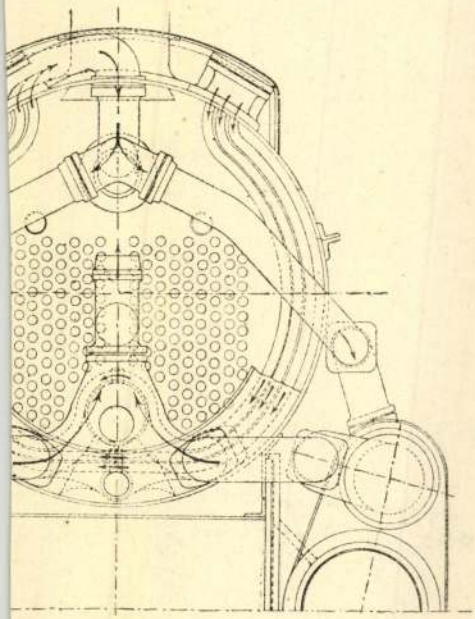

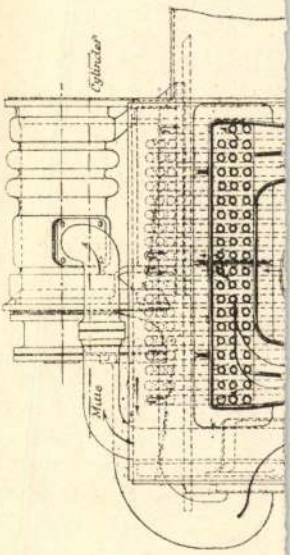

osszanti metszete, keresztmetszetei és gőzhengere.

Neidel János

brassói harang-
öntő

l.

Batthyáneum

I. 102 l.

Szentgály Károly V. 183.

Weidl János

1627. Brassóban öntött harangja emlékére

MOB 518/1917

Neidel János

harangöntő

lásd Brassó

Batthyanem

I. 102

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Enged

.....

a műhelyfőnök
a

8. sorsz. Műhelyi minta.

Neidel János

harangöntő

láid

Wehw 63. l.

.....nevü munkás igazolta

.....

a müvezető aláírása.

élyezem:

.....

vagy helyettesének
áírása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Neidel János

rotgisser, 1631

Brassó; ernst serlege

l. (NB. Nem az ö munve!)

Va Ylö Ernst grujt

54. l.

e a kormánnyal, hogy megállítsam azon az uton,
lyzethez és az áldatlan belpolitikai zavarokhoz
iselőház feloszlatása előtt kiléptem a kormány

aggodalom és választóim ezreivel való személyes
zdjek a kormány politikája ellen, mely a nemzet
asági megélhetést veszélyezteti.
a eszme szolgálatában, mely egyedül vezetheti
és

us zászlaját a fővárosban!

rályért, Hazáért"

Neidel János
pincélajártó
Kassa 1570.

l.

Arch. Ért.
1912. 271. l.

Neidl Antal, keramikus

1841-42-ben a miskolci porcelán és kőedénygyárban dolgozott. Az apátfalvi keménycserépgyárban 1844-1865 között szerepelt. 246.o.

Molnár László: Porcelán és kőedénygyártás Miskolcon a reformkorban. 239.o.

Herman Ottó Múzeum Évkönyve. VI. 1966. Miskolc
A Herman Ottó Múz. kiadása. Miskolc

M.D.K.

Neid Antal, keramikus, morva

Miskolci Kőedénygyárban dolgozott. 1841-1842 között Apátfalván is dolgozott. 220.o.

Molnár László : Az Apátfalvi Keménycserépgyár Földváry Sándor haszonbérlete, idejében./ Kb. 1850-1866 között/.

Az Egri Múz. Évkönyve. Eger, 1966

M.D.K.

Neid Antal morva keramikus

A Bélapátfalvai Kőedénygyár alapjait Hütterrel együtt rakta le. 218.o.

Molnár László: Az Apátfalvi Keménycserépgyár Földváry Sándor Haszonbérlete idejében./Kb.1850-1866 között/.

Az Egri Múz.Évkönyve.Eger,1966

M.D.K.

Neid Antal, keramikus, morva

---

kőedénygyáros legény 1844-től/kremzani, Morvaorsz. szá
szárm./-faber-1860-1865 fabricans. 220.o.

A Bélapátfalvi Keménycserépgyárban dolgozott./

Molnár László: Az Apátfalvi Keménycserépgyár Földvary Sándor haszonbérlete idejében./Kb.1850-1866 között/.

Az Egri Múz.Évkönyve. Eger, 1966

M.D.K.

Neid Antal

Porcelángyáros legény 1844-ben köt Apátfalván házasságot. Kremzaniból származik. Valószinüleg morvaországi gyárban tanúlt.

Molnár László: Az apátfalvi mkeménycserépgyár és az 1846-os iparmükiállitás. 276.o.

Az Egri Múz. Évkönyve. II. Eger, 1964

Neidel János

harangöntő

harangja 1627.

Rákalomban (Reps)

1.

Orbán Balázs

I k. 191 l.

Ybl Ervin

Az utolsó félszázad művészete.

Budapest, 1926. Pallas.

8-r, 76, számos képes táblával

Fűzve.

I. 2. p. h. 2.—P

Paul Neidel

N

neve, 1638-as évszámmal volt olvasható a honigbergi templom 3, az első világháborúban beszolgáltatott harangján

~~A [illegible] templom 1646-ben [illegible], 1903-ban eltávolított harangján~~

Das Burzenland. IV. 1. E. Jekelius kiad. Brassó 1929.

eml. L. 221 old.

Nehrhaft Antal

aranymüves

Pest 1860-as évek

Horváth kentpotéri

253. l.

JOSEPHUS NEHRER, textilfestőmester

Az 5.függelékben a lőcsei festők céhlevelét találjuk 1715-ből.--A 6.függelék a lőcsei céhhez tartozó mesterek névjegyzékét tartalmazza 1608-tól 1869-ig.
E mesterek egyike volt:
206.- Josephus Nehrer, Poprad. 152.old

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A textilfestés első nyomai 101.old

ARRABONA, A Xantus János Múz. Évkönyve, 16. Győr, 1974.

JOHANN NEHRER, textilfestőmester

Az 5.függelékben a lőcsei festők céhlevelét találjuk ~~1716~~ 1715-ből.A 6.függelék a lőcsei céhhez tartozó mesterek névjegyzékét tartalmazza 1608-tól 1869-ig.
E mesterek egyike volt:
214.- Johann Nehrer, GEORGENBERG. 152.old

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A textilfestés első nyomai 101.old

ARRABONA, A Xantus János Múz. Évkönyve, 16. Győr, 1974.

JOSEPH NEHRER, textilfestőmester

Az 5.függelékben a lőcsei festők nehlevelét találjuk 1715-ből.--A 6.függelék a lőcsei céhhez tartozó mesterek névjegyzékét tartalmazza 1608-tól 1809-ig. E mesterek egyike volt:

166.- Joseph Nehrer, Georgenberg,1765.--152.old

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A textilfestés első nyomai 101.old

ARRABONA, A Xantus János Múz. Évkönyve, 16. Győr, 1974.

Neid Antal, keramikus

A miskolci porcelán és kőedénygyárban 1841-ben porcellános; 1842-nen fabrikás. 240.o.

Molnár László: Porcelán és kőedénygyártás Miskolcon a reformkorban. 239.o.

A Herman Ottó Múzeum Évkönyve. VI. 1966. Miskolc
A Herman Ottó Múz. kiadása. Miskolc

Nehrebeczky Gizella

textil

1919–1923

Čímisk 1930. 86. l.

Gyalogosok.

Egész alakban, egy t
telgő állásban és két sorba
nak ábrázolva. Teljes felsz
Öltözetök: zöldleveles csák
lival, kék pantalló és czip

fölül középütt: K.u.k.Ö
Infa
balról: Neue Wier
gez.v.Mal
jobbról: Grosse A
jelzése pedig alól balra: Al
középütt: K.u.k.öst
lebe
jobbra: Verlag u.Dr

Szines kőnyomat, mé
Sz.n.
189-
Át.le

N

M.D.K.

Veher János
órás

Müncheni óráznál mindkét torony részére
óráhat rendettek.

Bachó László: A gyöngyösi templomok története 42 l.
A Szent Bertalan templom története.

Neidhart Farkas

ágyjúörtő

1603

l.

Hadtört. Közl

1928. 423. l.

Gyarapodás.

van ábrázolva.

arczélben ~~látható~~ Fejét babérkoszorú diszi-
fürtjei vállaira omlanak, bajusza és sza-
jelvényét szalagon és hermelines palástját
e felett pedig ~~czipője felé~~ rendszalag vo-
tul: IOSEPH. II. D. G. RO. IM. GE. HU. BO.

méretei 22: 19.1 cm.
.1898: I. 11-én 300 koronán. (17/98).
. 21-én(198/99).
vette 1899: IV. 28-án az 5524 szvsz. lei-

1377

Neidhart Wolfgang

augsburgi ágyfiöntő

Esterházy Miklós

gróf ágyuja 1603

l.

Hadtört. Közl

1893. 389. l.

MOB könyvtár

4611. Kléh János.

Tiszapart télen.

Vászon, méretei 72.3
az 1913 május 31-iki 95431
913).-- Kifizettetett 1913
.moltatott 1913 julius 8-án

Sz.
11
Át.

Neidhart, Wolfgang
augsburgi ägyptiontó
1603

lásd
s
Hadtört. Közl
1927, 139 l.
magyar vonatk.



NEIDHERR JÁNOS, pékmester

Az 1784-re vonatkozó adatok szerint elég arányosan helyezkedtek el a pékmühelyek Sopronban a bel-és a külváros területén.-Az 1784-es adatok alapjan Neidherr Janosnak a Varkerület 66.sz.alatt volt haza. 152.old. 22.jegyz 12

DOMONKOS OTTÓ: A soproni pékház és a pékek XVI-XIX. századi céhemlékei 143. old.

ARRABONA, A Győri Xantus János Muzeum Évkönyve, 17.sz. Győr, 1975.

JOHAN MICHL NEIDHOR, pékmester

A sporoni pékek a tizennyolcadik szazadban elején kezdik magukat "WEISSBECK"-nek nevezni. Ez nyilvan a speci alódás jele.-1714. januar 19-én Johan Michl Neidhör "WEISSBECH"-ként került a varos polgarainak soraba, 156.old. 4 34. jegyz

DOMONKOS OTTÓ: A soproni pékház és a pékek XVI-XIX. századi céhemlékei 143. old.

ARRABONA. A Győri Xantus János Muzeum Évkönyve, 17. sz. Győr, 1975.

JOHANN CHRISTOPH NEIDHÖR, pékmester

14.sz.kép.-Haban tanyér, 1723.-zöld koszorú felett korona, koszorúban 1723, kifli, végott zsemle, perec, alul ICNH. Neidhörnt 1721-ben vették fel a soproni polgárok sorába 163.old. rekete repr.

DOMONKOS OTTÓ: A soproni pékház és a pékek XVI-XIX. századi céhemlékei 143. old

A RRABONA, A Győri Xantus János Muzeum Évkönyve, 17.sz. Győr, 1975.

JOH:CHRISTIAN NEIDHÖR, pékinas

1754-ben Mária Terézia zászlót adott a soproni pék-céh-
nek.ünnepen azaszlót kék sapkában és fehér leibliben az
inasoknak kellett vinniök.A ruhát a céh adta nekik de,
egyizben 50 magyar forintot kellett fizetniök érte.
Joh:Christian Neidhör von Oedenburg 50 forintot fizetet
---------- 167.old. 42.jegyz

DOMONKOS OTTÓ: A soproni pékház és a pékek XVI-XIX. századi céhemlékei 143. old.

ARRABONA, A Győri Xantus János Muzeum Évkönyve, 17. sz. Győr, 1975.

JOHANN CHRISTOPH Neidhör, pékmester

A soproni pékek a tizennyolcadik század elején kezdik magukat "Weissbeck"-nek nevezni.-Ez nyilvan a specialódas jele,1721.julius 29-én ,mint "Weissbech" került a polgarok soraba. 156.old. 34.jegyz

DOMONKOS OTTÓ: A soproni pékház és a pékek XVI-XIX. századi céhemlékei 143. old.

ARRABONA. A Györi Xantus János Muzeum évkönyve, 17.sz. Györ, 1975.

JOHANN CHRISTOPH NEIDHOR, pékmester

7.habán tányér.1723.Zöld koszorú felett korona.Koszorú ban 1723.középen kifli,vágott zsemle,perec,alul ICNH.Me Mestertányér,amit mester ill.polgárfelvételük utan készitettek a mesterek és adhattak a céhnek.Neidhört 1721 ben vették fel a városi plogarok soraba,mint fehérpéket/Weissbeck/. 160.old.14.kép. 165.old

DOMONKOS OTTÓ: A soproni pékház és a pékek XVI-XIX. századi céhemlékei 143. old.

ARRABONA. A Győri Xantus János Muzeum Évkönyve, 17. sz. Győr, 1975.

Neidl ~~Ferenc~~ Jaius ?

verm.

1776–1832.

Spb. 29 l.

Ferenci ötvös müvészet II. 27

Érkezett 1904. november 21.

917/1904. Q. (Budapest, 1904. november 21-én 755. Q.a.)

Dr. Fejérpataky László, a Széchenyi m. könyvtár igazgatója jelentést tesz a Szegedi Somoggi könyvtár és városi múzeum igazgatói és könyvtárnoki állásaira történt kijelölés eredményéről (A Szegedi városi tanácsnak, 1904. XI. 22.)

Neidl,rézmetsző

Kis János arcképe.1812.rézmetszet, fekete repr. 316.ol

Kelényi Ferenc: Kazinczy Ferenc soproni kapcsolatai 305.old

Soproni Szemle,Helytört.Folyóirat.XIII.1959.Sopron

Neidl János József /1776-1832/ MDK

rézmetsző

1. Sallustius
2. Catilina
3. Iugurtha

Mindhárom kép megjelent : Cajus Sallustius Crispus Szent-Györgyi Gellérd' magyarázatával. Buda 1811-1812. I.-II. köt.

Jel.:Richter deliné:- Neidl SculpT

202.o.

Cennerné Wilhelmb Gizella - Rózsa György: A Magyar Történelmi Képcsarnak rézlemezgyüjteménye.
FOLIA ARCHAEOLOGICA XI. 1959. 197-199.o.
A publikálatlan rézlemezek jegyzéke.
U.O. 199-205.

Neidl János, rézmetsző MDK

Keresztnavet gyakran Józsefnek irja.
Szül.1776 Grácban, meghalt resten 1832 aug. 31-en.
Előbb ötvösséget tanult, aztán lett rézmetsző.
Kazinczy említi Kozma Gergelyhez irt levelében
1803 okt.1-én, mikor Virag Benedek illusztracioiról szól. Az óda-költö képén magyarul van jelezve
" Neidl Becsben metsz.1803."

-124.:Neidl János rézmetsző.
Müvészet. 1904. 271.l.

MDK

Neidl János, rézmetsző.

A Nemz.Muz.-ban van egy eredeti levél is tőle 1803 okt. 20-iki keltével, mely szinten igazolja, h.Kazinczy ekkor már vele összeköttetésben állott sejthető, hogy levonatok, melyekről ir, K."Irásai"-nak első kötetéhez készülő rezmetszetek levonatai.

-.24.:Neidl János rézmetsző.

Művészet. 1904. 271.l.

Neidl János, rézmetsző

MDK

Wesselényi Miklós képet Neidl megrüldé-irja K. Kis Jánosnak./Ezt a képet az "Irásai"-nak első kötete elött akarja közölni. A többi négy kötet elött: Bároczi, báro Vay Miklós, Pásztbory Sándor, gróf Török Lajos képeit szánta.
Kaz. tanácsára Cserey Farkas atyja képét Neidl által metszette rézre.

-124.: Neidl János rézmetsző.
Művészet. 1904. 271.l.

MDK

Neidl János, rézmetsző.

Kazinczy szerint N. arcké-re jobb, viszont Blaschke "historisch kép"-re jobb.

Kis János képét, mit Niedermann festett, Neidl által óhajtja metszve látni.

Kaz. arra buzditja Helmeczy mihályt, h. készülő kötete elött adja ki képét is, s ezt Neidl-lal vegeztesse. Kaz. Rumy Károly Györgynek is N.-t ajánlja, mikor ez képét metszetni óhajtja.

-124 : Neidl János, rézmetsző.
Müvészet. 1904, 271.l.

Neidl János, rézmetszö

Mind az emlitett munkákról Wurzbach /XX.köt./ sem Nágler /X.köt./ nemtesznek emlitest.

-124: Neidl János rézmetszö.
Müvészet. 1904. 271.l.

Neidl János, grafikus

Művészet, III., 1904. 271.

Adatok művészetünk történetéhez

Neidl János, grafikus

Művészet, III., 1904. 271.

Adatok művészetünk történetéhez

Neidl János

rézmetsző.

1

Keresztnevét gyakran Józsefnek írja. Gráczban született 1776. márc. 20-án. Pesten halt meg 1832. aug. 31-én. Neidl eleinte az ötvösséget damulta, és csak utóbb lett rézmetsző. Kazinczy levelezésében akkor emliti, először 1803. okt. 1-én írt levelében Kozma Gergelynek, mikor Virág Benedek illusztrációiról szól. Itt az óda költő képén magyarul van jelezve, hogy „Neidl Bécsben metsz. 1803." A Nemzeti Muzeumban van egy rédeti levél is tőle 1803. okt. 20-ikiki kelettel, mely szintén igazolja, hogy Kazinczy ekkor már vele össze köttetésben állott. Három levonatot küld a kiváló írónak, sajnos azonban, nem emliti levelében, hogy e levonatok miről szólanak. Lejthetjük azonban, hogy ezek talán „Trásai"-nak első kötetéhez készülő rézmetszetek levonatai.

1806. febr. 12. én már azt írja Kis Jánosnak, hogy Wesselényi Miklós képét Neidl megkülde: „Igen jól van eltalálva." Alája azt akarja vésetni: „Praeter laudem nullius avarius. Horat." Ezt a képet az „Trásai"-nak első kötete elött akarja közölni. A többi négy kötet elött Báróczi, báró Vay Miklós, Pászthory Sándor, gróf Török Lajos képeit szánta.

Cserey Farkasnak is öt ajánlja, mert „John fizettetetlenüldrága s ö ollyan, a ki ha nem szép a festés, a képet fel sem vállalja. Báró Vay László urat egyenesen abweisolta magától, noha Ö. Méltósága tulajdon ördemes szemeljeba kereste fel Johnt." Cserey Farkas el is fogadta Kazinczy tanácsát és atyja képét általa metszette rézre.

Kis Jánosnak is öt ajánlja és mikor „historisch kép"-ről van szó, akkor azonban inkább a szintén magyar származásu Blaschkel ajánlja, ki ilyet jobban végez.

Neidl János rm 2

mint Neidl. Ellenben arcképre öt ajánlja. A saját képéért fizetett 1803-ban 25 forintot, oval alakban, mint egy ív negyedrészének nagyságában. Kis János fel is kereste Bécsben 1812 májusában, de nem tudtak megegyezni, mert Neidl 100 forint v. cédulát kért.

Berzsenyi Dániel képének elkészítésére is öt ajánlja Helmeczy Mihálynak, míg Dayka Gábor képét inkább Gerstner által ohajtja elkészíttetni, mert ennek költséget Trattner fedezi és Gerstner olcsóbb, mint Neidl.

Pápay Sammelnek írt levelében 1812. aug 16. már ismét Neidlt helyezi előtérbe. Kis János képet, mint Niedermann festett, Neidl által ohajtja metszve látni. Öt ajánlja majd Trattnernek is (1812. nov. 15. i levele Kis Jánoshoz)

Helmeczy Mihályt 1813. márc. 18-án ismét arra buzdítja, hogy adja ki képét is készülő kötete előtt, de ezt Neidl-lab vejezteszé „Olyan igéret mellett, hogy a munka nem lesz rosszabb, mint a Wesselényi képen. Mikor Kunny Károly György is képét metszetni ohajtja, neki is Neidlt ajánlja. „Er wohnt in Wien, Josephstadt, beym grünen Baum. Er sticht es nicht theuerer als Blaschke, und besser als Blaschke, denn Blaschke sollte keine Porträte arbeiten, sondern Vignetten und historische Stücke."

Minde mukákról Wurzbach (XX kötet) sem Nagler (X kötet) nem tesznek említést.

Művészet. 1904. 271 l.

Neidl,János József,rézmetsző,1776-1832 M.D.K.

1.Sallustius.Jelezve:"Richter deline:-Neidl sculpt."
20.3+13 cm.Ltsz.59.88.
2.Catilina.Jelezve:"Richter deline:-Neidl sculpt."
20.3+13 cm.Ltsz.59.89.Rézlemez. Magy.Tört.Képcsarnok.
202.o.

Gennerné Wilhelmb Gizella-Rózsa György: A Magyar Történeti Képcsarnok rézlemez gyűjteménye. 197.o.

Folia Archaeologica.XI.1959.Bpeet.Képzőmüv.Alap.Kiadóváll. Bp.

MDK

Neidl János

Harsányi ~~Sárt~~ 31 l. 433 l.

Neidl, Johann Joseph M.DK

(1774 vagy 1776–1832)

bécsi metsző

riváló tagja a csoportnak,
amely John példájára
pontozómodorban dolgozott.

Rózsa G.: Friedrich John...
Acta Historiae Artium 1956. IV. tom.
1–2 sz. 147 ...

M.D.K.

Neidl János József, grafikus, 1776-1832

A Johann Niedermann által festett képre Rumy Károly György-öt ábrázoló képről rézmetszetet készitett.
240.o. 16.jegyz.

Rózsa György: Johann Niedermann magyar vonatkozású arcképei. 237.o.

Folia Archaeologica. IX. 1957. p. Bibliotheca Kiadó. Bp. 1957

M.D.K.

Neidl János József, grafikus 1776-1832

Johann Niedermannak Kis János ev szuprintendensről készitett festményét/1812/ pontozottmodorú rézmetszetbe tette át. Ovális keret, jobbra fordúl, semleges háttér. Felirat: "Kis János..." Jelzet: "Niedermann pinxt. 1812 Neidl sosit." Kis János Vesei kötöe cimlapján. Pest 1815. 240.o.17.jegyz.

Rózsa György: Johann Niedermann magyar vonatkozású arcképei. 237.o.

Folia Archaeologica. IX. 1957. Bp. Bibliotheca Kiadó. Bp. 1957

NEIDL *(Neidel) János József*, osztrák rézmetsző, * Gráz 1776 márc. 26, † Pest 1832 aug. 31. Frankfurt a. M.-ben, Münchenben, Augsburgban tanult, azután Bécsben működött. 1803-tól Kazinczy Ferenccel összeköttetésben állott és számos magyar tárgyú metszetet készített.

Ex. Gy. II 170 l

Hadjárat.

Az előtérben fejjel jobbr
Götz tábornokkal Görgey keze
és székesegyháza látszik ágy
Felirata alól:

alól: Görgey reicht dem ster
auf dem Kampfpla
fölül: Görgey podawa ůmiragi
na bogissti ů
balra: Görgey a haldoklo Göt
a váczi csatat
jobbra: Görgey dando la Mane
alla Bataglia ap

jelzése a balsarokban: V. Ka
legalól középütt: No. 42.

Kny., alányomással, mér.

111-9

Neidl János

l.

Kazinczy lev.

III. 96, 105, 522, l

Veidl Johann (1776–1832)

Lábl I. 134

III. 24

IV. 106, 121

187

10018

ásdad medaillonban. mely harsonát
rtott talapzaton nyugvó keretben
lczát tart és balját kardjának markola-
lirata a kép alatt két sorban:

affa
negrő .

17 cm.

-900.
-34.

Neidl János

bécsi rézmetsző

l.

Kazinczy Ferenc levelezése

XI. k. 12. l. 47. l.

108. l. 171. l. 269. l.
209. l. 378. l. 460. l.
284. l.
307. l
372. l.

KAZINCZY FERENCZ LEVELEZÉSE

XI. KÖTET.

KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

BUDAPEST, 1901.

MDK

Neidl, rézmetszö

Kazinczy:....azt fogom tanácslani Trattnernek, hogy azt vagy Neidl vagy Blaschke által dolgoztassa.

Kazinczy Ferenc levelezese. x.k.
2341. Kazinczy -Kis Jánosnak. 169. 2341. novemb.15d. 1812.

Neidl

l

LykaMagyműI800-50
135, 282, 494-l.



Veidl János

l.

Karinthy Ferenc

levelezése

VIII. k. 204,246. l.

Balaton

EDERICS

Gotikus templom

Römer Flóris: Archaeologiai levél Zalamegyé-
ből. VV 1863, 346 l

méltóz-tat-om, méltóz-tat-ol, méltóz-tat-ik. A' te világosító szókötéseid e' szerént vagynak.

Kintsem Kazintzim! kedves neked az új nyelvek szerént való nűánszolás ezekben a' szebbé lett szóllásokban: *Gróf Szétsényi Ferentz, Gróf Rádai Gedeon, Doctor Veszprémi István, Doctor Földi János, Professor Révai Miklós.* Én ezekben a' nűánszolást olly éktelenségnek érzem, mint imezekben, ha így nüánszolnók: *Pápa XIII. Kelemen, Tsászár II. Ferentz, Király II. Lajos, Király Mátyás, Érsek Battyányi, Püspök Miklósi.* Szóll ezekről elég világosan a' XXXVI Propositióm (Propositiones ex Lingua Hungarica pag. 16, et 52.). Ollyan szép nüánszolás a' Nemes Házakban az *Uram Atyám, Aszszony Anyám:* én bizony inkább maradok a' falukban a' tiszteletes régiséggel megegyező bárdolatlan parasztok között, 's velek így szóllok: *atyám uram, anyám aszszony, bátyám uram, húgom aszszony,* 's a' t. Syntaxisom még nints kiadatva: ott fejtegetem ezt a' szókötést ad euidentiam. Előre ment már két száz esztendővel Molnár Albert olly világos magyarázattal, mint a' tisztán fénylő nap. Substantiua plura ad eandem personam pertinentia: nomina propria, in his nomina baptismalia, cognomina, praedicata; deinde nomina appellatiua, dignitatum, officiorum, conditionis, cognationis, etc. cum his propriis continuata. In his lingua nostra ea, quae minime sunt declarata, quae plurimis conueniunt, vt appellativa cumprimis, postremo ponit loco: praemittit alia declarantia, magis declarantia, maxime declarantia. E' szerént ha mondom *uram, aszszony,* azt kérdi tőlem valaki, mellyik *uram?* mellyik *aszszony?* Az, a' ki nekem *atyám, anyám, bátyám, húgom.* Ez a' declarans elejébe tétetik a' declarandumnak, *atyám uram, anyám aszszony, bátyám uram, húgom aszszony.* Pápáról vagyon a' szó, Tsászárról, Királyról, Érsekről, Püspökről. Ez is mind minus declaratum, pluribus conueniens, mert mind appellatiuum dignitatum. Mellyik Pápa? XIII. Kelemen Pápa. Mellyik Tsászár? II. Ferentz Tsászár. Mellyik Király? II. Lajos Király, Mátyás Király. Mellyik Érsek? Battyányi Érsek. Mellyik Püspök? Miklósi Püspök. Szóllasz Grófról, Doctorról, Professorról, 's még ezekről mind urakról is. Itt azon képen vagyon a' minus declaratum. Mellyik Gróf? Szétsényi Ferentz Gróf Excellentiája, Rádai Gedeon Gróf Úr ő Nagysága. Mellyik Doctor, vagy Orvos? Veszprémi István Doctor vagy Orvos Úr, Földi János Doctor Úr, vagy Orvos Úr. Mellyik Professor? Révai Miklós Professor Úr, vagy Koldús igazán. Azzá teszi a' mostani éktelen drágaság. Verje

meg az Isten a' vérszopó telhetetlen fösvény Földes Urakat: azok miatt kell még végtére is elvesznünk. Egy öl fa 27 forint, a' haza hozatással, a' felvágatással 30 forint. Hol a' ház bér? az élelem? a' ruházat? az orvosság? Ez is mind olly pogányúl szabatott drágasággal jár. Irjak már sok fáradsággal, sok perlekedéssel, igaz grammaticát, Nemzetünk Ditsőségére!

Még egyet kellene jól megvizsgálnod Literátori Méltóságodhoz képest: *a' possessiót possessore plurali.* Én, valamint a' coniugatióról, úgy erről a' pluralis possessióról is, bőven értekezem Syntaxisomban. Neked azonban, olly Világos és Szerentsés Észszel Bíró Nagy Férfiúnak elég a' megvisgálásra a' XXXVII, és XXXVIII. Propositio. Megbotsáss! egyenes szívvel akartam még egyszer megmutatni hibáidat. Én többé soha sem szóllok már.

Tisztellek, és szeretlek szép igyekezetidért. Tartson Isten!

Pest, 10 Febr. 1806.

Trattner Úr, kezéhez vévén az utóbbi kézirást, a' tzímlapnak kerületét kimetszette rajzolatod után: hogy ezzel is inkább kedveskedhetnék a' Régiségekben gyönyörködő Magyaroknak. Köszöntet Virág Benedek, 's ajánlja a' *leszen* igét.

[Eredetije a m. tud. Akadémia könyvtárában: M. Irod. Lev. 4r. 173. sz.]

874.

Kazinczy — Cserey Farkasnak.

Ér-Semlyén, 11. Febr. 1806.

Nagy becsű kedves barátom!

Végre megérkezett a' Wesselényi' képe. Ide zárom azt: de kikérvén tőled, hogy minél kevésbb szem lássa. Tökélletesen meg vagyok elégedve a' Metsző' munkájával; nem csak igen jól, hanem igen szépen is dolgozott. Nyilván megsugta neki valamelly Génius, hogy ki képét metszi nekem, hogy illy jól sült-el munkája; mert még mind ez ideig nem tudja, ki ez a' Magyar képű, Magyar lelkű férjfi. A' kép tökélletesen hasonlít a' felküldött Migniatur festéshez, 's ha Wesselényit némelly szem itt fel nem találja, ne a' Metszőben gáncsoskodjék, hanem a' festőben; noha én azt tartom, hogy mind Festő, mind Metsző jól dolgoztak, és itt Wesselényi igen jól el van találva. Most már csak annak híjával vagyunk, hogy a' kép alá a'

név is felmetszettessék, 's közlöm veled gondolkozásomat, 's arra kérlek, hogy azt nagy lelkű Sógorodnak elébe terjeszteni 's akaratját első Postával tudtomra adni méltóztassál. — Az aláírás ez volna:

HADADI
BÁRÓ WESSELÉNYI MIKLÓS,
Cs. K. KAMARÁS-ÚR.

— — praeter laudem nullius avarus.
HORAT.

Horátznak ez a' hemistichiuma egészen reá illik a' nagy lelkű Wesselényire. Ő is szomjúzza a' dicsőséget, mint Hellász és Róma — mert az a' két nagy nemzet, úgy állítják Historicusaik, az által hágott olly nagyra, mert legfőbb idoluma a' Virtus által szerzett dicsőség volt, és ennek mindent kész vala utánna tenni, feláldozni. Éppen ott is, a' hol Horátz ezt mondja, a' Hellász fijairól mondja ezt.

Grajis ingenium, Grajis dedit ora rotundo
Musa loqui, *praeter laudem nullius avarus.*

De nékem ez a' hemistichium azért is tetszik nagyon, mert Wesselényinek adakozását — nemes lelkének ezt az igazi vonását — festi. Ki nem emlékezik ezt olvasván képe alatt mind azokra, a' miket ő az emberiség és a' Haza javának 's dicsőségének elősegéllésére *csendes nagysággal* tett? Ezt hirdetik a' Zilahi rabok, Vrábeczi, ezt Cservenka és az ő emberei, ezt magasztalta jobbágyait hozvánelő Szénási; 's a' kép az én munkáim' első kötete előtt állván, éppen a' maga helyén fogja a' Horátz versét említeni, mert az Wesselényi nélkül még soká nem jelenhetett volna meg, vagy éppen nem olly czifrán, — noha végre végre oda látszik hajlani házi állapotom, hogy az én *testvéri* testvérem csak ugyan kéntelen lesz azt látni, hogy tutelája alól kimenekedem, — 's így osztán szabadabban fogok vehetni lélegzetet.

Ezt a' képet, édes barátom, méltóztassál küldeni a' kis Bárónak, 's írd-meg neki, hogy ezt Kazinczy azzal a' nem csak óhajtás-

sal, hanem reménységgel is küldi, hogy a' Mélt. Úrfi követni fogja atyjának példáját, és érdemessé teszi magát arra a' tiszteletre, hogy eggykor az ő képe is rézre metszettessék 's a' Maradéknak általadattassék. — A' Metsző nekem az első levélben három illyes nyomtatványt külde, 's az a' levél elveszett. Nem tudván mire vélni, hogy nem válaszolok, ismét írt, 's ezen második levelébe csak ezt az eggyet tette. Ez az oka, hogy Te most még nem kapsz belőle.

Munkám, melynek homloklapja előtt ez a' kép állani fog, Júniusban, a' Pesti vásárkor, fog közre lépni. Már kész hozzá minden réz. Ismered Amort az Oroszlánnal 's fáklyával, ismered a' Herculanumi Terpsichorét is. Az elmúlt holnapban a' két *in-octavo* formatumú réz' próbanyomtatványit is megküldötte a' Metsző. Még így Magyar munka nem látott napfényt; 's Wesselényi ezt a' maga munkájának nézheti.

Aprilisban a' Debreczeni vásárkor 's talán még előbb is Rochefoucauldom kél közre. Si foetura gregem suppleverit, a' több darab is utánna megyen. Mondjad a' nagy embernek, hogy a' hátra lévő négy darab előtt Báróczinak, B. Vay Miklósnak, Pászthorinak és az Ipamnak a' képei fognak állani. Ez a' négy ember érdemes arra a' becsületre, hogy eggy sorban légyen az *ő* képe után.

Édes barátom! Kisnek leveléből látom, hogy ő Néked is panaszkodott Bibliopoláink' Despotismusa ellen. Ezek a' mi Bibliopoláink *in plurali* nem más, hanem *in singulari Kis István,* Pesten. Kényére nyúzza az Irókat, mert Kilián 's Eggenberger 's Hartleben nem méltóztatnak magyar könyvek árúlgatásával bajlódni. Mi szót adtunk egymásnak egynehanyan, hogy a' Bibliopola gazságának véget vetünk, az pedig úgy eshetnék-meg, ha az Országnak némelly helyein olly Jóakaróink akadnának, a' kik bizonyos számú exemplárokat készek volnának eladogatni, és a' pénzt okvetetlen béküldenék. Kisnek az a' plánja, hogy 2000 f. gyűjtessék előre, nem fog elsülni soha, vagy nem ismerem Gazdagjainknak hidegségeket. De ez elsülhetne. Vásárhelytt vagy, és Kolozsvártt; kérlek, szóllj Mélt. Kenderesi Urral, 's keress olly embert, a' ki bizonyos számú exemplárok' eladogatását magára vállalná 10. per 100. rabátért. Négy esztendeje lesz, hogy eggy érdemes embernek Kolozsvárra 30 exemplar Diogenest beküldöttem. Annál hamarább reméltem elkeléseket, minthogy a' munka Censura' engedelmével nyomtattatott ugyan: de a' Censura által még is tilalmaztatott; 's mind ez ideig nem tudok róla semmit. Ha így járunk a' kinyomtatott könyvekkel, nem tudom ki nyomtattat

könyvet. — Erdélyben 200. exemplár el fog kelhetni könnyen az említett munkából, 's az jót rugtatna rajtam, hogy a' hátra lévő tómusok azonnal kövessék az elsőt. Ne vedd únalmas dolognak kérésemet, és szerezz olly embert, a' ki az exemplárokat igyekezzék egész buzgósággal elszéleszteni, egyszersmind pedig az árokat csalhatatlanúl megküldje. Sokat nyerek, ha boldogítasz.

Jan. 29dikén vettem a' Bavariából érkezett *Bibliotheca rerum Hungaricarum Antiquariá*-t. Az az ember, a' ki nem tud a' dologhoz, mosolygana, hogy olly sok régi rongyos haszontalan könyveket olly drágán vettem. Most dolgozom Catalogusomat, hozzájok vetvén a' magam tulajdon rég olta gyűjtögetett könyveimet, mellyek ezekhez illenek. Utolsó árok 1200. Rf. lesz, 's kiki érti, hogy a' könyveket kiválogatni nem engedhetem. Van a' most vettek köztt

1) Leonardi Arretini *Atila*. Kézírás, még pedig 1320. tájabeli kézírás. Az a' szegény Barát, a' ki írta, csínos író volt. Csak 12. lap ugyan a' munka: de megér 50. fntot. Papirosa olly fejér, mintha a' most folyni kezdő Seculumban íratott volna. — Van ezen felyűl két vagy három más írás is, de nem érdemel figyelmet. Eggy német nyelven írt historia Paparum et Romanorum Imperatorum de 1673. és két deák Poéta. — Van eggy *Pelbartus de Themeswar*, Hagenaui nyomtatás de anno 1503. és 1504. — Van eggy *Michael de* Hungaria 1516. Mind ez, mind amaz vastag Munkák. — Ezeket nem tagadom-meg a' Vevőtől: magamnak csak *eggy árkus* munkáját tartom-meg Pelbártnak, emlékezetnek okáért, és hogy azzal dicsekedhessem, hogy 50. esztendő mulva a' Typographiai mesterség feltalálása után már *Magyarnak* munkája nyomtattatott. A' geographiai 's militáris mappák 's Portrétek igen igen nagy számban vannak. Van eggy Hungaria de ao. 1577. Melly Magyar az, a' ki az illyet hidegen tekinthetné? — Luthernek egynehány apró munkája, utolsó Predikátziója; a' kan-ölte Zrinyinek halotti Predikatziója 's eggy vers a' halálára etc. etc. Üssd dobra Kolozsvártt, hogy nálam ez találtatik: talán lesz valaki, a' ki a' Catalogust látni kívánja, 's értte a' kitett summát megadni kész lesz. Prayt, Katonát, Kaprinayt, 's a' t. minden Bibliopoliumban lehet kapni: de ennyit öszve gyűjteni eggy egész félszázad kívántatik. Azonban megvallom, hogy inkább óhajtok valamint mindent, úgy ezt is, *idegennek* eladni, mint *barátomnak*, nem egyéb okokra nézve, mint merő delicateszből. Barátnak olcsón óhajtanék adhatni, 's úgy magam vallom kárát; 's osztán az a' gondolat, hogy a' barátom — vagy van rá oka vagy nincs —

megbánhatja a' vásárlást, örökké fogna kínzani. Bár csak Bruckenthal élne most!

Kis nekem megküldé hozzád írt levelének mását versével eggyütt. Már mondám feljebb, hogy nem reménylem a' mit a' 2000 f. eránt ír. Ma írok neki eránta. Egyéb eránt én segéllő társa leszek a' dolgozásban. Rettegek, hogy az a' derék és jó ember magát megvakítja. Szemei gyengék szertelenül.

Utolsó Postával vettem azon Kázmérba útasított leveledet, mellyre eggy igen szép metszésű pecsétnyomóval nyomtad familiád czímerét. *Durant virtute parata,* ez az írás lebeg a' két Telamon alatt. Igen szép a' metszés rajta. Szabad kérdeznem, hol metszették? 's mit fizettél értte?

Élj szerencsésen, édes barátom, 's szeress, akár érdemlem, akár nem. Levelemet küldd fogadott ember által Sógorodhoz, akár Zsibón van, akár Kolozsvártt. Te nékem rég olta nem írtál. Az a' levél, a' mellyről szóllok, még Decemberi. Te bizonyosan vetted azt, a' mellyben néked eggy kis nevetésre adtam alkalmatosságot, elbeszéllvén mi történt Váradon 25d. 9berben.[1] A' Mélt. Grófné kezeit szent tisztelettel csókolom. Chrysanthemumod tegnap olta ismét παραχμαζει. Ölellek.

Tisztelő hív szolgád:
Kazinczy Fer. mpr.

[Eredetije az erdélyi múzeum-egylet könyvtárában.]

875.

Kazinczy — Kis Jánosnak.

Ér-Semlyén 12. Febr. 1806.

Érdemes Barátom!

Már Csehymnek leveléből tudtam holnapos írásod' készülését, 's örvendettem neki. A' szándék gyönyörű, 's remélni lehet teljesedését; de nem a' nyerekedni szerető Könyvárosok' útján. Azok nem ismernek semmi patriotismust, és kárára vannak Literaturánknak. Azt sem hihetem pedig, hogy 2000 f. capitalist kapsz. Ismerem Nagyjainkat, Gazdagjainkat. Azt tartom, meg kellene elégedni, hogyha három vagy négy Jóltévőt találhatnál, a' kik eggy eggy kötetecskét

[1] L. a 867. sz. levelet.

tulajdon költségeken kiadnának; az a' haszon, a' mi ezeknek exemplarjaiból gyűlend, maradna osztán a' többinek kiadására. Kevés Wesselényi van nem hazánkban, hanem az egész világon; 's a' hol eggy kettő találkozik, azt a' sok szűkölködő elszívja, úgy hogy új jótét tételére szorítani őket vétkes erőszak. — Ezen a' plánon kezdetted e Flórádnak már kész darabjait? Én azt óhajtanám, hogy Recensióknak is engednél helyt bennek, 's tudósítanád a' Magyar Publicumot a' külföldi literatúra' becsesbb Productumairól is. Intelligenzblattnak nem lehetne elmaradni belőle. Annak vagyon Publicumunk legnagyobb híjával. Valóban, édes barátom, ámbár a' Hazának sok és nagy hasznot hajtottál immár, de nagyobbat nem hajthatsz, mint ha úgy indítod-el ezt a' dolgot, hogy el ne akadhasson. — Nyomtattadnod olly helytt kellene, melly közel fekszik hozzád. Én Győrt javaslanám. Ott Németh; ő sok szolgálatodra lehetne. Mi gyakran esik-meg, hogy a' nyomtatás alatt is kell valamit változtatni! Segélje-elő szándékodat az ég, 's cselekedje, hogy az századokig megszakadás nélkül folyjon.

Becses barátságodnak világos záloga az, hogy Csereyhez írt leveledet 's versedet velem közleni méltóztattál. Éppen most végzem el levelemet hozzá. Ha ő buzgón fogja pártját szándékodnak, sokat segíthet. Erdélyben minden Nagy magyarúl beszél, 's olvas, nem úgy mint Magyar-Országon; 's tégyük hozzá, Erdélyben igen sok Nagy pikkirozza magát, hogy ő is az Apolló gyermekei közzé tartozik. Wesselényi ír is, noha nem affectálja az Authorságot, sőt megvallja, kastélyáról szóllván, hogy az ollyan toldott foldott Egész, mint ő Maga. De az efféle segedelem-nyújtás olly sok ízben csalta-meg már a' reménységet, hogy nagyon meg kellene csalatkoznom, ha valamit várhatnál. 'S vedd azt, hogy a' Magyar Theatrum tartása melly teher azokon a' keveseken, a' kik azt a' semmiségbe vissza dőlni nem engedik.

Verseid' két kötetét nyughatatlanúl várom. Azok el fogják velem felejtetni életem' öszvecsoportosodott bajait. — Sok ízben akarám már tudakozni tőled, a' *Bölcseségre* írt Hymnusod írása alatt micsoda külföldi Productum forgott lelked előtt? Mert én azt gyanítom, hogy mikor azt írtad, úgy töltél-el valamelly Német Poéta' dalával, mint a' Matthissonéval a' *Szerettim édes honnja* alatt. Kérlek, írd-meg azt nekem első leveledben.

Rochefoucauldom felől azt írja a' Nyomtató, hogy Februariusban bizonyosan kész lesz; Marmontelből vett Regéim pedig a' Pesti

Medard vásárakor lépnek közre. Már kész hozzá mind az öt réz. Neidl Wesselényinek képét most küldé-meg próbául. Igen jól van el találva. Ma irtam Csereynek, hogy nyerje-meg Sógorától, hogy képe alá ezt írhassam:

Praeter laudem nullius avarus.

Horat.

Ez lesz 5. darabból álló Irásaim első kötete előtt. A' négy más kötet előtt pedig ezek fognak állani: Báróczi — Generalis Báró Vay Miklós — Pászthory Sándor — Gróf Török Lajos.

Dayka eddig tökélletesen el volna készülve, de 29d. Januar. olta eggy Cataloguson dolgozom. Baváriában vettem-meg eggy közel ezer darabból álló, Magyar dolgokat tárgyazó, Bibliothécát. Most ezekhez csatlom rég olta gyűjtögetett hasonló tárgyú könyveimet, 's árúba bocsátom. Van eggy 1320dikban irt mstumom *Leonardi Aretini Atila.* Csak 12 lap ugyan, de becses kicsinység. Van eggy Pelbartus de Themeswár — eggy Michael de Hungaria; ez de anno 1516., amaz de 1503, et 1504. német betükkel nyomtatott deák Concionatorok. — Luthernek sok akkor nyomtatott kicsinységei. Sok geographiai 's militaris mappák, mellyek köztt van eggy Hungaria de a. 1577. 's számtalan portrék. 1200 for. alatt nem fogom adhatni. Ha Te, vagy Németh, ismertek valakit, a' ki megvenni óhajtaná, adjatok hírt. Szeretném mind az által, ha Protestans ember kezébe jutnának; s leginkább azt szeretném, ha valamelly oskolánk venné-meg. Az okát érted.

Tegnap előtt múlt el két holnapja, hogy feleségemet 's leányomat nem láttam. Sophie eggy Angyal: 's reménylem az lesz valaha a' lyánya is. Házi bajaimból végre végre kifejtőzöm talán már e' tavaszon. Eggy sokkal fiatalabb testvérem nagyon elmérgesítette volt napjaimat.

Hogy Némethnek megfordúlni kezdő egéssége felől tudósítál, szivesen köszönöm. Köszönöm azt is, hogy gyermekeidet ismernem hagyod. Édes barátom, a' mi lánczunknak nem szabad szemeink' béhunytával megszakadni. Maradékaink is szeressék egymást. Ők rokonjai lesznek egymásnak.

Élj szerencsésen, kedves barátom. Hitvesednek ajánlj barátságába, gyermekeidet pedig szoktassd arra, hogy engemet szeressenek. —

Weidl János
Kazinczy Ferenc levelezése.
IV. k. Bpest 1893. 301.

annak szívesen örvendek. Ha Kázmérban hagyott excerptáimat megkapom, ki fogok számodra írni eggy igen szép helyet Tom Jonesből. — Halmágyi László Úr e' napokban itt hált. Ottomány felé ment Debreczenből haza. Sonnenfelsre a' minap ő ada alkalmatosságot emlékezni.

A' Berlíni út! Boldog Isten, melly szép álom! 'S íme előttem el van rekesztve. Édes barátom, képzelheti a' Te igen szép érzésű lelked, melly megilletődéssel olvastam barátságos megszóllításodat 's ajánlásodat, 's tudod, ha nem szóllok is, mit érdemlesz értte. De fogságom 's eggy szerencsétlen ember mesterségei miatt későn foghatván jövendőbeli boldogságom' alkotásához, mostan el kell némítanom minden vágyásimat, 's csak arra kell emlékeznem, hogy férj vagyok és atya. Adósságom sok és nagy nincs: de a' nem sok és nem nagy is csak adósság 's azon kell lennem, hogy minél elébb abból szabadúljak, nem hogy újabbal terheljem magam. Külömben három holnapot elloptam volna Sophietól, hogy eggy olly barátom' társaságában láthassam azt a' földet és azokat az embereket, a' kikhez lelkem ifjúságom' első esztendei olta mindég vágyakodott, — olly barátom társaságában, mondom, a' ki Nemzetemnek becsületét ott minden lépten fogta volna nevelni. Berlínt látván, megláthatám vala Hamburgot, Göttingát, Weimárt és Leipzigot 's útunkat megírtam volna,

Csehy nagyon tetszik e neked? Beszéllt e sokat Virág Benedek felől? Élj, élj szerencsésen!

barátod
Kazinczy Fer. mpr.

Eggy leveled se jőjjön úgy, hogy szemed' állapotjáról hírt ne hozzon.

[Eredetije Kis Gyula birtokában.]

876.

Kazinczy — Cserey Farkasnak.

Ér-Semlyén, Febr. 14d. 1806.

Megbecsűlhetetlen barátom,

Tegnap estveli tíz óra tájban két leveledet vala szerencsém venni: Január 16dikán 's 20dikán írtad őket. — A' Pósta még ma indúl, és így annyival inkább sietek felelni reájok, mivel attól kell tartanom, hogy a' rossz útak miatt rendetlenűl járván, igen is későn fogja hozzád eljuttatni.

Wesselényinek mind betegeskedését, mind bosszantásait úgy fájlalom, a' mint mind azt, a' mi őtet kedvetlenűl éri, nékem illik fájlalni. Útálom alacsony lelkű bántóját. — Az a' nagy-ember tehát, a' ki más szerencsétleneknek olly kész nyújtani segédet — a' ki a' szenvedés fijait nyolcz holnapig táplálta — a' ki nekem azt mondá az ősszel, hogy ha etc. etc. etc. úgy ő etc. etc. etc.ét a' Vármegyebeli betegeknek fogja szentelni, most, midőn magának van segédre szüksége, segéd nélkűl hagyattatik! Ez a' sorsa az embereknek! ez a' virtus jutalma! Így bánnak azok, a' kiket a' Sors merő bizarreriéből, vagy talán azért, hogy maga is kaczagja a' maga bohóságát, mint az kaczaghatta, a' ki a' lovát tette volt Római Senátornak, — kormányra ültetett! A' Wesselényi szenvedése, úgy hiszem, úgy óhajtom azt, eddig elmúlt: de a' Tholdi gyalázatja örökké fenn marad. Az Austreliczi Győzedelmes az ellenség sebeseit is sietett gyógyító kezekbe juttatni: Tholdi pedig számadásra vonja az Orvost, hogy a' Vármegye legelső és legbecsesebb Tagját, 's azt a' Polgárt, a' kit a' Haza tapsolva szokott hallgatni, gyógyította. Az ő vad dühének megmutatására elég az, hogy Zilahnak, (a' mennyire tudom) két Orvosa vagyon: és, ha szivem meleg ömledezését nevetséges

Neidl János

l.

Kazinczy Ferenc

levelezése -

X. k. 28, 75, 169,
263, 345, 487. l.

Sailer Gabriella, irnok IX - 43.

Neidl Jáns

l.

Kazinczy Lev

XIII. k. - 76. l.

Weidl

verin

l.

Karniczy lev

XII : K

13,140 l.

Neidl
reżim

l.

Kazniczy lev
XVI. k. 212, 235
495. l.

Veidl János

d. i.

Kazinczy Lev

XX. 608. l.



Neidel

l.

Katowicy Lw.
XXII. k. 141. l.

Tamási Áron VII.170

Weidl vézni

Wagner „fertő"

Id. Wesselényi
Miklós báró cs. kir.
kamarás, Kőrép-Szol-
nok vm. főispánjai

Repr. –

Biró Erdkast

189. l. XLIII. t.

Kazinczy Ferenc:
Erdélyi levelek.
Nemzeti Könyvtár
Bp. 1880. 323. l.

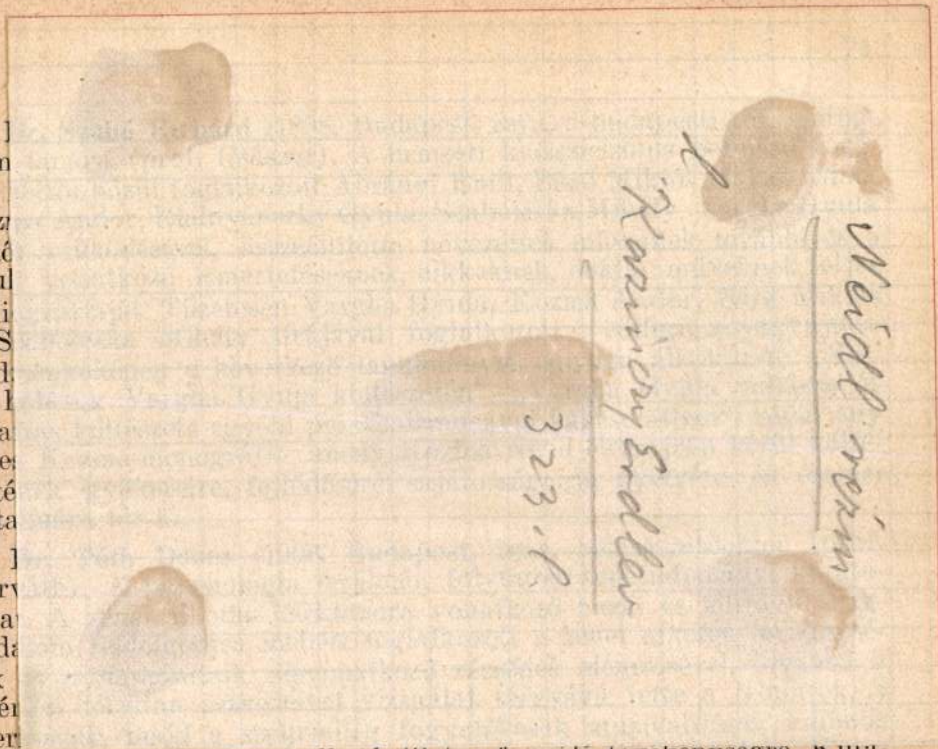

zium
nak
Koz
költ
rájul
bibli
és S
ered
tői
haza
telje
szeté
tarta

Hor
soka
iroda
nek
kísé
gyer

tekintettel az elemi zenei alkotó, illetve formáló tevékenységre. Kuta-

A debreceni tudományegyetem bölcsészettudományi karáról:

Dr. Barna Béla (1909, Máramarossziget, ref.), okl. középiskolai tanár, egyetemi tb. tanársegéd (prof. Dávid), 400 pengő belföldi kutatási ösztöndíjat élvezett. A komplex-változós medium aritmetiko-geometrikum elméletével foglalkozott. Kimutatta, hogy az ú. n. *Lagrange*-féle differenciálegyenlet elméletének tekintetbevétele nélkül, az általa elemi függvénytani úton általánosított egy határértéktétel segítségével el lehet jutni a med. ar. geom. jellegzetes tulajdonságaihoz anélkül, hogy az algorithmus szokásos, ϑ-sorok segítségével történő uniformizálását elvégeznők. Eljárása során a modul-függvényre vonatkozó transzformáció-képletekhez is eljutott. Dolgozata a Journal für die reine und angewandte Mathematik szaklapban jelenik meg.

Dr. Noszky Jenő (1909, Késmárk, ág. ev.), okleveles középiskolai tanár, tb. tanársegéd (prof. Telegdi-Roth). 1933 szeptember hónapjában mintegy három hétig tartó geológiai felvevő- és gyüjtőkiránduláson volt Zircen és környékén. Az itt szerzett megfigyelési anyagnak és a gyüjtött paleontológiai anyagnak feldolgozásával foglalkozott októbertől március közepéig. Az alsókrétakorú rétegek Zirc-környéki ismeretlen előfordulásáról 1934 február 21-én előadást tartott a Magyarhoni Földtani Társulat szakülésén. A kutatások főcélját tevő északi Bakony krétarétegeinek feldolgozása közben szükségessé vált néhány pont részletes megvizsgálása, amit március végén el is

Neidl János

Kazinczy Ferenc levelezése. IX K. Bpest 1899.
204, 362, 375, 483. l.

Eleinte ugyan Eedvelt rézmetszője Kazinczynak, akit szwéjen ajánl barátainak. Utóbb kiábrandult munkáiból.

Veidl

l.

Kazinczy Ferenc

levelezése

X. 9. l.

nyomorogva s adósságokat csinálva éldegéltem, most gazdag vagyok». Ha a devalvatio következményei s régi adósságai nem terhelnék: rövid idő múlva rendezhetné anyagi sorsát; így azonban attól kell félnie, hogy még gyermekei is «viselni fogják a terhet». Mert arra is kevés reménye van, hogy felesége örökségéhez hamarosan hozzájut. Sógora, Török József gr., világosan megmondta, hogy míg anyja él, addig kezéből ki nem adja a birtokot, ha csak a törvény másként nem rendelkezik. Igy tehát Kazinczynak csak a maga örökségére lehetett számítania, hogy növekvő családjával megélhessen s írói terveit foganatosíthassa. Mind e mellett csüggedetlenül folytatta megkezdett munkásságát s összes munkáinak kiadására törekedett. Az 1813. és következő év nagy részét ez az ügyekezete foglalta el, és soha sem volt tevékenyebb, mint ez években. (2265. 2344. 2351. 2362. 2373. 2416. 2419. 2420. sz.)

Dr. Váczy János.

2408.

Kazinczy — Helmeczy Mihálynak.

Mart. 18d. 1813.

Helmeczi barátomnak.

Édes barátom, E' levelemet nem merem Tataynak adresze alatt postára tenni, félvén, hogy a' Kis Papok' leveleiket megolvassák, 's így a' levél valamelly agyas embert meg fog botránkoztatni, 's Tataynknak ártok. Sok Ifjúnak (így Daykának) ártott a' meleg szív és a' tiszta fej. — Engedd, hogy határtalan bízodalmam szerént ezt Általad adathassam-meg neki. — Én ma indúlok Ér-Semlyénbe, 's ott múlatok két hétig. Azonban leveleid jöhetnek, mert vagy a' háznál lelem, vagy utánam hozzák. Tudósíts, vetted e a' Vlahovicshoz útasított csomót és a' Báróczi képe rollját. A' melly csomót B. Barkóczy László vive-le innen, azt Vitkovics már vette, úgy írja. Igen is, tüzelni fogom, hogy Meséjit adja-ki 's képét metszesse. Semmi az, hogy munkáji nem tennének eggy csomót. Vegye mellé Lessingnek Dissertatióját a' Mesék felől, 's írassa-ki valamelly ismerőse által betűről betűre a' *Pesti Gábor Fabulájit* a' Bécsi Csász. Bibliothecából, 's nyomtattassa a' maga Meséji 's Epigr. mellé, mint én a' Berket a' Dayka versei mellé. Ezt még ma tanácslom neki. Könyve a' Pesti Meséji által még kapóbbá lesz. — Képének elmaradni nem szabad: de azt ne Blaschke, ne Gerstner, hanem Neidl messe, még pedig olly ígéret mellett, hogy a' munka nem lesz roszszabb mint a' Wesselényi képén.

Trattner Úrnak első alkalommal küldöm a 10 exemplár árát. Már alig maradt meg kezemnél eggy is a' mit másnak engedhetek. Tudassd velem, hány volt nyomtatva velínre, hány Hollandi papirosra, hány nyomtatóra, hogy jegyzést tehessek eránta Pandektáimban. Tudassd azt is, mennyiért nyomtatná Tr[attner] Úr Régiségeim II. Kötetét 500 exemplárra nyomt. pap., mert magam adom-ki. Elébe Prímás Barkóczy képe jön.

[Eredetije a M. Tud. Akad. könyvtárában: M. Irod. Lev. 4r. 119. sz.]

Kazinczy Ferenc levelezése.

X.

2409.

Kenderessy Mihály — Kazinczynak.

Méltóságos Kazinczy Ferencz Úrnak szeretetét
Kenderesi Mihály.

Nyomban követem meg szollitásod módját, mellyet fontos okbol vettél gyakorlásba. Talám az én autographi Leveleim is később Unokáid kezeikbe meg fordulhatnak úgy, mint a tiéid az enyémeknél, mert azokat nemzetségem leveles tárjába tettem.

A Tiéidből meg lehet látni ki? kinek írta? miért ne cselekedném én is ezt?

Dayka verseit és a Tieidet nagyon óhajtom: de nem tsak egy nyomtatványt. Nállam néhányan jelentették magokat. Küldj ötöt a szebbekből, a középszerüekből tizet.

A pénzt kezedbe fogom szolgáltatni rövid időn, Cserei Farkas ezt fogja tselekedni.

Kedves Leveledből, melynek tűz, és eleven hazafiság minden rendi, és a melynek mind külső, mind kiváltképpen belső szépsége tündöklő, örömmel olvastam, a miket Báróczytól tudtomra adtál. Hogy az ő Munkái Pompásan jöjjenek ki, kész vagyok én is az áldozatokra: hiszem hogy a védelmezett Magyar Nyelv el nem felejtetik.

Leveledbe Báróczy képét oly elevenen rajzoltad, megvallom, úgy érzem, mintha előtte állanék nagy tisztelettel. Noha 54 Esztendős vagyok, képzeletim nagyon elevenek.

Danczkai, — fájdalommal írom — a mult Xber 9dik napján Báróczy után ment: elviselt Uniformisát, melljel e világra jött volt, jó Barátjai Magyar Igenbe, szülötte földén, régi elei közzé helyheztették, úgy, mint a Danczkai neven egy legg későbben el tünt derék Magyarét. Hogy az illyeneket ki hirdesse Dr. Decsi, nékem úgy láttzik, ha nem hibázom, izetlen bűzetlen Ujságai közzé nem tartozik: kinek, a mint tselekszi, nagy szüksége vagyon, hogy maga magát ditsérje, ha igaz is rolla, hogy nagy olvasása volt, de úgy látom jó ízlése nem sok.

Danczkai legg többet tudott volna Báróczyrol irni, de én is úgy tudom, hogy Báróczy Első Ferencz elölülése alatt lépett bé először a szabad kőmívesek Pitvarába. Nem kétlem a szükségeseket az ő élete le irására nézve tudod: tsakugyan e következőket, hogy

Neidl

reim.

Rumy Károly György
archeje Donat Já-
nos utan
1818.

l

Szinnyei

XI. 1398. l.

illeték járna.

agyok kivaló tisztelettel

alászatos sz.

Klein Károlyi

Képest. Könnüves mester.

különös nagy Barátságban élvén, a' metzést Bétsben ott lakó Mártony Jósef Úr által tétették meg.

3. Sómogyi Gédeonnak régen meg hóltt attya vóltt Tóthvásonyban és Köveskálon Predikátor, ez meg hálván, minekutánna Gedeon mint ez előtt Pápai Professor Látzai Úrnak Tanétvánnya Imposturaiért a' Collegiumból kitsapattatást érdemlett vólna, Látzainak azon akkori pártfogó szavaira, (egy Turóért az ebet nem ütik agyon, hadd mennyen, majd észre jöhet) Pákozdi helységbe küldettetett el Rectornak, de itt sem tölthetett több időt egy esztendőnél, mert a' nagy s rendkívül való álom miat szünet nélkül kábulásban és részegségben lenni láttatván, határozatlan dúrva kevélységét és zabolátlanságát a' Helységbéliek el nem szivelhették, 's rajta kiadtak. Inénd T. Kún László Első All-Ispány Úr mellé Irónak álván, enyihány esztendők múlvá prókátori Diplomára szert tett és már azt 'sebjében hordozván nem agens Prókátor, hanem 3. esztendőktül fógva Vármegye Esküttye Vice Biró Kún László Úr mellet. Somogyi Gédeon nőtelen, 32. esztendős, Tóthvásonyban igen tsekély Jószágotskáján az annyának, azzal 's testvérjeivel egy kalyibában sénlődnek. —

Ezeknek ki nyilatkoztatásával magamat Úri Szivességében ajánlván tellyes tisztelettel vagyok

A' Tettes Úrnak alázatos szolgája
17dik Máj. 1814. Szentmártonyi Radó Sándor mpr.

[Eredetije a M. Tud. Akad. könyvtárában: M. Irod. Lev. 4r. 29. sz.]

2658.

Kazinczy — Kis Jánosnak.

Széphalom, Máj. 18d. 1814.

Kedves barátom,

Tegnap eggyszerre két levelét vevém Trattnernek. Az eggyikben Biographiák' írására hív-meg engemet is; a' másikban képednek próbanyomtatványát küldé-által, és a' Kininger által tuschban rajzolt Socrateszt a' leples Grátziák' grouppja előtt. — Képeddel nagyon meg vagyok elégedve. Az ábrázatot igen szerencsésen találta-el, és rajta *kényes kézzel* dolgozott. Melly szerencse, hogy megengedted, hogy Niedermann fejér cravátot adjon a' festésnek, és ingbodrot!

Kazinczy Ferenc levelezése
XI.

Az elvette azt a' *szomort*, melly a' képnek igen nagy kárára volt volna, és a' Grátziáknak kedves Superintendenst csak eggy vad idők' Theologusának fogta volna nézethetni. A' képen nincs semmi igazítani való mint a' homlok' hajai, mellyeket Niedermann nagyon a' fűsű vonásai szerént festett, és nem úgy a' hogyan azt neki a' Mesterség sugallhatta volna. Igen boglyosan, fürtökbe verve, azt sem Te nem óhajtanád, sem én nem óhajthatom, hogy abból valami **igen is új módis** Papot ne gondoljon, a' ki meglátja. De csakugyan kérni fogom a' Metszőt, Neidl-t, hogy azon valami kevéskét változtasson. A' púdert is elhagyatom. Az kárt tesz a' képnek — még az elevennek is — 's olajban vagy rezen az embert korosabbnak gondoltatja. —

Trattner azt kívánja, hogy küldjem meg az alá-írást.

Az ez lesz:

KIS JÁNOS.

Született Septemb. 22d. 1770.

Superintendenssé választatott Jún. 23d. 1812.

Ezt az utolsó sort azért, mert talán helyén kivűl állott volna még a' kép alatt is, mint a' czímlapon bizonyosan, nevednek akár előtte, akár utána a' *Superintendens* nevezet. Osztán így látni fogják, hogy méltóságodat nem öreg korodban érted-el, mint közönségesen mások. —

A' Kininger' rajzolatja olly szép, olly bölcsen dolgozott, hogy felsikoltottam örömemben midőn megpillantám. Három szép leány igen is nagyon béleplezve áll a' plinthen, rózsákkal megkoszorúzva, csak az arcz 's csak a' nyak (nem a' melly is) 's csak a' lábak' végei vagynak lepel nélkűl, 's az eggyiknek az egész jobbja; 's a' Philosoph eggy karszékben űl előttök, balját a' szék' karján nyugtatja, jobbjával pedig a' szerént fogja be szakálát, mint Cicero szokta volt az állát megmarkolni, 's szemeit a' grouppra emeli. — A' szobor megett eggy ív csinál nyilást, 's bokrokat enged látni. — Jobb, értelmesebb, ügyesebb Művész' kezébe nem juthatott a' rajzolat. Lelkére kötöm Trattnernek, hogy el ne hagyja rontatni a' Metszővel.

Nem felelsz azon levelemre, mellyben tudósítálak, hogy Horátzod elébe ezt gondolám réznek: — Horátz házi könnyü öltözetben, és így tóga nélkűl, bal kezét farán nyugtatván, lenyúl a' göröngyért,

's azt szántóföldjéről kilöki. Rident vicini glebas et saxa moventem. Minthogy Horátz arra nézett, hogy

melior sit Horatius, an res?

ez a' göröngy' kihányása a' lelkesebb Olvasóval kitaláltatja, hogy ő lelkéből is épen úgy igyekezett kihányni a' göröngyöket. A' rajzolónak bőv útasítást adok: p. o. hogy Horátz 40—50 eszt. között volt, hogy kicsiny volt és hízni kezdő, hogy göndör de ritkúló haj kell, hogy nem kell süveg, kalap etc. toga; hogy a' kinézés a' Tiburi, — hegy, völgy — hogy az aljban eggy nem mostani Architecturájú falusi ház álljon, 's olasz-fákkal: olaj, pínia, platanus etc.

A' második kötet czímlapjának tulsó oldalán megmagyaráztatik, mit jelent a' kép; meg fog a' harmadik Kötetén is. — 'S ennyit a' képekről.

Szemere Pál Máj. 15dikén virrada-fel felesége oldala mellett. Számos vendégek gyűltek-öszve, de a' kik az én barátomnak illy nap, a' midőn az eszes ember maga szeretne lenni a' mátkával, nem voltak kivánatosak. Kénytelen vala Napa' és felesége' 's sógor asszonya' szeszének engedni, 's kínjában ő is forgatta tánczosnéjit. Én magam is tánczolék, de csak a' Menyasszony' *anyai nagyanyjával*, 's két éltes Asszonysággal. — Feleségem rheumatismusban feküdt ide haza: de lyánykám ez nap és itt — az anyja' neve napján — tánczola köz helyen életében legelőször. — Szegény Pali! nem jobb volt volna e minden tekintetben a' napot csendes örömek köztt tölteni-el, 's a' mit 102 vendég 's annyi cseléd és ló megemésztett, az erszényben hagyatni, 's rajta gazdaságbelit szerzeni! Illy bohóságokat követtet-el az emberekkel a' gőg és a' kislelkű irigykedés — mert negyed nappal ezelőtt a' húgom' fija, Dercsényi Ferencz, a' Zemplényi első V. Isp. Szemere István és Márjási Klára' szép leányával hasonló vesztegetéssel tartá lakadalmát. —

Szemere hozta-fel Verseidnek két Kötetét, 's azt is nem külömben mint minekutána Trattnerrel magát kiveszekedte, 's megígérte hogy lakadalma után mingyárt vissza adja neki. A' 3dikat a' Censortól vissza nem vehették. Ezen levelében is sürget Trattner a' leküldésre, 's ígéri, hogy igen szépen fogja nyomtatni. — Szemerének ízléséhez a' Literaturában és Nyelv dolgában (nem a' festésben is) én annyit bízok, mint a' magaméhoz; nem tehetek tehát egyebet mint azt, hogy kezébe adom Indexemet, 's reá parancsolok

barátságunk' jusán hogy a' 3dik Kötet verseit is ezen két Kötetbe rakja-be, nem csak a' *Te akaratodat* követvén, hanem azt is, *a' mit maga ítélend jónak*, mert a' Te akaratodban *nyilván hibák* vannak. Tudod hogy ezen szép míveket úgy nézem mint a' miket Néked is irigylek, 's bízhatsz hogy hűséggel teszek-meg mindent. Légy tehát gondok nélkül. Szemere tudósítani fog. — Három Kötetnél többet nem lehete tanácslanom, mert úgy még eggy réz kellett volna. Élj szerencsésen.

Az Előbeszédet Verseidhez még meg nem írtam. Lajos venni fogja tőlem a' Báróczi' Munkájit. De te addig is olvassd-meg Biographiáját. Szemere viszi azt Sztrokaihoz.

Muzárionodban lap 130. az Első Könyvben ki nem pótlád eggy distichonodat: *Illyen tiszteletet méltán érdemlettél. Jó barátok valánk.* Itt elkezdéd a' correctúrát, de az csak e' négy betűből áll: *'s te m.* Ezt követi e' sor: *E' szép aranyláncban, melly köt csak lelkeket.* — Pótold-ki tehát, és küldd-meg Trattnernek vagy Helmeczinek vagy Szemerének.

[Eredetije Kis Gyula birtokában.]

2659.

Kazinczy — Kölcsey Ferencznek.

Széphalom Máj. 19d. 1814.

Édes Uram Öcsém, kedves barátom,

A' mi Szemerénk Május 15dikén virrada-fel legelőször felesége oldala mellett. Maj. 14dikén már nehanyan öszve gyülekezénk Lasztóczon. Feleségem beteg volt, 's nem lehete jelen. De őhelyette a' leányom vala ott. Ezt 11 óra tájban elnyomta az álom, 's kénytelen valék vele szállásomra menni, 's így nem leheték ott midőn némelly pajzán férjfiak, házasok és nőtelenek, 's némelly pajkos Asszonyok a' Völegényt eggy ágyba vivék a' Menyasszonnyal. A' mi Palink ezt a' scént másképen óhajtotta volna. Nem szerette azt is hogy eggy neki olly nevezetes napot a' gőg és a' lelketlenség 102 vendégnek jól tartására 's tánczára profanálta, holott ő azt magának szerette volna élni. De a' füst nagyobb némellyeknek szemeikben mint a' boldogság, 's a' Menyasszonynak producálni kellett a' gyé-

MDK

Neidl, rézmetszö

Kazinczy emliti "Erdélyi levelek" 323.lapján
Idösb Wesselényi Miklósról, h."képe Neidlnak
rézen, Wagnernek pasztele után, -hiven el van
találva."

Naményi Lajos:
-140. Wagner Gyula Ferenc festö.
Müvészet.1904. 347.1.

MDK

Neidl I. rézm.

Harsányi, 32.1.447. sz.

Neidl

MDK

Zrinyi Miklós bucsuja családjától
Neidl metszet

Nagy Iván: Magyarország képzőművészei
/Russ Leander/
Századok 1874.184-205 l.

Neidl /réz?-/metsző

Századok 1874. 184-2o5 o.

Nagy Iván:Magyarország ké zőművészei
/Russ Leander/

Szemlér Mihály, festő

Divatcsarnok, 1853. juli 17. 31. 619-621.

A pesti állandó képtárlat.

MDK

Neidl,

"... ugy irja Glatz, loo 11.v.tzéduiától beszéli a metszésért."

Kis János-Kazinczynak.
Kazinczy Ferencz levelezése. IX.k. Bp.1899.
433, 585.1.

M D K

Neidl

Kazinczy Ferenc levelezése. XI.k. 171. l.

A Bator 1937. 9-lo sz.

édes barátom, a' Classicusok Magyar fordítóji közzűl én az eggy Kisen kivűl még senkit nem leltem, a' kinek dolgozása nem pompás, de csak igen csinos kiadást is érdemeljen. A' dísz még inkább fogja éreztetni hibásságokat, 's ollyan lesz mint a' rossz festés széles aranyozott rámában. Sokat vártam a' Rajnis Virgiliusi Georgicájitól, mert 1786 olta dolgozgatott rajtok, 's rosszabb mint a' Szabó Aeneisze. Tatayt kértem, írná-ki nekem a' IV. könyvből azon ismeretes helyet: *Ipse cava solans aegrum testudine amorem*, hogy kivált az ismeretes *Qualis populea moerens philomela* etc. sorait láthassam mint fordította. Itélj érdeme felől:

Így nyög az árnyékos fák köztt a' fülmile, mellynek
Fészkéből a' durva paraszt keze földre lecsapta
Pelhöskés fiait! keserűl a' bús anya ágon
Űlve egész éjjel szomorún foltatja nyögésit
És panaszos szava' hangjával bétölti az erdőt. — Rajnis.

Én ezt, elkeseredve, hogy még Rajnis is igen rosszúl fordította, így próbáltam:

Mint mikor a' liget' árnya között a' fülmile gyászol
Fészkéért, mellyből még pelyhes kisdedit a' vad
Földmíves kiszedé, végig csattogja magányos
Éjjeleit gallyán, epedezve újítja siralmát
Szüntelenűl, 's a' tájt messzére eltölti keserve.

[Eredetije Kis Gyula birtokában.]

2391.

Kazinczy — Fazekas Istvánnak.

Széphalom, Febr. 12d. 1813.

Tisztelendő Úr, kedves barátom!

A' Homonnai Zsidó eránt utolsó levelemben írtam-meg a' kedvetlen hírt. Ha nem mondom is, érti az Ur, hogy szívesen fájlalom, hogy az Urnak nem szolgálhattam; szívesen azt is, hogy illy későn tudtuk-meg, hogy az Impostor nem találtatik. Pirulnék értte, ha ezt socordiából tettem volna: de a' Vármegye és egyszersmind Homonna

det a' maga saját mosolygó de melancholiásan mosolygó pillantatában festette. Lehetetlen arról a' képről gyönyör nélkül emlékeznem.

Tatay János Pesti Clericusnak leveléből értem, hogy épen e' hetekben festeték magokat Vitkovics és Szemere barátink is Dónát által Pesten. Horvát már Octob. festve volt. Jó dolgot teszen a' ki ezt nem halogatja, hogy képe barátinak megmaradjon, ha a' halál kikapná is közzülök. Berzsenyinek rézbe vésett képe hat nap olta van szemem előtt. Kérni fogom Trattnert, ('s ha jól jut eszembe, már kértem is) hogy a' Te képedet ne más vésse, hanem Neidl. Ötet én fogom a' metszésben igazgatni leveleimmel, 's arra veszem, hogy a' próbanyomtatványt mind addig ne küldje-meg Trattnernek, míg én nem látandom. Blaschke a' Berzsenyién nem úgy dolgozott, mint vártam. 'S a' rajzolás' titkaiba bé nem avatott B[erzsenyi] maga is nagy vétket követtetett a' costüm ellen is: dolmányra akasztatván a' torquest, mellyet csak mentén hordanak, 's nem soha dolmányon. Ezen sok ember kaczagni fog. Óhajtottam volna hogy B.nek képe úgy menjen-ki a' Publicumba, a' hogy azt az ő versei által felmelegedett szív óhajthatja. De ezt már most késő óhajtanom.

Vitkovicsról szóllván, hadd dicsekedjem-fel, hogy ez a' széplelkü barátom megajándékozá a' fiamat Meséjivel. Miért átalljam megvallani, hogy ezt szépnek lelem, holott ha más eránt tette volna is azt *barátságból*, szépnek lelném? — A' név alatt hézagot hagya, hogy vessek alá valamelly mottót.

Ezt tevém:

Αιεν αριστευειν, και ὑπειροχον εμμεναι αλλῶν — etc.

De csak magyarúl:

Nőjj, kedves Csecsemő, 's múlj másokat hátra, 's atyáid'
Fényeket el ne borítsd szégyennel. *Iliad. VI.*

Horvát még sem lépett-be új hivatalába. Miért nem? azt Tatay feledé megirni. A' Zirczi Cisterciták' Apátja Dréta Antal Rajnisnak Virgili Georgiconát a' legpompásabb kiadásban akarja kiadni. E' végre megszóllítatta Ruszek által Tatait, hogy ez írná-meg mellyik a' legpompásabb Kiadása Virgilnek, deákban. Ez annyira járatlan az effélékben, hogy a' Heynéét nevezte. Tegnap megírtam Tatainak, hogy útasítsa Drétát a' Baskervillei, vagy Strassburgi 's Bodónii kiadásokra, mellyeket Binz Antiquariusnál Bécsben megkaphat. De

és a' Nyelvek Ideáljával. Uram Öcsém Főbírónak a' Nyelv' ügyében a' mint látom, a' NYELV' GÉNIUSZÁT teszi.

Nekem úgy tetszik, hogy a' Nyelv nagyon jól hasonlít az ég' ívéhez: ebben is a' színek úgy folynak egymásba, hogy a' szem meg nem kaphatja a' külömbözés' határ-vonalait, de hogy más a' kék szín, más a' veres, más a' fejér, azt jól látja. Mind az etymológia, mind az Analógia, mind az Euphónia, mind a' Szokás, mind a' biztos és jó mívek szemlélte [!] alatt gyakorlott Ízlés, mind a' Nyelv Ideálja, mind a' Nyelv Géniusza tisztelést kívánhatnak; de hol az eggyik a' másika felett? azt sokszor csak az Ízlés határozza meg.

Horvát István nagy megelégedéssel, javalással vette Recensiómat Pápay Sám. Munkája felől, de az Ízlés curúlis székére azt jegyzette meg, hogy az nagyon *precarió* ül a' Tribunálban, mert az gyakran csak makacskodik. — — Mi ollyak vagyunk mint az Adeptusok, kik mindég keresik a' Bölcsek' Kövét, 's arra soha sem akadnak, — talán mert az sehol fel nem található. Azt kellene látnunk, hogy a' Nyelvtudomány nem Mathézis; ebben hijában hozunk czirkalmat, 's itt nincs helye a' Problémák' feloldása' végén azt mondani el:

Q(uod). E(rat). D(emonstrandum).

Csak nézni kell azt, mint a' szivárványt, 's csudálni a' színek gyönyörű játékát, 's a' magunkban lakó (de igen is, iskolában jártatott) érzést kérdenünk, jó e így vagy amúgy a' Szó 's a' Syntaxis.

Uram Öcsém a' Nyelv' Géniuszát isteneli, mint én ezt is egyebet is, de nevezetesen a' Nyelvek Ideálját. Mit értek én ez alatt, elmondám a' Beregszászi' Recensiójának végelőtti lapján — azt, hogy a' szebb, világosabb, bővebb etc. etc .... legyen. Hát az én barátom mit ért a' Nyelv' Géniusza alatt? Azt én is értem, mert hiszen tisztelem is: de csak érteni nem elég. — — Wieland azon Munkájában, mellyet egyik Schólionom a' Beregszászi' Recensiója alatt említ, azt olly formán definiálja, hogy az az a' mód, a' hogyan egy Nemzet szóll vagy szóllhat — 's ez is szivárvány színnel vagyon definiálva

[Megjelent az *Élet és Literatura* 1829. évf. 307—309. lapjain.]

2390.

Kazinczy — Kis Jánosnak.

Széphalom, d. 10d. Febr. 1813.

Kedves barátom,

Niedermannak azon órában írtam, hogy képeden a' Cravátot és gillét változtassa-meg, a' mellyben az ez eránt felhatalmazó levelet tegnap estve venni szerencsém vala, 's minthogy hozzá a' bízodalom' tónusán szóllhatok, azt az intést vetettem a' kérés mellé, hogy a' kívánt változtatás épen úgy ne gyanítassa a' *petit-maitre* forma Papot, mint a' begombolt mellyruha 's fekete nyakkötő eggy *búst* fogott volna azokkal benne sejtetni, a' kik nem tudnák, kit jelent a' kép. Én úgy hiszem, hogy N. igen is kész lesz teljesíteni a' kérést. — Miolta Bécsből megjöttem, két levelet e vagy hármat vettem tőle. Tudnillik Fáy János barátomnak azt a' tanácsot adtam, hogy a' Brocantőröktől venni szeretett Originálok helyett végye-meg Niedermanntól a' Rembrand' anyja' képét, melly szobájában függ, és a' mellyet N. a' Belvederből másolt-le, más öt darabbal eggyütt, mellyeknek szépségek felől nála kezes voltam. Fáy inkább ismér, mint hogy azt gyaníthassa, hogy az ő erszénye kárával akarok segíteni máson, 's bízik ízlésemhez, 's kért hogy bocsátkozzam N.nal alkuba. Elsütöttem a' mit Fáy óhajtott, 's N. oda engedi neki a' hat képet 500 új fnton, melly hat kép bizonyosan többet ér, mint sok azok közzűl, a' mellyeket a' szegény Fáyval némelly ravasz gazdagon fizettetett. N. úgy viselte magát, a' mint tőle vártam. Éreztette, hogy neki az alkudozás alkalmasként fáj, de első szóra mingyárt el is engedte, a' mit gondolt, hogy elengedhet. Nagyon szeretem, hogy N.nal a' történet öszve vezetett; eggy nyíltszívű, bolondságokat nem ismerő, csendet szerető, boldog és eggyszerü ember. Ha Bécsben laknám, ő szoros társaságom lenne. Midőn utolszor valék nála, megszóllított, hogy engedjem-meg hogy festhessen, ha ismét felmegyek Bécsbe. Óhajtani fogom azt. A' nálánál nagyobb-hírű 's rangu Festők nem azon igyekszenek, hogy h a s o n l ó t, hanem hogy s z e b b e n fessenek, 's az Aestheticai törvény szerént azt igen jól is teszik. De van a' nem szebbítő, hanem hasonlító festésnek is becse; amaz az idegeneknek tetszik inkább, ez a' barátnak, feleségnek, gyermeknek. A' Te őáltala festett képednek az az érdeme van, hogy lelke-

Neidl részére

Kazinczy Ferenc levelezése
I. k.

M.D.K.

Neidl János József, rézmetsző

---

3. Iugurtha. Jelezve: "Richter de: Neidl sculpt." 20.3+ 13.2 cm. Ltsz. 59.90. A Sallustiu, Catilina képpel együtt megjelent C. Cajus Sallustius Crispus Szent-Györgyi Gellérd magyarázásával. Buda. 1811-12. I.-II. köt. A könyvben egy Afrika térkép is" C.J. Raentzer-Karacs metsz. szignatúrával. Rézlemez. Magy. Tört. Képcsarnok. 20 c.o.

Dennerné Wilhelmb Gizella-Rózsa György: A Magyar Történeti Képcsarnok rézlemez gyüjteménye. 197.o.

Folia Archaeologica. XI. 1959. Bpest. Képzőmüv. Alap Kiadó áll. Bp.

Neidl Johann Josef rézmetsző

1774 ben Grázban. Frankfurt, München és Augsburgban tanult. 1800 körül Bécsbe megy fok köszönő kártyát, metszetet készít Magyarország számára. Pesti vásárokon jár. 940 ell

Ivánfyné Balogh Sára: Köszönő kártyák az empire és biedermeier korból. 81.o.

Az Iparmüv. Múz. és a Hopp Ferenc Keletázsiai Müvészeti Múz. Évkönyve. IX. köt. 1966. Múzeumi Ismeretterjesztő Közp. Bpest. 1967

Neidl /János József/ MDK

"Wesselényi Miklós"

arckép rézmetszet

Wagner -Neidl- Ehrenreich

Wagner pasztelljét először Kazinczy adta ki Neidl rézmetszetében./1808/ Az Ehrenreich féle változatot szintén ő jelentette meg /1815/

66.o.

Rózsa György : Ehrenreich Ádám forrásai.
MÜV.ÉRT. 1959. VIII.évf. 1. sz. 61-67.o.

Neidl, M.

verm. Bécs
1800

l.

Bielz Portrkat

659.4.

Neidl Janos

lásd.

Lay Bpestiparmuvkiáll

69.1

ÉBET

LITÁSA

-ig

die Franzosen in Deutschland einfielen, nahm ihn sein gräflicher Gönner mit sich nach München, wo Meidel fleissig die Gallerien besuchte und dort zeichnete. Im Jahre 1793 schickte ihn der Graf nach Augsburg, wo er unter dem tüchtigen J. Glauber seine Kunststudien fortsetzte. Nach dem im Jahre 1794 erfolgten Tode seines Gönners begab sich M. nach München und besuchte zu seiner ferneren Ausbildung die dortige Kunstakademie zugleich übte er sich aber auch unter Dohn's Leitung, der eben damals in München die schöne und schon ungemein seltene Folge der 32 gelehrten Bayern in Kupferstich, in der englischen Punctirmanier. In der Folge

begab sich N. nach Wien und etablirte daselbst eine Kunsthandlung, in welcher er vorzüglich mit Kupferstichen handelte und zuweilen auch mit seinen Kunstblättern auswärtige Märkte besuchte, auf dessen einem zu Testh er im Jahre 1832 in Alter von 56 Jahren starb. wornach auch die Angabe Nagler's, der ihn im Jahre 1841 noch in Wien am Leben wähnte, zu berichtigen ist. N. hat mehrere grosse Blätter nach besonders hervorragenden Gemälden grosser Meister gestochen und zwar:

1) Ceres am Aetna, die Fackeln entzündend, um Prosepina zu suchen. nach A Nahl (gr. Royal Folio)

2) Jupiter und Antiope, ebenfalls nach Nahl (gr. Qu Folio) das bild ist eine

Reidl 14

Gegenstück zu Durner-s
„Venus, die sich von Amor
einen Dorn ausziehen lässt"
es ist in punctirter Manier
ausgeführt.
3) Amor und Psyche, nach
Agricola (Fol)
4) Zephyr und Flora, nach
L von Zeger (Fol)
5) Eine Bachantin nach
Del Pian (Fol) in punctir
manier, schwarz und in
Farben;
6) „Simplicity", Bruchstück
nach Bartolozzi, in Kreide-
manier (Fol) schwarz und in
Farben.
7) „Mildness", Bruchstück
nach demselben, Gegenstück
zu dem vorigen (Fol)
8) „Meditation" —
9) „Admiration" — beide nach

Neidl 5

nach Violet, zwei Ovalbilder (12)
10) Die junge Haushälterin, nach Gott. fr. Schalken, für das Taschenbuch „Immergrün 1843. später auch in Haas'schen Gallerie-werke des Belvederes
11) Die Tiroler Schützen als Tirailleurs (~~8~~ Qu. Fol)
12) Der Tod der Grossfürstin Alexandra Pawlowna, nach einer Skizze von Peter (1803. Fol)
13) Rudolph von Habsburg Vignette. Dann stach Neidl eine nicht unbedeutende ~~Zahl~~ Anzahl von Bildnissen mit denen zunächst anzuführen sind;
14) Die Büste des Kaisers Franz von Pisani (Fol)
15) Erzherzog Karl von Oesterreich 1799" (Oval Fol).

16) Alexandra Pawlowna nach Krewinger (Fol)
17) Maria Fedorowna, Kaiserin von Russland, nach Krewinger (Fol)
18) Josephus Archiduc Austriae nach denselben (Fol)
19) Sansovino, nach Titian, für das Haas'sche Galeriewerk des Belvedere's in Punctiermanier;
20) J. G. Füger " nach H. Füger (Fol)
21) Graf Souwarow Rimniksky " nach Krewinger (Fol)
22) J. G. Haerl, Bürgermeister von Wien " (Fol).
23) Salieri "
24) Cherubini " – dann mehere Bildnisse von Schauspielern für die bei Wallishauser in Wien erschienenen Theat.

Neidl (7

Almanache; auch gab Neidl ein „Zeichenbuch für Damen, nach Zeichnungen von Füger und Cancig (Wien, in Fol) heraus. Als Künstler zählt N. zu den besseren Nachahmern John's leider sieht man manchen seiner Arbeiten das Handwerk an, denn er war lange Zeit darauf angewiesen, nur von seinem Verdienste zu leben, das beste leistete er im Miniaturstiche, aber John's Weichheit erreichter er doch nicht

---

Prodalom

Steiermärkische Zeitschrift 1841 erf 72 l.

Nagler G. K dr. Neues allgemeines Künstler Lexikon. München 1839. X K. 180. l

Neidl 8

Oesterreichische National Encyklopädie von Gräffer und Czikann / Wien 1835. IV K. 33. l

Tschischka Franz Kunst und Alterthum in dem österreichischen Kaiserstaate. Wien 1836. 382. l.

Hormayr's Archiv für Geschichte, Statistik, Literatur und Kunst. Wien. 1823 erf. 476 l.

Meyer J. Das Grosse Conversations Lexikon. Hildburghausen XXIII K. 168. l.

Wurzbach. Biogr. Lex. Wien 1869 XX K. 141 – 143. l

Neidl Janos

Alexandra Pawlowna / Josephi Archiducis Austriae, Hungariae / Palatini

Peint par Jos. Kreützinger 1799.

Gravé par Joh. Neidl

Rein. k fol. port.

modor

oval Gerlet

Vendeldolg

tőlem, hogy a' tökéletességeknek Inbegriffje az a' mi Isten. Így neveltetvén, nabunt sine cortice.

Vedd elő Horátzot 's olvassd-el elmélkedve ezt: Septimius, Claudi, nimirum intelligit unus; jegyezzd-meg, hogy ajánl, hogy bővebeszédbe veszti-el magát, és még is alig szóll valamit Ajánlottjának magasztalására, holott a' mostani Ajánlók agyon magasztalnák a' kit ajánlanak, 's elmélkedjél az itt menő Hexametereknek [1] structúrájokon. Szeretném, ha valaki a' ki lelkesen öszveismerkedett Horátznak felix negligentiájával, ellenséges leselkedéssel lesné-ki, hol imitáltam szerencsésen ezt a' negligentiát, hol nem, és mondaná ki ítéletét szabadon, nem hogy dicséretet vagy gáncsot halljak, hanem hogy tanítást. Scilicet, nimirum, rogat, prece cogit. Sok ember, ha nem tudná, hogy így Horátz szóllott, azt mondaná, hogy eggy nyavalyás 's sütésekkel teljes verset kovácsoló Poetácska munkáját olvassa. Te és én bizonyosan nem így ítélünk. Élj szerencsésen, kedves barátom, *megtisztelt* barátom!

[Eredetije a M. Tud. Akad. könyvtárában: M. Irod. Lev. 4r. 135. sz.]

2191.

Berzsenyi Dániel — Kazinczynak.

Nikla, April 2dikán 1812.

Barátom!

Ma rakódtam új szobáimba, le tettem nyoszolyámat azon szegletben, mellyben én haldoklani fogok, el gyújtottam kandallómat, mellynél életemnek örömeit, bolondságait gyakran vissza fogom kérődzeni, 's vénségemet melengetni. Barátom, ez a' nap nekem innep, örülök mint az én gyermekeim, kik mast a' kandallót körül fogták és tapsolnak; örülj vélünk Te is. Házam szép felemelt helyen vagyon, és ablakom alatt hatvan holdakból álló kertem nyúlik el, mellynek végében a' sássas folyó, és e' mellett százötven holdos szántó földem. Még ezen kívül is van itt eggy igen szép házhelyem, melly 86 holdokat tesz, és eggy kis nyíres vagyon benne; erre Farcsi fiamnak építek lakóhelyet, a' többinek már vagyon Hetyén és Semjénben, 's mindenik becsületesen élhet, ha esze lesz, én pedig énekelhetek:

[1] Nincs a levél mellett semmiféle melléklet.

A' Balatoni Nympha
GR. TELEKY LÁSZLÓHOZ,
midőn a' Balatonra szállott.
1812.

Idvezlek, Teleky, nádligetim között! . . .
[stb., mint Berzsenyi műveiben.]

Ez az óda nékem ugy tetszik, ki hágott a' poesis' korlátaiból és igen szárazon okoskodik. Valóban nehéz a' komoly Igazságot czifra ruhába öltöztetni; csak ugy akar és szeret ő mindenkor meg jelenni, mint a' mezít lábos Cato e' világ thronusán. Az a' Tungusi vad lakos eggy kevésé nyers, de én szelídebb mellék szavat nem leltem ide, jobbat ugyan találtam volna, — de — de —. Élj szerencsésen 's közöld velem minél előbb reflexioidat.

[Eredetije a M. Tud. Akad. könyvtárában: M. Irod. Lev. 4r. 44. sz.]

2192.
Kazinczy — Kis Jánosnak.

Széphalom, April. 2d. 1812.

Kedves Barátom!

Franczia izlésű felséges Ódád csaknem olly szép mint az én Hymenaeumom. Mondjak e többet dicséretére? — De ez mégis szebb mint a' ma vett Óda. Sietek; éjfél van; szemem alig lát, kezem kifáradt; virradtakor megyen a' levél hogy a' postát el ne szalasszam; mert a' mit írnom kell, sürgető.

Glatz a' maga Bilderweltjéhez eggy igen ügyes, igen lelkes rajzolóval, Grüner-rel, rajzoltatta 's vésette a' táblákat. Ez rajzolta és véste a' Göthe munkájinak Bécsi Nachdruckja előtt álló rezeket is, és azokat, mellyek az Erichson' Griechischer Blumenkranz-át ékesítik. A' réz csak contourokból áll: de jobb, mint ha Blaschke egész gonddal készítette volna. Bíznád Glatzra, hogy verseid elébe a' Socrates rajzolatját ő készítse, contourban, mint ő szokott dolgozni. Így a' Trattner által ajánlott 100 f. V. Cz. elég lesz képed' metszőjének.

14 Kis Pap 740 ftot ada Helmeczinek a' Berzsenyi verseinek kiadásokra, Siskovics pedig, a' Helmeczi tanitványa, képét fogja metszettetni. — A' mit Balog Péter Exc., a' mit a' 14 Kis Pap, a' mit

Siskovics tett, szép jelenés. — B. Prónay Sándor, a' Sógorának Installátora, estve a' Somogyi Install. napján, Berzsenyit felhivatá a' palotába, és ott a' mi barátunkat, mint Poetát, megköszöntötte. — Petrarca a' Campidoglión koszorút nyert: de az Romában történt: Magyar Országban eggy poeta tiszteltetett-meg eggy Király-képét viselő által. Ez kissebb, de még is több itt mint az amott.

Öllelek, édes barátom, 's kérlek, tudassd velem, mire mentél Kiningerrel, Neidllel és Grünerrel. —

örök híved
Kazinczy.

Miller Ferd. Jakab Directorává lett a' Museumnak — hálá legyen értte a' Tudományokat védlő Isteneknek! eddig is kár volt másuvá nem tolni — helyébe Bibliothecarius lett a' regnicolaris Bibliothecában Horvát István barátunk, hálá! hálá! hálá!!!

[Megjelent a «Kazinczy lev.» II. kötetében.]

2193.

Kazinczy — Rumy Károly Györgynek.

Széphalom den 2. April 1812.

Theurester Freund!

Es ist Mitternacht; ich habe viel zu schreiben gehabt, und kaum sehen meine Augen was ich schreibe, kaum hat meine Hand Kraft die Feder zu halten, so sehr bin ich müde. Diesmahl wird also mein Brief kürzer wie sonst sein. Nehmen Sie diess nicht für Kälte, von der zwischen uns die Rede nicht seyn kann.

Ihr Buchhändler hat mir gestern einen prima Aprilis geschickt. Anstatt der verlangten letzten Ausgabe der Episteln Schmidts, schickte er mir die verbetene [!] Ausgabe von 1790, welche ich besitze.

Meine Nachricht wegen Cserey werden Sie bis jetzt erhalten haben, ich schloss seinen Brief Ihnen bei mit den 5 f., die ich nachzutragen versprach. Von Gross-Wardein habe ich nicht einmahl auf mein drittes Schreiben eine Antwort erhalten können. Morgen erwarte ich den Wagen von Ér-Semlyén. Bringt er mir sie, so sollen Sie gleich unterrichtet werden. Wie froh wäre ich, könnte ich Ihnen eine erwünschte Nachricht geben.

Ist es denn gar nicht möglich, dass Sie in Oed[enburg] weiter bleiben? Ihre Wohnung so oft zu ändern, Ihre Sachen so oft zu transportiren, muss Sie etwas undenkliches kosten! Ich wünsche Sie *nahe an Wien.*

Sie denken mich besser, wenigstens glücklicher als ich es verdiene wenn Sie glauben, das andere Fass Hegyaljaer Wein habe Herr Professor Genersich erhalten. Nein, theurester Freund, es erhielt es jemand anderer. Ich habe so viele denen, ich so etwas geben möchte, und fühle mit Schmerzen, dass ich meine Wünsche unmöglich realisiren kann. Es ist nicht geklagt und nicht geprahlt, wenn ich sage, ich habe dieses für uns und Alle wie wir sind, sogar für einen Gr. F. (er sagte es ja selbst! er, der Noth leidende!!!) sehr drückende Jahr mehr gethan, als ich es hätte sollen, als ich geglaubt habe, dass ich es können werde. Gott hat einst das Oelflaschel oder was es gewesen sein mag, einer Wittwe zu Sarepta, glaube ich, nie austrocknen lassen. Schade, dass er aufgehört hat, Wunder zu wirken. Ich würde beweisen, dass ich recipiendi miraculi capax sei.

Dank für alle Nachrichten, alle kostbare Nachrichten Ihres letzten Briefes. Engel hat Ihnen etwas Entehrendes oder doch an das Entehrende angrenzendes gerathen: aber der Rath ist nicht schlecht. Ich will ihn gewiss befolgen, ostiatim wie er sagt, aber freilich ostiatim bei solchen, wo ich nicht umsonst zuklopfen hoffe. Solche sind ungemein wenig. Man gibt nicht gern Geld für ein Buch. Aber ich will sehen was ich vermag. — Es kann nicht gut gehen bei dem Betteln, wenn man in dem Verdacht steht, dass man geizig ist.

Der Rec[ensent] des Batthyanischen Werkes in dem Februar Heft der Annalen ist ein schaler Kopf. Leicht wäre es, ihn seiner Schalheit zu überführen: aber das darf man nicht.

Warum trat doch Sartori ab!!

Ich bitte Sie den Beischluss Herrn Prediger Kis übergeben zu wollen. Er hat einige literarische Neuigkeiten, und Sie dürfen ihn lesen. Leben Sie sehr wohl.[1]

[Eredetije a M. Tud. Akad. könyvtárában: M. Irod. Lev. 4r. 115. sz.]

[1] NB. H. T. 31. — Albert Dürer ist zwar nicht in Siebenbürgen geboren, aber war doch aus Ungarn gebürtig. — Rumy K. Gy. jegyzete.

Joh Neidl sc. Wien
nae.

Alexandra Pawlowna
Magna Princeps Russiae
Et Archidux Austriae

Rezin 8.°

Flor puxch

es fenti jebren mellkaja

Nyjarr ruhában, ~~pálcával~~
fokötösen ábrázolja a fő-
hercegnőt.

Ugyanar feket es barna
nyomásban

Weidl Jans

Münchner 1904, 207, 271, 347
- 1908. 134, 136

Helst Bartholomaeus: Férfi és nő képe 211 (617), 1333 (84). — Gedeon Wildt arcképe 1 (1006), 75 (976), 4316 (920).

Nédl János

Istvan kutja / a bárt-
fai fürdoben

Kozat sanga alapszy.
40

Rajz. Nédl János

Nyomt Walzel Pesten.

Neidl, vérmetrő III. 116.

Neidl, Johann, vézmester III. 115.

Neidl Laws

Alexandra Pav-
lovna a va-
vatalon.
Rezm nagy folio
pontozott mod
Jelz. Gravé par
Jean Neidl à Vi-
enne 1803
Alul a sirkapotna
sapa zöte jobbra és bal-
ra 4-4 sor latin szöveg

…ézmetrző

Lásd Kaergbinget

H1) H2)

József nádor

Derékig, hétnyolczad balra, tojásdad medaillonban. Parókája kissé fodrított s arcza s bajusza leberetvált. Jobb kezét keblébe dugja s balját leereszve tartja. Körülcsavart nyakravalója fekete s ingének mellfodra s kezelője látható s paszomántos dolmánya s prémes bekecse zsinóros. Jobb vállától balcsipője felé rendszalag vonul s azon az aranygyapjas rend jelvénye nyugszik. Derekát öv szorítja. A háttérben lévő oszlop körül függöny csavarodik s mellette a szabadba nyilik kilátás. Felirata alól középütt:

„Peint par Kreutzinger 1799. Gravé par J. Neidl."

Punctirozva, méretei a medaillonnak 16.9 : 14.6 a rézlapnak 28.4 : 20.2 cm.

Lasza 7681

55/93 N° 1936.

6760

9147.

Viselet.

Ein csikós.

A kissé dombos előtérben, hol sásos mocsár van, egy csikós vágtat balra, a kit két farkas üldöz. Kissé hátrább ménes legel. Felirata a kép alatt:

EIN CSIKÓS AUF DER PUSTA
wird von Wölfen verfolgt.

legalól középütt: Wien, bei Joh. Neidl.

Szines rézkarcz, méretei a vonalkeretnek 31.1:40.3 cm.

Szn. 63-910
1985-909-4

Át. lelt. 3226.

Esterházy Miklós herczeg. 10585.

Derékig, jobbra, tojásdad medaillonban. Jobbkezét csipőjére támasztja, baljával pedig köpenyegét tartja. Mellét a szent István rend jelvénye disziti, melynek szalagját is hordja. Mentéje prémes. A háttérben függöny lóg és az oszlop mellett hegyes vidékre nyerünk kilátást. Felirata

alól jobbra: J. Neidl sc.

Punct. mér. a rl. 27.7: 19.7 cm.

Sz. n. 95-903
372-903-1.

L. 9140.

11648.
~~12648~~

J. Neidl:

Alexandra Pavlovna ravatala.

Két lépcsőfokos emelvény, a melyen ~~fejjel~~ fejjel balra fekszik József nádor neje, kit a jobbról álló egyháznagy szentel be a családtagok jelenlétében. A hátterbeli falat czimer és orosz feliratú képek diszitik. s a tetem körül gyertyák lobognak. Felirata a kép alatt az Ecclesia conservandis Reliquiis Divae Alexandrae sumtibus Josephi Palatinus aedificata. Ritu Graeco-Rossico in Ipsius Praesentiae 1803 Aug. 31 v. st. Consecrata jelzésű kápolna látképétől megszakitott nyolcz sorban:

ALEXANDRA PAVLOVNA. IMPERATORIS OMN. ROSS. FILIA. JOSEPHI AUST. REGNI HUNGARIAE PROREGIS CONJUX.
Rossiae Decus.... Pietatis ergo: a Devotissimo Servo
Confessario Andrea Samborski

jelzése pedig balról: Gravé par Jean Neidl à Vienne 1803.

Rézmetszet, méretei 63·2 : 82 cm.

Leltn. 13742.

Irakl. 18-914.

91-914-493

58 K.

Br2 930. Divald graf. műhl.

Neidl Pál

harangöntő

1617. öntötte a szár-
hegyi (Csíkon) templom
nagyobbik harangját

mód

Endes Csík

351. l.

Ar. Csoup. Ottó

úr rendeletére f. évi júlini hi

— helyszini szemlét tart, amelyre midőn van szerencsém méltóságodat tisztelettel meghívni, egyuttal kérem, hogy a szemlére érkező bizottsági tagokat hivatalos helyiségében fogadni méltóztassék. d. e. 11° –

K. m. f.

Dr. Szőnyi

Neidl Pál

agyúvontó

1561

l.

Arch. Közl.

1878 XII. k. 60. l

Átvitel

Stephaneum nyomda és könyvkiadó r. t. Budapest.

Neidl Pál

ağyirontó

l.

Arch. Közl. 1878

XII. k. 65. l. 76. l.

EGYESÍTETT [illegible] RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Átvitel

Stephaneum nyomda és könyvkiadó r. t. Budapest.

Neidl

József, nádor
(~~József~~) · Rézm.

folio. pontozott m.

Peint par Kreutzinger.
1799. Grave par J:
Neidl.

Ugyanez a lap. de bajusszal
és
Josephus Archidux
Austriae / Hungariae
Palatinus.

Artaria Liadása.

Neidl

Kelemen Imre.
Kozonat, 8°
Kaerling pinx.
Neidl sc^ort
latin fehratdkal.

Neidl

rézm

láid

Kininger festő

A szegedi m. kir. állami fő

Érte

.....

.....

.....

.....*tantárgyakbó*

Magaviselete ....

Szeged, 191..... *év* .....

Látta az atya vagy helyettese: